

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt Danskernes Historie Online - Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskeres Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

DEN DANSKE ADEL

I DET 16DE OG 17DE AARHUNDREDE.

SAMTIDIGE LEVNETSBESKRIVELSER

UDDRAGNE AF TRYKTE OG UTRYKTE LIGPRÆDIKENER

VED

C. F. BRICKA og S. M. GJELLERUP.

FØRSTE SAMLING.

KJØBENHAVN.

FORLAGT AF RUDOLPH KLEIN.

1874—75.

Blanco Lenos Bogtrykkeri

DEN DANSKE ADEL

I DET 16DE OG 17DE AARHUNDREDE.

I.

Alfabetisk Fortegnelse over Forfatterne til de i dette Bind optagne Ligprædikener.

	Side
Aastrup, Povl Mortensen. 1611.	1.
Arctander, Niels Lavridsen. 1602.	397.
Bang, Niels Hansen. 1663.	23.
Bertelsen, Lavrids. 1575.	67.
Brochmand, Hans Enevoldsen. 1656.	361.
Christensen, Peder. 1660.	541.
Foss, Niels. 1619.	99.
Gjødesen, Jens. 1596.	525.
(Hansen, Niels. 1594.)	391.
Klavsen, Jakob. 1650.	137.
Kolding, Anders Mikkelsen. 1615.	229.
Kolding, Povl Jensen. 1635.	485.
Køhler, Valentin Christensen. 1623.	411.
Lavridsen, Hans. 1590.	177.
Medelfar, Mads Jensen. 1616.	151.
Monrad, Erik. 1648.	111.
Nielsen, Frederik. 1610.	317.
Nielsen, Jens. 1596.	127.
Nielsen, Villads. 1661.	377.
Olufsen, Oluf. 1664.	49.
Pedersen, Hans. 1581.	533.
Qvislinus, Lavrids Ibsen. (1689.)	241.
Skanke, Oluf. 1684.	327.
Skavbo, Lavrids Mortensen. 1633.	439.
Svane, Hans. 1659.	295.
Vandal, Hans. 1637.	351.
Varde, Niels Nielsen. 1647.	503.
Vedel, Anders Sørensen. 1591.	277.
Wegner, Thomas Kortsen. 1623.	259.
Vinum, Søren Iversen. 1618.	337.
Vinstrup, Peder. 1642.	449.

Indhold.

	Side
Forord	I.
Personalier angaaende følgende (her alfabetisk ordnede):	
Basse, Joachim Frederik. 1608—1633.	439.
Beck, Sivert Lavesen. 1566—1623.	259.
Belov, Elisabet Klavsdatter. 1613—1642.	449.
Bild, Predbjørn Evertsen. 1556—1602.	397.
Bilde, Mogens Henriksen. 1617—1648.	111.
Bing, Anders Kjeldsen. 1525—1589.	177.
Bjørn, Jakob. 1561—1596.	525.
Brahe, Birgitte Axelsdatter. 1576—1619.	99.
Brockenhuus, Knud Olufsen. 1552—1599.	479.
Dresselberg, Mette Vilhelmsdatter. 1600—1635.	485.
Friis, Christian, til Borreby. 1556—1616.	151.
Gersdorf, Joachim. 1611—1661.	203.
Glambek, Klavs Nielsen. 1537—1591.	277.
Gyldenstjerne, Karine Knudsdatter. 1542—1596.	127.
Høg, Jutte Styggesdatter. 1589—1659.	377.
Juel, Dorthe Iversdatter. 1609—1664.	49.
Kaas, Margrete Mogensdatter. 1630—1660.	541.
Knob, Anne Lavridsdatter. 1531—1580.	533.
Krabbe, Hans Tygesen. 1595—1647.	503.
Lindenov, Kirstine Henriksdatter. 1648—1678.	241.
Lunge, Kirstine Jørgensdatter. 1608—1637.	351.
Markdanner, Kaspar. 1533—1618.	337.
Parsberg, Else Olufsdatter. 1624—1684.	327.
Rantzov, Kaj Brejdesen. 1591—1623.	411.
Rosenkrands, Holger Ottesen. 1517—1575.	67.
Sehested, Sten Maltesen. 1553—1611.	1.

	Side
Skeel, Christen Albertsen. 1603—1659.	295.
Sparre, Susanne Jensdatter. 1624—1650.	137.
Stensen, Hans. 1559—1594.	391.
Trolle, Anne Jakobsdatter. 1598—1610.	317.
Ulfeld, Bjørn Christoffersen. 1615—1656.	361.
Urne, Christoffer Knudsen. 1593—1663.	23.
Vind, Niels Albertsen. 1577—1615.	229.
Rettelser og Tillæg	556.
Navneregister	557.
Sagregister	580.
Efterskrift	584.

Forord.

I Aaret 1753 begyndte den flittige Litterat C. P. Rothe at udgive «Brave danske Mænds og Qvinders berømmelige Eftermæle, deres Levnet, Fremgang og Skiebne, uddraget af de over dem holdte Liig-Prædikener og Programmata». Men efter at der for hver af Aarets Maaneder var udkommet et Hefte, standsede Foretagendet med det tolfte Hefte. — Nu, efter saa mange Tidens Forløb, optages hans Plan paa ny, om end i en i flere Henseender forandret og, som vi haabe, tillige forbedret Skikkelse. Forskjellen er den, at medens hint Skrift indeholder Personalier baade om Adelige og Uadelige, uddragne saa vel af danske og tydske Ligprædikener som af latinske Programmer, ja undtagelsesvis endog har optaget Biografier, udarbejdede af Udgiveren, vil Gjenstanden for nærværende Værk kun blive Adelen, og Kilderne alene danske Ligprædikener. Derved mene vi at gjøre Fuldførelsen af det, vi paabegynde, mulig, paa samme Tid som vi tro at bringe større Enhed i Planen. Naar vi endvidere som Tidsgrænse have sat det 17de Aarhundredes Udgang, da er ogsaa dette sket for at indskrænke Værkets Omfang, og det vil vist findes, at naar en saadan Grænse maatte drages, er den af os valgte den, som naturligst frembyder sig. Vi beklage meget, at vi ikke som vor Forgænger have kunnet udstyre Bogen med Portrætter; men at vi paa dette Omraade have maattet opgive at følge hans Fodspor, vil dog forhaabentlig ikke blive lagt os til Last.

II

Den danske Ligprædiken-Litteratur, som spirede frem ved Midten af det 16de Aarhundrede og efter en lang og frodig Blomstring endelig bortvisnede hen i det 18de Aarhundrede, «ligesom tilintetgjort af sin egen Vægt» (Thorsen, De danske Runemindesmærker I. 10), er, hvad enhver véd, som blot lidet har syslet med vort Fædrelands Historie, især dets Personal- og Kulturhistorie, en rig Mark, som fortjener den omhyggeligste Dyrkning. Denne Ligprædikenernes store Betydning vil vistnok aldrig kunne omtvistes, selv om man skulde være tilbøjelig til at rette stærke Angreb paa dem, Angreb, som dels vilde føres mod deres Ensidighed og, især for de yngres Vedkommende, mod deres ofte udtværede Fremstilling, dels rettes mod deres Unøjagtighed. Derom ville dog alle let blive enige, at manglede vi dem, vilde Klagerne lyde endnu stærkere; hvor blev da den danske Adels Krønike af? Men kan Ligprædikenernes indre Værd i og for sig tale for, at der foranstalles en ny og samlet Udgave af dem, vil en saadan blive endnu mere retfærdiggjort, naar vi tillige tage deres Sjældenhed i Betragtning: ingen af dem ere almindelige, mange meget sjældne, enkelte kun til i et eneste Exemplar. Derfor vil selv et rigt Privatbibliothek i vore Dage kun indeholde forholdsvis faa af disse Kostbarheder. Vi kunne derfor ikke skjønne rettere end, at et Værk, som samler alle disse smaa Enkeltheder til et Hele, vil kunne medføre megen Nytte baade som Samling i og for sig og ved den lette Adgang, det giver til at benytte, hvad forhen ofte kun med stor Vanskelighed lod sig skaffe tilveje. At vi til de tidligere trykte Ligprædikener ogsaa have fojet hidtil utrykte, tør antages at være i alles Interesse.

Planen for vort Arbejde er kortelig denne: Efter at Titelbladet (hvor et saadant findes) er gjengivet fuldstændigt, meddeles, ligeledes in extenso, de egentlige Personalier, det saakaldte Testamente, og derpaa knyttes hertil (trykte med mindre Typer) Bemærkninger og Uddrag, hentede fra Fortalen og selve Prædikenen, naar et eller andet synes os at have Værd i historisk Henseende; — vi sige: historisk, og opfatte

III

dette Ord i vid Betydning, men ville dog dermed tillige antyde en Indskrænkning, thi om end vor Samling, som vi haabe, vil kunne bruges af andre Videnskabers Dyrkere, som Litterærhistorikerne og Sprogforskerne, er dens Formaal dog egentlig at være en historisk Materialsamling.

Ovenfor berørte vi, at Ligprædikenerne lide af Unøjagtighed, og vi maa gjentage dette for at indskærpe det for de Læsere, som ikke af egen Erfaring have gjort denne sørgelige Opdagelse. Man huske blot paa, hvorledes de ere blevne til, og man vil let kunne forstaa, hvorfra denne Upaalidelighed skriver sig. Størst er den i Reglen i Angivelsen af de ældre Aner og i Fortællingen om vedkommendes tidligste Livstildragelser, for saa vidt denne ikke, hvad dog hyppig er Tilfældet, grunder sig paa egenhændige Optegnelser af den afdøde. Derimod vil der næppe være noget at rette i Slutningen, navnlig ikke i den som oftest overordentlig brede Skildring af den sidste Sygdom og Døds scenen. Imidlertid maa vore Ytringer ikke opfattes, som om man slet ikke tør stole paa de anførte Fakta, dertil ere Ligprædikenerne altfor forskellige, saa at enkelte vel ville findes uden Fejl, medens andre maa siges at have Overflod paa dem; men vi have dermed ikkun i Almindelighed villet give en Advarsel om Forsigtighed i Benyttelsen, især hvis det skulde vise sig, at andre Efterretninger stode i Strid med vor Text. For saa vidt vi have truffet Fejl, have vi i Noterne rettet dem, eller, hvor Fejlen ikke var sikker, antydnet vor Tvivl; men dertil have vore Anmærkninger ogsaa indskrænket sig: de ere alene korrigerende, ikke supplerende. Opgave vi dette Princip, indses det let, hvilken Vej vi vilde komme ind paa; thi vilde vi af trykte og utrykte Kilder samle de vidt spredte Efterretninger om hver af de paagjældende og i udførlige Noter indskyde Alt, hvad Texten undlod at omtale, eller hvad der kunde tjene til dens Bekræftelse, og vilde vi saa dertil føje et Tillæg af hidtil utrykte Dokumenter, — ja, saa vilde vi, forudsat, at vi ellers kunde magte denne Opgave, vistnok faa meget biografisk Stof samlet, men da vilde ogsaa,

IV

som Rothe bemærker i sin Fortale, Halen blive langt større end Kroppen, da vilde Foretagendet svulme op til et saadant Omfang, at det vilde sprænge sig selv og være dødsdømt, for det kom til Verden. Vi have derfor holdt fast ved vor mere beskedne Plan og tilbagevist enhver Fristelse til at forøge vort Stof med nyt, men uensartet Materiale. Det maa blive andre Arbejder og maaske andre Arbejdere forbeholdt at udfylde de Huller, som dette Værk hverken har kunnet eller har skullet udfylde.

Ligesom vor Forgænger holde vi os ikke til nogen kronologisk eller alfabetisk Orden. En kronologisk Ordning vilde ganske vist frembyde Fordele, som ikke maa undervurderes: fire Kongers Samtidige vilde derved komme til at træde frem i afsluttede Grupper, hver med sine Ejendommeligheder, og Tidsaldrenes Modsætninger ulige lettere tildrage sig Læserens Opmærksomhed; men, ikke at tale om, at Gjennemførelsen af denne Ordning som en nødvendig Forudbetingelse vilde kræve en sikker Udsigt til Arbejdets Fortsættelse gennem en Række af Bind — en Betingelse, hvorover vi ikke ere Herrer —, maa Stoffet søges paa saa mange Steder, ikke alene i Hovedstaden, men ogsaa udenfor denne, og en Fortegnelse over samtlige utrykte Nekrologer er saa vanskelig, ja maaske umulig, at erholde i fuldstændig Skikkelse (og det er dog netop Fuldstændigheden, det i denne Sammenhæng kommer an paa), at vi, saaledes som vore Vilkaar nu engang ere, have sete os nødsagede til at følge et andet Princip for Ordningen. At vi dertil ikke have valgt det alfabetiske, som i og for sig ogsaa langt fra kan maale sig med hint, følger tildels af det allerede bemærkede og vil næppe møde nogen Indsigelse, naar det erindres, at Biografier over Medlemmer af nogle af de berømteste Slægter derved i alt Fald for lang Tid vilde blive udelukkede af vor Samling. Idet vi gaa den modsatte Vej af de to nævnte, ville vi stræbe hen til, at hvert Bind kommer til at indeholde Levnetsbeskrivelser af Mænd og Kvinder fra alle Tidsrum indenfor den valgte Periode og af saa mange Slægter

som muligt, thi herved ville vi opnaa en større Afvexling baade med Hensyn til Biograferne og Genealogierne og saaledes formentlig bidrage vort til at skaffe Bogen en større Udbredelse, en Betragtning, som vi ikke have kunnet lade ude af Sigte. Hvert Binds Indholdsangivelse vil imidlertid blive ordnet alfabetisk, og det sidste Bind vil indeholde en paa samme Maade ordnet Liste over alle Nekrologerne. Desuden skal hvert Bind ledsages af et fuldstændigt Navneregister.

Med Hensyn til Aftrykkene følge vi vore Originaler bogstavret, dog saaledes at vi stilliende rette ubetydelige Smaa-
fejl (som Ombytning af u og n, s og f osv.). Ved kantede Paranteser antyde vi, at det indesluttede Ord eller Bogstav bør indskydes, men mangler i Originalen. Et «sic» betegner en eller anden Fejl, som ikke er rettet af os. Interpunktionen kunne vi ikke optage uforandret, dertil er den altfor vildt og ødselt brugt; vi ændre den uden ganske at opgive den. *

Størrelsen af det Materiale, vi ville meddele, er saa betydelig — vistnok over 500 Biografer —, at vi i alt Fald foreløbig maa gjøre Afkald paa at optage de Ligprædikener, som Rothe har udgivet; men skulde det vise sig muligt at faa dem med, er det vor Agt heller ikke at lade dem ligge, saa meget mindre som hans Udgivelse just ikke udmærker sig ved Korrekthed (se den af J. C. Berg i Saml. t. d. norske Folks Sprog og Hist. I. 256 f. meddelte Prøve). Da vi vide, at der er Tale om, at det kgl. danske Selskab mulig vil udgive alle Niels Hemmingsens danske Skrifter som et Litteraturværk, udelukke vi ogsaa foreløbig hans Arbejder fra vor Samling. Anderledes tro vi derimod at burde forholde os med Hensyn til Michael Henriksen, af hvis Ligprædikener en nu temmelig sjælden Udgave udkom 1706 i fire Kvantbind. Ikke heller finde vi os foranledigede til at forbigaa de enkelte Ligprædikener, som kunne være udgivne paa ny i Tidsskrifter eller andensteds, om vi end maaske ikke strax ville optrykke dem. —

VI

Tilbage staar nu blot at lægge et lille Ord ind for vort Arbejde, at henvende en Opfordring til dem, hvem dansk Historie og Sprog ligge paa Sinde, om at gjøre deres til, at vor Plan maa blive udført i mere end et lille Brudstykke. Som vi dristig have begyndt, haabe vi ogsaa, at vi lykkelig maa naa Maalet, idet vi stole paa den nødvendige Bistand ikke blot hos dem, hvis Kald og Lyst det er at fordybe sig i Fortidens Liv, men ogsaa hos dem, som, hvor meget Tiderne nu end have forandret, udslettende og forvirrende, dog endnu ved Blodets og Traditionernes Baand ere knyttede til den Stand, hvis Mindeblade her skulle fornyes.

Kjøbenhavn, i April 1874.

Udgiverne.

Sten Maltesen Sehested.

(1553—1611.)

Kong Ezechia Testament.

Det er:

En Lijgpredicken

Aff Propheten Esaia 38. Capitel,
Om Ezechia Siugdom oc salig Be-
redelse til Døden,

Som bleff sørgelig holden:

Den salig, Erlig oc Velbyrdig Mand,
Steen Maltessen,

til Holmgaard, Danmarckis Rigis Raad
oc Marsk, oc Kong. May. Befalningsmand offuer
Vesteruig Closter vdi Jutland, oc Froste Herret i
Skaane, til en Christelig

Amindelse,

Der hans salig Lijg bleff Hederligen nedset i Lunde
Domkireke, Den 1. Octob. Anno 1611.

Aff

Povel Mortenssen Ostr. S. L.

Luc. 12. Værer i oc beridde. Thi Menniskens Søn
skal komme, paa den Stund, som i icke tencke.

Tryckt i Kiøbenhaffn, aff Salomon Sartor
Aar efter Christi Fødsel 1613.

[4to.]

Denne Erl. oc Velb. Mand salig *Steen Maltessen* til Holmgaard, Danmarckis Rigis Raad oc Marsk, bleff fød paa Gudom Closter i Nørre Jutland i det Aar, mand screff effter Christi Guds Søns fødsel 1553, udi Januarij Maanet, Onsdagen effter hellig Tre Kongers Dag, aff ypperlige, Velbyrdige oc fromme Forældre.

Hans Fader vaar E. og V. Mand *Malte Iensson* til Holmgaard, fordum Landsdommer vdi Nør Jutland. Hans Moder vaar Erlig oc Velb. Frue *Sophia Bilde*. Hans Farfader vaar Erlig oc Velb. *Iens Thomisson* til Høyerusz¹⁾, som ocsaa lang tid vaar Landsdommer. Hans Farmoder vaar Erlig oc Velb. Fru *Anne Juel*. Hans Farfaders Fader vaar E. oc Velb. *Thomis Thomisson* til Wellingshøy. Hans Farfaders Moder vaar Erlig oc Velb. Frue *Anne Weffert*, Her *Johan*²⁾ *Wefferds* Daatter aff Thorstelund. Hans Farmoders Fader vaar Erlig oc Velb. *Malte Juel* til Holmgaard. Hans Farmoders Moder vaar Erlig oc Velb. Frue *Marine Lange*, Her *Peder Langis* Daatter aff Voeszborg.

Men huad som hans Møderne Slect er anrørendis, da vaar Hans Morfader Erl. oc Velb. Her *Claus Bilde* til Vandaasz, Danmarckis Rigis Raad. Hans Mormoder vaar Erlig oc Velb. Frue *Lizabeth Wlffstand*. Hans Morfaders Fader vaar Erlig oc Velb. *Steen Bilde* til Alling. Hans Morfaders Moder vaar Erlig oc Velb. Frue *Margrete Rennow*. Hans Mormoders Fader vaar Erlig oc Velb.

¹⁾ Læs: Høyeriisz.

²⁾ c: Jon.

Her *Iens Holgerssen* aff Glemminge. Hans Mormoders Moder vaar Erlig og Velb. Fru *Beate Trolle*¹⁾.

Denne er salig *Steen Maltessens* Herkomst oc Anher paa Fæderne oc Møderne, gantske ypperlig, Naffkundig oc Lofflig, som alle her tilstede nocksom er vitterligt, oc derfor ey giøres behoff videre tilbage der aff paa denne tid at opregne.

Huorledis hans Christelig Optuctelse, Erlig oc lofflig Leffnet haffuer sig tildraget, haffuer den salig Mand self med stor fljyd oc vindskibelighed det antegnet oc op-screffuet, oc er sig saa beløben, som effterfølger.

Effter at denne salig Mand aff sin første Oprindelse haffuer med all Faderlig oc Moderlig omhu oc flittighed samt Gudelige Bøner været holden til Guds fryct oc æractighed hiemme hoss sine kiere Forældre, oc hand nu saaledis var kommen noget til alders, oc kunde skiøne, huad det vaar at lære, bleff hand sat til en Dannemand, Her *Christopher* i Miøborg, som skulle lære hannem at læse oc vnderuise hannem vdi Catechismo oc den Christelige Børne Lærdom, som indeholder en kort Sum offuer den Lærdom, som findis i den hellige Bibel: Oc hoss hannem vaar hand alleniste it Aar.

Siden der hand vaar sex Aar gammel, sende hans Velb. Forældre hannem til Viborg til Schole, oc bleff oc-saa lagt til Kost oc Herberg hoss en Dannemand, Her *Oluff Pederssen*, huor hand ydermere er bleffuen oplærd i sin Børne Lærdom oc det Latinske Sprock vdi fem Aar.

Der effter kallede hans kiere Moder hannem derfra oc holte hannem en Scholemester hiemme paa Gaarden hoss sig self vdi tu Aar, Effterdi hendis kiere Hoszbonde

¹⁾ En Fejl for: Margrete Trolle.

da midler tid vaar met i den languarig Suenske Feide, oc vaar fangen vdi Suerig paa femte Aar.

Siden toge hans kiere Forældre hannem fra sine Studijs, oc satte hannem i Tieniste til Erl. oc Velb. gammel *Erich Lange* paa Engelsthalm, oc vaar hand hoss hannem for en Dreng paa andet Aar, oc der oplærdis vdi Ryterj oc andet, hues saadane vnge Junckere kand være vdi sin tid nyttig oc gaffnlig. Oc gaff Gud Naade, at huad den salige Mand icke besønderlig haffde lærdt i Boglige Kaanster, det bleff oprettet i andre Adelige dyder oc Christelige oc lofflige Idret.

Anno 1567 om S. Martini tid, der hand nu haffde lyst til at forsøge sig vdi Tydskland oc anden steds, forhuerfuede Velb^{te} *Erich Lange* hannem en Commendation aff den Høybaarne Fyrste oc Herre Hertug *Hans* aff Sønderborg, som samme tid¹⁾ haffde Bilager vdi Colding, saa hand aff hans F. N. bleff forscreffuen til Høybaarne Første oc Herre Hertug *Philip* von Grobenhavn, som den tid holte sin Fyrstelig Hoff paa Kattenburg. Oc fra hans F. N. bleff salig *Steen Maltessen* paa ny forscreffuit til den Ædele oc Velbaarne Herre Greffue *Borquard von Borreby*: Huor fra hand oc strax bleff Commenderet til Høybaarne Første *Joachim Ernst* aff Anhalt, som den tid holte sin Hoff paa Bremborg.

Anno 1568 gick der it Togh an i Franckrige, der det tredie civile bellum begyntis, som siden varede i tu Aar, imellem de Papistiske oc Evangeliske, da satte Høyb^{te} Første *Joachim* aff Anhalt hannem til en Tydsk Herre- mand ved Naffn *Andres Slegel*, som red med tolf Heste

¹⁾ Hertug Hanses Bryllup med en Hertuginde af Brunsvig-Grubenhagen stod i Aaret 1568.

paa Kongen aff Franckrigis side, oc hannem fulde hand siden i Franckrige for en Spitzdrenge oc Opuarter, oc førde hannem hans Rystning: oc vaar met hannem i tuende fornemmelige Slag, som sig midler tid tildroge, vdi huilcke mange merckelige oc drabelig Helt satte det kieriste til. I den første, som holtis ved Chasteleraud¹⁾ den 13 Martij 1569, bleff den Høybaarne oc vijtberømte Krigs Øffuerste *Ludouicus Borbonius*, Printzen *de Conde*, oc bleff samme tid aff Printzens *Condæi* Folck hen ved 5000 paa Valsteden. Den anden skeede ved Moncontour den tredie Octobris samme Aar, vdi huilcken Admiralen bleff slagen paa fluct, oc ellers bleff paa begge sider aff de Papistiske oc Evangeliske hen ved 14000 paa Valsteden, oc der iblant mange aff høy Stand oc Byrd.

Siden der hans Juncker effter Vinterlejen paa For-aaret 1570 bleff aftacket, fulde salig *Steen* hannem aff Franckrige, oc bleff hoss hannem paa hans Faders Gaard Debkau, oc vaar mesten part Siug all den tid.

Anno 1571 tog hand affskeed fra denne samme Juncker, oc reyste her ind igen vdi Riget til sin Forældre, hoss huilcke hand bleff her hiemme alleniste paa tu Maa-neders tid.

Der effter bekom hand den Stormectige Herris Konning *Fredrichs* (med høylofflig ihukommelse) forskriff til Graff *Borquard van Borrheby* paa ny igen: Oc fra hannem atter Commenderet til Høybaarne Første *Joachim* aff Anhalt. Oc effter hand sig vdi høyb¹⁰ Førstis Hoff haffde nogen tid forholt, bleff hand forskreffuen til Høybaarne Første oc Herre Landgraaff *Jørgen* aff Darmstad: Oc der fra til Bispen aff Thrier: Oc paa det siste bleff ved en

¹⁾ Det er det Slag, som i Reglen kaldes Slaget ved Jarnac.

forscrift Commenderet til Høybaarne Første Hertug *Richart* aff Simmeren, i hues Hoff oc Tieniste denne salige Mand forholdt sig nogen rum tid.

Samme tid begyntis it Togh vdi Nederland, huor til denne salige Mand haffde lyst i den Meening at vilde forfare oc lære, huorledis Krig oc Krigshandel sig forløber oc begiffuer, paa det hand i sin tid kunde tiene sit Fæderne Land til ære: Bad sig derfor Forloff at motte videre forsøge sig der, huilcket hannem ocsaa met all Naade er bleffuet beuilget: Bekom ocsaa Førstens forscriffuelse til Printzen aff Uranien, som hannem oc strax anammede: Oc fulde saa hans F. N. for Rominde, huor hand bleff giort Verafftig: oc kom siden vnder Knectene vnder en Hopmand ved naffn *Jorgen Bolling*, oc vaar blant hans Adelburser. Oc met hannem vaar hand i det Togh for Bergen i Hennegow, som skede Aar 1572. Oc bleff saa vnder Knectene, indtil hand for sine Mandoms gierninger bleff Fendrich.

Anno 1573 paa Foraaret reiste hand fra Enkysen offuer til Campen i den Meening at komme til Greffue *Lodwig* aff Nassaw, som met sit Regimente vaar paa Veyen til Munckerheide¹⁾: Men effterdi samme Togh gick wlycklig aff, saa at Graff *Lodwig* selff met sin Broder Graff *Henrich*, disligeste Pfaltzgraffuen *Christopher* aff Rein oc mange flere bleff slagen, oc deris antog der ved forstyrret, da nødis salig *Steen* at vende tilbage til Enkysen: Oc paa samme Reise vaar noget nær kommen i største wlycke oc Fienders Hænder til Swollen, huor der laae en gantske hob Spanske Ryter, haffde Gud icke i

¹⁾ Læs: Mookerheide. Slaget her stod i April 1574.

synderlighed opuact hans Vert, oc hand hemlig vijsz hialp hannem der fra.

Der hand saaledis vaar kommen til Enkysen igen, gaff hand sig vnder en gammel forfaren Krigsmand ved naffn *Henrich van Bruckhuse*, som vaar *Dedrich Sonoys* øffuerste Lutenant, oc tog saa vare paa hannem nogen tid.

Anno 1574 vdi Effterhøst bleff hand Fendrich vnder en Hopmand ved naffn *Lauritz Smit*, oc vaar siden den tid Fendrich vdi Holland i sex Aar.

Anno 1580 bleff hand forscreffuen til Frijszland, oc bekom der Hopmands bestilning, oc fick strax Juncker *Johan von Matenses* Compani oc Befalning at stercke det met 200 Mend.

Anno 1581 bleff hand *Bernharts*, Herre von *Merodes*, som paa den tid vaar Statholder i Frijszland, hans øffuerste Lutenant offuer Ryter oc Knechte, til Land oc Vand. Oc siden der Graff *Vilhelm* aff Nassaw bleff Statholder, er salig *Steen* bleffuen stille i samme sin bestilning, Oc vaar i lige maade Graff *Wilhelms* øffuerste Lutenant vdi 5 Aar: Oc midler tid haffuer vdtaaet meget ont i atskillige fare, huorfra dog Gud Allmectigste naadeligen haffuer vdhiulpet hannem.

Anno 1585 haffuer den Stormectige Herre oc Konge Konning *Fredrich* (høyløfflig ihukommelse) ved hans May: scriffuelse, dateret den 12 Augusti samme Aar, indkaldet oc fordret salig *Steen Maltesson* her ind vdi Riget igen, huor hans May: vilde bruge hannem i sin May: tieniste. Huorfore hand oc strax begerde sin Affskeed aff Staterne oc Graff *Wilhelm*, oc aftacket, oc met all gehørsam vnderdanighed vaar ferdig at effterkomme Kong: May: Naadigste villie oc Befalning.

Midler tid kom noget for, saa Graff *Vilhelm* skulle forreise: Da begerde baade Staterne oc hand, at salig *Steen* vilde fortøffue vdi sin bestilning til Graff *Vilhelms* igenkomst, huilcket han ikke haffue[r] villet vdslaa, men fortøffuet saa lenge, der vinteren kom paa haanden: oc formedelst en hastig oc stor frost, som midler tid falt vdi Landet, at baade Sør oc Morazer baare, forsamlede Fienderne sig ved Steenuig oc Grønningen, en stor antal paa Ryttere oc Fodfolck, huilcke falt ind vdi Frijszland, oc met Mord, Brand oc Plønderie gjorde en merckelig skade oc affbreck. Da samlede salig *Steen Maltessen* effter Staternis begering vdi en ijl alle Garnison vdi Landet, 900 Mand, oc 1200 Bønder, met huilcke hand actede at giøre fienderne affbreck, oc forhobte at betage dennem passene ved Leoarde, som de vilde vd aff Landet. Thi det begynte da noget hastig at tõe.

Som nu salig *Steen* effter saadant forsæt haffde vdi act at indtage it Fleck oc By ved naffn Boxum, som Fienderne skulle endelig igennem, oc der vdi sig actet at beskantz, tildrog sig, at Fienderne, som oc hafde samme By i act, ankommer wforuarendis vdi Marcken met den gantske mact om Morgenen, det vaar vel dag, samme dag, som salig *Steen* vilde be^{te} By indtaget. Oc effter hand met sit Folck haffde fortroppen, oc icke vaar met det ringe Folck mechtig nock at bestaa Fienderne vdi en offentlig Slactning, befoel hand, der de bleff Fienderne var, sin Broder Velb. *Claus Maltessen*, som den tid vaar hans Fendrich, at føre folcket vdi Byen oc beskicke dennem til Værn, gaff sig saa selff met it ringe antal Ryttere imod Fienderne, skermysseret met dennem, oc opholt dem saa lenge, til Folcket kom vdi Byen: Da forløbe Bønderne hannem, oc forstack sig hen i Husene, huor de

kunde, huor de oc blefue en part slagen, en part inde brende. Men salig *Steen* met sin Broder *Claus* met en deel aff Krigs Folcket haffuer Mandelig oc dapfer verget sig aff it Taarn oc Kircke, som de haffde indtaget, saa de[r] er blefuen mange aff de Spannier oc Fornemme. Oc iblant andre Graff *Roaldus van Berg* oc mange flere. Haffuer saa holt det, til offuer Middag Fienderne er bleffuen dennem offuer mectig, at denne salige Mand nødis til met sin broder *Claus* at giffue sig fangne til den øffuerste *Taxis*: Er saa ført til Grøningen, oc der holt vdi it ærligt oc Ridderligt Fengsel. Vdi be^{te} Skermyssele bleff oc hans Broder salig *V. Iens Maltessen* slagen, som vaar kommen nylic e studijs at besøge sin Broder¹⁾.

Der salig *Steen* vaar saaledis anholden til Grøningen, er høy^{te} met salig oc høylofflig ihukommelse Konning *Fredericks* Enspender met hans May: anden Missive, dateret 1585 den 26 Novemb., ankommen hannem at hiemkalde: Oc denne Kong: May: scriffuelse vaar orsag, at hand disz snarer aff den Spanske Øffuerste *Francisco de Verduga* bleff erlediget oc vden all Rantzøn løsz giffuen.

Saaledis haffuer nu denne salige Mand, effter som det findis antegnet met hans egen Haand, fremdraget sin vngdoms Alder vdi 19 Aar i fremmede Steder, besynderlig Tydskland, Franckrige, Holland, Nederland oc andre Steder, oc først været vdi mange Førster oc Herrer deris Hoff oc tieniste, Dernest efterfuld Krigen i mange aar, met stor loff oc ære, som nocksom er at forfare aff hans skønne oc lofflige Paszbord oc beujsning, som hannem aff atskillige Herrer, Førster oc Øffuerster ere metdeelte: Som er besynderlig aff høybaarne Herre Graff *Vilhelm* von

¹⁾ Denne Træfning stod i Januar 1586.

Nassaw, dateret til Levarden den 20 Februarij Anno 1586, vdi huilcken Paszbord høyb^{te} Herre giffuer hannem synderlig god vidniszbyrd om sin Tapperhed oc Mandelige gierninger, at hand met flijd oc tro haffde effterkommet, huad som hans høye bestilning vdkreffuede, saa vel til Marck imod sine Fiender som vdi belegring, oc altid Ridderlig oc tapperlig sig forholden: Saa den høyb^{te} Herre gierne haffde ynsket denne salige Mand der lenger at haffue bleffuet: Effter som samme Pasz vijtlefftigen der om formelder.

I lige Meening haffuer hand Paszbord aff Velbaarne *Bernhart*, Friherre *von Merode*, Leutenant General oc Gouverneur offuer Frijszland, dateret den siste Julij Anno 1583. Disligeste aff *Dedrich Sonoy*, Leutenant oc Gouverneur offuer Northolland, dateret Anno 1583. Oc andre flere Herrer oc Øffuerster, som denne korte tids leilighed icke tilsteder at indføre: Oc en huer aff sig self kand nocksom erfare, at hand vdi fremmede Lande vden stor dyds oc Mandoms beujsning icke kunde haffue kommet til saadane Høye oc Lofflige Bestilninger.

Der findis ocsaa i seer, at Staterne oc Graff *Vilhelm* haffue vndskyldet hannem hoss Kong: May: høyloff: Ihu-kom:, der det bleff noget forhalet met hans hiemreise effter Kong: May: befalning: Oc derhoss vdtryckeligen formeldis, oc ¹⁾ salig *Steen Maltesson* for sin Person haffuer giort alt, hues en forsictig Krigszmand egner oc bør, oc saaledis sig erholdet, som ordene i Missiven i sig self formelder: Dasz sein Tugent vnd tapfferigheit mehr vnd mehr bekant worde. Oc derfor i synderlighed commenderet hannem til Kong: May: met disse Ord: Dasz

¹⁾ Læs: at.

jhr Kong: May: wolle jhm hinfüro derogestalt gebrauchen, als sein erfahrenheit, beverne trew vnd Manheit würdich sein.

Efter at hand nu saaledis vdi atskillige Lande haffde sig forsøgt, oc Gud Allmectigste vnderligen haffde giennem mange store og atskillige fare ledsaget hannem i sit Fæderne Land, er hand strax kommen til Hoffue, oc aff den Stormectige Herre Konning *Fredrich* forordnet til hans May: Hoffmarskalck oc der hoss antagen for Rigens Øffuerste, met befalning oc Commendament at erverbe en Regiment Knecte, naar Kong: May: oc Rigens nødtørfft det vdfordert.

Siden der hand vdi fem Aar haffde været Hoffmarskalck, oc vdi samme bestilning holte sig trolig oc vel, oc tiente sin Herre til tacke, saa at hans May: motte saare vel lide hannem met all gunst oc Naade, haffuer hand tenckt paa Rolighed, afftacket fra Hoffue, oc aff regerendis Raad bleff betenckt oc forleent met Croneborg Slot oc Lehn.

Oc der hand saaledis vaar kommen i stilhed, da varede det icke lenge, førend hand satte sit Sind til Ecteskab: Oc der hand efter Christelig vjisz søgte en Ectestaldbroder hoss Gud, bleff hans Sind oc Hierte aff Guds oc Venners Raad vent til Erlig oc Velbyrdig Jomfru *Anne Brahe*, Erlig Velb. *Henrich Brahes* til Vetskøle oc Erlig Velb. Fru *Leene Tots*, nu begge salige hoss Gud, Daatter, som nu igenleffuer i bedrøffuelse, Sorg oc Hiertens Angist, Gud trøste hende oc alle Bedrøffuede, som nu mange ere, i denne farlige sørgelig tid.

Deris Bryllup stod paa Vetskøle Anno 1592, oc haffuer de nu leffuet tilsammen Christeligen, Kierligen oc vel hen ved 19 Aar.

Nogen tid der effter bleff hand forleent met Bahusz Leen, oc haffde det vdi 11 Aar, oc disz midler tid effter Kong: May: befalning saaledis lod befeste, som det endnu findis: Oc nest Guds hielp for Fiende mact bliffuer woffueruindelig.

Siden bleff hand naadigst forlenet met Helnekircke oc Frostedherret her vdi Schaane, oc der effter ocsaa met Varbierg Slot, huilcken hand ocsaa met stor wmag oc flijd lod effter Kong: May: Befalning befeste.

Anno 1604 bleff hannem aff Kong: May: paalagt, at hand skulle være hans May: oc Danmarckis Rigin Raad¹⁾. Oc siden tu Aar der effter for sin skickelighed oc forfarenhed oc synderlig tro oc fromhed, hand haffuer beujst sit Fæderne Rige, bleff hand aff Kong: May: vduald oc forordnet at være Danmarckis Rigin Marsk²⁾, oc forleent met Vesteruig Closter. Oc vdi saadane hans høye bestilninger oc ypperlige Stat oc ære haffuer hand forholt sig som en Erlig, Oprictig Rigens Mand met stor loff oc berømmelig efftersagn.

Anno 1611 bleff hand aff Kong: May: vdi denne Expedition imod Suerig forordnet til hans May: general Felt Marskalck offuer det gantske Krigsfolck, Ryter oc Knecte oc met Kong: May: forordnede Commissarier den høye bestilning tilbetroet at forestaa. Er saa aff Kong: May: først forskicket til Halland, der at anamme huesz Krigsfolck, som der vaar beskeedet at indkomme, dennem at munstre, vdi Eed at antage, beuerge, vnder Krigs Regiment at besicke oc paa Grentzerne at forlegge, oc der saa Fienderne paa vacte, at hand effter

¹⁾ Ikke 1604, men 1607 blev han Rigsraad. Schlegel, Saml. z. Dän. Gesch. II. 3. 45.

²⁾ Skete 1610, s. Hist. Tidsskr. 4. R. III. 582.

Kong: Mayest: befaling oc til forordnede Commissariers Raad kunde giøre dem affbreck: Oc der videre met for^{ne} Krigs Folck skulle paavarte Kong: Mayest: Befaling oc være ferdig at føre dem vdi en tienlig Execution. Huor hand sig saa haffuer effter sin Commiss forholdet paa de Hallandske oc Suenske Grentzer ved Elsborg, indtil hand bleff aff Høyb^{te} Kong: May: henkaldet til Calmar, som hans Mayest: da haffde belegret. Oc strax effter saadan høyb^{te} Kong: Mayest: Befaling haffuer hand met den gantske Krigszmaect, som vaar hoss hannem, sig begiffuet til Calmar, oc der haffuer ladet sig see at være en forfaren oc wforsagt Krigsmand, oc saa lenge Gud sparede hannem Liffuet, haffuer ladet sig bruge, baade der oc andre Steder, oc hans høye bestilning saa forestaaet, som en Riddermesziger Krigszmand burde oc vel anstod.

Der høyb^{te} Kong: May: haffde indtaget Calmare Slot oc Befestningen, oc i lige maade erobret det Husz Borckholm oc Øland, bleff salig *Steen Maltessen* der hen forordnet at tage paa Kong: May: vegne Huldskabs oc troskabs Eed aff for^{ne} Lands indbyggere den 15 Augusti.

In Summa, vdi sit kald oc Embede saa oc vdi atskillige bestilninger oc Befaling (huilcket alt for Tidens kortheds skyld nu icke kand opregnis) haffuer hand troilig, ærlig, oprictig oc mett all Huldskab tient sin Herre oc Konge oc rammet hans Færne Lands saa vel som Vndersaatters gaffn oc beste effter hans yderste formue oc Forstand, oc som det egner oc bør en Mand aff Adelig ære, forstand oc oprictighed.

Hand hantheffuede Guds ære oc vor Christelig Religion: Hand hólte Ministerium oc Guds Ords Tienere i act oc Værdighed, hørde gierne Guds Ord met fljyd, brugte det Høyuerdige Christi Løgems oc Blods Sacra-

mente med stor Andacht, oc leffuede for Gud oc Verden met en god Samuittighed: Hand regerede Kong: May: Vndersaatte met Low oc ræt.

I sit Ecteskab leffde hand met sin kiere Frue i all Christelig Tuct, ære oc kierlighed: Det den effterladne gode Frues vaade Øyen, blege kinder oc store Hierte Sorg nocksom vidner om.

Mod Kircker, Scholer oc de Fattige vaar hand mild oc rund met Haand oc Mund, met ord oc gierninger: Der om haffuer den salig Mand Vidniszbyrd i Himmelen oc i mange fattige Menniskers Hierte, som hand trøstede met sin Almysse.

Men ieg kiender mig alt for ringe at vdsige hans dyder, Æractighed, Oprictighed, trofasthed, forstandighed oc andre gaffuer, som hand aff Gud vaar ziret oc prydet met. Oc derfor hafue wi her alle vel at betencke, som sagt er, hurledis Gud maa være tilfreds met oss, at hand saa borttrycker i denne sørgelig tid oc tilstand saadane Mend fra oss, saa drabelige, duelige oc Velbegaffuede, saa gantske villige til at hielpe alle til beste.

Nu følger om denne salige Herris Siugdom, oc hurledis hand beskickedede sit Husz met Exechia, oc Christeligen beredde sig selff til en salig Hiemfærd til det æuige Færne Land, offuergiffuendis denne Verden met all sin Forfengelighed.

Effter at denne salige Herre haffuer, som fortegnet er, fra sin første Barndom idelig oc altid ladet sig bruge vdi atskillige drabelige oc besuerlige Idret, saa er det icke at forundre, at hand paa det siste er bleffuen mat oc træt oc forsuecket paa sit Legems Sundhed oc førlighed, besynderlig nu paa tu Aars tid eller mere: Oc

dog ligeuel intet sparet sig midlertid indtil den siste døds stund.

Samme Aften, den salig Herre vaar kommen fra Øland til Calmar igen, begynte hand at finde sig noget Suag oc ilde til passe, beklaget sig at fornemme nogen Kuld, dog hand tenckte, det intet skulle haffue paa sig.

Oc endog hand nogle Dage der effter befant sig meget siug oc suag, dog alligeuel lod hand sig icke fortryde i denne sin store suagthed at følge E. V. salig *Peder Hundermarcks* Lijg til Stranden met de Kongelige Commissarier E. V. *Axel Brahe* oc *Jacob Wlffeld* oc andre Øffuerster oc Capitener.

Men der hand nu kom i sin Telt igen, befant hand sig mere suag, oc gick saa til Sengs: Oc strax om anden Dagen, der hand fornam aff hans Siugdoms forøgelse oc Liffs styrckis formindskelse, at hans tid nu icke vilde bliffue lang, oc at der efter slig leilighed vaar forandring paa færde, haffuer han Christelig oc veluillig bered sig mod døden: Dog hand tilforne effter Syrachs Raad icke forsømte Legemens Curation, men brugde Raad oc Lægdom, som Hederlig oc Høylærdt Mand Doctor *Gellius Sascerides* (som der aff Kon: May: Befalning vaar tilstede) siuntis mod hans Siugdom gaffnligste.

Men der hand fornam, at hans siugdom icke ved nogen Menniskelig Raad kunde hielpis eller affskaffis, da gaff hand sig goduilligen vnder den ypperste Doctors Iesu Christi Haand met inderlig oc aluorlig Bøn oc trøst aff den hellige Skrift. Seerdelis bad hand Gud Almectigste, at dersom det icke vaar hans Guddommelig May: oc sin egen salighed imod, at hand da vilde spare ham Liffuet oc giffue hannem hans førlighed igen, paa det hand kunde tiene Kong: May: oc sit Fæderne Land

imod hans May: oc Rigens Fiender, huilcket vaar hans eneste attraa oc begering, oc ellers begerde hand icke lenger Liff.

Men det behagede den allene vise Gud, som haffuer forscreffuen en huer sin Sted oc tid, at bruge denne modige oc oprigtige Krigszmand nu i en anden Kamp, mod den timelig død, huilken Apostlen til de Corinther kalder den siste Fiende, thi efter den kommer dommen: Huorfore hand oc gjerne lod Guds vilie være sin villie, huad heller det skulle være til Liffuet eller Døden. Oc derfor taalmodeligen bar det paalagde Kaarsz.

Desz imellem besøgte hannem i hans Siugdom, der hand endnu laa i sin Telt, mangan aff Danmarkis Rigis Raad oc Adel, som da tilstede vaar: Besynderlig E. E. V. V. *Brede Rantzow, Axel Brahe, Jacob Wlffeld, Eske Brock, Gert Rantzow, Andres Sinklar, Lauritz Ebbesson, Jacob Rosenkrantz.* Disligeste hans kiere Systemson Erilig Velb. *Jørgen Lunge*, met huilcken hand haffde lang oc vjtleftig samtale om, hues (som ieg tencker) hand vilde haffue vdrettet oc bestilt effter sin Død.

Effter den dag befant hand sig saa suag, saa hand ingen steds kunde drage, men om Tijszdagen fløtte ind paa Calmer Slot, huor hand oc siden døde.

Oc som hand formerckte sin tid icke at vilde bliffue lang, skickede hand Bud effter den Dannemand hederlig oc høylærd M. *Erich Andersson*, Hoffprædicant, oc aff hannem lod sig trøste met Guds Ord: Oc sagde, at hand ingenlunde tuilede paa, at Gud jo vaar hannem naadig oc Barmhiertig, oc bad inderlig, at Gud vilde for sin Søns Iesu Christi skyld forlade hannem alle hans Synder: Oc befalede saaledis all sin sag oc Siel vdi Guds Guddommelige Hænder.

Hand gjorde oc samme tid sit Christelig Scrifftemaal oc Bekiendelse, oc hannem der paa bleff tilsagt Guds Naade oc syndernis forladelse paa Christi vegne: Oc bad saa Præsten, at hand om Morgenens tilige vilde igen komme oc metdeele hannem Iesu Christi Legems oc Blods Sacramente, huor til hand nu haffde sig berid til sin siste Affskeed.

Der besøgte hannem ocsaa samme tid Kongelige Commissarier oc andre gode Mend, som taledes met hannem oc trøstede hannem aff Guds Ord: Paa huilcke deris tiltale hand suarede gantske trøstelig oc frimodelig, saa sigendis: Ieg sætter all min tilljd oc hob til den Allmectige Gud: Ieg troer fuldkommelig syndernis forladelse, Legemens opstandelse oc det euige Liff for Iesu Christi skyld, huor paa ieg allerede [har] pant oc Besegling i mit Hierte aff den hellig Aands Vidniszbyrd. Oc met disse salige oc trøstelige Ord begynte hand met høy Røst at siunge den 103 Kong Davids Psalme: Min Siel nu loffue Herren etc., fra begyndelsen indtil enden. Begerede ocsaa, at Erlig Velb. *Brede Rantzow* oc *Jacob Wylfeld* vilde hielpe hannem at siunge, huilcket de gode Mend ocsaa gjorde. Hand sang i lige maade met dem den Psalme: Ieg vil mig Herren loffue, som alle mine Synder bar, etc. Oc her foruden haffde anden Gudelig oc herlig Samtale met dennem, indtil Klocken vaar Tj om Aftenen, at de gode Herrer da toge Affskeed fra hannem, icke vden stor Bedrøffuelse.

Noget der efter begerde hand at staa op aff Sengen, men hand bleff der offuer gantske Amectig, oc begynte at besuime, Oc derfor nøddis strax at legge sig i Sengen igen, oc da gantske slog sine Tancker oc Hierte fra Verden oc verdsens bestilning, indfaldendis inderligen oc

aluorligen til Gud met Hiertens suck oc paakaldelse: Begerede derfor at de jligen skulle fordre Presten op igen. Men effterdi det da vaar allerede silde paa Natten, oc Slottens Porte vaar tillucte, kunde det icke da skee.

Siden laa hand gantske stille hen, ved to Timer, i sine salige Tancker, oc bad, de skulle lade hannem ligge met ro, thi han fant sig god Rolighed. Der effter sagde hand: Ieg befaler mig met Siel oc Liff vdi Guds Guddommelige Hænder: Sagde der hoss: O Gud, vær mig Naadig oc Barmhiertig. Oc som hand vel viste, huor nær denne Sorg effter hans Død skulle gaa hans kiere Frue til Hierte, bad hand endelig oc inderlig, at Gud naadeligen vilde trøste oc huszuale hende oc giffue hende taalmodighed i hendis store Hiertesorg og bedrøffuelse oc være hende god for all den gode oc Christelige omgengelse oc for hendis Trofaste Hierte, hand altid vdi deris Ecteskabs Leffnet haffde fornomet.

Der effter befalede hand sit Folck, som tilstede vaar, at de paa ny skulle begynde at siunge den Psalme: Ieg vil mig Herren loffue.

Siden laa hand gantske stille hen, foruentendis en glædelig forløsning oc salig ende paa sin suagheit, indtil den bestemte døds stund kom, at han da opgaff sin Aand gantske Sødelig oc Sactelig, Ligeruisz som hand kunde legget sig til at soffue, oc saa Sacteligen hensoff i Herren, oc bekom it meget roligt, Christeligt oc saligt Endeligt aff denne ælendige Verden, den 22 Augusti om Natten, der Klocken vaar ved Tolff slet: Saa hand som en Christen Ridder oc Aandelig Stridsmand nu visseligen haffuer strid den rætte gode Strid, hand fuldendet sit Løb, beholte Troen oc en god Samuittighed, oc ved sin rætte Feltøffuerste Iesum Christum bekommet Triumph

oc Seyer offuer alle sine Fiender, Legemlig oc Aandelig: Oc derfaare er hannem henlagt Ærens Krone vdi Himmerig, huilcken Herren den Rætferdige Dommere skal giffue hannem paa den Dag: Oc icke hannem allene, men alle dennem, som elske oc venter hans Aabenbarelse.

Der Gud Allmectigste nu saaledis haffde kaldet denne salige Mand, haffuer hans kiere Syster Søn Erlig Velb. *Jorgen Lunge* giffuet Kong: Mayest: det tilkiende, oc begierde at forløffuis oc drage til Calmer, der at bestyre, huorledis met denne salige Mands Lijg skulle forholdis.

Samme Dag kom Kong: May: self til Slottet fra den Leyre, som hans Mayest: haffde hafft ved den Suenske Skantze. Oc efter alting bleff forordnet met denne salige Mands Lijg at henføre paa en Kong: Mayest: Jacter, haffuer hans Kong: May: den salige Mand til ære met Hertugen af Lyneborg samt andre Øffuerster, Adel, Hoffsinder oc Capitener, som tilstede vaare, fuld hans Lijg til Jagten, huor det bleff indsat at føris neder vdi: Oc bleff strax skut aff Calmer Slot den Danske Løssen, den salige Mand til ære.

Siden bleff hans Lijg der fra ført paa Jagten til Søluitzburg oc derfra til Aahusz, huor hans kiere Suoger Erlig Velb. *Christen Bernekow* til Birckholm met sin kiere Frue Erlig Velb. Frue *Margræte Brahe* kom tilstede, oc fremdelis ledsagede Lijget til Wetskøle oc siden til Løberød: Huorfra det nu er hid kommen, hederligen at bestedis til Jorden, huor det skal huile, indtil Sielen, som allerede er Hiemfaren til Guds Børns Forsamling i Himmelen, bliffuer der met igen tilhobe samlet, oc skal siden effter en Ærefuld oc glædelig Opstandelse nyde den glæde oc Herlighed, som Gud haffuer sine Vdualde aff æuighed berid i de leffuendis Lande.

Bogen er dediceret den afdødes Enke Fru *Anne Brahe* til Løberød, som «inderligen og ideligen» har begjæret, at denne «Æreprædiken» maatte blive udgivet i Trykken, til Trøst for hende og til Tegn paa hendes Kjærlighed til hendes Husbond samt for at bevare hans Navn for Efterverdenen. Saa snart det var ham muligt, har Forf. derfor «overset og fuldkommet» sin Prædiken; at den ikke er udkommen før, har sin Grund i Forhindringer dels af Embedsforretninger dels «af anden tilfaldende Ulejlighed med Sygdom, Sorg etc.» Dedikationen er dateret Lund d. 1. Oktbr. 1613. Paa Tittelbladets Bagside findes Anernes Vaabner.

Forf. klager over «denne nærværendes farlige Tid, paa hvilken os hasteligen ved den timelige Død frarykkes den ene drabelige Rigens Mand efter den anden, der vi nu havde dem aller bedst Behov» (Bl. Diiij). — Han roser Kongerne *Christian III* (med Tilnavnet Pius), *Frederik II* og *Christian IV* for deres Omsorg for Undersaatternes Vel især ved at forfremme Kirker og Skoler. «Besynderlig blant andet er det meget priseligt, at der hans Kong. May. fornam, huorledis Iesviterne oc deris Anhengere tredskeligen tillockede sig voris vngdom, dennem vdi deris vildfarelser oplærde, oc saa hemmelige vijsz indskickede her i Rigerne igen, forhaabendis ved den vey oc lønlig Practick at igen drage disse Nordiske Lande (efter huilcke deris Næse meget kløer) vnder Paffuens Aag oc Affguders dyrckelse: Da haffuer hans Kong. May. aff den hellig Aands indgiffuelse ladet sine Kongelige Mandater vdgaac oc strengeligen der vdi befalet, at saadane Iesvitiske Discipler oc anhengere icke skulle tilstedis til noget geistlig kald i Kircker eller Scholer, oc der met Gudfrycteligen og viseligen faarekommet oc til intet gjort Iesviternis practikiske forset, som allerede i haabet oss haffde opsluget» (Bl. F^{vo}).

Forf. advarer mod overdaadig Jordefærd, hvor der «pranges og braskes» med «stor unyttig Bekostning, Smykkeri, overflødigt Gjæstebud og andet saadant mere», hvorfor han anbefaler at indføre Bestemmelser herimod i Testamentet (Bl.

Kiiij^{vo}). Ligesom han i det hele taget udtaler sig meget om Testamentet, saaledes giver han ogsaa Regler for dem, der omgaas syge, især Præster og Læger (Bl. Mij).

«Det er en meget intempestiva benevolentia at holde en i selskab offuer sin tid langt vd paa Natten oc met offuerflødige drick offuerjle oc siden lade ham fare vel beskenckt i mørk oc maalm, oc slaar Halsen i tu» (Bl. Mij).

«Der haffuer været en ypperlig Ridder her i Danmarck, som i sin siste tid begerede, at hans Sielsørger icke skulle holle hannem meget for, men alleniste det søde Iesu Naffn. Denne Prædicken (sagde han tit oc offte), som hedder Iesus, vil ieg beholde i mit Hierte, oc vil videre icke bemøde mig» (Bl. Piiij^{vo}). I Marginen staar Bogstaverne: H. H. T., o: *Her Herluf Trolle*¹⁾.

¹⁾ Jvfr. Rothe, *Brave Mænd osv.* I. 553.

Christoffer Knudsen Urne.

(1593—1663.)

Hvad

Retsindige Christnis, som i Naade-Riget saa
ville føre deris Christum i Troens Liff med sig, at de om-
sider kand føris aff Christo ved Troen aff Naade
til Ære-Riget

Deris

Her i Verden Christlig Idræt
skal være,

Vdi

En Christlig Liigprædicken aff Koning
Davids, den 138. Psalme.

Der

Den Erlig, Velbiurdig oc Streng
Herre, nu Salig hos Gud,

Her **Christopher Urne**

Til Aaszmarck, Ridder, Kongl: Majest: Høyvjsse
Raad, Danmarckis Rigis Canceler oc Befalings Mand
offver Halsnes-Closter oc Haranger Lehne, hans Sal:
Lig i en Anseenlig Adelig Forsamling, sampt mange andre Hæderli-
ge oc Fornemme Got Folckis Nærverelse bleff Hæderligen oc Chri-
steligen til sin Nedersettelse bestædiget i Nykiøbings Kireke i
Falster, Onsdagen den 4. Novemb: 1663.

Effter Begiering ved Guds Hellig Aands medvirekende
Bjstand fremsat oc forklaret

Aff

Niels H. Bang Superintendent
offver Fyens Stigt

Prentet i kiøbenhavn af Christian Wehring Acad. Bogtr. Aar 1665.

[4to.]

Hvad sig belanger at melde med største Sandfærdighed om Erlig oc Velbiurdig Mand, nu Salig Her *Christopher Vrne* til Aaszmarck, Ridder, Danmarckis Rigis Raad oc Canceler oc Kongel: Majest: Befalings Mand offver Halsne Closters oc Haranger Lehne, hans Adelige Stamme oc Herkomst, Gudfryctig oc meget Berømmelig Leffnets Fremdragelse, Christelig Forberedelse til sit Hiemfærd oc Salig Udgang oc Affskeed fra denne Bedrøffvelige Verden oc Jammer-Dal, da er Erlig oc Velbiurdig, nu Salige Mand *Christopher Vrne* Anno 1593¹⁾ Løffverdagen for Alle Helgens Dage fød paa Halsted Closter udi Laaland.

Hans Fader vaar Erlig oc Velb: Mand, Sal: *Knud Vrne* til Aaszmarck. Hans Moder vaar Erlig oc Velb: Frue, Sal. Frue *Merrete Grubbe*. Hans Farfader vaar Erlig oc Velb: Sal: *Axel Vrne* til Søegaard, som vaar Danmarckis Riges Cantzeler oc Raad. Hans Farmoder vaar Erlig oc Velb: Frue *Birgitte Rud*. Hans Farfaders Fader var Erlig oc Welb: *Knud Vrne* til Søegaard. Hans Farfaders Moder vaar Erlig oc Velb: Frue *Inger Valckendorff*, Strenge Ridder Her *Axel*²⁾ *Valckendorffs* Datter til Glorup. Hans Farfaders Faders Fader vaar Erlig oc Velb: Strenge Ridder Her *Jorgen Vrne* til Hindemarck³⁾ oc Søegaard. Hans Farfaders Farmoder vaar Erlig oc Velb: Frue *Karen Krum-*

¹⁾ Kall-Rasmussen har bemærket, at 1594 er det rette Aarstal. Molbech, Christian IV's egenh. Breve I. 485.

²⁾ Læs: Henning.

³⁾ Hindema.

*strup*¹⁾, Strenge Ridders Her *Claus Krumstrups* Datter til *Rugaard*²⁾.

Hans Morfader vaar Erlig og Velb: *Eyler Grubbe* til *Lystrup*, som vaar Danmarckis Riges Cantzeler oc Raad. Hans Mormoder vaar Erlig oc Velb: Fr. *Else Biørns* Datter³⁾ til *Hofdal* oc *Spannerup*. Hans Moders Farfader vaar Erlig oc Velb: *Sigvardt Grubbe* til *Valbygaard*. Hans Moders Farmoder vaar Erlig oc Velb: Frue *Mette Vlfeld* til *Lystrup*. Hans Moders Farfaders Fader vaar Erlig oc Velb: *Niels Grubbe* til *Alsløff*, Strenge Ridder Her *Peder Grubbes* Søn til *Alsløff*. Hans Moders Farfaders Moder vaar Erlig oc Velb: Frue *Karen Bilde*, Strenge Ridder H. *Erick Bildis* datter til *Salbjerg*⁴⁾. Hans Moders Morfader vaar Erlig og Velb: *Biørn Steenson* til *Hoffdal*. Hans Moders Mormoder var Erlig oc Velb: Frue *Merrette Giedde* til *Spannerup*.

Videre denne Salige Velbiurdige Mands Adelige Herkomst at opregne giøris icke fornøden; Thi det er huer nocksom Vitterligt, at hand er kommen oc baaren aff Ypperlig gammel Adelig oc Ridderlig Stamme baade paa Fæderne oc Møderne.

Endog det er vel got at være kommen aff got, saasom Salomon oc bekiender, der hand siger: Naar Forældrene ere fornemme, da er det Børnene en stor Ære; Saa er det dog icke den rette Adelskab, huormed mand kand bestaae for Gud oc hannem befalde; Men den rette Nobilitet oc Adelskab giffves os udi den H. Daab, huor

¹⁾ Maa vist rettes til *Kirstine Krumstrup* (Dsk. Mag. 3. R. III. 212), og hun var maaske snarere en Datter af *Eggert* end af *Klavs K.*

²⁾ *Rygaard* (*Langaa Sogn*, *Gudme Herred*).

³⁾ Af Familien *Laxmand*.

⁴⁾ *Solbjerg* (*Løve Herred* i *Sjælland*).

vi ifører os Christum: Oc da gifvis os Troens Skiold oc Saligheds Hielm, at vi Adelis til Adelskab med Gud selff: Thi hand haffver giffvet dennem mact at vorde Guds Børn, som troer paa hans Søns Naffn: Saa mange som ere Døbte paa Christum, de haffve iførdt sig Christum. Thi ellers er Indgangen til dette Liff for en Konge, Fyrste oc Ædelmand lige eens med den Fattige, efterdi de allesammen undfangis oc fødis udi Synden, oc ere aff Naturen vredens Børn; Men vi igienfødis ved Vand oc Aand, oc bliffver Frjherrer fra Synden, Sathan, den ævige Død oc Fordømmelse.

Dette haffver den Sal: Mands Gudfryctige Forældre Christeligen oc Gudeligen betenckt oc derfor betjmelig effter Christi Raad oc Formaning ved Bøn oc den II. Daab offret hannem Gud Herren oc ladet hannem ved Daaben i den rette Vjnstock Jesu Christo indpodes oc indplantes, at bliffve sin Herre oc Gud en plantelse til Prjs oc at være en ret Aandelig Ridder oc Herrens Mand, Mandeligen at Stride under Jesu Christi Fane imod alle Legemlige oc aandelige Fiender; Oc derfor haffver hans kiere Forældre haft Christelig Omsorg for hannem, at hand udi Tuct oc Formaning til Herren kunde opdragis.

Hans kiere Sal: Forældre beholdte hannem hiemme udi deris huus udi hans Barndom ved tre Aars tjd. Siden effter mange Begieringer kom den Sal: Mand udi Erlig oc Velb.; nu Sal: *Lauge Beck*, som da vaar Landsdommer udi Siælland, oc Erlig Velb: Sal: Frue *Agatha Grubbe*, som vaar hans Sal: Moders Faster, deris huus, hvilcke begge elskte hannem saasom deris egen Søn, holte Skolmester til hannem, oc paa 8 Aars tid bevjste hannem meget got, hvilket den Sal: Mand offte med

Tacksigelse berømmede oc sagde, at hand visseligen forhaabede, at Gud vaar derfor deris rige belønner ævindelig.

Imidlertid han vaar nu udi deris huus, haffver hand sig saa smuct udi Lærdom forbedret, at alle haffde strax om hannem en god forhaabning, at hand udi sin tid skulde blifve en duelig oc skickelig Mand med Guds Naadis hielp: Thi hand forfremmedis dagligen udi det gode, baade i Lærdom oc høffviske Sæder.

Som hand nu haffde giort en temmelig profect, er hand kommen til den Kongelig Skole Soer oc gaet der udi Skole 4 Aar, der Hæderlig oc Høylærde Mand *M. Niels Jørgensen* vaar Skolemester. Haffver vdi samme sin Skolegang sig med liudactighed oc flittighed saa forholdet, at baade hans Skolemester oc andre haffde dertil en synderlig lyst oc Velbehagelighed.

Der hand haffde nu her i sit Fæderneland lagt en god fundament baade udi Gudfryctigheds Øffvelse disligest udi andre Boglige Konster, haffver hand taget sig for, effter sine kiere Forældris oc andre gode Venners Raad, at forreise udi fremmede Land, betenckendis det, Syrach lærer: Hand skal udsøge alle de gamlis Viszdom oc studere udi Propheterne: Hand skal bevare de Naffnkundige Mænds tale, oc skal komme ind med kloge Sprock: Hand skal udsøge de skiulte Ordsprock oc øffve sig udi mørcke Sprock: Hand skal tienne iblant store Herrer oc seeis for Fyrster.

Samme sin Reyse haffver han taget sig fore Anno 1609 den 1 Septembris, og drog ud med Hæderlig og Høylærd Mand *D. Niels Backendorff* til Franckfurt. Der kom den Sal: Mand *M. Jens Paaske* til hannem, som aff hans kiere Velb: Forældre vaar hannem til forordnet at være hans Præceptor, oc derfra forreiste til Heidelberg,

oc bleff paa det Academie halffandet Aar, oc øffvede sig flittelig udi det Latinske oc Tydske Sprock.

Drog derfra til Straszburg, oc vaar der et halff Aar; midlertid gjorde hand en Reyse til Stutgart, Tybingen, Vlmsz oc Auszburg, kom saa dereffter igien til Straszburg, oc bleff der en liden tid. Begaff sig saa fra Straszburg, oc kom til Basel, oc var der et Aar, oc det icke heller forgiefvis, men meget smuct sig baade udi Studeringer oc andre Adelige Exercitiis forbedrede.

Fra Basel hafver hand reist til Geneve, sig videre at forsøge oc forfremme udi sine Sprock oc Adelige Øffvelser, oc vaar der et halff Aar. Derfra tog den Sal: Mand Sig en Reise for igiennem Franckerig, Engeland oc Nederland, oc besaae de fornemmeste Stæder, oc kom omsider til Franckfurt am Mayn til sine Velb: Brødre igien, hvorfra de samptligen forreiste ind i Franckerige til Paris, oc bleffve der et halff Aar: Derfra til Orleans, oc bleff der en kort tid: Siden forreiste til Tours, Saumur, Angiers, hvor hand tøffvede et halff Aar. Der kom til hannem hans Velb: Forældris Skriffvelse, at den Sal: Mand sig til sit Fæderneland skulde begiffve, hvis begæring hans Velbiurdighed lydacteligen haffver effterkommet, oc forføyet sig paa hiemreisen, oc paa samme sin hiemreise igiennemreist oc beseet de fornemmeste Stæder fast i gantske Tyskland.

Der mand skreff efter Christi Biurd 1615, 14 Dage for Pintzdag, er hand Lyckelig hiemkommen til sit Fæderneland oc været nogle Ugger hiemme hos sine kiere Velb: Forældre; Saa er hand af Stormæctige og Høybaarne Konge *Christiano 4*, Høylofflig ihukommelse, antagen i Cantzeliet, hvor hand tiende paa 2 Aars tid; bleff imidlertid brugt nogle gange som Reise-Secreterer saa oc for

Marskalck oc Opvarter hos Kongl: Gesantder. Oc imidlertid lod han sig finde med saadan flittighed, Forstand og skickelighed, at hand Anno 1617 bleff betroet til Rentemester, oc vaar udi den bestilling 10 Aar.

Imidlertid haffver hand betenckt sig, at som hand begyndte at træde med tiden til Mands Aar oc Alder, haffver hand sat sit Sind til den H. Ecteskabs Stand, oc haffver saa aff Guds providentz oc Forsiun med sine kiere Forældris, Slect oc Venners Raad ladet anlange oc bede om Erlig oc Velb: Jomfrue, Jomfru *Sophia Lindenow*, Erlig oc Velb: Mand Her *Hans Lindenow* til Hundz-lund, da Kongl: Mayst: Befalingsmand paa Borringholm¹⁾, oc Erlig oc Velb: Frue *Elisabeth Sophia Rantzow* til Søegaard deris Datter; Udi hvilcken hans begiering bleff samtyct, oc deris Brøllup udi Kiøbenhaffn høytideligen holdet Anno 1624 den 8 Søndag effter Trinitatis, som vaar den 18 Julij.

Med forbemelte hans kiere, nu Sal: Huusz-Frue, Fru *Sophie Lindenov*, leffvede hand udi et meget Kierligt oc Christeligt Ecteskab ved 28 Aars tjd. Deris huus oc hiemb vaar imidlertid, saavel som det oc icke mindre hos hannem til hans siste Afskeed varede, Gudfryctigheds, Skickeligheds oc andre Christelige Dyders Bolig; Oc som det ved begge deris Guds Fryct oc Dyder vaar aldeelis foreenet, saa foraarsagede det saadan en Ynskelig Omgiengelse imellem dennem, at intet behageligere for Gud eller teckeligere for Menniskene udi saadan fald kunde ynskis. Hand oc derfor, saa lenge Gud hannem effter hende sparede, som var 11 Aar oc 1 Maanet (effter Gud

¹⁾ Hans Lindenov var Lensmand paa Bornholm 1610—1621. Hübertz, Aktst. t. Bornholms Hist. S. 577, 596.

Anno 1652 in Septembri hannem denne hans Øyens Lyst fratog), det hand hendis Dyd oc Fornufft maatte saffne, stedtze beklagede.

Deris Kierlige Ecteskab Velsignede Gud med 3 Børn, 2 Sønner oc 1 Datter, som ere Erlig oc Velb: Frue *Elisabeth Sophie*, Sal: *Gregers Frjses* til Alstrup¹⁾, Erlig oc Velb: Mand *Christian Vrne* til Søegaard, Erlig oc Velb: *Knud Vrne*, udaff hvilcke Gud kaldede den Yngste Søn, Velb: *Knud Vrne*, udi sin Barndom. De Tvende, som leffver, vil Gud fra alt det, som ont er, jo Naadeligen bevare, Trøste oc Husvale, aff det høye Velsigne oc udi ald Velstand lenge opholde!

Hvad sig videre belanger den Sal: Mands Adelige Bedriffter oc Bestillinger, da er hannem Anno 1627 Nykiøbings oc Aalholms Lehne Naadigst betroet; Disligeste til at være General Krigs Commissarius udi Laaland oc Falster, saa lenge Kriegen imod Keyseren paastoed.

Oc efftersom Hans Kongl: Mayest: hans store Forfarenhed oc høye Forstand udi mange merckelige Ærinde haffve[r] fornummet, satte hand hannem derfor iblant Rigens Raads Tal Anno 1629, hvorpaa hand der samme sted gjorde sin Eed, oc denne høye Pladtz siden hans Fæderneland til største tienniste betrødde.

Samme Aar bleff hand aff Stormæchtige Herre oc Konge *Christiano 4*, Høylofflig Ihukommelse, forordnet til Statholder udi Norge oc Befalningsmand paa Aggershuus, huilcken høye Bestilling hand paa 13 Aars tjd med største troskab imod sin Allernaadigste Herre oc Konge, usigelig Oprictighed, Lemfeldighed oc Fromhed imod Landsens Indbyggere haffver forestaaet, saa at hans ærlige Nafn aldrig døer udi Norge, saa lenge Verden staar.

¹⁾ Aalstrup.

Anno 1634 bleff hand med fleere aff Rigens Raad oc andre gode Mænd aff Hans Kongl: Mayest: med hans Ridder Orden, som er kiendetegn om den Kongelig Naade imod Sig oc hans Fortieniste, æret.

Anno 1642 forloffvede Hans Kongl: Mayst: hannem Naadigst efter hans ofte instændige Underdanigste Begæringer; Oc samme Aar bleff hand forlehnet med Tranekiær Slot oc Lehn paa Laffvind. Imidlertid begyndte den Svendske Feyde, oc vaar hand da General Kriegs Commissarius udi Fyen oc paa Laffvind, indtil hand bekom Ordre Anno 1645, at hand med fleere gode Mænd aff Raadet skulde forføye sig paa de Svendske Grentzer, de Freds Tractater, som ved Bremsebroe imellem Danmarckis oc Svergis Kroner da bleffve fortagne oc Sluttede, at hos være oc derudi sin Herris oc Fædernelands beste (som hand udi alle ting gjorde) at søge.

Der denne Sal: Mand, som nu korteligen noget om meldet er, udi mange Aar oc ved mange merckelige oc vichtige Bedriffter haffde giort sin Herre oc Konge nocksom forsickret om sine høye Dyder oc herlige Qualiteter, da haffver hans Kongl: Mayst: bemelte Anno 1645¹⁾ endeligen paalagt hannem Rigens Cantzlers Bestilling oc Forlehnet hannem med Draxholms Lehn. Derudi hafver Hans Kongl: Mayst: rammet sit Eget oc sine Rigers Beste, som udkreffver til saadant høyvigtigt Embede at udvelge duelige Mænd, som frycter Gud, ere Sandrue oc hader gierighed. Effterdi alle disse oc andre dislige Dyder fandtes hos hannem, da hafver hand saadan hans høye Kald oc Værdighed udi de Tuende Stormægtige oc

¹⁾ Han blev først Rigskansler 1646, da hans Formand, Just Høg, døde; derimod fik han Dragsholms Len 1645. Jvfr. Slange, Christian IV's Hist. S. 1426; Molbech, Christian IV's Breve I. 485.

Høybaarne Kongers *Christiani 4*, høylofflig Ihukommelse, oc voris nu Regerendis Allernaadigste Herre oc Kongis *Friderici 3* Regærings Tjd med Berømmelse udi 18 Aar forestaaet.

Anno 1658 begierede den Sal: Mand Selff aff Hans Allernaadigste Herre oc Konge, Konning *Friderich den Tredie*, Dimission fra Draxholms Lehn; Oc bleff hand der i steden med Liuse Klosters Lehn udi Norge, indtil Aaret der effter hand med Halsne Closters oc Haranger Lehne effter hans begiering Naadigst forlehn.

Herforuden haffver hand for hans meget tro tienniste Naadigst oc Mildeligen paa underskeedlige Tjder med Geistlige Beneficiis været betenckt: Nemlig med tvende Prælaturer oc et Cannickedom udi Roeskild Capitul, et Prælatur oc Cannickedom udi Lunde Capitul oc et Prælatur udi Viborg Capitul saa velsom Ottense Proustj udi Fyen.

Hertil haffver vi den Sal: Mands fornemmiste Bestillinger, som nødvendig eractis, at hand med berømmelse haffver fuldbragt, vildet fortelle. Nu maa vi oc tale noget om hans Christendom oc herlige Dyder, hvor med hand aff Gud synderlig haffver været begaffvet.

Efterdi han da saa som en Høyopliust Mand stedtze erindrede sig om sin Daab saa som sin Igienfødelse oc Fornyelse, hvorved hand er bleffven til Guds Naadis oc Barmhiertigheds hellige Kar; Saa haffver hand oc ladet sin Guds fryct været sig en retskaffen Iffver oc ald sin Liffs tid paa det høyeste sig beflittet, at hand kunde tienne Gud med et reent oc uforfalsket Hierte. Hand haffver icke søgt Roes hos Menniskene ved Hycklerj, men seet vel til, hvad hand om sin Religion taledede, trode oc forehaffde, efterdi hand vel viste, oc uophørlig betenckte

sig, at den Legemlig Øffvelse er nyttelig til lidet; men Gudfryctighed er nyttig til alle ting, som haffver forjettelse paa dette Liff, som nu er, oc paa det til kommende.

Derfor haffver hand sin gode Gud Dagligen hierteligen for den Naade tacket, at Gud haffde ladet hannem fødis under den Reene Evangeliske oc Apostoliske Religion, at hand vaar kommen til saadan Saliggjørendis Tro, at hand troede at blifve Salig ved den Herris Jesu Christi Naade, udi lige Maade som hans Fædre: at Gud haffde saa frjet hannem aff mørckhedens mact oc offversat hannem udi sin Elskelige Søns Rige, udi hvilcken hand haffde forløsning formedelst hans Blod, som er Syndernis Forladelse: Oc at Gud haffde taget hannem til Naade udi den Elskte: At hand visseligen haffde Samfund med Faderen oc med hans Søn Jesu Christo, oc vaar igienfødt til et leffvende Haab formedelst Jesu Christi Opstandelse fra de Døde til en U-forkrenckelig, U-besmitelig oc U-forvisselig¹⁾ Arfvedeel, som er bevaret i Himlene til alle Troende.

Hvorfore oc med et Ord at sige: hans Religion hød at troe paa Jesum Christum, saa hand icke meere ynskede, end at Gud vilde giffve hannem kraft effter sin herligheds Rigdom, at hand kunde bliffve mættelig becrefftet formedelst hans Aand i det indvortes Menniske, oc at Christus maatte boe formedelst Troen udi hans Hierte.

Denne reene oc U-forfalsket Religion, som indeholdis udi Apostlernis oc Propheternis skriffter oc i den deraff uddragne U-forandrede Augsburgische Confession, haffver hand med Hierte oc Mund været saa tilgedan, at

¹⁾ ∩: Uforvisnelig.

hand ey alleene sig Dag oc Nat der udi haffver øffvet, men endog med stor Siæls Salighed tiltaget, oc er vorden alt Kietterj jo længer jo fiendsker.

Dette er icke at forundre sig offver, effterdi hand saasom en ret Theologus paa det flittigste randsagede den H. Skrift, oc den samme Dag oc Nat mediterede, oc udi sit Hierte offverveyede: Vaar oc udi treffelige Theologorum Skriffter vel belæst, oc holte intet kosteligere end at conferere cum Eruditis & vere piis Theologis om Salighedens Fundamenter oc Troens fornemmiste Artickler til sin Opbyggelse.

Effterdi hand oc vel vidste, at Troen ved Guds Ords flittige høreelse styrckis, bekræftis oc grundfestis, saa haffver hand været Guds Ords flittig og begierlig Tilhører, hvorfor hand haffver oc in Rebus Sacris & Theologicis bragt sig saadan en Færdighed til veye, at hand strax paa tjmen vidste derom opbyggelig oc grundelig at tale oc andre Christelig informere.

Hand haffver det H. Prædicke Embede fornemmelig respecteret oc elsket; Oc naar hand saae, at Guds Tienere toge sig deris Embede udi Lærdom oc Leffnet alvorlig oc jffrig an, da haffver hand været dennem mild, From oc Beforderlig som de, hand actede at være Legater, udsendte til at formane os udi Christi sted.

Hand søgte oc ellers den Studerende Ungdoms beste udi alle muelige maader, oc de Dygtiste uden all Persons Anseelse opsøgte, oc til hvad Embede de tienlige vaare, befordrede.

Men allermest haffver Guds Ords Krafft udi Daglig oc continuerlig Poenitentz været hannem det kieriste udi denne Verden: Thi hand befandt vel udi Sig, hvorledis hand aff den indboende arffvesynd, den forargelige Ver-

den oc den omsnigende leedige Dieffvel bleff fristet oc til Synden hidtetz; At Kiødet stride imod Aanden, oc at Loven udi hans Lemmer stride imod hans Sinds Lov, at hand icke kunde giøre, hvad hand gierne vilde oc skulde. Hvorudoffver hand haffver ofte klaget med S. Poffvel: O Jeg Elendige Menniske, hvo skal frj mig aff denne Døds Legeme! Thi det gode, som Jeg vil, det gjør jeg icke; Men det onde, som jeg icke vil, det gjør jeg.

Derfor haffver hand oc erkientd oc brugt dette sit Liffs tjd for en Daglig Poenitentz, oc det samme fornemmelig udi Skriftestolen med største bedrøffvelse, hiertelig bevægelse oc modige Taare haffver giort, saa som alle hans Præster, der hannem paa Guds vegne haffver absolveret, det med Sandhed maae bekiende.

Hvorfore hand haffver oc været ret begærlig effter det høyværdige Alteris Sacrament, at hand udi Lammets Blod kunde bliffve aftoet, at Christus Jesus maatte afftoe hans U-reene Fødder, det er hans syndige actiones oc vildfarende gange, at hand kunde haffve Lod oc Deel udi hannem, effterdi hand vel viste, at hvo der værdeligen æder Jesu Christi H. Legeme oc dricker hans Velsignede Blod, hand haffver det ævige Liff.

Derpaa fulde nu hiertelig Tacksigelse oc et nyt leffnet, hvorudi hand sig aff yderste Formuffve haffver øffvet udi Guds hiertelig Paakaldelse ved Bønnen, hvor til hand haffver oc Morgen oc Aften haft sine visse Tjder, at hand oc en tjdlang hafver affsondret sig fra Folck oc udi sit kammer saa Hiertelig med Gud stridet; Icke allene for sit, men endoc for Sines, Sin Naadige Herris oc Kongis, sit Fædernelands oc alle Fromme Christnes Beste; Wilde icke afflade, Gud skulde hannem bønhøre for sin Søns skyld, saa at hand med sine Bønner haffver affvendt

megen U-lykke oc igien forhverffvet megen Velsignelse oc Naade. Mand haffver offte ved hans Kammerdør forvartet, naar hand haffver luct til for sig, oc med største forundring hørdt paa hans hæng-jffrige Suck.

Hand haffver holdet sine kiere Børn, sine kiere Brødris oc andre Adelige Børn, som gemeenligen vaare udi hans huus, til Guds sande fryct.

Hans Huuszgesind oc Tienere hafver hand oc holdet til Guds fryct, saa de maatte hver Morgen oc Aften frycte Gud med Psalmer, Bønner oc Loffsange, saa at hans huus vaar et ret Bede- oc Tacksigelsis Huus.

Hans Trois Øffvelse haffver oc herligen ladet sig tilsiune med Kierligheds gierninger oc allehaande Christelige Dyder: Imod sin Naadige Herre oc Konge, hvilcken hand ærede saasom Guds Salfvede; Imod sine Naboer; Imod sine Tiennere; Imod sine Underdane; Imod Bekiendte oc U-bekiendte, Venner oc U-venner, hvilcke hand for sin skyld haffde icke mange aff; Oc udi en Sum imod hver Mand, saa at Troskab oc Oprictighed lod sig see udi alle hans Ord oc Gierninger: Thi ligesom Troskab oc Oprictighed haffver altid boet udi hans inderste Hiertis grund, saa hafver de oc altid ladet sig tilsiune udi hans Ord oc Gierninger.

Hans Naadige Herre oc Konge haffver hand altid meent det med hiertelig Troskab oc hannem derfor uden ald egen søgte Nytte oc Baade Reddeligen tiendt indtil hans Døde Dag, saa at naar hand hans Herris oc hans Lande icke effter ynske oc villie kunde giøre, hvis hand gierne haffver vildet, er det ganget hannem saa hart til Hiertet, at hand haffver mange Nætter icke faaet Søffn udi hans Øyne, oc haffver vel der ved forøget sin anhengende Svaghed.

I lige maade haffver hand været Aabenhierdet imod hver Mand oc med alle Mennisker saa fjnligen omgaaes, at de alle hans Død maa beklage.

Hans Tiund oc Tiennere hafver hand saa som en Venlig oc From Huusz-Fader meget beskædentlig udi god Orden regæret; Hand haffver været dennem icke som en Herre oc Huszbond, men som en god Fader, der altid hafver søgt deris Forfremmelse oc Bedring.

Imod Fattige oc Nødlidende Mennisker haffver hand altid været Miskundelig oc flitteligen betractet Herrens alvorlig formaning, der hand siger: Bryd dit Brød for den hungrige; Naar du seer en Nøgen, da skalt du Klæde hannem, oc du skalt icke skiule dig fra dit Kiød.

Herforuden haffver hand foræret til de huuszarme udi Roeskild Tusinde Rixdaler, som Aarligen skulle forrentes med femb pro Centum.

Med Bekiendte oc U-bekiendte hafver hand saa vist aff Christelig Kierlighed at omgaaes, at en hver haffver fornummet hans Oprictighed oc hannem derfor elsket.

Hand haffver været Fryndt oc Frænde saa oc hver Mand nyttelig effter hans høyeste Formuffve; Udi Omgængelse med hver Mand effter gelegenhed From, Venlig, Høfflig, Skiemptfuld, uden ald Falsked: Thi hand haffver ingen Ting været meere fiendsk end Falskhed.

Hand haffver saa vist at temperere Skiempt oc Alvor oc bruge hver Slags paa sin tjd, at hver Mand hannem derfor elskte, oc gierne med hannem vilde omgaaes. Hvorfore hand oc paa fremmede Stæder hos Høye oc Nedrige haffver været vel ljdt.

In Summa, med et Ord at Tale om hans Kierlighed oc Dyder: Hand haffver været saadan en Christelig, Dapffer Mand, som aff Hiertet gierne haffver vildet effter For-

muffven være hver Mand gaffnlig oc ingen Mand med villie oc videnskab skadelig.

Naar hand hafde nogen lædighed udi sine høye Bestillinger, da haffver hand Dagligen ligget udi sine Studiis, fornemlig udi den H. Skrift (hvorom tilforn er talet), dernest in Historicis & Politicis, hvilcke hand haffver vel vist at bruge.

Sin Christendom oc Troe haffver hand oc meest øffvet udi Syndens affsky, at hand ved den H. Aands Regering forsagede det U-gudelige Væsen oc de Verdslige Lyster; Vilde icke med forsæt oc frj villie være den U-gudelige Verden ligedannet saa som den, der vel viste, at Verdens Venskab vaar Guds Fiendskab. Hand haffver holdet sig fra Kiødelige Lyster, som strider imod Siælen, fra groffve forsættelige Synder, saa vjdt et skrøbeligt Menniske mueligt er, sig voctet. Oc om hand end vel haffver hafft sine Menniskelige Feyl oc Breck, saa haffver hand dem dog vel erkiendt oc dennem hos den gode Gud dagligen affbedet.

Det vilde falde alt for langt alle hans Dyder udi Styckvjs at opregne, fornemlig fordj at naar man meget derom haffver talet, saa bliffver der fast meere U-talt.

Hvad den Sal: Mands Siugdum oc Svaghed er anlangendis, da haffver hand paa nogle Aars tjd været plaget med Podagra: Hand haffver oc herforuden aff Gud paa tvende Aars tjd været hiemsøgt med atskillige Svagheder.

Men fornemlig haffver hand meesten deel siden forleden Juul ligget ved Sengen: Dog alligevel actede den Sl. Mand icke det, men vilde effter Paaske reise til Kiøbenhaffn, sin Naadige Herre oc Konge at opvarte. Mens Svagheden tiltog dag effter dag, at hand maatte fast

stedtze ligge ved Sengen. Oc endog hand vel effter Guds Naadigste villie brugte allehaande Medicin, som Hæderlige oc Høylærde Mand D. *Poffvel Moedt* saa vel som oc D. *Fabricius* hannem foreskreff, saa fructede det altsammen dog intet.

Der hans Svaghed nu Dag effter Dag forøgedis, lengtis hand inderlig efter at komme hiem til Laaland, betenckendis det, Poeten siger:

Nescio, qva natale solum dulcedine cunctos
Ducit, & immemores non sinit esse sui.

Effter hand vaar da hiemkommen, haffver hand nogen tjd været ved temmelig Helbred, men endelig haffver Siugdommen hannem angrebet den 27 Augusti, hvorfor hand lod skicke bud til Velvis, Act oc Velfornemme Mand *Peter Schön*, velforordnet Apotecker udi Naxskov, som oc med det snarest kom til hannem, dog vilde hand ingen Legemlig Medicin bruge, før hand haffde brugt Siælens Aandelig Medicin; Sende derfor sin Tienere hen til hans Sognepræst, Hæderlig oc Vellærd Mand Her *Soffren Morsing* udi Hundtzebye, at hand om Søndagen den 30 Augusti vilde komme at giøre Prædicken for hannem oc meddeele hannem Jesu Christi sande Legome oc Blod til sin Troes bestyrckelse oc Jesu sin Frelseris Døds ihukommelse.

Men effterdi Siugdommen om Løffverdag afften jo meere oc mere tiltog, skickede hand Bud om Natten, at bemelte H. *Soffren* jligen skulde komme oc hans begæring effterkomme, effterdi hand icke kunde forsickre sig, om hand det kunde udholde, indtil den Sædvaanlig Guds tienniste vaar endet.

Der H. *Soffren* vaar nu kommen til hannem, oc spurde, hvor det vaar med hannem, svarede hand alt

effter den gode Guds Villie: Som det Gud den høyeste behager, saa behager det oc mig, Hans villie er den beste; Min villie skal lydacteligen være under hans villie: Mori desidero: farer ickun derfor fort udi Eders Embedis forretning.

Der H. *Soffren* haffde nu effter den Sal. Mands hietelig oc andectig foregaaende Skriftemaal hannem paa Guds Vegne absolveret, communiceret oc læst Herrens Velsignelse offver hannem, sigendis: Herren Velsigne dig oc bevare dig: Herren lade Liuse sit Ansiet offver dig oc være dig Naadig: Herren lette sit Aasiun paa dig oc giffve dig Fred! da sagde den Sal: Mand: o Gud giffve den ævige Fred! End ydermeere sagde han: o Gud skee loff, nu haffver jeg Fred med Gud ved vor Herre Jesum Christum: At leffve er mig Christus, oc at Døe er mig en baade: Jeg veed intet andet til Salighed end Jesum den Kaarszfæste, med mange fleere Ord, som den Sal: Mand sig selff trøstede med.

Efftersom Tjden nu tilstundede, at H. *Soffren* skulde hiem at forrette Guds Tienniste, spurde hand hannem, om hand vilde nu strax haffve Prædicken eller tøffve indtil den Sædvaanlige tid, om hand imidlertid kunde faae nogen Rolighed oc Søffn, svarede hand: Ligesom eder siunes. Saa tog hand da affsceed med hannem, oc kom siden, der Klocken vaar hen imod 10, oc gjorde Prædicken, hvor hand da med synderlig devotion (saa som den Sal: Mand altid pleyede) hørde til Prædicken.

Effter Prædicken vaar endet, gick H. *Soffren* til hannem, oc formanede hannem til Taalmodighed under Herrens Rjs. Kiere H. *Soffren*, svarede hand, hvad kand mand med U-taalmodighed udrette? Med U-taalmodighed giører mand jo icke andet end opvecker Gud til vrede;

Oc hvo det giør, hand stamper imod Braaden, hvillket bliffver hannem svart. End meere sagde hand: Loffvet være Herren Dagligen, hand legger byrde paa os, hand som er vor Saligheds Gud; Vi hafver en Gud, som er en Gud til megen Salighed, oc hos den Herre Herre er udgangen fra Døden.

Siden tog hand effter sin kiere høybedrøffvede Datters, Erlig oc Velb: Frue *Elisabeth Sophie Vrne* til Faareveyle, hendes mange modige Begæringer nogle Medicamenter til sig, hvor effter det siintes ligesom at vilde forandre Sig noget med hans Svaghed. Men effterdi hand fast intet kunde fortære, var det icke andet mueligt, end Legemets Kræfter jo Dagligen Svæckedis.

Naar hans kiere høybedrøffvede Datter, som hannem altid udi hans Siugdum effter Datterlig skyldighed tiente, bad hannem, at hand vilde dog faae noget Mad: Ey, sagde hand, kiere Datter, Mennisket leffver icke alleeniste ved Brød, men aff hvert Ord, som udgaar igiennem Guds Mund: Guds Ord er Mig Sødere end Honning oc Honningkage. Min Tjd er icke lang udi denne bedrøffvelige Verden; Medens Jeg effter Guds Faderlige villie her skal bliffve, veed hand vel mig naadeligen at opholde.

Saa ofte Gud gaff hannem nogen Lindring udi hans Svaghed, stod hand Op aff Sengen, tog sin Natkiortel paa, satte sig ved Bordet, oc læste flitteligen i den H. Skriff, betenckendis det, som den Herre Christus siger: **H**andsager Skriften, efterdi i haffver det ævige Liff i dem.

Det er icke heller gaet den Sal: Mand af uden største nytte oc gaffn: Thi udaf Guds Ords flittige læsning hafde hand den profit, at hand icke alleene kunde sig Self med allehaande trøstelige Sprock udi sin

Svaghed [trøste], men endog sin kiere høybedrøffvede Datter.

Naar hans kiere Datter udi hans paa hør begierede, at Gud vilde Naadelig forlænge hans Aar oc Dage, sagde hand til hende: Kiere Datter, du veedst icke, hvad du begierer. Om det end vaar dig oc andre gaffnligt mig her lenger at bliffve, saa veed Gud dog, hvad mig best oc gaffnligst er. Min Siæl (Gud være loffvet evindeligen) behager Gud, derfor haster hand med mig fra ondskab. Lenge her at leffve er jo lenge at plagis med meget ont. Hvad hører mand nu andet end alt ont, Krig oc rycte om Krig? Jeg tacker min Gud, som vil samle mig til mine Forfædre med fred, at mine Øyne skulle icke see paa den ulycke, som udi denne sidste Verdens onde tijd forestaar.

Saa offte hans Sognepræst H. *Soffren* kom til hannem, hvilcket skeede hver anden oc Tredie Dag, da vaar den Sal: Mands tale med hannem om intet andet end om det ævige Himmelske gode, saa at begyndelsen oc Slutningen paa hans tale vare altid disse Ord: Jeg begærer at forløsis oc være med min Frelsere Christo. Jeg veed, oc Jeg troer, at naar mit Tabernackels Jordiske huus bliffver nedbrudt, da haffver Jeg en bygning aff Gud, et huus, som er giort uden hænder ævigt i Himlene.

Udi største Taalmodighed forventede hand dagligen Herrens time med uaffladelige Suck om en Salig Forløsning. Endelig er bemelte H. *Soffren* kommen til hannem den 26 Septemb.: Oc der hand formerckte, ~~at~~ der vaar icke meere Liff for hannem her i Verden at forvente, formanede hand hannem til Taalmodighed oc Bestandighed, oc foreholt hannem den gode Patriarckis Jacobs Exempel, at hand vilde nu mandeligen stride oc

icke slippe Jesum at¹⁾ sit Hierte oc hue, førend hand Velsignede hannem, paa det hand kunde erlange Ærens U-forvisnzlige Krone. Da svarede den Sal: Mand liudelig: Jeg strider, saa ingen Stridszmand kand haardere stride: Gud hielp mig at offvervinde. Mine egne Kræfter ere alt for svage, dog troer Jeg min Frelsere Jesu, at hand holder sin Almectige Haand offver mig, oc hielper mig at stride, saasom hand haffver for min skyld saa hæfftig stridet, at hans Hellige Blods Draaber ofverflødeligen ere udøste.

Oc der H. *Søffren* da haffde læst Herrens Velsignelse offver hannem oc tog affskeed, efftersom hand haffde andre Forretninger udi sit Sogn, bad den Sal: Mand, at hand effter forrettet Embede vilde komme igien: Thi (sagde hand) Jeg veed, at min Fraskillelsis tid er icke langt borte, i derfor vilde være hos mig udi mit Yderste.

Der hand nu vaar bortgangen, talede hand intet med nogen, men laa ickun med sammenlagde Hænder oc opløftede Øyne imod Himmelen indtil imod Aftenen, da falt hand ligesom udi en sact Søfn, saa ingen kunde formercke andet, end hand Søff, men hans Hierte vaagede dog, oc holte hos Gud om en Naadig Forløsning.

Der H. *Søffren* nu om Aftenen var igienkommen, da laa den Sal: Mand alt udi sine Gudelige Tancker ligesom tilforn, indtil der Klocken vaar slagen 12, da spurde hand: Hvad er Klocken? Oc der hannem bleff svaret: Nu slog Klocken 12, sagde hand: Er hun icke mere? Nu, i Jesu Naffn! O Herre Jesu, i din Haand befaler Jeg min Aand, du forløste mig Herre, du trofaste Gud!

¹⁾ Læs: af.

Disse vaare den Sal: Mands sidste Ord her i Verden, laae saa Taalmodeligen hen uden ald bevægelse indtil om Morgenen, der Klocken vaar imellem 4 oc 5, da er hand sactmodelig oc sødelig udi Herren Hensoffvet, efter hand haffde Leffvet her Christeligen oc Gudfrycteligen 70 Aar, ringer 5 Uger.

Hans Død vaar icke nogen Død, men en Sacte, Rolig oc Salig hensoffvelse, saa at et huert Guds Barn vel maatte ynske sig aff Gud saadan en Sacte oc Christelig Affskeed.

Forfatteren har dediceret sin Prædiken (Odense d. 4. Okt. 1664) til *Christian Urne Christoffersen* til Søgaard med sin Frue *Anna Sofia Krabbe* og deres Børn samt til Fru *Elisabeth Sofia Urne*, sal. *Gregers Frises* til Aalstrup. Han siger om den afdøde, at han, saa vidt det er muligt for et syndigt Menneske, har vandret i Sandhed og gjort godt for Herrens Øjne. «Den sande Sandhed, Som er Gud Faders Ævigvarende Væsentlig Ord, som kalder sig Sandhed self, haffver hand elsket inderlig, i det hand hafver hørt Sandheds Saliggjørende Ord andecktig oc idelig oc det i gierningen ved den hellig Aands bjstand frem vist tydeligen. Sandhed haffver hand Vandret udi Imod sin Jeffn-Christen oc Neste opricteligen. Thi huad hand sagde, Det meente hand, oc huad hand meente, det sagde hand. Oprictighed vaar hans huusis prydelse. Intel vaar hannem kierere end at tale Sandhed oc gjøre Ræt: Betenckendis, at de, som elsker Rettens sandhed oc Sandheds Ræt, haffve Løfte for sig: At boe paa Herrens Hellig Bierg oc være til Herberg i hans Paulun. Verden gjorde hand sig icke mange tancker om: Thi hand viste, at den forgaar. Hand elskede

Sandhed, Vandrede i Sandhed, oc talte Sandhed uden nogen Persons Anseelse . . . Sine Gierninger grundet hand paa den gode Gud, oc i alle ting præffvet, hvilcken der var den Guds gode, fuldkommen oc velbehagelige villie. Gud som det ypperste gode elskte hand, det vaar jo vel oc got giort i Herrens Øyne? Sin betrengte Næste hørde hand gierne, det vaar jo vel oc got giort i Herrens Øyne? Den Fattigis Sag fodrede hand, i hvis som Ræt kunde være, villig oc gierne, det vaar jo vel oc got giort i Herrens Øyne? In Summa: i ald omgiengelse vaar hand from, ydmyg oc god, saa dersom hand skulde haffve blefven gammel som god, haffde vel været at yntske, om det den altid velgiørende Gud hafde saa behaget, at der til hans som til Koning Ezechia Alder aff Naade kunde bleffvet lagt 15 Aar, Ja dubbelt!» (Bl. B-Bij^{vo}.)

Idet Forf. anbefaler sit Arbejde, som han har udgivet efter de nævnte Slægtninges Ønske, til at optages i den bedste Mening, tilføjer hand: «Kand ellers nogen sinde noget ved Mig Eders Velb: til velbefald forrettis, skal Jeg dertil altid findis som skyldig saa villig» (Bl. Bij).

Christopher Urne, hedder det i selve Ligtalen, havde ogsaa sin Modgang i Livet, især voldte hans Hustru Fru *Sofia Lindenovs Død* ham stor Sorg: «O hvor repeteredis da det klagelige Ach oc Eja under denne Hiertesorrigis tunge byrde . . . Ja, det gantske Adelig Huusz vaar vel i de sørgelige Dage opfyldt i alle vinckeler med Ach oc Eya» (S. 11—12). — «Denne Velb: oc Streng, nu Sal. Herre H. *Christopher Vrne* hafver sin gandske Liifs tid som den, der i Troens Aandelig Liff førde altid sin Christum med sig, altid med David tacked sin Gud oc Herre for hans beteede Miskundhed oc Sandhed andecteligen: Haffver forlat sig tilfulde paa hannem troligen oc icke sluppet sin Christum, mens bleffvet fast oc troligen ved hannem til enden stadeligen. Huorfore den Miskundig Herre oc Trofaste Gud efter sit naadeløftis ufeilbar Sandhed haffver oc udi forfallende adtskillige dette Liifs mødsommelighed oc angst ofte Vederqvæget oc holt hannem ved Liffvet Kraffte-

ligen, oc nu paa det sidste førdt med hannem sit Miskundheds oc Saligheds Raad herligen ud: I det hand icke haffver forlat sine Henders Gierning, Mens forøget det gode, hand i hannem haffde begynt, indtil hand nu Mæt aff Dage, Rigdom oc Ære er sødeligen oc Saligen i Herren hensoffvet» (S. 181—82).

Prædikanten gaar stærkt løs paa Tidens Syndefuldhed. Havde blot Menneskene idelig i Minde, udbryder han (S. 63—64), at Gud ser al deres Færd og alle deres Tanker, «da skulle icke saa mange saa frjlig oc Fyrig, som Hesten i Krigen render, Vandre efter de Ugudeligis raad eller sidde i Spotternis Sæde, som der, disz vær! daglig fornemmis. Da skulle icke saa mange lade sig saa lettelig dysse til syndsens sickere Søffn paa Satans Synde-Ladbenck som Samson i Dalilæ Skiød, som ellers, disz vær! altformeget erfaris. Da skulle icke saa mange gifve deris Lemmer hen til syndsens Tieniste oc lade Synden saa idelig regere i deris dødelige Legemer. Da skulle den Rige Fraadtzer icke faa saa mange Brødre i Suppen oc Sølen, som hand, disz vær! bekommer. Da skulle Dronning Bernice oc Jerusalems fremtrippende oc svantzende Døttre icke faa saa mange Søstre i Phantastske Prackt oc offverdaadighed, som de, disz vær! nu omstunder gjør.» o. s. v.

Landets og Folkets sidste store Lidelser betragter han ogsaa udelukkende som Himlens Straffe, thi hvad andet var Aarsag til, at Gud gjorde Havets Vande som en fast Jernbro for Fjenden, end Foragten for Guds Ord (S. 100)? Det alene var Grunden til, at man her i Landet i hine Fejdeaar maatte se og høre, «At Guds Salige Ord saa skammelige foractedis, Guds Tieneste forhindredis, hans Tienere ey alene bleffve forhaanede, mens som Miszdedere elendigen pinede, Guds huse oc Templer paa mange Steder bleffve gjorde til Røfverkuler: Ja mand i alle steder fant Suerdets huasse oc igiennem trengende stræger saa haarde, at i vore Lande deraff mange ønckeligen bløde, mange ælendigen Døde oc en stor deel iblant os øde» (S. 164).

Efter Prædikenen, som fylder 183 Kvartsider, følge nogle latinske Digte, nemlig først en «tumulus honorarius», oprejst for den afdøde Kansler af «*Georgius Barth. Taulovius* Eloqv. P. P.», og derpaa to Digte til Ære for Forfatteren, det ene af en Slægtning (consangvineus), som betegner sig med Bogstaverne M. C. B. (rimeligvis Prof. *Matthias Klavsen Bang* i Odense), det andet af «*Joannes Petræus*», Præst i Dalum og Sanderum.

Dorthe Iversdatter Juel.

(1609—1664.)

De Leffuendis Gode død i Verden
 och
 de Dødis Gode Liff i Himmelen,
 Det er,
 Herrens Gode i de Leffvende Lande
 Hvos Mennischen,
 och
 Mennischens gode i de Leffuende Lande
 Hvos Herren,
 Enfoldelig andragen och fremsat
 aff dedt 13 Vers i Konning
 Davids den 27 Psalme;
 Der
 Erlig och Welbyrdig, Nu Salig huos Gud
 Fru **Dorthe Jull**,
 Erlig och Welbyrdig ædele Herris, Welb:
 Erich Høgs til Biørnholm,
 Hendis Ligs begengelse med Christelige
 Ceremonier vdi mange Welbyrdiges samt
 Geisliges och Versliges anseelige Neruerelse
 och folchrige forsamlig [sic] bleff adeligen holdenn
 i S: Mortens Kirche i Randers Denn
 17 Februarj Anno 1664,
 da Korteligen forklared aff
Oluff' Oluffson, Sognepræst til Graa-
 brødre Sogen i Randers.

[Haandskrift i Kgl. Bibl., Kallske Saml. 4to. Nr. 534.]

Anlangendes Erlig och Welbiurdige Frue, nu Salig huosz Gud, Fru *Dorothe Juell* til Kongested Luund, Welbiurdig *Erick Hoegsz* til Biørnholm, hændes adelige hærkost, meget Christeligt och aff alle yndeligt lifff och leffnets fremdragelse och derpaa følgende saligste affskeed fra denne verden, daa er denne Welbiurdige, nu Sal: Frue fød paa sin Fædernegaard Willestrup Anno 1609 den 29 Septembris aff desze Welbiurdige Forældre:

Hændes Fader var Erlig och Welbiurdig Mand Sal: *Iffver Juell* til Willestrup, Danmarckes Riiges Raad och Befalnings Mand paa Bøwling. Hændes Moder er Erlig och Welbiurdig Fru *Ingeborg Parsberg* til Willestrup. Hændes Farfader var Erlig och Welbiurdig Mand Sal: *Axel Juell* til Willestrup, Landsdommer udi Nøer-Jylland och Befalnings Mand paa Alborig huusz. Hændes Farmoder var Erlig och Welbiurdig Sal: Fru *Kierstine Lunge*. Hændes Farfaders Fader var Erlig och Welbiurdig Mand Sal: *Seffren Juell* til Hiedegaard. Hændes Farfaders Moder var Erlig och Welbiurdig Sal: Fru *Dorothe Skiernou* til Medelgaard. Hændes Farfaders Faders Fader var Erlig och Welbiurdig Mand Sal. *Nielsz Juell* til Hoffde. Hændes Farfaders Faders Moder var Erlig och Welbiurdig Salig Fru *Mette Glob*. Hændes Farfaders Moders Fader var Erlig och Welbiurdig Mand Sal: *Iffver Skiernou* aff Medelgaard, som var Erlig, Welbiurdig Mands och strenge Ridders Sal: Her *Marcus Skiernou* och Fru *Elsze Oxes* Søn aff Østergaard¹⁾. Hændes Faders Morfader var Erlig

¹⁾ Dorthe Skjernovs Fader hed Iver Andersen, og hans Fader kan altsaa ikke have heddet Marcus (Marqvard), men Anders. Jvfr. Prospecter af danske Herregaarde IV (Mejlgaard), hvor der tillige

och Welbiurdig Mand och Streng Ridder Sal: Her *Offve Lunge* til Tiersbeck. Hændes Faders Mormoder var Erlig och Welbiurdig Sal: Fru *Anne Früsz* til Odden. Hændes Faders Morfaders Fader var Erlig och Welbiurdig Mand och Streng Ridder Sal: Her *Vincentz Lunge* til Tiersbeck. Hændes Faders Morfaders Moder var Erlig och Welbiurdig Sl. Fru *Kierstine Lunge*, som var aff de gamle *Lunger*. Hænders Faders Mormoders Fader var Erlig och Welbiurdig Mand och Streng Ridder Sal: Her *Henrick Früsz* til Stolbigaard¹⁾. Hændes Faders Mormoders Moder var Erlig och Welbiurdig Sal: Fru *Anne Lange*²⁾, Salig Her *Olluff Lange*²⁾, Ridders, och Fru *Karen Banner* aff Asdal deres datter.

Hændes Morfader var Erlig och Welbiurdig Mand *Christoffer Parsberg* til Huiderup udi Skaane, Befalnings Mand paa Roskild Bispgaard. Hændes Mormoder var Erlig och Welbiurdig Frue *Dorothe Munck* til Sødall. Hændes Moders Farfader var Erlig och Welbiurdig Mand och streng Ridder Her *Werner Parsberg* til Hagestedgaard, Danmarckes Riges Raad och Befalnings Mand paa Søllesborg Slot. Hændes Moders Farmoder var Erlig och Welbiurdig Fru *Anne Holck* til Bradskouff. Hændes Moders Farfaders Fader var Erlig och Welbiurdig Mand och Streng Ridder Her *Thønne Parsberg* til Harrestedgaard, som var Her *Werner Parsberg* och Fru *Anne Rennou* deres

siges, at Iver Andersens Moder hed Else Pedersdatter, hvorimod Stamtavlen over Slægten Oxen i Hofmans «Adelsmænd» (2. Bd.) (ligesom Texten ovenfor) lader Else Pedersdatter Oxen være gift med Marqvor Skjernov og leve 1541.

¹⁾ Henrik Friis skrives i Almindelighed til Odden. Stolbigaard er Stolviggaard i Slesvig (s. Quartalskr. Orion I. 297).

²⁾ Læs: Lunge.

Søn. Hændes Moders Faders Farmoder var Erlig och Welbiurdig Fru *Ingeborg Podebusk*, Her *Præben Podebusk* til Wosborg och Fru *Wiwicke Rosencrantz* aff Biørnholm deres datter. Hændes Moders Faders Morfader var Erlig och Welbiurdig Mand *Manderup Holck* til Bradskou, som var *Hansz Holck*¹⁾ och Fru *Anne Manderups* Søn. Hændes Moders Faders Mormoder var Erlig och Welbiurdig Frue *Anna Locke*, som var Her *Christoffer Locke* til Stadtgaard, Ridder, och Fru *Margrette Høegsz* datter. Hændes Moders Morfader var Erlig och Welbiurdig Mand *Olluff Munck* til Wolstrup, Danmarckes Riges Raad och Befalningsmand paa Alborg Slot. Hændes Moders Mormoder var Erlig och Welbiurdig Frue *Drude Rantzou*. Hændes Mormoders Farfader var Erlig och Welbiurdig Mand och Strenge Ridder Her *Mogens Munck* til Woelstrup. Hændes Mormoders Farmoder var Erlig och Welbyrdig Frue *Karen Rosencrantz*. Hændes Mormoders Morfader var Erlig och Welbiurdig Mand och Strenge Ridder Her *Henrich Rantzou* til Kletkamp, Holsteinske Raad. Hændes Mormoders Mormoder var Erlig och Welbiurdig Frue *Dorotheke von Annefeldt*²⁾.

Videre denne Sal: Frues Adelige herkomst her at opregne eractes uforuden, effterdi det en huer vel vitterlig er, hænde at vere fød och kommen aff god gammel adelige stamme baade paa Fæderne och Møderne.

¹⁾ Manderup Holcks Fader hed vistnok Christen, s. Danske Atlas IV. 150 og Prospecter af danske Herregaarde XII (Barritskov). Paa Hofmans Stamtavle over Familien Holck kaldes han Henrik.

²⁾ Det sidste Punktum er senere tilføjet (samme Haand), det maatte helst have været udeladt, da det er urigtigt. Drude Rantzau var nemlig en Datter af Kaj Rantzau til Klethkamp, som var gift med Ide Blome. Se Dsk. Mag. 4. R. III. 19, 142 og de der anførte Citater.

Der nu hændes Kiere Forældre aff Gud Allermæctigste med hænde vare bleffven velsignet, haffver de icke forsømmet hænde ved den hellige Daab sin Frelsere Christo at indlemme. Siden er hun bleffven opdragen hiemme udi hændes Kiere Forældres huusz, och effter hændes aar och alder altiid er bleffven holdet til Gudfryctighed och alle de dyder, som en adelig Jomfru vel anstaar.

Aar 1627 er hun med sine Kiere Forældre och flere hændes Sydskende formedelst det Keyserlig Indfald udi Jylland kommen op til Norge, daa vor Herre strax bortkallede hændes gode Salige Fader udi Kongelff den 23 Novembris udi for^{te} Aar. Siden bleff hun udi Norge huos sin Kiere moder, indtil den gode Gud desze lande igien med den ynskelige fræd begaffvede, kom saa hiem til landet igien med velbemeldte sin Kiere Moder, Aar 1629 effter Paaske. Vdi samme Aar lod Erlig och Welbiurdig Mand *Iffver Krabbe* til Albeck, den tiid Kongl: May: Hoff Juncker och siden Befalnings Mand paa Mariagers kloster, ved Guds indgiffvelsze om hænde tiltale, och bleff hun hannem i Herrens naffn siden paa Willestrup tilsagt nogen tiid der effter, och bleff deres bryllups høytiid holden udi Wiborig den 22 Aprilis Aar 1631. Och leffde de tilhobe udi Ti Aar, ringer 2 uger och en dag, med stor kierlighed och liffsalig omgiengelsze. Vdi deres Ecteskab haffver Gud velsignet dem med fire børn, aff huilcke de to elste, som var sal: *Wwicke Krabbe*, Gud bortkallede paa Willestrup huos sin Kiere Mormoder, der hun var Ni Aar gammel, och sal: *Iffver Krabbe*, nogle ugger effter ad hand var fød. De to yngste, som igien leffve, nemmelig Erlig och Welbiurdig Fru *Ingeborg Krabbe*, *Anders Sandbergs* til Quel-

strup, och Erlig och Welbiurdig Fru *Heylwig Krabbe, Mogensz Kruses* til Spøtrup, Gud Naadeligen trøste och opholde udi denne deres store sorig och bedrøffvelsze.

Aar 1641 den 7 Aprilis bortkallede Gud hændes kiere Høsbonde, Erlig och Welbiurdig Mand Sal: *Iffver Krabbe*, fra denne urolige verden, och saaed hun siden som en ret vidue och Encke udi hændes Enckesæde paa hændes gaard Kongestedluund otte Aar, ringer to Maneder.

Aar 1648 fick Erlig och Welbiurdig Mand *Erich Høeg* til Biørnholm i sinde at lade bede om hænde, och loed tiltale den Sal: Frue paa hændes gaard Kongestedluund, och samtycte hun med hændes kiere Moders och Sydskinds raad och samtycke denne hans begiering paa Willestrup samme Aar.

Aar 1649 den 4 Februarii¹⁾ stoed deres bryllup udi Wiborig, och haffver de siden leffvet udi et venlig och meget kierlig Ecteskab tilsammen udi femten Aar och tre ugger. Imidler tiid haffver Gud velsignet dem med tuende Sønner, nemmelig Welbiurdig *Iffver Høeg* och *Jost Høeg*, aff huilcke *Jost Høeg* bleff aff Gud bortkaldet paa Biørnholm, der hand var to Aar gammel, den anden, som er *Iffver Høeg*, igienleffver, Gud unde hannem at maatte effterfølge sin Kiere foreldres gode och Christelige fodspoer.

Anlangende den Salige Frues lifff och leffnet, daa kand ingen menneske med sandhed sige hænde andet effter, end at hun baade i Jomfruelig stand, Enckestand och Ecteskabsstand haffver altiid ført et meget Christelig

¹⁾ Dorthe Juels Broder Ove henfører i sin bekjendte Dagbog Brylluppet til d. 5. Febr. (Hist. Tidsskr. 3. R. III. 541), men Ligprædikenen synes her at fortjene større Tiltro, da d. 4. Febr. var en Søndag.

och erlig lifff och leffnet. Gud haffver hun altiit fryctet och elsket och holt hans ord i høyeste act och ære, icke alleene hørt det, men och vist fornuffteligen at tale der om, och aff gandske mact beflittet sig paa at rette och stille sit lifff och leffnet der effter, det meste muelig var i dette lifffs skrøbelighed. Det hellige och høyværdige Altarens Sacramente haffver hun offte med største andact brugt til troens bestyrckelse och alle hændes synders naadig forladelse. Huer morgen och afften haffver hun uforsømmelig udøst sin hiertens suck och bønnen til Gud om alt det, som kunde vere fornøden til hændes salighed. Guds Ords Tienere var hun med ald gunst bevaagen, och søgte deres gaffn och beste i huad made hun kunde.

Hvor høyt hun haffver actet och æret och inderligen elsket hændes Allerkiereste Hosbonde, huor flittig och omhygelig hun haffver veret at affvende och forhindre alt det, som kunde vere hannem til harm och gienvordighed, er nocksom bekient. Huorfor hand nu deres uformodelig och saare bedrøffvelig skielsmisze med dis hierteligere graad oc gremmelsze beklager. Gud Naadeligen trøste och husuale hannem!

Hændes kiere gode Moder haffver hun icke allenne hierteligen elsket, men och alle sine dage som en lydig och dydig datter hændet och æret, och altiit beflittet sig paa ald tienestactighed at giøre och beviise hænden udi høye alderdom och skrøbelighed. Huorfor hun dismere nu gremmer sig offver denne sin Kiereste datters uformodelig affgang.

Hændes kiere Børn beviiste hun ald den hulshed och kierlighed, som et got moderlig hierte kunde optencke, med flittig och uforsømmelig opdragelsze til Guds

fryct, ald dyd och ærbarhed, var sielff for dem et skin-
nendes Exempel, och ellers i andre made med synderlig
moderlig omhu søgte deres gaffn och bedste. Huorudoffver
de nu dis smerteligere lader sig hændes dødelige affgang
gaa til hierte. Hændes sydskende, slect, venner och liig-
byrdige elste hun med ald oprictighed, och aff største
mact beflittede sig paa at ville befalle en huer med god
och venlig omgiengelsze och ald den huldhed och tjenest-
actighed, hun kunde giøre och beviise dem. De, som
vare aff ringere Stand, omgickes hun meget fiinligen och
vel; Bejegnede alle med et ydmygt hierte, med venlige
ord och tale, och haffde derfor yndest igien huos alle
gode och dydige mennesker.

Dem, som tiente den Sal: Frue i hændes huus, be-
viiste hun ald mildhed och fromhed, och som hun aff
naturen var høyt begaffvet med synderlig god fornufft
och efftertenckning, vilde hun aldrig offver falde nogen
med haardhed for en ringe forseelse, men venligen
sagde en huer sit gaffn och beste, och gierne for-
fremmede dem, som med lang och tro tjeneste haffde
forskyt noget got aff hænde. In Summa: Alle maa giffve
den Sal: Frue den ære och berømmelse i hændes graff,
at hun mod alle och en huer forholt sig Christeligen och
vel, och stræbede altid der effter, at udi hændes idret och
gierninger kunde findes iddel dyd och fromhed, der med
at indlegge och effterlade sig et erligt och berømmeligt
rycte och naffn huos menneskene i verden.

Hvis den Welbiurdige, nu Sal: Frues siugdum och
suaghed sampt och dødelig affgang och saligste affskeed
fra denne verden anlanger, daa befant hun sig først ilde
til pasz kort tiid for Mauritiis sist forleden, reyste dog
op til Wiborig med hændes kiere Hosbonde, huor hun

daa consulerede den hæderlig och høylærde D. *Jacobum Janum*, Practicerende Medicum udi Wiborig, om denne siugdøm och suagthed, som begiønte at tee sig huos den Sal: Frue udi hændes høyre side. Och bleff hænde forordineret adskiellige medicamenter der imod, huilcke hun brugte en deel der i byen och en deel siden, der hun kom hiem igien til Biørnholm. Men siugdømmen begiønte alt tiid effter anden at formere sig, dog holt den Sal: Frue sig fra sengen det meste, hun kunde, indtil den 18 Decembris sist forleden, daa toeg samme hændes siugdøm fast offverhaand, saa hun maatte begiffve sig strax til seng, och uanseet, mand icke haffde formodet, at det skulle haffde veret til døden, haffver dog hændes kiere Hosbonde eractet det radeligt at vere ved skriffvelse at lade fodre til hænde velbemelte D. *Jacobum Janum*, som och strax effter begiering forføyede sig hen til Biørnholm, och brugte med største fliid alt, huis hannem siutes mod hændes suagthed gaffnligst kunde vere. Men det bleff dog alt verre med hænde effter haanden, huilcket hun alligevel for hændes Kiere Hosbonde ey vilde obenbare och der med bedrøffve hannem, men saa offte hun saae, at hand jamrede sig for hænde, bad hun, hand vilde giffve sig til freds, det bleff vel got med guds hielp.

Imidler tiid kom hændes Kiere Søn, Erlig och Welbiurdig Mand *Anders Sandberg* til Quelstrup, och Kiere datter, Erlig och Welbiurdige frue *Ingeborg Krabbe*, til hænde at ville vere idelig huos hænde i hændes siugdøm och beviise hænde som sin hulde och hiertens gode Moder ald skyldig tienestactighed. Iligemade besøgte daa hænde Erlig och Welbiurdig Mand *Morten Skinckel* til Østergaard och hans kiere huusfrue, Erlig och Wel-

biurdig Fru *Lisbeth Hoeg*, som idelig fra och til var huos h nde, at ville beviise h nde som sin hulde och dydige Syster ald behagelig tjeneste, och haffde mand vel daa i begiendelsen den gode forhaabning, at Gud vilde hielpe den Sal: frue til rette igjen.

Men der siugdommen holt alt ved, gaff hun sig gandske under Guds vilie, och laa saa hen med største talmodighed indtil den 2 Janvarii sist forleden, daa begiønte en heftig Paroxysmus Febrilis at støde til forige siugdum och suaghed, hurudoffver den Sal: frue strax sluttede i sit hierte at ville forlige sig med Gud och til en visz forsickring paa alle hændes synders forladelse annamme Jesu hellige legom och blod. Lod derfor hændes Sognepræst, Hæderlig och vellærde Mand Her *Olluff Christensz n*, fodre til sig Mandagen den 4 Janvarii, effterad hun tilforn med graad och flydende taare haffde udøst sit angerfuld hierte for Gud i himmelen och udi mange hellige och and ctige bønner, som bleffve opl ste for h nde, inderligen sucket effter, at Gud vilde vere h nde naadig for Sønnens Jesu Christi skyld. Der bemelte hændes Sognepræst var daa indkaldet at skulle forrette sit embede, gjorde den Sal: Frue med største andact en meget h rlig och inderlig hiertens bekiendelse, hur paa h nde effter foregaaende Affløsning Jesu Christi helligste legom och blod bleff meddeelt som et fast och hellig pant paa alle hændes synders forladelse.

Der effter trøstede Præsten h nde med Guds ord, men aldrig kunde hand saa snart begi nde paa en sententz aff Skrifften, den Sal: frue viste jou at opl sze den ind til enden. Och var hun synderlig trøstig och vel tilfreds med Gud, enten hand vilde nu haffve det til lifvet eller døden med h nde. Samme dag kom och hændes

Sognepræst ved Lyckesholm, hæderlig och vellærde mand Her *Suend Sørenszon Leth*, at ville besøge den Sal: frue i hændes siugdum och suagthed, och som hand daa tackede Gud for hænde, der haffde allerede begynt med den aandelig Omskærelse at beskicke hænde til sit udvalde barn, och holt hænde for, at hun nu i hiertet skulle vere forsickret, at huad heller hun leffde eller døde, skulle hun høre Gud til, daa suarede hun: nu, Gud skee loff, er jeg saa vel tilfreds, och vil gjerne skicke min vilie efter Guds vilie. Och som Præsten bleff natten offver huos hænde, merckendes vel hændes store suagthed, var hun idelig i bønner, och offte med lydelig røst læste det vers: o Gud, du est endnu saa riig, som du har veret evindelig, til dig staar alt mit haab; item: Saa elste Gud verden etc., och mange andre trøstelige Sprog, huilcke vilde bliffve for vitløfftige alle her at opregne. Om morgenen tilig, som Præsten toeg affskeed med hænde och formanede hænde til bistandighed i den kamp, hun haffde med Gud at striide, paa det hun maatte naae retfærdigheds Krone, suckede hun inderlig och sagde: Gud hielp mig der til!

Ellers saa offte Præsterne, somme tiid den ene och somme tiid den anden, besøgte hænde, som tit och mange gange skeede udi hændes suagthed, fant de hænde alt lige bestandig udi en yperlig troe och talmodighed, saa der icke hørtes et ubetenckt ord aff hændes mund. Huorudoffver baade de och et huert Guds barn, der saae hændes forehold, sluttete vist och fast, at den Hellig Aand boede huos hænde, och Guds rige var allerede inden i hænde.

Løffverdagen den tridie och tiuffvende Februarii kom hændes kiere datter, Erlig och Welbiurdig Fru *Heylwig*

Krabbe, Mogensz Kruses til Spøttrup, at besøge hände och beviise hände ald skyldig tienestactighed udi hændes store siugdum och suaged, och var hændes tilkommelse hände meget kierkommen. Samme dag var och bemelte Her *Suend Sørenszon Leth* huos den Sal: Frue, och befant hände meere affmæctig end tilforn. Huorfor hand foreholt hände desze Guds ord ved Paulum: Min krafft er mæctig i de skrøbelige; daa bad hun, at Gud vilde komme hændes skrøbelighed til hielp och styrcke hände med sin hellig Aand. Huorimod Præsten førde hände til gemyte Guds faderlige hierte, der aldrig forlader sine, men naar hand haffver prøffvet dem, daa trøster hand dem igien. Suarede hun: det troer jeg fuldkommeligen, min Gud skal aldrig forlade mig. Och der Præsten toeg nu afskeed med hände, bad hun hannem, hand vilde ihukomme hände i sine bønner til Gud, och sluttede der med alting saledes: nu findes vi icke mere her i verden, o Gud, lad os daa findes i himmerige!

Syndagen den 24 Januarii besøgte hände Sognepræsten ved Bjørnholm, och talde vitløftig med hände om hændes skrøbelighed och dødelighed, formanendes hände, at hun ville nu henvende sit hierte och tancker allenne til den korsfæste Jesum. Huorpaa hun suarede: huad min Gud vil, skee mig altid, hans vilie er den beste. Ynskede och der huos, at Gud vilde forlindre hændes piine och giøre en god ende paa hendes elende, som hun och sickerligen troede hannem til, effterdi hand er trofast och vil aldrig friste nogen offver sin fornue, men giøre udgangen saa paa fristelsen, at vi den kunde taale. Och toeg saa Præsten afskeed med hände, och liuste Guds velsignelse offver hände.

Men ud paa natten, klokken var to, forandrede sig alting med den Sal: Frue til døden. Och daa begiønte himmeriiges tancker paa nye at oprinde i hændes hierte. Huorfor hun ynskede at maatte endnu faa nogen trøst aff Guds ord at høre, førend hun skulle flytte her fra ind i Guds riige. Daa bleff strax desze Pauli ord hælde foreholt: vi viide, at dersom dette vort tabernackels jordeske huus bliffver nedbrut, da haffve vi en bygning aff Gud, et huusz, som er giort uden hænder ævigt i himlene. Ingen tuilede i ringeste made derpaa, at den gode frue jou nu huer tiid och time suckede och forlengtes estter at offverklædes med hændes bolig, som er aff himmelen. Jou viszeligen, suarede hun, sucker och forlenges jeg derefter, Gud føre mig snart ind i de ævige boliger. Taledede ydermere om sin tilstand och sagde: Jeg har en besuerlig nat, Gud hielp mig! Derpaa bleff suart: at denne nat for den gode Frue var lig den nat, Jacob brødes med Herren och vilde ingenlunde slippe, indtil hand fick den ynskelig velsignelse. Jeg, sagde hun, brydes iligemade, och strider nu med min Gud, jeg vil icke slippe hannem, indtil hand velsigner mig i sit riige. Gud hielp mig nu, at jeg Kunde stride mig vel igiennem, forvare min tro och fatte retfærdighedsens Krone. Der til bleff suart: at den samme Herre och Gud, der haffde altiid staaet huos den gode Frue och styrcket hælde, hand vilde endnu staa fast och fri hælde fra ald ond gierning och frelse hælde til sit himmelske riige.

Mod klokken var tre samme nat begiønte den Sal: Frue at tynges, och falt strax udi en søffn; men der hun opvognede igien, och fornam den kolde dødsens suæd at udflyde, daa bleff hun formanet, at hun skulle nu intet frycte sig, men tencke paa Jesu blodige suæd, hand

suætte for hændes synder. Och der hand suætte aller-
 mest, daa obenbaredes for hannem en Engel aff himmelen,
 som styrckede hannem: Saa jligemade vil nu Gud och
 vor Hærrer Jesus ved sine Englers och Aands nerverelse i
 største angest och nøed hænde opholde och fra dette kors,
 som hun en tiid lang har baaret med største talmodighed,
 ledsage hænde op til ærens krone. Daa tackede hun
 Gud inderligen derfor och ynskede, hand vilde beviise
 hænde den naade, at hun vaagendes maatte offverlevere
 sin siæl i Guds haand. Thi hun falt hen i mange
 slumme, indtil Klocken var halffgaaen tollf formiddag,
 daa med største hiertens graad och væmodighed var hændes
 Kiere Hosbonde ved sengen huos hænde, och toeg den
 siste smertelige affskeed med hænde. Huorpaar atter en anden
 Paroxysmus begiønte at angribe hænde, daa suckede hun
 och sagde: Herre, vær mig naadig, thi jeg er skrøbelig.
 Vend dig, Herre, til mig, och redde min Siæl for din
 barmhiertigheds skyld. Derpaa bleff den Sal: Frue trøstet
 saledes: nu recker eder Jesus sin Hænder ned aff
 himmelen, fulde med ald barmhiertighed, och vil hielpe eder.
 Hand har aff ævigheds dage udvaldt eder til sit barn, har
 beskicket eder sit rige, och vil nu annamme eder ind i
 sin glæde. Daa laa hænde det dyrebar Jesu naffn baade
 i mund och i hierte. Och som mand formerckte hændes
 fraskielelses time at vere for haande, bleff til hænde sagt:
 gode Frue, ret nu er eders siæl och aand i Guds haand
 och giemme. Troer i nu fult och fast syndernes forladelse,
 legomens opstandelse och det ævige lif? Daa suarede
 hun strax med lydelige røst: o ja, ja, jeg troer det alt
 sammen fult och fast, och derpaa sluttede hun alting
 saledes: nu, Herre Jesu, i din haand befaler jeg min
 Aand, du har igienløst mig, du trofaste Gud, o Herre

Jesu, annamme min Aand! Huilke ord vare neppeligen udsagt, førend hændes øyne bruste, och hun effter nogle faa suck saa meget sacteligen hensoff i Herren, med fulde fornufft och forstand til hændes yderste aandedret, udi Erlig och Welbiurdig frues fru *Lisbeth Høegsz, Morten Skinckelsz* til Østergaard, och Erlig och Welbiurdig Frues fru *Heylvig Krabes, Mogens Kruses* til Spøttrup, och andre deres nerverelse, der klokken var offver et efftermiddag.

Den Sal: Frues gandske alder var 54 Aar, 8 Maneder, tre ugger och fem dage. Vdi hændes siugdum och suaghed, foruden forbemelte hændes Kiere børn sampt Erlig och Welbiurdig Mand *Morten Skinckel* til Østergaard med sin Kiere huusfrue, Erlig och Welbiurdig Fru *Lisbeth Høeg*, haffver och hände besøgt desze effterskreffne adelige personer: Erlig och Welbiurdig Mand *Mogensz Arnfeld* til Rugaard, Erlig och Welbiurdig Mand *Christen Skeel Jørgenszøn* til Estrup med sin Kiere huusfrue, Erlig och Welbiurdig fru *Birgitte Rosencrantz*, sampt Erlige och Welbiurdig jomfruer, jomfru *Anne Catrine Lindenow* och jomfru *Sophia Amalia Lindenow*. Illegemede Erlig och Welbiurdig frue fru *Elszebe Juell*, S. *Offve Juelsz* til Bruusgaard; Erlig och Welbiurdig Mand *Jørgen Høeg* til Skersøe med sin Kiere huusfrue, Erlig och Welbiurdig fru *Lisbeth Parsberg*; Erlig och Welbiurdig Mand *Albret Skeel* til Katholm med sin Kiere huusfrue, Erlig och Welbiurdig fru *Anne Rommel*¹⁾, och andre fornemme got folck.

Medens Tittelblad, Dedikation og Prædiken ere skrevne med en og samme Haand, er Biografien skreven med en anden. Ingen af disse, hvoraf den sidste udmærker sig ved en høj

¹⁾ Rammel.

Grad af Sirlighed, er Forfatterens; fra ham skriver sig vist kun Bibelcitalerne i Marginen og Datoen under Dedikationen: d. 8. Sept. 1664 (Randers), ligesom han ogsaa selv har skrevet sit Navn under den: *Oluff Oluffson Wordingborg*, Egen Hand. Haandskriftet findes endnu i sin oprindelige Indbinding.

Forf. dedicerer sin Tale til den afdødes efterladte Mand *Erik Høg* til Bjørnholm. Han roser hans store Taalmodighed, som han har haft saa rig Leilighed til at udvise, da dette var den tredje Hustru, han mistede. Hvad han har talt i Kirken, har han nu udført noget vidtløftigere og nedskrevet, «mere for at efterkomme eders Velbyrdigheds gode Vilje og Begjæring, end at jeg noget fuldkommen kunde sammenskrive eller til Prenten forfærdige». Han skulde før have overleveret sit Skrift, naar ikke hans besværlige Kald og høje Alderdom havde været, og desuden er han i Mellemtiden selv bleven Enkemand.

• Ogsaa i selve Prædikenen omtales Fru *Dorthe Juels* Gudfrygtighed: altid havde hun Jesus for Øje og beslittede sig paa Taalmodighed. «Vj kand med billighed Sige om denne Velb: S: Frue: doffuelt nød lærde hinde doffuelt thaalmodighed. Gud gjorde dend Sallige Frue jt dybt Saar i hierted, der hand ved dend thimelig døed bortrygte hendis Welbyrdige herre och hoszbund, Som var hindis første Kierlighed, fra hendis Side. . . . Men hun miste dog der offuer iche taalmodighed, At hun jo viste med taal och trøst at offuerbære dend sin hierte Sorig och Ret att schiche sig i Herrens villie.» Lige til det sidste bevarede hun sin Tro og sin Taalmodighed. «Alle, som frygte Gud, maa daglig ynsche aff Gud, At voris Endeligt maa bliffue lige som denne Sallige frues. I hinde var saadan en tro, der styrched sig selff mod døden, och der døden vilde nedbryde hendis Lægoms paulun, da opbygte hun sig selff paa Sin helligste Tro, och fast ligesom Lydiæ hierte bleff oplat af Herren, At hun gaff Acht paa alt det, som af guds ord vaar och end nu bleff hende forreholdet, och hun selff siittelig haffde læst. Och derfor schulde de hoeszværende Achte och Ansee hende som den, der troede paa herren, och lige som hun

self bad, Saa begierde hun och, at de hoesz Staaende vilde med hende bede Huosz hende fantis der och Saadan en taalmodig villighed och vaagenhed, Som Christus iche kunde finde hoesz Sinne apostler i vrtegaarden, huilche iche kunde vaage med hannem en time i haffuen, men der der vaar fast iche it Trin imellom døden och hende, da vilde hun end nu beuare Sig i Jeszu kierlighed, ja med taalmodighed vilde vaage och vare med de 5 visze jomfruer paa Sin Brudgoms komme, Sagde der for til de hoeszværende: væcker, væcker mig, om ieg Slummer, Saa at hun iche vilde i døden soffue Sin tid, Sin tro eller sin taalmodighed bort.» — Mellem hende og hendes Ægtefælle herskede det bedste Forhold, deres Ægteskab var dem «et jordisk Paradis, og der fejlede intel godt».

I det gamle Testamente omtales ofte, hvorledes Herren beskytter de gudfrygtiges Huse. «Beuiszer endnu herren vor gud, och haffr hand iche beuist i disze bedrøffvelig Fiende tider os och vorre huusze samme beschermelse? Ju visszelige; thj vorre flender satte hart And, och Acted at vilde Ruinere vore huusze och Raade for alt det, vj aatte och formaatte. Vist haffuer vj Seet herrens gode i vorre huusze, At de erre bleffne os aff Gud beskyttede och beschermede; och vorre flender haffr fød it feill.»

Holger Ottesen Rosenkrands.

(1517—1575.)

 Vnderuisning

om

De tuende slags Opstandelser, som
 er, Først Siælens den Aandelig, i dette Liff:

Oc dernæst Legemens den almindelig, paa

Dommedag: aff det femte Capittel

Johannis, predicket

vdi

Erlig oc Velbyrdig, salige

Holger Rosenkrantzis, Danmarc-

kis Rigits Marskis

Begraffuelse,

aff

Lauritz Bertelssøn, Superintendent

vdi Aarhus Stigt.

 Anno Domini

MDLXXVI.

[4to.]

Hvad som denne salige Herris, *Holger Rosenkrantzis*, velbyrdige Herkomst oc ærlige Leffnet er anrørendis, acter jeg vel, at største parten i denne Forsamling veed god beskeed her om, effterdi hand er kommen aff den fornemiste Adel her vdi Riget, oc haffuer veret brugt aff sin første Vngdom vdi saadanne høye Bestilninger, baade inden oc vden Lands, at hans naffn oc rycte haffuer icke aleniste staaet vel oc veret videlige bekient her vdi hans fæderne Rige, men ocsaa vdi disse omliggende oc andre fremmede Landskab.

Men effterdi wi forsaarsagis paa denne tid at tale om hans christelig død oc afgang, Da ville wi kaartelige ocsaa tale om hans Liff oc Leffnet, paa det wi kunde dissbedre see, huorledis disse tuende stemme offuer it met huer andre. Thi forfarenhed lærer, at det gaar gierne saaledis til, at ligeruis som mand er i sin velmact, den stund mand leffuer i denne Verden, saa er mand ocsaa paa sit yderste, naar Døden gjør skilsmisse imellem Siælen oc Legemet. Oc almindelige sker det, at den, som er gudfryctig oc sactmodig i sit Leffnets omgengelse, hand hensoffuer ocsaa vdi en deylig Taalmodighed oc Gudelighed. Men den, som elsker Verden oc hendis forfengelighed oc tencker huercken paa denne timelige Død eller, huad som der vil effterfølge, hand forskreckis paa sit yderste for Døden. Thi hand haffuer ingen kundskaff giort met Døden i sin velmact oc bliffuer derfaare i sin Soteseng aff Legemens vee oc suaghed, aff Samuittighedsens braad saa bange, at hand maa gaa fra

sit Sind, fordi at hand skal skilles fra denne Verden, som hand haffuer giffuet sig for meget ind til, oc skal nu her fra til it andet Liff, paa huilcket (kand see) hand haffuer enten lidet eller intet veret fortænct tilforn vdi sin flor oc velmact.

Der til met er det ocsaa gaffnligt for de Vnge, at de høre oc læse, at de Gamlis Dyd og Fromhed prisis, at de der ved kunde optendis oc træde i deris Forfædris Fodspor, oc enten optage deris Maal eller ocsaa gaa det saa nær, at de kunde ocsaa haffue it ærligt rycte effter sig oc faa it gaat Vidnesbyrd vdi deris Begræffuelse for deris Dyds oc Fromheds skyld. Thi saadant it sant Vidnesbyrd er bedre end rødt Guld oc alle ædle Stene, Ia alt det, som kaasteligt er vnder Solen. Som Syrach siger Cap: 42: See til, at du beholder it gaat Naffn, det bliffuer vissere end tusinde store Liggendefæ aff Guld. Huor gaat it Leffnet er, da varer det en liden tid, men it gaat Naffn bliffuer euindelige.

At opregne mange aff denne salige Herris Forfædre siunis icke at vere fornøden paa denne stæd, effterdi det er alle mand vitterligt, at de *Rosenkrantz* haffue veret mectige Folck oc vdi stor act oc ære verd for deris Dyd, Mandom oc tro Tieniste, som de haffue beuist deris Fæderne land langt offuer mande minde indtil denne næruerendis dag.

Salige *Holger Rosenkrantz* vaar fød aff ærlige oc velbyrdige, fromme oc Gudfryctige Forældre. Hans Fader vaar ærlig oc velbyrdig *Otte Holgerssøn Rosenkrantz* til Boluer. Hans Moder vaar ærlig oc velbyrdig Frue *Margreta Ganns*, Her *Iesper Ganns*, Friherre til Potzlest, hans Daatter. De afflede tilsammen vdi deris christelig Ecteskaff fire Sønner oc tuende Døttre. Deris naffn ere:

Denne salige Herre *Holger Rosenkrantz*, ærlig oc velbyrdig *Erick Rosenkrantz*, ærlig oc velbyrdig *Iørgen Rosenkrantz*, ærlig oc velbyrdig *Otte Rosenkrantz*, ærlig oc velbyrdig Iomfru *Margrete Rosenkrantz* oc ærlig oc velbyrdig Frue *Anna Rosenkrantz*, salige *Albret Gøes* til Clausholm efterleffuendis Husfrue.

Salige Holger vaar den ældste aff alle sine Sydskinde, Oc bleff fød, der mand screff MDXVII, paa Tørning Slot, som hans Fader den tid haffde vdi Pant oc Forlæning aff Kong *Christiern den anden*, da regerendis Kong i Danmarck.

At denne salige Herre vaar fød aff saadanne fine oc ædle Forældre, det vaar hannem baade gaffnligt oc loffligt. Gaffnligt vaar det hannem, fordi at Børnene arte sig almindelig effter deris Forældre oc ky (som mand pleier at sige) gierne det, som de ere affkomne. Eblet falder icke langt fra Træet, som det er vaaxen paa. Oc endog hand haffde vel Aarsage, at berømme sig aff saadanne ypperlige Herkomst, saa vaar det dog langt fra, at hand nogen tid vilde det giøre.

Nu findis alligeuel mange, som lade sig saare meget tycke oc mene, at de ere andre Folck meget for gode for deris høye Byrd oc Ridderstamme, som de rose sig aff. De mene derfaare, at de maa lade oc giøre huadsomhelst dennem lyster, huad heller det er Gud met eller imod, Ræt eller wræt. De mene, at de haffue alting aff sig selff, oc at de ere fødde der til, at de skulle foracte, fortrycke, hade oc forderffue fattige Folck. Ia, en part tør oc sætte sin Stoel hos Guds sæde oc lade sig høre, at der burde intet at besluttis aff Gud i Himmelen, vden de met deris indbundne Suogerskaff oc Maffueskaff ville det indgaa oc samtycke her paa Iorden.

Men denne vise oc salige Herre vaar ved it langt andet Sind. Han bekiende vel, at Adelen var den Øffrigheds Stat, som er aff Gud, Dog sagde han der hos, at den vaar ædelste, som gjorde ædelste Gierninger. Thi hues loff oc ære, som Forfæderne haffue indlagd, den hører dennem selff til oc icke Effterkommerne, at de kunde der aff berømme sig, som aff deris eget. Ia, den, som icke met Dyd oc Fromhed træder vdi sine fromme Forfædris fodspor, hannem er det en stor spot oc vanære, at hand er fød aff saa meget gaat oc skicker sig som en vildsindige Daare eller grum Tiran. Saa at det er bedre at vere aff noget ringere Affkomst oc selff skicke sig saaledis, at der som ingen viste aff hans Byrd og Blod at sige, at den da ved hans skickelighed kunde bliffue nafnkundig: end at nogen skulde vere fød aff en berømt Slect oc holde sig saa ilde, at hans ærlige Forfædre skulde komme aff hukommelse hen vdi foract for hans Vanart oc fledigheds skyld.

Der salige *Holger Rosenkrantz* vaar hen ved otte Aar gammel, da falt hannem fra baade Fader oc Moder til lige, paa den tid, som hand oc hans Metsyskinde haffde dennem best behoff. Hans Fader, salige ihukommelse, *Otte Rosenkrantz*, vaar reyst til Lybeck met sin kiere Husfrue, Frue *Margreta Ganns*, der at vdrette nogen merckelig Bestilling, som hannem vaar mact paaliggendis. Oc som hand tøffuede der en tid lang, fulde de baade to vdi Sot oc Siugdum, oc bleffue henkaldede aff Gud almectigste fra denne forgengelige Verden til det euige Liff.

Oc er end dette ocsaa vnderligt oc værdt at mercke om dennem, at ligeruis som de elskte huer andre oc vaare gierne tilsammen vdi deris velmact, saa gaff ocsaa

Gud naade til, at de fulde huer andre til lige vdi Døden. Thi som hun døde om den ene Fredag, saa døde hand strax ottende dag, næste effterkommendis Fredag, der effter. Saa at det lader sig ansee, at den indbyrdis Kierlighed, som er imellem Ectefolck, foraarsager offte saadanne sørgelige attraa, at naar den ene er hendød, da begerer ocsaa den igienleffuendis at dø. Oc hender sig vndertiden, at de dø begge til lige paa en kaart tid effter huer andre.

Endog at baade salige *Holger* oc andre hans smaa Syskinde miste deris Forældre paa denne tid, som de haffde dennem nu best behoff, vdi deris Barndom oc wmyndige Aar, saa skickede alligeuel den gode Gud (som kaldis de Faderløsis Fader) det saa, at dennem fattedis aldelis intet til en ærlig optuctelse, som det sig burde Adels børn.

Thi der deris salige Moder vaar først hendød, oc deris Fader fornam, at hans tid vilde icke vorde hannem lang, da haffuer hand først befalet den leffuendis Gud i Himmelen sine Børn, at hand effter sin guddomelig vilie oc forsiun vilde naadelig beuare oc forsørge dennem, at de maatte opuaaxe vdi hans fryct, vdi Dyd oc gode Seder, hannem self til loff oc deris kiere Fæderne Rige til nytte oc gaffn. Dernæst haffuer hand befalet oc betroet sin kiere Suoger, ærlig oc velbyrdig Her *Axel Brade* til Krogholm, og hans Husfrue, Frue *Sophia Rosenkrantz*, sin kiere Syster, at de skulde anamme hans Børn til sig oc for broderlig Venskaffs skyld haffue omhu for dennem, som for deris egne, i alle maade. Denne salige *Otte Rosenkrantzis* begering bleff hannem vederfaren aff Gud. Frue *Sophia Rosenkrantz* (som hun vaar en forstandig oc gudfryctig Frue) forsømte intet, at disse

hendis kiere Broders Børn bleffue io alle oc huer vdi sin stæd vel oc flitelige met elsk oc affue fremdragne oc optuctede.

Der salige *Holger* vaar kommen noget til Alders, saa hand kunde vere iblant fremmede Folck, da er hand først kommen til ærlig oc velbyrdig Mand Her *Oluff Rosenkrantz* til Vallø, at hand som hans næste Blods foruante skulde vnderuise hannem til det bæste: Huilcket oc skede. Thi salige Her *Oluff*, som paa den tid vaar Høybaarne Førstis, Hertug *Hansis* aff Holsten, hans Hoffmester, sætte denne sin vnge Frende til at vare paa Hertugen selff oc der hos at vere vnder Tuctemesteren met andre gode Mends Børn, som vaare hos Hertugen samme tid.

Met saadan flittig optuctelse haffuer salige *Holgers* vise oc forstandige Slect oc gode Venner giffuet deris mening tilkiende, at de haffue holdet en god oc gudfryctig optuctelse for it vist Fundament til it Menniskis gantske Lycke oc velfærd i denne Verden. Thi det gaar almindelige saa til, at de, som holde deris Børn for lenge varme vdi deris eget Skød oc ville icke lade dem komme vnder fremmet optuctelse, dennem vederfaris det, som Aben vederfaris. Huilcken af for megen Kierlighed kryster sine Vnger saa hart til sit Bryst, at hun forderffuer dem oc enten bryder Ryggen i tu paa dennem eller skiller dem ved Liffuet. Gud giffue, at mange Forældre, baade ædle oc wædle, vilde dette ocsaa besinde paa denne dag. Ieg mener dennem, som elske for meget oc affue for lidet deris Børn oc tencke, at de bliffue aldrig ret til Mends, met mindre end at de aff deris første Børnesko holdis til at ride oc skiude, dricke oc doble, søbe oc sætte etc. Huilcket dog (som alt andet ont) lærer sig selff, eller ocsaa staar til at lære paa otte dags

tid, som en vijs oc skarpsindig Riddermands mand sagde en gang.

Efter at salige *Holger* haffuer veret nogen tid lang vdi Hertugens Gaard, da er hand siden met Slect oc Venners raad forskicket her vd aff Landet, at forsøge sig noget videre oc besee fremmede Landskabs Seder, Herrens oc Førsters Hoff, oc samle den Forfarenhed vdi sin Vngdom, met huilcken hand kunde tiene sit Fæderne land i fremtiden.

Vdi midler tid, som hand haffuer veret vdi Tydskland, mest vdi Høybaarne Førstis, Hertug *Ernstis* aff Luneborg, hans Gaard, da er hannem kommen disse sørgelige Tidende til hende, at hans Farbroder, salig Her *Holger Rosenkrantz*, som da vaar hans oc hans Syskindis rette Verge, vaar hendød. Huorfaare hans Fæderne Venner haffue strax ladet hannem hiemkalde, at hand som den næste Verge skulde anamme baade sit eget oc sine andre wmyndige Syskinds Gods vdi Opsium oc Forsuar. Aff saadan Aarsage haffuer hand giffuet sig her ind i Riget igien, met Høybaarne Første, Hertug *Frantz* af Luneborg, som paa den tid drog her ind i Landet til høylofflige ihukommelse Koning *Christians III* Kroning, som stod vdi Kiøbenhavn næste Søndag efter S: Lauritz dag Aar effter Guds Byrd MDXXXVII.

Salig *Holger Rosenkrantz* vaar da hen ved tiue Aar gammel, der hand anammede sine Syskindis vergemaal, huilcket hand faarestod met saadan flid, at de tackede hannem alle meget gaat.

Siden haffuer hand giffuet sig vdi Høybemelte Kong: Ma^{tes} tieniste for en Hoffsinder oc haffuer skicket sig saaledis, all den stund hand vaar vdi Gaarden, at alle mand maatte see aff hans Sedsommelighed oc oprigtige

idret, at hand haffde lærd mindst aff det, som mange nu mest beflitte sig paa. Hand vaar baade Selskaff lig, naar Tiden det vdkreffuede, oc viste ocsaa som en snilder vng Riddermands mand at holde sig mod Herren oc Tienerne, mod leg oc lærd, mod rig oc fattig, at ingen kunde sige hannem andet effter end det, som gaat oc ærligt vaar i alle maade. Saa at huorsomheldst hand oc haffde sin Borgleye, der holt hand sig saaledis met sit Folck, at de heller haffde hannem nær end langt fra sig. Dette gaff hannem it stort Loff, som det ocsaa vdi Sandhed er stor loff verd, at vnge Herremend, som foraarsagis vel vndertiden til Drick oc Lystighed, at de vide at holde maade, oc icke met Rasenhed oc Tiranni bryde igennem, at Verdten oc hans Folck signe dem saa, naar de drage aff Gaarde, at de miste ofte Held hos den høyeste oc it gaat Rycete hos den menige Mand.

Formedelst saadan Dydelighed, som denne salige Herre, *Holger Rosenkrantz*, fulde i sin Vngdom, kom hand snarlige vdi Høybemelte Kong: Ma^{ts} kundskaff oc synderlig gunst, oc fick Oringborg vdi forlæning aff hannem. Vden tuil, at denne vise Herre oc fromme Konning tenckte, at den, som skickede sig forstandig, sactmodig oc oprictig vdi fremmede Hus, hand skulde end vel ocsaa giøre det samme met større flid, om hannem selff bleff noget Hus antuordet oc betroet at faarestaa.

Der Kong: May: haffuer fornomet hans Troskaff oc Flittighed vdi denne Befalning, da haffuer Kong: May: anseet hannem for den, som kunde brugis met gaffn oc ære icke aleniste inden Lands, men ocsaa vden Lands, vdi Rigens vigtige Sager oc Bestilning. Iblant andre vdlendiske Bestilning, som salige *Holger* haffuer ladet sig bruge vdi, ere tuende besynderlige Herrefærd, vdi huilcke

hand haffuer saaledis holdet sig, at det bliffuer hannem til ære vdi alle mande minde.

Først er hand indskicket vdi Suerige met ærlig oc velbyrdig Mand, salig *Erick Banner* til Assdal, at komme Kong *Gustaff* til hielp at tuinge nogle aff hans egne op-rørske Landsaatter til Lydighed. Thi der mand screff Aar effter Guds Byrd MDXLIII, da opsætte sig en Bonde ved naffn *Claus Tacke* imod forneffnde Kong *Gustaff* oc fick it stort anhang aff Almuen vdi Smaalandene oc lod sig høre, at hand vilde aldellis fordriffue Kongen fra Land oc Rige¹). Men der hand formerckte, at Kong *Gustaff* haffde sit Bud vdi Danmarck om vndsætning, lod hand Høybemelte Koning *Christian* ombede, at hand vilde see igennem Fingre oc lade, som intet vaar met noget Forbund, da vilde hand vndertuinge hannem Suerigis Rige til beste, at det skulde komme vnder hans Haand. Koning *Christian*, høylofflige ihukommelse, vilde for ingen deel gaa fra sit Forbund oc sende derfaare it merckeligt antal Krigsfolck met Danmarckis Rigis Marsk, *Erick Bannere*, ind i Suerige, som nu er sagd, saa at Kong *Gustaff* bleff saare vel der met tient, i det hans wlydige Vndersaatte tuangis til plictig oc seduanlig Lydighed.

Der dette Taag vaar saaledis lykkelige fuldend, oc denne salige Herre kom hiem igien, bleff hannem strax befalet Hoffmarskalckis Embede. Huilcket hand haffuer nogle Aar faarestaaet met stor held oc yndest, saa at Kong: May: haffuer haffd it naadigt behag der aff. Vdi midler tid vaar begynt den Krig oc Feide, som Kørførsten aff Saxen, Landtgreffuen aff Hessen oc andre deris Baands foruante, som kaldtis Protestantes, førde imod Hertug *Henrick* aff Brunsuig, huilcken de foriagede oc paa det sidste

¹) Denne Opstand begyndte 1542.

komme saa vilt med hannem, at hand maatte giffue sig met sin Søn en fangen Mand vdi Landtgreffuens Hender.

Da effterdi Koning *Christian*, høylofflige ihukommelse, vaar ocsaa vdi forneffnde Forbund, da haffuer hand af-færdiget denne salige Herre, *Holger Rosenkrantz*, sin Marskalck, oc *Borckort van Bommelberg* met it halfft tusinde Heste Danske Adels, at komme Førsterne effter deris begering til bistand oc vndsætning.

Der salige *Holger* haffde nu faarestaaet Marskalcks befalning vdi fem Aar oc formerckte, at baade hans Alders oc andre Vilkaars leilighed vdkreffuede, at det vaar nu paa rette tid at tencke paa sin egen Husholdning, da haffuer hand met Kong: Ma^{ts} naadigst beuilning aff-tacket oc draget aff Gaarden hiem til sit eget. Oc strax der effter haffuer hand, met Slectis oc Venners raad, bedet om ærlig oc velbyrdig Mands, Her *Moritz Olssen*¹⁾ til Bollerup, hans Daatter, ærlig oc velbyrdig Iomfru *Mette Moritz* Daatter. Met hende leffuede hand saare venlige vdi ni Aar oc afflede met hende tuende Døttre ved naffn: Iomfru *Margrette* oc Iomfru *Eline*. Huilcke dog strax hendøde vdi deris Barndom. Deris Siæle ere i Guds Haand, deris Legeme soffue oc huilis her hos deris kiere Moder til en ærefuld Opstandelse vdi Christo.

Ligeruis som Høybemelte Kong: May: haffuer elskt salige *Holger*, der hand vaar vdi hans daglig tieniste, saa haffuer hand icke forgæt hannem, siden at hand haffuer sæt sig ned for sig self. Hans Kong: May: haffuer vndt hannem vdi forlæning Biugholms Slot, som hannem var saare beleylig hos sin Gaard Boluer, Der-næst ocsaa kaldet oc fordret hannem til sit oc Rigens raad.

¹⁾ Af Slægten Krognos.

Effter at Gud almectigste haffuer effter nogle Aar henkaldet høylofflig ihukommelse Koning *Christian*, oc Høybaarne Herre oc Første, Koning *Frederich den Anden*, vor allernaadigste Herre oc Koning, er kommet til Regimentet, haffuer ocsaa hans Kong: May: veret hannem met stor gunst oc naade tilgiffuen saa vel, som hans salige Herre Fader vaar. Hans Kong: May: haffuer altid saare vel betroet hannem oc holdet hannem for sit hemelige Raad, oc brugt hannem vdi mange drabelige Sager, oc forskicket hannem ofte vdi Legation vijs vden Riget. Huor vdi salige *Holger* haffuer saaledis forholdet sig, at det haffuer veret baade Kong: May: oc hans Fæderne land til gaffn oc ære.

Oc effterdi Kong: May: haffuer haffd en besynderlig Lyst til Skanderborg, der vndertiden at holde Hus, naar hans Kong: May: foraarsagdis at komme til Iutland, da haffuer hans Kong: May: antuordet salige *Holger* det vdi forlæning, oc paa det sidste ocsaa befalet hannem, at hand det met statelig Bygning skulde forny oc forbedre. Huilcket hand ocsaa giort haffuer och, saa meget mueligt vaar, paa det beste fuldkommet.

Oc ligeruis som salige *Holger* gjorde tuende vden- diske Krigs Taag vdi høybemelte Kong *Christians* tid, saa haffuer hand ocsaa effterfult denne allis vor naadige Herre oc Koning, Koning *Frederich*, vdi disse tuende Krig oc Aarlog, som hans Kong: May: haffuer veret for- aarsaget til at føre vdi sin tid.

Først haffuer hand veret met vdi Dytmersken, der Kong: May: met sine Farbrødre, Høybaarne Førster, Hertuger aff Holsten, haffuer tuungen den wlydige oc haardnackede Dytmerke Almue oc indtaget deris Land, Aar effter Guds Byrd MDLIX.

Dernæst er hand ocsaa vdi egen Person indragen met Kong: May: vdi Suerige oc haffuer veret hans tro Krigs raad oc Commissarius, der Elsborg bleff forøffret oc indtagen, Aar effter Guds Byrd MDLXIII.

Siden der atskillige forandringe ere skeede her vdi Riget, oc de Gamle, som førde Rigens ypperste Embeder oc Befalninger, ere effter haanden afffaldne, da haffuer Kong: May: ofte begeret, at hand skulde træde vdi Stæden igien. Men denne salige Hære vaar en Mand, som vaar vel sin Herre tro oc mente det aluerlige gaat, dog den, som icke stod effter høy Befalning, oc bad derfaare met vnderdanigste flid, at Kong: May: vilde haffue hannem her vdi forskonet, effterdi hand oc icke fant det vdi sig selff, at hand torde kiende sig god for saadan høy Embede oc Bestilling. Huad hand ellers met raad oc daad kunde tiene sin Herre oc Koning oc sit Fæderne land, det vilde hand lade sig for sin Person altid findis modig oc villig i alle maade.

Det vaar stort gaffn, at mange vaare ved dette sind, da skulde der icke findis saa mange (diss verr), som ved allehaande wloulige oc wlofflige middel søge Giensti, ved huilcke de kunde komme met det snariste til høye Titeler, Seder oc Befalning, baade vdi det Aandelige oc Verdslige Regimente. Huor vdaff sig forsaarsager megen wlempe, bulder oc forargelse, effterdi saadanne Thrasones søge mere deris egen Ære end Menighedens nytte oc gaffn.

Wi læse en smuck Historie, som hende sig, der Grækerne sloge Kong Xerxis Krigsfolck aff Landet fra sig, vdi den Egn, som de kaldede Plataæs. Der Slaget skulde staa, yppedis der en stor trætte imellem de Athenienser paa den ene oc de Arcades Tegeates paa den anden side,

huilcke af dennem der skulde vere fremmerste i Spitzen paa den venstre side imod Fienderne. Thi saadant holdtis i de dage for en stor ære. Huer part berømmede sig aff sine egne oc sine Forfædris mandommelige Gierninger oc vilde ingeledis vige fra huer andre. Indtil paa det sidste at den fornumstige Athenienser Aristides traadde frem oc affskaffede denne Trætte met saadan tale: Denne næruerendis tid (I fromme Græker), som nu er forhaanden, tilstæder icke, at wi Athenienser skulle kiffuis imod disse Tegeates, Huo der er ypperst aff oss vdi Mod oc Blod, Dyd oc Duelighed. Det er alt lige meget, vdi huad Led en god duelig Krigsmand staar. Thi Steden kand huercken formindske eller formere hans Styrcke oc Mod. Derfaare vil ieg vere eder god faare, paa mine Stallbrødris vegne, at ihuorsomhelst i sætte oss hen i denne Slactordning, da skulle wi forsuare vor Sted met lige oc ære, ligeruis som wi haffue giort i alle andre fordoms Krig indtil denne dag. Thi wi ere icke komne hid i denne mening, at wi skulle kiffuis met vore Metbrødre eller berømme vore Forfædre, men at wi skulle stride imod vore Fiender oc beuise oss duelige Krigsmend for vort Fæderne land. Thi denne Slactning, som skal staa i dag, den vil lade see, huad tack oc ære huer Stad, huer Høffuitzmand, ia huer Krigsmand kand indlegge oc fortiene aff gantske Grækerland, etc.

Ved saadant it Sind vaar ocsaa denne salige Herre, *Holger Rosenkrantz*, som denne Athenienser Aristides vaar, at hand vndte vel gierne en anden Befalningen oc den ære, som der hos kunde falde, men ellers at tiene sit Fæderne land, der vilde hand icke lade sig findis den sidste eller den seniste, som en ret Dansk Adels mand burde. Dog paa det sidste, der Kong: May: trengde

hart oc aluerlige paa, oc vilde eller kunde icke lenger tage hans vndskyldning, da haffuer hand anseet leyliheden oc giffuet sig efter Kong: Mai^{ts} oc Danmarckis Rigis Raads sambyrdige vilie oc begering, oc er vorden for det første Statholdere offuer Nørre Iutland oc siden effter nogle faa Aar samtyckt til Danmarckis Rigis Marsk.

Vdi midler tid haffuer salige *Holger* effter Kong: Mai^{ts} oc sine beste Venners raad tenckt paa sit andet Gifftermaal. Oc som hand nu vaar i dette christelige Forsæt, haffuer Gud tilføyet hannem den Person at leffue met, som hannem vaar icke aleniste lig vdi Byrd oc Dydelighed, men ocsaa aff deris Slect oc Affkom, som tilforn haffde hafft Biugholm oc regeret vdi denne Lands egn met stor loff oc it gaat Rycete hos alle mand.

Erlig oc velbyrdig *Otte Gyldenstiern*, som meste parten aff oss haffue kient her paa Biugholm, haffde iblant andre ocsaa en Broder ved naffn *Christoffer Gyldenstiern* til Iffuersnes. Huilcken lod effter sig mange deylige Børn, baade Sønner oc Døttre, som endnu leffue paa denne Dag, oc ere saaledis optuctede aff deris kiere Moder, ærlig oc velbyrdig Frue *Anna Parssberg*, at de for deris Godhed oc Dueligheds skyld haffue altid hafft it gaat Rycete oc veret priset oc affholdne iblant de beste. Huorfaare ocsaa salige *Holger* haffuer giffuet sig vdi dette Suogerskaff oc taget sig ærlig oc velbyrdig Iomfru *Karine Gyldenstiern*, salig *Christoffer Gyldenstierns* ældste Daatter, til Ecte, at hand kunde haffue den, met huilcken hand kunde leffue i god Rolighed oc foruente sig Guds velsignelse oc alt gaat. Huilcket hannem er ocsaa vederfaren, oc maa vel skee, ydermere end hand self haffd tenckt eller toridt begere aff Gud effter sine Aar, vilkaar oc leylighed. Thi Gud gaff dennem disse siu Aar, som

de leffuede tilsammen, fire deylige Sønner ved naffn: *Otte Christoffer Rosenkrantz, Frederick Rosenkrantz, Henrick Rosenkrantz oc Holger Rosenkrantz.* *Henrick Rosenkrantz* hendøde strax vdi sin Barndom, de andre tre leffue endnu paa denne dag. Den gode Gud velsigne oc beuare dennem vdi languarende oc lycksalige Sundhed, sig self til ære, deris kiere Moder til glæde oc gode oc deris Fæderne Rige oc Byrd til pris, Amen.

Her indtil haffue i hørt om denne salige Herris, *Holger Rosenkrantzis*, optuctelse, Hofftieniste, Ecteskaff oc høye Embeder oc Bestilninger, som hand met ære oc flid haffuer faarestaaet: Nu er ocsaa fornøden, at wi tale noget om hans Gudfryctighed, Oc høre, huorledis hand icke aleniste haffde met disse verdslig ting at skaffe, Men ocsaa flitelige søgte Guds Rige oc hans Retfærdighed.

Endog at mange store Herrer oc veldige aff denne Verden kunde lættelige forarsagis til at forsømme det Euige oc Aandelige, saa at saadanne Folck ere Vildbrad, det er den ting, som sielden findis til Bords met Abraham i Himmerigs rige, saa findis alligeuel mange fromme oc gudfryctige Herrer oc Rige aff denne Verden, huilcke Gud riglige metdeler sin Aand oc Naade, at de end ocsaa aluerlige kunde betencke, huad som hører til deris Salighed, dog de som Øffrigheds personer haffue met verdslige Bestilninger at skaffe paa deris Embedis vegne.

Iblant andre maa dette ocsaa sigis om denne salige Herre, *Holger Rosenkrantz.* Huilcken met sand aluerlighed fryctede Gud sin liffs tid, oc fandtis paa sit yderste bestandig vdi Iesu Christi Naffns bekiendelse oc paakaldelse. Saa at wi haffue dette visse haab om hannem, at Gud almectigste aff sin store Naade oc Barmhertighed haffuer indtegnet hans Naffn i Liffsens Bog, oc hand nu

vandrer vdi de leffuendis Land met andre Guds hellige oc vdualde.

De, som haffue veret vdi dagelige omgengelse met hannem, desligeste ocsaa hans Sogneprester paa de Stæder, som hand pleyede almindelige at søge til Kircke, de giffue hannem alle endrectelige dette vidnesbyrd, at hand haffuer gierne ladet holde Predicken for sig, oc ingen Predicken vilde forsømme paa de dage, som Guds ords tieniste pleiede seduanlige at skee vdi den christen Menighed.

Gud giffuet, at alle store Øffrigheds personer vilde dette betencke, at de intet forsømede der met, at de hørde Predicken oc kunde ret skøn paa, at det vaar dennem gaffnligere, at de elskte mere det, som de skulde euige bliffue hos, end det, som de skulde snarlige affskillis met oc (kand ske) haffue liden tack og stor Bagtale for all deris møde oc wmage.

Naar salige *Holger* kom vdi Kircken, da vaar hand ingen forglemmelig Tilhørere, men foruarede Guds ord som sin ypperste Clenodie vdi sit Hiertis Skrin. Saa at mange aff oss, som haffue veret til Bords met hannem, maa giffue hannem dette effter, at hand viste met god beskeed at tale oc disputere om mange victige stycker, den christelige Trois Lærdom anrørendis.

Hand læste gierne gudfryctige oc lærde Mends Bøger oc mest den hellige Bibelske Scrifft. Huorfaare hand haffuer ocsaa ladet kiøbe oc indlegge gaffnlige Bøger baade vdi Hatting, Vod oc Torsted Kircke, At Guds ords klare Lius kunde der met vdspredis, beholdis til vore Effterkommere, oc at Guds ords Tienere kunde her met haffue deris øffuelse oc forfremmelse vdi deris Lærdom oc Leffnet.

Hand lagde ocsaa vind paa at fordre oc forfremme

Guds ords Tienere. Besynderlige haffuer hand veret en Tilhielpere, at forneffnde Sogne Presternis Rente oc Vnderholding er meget forbedret vdi hans tid. Han lidde dennem gierne hos sig, ærede oc anammede dennem som de, der ere vdsende aff Gud offuer hans hemelighed, det er Euangelij oc de høyuerdige Sacramenters vddelese.

Hand straffede Prestehadere oc atuarede dennem, at det kunde icke gaa dennem vel, som vden nødtuungen Aarsage lagde sig vdi Wenighed met Guds ords Tienere. Det er hørt aff hans Mund, at hand haffuer loffuet oc samtyckt salige oc lofflige ihukommelse, ærlig oc velbyrdig *Iohan Frijsis* ord, at hand pleyede at sige, at hand viste ingen større heffn, om hand maatte ynske sin Fiende nogen wlycke vden Guds fortørnelse, end hand vilde ynske hannem Prestemends vrede oc affgunst. Vden tuil icke for den ringe fattige Prestemands persons anseelse, men for Guds heffn, huilcken forsuarer dennem oc siger, Zachariæ 2: Huo som rører eder, hand rører min Øyensteen.

De, som vaare vdi Hus oc daglige omgengelse met hannem, sige, at hand bad huer dag inderlige til Gud aarle om Morgenen, naar hand stod op, oc silde om Afftenen, naar hand lagde sig igien til ro oc huile. Besynderlige gjorde hand sin Bøn met stor aluerlighed, naar hand skulde reyse paa drabelige oc høyuictige Bestilninger oc Verff at vdrette. Giffuendis der met tilkiende, at hand fordristede icke paa sin egen Forstand oc styrcke, men paa den leffuendis Gud, aff huilcken hand foruente oc begerede all raad, hielp oc bistannd vdi alle sine Sager oc Anslag.

Hand haffuer icke aleniste giffuet sit Folck it gaat

gudfryctigheds Exempel, met Guds ord at høre oc ofte at gaa til Guds bord, men ocsaa strengelige holdet denem til Guds fryct oc icke draget dem der fra met wtilbørlige Vandring eller Arbeyde, som mange (diss verr) findis at giøre. De suare det ocsaa Gud oc staa faar it hart Regenskaff, at suare for deris Tienere, som de tuinge fra Guds ære oc deris egen Saligheds forbedrelse.

Huorledis hand haffuer met Almisse gierninger mod de Fattige beuist sin Tro oc Gudfryctighed vdi Gierningen, det bemerckis aff det meget gode, som Hospitalet vdi Hothersnes er vederfaren ved hannem. Hand haffuer icke aleniste met raad oc vnderuisning, men ocsaa aff sin egen Bekaastning tilhiulpen, at det er met en ny oc gaffnlig Bygning prydet oc forbedret. Dernæst ocsaa met sin forbøn oc beførdring hos Kong: May: forskaffet det, at det er vordet forsørget icke aleniste met det gamle Hospitals Gods, som vaar der fra taget, men ocsaa met ydermere Rente oc Indkomst. Hand haffuer forhuerffuet her til den Indkomst, som ligger til S: Karine Altere vdi Kolding, at den effter høylærde Mands Doctoris *Cornelij* afgang skal komme her disse Fattige til vnderholding oc beste.

Oc paa det at de skulle icke aleniste vere vel forsørgede paa Legemens vegne, men ocsaa met den aandelige Spise paa Siælens vegne, da haffuer hand vijselige ladet det saa ordeneris, at de skulle ocsaa haffue deris Vge Predicken for sig. Oc paa det at den, som her vdi skal tiene dennem, kunde ocsaa haffue noget for sin wmage, er hannem derfaare tillagd Kong: Mai^{tes} anpart aff den Tiende vdi Torsted Sogn.

Aff saadant oc andet mere kand huer from Christen see, huad Gudfryctighed, Dyd og Fromhed der haffuer fult

denne salige Herre, *Holger Rosenkrantz*, vdi hans velmact oc liffs tid. Nu ville wi ocsaa høre, huofledis at hans christelig Endeligt kommer saare vel offuer it met hans Leffnets Historie. At det er seet oc hørt paa hannem, det som man met sandingen siger: Huo som som leffuer vel, hand dør aldrig ildé.

Vdi dette næruerendis Aar effter Guds Byrd MDLXXV den XXV Februarij om Natten imellem Elleffue oc Tolff, da haffuer denne salige Herre, *Holger Rosenkrantz*, først fornommet denne Siugdom, ved huilcken Gud almectigste haffuer henkaldet hannem fra denne forgengelige Verden til det euige oc wforgengelige Liff.

Vdi disse tre eller fire første dage haffuer hand ické ladet sig synderlige bemercke for nogen met sin Siugdoms suarhed, dog hand haffuer fornommet hos sig selff, at den tog io lenger io større offuerhaand met hannem. Huilcket hand bar taalmodelige, oc met sin hemelige Bøn befalede sig strax Gud almectigste, begerede, om det vaar hans Guddomelig vilie, at hand vilde spare hannem til sit hellige Naffns ære, sin kiere Husfrue oc smaa Børu til gode oc gaffn. Men der som det anderledis siuntis hans guddomelige Forsiun, da skulde hans vilie vere som Guds vilie. Hand der hos ocsaa tackede Gud, at hand paaminte hannem met sit faderlige Kaars, oc gaff hannem saaledis tid at betencke oc affbede sine Synder oc berede sig met Skel oc Scrifftemaal til en christelig Affgang aff denne Verden.

Om Tisdagen næst her effter¹⁾ kom ærlig oc velbyrdig Mand Her *Peder Skram* til Vrup met sin kiere Husfrue, ærlig oc velbyrdig Frue *Elsabe Krabbe*, til Hothers-

¹⁾ 1. Marts.

nes, oc som de fornemme, at salige *Holger*, deris vdaakaren gode Ven, laa ved Sengen, da ere de strax dragne hen op til Biugholm til hannem. Oc effterdi at ærlig oc velbyrdig Frue *Elsabe* vaar altid vel lid hos hannem som hans kiere Næstsyskinde Barn, da haffuer hun trøstet hannem til det beste, oc effter at hand haffuer ladet sig op for hende, da haffuer hun ocsaa metdeelt hannem de raad, som hun effter Tidsens leylighed kiende hannem nytteligst oc gaffnligst. Saa at hand oc siuntis at komme til sig self oc vederquegis aff disse gode Venners samtale, stod op aff Sengen oc sad lang tid oc snackede met dennem.

Dissimellem forskickedis alligeuel, hannem wuitterligt, it hastigt Bud effter hans kiere Husfrue, ærlig oc velbyrdig Frue *Karine Gyldenstjerne*, som da met hans samtycke oc forloff vaar hen dragen at besøge sin kiere Moder paa Iffuersnes.

Der salige *Holger* haffde nogen tid lang talet met disse sine forneffnde gode Venner, haffuer hand atter om Aftenen lagd sig oc faaet god ro oc huile effter Midnats tid.

Om Onsdagen¹⁾ fant hand sig noget bedre end tilforn, saa at hand stod op, gick noget omkring inden Dørre, sad siden oc taledede atter nogen kaart tid met ærlige oc velbyrdige Her *Peder Skram* oc hans kiere Husfrue, Frue *Elsabe*. Men der Klocken vaar ved tre effter Middag, lagde hand sig atter paa Sengen, oc som hand haffde ligget der til imod fire slæt, Kom der Tidende ind til hannem, at hans kiere Husfrue, Frue *Karine*, vaar hiemkommen, oc hand da strax stod op igien oc gick mod hende i Stuen. Maa vel skeep, paa det at hun

¹⁾ 2. Marts.

skulde icke gremme sig for meget, om hun fant hannem liggendis paa Sengen. Hun met stor Bedrøffuelse oc Hiertesorge faffnede hannem oc beklagede sig met grændendis Taare, at hand vdi hendis frauerelse vaar falden vdi denne Sot oc Siugdom, at hun nu skulde finde hannem vdi saadan stor Legems Suaghed oc Skrøbelighed.

Men hand trøstede hende oc bad hende vere ved it gaat Mod. Hand viste vel hendis vndskyldning oc bad hende atter, at hun skulde ickon giffue sig til freds oc sætte alting vdi Guds gode Haand, som haffuer skabt alle Mennisker oc sæt huer sine Aars tal oc maal faare, huilcket de kunde icke offuergaa. At ligeruis som wi raade icke selff for vor Fødsels time, stæd oc herkomst, men det berammis aff Guds forsiun, saa haffuer ocsaa Gud almectigste tald alle vore Hoffuet haar, beuarer, ledsager oc straffer ocsaa sine kiere Børn effter sin guddomelig Vilie, indtil den bestemte tid oc stæd kommer, paa huilcken hand vil hiemkalde dennem fra denne wstadige oc wrolige Pillegrims færd til de stadige oc rolige oc ærefulde Boliger vdi Himmerigs rige.

Met saadan trøstelig Samtale fordrog det sig hen indtil om Aftens Maaltid, oc da sætte hand sig til Bords met sin kiere Husfrue oc disse andre fremmede Giester. Offuer Maaltid aad oc druck hand noget effter sin leylighed oc snackede oc skemtede met sine Børn oc de andre, som vaare offuer Borde met hannem, ligeruis som hand haffde veret aldelis karsk oc sund vdi alle maade.

Effter Maaltid bleff hand end da sidendis, oc der ærlig oc velbyrdig Her *Peder Skram* met sin kiere Husfrue vilde staaet op oc gaaet til Seng, haffuer hand tredie gang maatte sætte sig ned igien hos hannem, oc sade saa met huer andre, indtil Klocken vaar slaget Ni. Da

skildtis de fra huer andre, oc huer vaar da glad oc mente, at det verste skulde veret offuerstaet met denne salige Herris Siugdom.

Denne effterfølgendis Nat soff hand temmelig vel oc stod der til met noget aarle op om Morgenen oc ved siu slæt for Middag, der ærlig oc velbyrdig Her *Peder Skram* kom ind til hannem, sætte sig til aluers tale met hannem om mange merckelige Handel, som vaare skede baade i gamle dage oc vdi vor tid. Da screff hand ocsaa it Breff met egen Haand til sin Foget paa sin Gaard Boluer om denne Bygning, som wi see for vore Øyne, at hand haffuer begynt paa denne sin Sogne Kircke.

Samme Torsdag, som vaar den tredie dag Martij, kom kans Husfruis Moder, ærlig oc velbyrdig Frue *Anna Parsberg* til hannem. Desligest ocsaa hans kiere Suoger, ærlig oc velbyrdig *Albret Frijs* til Haridskier, met sin Husfrue, ærlig oc velbyrdig Frue *Ingeborg Gyldenstjerne*. Huilcke vaare hannem alle saare vel komne, dog huer aff dennem bar stor Sorg ved sig oc bedrøffuedis haardelige offuer hans Siugdom oc Suaghed. Da, paa det at hand kunde fortage dennem deris Sorg, trøstede hand dennem oc holt sig alligeuel sterckere for dem, end hand fant sig selff vdi Sandhed.

Effter Middagen trengde Siugen hannem atter til Sengen, oc der hand formerckte, at hand bleff io lenger io mere suag, oc fornam, at det vilde icke tiene at dølie sin Siugdom lenger, da haffuer hand, vden andre deris paamindelse, aff egen god oc christelig beraad sent it hemeligt Bud effter sin Sogne Prest vdi Hatting. I denne mening, at hand, den stund han vaar endnu ved god fornufft oc Forstand, vilde giøre sit Scrifftemaal, anamme Affløsning oc vor Herris Iesu Christi sande Legeme oc

Blod, til at styrcke sin Tro oc berede sig (om Gud vilde nu henkalde hannem) met den ypperste oc dyrbariste Veytæring paa sin Hiemfærd paa det euige Liff.

Dissimellem at hand haffde affærdiget Budet efter sin Siælesørgere, stod hand op oc lod sig toe Hoffuet, Mund, Bryst, Hender oc Fødder paa det reniste. Vden tuil, at hand tenckte paa den Fodtoelse, som vor Herre Iesus Christus gjorde paa sine Discipler, der hand vdi sin sidste Nadere indskickede sit hellige Legems oc Blods Sacrament. Oc kiende sig formedelst Troen til den Herre Iesum Christum delactig vdi den aandelig oc induaartis renseelse oc afftoelse, som skeer ved Iesu Christi røde rosens Blod, huilcket renser oss aff alle vore Synder. I Iohan: 1.

Der hand saaledis haffde bered sig til Herrens Bord baade met induaartis oc vduaartis sand Penitentzis tegn, da haffuer hand vduist Folcket oc holdet en christelig Samtale oc Scrifftemaal met sin Siælesørgere. Hand haffuer met all ydmyge suck oc graad bekient sin Vngdoms brøst oc fremfarne Leffnets synder oc forseelse oc met en fast Tro til Guds grundløse Naade oc Barmhertighed kaste[t] alle sine Synder paa den kaarsfeste Herre Iesum Christum, som er død for vore Synder oc opstaaen til vor Retfærdighed. Vilde Gud spare hannem lenger, da vilde hand met all Tacknemmelighed kiende Guds hielp oc bedre, hues her indtil vaar forseet.* Vilde ocsaa Gud henkalde hannem vdi denne Siugdom, da vilde hand ocsaa vere hiertelige vel til freds der met oc vilde vdi all Taalmodighed oc i en stadig Tro oc Paakaldelse foruente sin Stund oc Time.

Efter saadan hans gudelige Bekiendelse oc Begering bleff hannem først tilsagd aff Guds ords Tienere alle

hans Synders forladelse i naffn Gud Faders, Søns oc hellig Aands, Amen. Dernæst haffuer hand til ydermere Pant oc Stadfestelse anammet vdi mange christne Meniskers næruerelse vor Herris Iesu Christi Legem oc Blod til sig til en viss Beseyling oc Pant paa Guds Naade oc Venskaff oc det euige Liff.

Siden haffuer hand met sammenlagde Hender tacket Gud for denne dyrebare Gaffue oc ypperlige Spise oc fremdelis met sandrectige Bøn begeret aff Gud, at saadant maatte komme hannem til Troens bestyrckelse, til Taalmodighed vdi sin Siugdom oc en god varactig bekien-delse til sit yderste etc.

Der hand haffde vdi saa maade anammet til sig Christi Legem oc Blod, da haffuer hand giffuet sig til Rolighed oc haffuer ingen villet haffd hos sig denne Nat offuer foruden sin kiere Husfrue, sin Siælesørgere oc tuende sine Dreng. Hans meste tale vaar om Gud oc det euige Liff, vden hues hand trøstede oc vnderuiste sin bedrøffuede Husfrue. Hun falt oc da ned paa Iorden ved Sengen for hannem oc met iamerlig graad beklagede sin Ælendighed oc bad hannem, at hues hun nogen tid haffde siuntis at fortørnet hannem met ord eller gierninger i det allerringiste, at hand da vilde tilgiffue hende det for Guds skyld. Hand suarede hende oc sagde: *Min allerkieriste Karine*: Ieg maatte begere det aff dig, som du begerer aff mig. Du haffuer leffuet saaledis met mig, at Gud løne dig det oc vere dig en gunstig Forsuar her effter vdi min stæd.

Der næst haffuer hand aluerlige formanet hende, at hun skulde sætte alting vdi Guds Haand oc betencke de dødelige Vilkaar, met huilcke wi Menniske samlis vdi denne Verden. Hand bad hende sætte all sin høyeste

Tillid til den leffuendis Gud i Himmelen, som icke kand suige eller vil forlade dennem, som haabe paa hannem. Hand gaff hende ocsaa denne gode fortrøst, at hand forsaa sig til sin naadigste Herre oc Konning, at hans Kong: May: skulde lade hende nyde det gaat, at hand met all flid oc Troskaff haffde ladet sig veluillige bruge sin gantske Liffs tid inden oc vden Lands, huorsomhelst hand tilsagdis paa sit Fæderne lands gaffn oc bæste at vdrette. Hand rørde ocsaa ydermere it ord eller to om nogle andre victige Sager. Huor vdi hand paaminte hende om denne Verdens wtacknemmelighed oc store wstadighed, dog hand forsaa sig alt gaat til dennem, som hand haffde holden Venskaff met vdi sin tid.

Om anden dagen (som vaar den 4 Martij), der Klo-cken vaar imellem siu oc otte, lod hand indkalde til sig sine gode Venner, som haffde besøgt hannem vdi denne hans Siugdom, oc vdi deris oc andet gaat Folckis nær-uerelse haffuer hand sagd oc bekient, huorledis hannem vaar om hiertet, At hans time vaar icke langt borte, oc tackede dem dog høyelige for denne deris gode vilie oc venlige besøgelse. Ved disse ord senede hans sorgefulde oc bedrøffuede Husfrue ned til Iorden aff stor Hierte-sorge. Men hand greb hende self om Haanden oc sagde: Ah kiere *Karine*, du stiller dig icke vjislige. Vilt du formene det, som Gud vil haffue frem? Denne vor Skilsmisse skeer icke vden Guds besynderlige Forsiun oc til-ladelse. Deris Sag staar best, som ere lengst fra Verden oc haffue enten aldelis intet eller mindst at skaffe met denne iordiske forfengelighed. Her er endnu større straff for haanden, end wi besinde. Oc maa vel ske, at den dag vil komme, at baade du oc andre skulle sige, at ieg oc

andre, som ere hensoffuede vdi Herren, ere meget lyck-salige etc.

Siden befalede hand ocsaa, at der skickedis Bud effter den anden Sogne Prest ved Boluer. Oc der hand vaar kommen, begerede hand, at alt Folcket, baade ædle oc wædle, skulde gaa ind paa Capellet, at høre Predicken oc i deris Bøner til Gud ocsaa betencke hannem, at Gud vilde giøre en god Ende paa denne hans Siugdom.

Der Folcket vaar nu effter hans vilie hengaaet at høre Guds ord, taleded hand disimellem met den anden sin Sogne Prest, oc iblant andet begerede ocsaa aff sin kiere Husfrue, at hun lod de tuende hans ældste Sønner, *Otte Christoffer* oc *Friderich*, komme ind faar hannem. Der de komme ind, befoel deris Moder dennem, at de skulde falde ned paa deris Knæ for deris Faders Seng, oc i det som de det gjorde, lagde hand sine Hender paa deris Hoffuet oc velsignede dem oc befalede dennem den leffuendis Gud oc bad hannem, at hand vilde her effter vere deris Fader, Forsuar oc Formyndere oc giffue dennem en god Lycke, at de met Tiden kunde gaffnlige tiene Gud oc hans Menighed oc deris Fæderne land.

Effter at salige *Holger* haffde effter gammel oc gude-lige skick saaledis velsignet sine kiere Børn, da haffuer hand intet bekømt sig met nogen verdslig tancke eller bestilning. De fromme Dannemend, hans Siælesørgere, trøstede hannem met atskillige skøne Sententzer, som mand almindelige pleyer at faareholde siuge Folck paa deris Soteseng. Men der en aff dennem gjorde det noget for langt, met for mange ord oc for videlig at forklare, sagde hand: Kiere Herre, faa ord met store Herrer. Huor met hand mente, at det vaar nock, at mand bleff ved faa ord, ved en eller to aff de fornemmiste Sententzer,

som mand kunde beholde oc ihukomme i sin Døds time. Men de toge hans ord vdi en anden mening, oc som de vilde traade tilbage fra Sengen, paamindte den gudfryctige oc forstandige Frue, Frue *Elsabe*, Her *Peder Skrams*, dennem oc bad dennem vere frimodige oc ickon bruge faa Sententzer oc lade hannem ofte høre dem, paa det at hand diss bedre kunde beholde dennem i sin hukommelse.

Denne Regel skal mand vel mercke hos dennem, som ligge paa deris Sote seng, at mand giffuer dennem ickon it eller tu visse Sprock faare aff Scrifften, at den Siuge, som kand dog vere bange vdi sin Suagthed, icke offuerilis met for mange ord, saa hand ikke veed, huad hand skal bliffue ved at beholde for sin Trøst paa sit Yderste.

Der det lidde nu offuer Middag hart mod Afttenen, siuntis det met salige *Holger* faar forneffnde Frue *Elsabe*, ligeruis som hand haffde ligget vdi ret hældret. Thi atspurde hun hannem, huorledis det vaar met hannem, oc hand suarede hende: Det bliffuer nu snart gaat. Alting effter Guds vilie. Hun trøstede hannem, oc formanede Presterne, at de skulde ocsaa giøre det samme oc haffue god act paa hannem.

En aff dennem spurde hannem at: Kiere *Holger*, i tro io fuldkommelige, at i haffue Guds naadige Venskaff oc alle eders Synders forladelse for vor Herris Iesu Christi Døds oc Pinis skyld. Hand suarede met høy røst, saa at det hørdis alt Huset offuer: Ia, det er min Tro, saa lenge ieg leffuer.

Dette Samtale aff Guds ord, om Syndernis forladelse, Legemens opstandelse oc det euige Liff, varede saaledis fra Klocken vaar ved sex indtil effter ote om Afttenen.

Huer mand saa, at der vaar intet Liff at foruente met hannem i denne Verden. Thi vaar der graad oc sorg i huer Vraa. Ingen vaar bedre til freds eller mere trøstig vdi Mund oc Mod, end hand vaar self. Huorfaare ocsaa ærlig oc velbyrdig Iomfru *Iohanne Skram*, som stod hos hans Fødder, vred sine Hender oc sagde: Ah, hand maatte end lide bedre, end oss tyckis, effterdi hand taler saa trøstelige. Oc som hun vaar begerendis, at de skulde vende hannem paa den høyre Side, at hand skulde icke ligge saa offuer Hiertet, da reyste hand sig self op i Sengen, omuende sig oc talede atter redelige oc trøstelige for sig.

Da vaar Klocken ved Elleffue, oc strax der effter ðpracte hand sine Hender i sin største lidelse oc sagde: O Gud, o min Gud. Der hand dette haffde sagd, brast hans Øyne, oc hand end da self tog sit Tørklæde oc strøg sig om Øynene. Der met vende hand sit Hoffuet sactelige omkring paa Pudet oc lucte self sine Øyne. I samme øyeblik lagde Presten sin Haand paa hans Bryst, raabte oc sagde: Herre Iesu Christe, vdi dine Hender befaler ieg min Aand. Oc hand sagde sactelige der til: Ia. Der effter gespede hand ickon to gange oc hensoff der met christelige oc sødelige vdi Herren. Guds hellige Engle anammede hans Siæl oc førde den til Himmerigs rige. Hans Legeme det huilis nu her, indtil Gud almectigste opuecker det paa den yderste dag, da forklarer det oc fører det tilsammen igien met Siælen, oc bliffuer siden hos Gud i all Euighed.

At saaledis er tilgaaet met den salige Herris, *Holger Rosenkrantzis*, Endeligt oc Afskeed fra denne Verden, vide oc vidne icke aleniste hans egne daglige Hofftienere, men ocsaa mange fremmede aff Adelen. Iblant andre,

som vaare tilstæde, ærlig oc velbyrdig Her *Peder Skram* til Vrup, Danmarckis Rigis Raad oc fordoms Amiral, oc hans kiere Husfrue, ærlig oc velbyrdig *Elsabe Krabbe*. Desligeste ærlig oc velbyrdig Fru *Anna, Christoffer Gyldenstierns*, salige *Holgers* husfruis Moder, ærlig oc velbyrdig Frue *Margreta, Folmer Rosenkrantzis*, ærlig oc velbyrdig *Albret Frijs* til Harildskiær oc hans kiere Husfrue, Frue *Ingeborg Gyldenstiern*, ærlig oc velbyrdig Iomfru *Sophia Gyldenstiern*, ærlig oc velbyrdig Iomfru *Iohanne Skram*.

Disse oc andre flere salige *Holgers* gode Venner besøgte hannem vdi sin Siugdøm, oc bleffue hos hannem, oc saae paa hans gudelig Endeligt oc Afgang, som nu kaartelige er fortald oc tilkiende giffuet.

Idet Ligprædikenens Forfatter fremstiller Læren om den almindelige Opstandelse, benytter han Lejligheden til at advare imod «at indmure sig de store Capeller vnder Iorden oc sætte den store Besmyckelse met Guld, Marmor steene oc anden forgefuis Hoffmod offuer de dødis Begravelse, ligeruis som mand skulde bygge oc bo der vdi til euig tid» (Bl. Qijj).

Ligprædikenen er ikke udgivet af *Lavrids Bertelsen* paa Grund af hans Fraværelse fra Kjøbenhavn, men af hans Discipel, *Anders Sørensen Vedel*, der har gennemset den efter Opfordring af den afdødes Enke og Brødre, Fru *Karine Gyldenstjerne, Erik Rosenkrands* til Taasing oc *Jørgen Rosenkrands* til Rosenholm. Den er dediceret til Fru *Karine Gyldenstjerne*. I Fortalen, der er dat. «Kjøbenhaffn S: Pouels omuendelsis dag (∴ 25. Januar) Aar effter Guds Byrd 1576», gjør *Anders Sørensen Vedel* en Undskyldning for, at Ligprædikenen ikke er udkommet før. Han havde modtaget den «vdi

Sommer næst forleden» og havde gjerne udgivet den tilforn, «haffde icke tuende mine store Siugdom mig der vdi forhindret». I samme Fortale skriver han om Aarsagen til den gamle og lovlige Sædvane, at tale om den afdødes Levnet og Endeligt, og henviser til den hellige Hieronymus, der formælder in Epitaphio Nepotiani om den Skik, «de Romere haffue haffd, at gode Mends Børn skulde self holde ordet vdi deris Forældris begraffuelser oc rose oc berømme dem, som tilbørligt vaar. Hueden det (maa vel skee) er ocsaa kommen ti oss, at det gaar ocsaa noget nær saaledis til hos oss iblant Adelen paa denne dag» (Bl. Aiiij).

Paa Titelbladets Bagside findes *Holger Rosenkrands's* og *Karine Gyldenstjernes* fædrene og mødrene Vaabner.

=====

Birgitte Axeldatter Brahe.

(1576—1619.)

En kort Forklaring

Offuer den 91 Da-

vids Psalme,

Vdi

Erlig oc Velbyrdig Fruis,

Salig Fru **Birgete Brahes** til Tu-

rebygaard, hendis Lijgs nedsettelse, den 23

Septemb. Anno 1619, i S. Mortens Kircke i

Nestved.

Prædicket aff

Niels Fosz, Sogneprest

i Dalby.

Psal. 33.

Herrens Ord er sant, oc huad hand til-

siger, det holder hand visselige.

Prentet i Kiøbenhaffn, Aff Salomone Sartorio.

[4to.]

Anlangende den Salige Velbiurdige Fruis Velbyrd oc Herkomst, Gudfryctige optuctelse, Christelige, gudelige oc berømmelige Liff, leffnet oc omgengelse, baade vdi opvext oc alder, vdi denne Verden, saa oc hendis salige endeligt oc affskeed her fra igien hiem til Himmelige: Er den Salige Frue fød paa Bollerup vdi Skone Aar 1576, den 18 Septembris, Aff Velbyrdige, Gudfryctige Forældre. Hendis Fader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand, *Axel Brahe* til Elued, Danmarckis Rigis Raad oc Kong. Mayest. Befalingsmand paa Dalum Closter. Hendis Moder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Mette Giøe*. Hendis Faderfader vaar Erlig oc Velb. *Otte Brahe* til Knudstrup, Høffvidsmand paa Helsingborg Slot. Hendis Fader Moder vaar Erlig oc Velb. Frue, Frue *Beata Bilde*. Hendis Faders Faderfader vaar Erlig oc Velb. Mand oc Streng Ridder, Her *Tygge Brahe* til Tostrup. Hendis Faders Fadermoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Sophia Rud*. Hendis Faders Moderfader vaar Erlig oc Velb. Mand oc Streng Ridder, Her *Claus Bilde* til Liungsgaard. Hendis Faders Modermoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Lisebet Vlfstand*.

Hendis Moders Fader vaar Erlig oc Velb. Mand *Falck Giøe* til Skiersø. Hendis Moders moder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Ide Vlfstand*. Hendis Moders Faderfader vaar Erlig oc Velb. Mand oc Streng Ridder, Her *Mogens Giøe* til Krenckerup. Hendis Moders Faders moder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Mar-*

grete Sture. Hendis Modermoders Fader vaar Erlig oc Velb. Mand oc Streng Ridder, Her *Trued Vlfstand* til Torup. Hendis Modermoders Moder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Ide Brock.*

Videre at opregne den Salige Velb. Frues Affkom oc Anher, er mig icke befalet, eractes ocsaa gandske wfor-nøden, effter at hendis Adelige Forældre, Slect oc Affkom, baade paa Fæderne oc Møderne, er her vdi dette Konge-rige Danmarck fast alle nocksom bekiend oc vdi mange mands alder oc minde her vdi Riget haffuer værít iblant de fornemste actet oc beregnet.

Vdi hendis første Barndoms Aar er den Salige Frue opdraget vdi hendes kiere Forældres Husz, indtil Annum 1584, der den Allmectigste Gud ved den timelige død bortkallet hendis gode Moder, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Mette Giøe*, fra hender, der hun endnu icke vaar fulde 8 Aar gammel.

Strax der effter haffuer hendis Salige Fader effter hendis Salige Moders, der hun laa paa sin sote Seng, hendis egen oc sidste begering, betroed hende til hendis Modersøster, Erlig oc Velb. Fru *Margrete Giøe*, S. *Erick Lyckis* til Skeffgaard, at hun hende vdi Guds frøct, i Moders sted, skulle optucte oc opdrage. Huilcket den Salige Frue, bemelte hendis Modersøster, oc icke haffuer forsømt, Men flitteligen hende der til holdet, ladet hende met andre sine egne Børn lære at læse oc scriffue, Oc ellers all den stund, hun vaar i hendis Husz, som vaar vngefer paa tj Aars tid, holdet hende til all Jomfruelige tuct oc finhed, som en Adels Jomfru egnet oc vel anstod, effter som hun ocsaa baade af hendis kiere Modersøster oc alle dennem, hende kiende oc hun vaar i omgengelse met, haffde saadant et synderligt got ynde oc berømme-

ligt Naffn oc rycte aff indfød fromhed oc dydelighed, finhed oc stilhed, at hendis kiere Forældre, slect oc gode Venner haffde der stor glæde aff.

Anno 1594 haffuer den Salige Frues Modermoder, Erlig oc Velb. Fru *Ide Vlfstand* til Truidsholm, aff den kierlighed, hun haffde til hende, begerit hende vdi sit Husz, huor ocsaa hendis salige Fader haffuer hende henbetreed. Oc er saaledis henbleffuit vdi hendis kiere Modermoders Husz paa fierde Aars tid, indtil saa lenge at den Salige Frue effter den Allmectigste Guds forsiun oc hendis Velbyrdige kiere Forældris, saa oc Slegt oc Venners, deris fuldbørd, vilie oc samtycke er tilsagt oc troloffuit den Erlig oc Velbyrdige, nu Salige Mand *Hendrick Giøe* til Thurebygaard Anno 1597. Oc gjorde hendis kiere Forældre hendis saa vel [som] tuende hendes andre Søstres Brøllup tilsammen paa en Dag vdi Malmø neste Aar der effter 1598, Søndagen nest effter Laurentij Dag.

Der nu Gud Allmectigste haffde forsiunet hende vdi det hellige Ecteskab, leffuede hun met velbemelte hendis Velbyrdige kiere Huszbonde saa meget kierlig oc venlig, saa fornufftig oc finlig, saa at alle oc en huer, som den gode Salige Frue midler tid haffuer værít bekiend, nock-som vide hende det berømmeligen at efftersige.

Midler tid haffuer den naadige gode Gud ocsaa rige-ligen velsignet den Salige Frue vdi hendis Ecteskab oc begaffuit hende paa tretten Aars tid med 4 Sønner oc 6 Døtter, Som allesammen nu her tilstede bedrøffueligen igienleffuer, Gud effter sin faderlige godhed dennem naadeligen trøste oc huszuale, størcke oc opholde til sit Naffns ære, dennem selfue til salighed oc velfart, deris slect oc Venner saa oc mange andre til glæde oc gode.

Der nu den Salige Frue saaledis haffde leffuet met sin kiere Huszbonde noget paa det fiortende Aar, haffuer den Allmectigste Gud, efter sin Faderlige forsiun, besøgt hende met sin naades Kaarsz oc ved den timelige død bortkallet fra hende velbemelte hendis kiere Huszbonde, som kom siug neder fra Suerig hid til Landet til Kiøbenhaffn, effter hand haffde værít fra hende negsten et halff Aars tid. Oc kallede Gud hannem Aar 1611, den 28 Septembris, vdi denne samme Maanet, som samme naadelige Gud nu ocsaa hende, den Salige Frue, til bemelte hendis kiere Huszbonde igien haffuer hiemkallet oc forsamlet.

Effter den tid, nu vdi 8 samfelde Aar ringere eckon nogle faa dage, haffuer den Salige Frue vdi hendis Enckesede saaledis i en sand Guds frøct, i all taalmodighed, tuctighed, stilhed oc forsiunlighed sit leffnet fremdraget, oc emod sine Huszfolck saa vel som mod alle oc en huer, som hun skulle oc burde at være i omgengelse met, sig saaledis skicket oc forholdet, saa at hun, met faa ord at fatte oc sige det altsammen, haffuer effterlat sig hoss huer mand, baade høy oc neder stands, saadant et berømmeligt Naffn oc efftersagn for en Gudfrøctig, oprictig, trofast, stille oc alvorlig Enckefrue, som nogen Adels Person sig det nogen tid aff Gud kunde ynske oc begere. Oc icke end hendis Wvenner, om hun end skønt kunde haffue nogen, vden Blusel oc skamme andet hende skulle kunde efftersige.

Hendis Børn haffuer hun met alleryderste andact oc alvorlighed beflittet sig effter, at de motte bliffue optuctet oc opdraget vdi en sand Guds frøct, vdi all tuctighed oc finhed: Saa oc hues Velbyrdige Adels Personer kunde i fremtiden erligen oc vel anstaa. Haffuer

derfore befalet hendis Sønner heden paa de steder, som hun forhaabet de best kunde vdi saa maade bliffue forsiunet. Hendis Døtter haffuer hun holt hiemme hoss sig selff, til all Gudfrøctighed, stilhed oc tuctighed, oc stedse met flid holt dennem til alt, hues de i fremtiden kunde haffue ære, gaffn oc berømmelse aff.

Hendis Tienistefolck haffuer hun i lige maade altid holt flitteligen til Guds frøct, oc icke alleniste i Kircken altid hafft flittig indseende til dennem, saa at dersom hun nogen der sagnede, vden billig Aarsage, er det icke affgaaet foruden fortørnelse: Men ocsaa vden Kircken, at de vdi hendis Husz oc tieniste skickeligen oc tilbørligen sig skulle forholde. Hun haffuer ocsaa altid hafft lyst oc vilie dennem alle stedse at forfremme til det gode, oc mange vel forsiunet, icke alleniste i sin velmact, som en huer, der hendis Velb. haffuer kiend, vel vitterligt er: men ocsaa i sin suaghed forskreffuit dennem til sine Venner, at de icke skulle bliffue tienisteløse effter hendis affgang.

Hun haffuer oc flitteligen holt sin kierligheds regel mod fattige Folck, oc icke allene dagligen bespiset saa mange, som der komme for porten: Men end ocsaa be- tenckt fattige Huszarme, oc altid mod Vinteren tenckt i besønderlighed paa deris nød oc trang, oc bespurt sig flitteligen met mig, [huor] mange ret Huszarme der kunde findis i Dalby Sogn, de andre viste hun vel selff tal paa i Thureby Sogn, effterdi de dagligen fick hielp hoss hende. Oc antvordet mig saa til dennem baade en god almisse met penninge, saa oc lod age til dennem Rug, effter som deris nødtørffthighed vaar til. Huilcke hendis Velb. vel oc nu sagner oc met suck begreder. Hun haffde stor omsorg for fattige Faderløse Børn oc ladet dennem er-

ligen opfostre, oc selff forsiunet dennem met Klæder oc Føde.

Denne haffuer værít den Salige Fruis idret i hendis leffnet oc omgengelse her i Verden, aff huilcket vel giffuis tilkiende, at Christus jo haffuer boed formedelst troen i hendis Hierte.

Huad hendis Suaghed er anlangende oc affskeed her fra: Da haffuer i dette Aar den Salige Frue verít meget anfected met mange haarde anstød aff adskillige hitzige Siugdomme, huilcke hun dog omsier haffuer offuervundet. Men nu den anden og tivende Augusti er hun atter bleffuit meget Suag, oc Siugdommen formeret sig mere oc mere oc omsier tuinget hende til sengs Tisdagen der effter, som vaar den 24 Augusti. Oc der hun fornam sig intet bedre aff sin Legemlige Suaghed, men verre, lod hun hasteligen met en Vogn hente mig til sig Fredagen den 27 Aug. ved 2 slet efftermiddag. Da vaar Erlig oc Velb. Jomfru *Mette Lycke* hoss hende oc hendis Velb. Jomfruer.

Der ieg da racte hende Haanden oc atspurde, huor det vaar met hende, saa hun paa mig oc actet, at ieg icke kunde holde mig for graad, effterdi hendis Velb. haffde altid bevjst mig meget got, oc suarede saa, som hun baade vilde trøste sig oc mig: Det er, som Gud vil, wi bør alt at være hans Faderlige vilie vndergiffne. Huor til ieg suarede: Det er saare vel sagt: Thi hans Hierte er Faderligt mod oss, som hand selff bekrefter i Psalmen: Lige som en Fader forbarmer sig offuer sit Barn, saa forbarmer Herren sig offuer dennem, som hannem frøcte. Ja det er mere end Moderligt. Thi der som en Moder end kand forlade sit Barn, saa vil dog Herren aldrig forlade sine Vdvalde, ja alting tiener dennem til gode, som

elske Gud. Tiener da alting til gode, saa tiener oc Kaarsset til gode. Da sagde hun sig det nocksom at være visz paa. Oc der hun da saae sine Velb. Børn oc Huszfolck at see ynckeligen til hende, hafuer hun vden tuiffi vel merckt deris villie, at de ville bede hende om forladelse, oc derfor sagt til dennem: Ieg haffuer alt lenge siden forlat alle dennem, som hafuer brud mig imod. Oc saa met sammenlagde hender sagde: Ieg kand aldrig fuldtacke Gud for lydige Børn oc lydige Folck. Oc saa sacteligen bekiende, at hendis suaghed vaar langt større, end hun ville lade sig mercke med for sine Børn.

Oc ieg atspurde hende, om hun haffde bered sig til Iesu Christi Legems oc Blods annammelse? Da suarede hun: Ja, saa gierne, Ieg haffuer lengdis der effter. Oc der ieg haffde nu meddelet hende det høverdige Sacramente, trøstet ieg hende oc met adskillige sententzer aff Guds ord, oc styrcket hende til taalmodighed, oc aldrig kunde ieg saa snart begynde en Sententz, at hun jo self strax førde den til ende. Iblant andre indførde hun oc self denne skønne: Saa elskte Gud Verden, at hand gaff sin enborne Søn, at alle de, som tro paa hannem, skulle icke fortabes, men haffue det euige Liff. Iblant det tal (sagde hun) er ocsaa ieg. Oc fremdelis sagde hun: Ieg haffde altid tenckt, at døden skulle bliffue mig saa gandske suar oc bitter for mine mange Børns skyld, Men nu Gud skee loff, som haffuer giort mit Hierte saa fri, at det er mig, lige som ieg eckon vaar en pige oc haffde intet for at sørge. Ieg haffuer icke lyst til nogen ting vden til det euige Liff. Opregnet saa en Sententz aff Mester *Iens Lauritzsons* predicken i Ottense, i huilcken hun sagde hannem at haffue lignet døden ved et Bryllup,

til huilcket mand kommer, somme tilige, somme silde, lige som mand er ferdige til: Min salige Huszbond vaar før ferdig end ieg, oc ieg er nu paa Veyen oc kommer effter, naar Gud vil. Oc ieg tuiffler intet paa Guds Faderlige forsiun, at hand jo icke forlader mine Børn, hand som mig fra mit 8 Aar, der min Moder mig frafald, saa rigeligen og vel haffuer forsiunet. Huor til ieg suarede, tackendis Gud, at dette altsammen vaar icke aff Kiød oc Blod, men den hellig Aand. Dernest sagde hun til sine kiere Børn: Nu Børn lille, Ieg vil befale eder den, som er mechtig til at forsørge eder. Dernest min Broder *Holger Rosenkrantz* oc eders kiere Modersøster *Sophia Brahe*, ieg veed, at de icke forlade eder. Oc met flere ord paamindet dennem om Gudfrøctighed, tuctighed oc ydmyghed. Der det haffde ende, bad hun mig siunge om Himmerigis Rige: Huilcket ieg oc gjorde. Dernest sagde hun, nu den: Naar øynene bræste oc siunen forgaar. Huilcket oc skeede. Saa tilspurde ieg hende, om det vaar hende icke besuerligt, at ieg lesde et Capittel aff Bibelen for hende. Ney, sagde hun, got er icke formeget. Ieg lesde saa det LIII Capittel hoss Esaiam. Oc der disse Ord fremkomme: Sandelig hand bar vor Siugdøm oc tog vor pjne paa sig: Da sagde hun: Ja haffuer hand baaret min Siugdøm, da haffuer hand oc retferdig giort mig, thi om mine Synder ere end Blodrøde, da skal hand dog giøre dennem Snehuide.

Der dette altsammen vaar skeed, sagde hun: Nu haffuer ieg adspurt Gud, nu vil ieg sende bud effter Docteren. Huor aff er at beslutte hendis gudelige hiertelag, at hun icke vaar som Kong Assa, der søgte Læger oc icke Gud oc maatte derfor dø.

Der effter stundet hun til rolighed, oc bad, at wi alle ville bede den Almectige Gud for hende, at hun maatte faa nogen rolighed. Thi hun ingen haffde haft i 3 samfelde dage. Huilcket oc skede. Siden bleff hun liggendis oc slummede paa tredie vges tid. Oc midler tid i 3 dage intet taledes vden disse ord: Gud, forbarme dig offuer mig, Iesu, kiere Mester, forbarme dig.

Oc efftersom ieg for stor Suagheds skyld, som vancket i egnen, icke kunde saa ideligen bliffue hoss hende, som ieg gierne haffde villet oc burde: Saa haffuer dog hendis Velb. Børn oc Velb. Jomfru *Mette Lycke* altid trøstet hende met Bibelske leiser.

Oc der de fornomme mellem Onszdag oc Torszdag, som vaare den 8 og 9 Septemb., ingen forhaabning til dette Liff, haffuer de endrecteligen giort deris Bøn til Gud, at hand for Christi skyld ville forstecke dødsens pinsel oc anamme hendis Aand i sine Guddommelige Hænder. Saa er Velb. Jomfru *Mette Lycke* ganget til hende met disse ord: Hierte kiere Søster, troer du, at Iesus haffuer forløst dig oc vil være dig naadig? Der til suarede hun: Ja, ieg troer det vist, oc er saa sacteligen met to suck, ved 3 slet om formiddag, hensoffuit.

Dette er saa korteligen talet om denne Erlige, Velbyrdige oc nu Salige met Gud Fru *Birgete Brahe* til Turebygaard, hendis Leffnetz ingang, fremgang oc endeligt, huilcken døde i sit 43 Alders Aar.

Oc ville wi nu hende Iesu Christo, liffsens første, til Erens krunis annammelse haffue befalet.

— — —

Texten til denne Ligprædiken, Davids 91. Psalme, er valgt efter den afdødes Ønske. Selve Ligprædikenen er udgiven efter Begjæring af Fru *Sofie Brahe, Holger Rosenkrands's*. Forfatteren har dediceret den (Dalby d. 30. Novemb. 1619) som en «ringe tacknemmeligheds tieniste oc ny Aars gaffue paa det tilkommendis Aar» til «Erlige oc Velbyrdige Junckere oc Jomfruer, *Eskild Giøe, Falck Giøe, Otte Giøe, Mogens Giøe, J. Mette Giøe, J. Ellene Giøe, J. Ide Giøe, J. Beate Giøe, J. Anne Giøe, J. Sybille Giøe*, Velbyrdige S. Fru *Birgete Brahe* til Turebygaard, hendis efterladne Velb. Børn, Sampt Erlig oc Velb. Fru *Kirstine Hardenberg, S. Axels Brahes* til Eskebjerg, hendis Velb. kiere Stiffmoder, Saa oc Erlig oc Velbyrdig *Falck Brahe* til N.¹⁾, *Tyge Brahe* til Taastrup, Fru *Sophi Brahe, Holger Rosenkrantzis* til Rosenholm, Fru *Anne Brahe, Eiler Quitzovs* til Lyckesholm, Fru *Mette Brahe, S. Peder Marsuins* til Avinstrup, *J. Birgete Brahe* til Matstrup, *F. Karine Brahe, Henning Valckendorps* til Brangstrup, hendis Velb. kiere Søskinde, mine kiere Fordrer oc megit tilforladendis gode Venner».

Foran findes Fru *Birgitte Brahes* fædrene og mødrene Vaabner. Efter Ligprædikenen følger et ubetydeligt Sørgedigt kaldet: «En Samtale mellem Velb. Fru *Birgete Brahe* S. paa sit yderste oc hendis Velb. Børn».

¹⁾ Falk Axelsen Brahe skrev sig til Ovrebysgaard.

Mogens Henriksen Bilde.

(1617—1648.)

Deo Soli,

Gud alleene vil David tæckis oc
Tiene. kortelig fremvijsst aff den
73. Psalme.

Vdi

Erlig oc Velbiurdige Mands,
Salig

Mogens Bilde

Til Tirszbæk, Kong: May: Befal-
nings Mand paa Coldinghuus, Adelige oc
Anseelige Jordefærd, til Lijgprædicken
vdi Colding Kircke den 17 Maj.

1648.

Ved

Erick Monrad

Superintendent offuer Ri-
ber Stict.

Prentet i Aarhus, hosz Hans Hanszøn Skonning,

Aar 1649.

[4to.]

Erlig oc Velbiurdige Mand: Nu Salig hoss Gud *Mogens Bilde* til Tirszbæck, Befalings Mand paa Coldinghusz, er fød paa hans fæderne Gaard Tirszbæck, der mand skreff efter Christi Fødsel Aar 1617 den 23 Junij, aff Erlige Velb. oc Gudfryctige Forældre.

Hans Fader er Erlig oc Velbiurdige Mand *Hendrich Bilde* til Tirszbæck. Hans Moder er Erlig oc Velbiurdige frue, Fru *Elizabeth Brydske*. Hans Farfader var Erlig oc Velbiurdige Mand *Knud Bilde* til Bildeskoff. Hans Farmoder var Erlig oc Velb. frue, Fru *Hyldeborge Gyldenstiern* af Iffuertznees. Hans Farfaders Fader var Erlig oc Velb. Mand, *Steen Bilde* til Kiersz-Gaard, som var Erlig oc Velb. Mand, Her *Knud Bilde* til Kiersz-Gaard, Ridder, Danmarckis Riiges Raad, oc Erlig oc Velb. frue, Fru *Birgitte Rønnow* aff Huidkilde, deris Søn. Hans Farfaders Moder var Erlig oc Velb. Frue, fru *Heldwig Vldfeld* til Høyby-Gaard i Laaland, som var Erlig oc Velb. Mand *Hertwig Anderszen Vldfeld* til Høybye Gaard oc Erlig oc Velb. Frue fru *Margrette Lange* aff Lyedoms deris Daatter. Hans Farmoders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Christopher Gyldenstiern* til Iffuertznees, som var Erlig oc Velb. Mand, Her *Hendrich Knudszon Gyldenstiern* aff Iffuertznees, Ridder, Danmarckis Rigens Raad, oc Erlig oc Velb. Frue, fru *Karen Bilde* til Eget, deris Søn. Hans Farmoders Moder var Erlig oc Velb. Frue, fru *Annæ Paszberg*, som var Erlig oc Velb. Mand, Her *Tenne Paszberg* til Harrested, Ridder, oc Erlig oc

Velb. Frue, fru *Wuicke Podebusk* aff Woszborg¹⁾, deris Daatter.

Hans Morfader var Erlig oc Velb. Mand *Eyller Bryske* til Dallund. Hans Mor Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Giertrud Lunge* til Tirszbæk. Hans Morfaders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Giert Bryske* til Dallund, som var Erlig oc Velb. Mand *Eyller Bryske* til Dallund oc Erlig oc Velb. Fru, Fru *Karen Gyldenstiern* aff Tijm, deris Søn. Hans Morfaders Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Annæ Weffert*, som var Erlig oc Velb. Mand *Tenne Tenneszen Wefert* til Broløcke oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Christentze Vldstand* aff Glemming, deris Daatter. Hans Mor Moders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Iffuer Lunge* til Tirszbæk, som var Erlig oc Velb. Mand Her *Offue Lunge* til Tirszbæk, Ridder, Danmarckis Rigens Raad, oc Erlig oc Velbiurdige Frue, Fru *Annæ Frijsz* til Oden, deris Søn. Hans Mor Moders Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Maren Biørns* Daatter, som var Erlig oc Velbiurdige Mand Her *Johan Biørnszøn* til Nielstrup i Fyen, Ridder, Danmarckis Rigens Raad, oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Giertrud Paszberig* aff Harre-
sted i Seeland, deris Daatter.

Widere denne Salige Mand's Anhær oc Herkomst at opregne giøres icke fornøden, effterdi det er alle nock-som bevist, at hand er kommen aff Erlige oc Oprictige Forældre oc aff gamle gieffue Adelige Stammer baade paa Fæderne og Møderne her vdi Danmarck.

Der nu Gud Allermectigste haffde Velsignet oc Begaffvet hans kiere Forældre med denne deris Affgangne

¹⁾ En Fejl for: Ingeborg Podebusk. Se Den Danske Adel, I. 52: Ligpr. over Dorthe Iversdatter Juell (Særtr. S. 4).

Salige Søn, haffue de som rette Christne ved den hellige Daab ladet hannem betimeligen Indlæmme oc indliffue i sin Herre Jesu Christo, paa det hand ved saadan ny Fødsel kunde bliffue it ret Guds Barn oc ved Troen forsickres om det æuige Liffs Arffuedeel. Siden haffuer hans kiere Forældre hiemme hoss dennem selff hafft Christelig Omsorg for denne deris Salige Søn oc ladet hannem med hans andre Velb. Sydskende opdrage oc Optucte vdi Guds sande Fryct oc Kundskab oc hannem der vdi voris Christelige Børne-Lærdom, Lowlige Skollegang Sampt andre Christelige Dyder saavit ladet for fremme, som hans vnge Aar oc Alder da kunde tilstedis.

Efttersom hans kiere Fader haffde Staffuanger Leen i Norge vdi Forlening, oc der hans kiere forældre forreyste fra Jydland op til for^{ne} Leen, Hafuer Erlig oc Velb. Frue, Fru *Kiersten Juel*, Salig *Niels Vends* til Grundet, begieret hannem til sig, at maatte gaae i Skolle med hendis kiære Søn, Erlig oc Velb. Mand, nu Salig hoss Gud, *Niels Vend* til Grundet.

Der vor Herre hafde kaldet forbemelte Salig Fru *Kiersten Juel*, kom hand til sine kiere Forældre igien til Staffuanger oc gick der en kort tid i Skolle.

Anno 1632 kom denne Salige Mand til det Kongelige Adelige Academie Soerøe oc var der vdi Skolen paa To Aars tid.

Anno 1634 kom hand paa Academiet oc Lærte sine Exercitia paa To Aars Tid.

Der denne Salige Mand var nu kommen noget videre til Alder, holt hans kiere Forældre det for hans gaffn at være, at hand vdi Fremmede Lande videre sine Studia oc Exercitia kunde Continuere saa vel som adskillige Sprog lære. Huor vd ofuer hand begaff sig fra Soerøe,

effter at hand haffde taget Afskeed Med Erlig oc Velbiurdige Mand Her *Just Høg* til Giordsløff: Ridder, Danmarckis Riges Cantzeler oc Raad, befalings Mand paa Caløe Slot, som da var Hoffmæster paa Soerøe, oc forreygste saa fra Soerøe til sine kiere Forældre igien.

Anno 1636 In Augusto tog denne S. Mand Afskeed fra sine kiere Forældre oc strax begaff sig paa Reysen vd aff Landet.

Tog saa sin Reyse til Helszingør, huor han begaff sig paa it Skib til Holland, oc ankom til Amsterdam In Septembri, huor hand sig nogen tid opholt, begaff sig der fra til Leiden oc Bredøe. Der fra til Haeg, huor Printzen aff Oranien holder sin Hoff. Oc ellers de fornemeste Steder, Festninger oc Landsens Provindtzier med flid besaa paa it Aars Tid.

Anno 1637 In Augusto begaff hand sig vnder den Hollandske Armee oc Tiente for en Pickener, huor hand med flijd lod sig bruge vdi adskillig Occasioner, som medler tid forefalt, med Partier oc Treffen til Lands oc Vands. Forbemelte Aar In Octobri tog denne Salige Mand Afskeed fra den Hollandske Armee oc begaff sig Paa Reysen igien fra Holland oc Reyste fra Leiden vdi Holland oc til Roeterdam: Begaff sig saa strax der fra paa en liden Smacke til Rameche vdi Zeeland, der fra spatzerede til Fliszien oc Middelburg.

Den 9 Novembris begaff hand sig der fra paa en liden Friegat oc vilde haffue været til Engeland, mens maatte bliffue vdi Søen en gandske Dag oc Nat, vdi en gandske stoer Storm oc Contrari Vind, oc maatte saa vende tilbage igien oc med stoer Liffs Fare Ankom til Fliszien igien, maatte der nogen tid forbliffue til den 22 Novembris, Hand med it Orloff Hollandske Skib begaff

sig paa Reysen til Franckrige oc Ankom til Cales i i Franckrige den 23 Novemb. Fra Cales Reygste paa Bolonie, strax der fra til Monstrel, der fra igien til Roan oc Paris, huor hand Ankom den 1 Decemb., oc forbleff der paa Otte Maanitz Tid for Sproget oc sine Exercitia.

Anno 1638 In Julio Reyste hand fra Paris til Blois, det samt Slotens Bygning der vdi med fljyd besaae, Reygste der fra til Amboisse, oc der effter besaae de fornemeste Landsens Provintzier, Stæder, Festninger, Academier oc Kongelige Husse.

In Septembri Reyste hand atter til Paris igien, huor hand sine Studia fremdelis Continuerede oc befligtede sig besynderlige paa adskillige Adelige Exercitia, i huilcken hand sig med stoer fremgang forbedret, Saa vel som sine Sprog oc andre Øfuelser. Huor hand atter forbleff vdi Ni Maaneder.

Anno 1639 In Junio begaff hand sig effter hans Faders Ordre paa Reysen til Danmarck igien oc Reyste strax fra Paris til Roan, Reyste der fra paa en Hamborger Boyert til Londen vdi Engeland, huor hand ankom in Julio. For bleff der vdi Byen oc noget vdi Landet paa en Fiorten Dags Tiid, Begaff sig strax paa it Engelske Skib fra Grauesante til Roeterdam, vdi Holland, for bleff der atter vdi Landet vngefer paa To Maaneders Tid oc de fornemeste Stæder atter besaae.

In Septembri Reigste hand til Grønningen vdi Friiszland, Oc begaff sig saa strax der fra paa hiemreigsen til Danmarck igiennem Stiftt Bremen oc Holsten, effter at hand da haffde været vden Lands paa Tre Aars Tid: oc des midler tid med fljyd lærte sine Sprock oc Exercitia, saa vel som med Fruct Observerit Landernis Politier oc

andet, som hand i fremtiden sit Fæderne Land kunde med betiene.

Anno 1639 den 28 Octobris haffuer hand efter sine kiere Forældris Raad sagt Kongl. Mayt. voris allernaadigste Herris, Høylofflig ihukommelse, Tieniste til Hoffue med Fire Heste. Vdi huilcken Tieniste hand sig saaledis Conporterede, at høylofflig hans Kongl. Mayt. lod sig hans tieniste Naadigste velbefalde.

Anno 1641 In Junio bleff hannem befalet at Reigse med Erlig oc Velb. Mand H. *Corfetz Vldfeld* til Salt Oe, Ridder, Danmarckis Riges Hoffmester oc Raad, Kongl. Mayt. Befalings Mand paa Møen, som bleff vdi Gesantviis skicket til Keysseren, Oc fuldtes saa med hannem til Danmarck igien.

Er saa forbleffuen vdi Kongl. Mayt. Tieniste til Hofue, til Anno 1643 den 17 Aprilis hans Kongl. Mayt. hannem Naadigste med Coldinghusz forlente.

Vdi dette sidste wformodentlige Suenske Indfald vdi Holsten oc Jydland haffuer hand stedse ladet sig bruge med adskillige Partier oc Toeg, oc huor hand sit Fæderne Land til beste kunde betiene ved Nat oc Dag, naar noget forfalt, intet actendis sin stoere Suaghed, hand var bested med.

Anno 1644 In Junio bleff hand forestellet aff Erlig oc Velb. Mand *Anders Bilde* til Dambszboe, Danmarckis Riges Marsk oc Raad, Befalings Mand paa Vesterviig, at være Lytenant til Hæst, vnder Erlig oc V. Mand *Christopher Huas* til Hennegaard, Retmæster oc Befalings Mand paa Ørum, Huilcken Carge hand med ald flijd oc mandhaffighed fore stod.

Anno 1646 fick denne Salige Mand i Sinde aff Guds

forsiun med sine Forældris oc Venners Raad at begiffue sig vdi den hellige Ecteskabs Stand.

Huorfore hand tiltalede Erlig oc Velb. Frue, Fru *Sophiæ Brae*, Salig her *Jørgen Lunges* til Oden, om hindis kiere Daatter, Erlig oc Velb. Jomfrue, Jomfru *Mergret Lunge*, som hannem i Herrens Naffn af hindis kiere Moder bleff tilsagt.

Anno 1646 den 13 Septembris i Wiborg vdi Mauritzijs giorde velbemelte hindis kiere Moder deris Bryllup.

Oc haffuer de Leffuit tilsammen 1 Aar, Siuff Maaneder oc Tretten Dage vdi it Christelig oc meget Kierligt Ecteskab, som en huer nocksom vitterligt er, der dennem kiende. Huorfore hans effterlate Bedrøffuede Hustru denne Skilsmisze med des store Sorg beklager, Gud hinder oc alle bedrøffuede naadelige Trøste oc Huszuale ved den H. Aand for Jesu Christi skyld.

Vdi samme deris Christelige oc kierlige Ecteskab haffuer Gud Allermectigste dennem velsignet med en Søn, som effter hans gode Faders inderlige begiering bleff kaldet *Jørgen Lunge Bilde*: Den gode Gud vnde hannem at opvoxe vdi sin sande Fryct, Oc dagligen at tiltage vdi ald Dyd, Gud allermectigste til ære, hans kiere oc Bedrøffuede Moder oc andre gode Venner til glæde.

Belangende denne Salige Mands Christelige Leffnet, da haffuer hand ald sin tid haft Gud for Øyne, Leffde som en Christen, forholdt sig imod sin offuer Mand med ydmyghed oc Tienstactighed, imod sin Jeffnlige med Fienhed oc Beskeedenhed, Mod sine Vndermænd, enten de vare hannem fremmede eller hans egne Tienere, haffuer hand Regieret offuer [sic] med ald Fornufft oc Oprictighed, gierne søgt deris Gaffn, beste oc befordering: Icke haffde lyst til nogens w-lempe, Mens heller hiulpet

dennem til rette, den fattige saa vel som den rige, saa at mand kand med ald Sandferdighed sige, den Salige Mand var høyligen begafuit med en sand Gudfryctighed, Oprictighed, Forstand oc Fromhed oc aff it sandru oc Trofaste Gemytte Hadet altid Falskhed oc Bedregeri: Denne berømmelse alle de, den Salige Mand haffuer kient, hannem med ald billighed maa giffue.

Belangendes denne Salige Mands Siugdom, saligt oc Christeligt Endeligt aff denne Verden, da haffuer hand paa nogen tid været meget Suag oc Skrøbelig, oc synderlig aff en Hoeste, hannem var paa kommen, huor imod hand brugte adskillige Doctorum deris Raads [sic] oc Medicine: Oc efftersom Siugdommen hannem forleden Sommer jo mere oc mere tiltog: Haffuer hand ladet fordre til sig hans Førstelige naades Hertug *Friderichs*, Danmarckis, Norgis, Vendis oc Gottis vdvalde Printz oc Herris, Liff Medicum, Hæderlige oc Høylærde Mand Docter *Peter Bøelche*, vnder hans Cur hand lenge var, Oc med stoer Vindskibelighed brugte alle timelige Middel til hannem, saavit mueligt var, oc hans Suaghed kunde taale, mens efftersom ingen Vrt er saa sterck, der kand fortage Dødsens Verck, haffuer den Salige Mand fornemeligen søgt den bæste Lægedom hoss Gud paa Siælens vegne: Oc den 4 Martij sidst forleden, der hand fornam, hans Suaghed oc A-mectighed daglig forøgtes, Sagde hand til sin kiere Hustru, At hand var tilsinds I Jesu Naffn at ville berede sig til det Høyværdige Alterens Sacramente, oc strax vdi Sognepræstens fraverelse kom til hannem Hæderlige oc Vellært Mand Her *Jens Seffrenszøn Hundevad*, Sognepræst til Almind oc Guds Ords medtienere vdi Colding. Huilckit hand med Christelige Beredelse oc Gudelig Andact brugte i hans Bedrøffuede

Hustrues, hans kiere Moders, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Elizabeth Brydske*, *Hendrick Bildes* til Tiirszbæck, hans kiere Broders, Erlig oc Velb. Mand *Eiller Bilde* til Giel-skoff, deris Nerværelse. Oc efter den tid siuntis det at bedres med hannem. Dog kunde hand saare lidet være fra Sængen, men lod Prædicke for sig i sit Kammer oc lod sig aff Sognepræsten oc andre Trøste aff Guds Ord, som hannem bleff fore talt, Troen oc Haabet at bestyrcke, Nemlig den 27 Davids Psalme: Herren er mit Liusz oc min Salighed: Item til de Romere i det 14: Læffue wi, da Læffue wi Herren. Med mange andre flere Sententzer aff den hellige skriff: Synderlig brugte den S. Mand selff den 23 Psalme: Om jeg end vandrede vdi Dødsens Mørcke Dal, frycter jeg ingen w-lycke, Thi du, Herre, est med mig, din Kiep oc Staff trøster mig, din godhed oc Barmhiærtighed skal følge mig ald min Liffs tid, oc jeg skal bliffue i Herrens Huss altid oc ævindelig. Hans stoere Taalmodighed i denne hans langvarende Siugdom er icke med faa Ord at beskriffue. Thi mand icke hørde hannem klage sig for sin Suaghed eller for siugdømmens langvarighed, men altid med venlige Ord Trøstede sin kiere Hustru oc sagde: det bliffuer med Guds hielp snart got med mig. Oc berømmede med mange Ord sin kiere Hustrues store Omhyggelighed oc Tienstactighed, hun hannem i hans langvarige Siugdom haffde bevist, bekymrede sig saa hiærtelig for hindis Graad oc mange vogne Natter, yndskede, at Gud vilde hinder det belønne.

Strax effter Paaske hellige Dage sidst forleden tog Suagheden mere ofuerhaand. Huorfore hand om Fredagen den 7 April atter begierede at bliffue deelactig i det høyværdige Sacramente oc bad til sig fordre Hæderlige

oc Høylærde Mand Mæster *Ancker Søffrenszøn*, Sognepræst vdi Colding oc Prouiste vdi Bruskherit, oc gjorde den S. Mand meget Christelig oc andectig sit Skriftemaal oc der paa anammede Jesu Christi sande Legeme oc Blod til sin Synders Forladelse, Troens bestyrckelse oc sin Siæls ævige salighed, oc det i hans bedrøffuede Hustrus, hans kiere Moders, Erlig oc V. Frue, Fru *Elizabeth Bryske, Hendrick Bildes* til Tiirszbæck, oc E. oc V. Frue, Fru *Sophiæ Brae*, Salig Her *Jørgen Lungis* til Oden, oc hans kiere Syster, Erlig oc Velb. Frue, fru *Annæ Lunge*, S. Her *Just Høgs* til Giordsløff, deris Nerverelse. Siden laae hand saa stille oc Taalmodelig oc forventede Herrens hielp oc bad sin Bedrøffuede Hustru saa meget gierne, at hun vilde holde sig fra hannem, Effter som hand saae, at hun offuer sin Effne tiente hannem, oc klagede tit der offuer for sine Venner, at det gjorde hannem Ont, hun tog sig saa megen Besuering til oc var saa nær hoss hannem, Effter som hun paa den tid vidste sig ingen dag oc haffde saa vel selff styrcke behoff. Imidlertid forløste vor Herre hans kiere Hustru. Huor offuer den Salige Mand sig meget Glæde oc yndskede, at vor Herre vilde styrcke oc opholde hinder, oc at Barnet maatte Leffue med hinde, at hun kunde haffue noget at Trøste sig ved, Thi hand vel fornam, at det icke vilde vare lenge med hannem, oc var saa meget vel tilfreds, i huor vor Herre vilde hafue det enten til Lifuet eller Døden. Imellem Mandag oc Tiszdag Nat, Den 25 April, da bleff hand meget Suag oc Amectig, Huor fore hans kiere Syster, fru *Annæ Lunge*, tog en Bog oc Læste nogle synderlige Bønner om it Saligt Endeligt, huilcket hand med sammen lagde Hænder oc dybe Hiærtens Suck efterlæste, oc bleff hannem der hoss Erindret de Trøstelige Ord hoss Mat-

thæum i det 11 Cap.: Kommer til mig alle i, som Arbejde oc ere besuærede, jeg vil Vederquæge eder. Oc tog hand self i Ordene oc dennem vdførde, laae saa stille den Dag med stoer Amectighed, sagde til sin kiere Moder, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Sophiæ Bræ*, Salig H. *Jørgen Lunges* til Oden: Moder lilde, Jeg er meget Suag, Gud forbarme sig offuer mig. Huor til hannem bleff suaret, at hand intet torde tuiffle, at den Gud, som haffde lagt hannem Kaarsit paa, hand icke skulde friste hannem offuer hans formue, men giøre saadan en ende der paa, at hand det kundetaale. Oc var saa meget Tacknemmelige baade imod begge sin gode Moderre oc Sydskende, som tiente hannem med fligtig varetegt i hans Siugdum, hand spurde nogle gange, huor det var med hans kiere Hustrue, Begierede saa gierne, at mand icke skulde lade hinde vide, at hand var Suag, Effterdi at hun self vaar saa meget skrøbelig oc ilde til pasz.

Der Klocken var Fem om Aftenen, tog alle Legemens Krafftter gandske aff, oc begierede den Salige Mand self, at der maatte skickes Bud effter Hæderlig oc Vellærde Mand Her *Jens Seffrenszøn Hundewad*, sognepræst til Almind Kircke oc Guds ords Medtienere vdi Colding, at hand vdi Sognepræstens fraværelse vilde komme til hannem, at hand kunde meddelle hannem Trøst aff Guds Ord, huilcket oc strax skeede, oc der hand kom til hannem, da tog denne Salige Mand self sin Hue aff for Præsten, racte hannem sin Haand oc bad hannem være velkommen, oc klagede sig saa meget, at hand icke kunde tale, som hand gierne vilde, Thi hans Aande vaar hannem saa kort, at hand icke Ordene kunde fremføre. Men begierede, at Præsten vilde meddeele hannem Trøst aff Guds Ord, Oc sagde: Intet er mig kierere end at høre Trøst aff Guds

Ord, oc formanede Præsten hannem, at hand icke skulle frycte for Dødsens Ankomst, men med Simeone glæde sig imod en Salig Afskeed fra Verden, oc begierede hand da at flyttes i en anden Sæng, som oc strax bleff effter kommet, oc der hand var kommen i den anden Sæng, begierede hand at tale med hans kiere Moder, Fru *Elizabeth Bryske*. Oc der hun kom ind til hannem, sagde hand med stoer besuering: Moder lilde, vilde i sige min Fader mange gode Natter: Jeg vilde vel gierne sige videre, Men jeg kand icke for stoer Amectighed Ordene fremføre, oc kunde hans Bedrøffuede Moder for Hiærtens Angest intet synderligt suare hannem, mens yndskte, at Gud hannem vilde opholde oc styrcke. Da satte hans kiere Syster, Fru *Anncæ Lunge*, sig hoss hannem oc sagde til hannem: Min Hierte Broder, vær frimodig oc Trøstig, Kom i hu, at Jesus, din Frelsere, er Død for dine Synder oc Opstanden for din Retfærdighed. Hand er din kiere Broder oc Igienløssere, hand kalder dig nu til sig i sin Vijngaard, oc vil Vederquæge dig oc giffue dig Løn, hand er gaaed bort, at berede dig stæden, saa at huor hand er, der skalt du altid være, Huad heller du Lefuer eller Døer, da hører du Herren til. Huor til hand oc sactelig suarede oc sagde: Ja, Suckede oc Saae op til Himmelen oc sagde: Jeg vil befale min gode Hustrue oc Barn I Guds vold, hand skal forsørge dem, oc samle oss igien i den æuige Glæde. Der effter formanede Præsten hannem, at hand vilde slaa sit Hierte, Hu, Sind oc Tancker fra ald Verden oc tencke paa Himmeriges æuige Glæde, Som er saa stoer, at intet Øye har seet, intet Ørne [sic] haffuer hørt oc ingen Tunge kand vdsige. Oc bleff hannem foreholt trøst aff Jobs Bog 19 Capitel: Jeg ved, at min Frelsere Leffuer, Item, denne Tids Pinactighed er icke den herlighed verd, som

skal Obenbaris i osz. Med adskillige flere Skriftens Ord, som bleffue for hannem opregnede, oc bleff aff dennem, som tilstede vare, giort Knæfald oc Bøn for hannem, at Gud vilde Naadelige forbarme sig offuer hannem, oc hånd selff med lydelige Røst bad med Herrens egen Bøn: Fader vor etc. Oc sagde der hoss: Bliff hoss mig, Herre Jesu, thi det stunder nu til Aften. Der Klocken var imod Otte, spurde hand, huad Klocken var, om det var Aften, oc bad, at der skulde tændes it Liusz. Da sagde bemelte hans Syster, Fru *Annæ Lunge*, til hannem: Broder lilde, ret nu skal Retfærdigheds Soel, Jesus Christus, din kiere Broder, liusze oc skinne for dig i det andet Liff, æuindelige, oc det Liusz skal aldrig vdslyckis. Der paa bleff hannem Erindret Jesu sidste Ord, Som hand taledede paa Kaarsit, oc sagde den Salige Mand da strax, dog med stoer Besuering: Herre Jesu, annamme min Aand, Huilckit oc bleff hans sidste Ord, oc lidet der effter bleff hand formanet, at haffue Jesum i hukommelse, oc bleff hand da tilspurd, om hand det hørde, suarede hand intet, thi Maalet vaar da lagt; men gaff dog Tegn fra sig, at hand det hørde, tryckte nogle gange paa sin Systers Haand, saa gjorde de alle atter Bøn til Gud for hannem, at hand vilde giffue hannem en Naadig Forløsning oc annamme hans Siæl i den æuige Glæde. Oc bleff saa liust Guds Velsignelse offuer hannem, oc i samme Øyeblik, der Klocken var Otte, Hensoff hand saa meget sactelig oc sødelig i Herren vdi begge hans kiere Moderes, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Elisabeth Bryske*, *Hendrick Bildes*, Erlig og Velb. frue, Fru *Sophiæ Brahe*, Salig Her *Jørgen Lunges*, Erlig oc Velb. Mand *Woldemor Lycke*, hans kiere Broders, Erlig oc Velb. Mand *Eyller Bilde*, Erlig oc Velb. Mand *Tenne Redtz*, hans kiere

Syster, Erlig oc V. Fru *Annæ Lunge*, S. Her *Just Høgs*, hans kiere Systers, Erlig oc Velb. Jomfru *Hyldeborg Bilde*, oc Erlig oc Velb. Jomfru *Wiuicke Bilde*, Erlig oc Velb. Jomfru *Birgete Redtz*, Erlig oc Velb. Jomfru *Kiersten Bilde*, Præsten oc andre got folckis, deris Neruerelse, der hand haffde leffuet i denne Bedrøffuit oc onde Verden vdi 30 Aar, 10 Maaneder oc 2 Dage. Gud giffue hannem med alle tro Christne en Glædelig oc ærefuld Opstandelse paa den yderste Dommedag.

Alle de got Folck, som denne salige mand vdi hans Siugdom haffuer besøgt, oc dermed ladet tee deris Medlidenhed baade imod hannem oc hans bedrøffuede Hustru, gaaes for tidens korthed forbi her at opregne.

Erik Monrads Ligprædiken er dediceret til Fru *Margrete Lunge* og hendes Søn, *Jørgen Lunge Bilde*, og i Fortalen omtaler Forfatteren særlig Fru *Margrete Lunges* Morbroder, Rigens Raad *Jørgen Brahe* til Hvedholm, hvis Børn han har undervist paa det 9de Aar, og som altid har vist sig som «hans gode Ven oc visze Velynder». Ligeledes nævnes Fru *Margretes* Fader, s. Hr. *Jørgen Lunge*, der havde staaet i Brevvexling med *Erick Monrads* Fader, hans gode Ven. Texten, Davids Psalme 73, 23—26, er valgt efter den afdødes Ønske og ifølge en skriftlig Befaling fra hans Svigermoder, Fru *Sophie Brahe*, *Jørgen Lunges* til Odden, der altsaa synes at have anordnet Begravelsen eller, som det i Almindelighed hedder, «tjent den afdøde».

Bl. R^{vo} anfører Forfatteren Davids Psalme 39, v. 6—7 efter *Anders Arrøbos* Oversættelse.

Karine Knudsdatter Gyldenstjerne.

(1542—1596.)

En

Predickenn,

Som i Erlige Velbyrdige

oc Salige Fru **Karine Gylden-**
stierns Lijgs Begræffuelse bleff forhand-
lit i Oslo Domkircke i Norge, Quasi
modo geniti, Søndag, som vaar
den 18. Aprilis. Aar etc.

M. D. XCVI.

Vdi mange Ædel oc Naffnkundige
Folkis oc den gantske Menigheds
næruerelse der sammesteds,

Aff

Jens Nielson, Superintendent off-
uer Oslo oc Hammers Sticter.

Psalm. 4.

Ieg ligger oc soffuer aldels met Fred:
Thi du Herre hielper mig allene.

Prentet i Kiøbenhaffn aff

Matz Winggaard.

1596.

[8vo.]

Denne Erlige, Velbyrdige oc salige Frue, Fru *Karine Gyldenstiern*, vaar fød paa Estrup i Iulland aff Erlige, Velbyrdige oc Gudfryctige Forældre det Aar, der mand skreff effter Christi Fødsel 1542, den Fredag nest effter Quasi modo geniti Søndag, som vaar den 21 Aprilis, der Klocken vaar 7 formiddag ¹).

Hendis Fader vaar Erlig, Velbyrdig oc salig *Knud Gyldenstiern* til Aagaard. Hendis Farfader vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Her *Henrick Gyldenstiern* til Iffuersnæss. Hendis Farmoder vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Fru *Karine Bilde*, Erlig, Velbyrdig oc salig Her *Bent Bildis* Daatter til Søholm. Hendis Faders Mormoder vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Fru *Ermegaard*, som vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Her *Eggert Fridles* Daatter til Egidde. Hendis Farfaders Moder vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Fru *Margrete Skinckel*, Erlig, velbyrdig oc salig Her *Bernicke Skinckels* Daatter ²).

Salig Fru *Karine Gyldenstierns* Moder vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Fru *Iutte Podebusk*, Erlig, Velbyrdig oc salig *Predbern Podebuskis* Daatter til Bistrup. Hendis Mor-

¹) Rørdam, Monumenta hist. Dan. II. 208, bemærker, at der er Strid mellem denne Angivelse og Ejler Brokkenhuses Optegnel-se, at Fru Karen Gyldenstjerne fødtes d. 18. Juli 1544, og an-tager at Ligprædikenen har Ret. Striden er imidlertid kun til-syneladende, da der er Tale om forskellige Personer; det er Holger Rosenkrands's Hustru, hvis Fødsel Ejler Brokkenhus om-taler.

²) Ifølge Vedel Simonsen, Rugaard I. 2. 13,} hed Henrik Gylden-stjernes Moder Hilleborg Skinkel og var en Datter af Hr. Bernike Skinkels Søn Otto.

moder vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Fru *Anne Gyldenstiern*, som vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Her *Mouritz Gyldenstierns* daatter til Aagaard. Hendis Morfaders Fader vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Her *Claus Podebusk* til Kiørup, en Friherre aff Lante Ryen. Hendis Morfaders Moder vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Fru *Ingeborg*, som vaar Erlig, Velbyrdig oc salig Her *Vendelboe Møltichers* daatter til Wosborg ¹⁾).

Aff disse forneffnde ædele oc ypperlige Forældre vaar denne salige Frue født oc baaren, Oc aff saadan god Slect og Byrd haffuer hun sin Hærkomst, hues Loff oc Berømmelse er dyruerdig oc skal vare i en euig Hu-kommelse.

Vdi sin Barndom oc Iomfrudom bleff hun Christelige oc vel optuctet oc holden til Guds fryct, til Dyd oc fromhed oc all Erlighed.

Thi der hun vaar 7 Aar oc paa det Ottende, haffue hendis kiære Fader oc Moder, som da haffde Øekloster i Iulland, antuordet hende en aff Kloster Iomfruerne vdi samme Kloster, ved Naffn Iomfru *Birgitte Munckes* Daatter, hos huilcken hun lærde at læse oc schriffue, endog hun kunde det oc tilforn, saa oc at knytte, kniple, sprange oc andet saadant, som Vngdommen pleyer at tilholdis.

Der hun haffde lærdt saa megit, som hendis Fader oc Moder tycte gaat være, toge de hende til sig igen. Thi de holt icke megit Huss paa forneffnde Øekloster,

¹⁾ Textens fejlagtige Angivelser synes at maatte berigtiges saaledes: Christen Vendelbos Datter Ingeborg var gift med Prædbjörn Podebusk og havde med ham Sønnen Klavs P., der ægtede Jytte Moltke, en Datter af Evert Moltke. Se Secher, Danske Herregaarde XIX (Nørre Vosborg), og Langhorn, De danske Moltker S. 8.

men vaare meste parten paa Aagaard oc Wosborg, som dem tilhørde, oc i Vesteruig, som de met Øekloster haffde i forlæning.

Oc der vaar hun siden hiemme hos dem nogen tid lang.

Oc vdi det Aar, der mand schreff 1559, vdi Augusti Maanit, bleff hun vdi Kiøbenhaffn tilsagt Erlig, Velbyrdig oc salig Mand *Hillebrand Gyldenstiern* til Thim.

Om det samme pass bleff hendis kiære Syster, Erlig og Velbyrdig Fru *Anne Gyldenstiern*, tilsagt Erlig oc Velbyrdig *Holger Thønnissøn* til Næss, nu salig met Gud, som vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Coruitz Thønnissøn* til Næss hans kiære Broder.

Men fire Aar der effter, som vaar det Aar 1563, den 30 Nouembris døde forneffnde gode Mand *Hillebrand Gyldenstiern* i Lund, oc ligger der begraffuen i Domkircken.

Oc strax der effter, som vaar om Kyndelmussen i det Aar 1564, døde oc forneffnde *Holger Thønnissøn* vdi lige maade i Lund ¹⁾, oc ligger ocsaa der i Domkircken begraffuen.

Siden haffuer Gud effter sin gode Guddommelige Forsiun oc Visdoms raad forskickit hende til Ecteskaff met Erlig, Velbyrdig oc Gudfryctig Mand *Axel Gyldenstiern* til Liungbygaard, Saa at hun bleff hannom tilsagt i det Aar 1567 den 14 Nouemb. paa Restrup i Iulland.

Oc nogle Aar der effter, der mand schreff 1571, den Søndag nest for S. Lauritz dag, som vaar den 5 Augusti, stod deris Bryllup paa Restrup.

Paa huilcken Tid Erlig oc Velbyrdige Mand *Coruitz Thønnissøn* ocsaa haffde sit Bryllup der sammested met

¹⁾ Holger Viffert døde d. 11. Jan. 1564 i Landskrone. G. Sommelius, Disp. de templo cathedr. Lundensi p. 93.

hendis kiære Søster, Fru *Anne Gyldenstiern*, som vaar født det Aar 1544 den 7 Aprilis om Natten imellom Ti oc Elluffue. Oc er nu ocsaa nylige hensoffuit i Herren, den 16 Octobris i det nest forgangne Aar 1595, paa Manstrup. Gud giffue hende met alle tro Christne en Glædelige Opstandelse.

Huorledis denne Salige Frue, Fru *Karine Gyldenstiern*, hues Ligs Begraffuelse wi nu begaa, haffuer leffuit met sin kiære Hosbonde, for^{ne} gode Mand *Axel Gyldenstiern*, oc hand met hende, i en retsindig oc wforfalsket Kierlighed oc god forligelse Christelige oc vel i alle maade, fra det første deris Ecteskaff begyntis, indtil det sidste at Gud kallede hende aff denne Verden, er mangel vitterligt, Oc huorledis Gud haffuer velsignit deris Ecteskaffs Stat met en Søn, som er Erlig oc Velbyrdig *Knud Gyldenstiern*, som vaar født imellom den fierde oc femte dag Februarij om Natten, der Klocken vaar it quarter offuer Tolff, i det Aar 73 vdi Øekloster. Gud vnde hannom lenge at leffue oc at lide vel vdi Herrens fryct.

Huor rigelig den Salige Frue vaar begaffuit aff Gud met alle gode Dyder oc Vilkaar, kand mand icke lettelige fortelle oc vdsige.

Hun vaar Gudfryctig oc aff Naturen Ydmyg, Dannis oc god, Barmhertig oc der til met Taalmodig vnder Kaarsit.

Sin Gudfryctighed bethede hun, i det hun gjerne hørde Guds Ord oc brugte de høyuerdige Sacramenter oc haffde Lyst oc Behagelighed til at vere der tilstede, som Guds Ord bleff Predicket oc Sacramenterne vd deelt: der som ocsaa skede Bøn til Gud met Tacksigelse for Guds Velgierninger oc anden Gudfryctig øffuelse.

Sin Godhed oc Fromhed oc Ydmyghed beuiste hun imod alle, icke alleniste imod Slect oc Byrd oc Blods foruante Venner: Men ocsaa imod andre, baade Ædel oc wædel, Fattig oc Rig.

Sin Christelige Kiærligheds oc Barmhiertigheds beuisning gaff hun fra sig i mange maade, Oc besynderlige i det hun lod de Fattigis Nød oc trang gaa sig til Hiertit, oc hialp dem gierne, oc lagde huer Mands maal til det beste.

Sin Taalmodighed beuiste hun i Kaars oc Modgangs tid oc allermest i denne hendis languarende Siugdom oc Kranckhed, met huilcken den gode Gud hende besøgte.

Hun vaar stille oc from, oc gaff sig vel tilfreds: Hun forlod sig paa Guds Godhed oc sin Frelseris Iesu Christi Fortieniste, oc sette alt sit Haab oc Trøst til hannom, oc ofte glædde sig met stor Frimodighed, saa vel i Modgang som i sin Velmact, Oc besynderlig der hun nu sidst reiste fra Danmarck oc kom hid igien til Aggershus met sin kiære Hosbonde, den gode Mand Stattholderen (huilcket skede den 29 Februarij nest forleden, Dominica Inuocauit), daa vaar hun helbrede oc temmelige vel til pass, ja end ocsaa glad ved denne sin igienkomst.

Huilcken Glæde oc Trøst Gud gaff hende ind i Hiertet vden tuil, Oc hendis Hu oc Sind kunde vel sige hende det, at hendis Vdlendighed skulde her komme til en god ende formedelst en salig Affsked oc bortskillelse fra denne Verden.

Thi dēt er vist oc fast, at lige som den Allmectigste Gud haffuer beskicket huert Menniske sin Fødsels tid oc sted: Saa haffuer hand oc beskicket sted oc stund, huor oc naar hand vil kalde it Menniske fra dette Elende

til det euige Liffs Glæde: Huilckit denne salige Frue er vederfarit.

Thi Tisdagen, effter hun vaar kommen hiem, bleff hun nogit suag oc skrøbelig. Oc om Onsdagen greb Siugen hende hart an, at hun maatte strax til Seng, oc hun kunde da vel føle oc fornemme, at hendis tid vaar icke lang.

Huorfor hun wfortøffuit beredde sig til en salig Affgang: Lod kalde Slotz Predicant til sig, oc formedelst Guds Ord aff hannom annamede Trøst oc Vnderuisning, oc lod høre sin Aluorlige oc Christelige Tro oc Bekiendelse, at hun trode oc gaff det mact i Hiertit, at Gud er naadig oc barmhiertig, der tilgiffuer oc forlader synden for sin kiere Søns Iesu Christi skyld, oc giffuer Glæde oc Trøst effter Sorg oc Bedrøffuelse oc effter denne timelige Død det euige Liff.

Hun bad Gud ofte trolige aff Hiertet om Hielp oc Bistand.

Der skede ocsaa Bøn for hende i almindelighed effter hendis Begiering, baade paa Slottet oc her vdi Byen, at Gud vilde trøste hende met sin Aand oc Naade oc styrcke oc beuare hende i Troen oc i Haabit Oc giffue hende en god Taalmodighed, at hun der vdi kunde bliffue bestandig oc varafftig indtil enden.

Gud ocsaa naadelige Bønhørde hende, oc gaff hende met Tro oc trøst saadan Taalmodighed, at all den stund hun laa paa sin Siugeseng, baade Torsdag, Fredag, Løuerdag oc den Søndag, som kaldis Dominica Reminiscere, Disligist ocsaa om Natten til Mandag oc end om Mandags Morgen, da talede hun trøstelige oc frimodelige, saa gaat som ind i det yderste Aandfang.

Oc endog hun vaar Dødsiuig, saa vilde hun dog alli-

geuel icke lade ved gaa, at hun vaar saa megit suag oc skrøbelig, som hun vaar, paa det at hendis Venner, Synderlige hendis Elskelige oc kiere Hosbonde, den gode Mand *Axel Gyldenstiern*, som da vaar megit sorgefuld, bange oc bedrøffuit, icke skulde foraarsagis til at sørge oc gremme sig offuermaade for hendis skyld.

Thi lige som hun det hos sig selff vel kunde befinde oc formercke, at der vaar intet andet end Døden paa ferde: saa viste hun oc vel, at slig skilsmisse skulde icke gaa aff vden forneffnde gode Mands store Hiertens Sorg oc Bedrøffuelse, som det oc skede allermest efter hendis Dødelige Afgang: Huor offuer de haffde stor Medynck, som da der hos vaare oc saae oc hørde hans Suck oc Graad oc jammerlige Klage.

Derfor efter at hun haffde talit trøstelige met forneffnde gode Mand, sin kiere Hosbonde, oc andre Venner, som tilstede vaare, oc der hun haffde forligt sig met Gud, trøstit sig met Guds Ord oc annamet Iesu Christi Legom oc Blods Sacramente, da befalede hun sin Siæl i Guds Haand, oc soff sactelige hen i Herren om Mandagen, som vaar den 8 Martij, der Klocken vaar imellom 8 oc 9 formiddag, i dette næruerendis Aar 1596, effter at hun haffde leffuit her i Verden hen ved fire oc halfftediesinds tiue Aar.

Bogen, der er prydet med *Gyldenstjernernes* Vaaben, indledes ved en lang Dedikation, skrevet i Oslo den 14. Maj 1596, til *Axel Gyldenstjerne* til Liungbygaard, kgl. Maj. Raad, Statholder i Norge og Høvedsmand paa Aggershus. I den hedder det (Bl. E2vo—E3): «Er det E. V. Trøst, kiere her Slatholder, at lige som hun [Fru *Karine*] altid vaar dannis oc god, Retuis oc from, delactig met E. V. i kierlighed, i Liff oc

Lycke, i Raad oc Daad, i Dignitet oc ære oc alle gode vilkaar, der til met grundelige vnderuist aff Guds Ord oc be-gaffuit met den Hellig Aand oc den rette sande Guds Kundskaff oc forstand: Saa haffuer hun i Christi Bekiendelse oc hans hellige Naffns paakaldelse met Tro oc Taalmodighed Gud-fryctelige oc Lycksalige besluttit sit Leffnit». Ved at udgive sin Prædiken har *Jens Nielsen* villet bevise Statholderen «sin underdanigste Tjeneste og Taknæmmelighed for mange Velgjer-ninger».

Paa Talerens naturhistoriske Kundskaber findes der flere Prøver i Prædikenen, saaledes, naar han (Bl. Hiiij) taler om Stæren, Svalen og Lærken, «huilcke ligge i deris Huler vnder Iorden, i Vandet eller andensteds skiulte den gantske Vinter offuer, lige som de vaare døde, oc komme dog op igen om Vaaren, oc met deris lystige oc Liffactige sang giffue deris glædskaff tilkiende». Han beskriver ret vidtløftig Silkeormenes Liv og Forvandling og siger videre: «En Kaalorm haffuer den Natur, at naar hand er gammel oc dødactig, da faar hand Vinger, bliffuer til en Sommerful, met atskillige Farffue beprydit, Oc er da skønere, end hand tilforn vaar. En Græshoppe siunger oc kurrer den gantske Sommer igennø, Men naar Høsten kommer, oc Vinteren tilstunder, forsticker hun sig hen oc skiuler sig i Iorden, Oc naar hun bliffuer gammel, afflegger hun sin Ham oc bliffuer fornyet. En Myre arbeyder flittelige, Oc alligeuel hun er liden, saa drager hun dog en tung oc suaar Byrde, sparer sig aldelis intet, huercken Dag eller Nat, Oc det lader sig ansee aff hendis Veye oc Gierninger, lige som hende skulde aff Naturen vere meddeelt nogit Sind oc Fornuft, Hun ocsaa fornyes oc foruandlis, bekommer Vinge, saa at aff hende bliffuer en Flue eller fluende Myre, huilcken snarlige vdretter sin Bestilling, huor paa mand kand sig icke nock forundre, huo det vil grandgiffuelig acte.» (Bl. Hvj.) Forf. gaar derpaa over til at tale om Myggen: «Forfarenhed lærer det, at hun fødiss paa de smaa Træ, som staa hos rin-

dende Vand, oc besynderlig paa Elle træer, i vnderlige vijs oc maade, saa at mand kand see, hurledis hun skabis, voxer oc formeris paa en kaart tid, bekommer Vinge oc bliffuer flyctig, oc strax lader hun sin kleine Trummet eller Basune liude, met huilcken hun opuecker Menniskene oc holder dem vaagne.» (Bl. Hvij.)

Susanne Jensdatter Sparre.

(1624—1650.)

Verdens Daarlige Viisdom,
 oc
 Guds Børns Viise Daarskab,
 Udaf Lucæ 10 Cap.
 Udi en Christelig Liigprædicken
 Der

Erlig oc Velbiurdig Frues
 nu Salig med Gud,
 Fru **Susannæ Sparres**,
 Erick Kaasis til Restrup,
 hendis S. Liig blef udj for-
 nemme oc gudfryctige
 folkis nerværelse, ned-
 sat i Sin Sogne Kircke
 Errendlef, Onszdagen

Den 21 Augusti,

Anno 1650,

Korteligen oc nogenlunde
 befattet

af

Jacob Clausen

Ecclesiaste

Errendlevi-

Olstrupen-

si.

[Haandskrift i Kgl. Bibl., Thottske Saml. 4to. Nr. 1965.]

Belangende Den Salige Frues Adelige herkomst oc Stamme, gudelige lefnet oc meget Salige oc Christelige Endeligt: Da er den Erlige oc Velbyrdige Frue, Fru *Susanna Sparre* barnfødt paa Bahuus i Norge Anno 1624, den anden Aprilis om Morgen en mellem 7 oc 8, som var Fredagen næst efter Paaske hellige Dage, af Erlige oc Velbyrdige forældre.

Hendis Fader var Erlig oc Velbyrdig Mand, S. H. *Iens Sparre* til Sparresholm, Ridder oc Kongl. Maytz. Befalningsmand paa Bahuus. Hendis moder var Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Sidtzcl Paszberg*. Hendis Farfader var Erlig oc Velbyrdig Mand *Villum Sparre* til Vinderup. Hendis Farmoder var Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Maren Basze*. Hendis Faders Farfader var Erlig oc Velbyrdig Mand, H. *Ib Sparre* til Sandbygaard, Ridder¹⁾. Hendis Faders Farmoder var Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Kirsten Grubbe*. Hendis Faders Morfader var Erlig oc Velbyrdig Mand *Erick Bassze* til Sørup. Hendis Faders Mormoder var Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Anne Størle*. Hendis Morfader var Erlig oc Velbyrdig Mand *Niels Paszberg* til Sandbygaard. Hendis Mormoder var Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Elizabeth Seestedt*. Hendis Moders Farfader var Erlig oc Velbyrdig Mand, H. *Verner Paszberg* til Harrestedgaard, Ridder. Hendis Moders Farmoder var

¹⁾ Hendes Faders Farfader var ikke Ib Sparre, men dennes Søn Jens Sparre, gift med Karine Baden.

Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Anne Holck* af Stads-gaard. Hendis Moders Morfader var Erlig oc Velbyrdig Mand *Mickel Seestedt* til Norseg i Lante Holsten. Hendis Moders Mormoder var Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Rigetze Gyldenstjerne*.

Viidere nu denne S. Frues fornemme Adelig herkomst at opregne eractis icke nødigt, eftersom det er en huer vitterligt, at hun baade paa fæderne oc møderne er fød oc baaren af good, gief, gammel Adelig oc Ridderlig Stamme i Danmarck.

Der nu denne S. Frue var fød til Verden, hafve hendis gode S. Forældre strax ladet hende ved den hellige Daab indpode i Sin Frelsere Iesu Christo oc indlemme i den Christen Kircke oc menighed oc siden efter hendis Alders maade ladet hende optucte oc opdrage i sin børnelærdom oc andre gudelige øvelser, at hun af barndommen skulde vænnis til Guds fryct oc alle Christelige Dyder. Men der Gud den Allershøieste efter sin guddommelige Villie ved den timelige død bortkaldede hendis S. Fader, Velbem^{te} H. *Iens Sparre* (hvilcket skeede Aar 1632 i hendis Ottende Aar), da hafver hendis gode S. Moder der efter haft en moderlig Omsorg for hendis Optuctelse, indtil Aar 1640 hendis Velbemelte S. Moder i Herren Saligen bortdøde, hvor efter den S. Frue er kommen i Sin Kiere Morbroders, Erlig oc Velbiurdig Mands *Verner Pasbergs* til Lynderup-gaard, hans huus, hvilcken gode Velb. Mand baade paatog sig hendis Væriemaal oc meget vel hende forsørgede. Der da Kongl. Maytz. Secreterere, den Erlige oc Velb. Mand *Erick Kaas* til Restrup, hendis Christelige optuctelse, Gudfryctighed, Adelige Dyd og fromhed formerckte, hafver hand hoos hendis kiere Velb. Morbrødre oc andre fornemme gode Venner

kiærligen ladet anlange oc bede om hende, oc blef hun hannem efter Guds Synderlige forsiun tilsagt Anno 1641 den 9 Aprilis: Oc der efter skeede deris bryllups høitid i den hellige Trefoldigheds navn udi Nyborrig Aar 1642 den 22 Maji, Dominica Exaudi.

Udi samme deris Ecteskab hafve de lefvet tilsammen meget Christeligen oc Kierligen udj 8 Aar, 2 Maaneder oc en Uge: Oc hafver Gud dismidler velsignet deris Ecteschab med tvende børn, En Søn oc en Daatter; Sønnen var Velb. *Iens Kaas*, Som blef fød paa Guddomlund, i Jydland, den anden Januarii Anno 1644, hvilcken Gud bortkaldede igen lige 10 Uger, efter hand var fød til Verden. Der efter velsignede Gud den S. Frue anden Gang med en Daatter, Welb. Jomfru *Sidtzal Kaas*, som nu efter Sin S. Moder med sin gode fader igien lefver, saa lenge Gud vil: Al trøstens Gud den gode Velb. Mand naadeligen hielpe oc trøste, Oc gifve den lidle Velb. Jomfrue sin hellig Aand, at hun maae opvoxte icke alleeniste i alder, men end oc i alle Adelige oc Christelige Dyder oc forfremmis i Viisdom oc naade hoos Gud oc Mennisken.

Hvad ellers den S. Velb. Frues Christelige liif oc Lefnet sig belanger, da er det alle, som hafve kiendt hendis omgængelse, i Sandhed Vitterligt, først at hun hafver haft Gud troligen for øien, forlystet sig ideligen i Herrens fryct, ladet sig gierne finde i Guds huus, at beskue Herrens helligdom, at høre hans hellige ord, at bruge det høiverdige Sacramente oc andre Saligheds middel: Oc naar hun for sin Svagheds skyld icke kunde besøge Kircken, hafver hun dog gierne ladet prædicke for sig hiemme paa gaarden oc ellers hafver beteed en synderlig andact oc Gudfryctighed med Morgen- oc Aften-

bønner oc anden gudeligheds øvelse; hafver oc ei haft lyst til Verdens pract oc anseelse, men altid dømt den forfængelig.

Sin hierte - kiere Velb. Hosbonde hafver hun stedtze gaaet under øjene med al Ærbarhed, Kiærlighed oc Kiærlighedstieniste, i medgang oc modgang, i Sorrig oc glæde, hvilcket nu diszmeere bekymrer den gode Velb. Mands hierte, at hand icke efter sin forhaabning længer maatte nyde hendis fromme oc kiærlige omgængelse.

Imod sine Jæfnlige hafver hun beteedt sig from, venlig oc oprictig oc gierne efter Christi formaning giort dennem det skæl, som hun vilde sig af dennem hende; hafver oc aldrig foractet nogen af Nedrige Stand, men beviist oc dennem al godvillighed.

Imod Guds ords Tienere hafver hun været meget rund oc good, saa at ieg oc Andre, som for mig hendis Velb. udj Ordet betient hafve, kunde hende icke nock-sommeligen berømme oc betacke.

Den gode S. Frues gafmildhed imod Fattige giøris icke fornøden her Viitløfteligen at udføre eller specificere, thj det er alle kyndt, at hun foruden daglig Almisze udi disse tvende Sogner til fattige huus - arme nogle gange om Aaret hafver ladet uddeele mange penge tillige, oc nu i dette knappe og dyre Aar hafver een gang hver Uge ladet udbytte til de fattige Almisze efter hvers nødtørf-tighed.

Korteligen at sige, hun hafver efter Jobs ord været den blindes øje, den haltis food, de fattigis Moder; hvor-udofver de fattige oc nu her i Sognet hendis Dødelige afgang Saa saare begræde oc beklage, at moderløse børn kunde fast icke meere Sørge for deris afgangne Moder.

Hvad sig nu den S. Velb. Frues Svaghed er anrørende, da hafver Gud retteligen ladet see udi hende, at det barn, hand elsker, det refser hand: Thj ligesom det efter Sirachs ord var hendis lyst at tiene den Herre Gud, Saa maatte hun oc verre idelig prøvelse undergifven, oc det aller meest formedelst Legomens Svaghed, som hafver fuldt hende icke alleene i hendis barndoms Aar, men end oc siden hun kom i Ecteskab: Hvorfor hun forleden Aaringer, mens hun hafde nogen helbred til at reise, hafver forføiet sig nogle gange til Kiøbinghafn under hederlige oc høilærde mands Doctoris *Christiani Fabricii*, Sammesteds forordnede Medici, hans Cuur: men nu for et halft Aar siden hafver Svagheden Saa tiltaget, at hun ingensteds kunde forreise; hvorudofver hun da hafver fortroedt sig Hederlige oc Høilærde Mands Doctoris *Georgii Friderici Laurentii*, hendis Førstl. Naadis Prindtzessens Velbestalter Liif-Medici, hans Cuur oc Legdom, som oc mange gange efter høibem^{te} hendis Førstl. Naades Naadigste bevilning hendis Velb. hafver besøgt oc med forordnede Medicamenter betiendt.

Saaledis hafver dog den S. gode Frue brugt Legomens Cuur, at hun for alting hafver haft i act den Aandelige Siælens Cuur oc Legedom, oc derfor, der Styrcken icke var at søge Kircken, hafver hun tiit oc ofte ladet prædicke for sig, først paa Stuen, Saa lenge hun kunde Sidde offver ende, siden paa Senge Kammeret, der hun icke kunde være fra Sengen. Serdelis nu forgangen Anden Pindtzedag, efter at Ieg Guds tieniste med Sang, Prædicken oc bøn paa Stuen forrettet hafde, da sagde den gode S. Frue til mig: Vi hafve nu en tid lang sat os for at gaee til Guds bord, men hafve været der fra forhindrede for min Svagheds schyld. Nu vilde vj, at I paa

Onsdag, Som er vor bededag, vilde føie eder der efter, os med Skriftemaal oc Sacramentet at betienne. Da svarede Ieg: Gunstige Frue, efterdi at Eders Welb. befinder sig saa gandske svag, da kand det skee i Iesu Nafn, naar I vil, her hiemme paa Stuen. Hvortil hun svarede, at kunde hun komme til Guds huus, da vilde hun det allerheldst. Saa gaf da Gud hende den Styrcke, at hun for^{n^e} Bededag, den 5 Julii, fulde den Velb. Mand sin gode Hosbonde til Kircken, hvilcket oc var det Sidste, hun var i Kircke i sine Dage, oc de der begge gjorde sig deelactige i den hellige Naderis Sacramente. Derefter er den gode Frue meesten blefven Sengelegs, dog nogle gange ladet sig iføre oc fremlede paa en Stoel at sidde, naar prædicken paa Stuen Skeede, indtil hun det icke længer kunde taale, heldst fordi Svagheden satte sig ned i beenene, os til nogen temmelig good forhaabning.

Søndagen den 7 Trinitatis, Som var den 28 Julii, kom ieg ned efter min Sedvane at forrette tiennisten, oc da under prædicken, Hvilcken hun meget Andæcteligen hørde, kom hende nogle hosteknyer paa, i det hun af Andact kom i graad, dog Siuntis hun os icke svagere eller anderledis, end hun plejede, oc klagede hun aleeniste ofver den rusken, rifven oc Sticken, som hun hafde i sine been, ligesom hun plejede at hafve; men samme Søndag imod Aften kom hende en Svar paroxysmus paa, hvor efter hun befant sig heel afmæctig, Hvorfor hun lood sin gode Hosbonde forstaae, at hun hafde stoor længsel oc attraa efter at forlige sig med Gud oc gjøre sig deelactig i det høiværdige Alterens Sacramente, Hvilcken hendis gudelige begiering hans Velb. lood strax skee fyldist, Saa hun berede sig med faste oc bøn den

gandske nat, oc om Mandagen aarle, den 29 Julii, der Klocken var 4, efter Christelig Afløsning, udi sin Hierte-Allerkiærste Hoszbonds Sampt tvende Præstevinders oc alle gaardsens folckes nærværelse, annammede Christi Legoms oc Blods Sacramente med allerstørste devotion oc Andact oc tackede Gud, som hafde taget hende til naade, ihvor det endnu ellers skulde være.

En time derefter kom ieg ind til den gode Frue oc spurde, om hun icke vilde sofve. Hun svarede: Nej, det gjør ingen gode, Ieg kand icke sofve, men blifver nu hos mig det længste, I kand. Ieg lofvede, at Ieg icke vilde være langt fra hende, før ieg saae, hvad Ende dette vilde tage med hende, Spurde oc, om hun icke vilde bruge nogen legemlig Spise, ligesom hun nu Siælen med den Aandelige mad vederqveget hafde? Hun svarede: Ja; oc aad saa lidet, oc fortærede sin Sidste forgængelige mad oc drack dertil en gang, brugte oc af de forordnede Medicamenter efter hendis allerkiærste Velb. Hosbonds begiering oc anviisning.

Diszmidler iligen kom hendis gode Syster, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Elsze Kaas*, *Christian Grubbes* til Tostrup, hende at besøge, oc der den gode Frue hafde taldt med hende om hendis Svaghed, hvilcken siuntis at tage ofverhaand, kaldede hun mig til sig oc begierede, at Ieg vilde tale med hende af Guds Ord. Da svarede Ieg: Ja gierne, oc det er meget vel, Eders Velb. hafver saa stoor lyst til at høre Guds ord, thi Salige ere de, siger Christus, Som høre Guds ord oc bevare det; Oc atter siger hand: Hvo, som holder mit ord, hand skal icke smage Døden ævindelig. Oc foreholdt ieg da hendis Velb. adskillige Sprock oc exemplar af schriften, oc saa snart Som ieg holdt op eller betencte mig noget paa beqvemme ord,

higede hun efter meere at høre, som hun vilde sige: Blijf ved. Synderligen der ieg ved hendes Kaars forsikrede hende om Guds Kierlighed, Siuntis hendis Aand ligesom at faa ny Krafter i hende. Hvorfore Velbem^{te} Fru *Elsze Kaas* sagde til hende: Min hierte-Syster, tyckis dig, at du hafver got af det, Præsten nu talede med dig? Da svarede hun: Ja viszelig hafver ieg. Der efter ved 10 Slet paa Dagen begyndte det at Susze i hendis hofvet, oc meest for det venstre øre, Saa hun derfor bad mig tale høit oc sagde til den Velb. Mand, sin gode Hosbonde: Hvad tyckis eder nu om mig, mit Hierte-barn, det bruser saa i mit hofvet, Ieg drager min Aande saa hastig, oc mit maal begynder at falde, saa ieg icke kand tale høit. Da formanede den gode Mand hende ickun til, at gifve sin Villie under Guds Villie, oc self førde hende adskillige smucke Sprock til gemyt af Guds ord. Da sagde hun til mig: Hvad tyckis eder om mig? Ieg svarede: Gode Frue, Værer bereed, naar ieg seer de visze dødsens bud, saa skal ieg vel sige eder det. Da racte hun mig sin haand, at ieg skulde hende der om med min haand forsickre. Hun oc self tiit med egne fingre prøfvede sin puls oc actede, hvorledis den begyndte at trettis.

Ved 4 Slet om Eftermiddagen kom hun i en rolig Søfn oc sof ved halfanden time, oc det var hendis sidste naturlige Søfn her i Verden. Der efter vognede hun op heel afmæctig. Da gick den gode Velb. Mand *Erick Kaas* først alleene op til hende oc spurde, hvorledis hun befandt sig: Da Svarede hun hannem saa: Min Hierte-allerkiærste, Vaar det Guds Villie, Da vilde ieg gierne lefve fremdelis med Eder. Hand Svarede: Gud Unde mig det, at i motte Lefve.

Ved de tider kom oc den gode Mand Velb. *Christian Grubbe* self til gaarden, gick ind til hende, helsede hende oc Spurde, om hun kiende hannem: Da sagde hun dertil Ja, at hun kiende hannem, oc kaldede hannem ved sit nafn.

Der efter vinckede hun ad mig oc spurde, hvj ieg var saa stille. Ieg sagde: Gode Frue, Ieg vil gifve Eder nogen rolighed iblant, men er det Eders Villie, Da vil ieg opregne for Eder de 7 sidste Ord, som Vor Frelsere Iesus talede paa Kaarset, oc hvert ord korteligen forklare. Hun svarede: O! gjører det: oc nefnde saa self hvert ord, saa snart som hun blef lidet erindred der om, oc med sammenlagde hænder hørde til, men ieg dem forklarede.

Ved 8 Slet begyndte hun at drage. Da sagde ieg: Gode Frue, Ieg lofvede, Ieg vilde sige Eder, naar de rette tegn vare forhaande, nu have vj dem, Thj nu snart skal I være med Iesu i Paradiis. Da sagde hun: Saa lad da, O Herre, Din Tienerinde fare i fred. Oc fick derpaa nogle hierte-sting, saa hun med høi røst raabte tre gange: O Iesu, O Iesu, O Iesu.

Da gick hendis hierte - kiære Mand bedrøved til hende oc sagde: Min hierte - allerkiærste, efterdi vi nu skulle saa sørgeligen skillis ad, saa lader mig vide, om I vil hafve noget forrettet, enten anlangende mig eller vort Barn. Da svarede hun: Hierte-Barnlille, bekymrer mig intet der med, Ieg hafver nu andre tancker: Ieg vil befale Eder Gud. Hand sagde atter: Ieg beder Eder, at I vil tilgifve mig, hvad ieg hafver gjort Eder imod. Hun svarede: Ieg tacker Eder, min Allerkiærste, I hafver været mig good; tilgifver mig, hvad ieg hafver forseet

mig mod Eder. Oc der med opracte sine hender oc klappede hannem, omfavnede hannem, oc de kyste hver andre oc toge en meget kierlig afskeed med hver andre, at alle vi, som vaare tilstede, det saae med vaade øien.

Saa kunde den gode Mand icke længer være tilstede for Sorg, men motte med sin gode Svoger oc Syster forføje sig i Stuen. Som det da begyndte at mørckis, læste ieg for hende den Apostoliske Tro, Aften-bønne oc Fader vor, oc hun læste med; Synderlig der Troen var ende, Sagde ieg: Gode Frue, Denne er den Tro, paa hvilcken i er døbt. Hun svarede: Ja, paa denne Tro vil ieg oc nu døe. Hvortil Ieg svarede: Der til er I nu, Gud skee lof, vel bereed, oc de hellige Engle ere alt her tilstede, ret nu at annamme Eders Siæl oc bære den i Abrahams skød. Da svarede hun: Der skal ingen pine røre den. Saa læste Ieg op for hende Aarons Velsignelse: Herren velsigne mig oc bevare mig: Hun sagde efter saaledis: Herren velsigne oc bevare mig samt min gode Mand oc mit barn, oc læste saa de andre Velsignelsens ord til ende samt den psalme: Herren er min Hyrde. Saa lood ieg hende betemme noget oc kom til hende igen oc sagde: Gode Frue, hvad tæncker I nu paa, men I er saa stille? Hun svarede: Paa den Korsfæste Iesu: Oc lagde hun saa disze ord der til: O, Du min Herre Iesu Christ, gjør dig en reen Seng i mit bryst, oc hvil dig i mit Hiertis skriin, at Ieg ei glemmer Velgierning din. Da bad Ieg, at hun vilde nu bruge Christi oc Stephani siidste ord: Da sagde hun meget langsom: Herre Iesu, annamme min Aand. Oc laae der efter ved en half time taalmodeligen, tog imod nogle dødsen Sting;

Saa brast hendis øien, at de stode i Vand, som liuset stod oc brendte for os, oc hun dog sagde: Tænder lius. Da svarede Ieg: Nu er, Gode Frue, det ævige lius op-tændt for Eder, at I derfor icke tør befrycte Eder at vandre giennem Dødsens mørcke Dal; Thi Iesus er Eders Lius oc Salighed, for hvem skulde I frycte? Iesus er Eders lifvis Kraft, for hvem skulde I grue? Hun svarede: Ieg frycter intet. Oc efter dette hendis sidste ord, for-gick tillige baade Hørelsen, Siun oc Mæle, hvilcket hun hafde haft hid indtil med al good fornuft; oc det varede neppe et halft qvarteers tid, saa bøiede hun sit hofvet ned ofver sit bryst oc opgaf sin Aand, der Klocken var imod 11 om natten, mellem Mandag oc Thiisdag, i mange got folckis nerværelse, efter at hun hafde levet i denne bedrøvelige oc bedragelige Verden, 26 aar, 4 maaneder ringer 3 dage. Siælen er i Abrahams skød, oc Legomet vil Iesus paa Dommedag opvæcke oc det forvandle, at det skal vorde lige danned ved hans ærefulde legome efter den Kraft, med hvilcken hand kand giøre sig self alle ting Underdanige.

Forfatteren har dediceret Ligprædikenen til: «Viro Illustri et generoso, Dn. *Erico Kaas*, Domino de Restrup hæreditario, Toparchæ in Bremmersvold honoratissimo, Patrono meo benignissimo». Fortalen, der er paa Latin, er dat.: Errendleviæ IV Kalend. Aug. (o: d. 29. Juli) 1651.

Efter Ligprædikenen findes et Mindedigt kaldet: «Erlige oc Velbiurdige nu S. Frues, Fru *Susannæ Sparres* sidste merckelige ord til yderste afskeed, af Testamentet mestendeel ud-dragne, antegnede oc beregnede efter vor Frelseris Iesu Christi

sidste siv Kaarsens ord, som hun gjorde sig nyttige udi sin Død, oc her riimviis oc Sangeviis beskrefne efter den Melodie, som: Ieg beder dig min Herr' oc Gud siungis med». Forfatteren nævnes ikke; maaske er det *Jakob Klavsen*. Foran Ligprædikenen findes Fru *Susanne Sparres* fædrene og mødrene Vaabner. Det benyttede Haandskrift er Originalen.

Christian Friis til Borreby.

(1556—1616.)

En Christelig Liigprædicken
 Aff Prophetens Esaïæ LVII. Capitel, Sørgelig Holden den
 Erlig oc Welbyrdig, nu Salig Mand,
Christian Friis till
 Borreby, Kong: Mayests: Cantzeler,
 oc Danmarckis Rigis Raad til en Lofflig Amindel-
 se, der hans Liig Bleff met stor ære oc process Hederlig Nedsat i
 vor Frue Kircke i Kiøbenhaffn den 19 Augusti Anno
 1616.

vdi

Stormectige Høyborne Første, voris
 Allernaadigste Herre oc Konning, Konning
 Christian den 4. Hans Majestatis Neruerelse, Saa oc vdi
 Hossverende E. oc W. Mends, Rigens Høyuse Raads, oc mange andre
 Adels Personers, oc fromme Gudfryctige Folckis Paahørelse:

Aff

Matz Iensøn Medelfar

Hoffprædicant.

Syrach. 10.

Gud giffuer en Hederlig Cantzeler.

Prentet i Kiøbenhaffn, aff Georgio Hantzsch, Aar 1617.

[4to.]

Belangende denne Erlige oc welb. Mand, nu S. met Gud, *Christian Frijs* til Borreby, Kong: Maitz: Cantzeler oc Danmarckis Rigis Raad, hans Erlig byrd oc Adelig anher, Christelig Liff oc Leffnit, høye victige bestillinger oc sidste S. affsked aff denne Verden: Da endog en huer kand vel lettelig eracte, at være wmueligt at kunde vdføris paa een timis tid, som i saadan en mæchtig oc drabelig Rigens Mand hans Liff oc leffnit, fuldner 60 Aar, forfalden er: Dogligeuel, efterdi at Syrach vil, mand skal loffue Naffnkundige Folck, som haffue været Lofflige i deris tid oc Rosede i deris liff oc ladit it ærligt Naffn effter sig, effter som der er intet bedre end it Erligt naffn: thi huor got it Leffnit er, da varer det en liden tid, men it got Naffn bliffuer Euindeligh, oc det skeer icke allene de affgangue til en lofflig berømmelse, effterladne Venner til trøst oc Husualelse, naar mand met berømmelse giffuer Dyd oc ære sin tilbørlig prijs, men meere andre til it Exempel, som igien leffue, at de met dyd oc Ære stunde oc stræbe effter saadane dyre oc drabelige Mænds fodspor at itræde: Da ville wi lempe oss effter næruerendis tid oc leilighed oc fatte alting det korteste mueligt er, at det dismeere met behagelighed kand hørís oc optagís.

Erlig oc welbyrdig Mand S. affgangen *Christian Frijs* til Borreby, Konge: Maytz: Cantzeler oc Danmarckis Rigis raad, er fød paa Ørbecklunde anno 1556 S. Thomæ Dag, den 21 Decembris, huis E. oc welb. fædre oc Forældre vaare disse effterskreffne:

Hans Fader vaar E. W. Mand *Henrick Frijs* til Ørbecklunde. Hans Moder E. oc W. Frue, Fru *Margrete Bild* aff Raunholt. Hans Farfader E. oc W. Mand *Iesper Frijs* til Lundegaard. Hans Farmoder E. oc W. Frue, Fru *Anna Brockenhus* aff Leerbeck. Hans Morfader E. oc W. Mand *Niels Bild* til Raunholt. Hans Mormoder E. oc W. Frue, Fru *Berte Vlfeld* aff Kragerup.

Widere denne S. Herreris Blod oc byrd, Adelig stamme oc anher at vdregne er mig icke befallit, er oc vel wfor-nøden, effterdi det er dog vel en huer witterligt, aff huad for god gammel fornemme Adels Blod hand baade paa Fæderne oc Møderne her i Riget er vdsprungen oc opkommen.

Men effterdi mand er aldrig Boren vnder saa ædel Hierte, at Adams onde roed kand jo vel spire met krogede Grene, met mindre der følger i Vngdommen en god optuctelse, huilket den vijse Plutarchus vel haffuer actet, sigendis: *Fundamentum & fons omnis felicitatis est recte institui*, i Vngdommen retteligen at vnderuisis er roden oc grunden til all lycksalighed: Thi huad mand lærer den vnge, lader hand icke aff, naar hand bliffuer gammel, som Salomon siger: Da haffuer hans velbyrdige Forældre megit vel oc Gudfrycteligen betenckt, en god opdragelse i vngdommens Aar at være fornøden til dyd oc fromhed, forstand oc Vijsdom i sin tid.

Oc derfor, efftersom Apostelen Paulus paalegger alle Forældre, at de skulle skickelig opføde deris Børn i tuct oc Herrens formanelse: haffuer hans forældre huldet en *Præceptorem* hiemme paa deris Fæderne Gaard Ørbecklund til hannem oc siden fortroit hannem vnder Roëskild Scholis disciplin indtil sit tiende Aar.

Der efter haffuer hans S. Farbroder, E. oc W. Høy-
uise Mand Her *Johan Frijs* til Hessellagger, forudm Cantzeler,
aff velbetenckt Raad hannem forskicket til Rostock met sin
forordnede Præceptore *Perotto*, jurislicentiato, til høylærd
oc velberømt Mand, nu S. D. *Lucas Bachmeister*. Oc
efftersom aff samme S. Høylærde mands omgengelse vaar
at see oc formercke en synderlig Guds fryct oc gode
sæder, bleff hand hoss hannem paa fem Aars tid, oc
tiltog saa daglig Dag tillige met Aar oc alder i det gode,
at mand haffde en merckelig forhaabning, der vilde noget
synderligt (om Gud vilde giffue Lycke oc fremgang) i sin
tid aff bliffue.

Strax der effter bleff hans Fader, E. oc W. mand
Henrick Frijs, ved den timelig Død henkaldit Anno 1571,
efftersom oc hans Farbroder, E. oc W. Mand her *Johan
Frijs*, som haffde været tre Kongers Cantzeler i Danmarck,
neste forgangen Aar vaar hensoffuet i Herren: huorfor
hand aff hans S. Moder, E. oc W. Frue, fru *Margret Bild*
til Raunholt (som oc dismidler tid ved døden hannem fra
falt), bleff hiemfordret.

Siden, efftersom Blods foruante oc efterladne Venner
vel haffue fornemmet i hannem it synderligt ingenium
oc nemme, haffuer de været omhygelige i hans fromme,
velbyrdige, salige Forældres sted, at det maatte bliffue vel
excolerit oc dyrcket i vngdommmen, oc betenckte vden tuil
Syrachs ord i det 39 Cap., huad Gaffn oc fordeel, Raad
oc vjdsdom saa vel som ære oc anseelse i liffuet oc effter
døden (end ocsaa hoss store oc mæchtige Folck) der følger
dennem, som vel studerit oc i fremmede Lande sig for-
søgt haffuer. Oc derfor vdsende hannem paa ny, sig at
forsøge oc sine velbegynte Studia at continuere oc videre
at vdføre.

Haffuer saa forholt sig først en tid lang i Tyskland oc i synderlighed flittig været paa disse berømte Academies oc høye scholer til Leipzig, Iene, Tybing etc., huor den sande Religion florerer, lagt der saadan it fundament oc god grund baade i det Latinske sprock saa oc i den rette rene Religion oc saligheds sande kundskab, at hand vidste met sactmodighed at suare en huer, som begieret Regenskab om det haab oc den tro, som vaar i hannem, effter S. Peders formaning. Oc lige som hand vaar mechtig i sin velmact formedelst den sande oc salige lærdom baade at formane oc at straffe oc dennem, som kunde sige imod, at offueruinde: Saa bleff hand wtuilacteligen standhaftig fast i denne bekiendelse indtil døden.

Anno Christi 1577 begaff hand sig ind i Franckerige, oc forholt sig der paa nogle Aars tid til Parijs, Orleantz, Roscel etc., oc lagde stor vind baade paa det Frantziske sprock oc andre Adelige øffuelser, som hans Person vel kunde egne oc anstaa.

Der nu de Aar vaare forbi, tog hand sin Reise ind i Italien Anno 1579, oc synderlig haffde lyst at forholde sig til Rom oc Neapolis, huor hand befliittet sig paa det Italienske sprock at forstaa oc fatte.

Som hand nu effter sin egen store lyst oc begiering icke met ringe besuering oc omkost saa haffde studerit oc peregrinerit, disse fremmede Nationer igiennem reist, de naffnkundigste Steder flittig beseet, Rigernes leilighed (Effter som hand vaar it skarpsindigt Hoffuet) grandgiffueligen actet, huilcket vilde bliffue for langsomt i Pennen altsammen at forfatte: Er hand hiemkommen i sit Fæderne Rige igien Anno 1581 oc naadigste aff S. (Høylofflig ihukommelse) Konning *Fredrick den 2* antagit, vdi huilcken stormæchtige Potentatis tieniste hand haffuer været brugt,

først i Renteriet, siden i Cantzeliet, oc ladet sig finde met saadan flittighed oc troskab sampt anden beskedenhed, saa hand end oc paa de tider som en skickelig, vng, erfaren oc velbevandrit Mand haffuer været i atskillige Legation, Drabelige Rigens sager at forrette, afferdiget oc vdsend.

Effterat den Salig velbyrdig Mand alt saadant haffde ynskelig vdført oc met loff oc gunst efterkommit oc fuldendit, bleff hannem betenckt oc naadigste aff høybemelte Stormæctige Herre oc Konge, Konning *Frederick den anden* metforleent Trundhiems Leen i Norge Anno 1583.

Der hand nu saaledis effter den leylighed vaar kommen i stilhed, tog hand sig for effter Guds prouidentz oc forsiun met vnuers Raad sig at begiffue i den Hellig ecteskabs stand, og lod anlange oc bede om Erlig oc Velbyrdig Jomfrue, Jomfru *Mette Hardenberg*, E. oc W. Mand *Knud Harddenberg* til Skiolemose hans Daatter, som nu er den S. Herre Cantzellers efterladne Høybedrøffuede hussfrue: Gud hinde oc alle dennem, som saadane store huuskaars oc i dette lifff wforvindelig hiertesorg oc stød paakommer, met sin hellig Aand trøstelig opholde.

Deris Bryllups høytid oc Herlighed bleff aff Høybemelte Stormæctige Herre oc Konning, Konning *Frederick den Anden* (høylofflig ihukommelse) paa Kiøbenhaffns Slot anordnit oc bekostit Anno 1585 den 10 Majj¹⁾.

Siden haffuer hand leffuet met hinde it Erligt oc kierligt Ecteskab i 31 Aar met al venlighed oc villighed, i huis maade det kunde være den gode Frue til gode oc

¹⁾ Snarere d. 9. Maj (Søndag), som det angives i Saml. t. Fyens Hist. VI. 349.

velbehag. Huorfor hindis Hiertesorg er nu dis smertliger, som hindis vaade øyne met modige Taare daglig nock-som giffuer tilkiende.

Der hand paa en sex Aars tid haffde Trundhiems Leen forestaait som en flittig oc forstandig Leensmand oc dirigerit megit vdi god Orden, som hans efterkommere, aff huis Bressue oc Documenter der findis stilt oc stijlet i hans tid, vel vide met berømmelse hannem at eftersige, Oc Gud allmæctigste efter sin velbehagelig vilie haffde ved Døden affordret Høybemelte stormæctige Herre oc Konning, Konning *Frederick den Anden* (Høylofflig ihukommelse) Anno 1588 den 4 Aprilis: da er hand efterfølgende Aar, Anno 1589, aff Velbyrdige, Høyuise regierende Raad, paa de tider, tilbage kaldet fra Norge her neder til Danmarck oc til Slots Herre paa Antuordskoffs Slot forordnit, vden tuil aff den Aarsag, at hand som en brugelig Mand kunde være ved haanden, naar de hannem i Rigens bestilling met Legation oc anden tilfald (som offte skeede) behoff haffde: Paa huad tid hand aff Stormæctigste Første, vor Naadigste Herre oc Konning, Konning *Christian den 4* er indskicket i Suerig at være Fadder til Høyborne Første Hertug *Gustavum*.

Anno 1596, der hand haffde været Leens mand paa Antuorskoff ved 7 Aars tid, oc da Kronen oc Regimentet offuer disse Lande oc Riger bleff Stormæctige, Høyborne Første, vor allernaadigste Herre oc Konning, Konning *Christian*, den Fierde aff det Naffn, offuerantuordet, bleff den Salig velbyrdig Mand vduald oc forordnet til hans Majestatis Cantzeler oc Danmarckis Rigis Raad. Huilcke høye bestillinger hand haffuer met saadan troskab oc flittighed forualtet i XX Aar, at wi maa sige met Syrach: Gierningen priser Mesteren: oc det er en huer vitterligt,

bedre end mand met Pennen kand det vdføre, huorledis hand lod kiende i sit Leffnit for Gud paa Siælens vegne en sand Gudfryctighed; mod sin Naadig Herre oc Konning (huilcket vaar end oc aff hans Majestatis egen Personlig næruerelse i denne begengelse nocksom at eracte) all vindskibelig troskab; mod sin ieffnlige i blodet fromhed oc kierlig omgengelse; mod Vndersaatene, dennem at høre oc raadføre, villighed oc sactmodighed; mod de Fattige oc Hielpeløse Studentere, Bøndre, hussarme oc andre vedtørrende miskundhed oc barmhiertighed, oc spenderit der paa Aarligen en merckelig Summa penge, baade hoss sine sæde Gaarde oc her i Kiøbenhaffn: huilcket er antegnit oc indført i den første Part her effter i Texten. Huilcket wi hannem met tilbørlig ære oc berømmelse maa efftersige oc slutte met Syrachs 39 Capitel: Menigheden skal Rose hannem; Den stund hand Leffuede, haffde hand sit større naffn end andre tusinde, oc effter sin død bliffuer hand i det samme Naffn.

Hand vaar en mand, som Gud haffde begaffuet met synderlig Vijsdom oc forstand, huilcken oc aff lang brug oc forfarenhed vaar forøgt. Fremmede sprock oc Tunge-maal haffde hand lyst til, huilcke hand talede gierne, holt dem oc daglig hoss sig, som der i vaare forfarene, at hand disbedre kunde saadanne Sprock excolere oc øffue. Hand vaar belæst i atskillige Historier oc haffde en merckelig hukommelse. Hand haffde oc foretagit sig, den Hellige skriffit at lade læse for sig de Timer, hand kunde haffue leylighed aff sit besuerlige høye kald, oc Confererit offte met dennem, som der i vaare vell belæst.

In Summa, hand vaar en Mand skenckt oc giffuen aff Gud til at tiene sit fæderne rige oc at brugis i verdslige oc Politiske bestillinger met saadan Træl oc arbeit,

at mand icke skal finde mange hans lige. Dog giøris her met ingen Engel aff hannem, hand jo som et andet Adams Barn kunde oc haffue haft sin breck: thi ingen i dette liff er, ey heller værít haffuer, Christo vndertagen, saa perfect oc fuldkommen, hand jo kand haffue lyder hoss dyder. David siger oss det, at store Folck kunde oc feyle. Psal. 62 v. 9. Derfor er Apostelens formaning oss alle vel fornøden: Huo som staar, see sig til, hand icke falder. Ceciderunt magni, caueant parvi, siger Basilius.

Som denne salig Herre i midler tijd i samme sit høye Kald haffuer værít brugt paa mange atskillige reiser i Suerig, Tyskland, Engeland, en deel met Kong: Mayts: egen Personlig nærverelse, en deel vdi hans Majestatis fraverelse, som paa denne tid icke altsammen i styckuijs kand specificeris eller omtalis: saa haffuer hand oc verít forordnit met de andre fornemme Adels Personer oc drabelige Mend aff Rigens høyuise Raad til denne Herredag, som nu angick paa Aggershus i Norge den 29 Dag Julij Anno 1616.

Paa hvilcken Reise om Fredagen den 19 Julij hand befant sig noget suag, oc holt sig ved sengen, haffde dog en god forhaabning til bedring, laa saa stille met en god Taalmodighed den dag offuer, brugte oc anden dag, den 20 Julij, huis medicin forhaanden vaar; huor offuer siugdømmen noget siuntis at vilde sig forandre om Søndagen den 21 Julij til bedring.

Om Maandagen den 22 Julij, der vor Allernaadigste Herre oc Konning, Konning *Christian den Fierde*, sampt hans Majestatis methaffuende Folck oc skibs flode til Aggershus ankom, oc hans Naade sig begaff paa landet oc bleff met den Adelig comitatu oc metfølge paa det

allerunderdanligste emfangen: Da forholt den salig Herre Cantzler sig for sin suagheds skyld paa Skibit, oc kort der effter forføyet sig allene met sine Tienere paa Landet til Slottit paa den fortrøstning (om det haffde været Gud saa behageligt), hand endnu som tilforne skulle haffue kundet betient sin Herre oc Allernaadigste Konning i sit fortroede Kald oc høye bestilling.

Men som hand formerckte Siugdommen dag effter anden at tiltage, betænckte hand sin sag saaledis, at hand hoss sin allernaadigste Herre oc Konning vilde om en Naadig dimission oc forloff paa hiemreisen paa det vnderdannigste anlange, huilcket sit forsæt hand oc stillet i verck Onsdagen den 24 Julij.

Thi den salig Her Cantzler ynskede sig da hiem til sin kiere Hustru met stor Hiertens attraa oc begiering, efftersom hand haffde en megit kierlig affection oc hierte-laug til hinde, huilcket hand end oc lod kiende met sin skriffuelse aff Skibet, daterit den 16 Julij 1616, huor vdi hand tacker hinde for all Kierlig oc Venlig omgengelse, ynsker sig snarlig hiem igen til hinde, oc at de maatte findes glade, met mange flere Ord, saa at de Adels Personer, som samme Breff læst oc hørt haffuer, maatte beuegis der ved. Samme hans fromme Hierte lod hand oc kiende, der hand i sin store suaghed ynskede, Gud vilde være hinde god oc belønne hinde sin venlig omgengelse, som haffde forlettid hans store Arbeyde oc hans Leffnet forlengit. Huilcket E. oc W. Mand *Claus Daa*, som altid vaar hoss hannem i hans Siugdom, met flere Ord veed at berette. Det stemmer smuckt offuer eens met Syrachs ord: Vel den, som haffuer en dydig Quinde, thi hand leffuer der aff end engang saa lenge.

Der nu saadan den salig Herre Cantzellers begiering oc lengsel til Danmarck igien bleff vor Allernaadigste Herre oc Konning paa det vnderdannigste tilkiende giffuet, haffuer hans Kongelig Naade det strax beuilget oc ladit it aff Aarloff skibene, Fides ved Naffn, beskicke, som hannem skulde hiemføre.

Til dette Skib forføy[e]t den salig Herre Cantzeler sig, oc bleff ved hans Kiere Systemson, E. oc W. mand *Claus Daa* til Raunstrup, oc hans kiere Broder søn, E. oc W. Mand *Frederick Frijs* aff Heselagger, sampt andre velbyrdige Adels personer saa oc methaffuende Folck oc Tienere nederfuldet aff Aggershus Slot Fredagen den 26 Julij, strax om Morgenen efter Prædicken ved 9 slet.

Samme dag efter Middags maaltid lod oc vor Allernaadigste Herre oc Konning (som ellers i hans velmact icke lidet respecterit oc ærit hannem) kiende sin synderlig Gunst oc Naade imod hannem, i det at hans Maiestet beuijste hannem den ære oc velbehag, at hand lod sig met hoss værende Rigens Raad vdføre til Skibet, oc i egen Person besøgte hannem, holt oc først eenlige samtale met hannem. Siden strax besøgte hannem disse aff Danmarckis Rigis tro Mænd oc Raad E. oc W. mand *Oluff Rosensparre* til Skarolt, E. oc W. Mand *Christian Holck* til Bustrup, E. oc W. Mand *Envold Kruse* til Hiermitzløffgaard, Statholder i Norge, etc.

Som nu hans Majestet met næruerende Rigens Raad oc Adel haffde giffuet hannem gode Nat oc hannem Gud befalet oc sig fra skibet til Slottet igien begiffuet, formerckte den S. Herre Cantzeler siugdømmen at forøge sig, oc derfor strax ved 4 slet samme Aften lod mig

(wuærdig Guds ords tienere) fordre hen vd paa Skibet til sig.

Oc efftersom hand gierne brugte det Latinske sprock i sin velmact, begynte hand oc sin gudelig Samtale met mig i samme sprock en meget rum tid i E. oc W. mænds *Claus Daa* oc *Frederick Frijs* deris paaheørelse. Huilcke velbemelte gode Mænd der megit flittelig Nat oc Dag tiente hannem i hans Siugdom oc suagthed met stor omsorg, som en huer met ære oc sandhed maa dennem billigen efftersige.

Oc efftersom vdi Guds Ord flittig ere optegnede atskillige Gudfryctige hellige Folckes sidste ord, som de haffue brugt kort for deris endeligt, dem til Exempel, som igienleffuer, oc det icke vden stor Fruct oc saligheds gaffn oc beste: saa kand det nest Guds hielp oc giffue et andectigt efftertenckende, at mand oc her opskriffuer nogle aff de victige oc drabelige ord, huis ieg veed mig at erindre denne salige Herre haffuer brugt i sin Siugdom fra Fredagen indtil maandagen, Gud kallede hannem fra dette Elende, i forbemelte Velbyrdige Mænd deris næruerelse saa oc andre flere Adels personers paaheørelse: Huorledis hand henuende sin Tale oc tacksigelse til den gode Gud, fra huilcken alt got kommer, oc met en beuegelig Hiertens andact paa det Latinske sprock føyede sine Ord i denne meening:

Først tacker ieg dig Gud, min Herre, Himmelen oc Jordens skabere, som icke allene haffuer Skabt mig it fornufftigt Creatur oc Menniske efter dit Billede, men oc ladit mig fødis aff Christne forældre, saa ieg ved Salighedens bad er igien fød oc opdragen i den rette Religion, sande Guds dyrckelse oc Lutheri Lærdom, vdi huilcken mine Forældre ere Salig hensoffuede. Oc for

alting, at du haffuer beuaret mig fra den gruelig Calviniske vildfarelse de prædestinatione, om vduælsen til det euige Liff: thi dersom ieg vaar i den mening, at alting met mig skulle absolute, vden all vilkor, være aff Euighed forordnit, da maatte ieg io ligge inter spem et metum, haabe paa en oc frycte paa en anden side: huad trøst kunde det være i denne min Siugdum oc siælens anliggende? Dernest tacker ieg dig, du trofaste Gud, som haffuer vild brugt mig i dette Høye oc besuerlig kald oc giffuet mig Naade alting at forrette oc til disz igiennem stride, saa ieg, met Guds hielp, vil for Gud bestaa met en god samuittighed oc hoss min Herre oc Konning haffue Gunst oc Naade til min døde Dag, om Gud vil mig nu ved Døden affordre.

Effter saadan Tacksigelse suarede ieg, at mig siuntis, Cantzeleren meget vel haffde fattit, huis Faderlige velgierninger hand haffde anammit aff Gud; at, lige som hand haffde Siæl oc Legom aff sin Herre oc Skabere, hand oc da met gudelig andact offuerveyet, huis gode hand haade paa siælens oc Legemens vegne haffde oppeborit aff Herren sin liffs tid. Først, huad Siælen er anlangende, at være fød aff erlige Christne forældre blant det Folck, som haffuer Guds Ord oc de høyuærdige Sacramenter wforfalskit, at mand kand vide Guds vilie oc være vis paa den euige Glæde oc Salighed, naar mand skal skillis ved dette Elendige liffs besuerlighed: Det er visselig saadan en høy oc stor Velgierning, som mand aldrig nocksom kand sin Liffs tid tacke oc tiene Gud for. Haffde oc billig aarsag at findis Gud tacknemmelig, at hand vaar icke henført i den vildfarende farlige meening om vduælsen, som icke bør at actis absolute eller foruden vilkor: at om de ere forordnede til det euige Liff

eller oc til den euige død, huad heller de troer eller icke troer, huad heller de Leffuer ilde eller vel, da bliffuer det, som det er forordnit, vden all henseelse til Menniskens gudelighed eller wgudelighed, tro eller vantro. Fra huilcken farlige mening, som giffuer Aarsag til Synden oc fører timelig forherdelse oc euig forderffuelse met sig, Gud oss alle Naadeligen beuare. Men den vduælese bør at considereris oc actis determinate et respectiue, formedelst bestemt vilkor oc middel: der som de icke stride imod oc forskiude de middel, som høre til Salighed, men henge fast ved den Herre Christum i en sand Tro oc disligeste beslitte sig paa it gudeligt leffnit oc bliffue varactig indtil døden. Saa strecker sig derfor hen til vduælelsen trende stycker: Først: Guds faderlig vilie, som beuise Barmhiertighed. Dernest: Christi verdskyld met sin fortieniste. For det Tredie: En salig oc stadig Tro met sine Fructer, som er it Christeligt Liff oc leffnit. Saaledis haffuer Gud i sit Ord sig Aabenbarit, siger den dyre oc drabelige Guds Apostel Paulus: Gud vil, at alle Menniske skulle bliffue Salige, dog met saadane vilkor, om de komme til Sandheds bekiendelse. Thi Gud haffuer elskt Verden, dog der som de skulle haffue gaffn aff den elskelighed, skulle de stadelig oc varactelig tro paa hans Søn Iesum Christum. Huor saadan en Bodferdig Synder er, hans død haffuer Gud icke Lyst til, naar hand saa omuender sig fra sine offuertrædelsis Vey oc icke forskiuder ey heller forsømmør de middel, ved huilcke Gud forarbeider en salig omuendelse i Mennisken.

Som ieg haffde saa vdtalit, betenckte den S. Herre sig noget lidet, oc effter god betenckende suarede hand: *Ratio et Philosophia in rebus diuinis sobrie usurpanda,*

Quod utinam religioni Calvinisticæ addicti perpenderent. Er saa megit sagt: Mand skal varlig oc til maade bruge sin fornufft oc verdslig vijsdom i de Aandelige oc Guddommelige ting: oc det vaar at ynske, at de, som ere aff den Calviniske Religion, vilde dette offuerveye oc betencke.

Aff huilcket giensuar mig indfalt denne discours: Gunstige Her Cantzeler, huad fornufften er anlangende, vaar det vel at ynske, mand vilde bruge den til maade, fornemmelig naar mand haffuer skriffstens klare oc bare Bogstaff for sig i de stycker, som fornufften offuergaae. Vilde mand tilspørge en, som forbemelte Religion saa suarlig hart kunde anhegne, huad hannem kunde siunis om guddommen; effterdi der er i Guddommen en eniste Essentz, væsen oc værelse, huor der da kand være tre Personer, Fader, Søn oc Helligaand: Da skulde hand vden tuil suare, det at være for høyt for fornufften; mand faar i saadanne sager at tage fornufften fangen oc tro Guds Ord, som oss saa lærer. Item, Faderen er en Gud, Sønnen er en Gud, den Hellig aand er en Gud; om der icke da ere tre Guder til? skulde hand suare: det offuergaar fornufften; derfor skulle wi bliffue ved skrifften, som Lærer oss, at lige som der er icke vden een Essentz i Guddommen, saa er der oc icke vden een Gud. Der som mand vilde tilspørge hannem, huad hand vilde sige om verdens skabning, om det vaar mueligt, at alting kunde saa være skabt aff Blodt oc bart intet, Effterdi fornufften giffuer oss det, at aff intet bliffuer intet: da skulde han uden tuil suare, det at offuergaa all menniskelig fornufft. Derfor skulle wi bliffue ved Guds Ord, som lærer oss, huorledis Gud haffuer Skabt alting i begyndelsen, det første Verden bleff til. Gen. 1.

Dersom mand vilde spørge om Christi vndfangelse oc fødsel, huorledis den kunde skee vden mands bekiendelse; Item, at Maria kunde være en Jomfru oc Moder paa een tid: Da skulle hand vden tuil suare, det at offuergaa fornufften, oc derfor skulle wi tro Guds Ord oc holde oss til Skrifften, som lærer oss det, oc tencke, huad Engelen suarede Mariæ til dette Spørsmaal: hoss Gud er ingen ting wmueligt. Vilde mand oc giffue Spørsmaal om vor legems opstandelse, om det vaar mueligt, at det legeme, som bliffuer effter Herrens Ord forvandlit til Jord oc Aske oc er da icke meere it Menniskis legem, men Jord oc støff, om det selff samme Legeme, et quidem numero idem, skulde igien opstaa: Da skulde hand vden tuil suare, det at være en Mørck tale for fornufften; derfor skulle wi ansee, huad skrifften siger der om. Job 19. 1 Cor. 15. Thi haffuer Gud giort oss, der wi icke vaare til, hui skulde hand icke megit meere forny oss, naar wi haffue været til? Effterdi det er hannem saa behageligt, at icke andre, men samme Legemer, som her haffuer været i vanære, skulle der bliffue met hannem i ære oc Glæde. Men dersom wi gaar nu videre frem oc spørge, huad hannem kunde siunis, om wi effter Christi egne ord (efftersom de ere antegnede aff Matthæo 26, Marc. 14, Luca 22, Paulo, 1 Cor. 11) Anamme i Naderens Sacramente Christi sande legem oc Blod effter den vijs, som Testamentit metfører; effterdi Christus, som er ipsa veritas, den euige Sandhed, haffuer sagt det, oc den almæctige Gud oc Herre haffuer giort saa mange andre Stycker (som tilforne omtalit er), der jo saa vijt offuergaar fornufften, kand oc vel det, som Sønnen sagt haffuer, ved sin guddoms Krafft vdrette: Da skulle wi vden tuil vel faa dette suar: Endog iæg bekiender vel, at Christi

Ord lyde, at det er hans Legem oc Blod, Dogligeuel, effterdi mig siunis, at det kunde Rime sig bedre met vor fornufft, om wi vdlegge Ordene anderledis, end de ere sagt aff Christo, icke at det er hans legem oc blod, som oss giffuis, naar wi anammer Brød oc Vijn, men at være allene en betydning der til, saa det betegner hans Legem oc Blod, som haffuer lijdt for oss, huilcket ved Troen allene skal anammis¹⁾. De, som sig met fornufftens speculation saa forstier, betencke icke, huad Bernhardus haffuer sagt om saadane høye Artickle: Hæc sunt, fratres, quæ fidem necessario exigunt, rationem omnino non admittunt: Expetunt simplicem creditorem, non volunt impium discussorem; ideo credi oportet simpliciter, quod investigari non potest utiliter. Alt dette (siger forbemelte lærere) ere saadane [ting, som mand met Troen skal fatte, oc icke met fornufften kand begribe. Oc Basilius siger: Simplex fides certior et firmitior est omnibus Geometrarum demonstrationibus et Dialecticorum regulis: i saadanne hemmeligheder oc (for fornufften) skiulte ting er den slette oc enfoldige børnetro den allertryggeste oc visseste, naar mand lader Guds Ord være den eniste rettesnor oc lycte for vore Fødder. Thi dersom wi ramme det neppelig, som er paa Jorden oc vnder Haanden, huorledis ville wi da randsage det, som er i Himmelen? Wanseet alt dette, saa følger dennem dog den siuge, at huad den daarlig fornufft kand en quantzuijs nogenlunde met sin wuisse grund vdspeculere, det bliffuer mand ved, om mand end skønt haffuer et fast wryggeligt fundament der tuert imod i Guds Ord, som er end at see om dette Sacramente. Huad kand

¹⁾ Eftersætning mangler.

være klarere sagt end det: Velsignelsens kalck, som wi velsigne, er hand icke Christi Blods samfund oc deelactighed? det Brød, som wi bryde, er det icke Christi Legems samfund? Er det nu (effter Apostelens Ord) en Communio oc deelactighed, saa er det icke en bar betegnelse allene, som vor vederpart foregiffuer. Dog fordi øyene kunde icke saa klarlig see det, oc ey heller fornufften saa skinbarlig begribe det, saa bliffuer det Folck helst ved det, som fornufften oc Tancken kand forstaa oc fatte, oc ingenlunde acter eller betracter Apostelens ord, at Gud kand giøre offuer alle ting, ia flux offuer de ting, som wi forstaa: Seer til, at der er icke nogen, som berøffuer eder ved Philosophij oc forfengelig bedrægeri effter menniskens skickelser, effter verdens Elementer oc icke effter Christum. Oc derfor burde mand at tage all forstand oc tancke til fange vnder Christi lydelse. Si rationem tuam sequeris, raro aut tarde illuminaberis, inquit Gerson: Vilt du tage fornufften til raad i Guds sager, saa bliffuer du sielden, eller oc vel aldrig, opliust.

Som denne discurs, en part paa det Latinske sprock en part paa Danske frem ført, effter som leyligheden begaff sig, saa haffde ende: Saa vende den S. Herre Cantzeler sig om i Sengen, oc føyet sine Ord til E. oc W. Mænd *Claus Daa* oc *Frederick Frijs* (som denne gantske Colloquium oc samtale hørde) saaledis: Gud være eder god, at i forskaffit denne mand til mig, thi denne Tale befalder mig saare vel.

Huor paa welb. *Claus Daa* suarede: Gud være loffuet, kiere Moderbroder, at i kand høre det, som eder kand vel befalde: derfor skickede wi Bud effter hannem, at i dis bedre kunde haffue Aarsag met Guds

Ord i denne eders suaghed eder trøsteligen at opholde.

Der efter begynte ieg at repetere oc igientage hans forrige tacksigelsis Ord anlangende Liffs oc legemens ophold i den meening: at Gud haffde ophøyet hannem til saadan drabelig bestilling oc giffuet hannem Naade at stride alting igiennem, saa hand for Gud forhaabede sig at haffue en god Samuittighed, oc haffde tient sin Herre oc Konning, saa hand haffde en Naadig oc Günstig Herre, om hand nu skulde skillies her fra ved Døden.

Huor til ieg suarede, det vaar io vist at tacke Gud for, effterdi, at lige som hand haffde værít i stor ære, saa haffde hand oc hafft stor besuæring met stor pericel oc fare. Thi Honos et Onus, stor Herlighed oc stor besuerlighed, følger gierne tillige met huer andre. Quanto enim quisque hic evehitur altius, tanto gravioribus curis oneratur, inquit Gregorius. Til met kand det oc snarlig skee, at effter store kald kand følge store fald, Besynderlig, naar mand met store Herrer daglig skal omgaais: Magna est Magnatum gratia, sed vitrea. Maatte derfor billige tacke Gud, at hand haffde strid alting (effter som hans egne Ord lydde) saa vel igennem. Nu skulde hand tæncke paa den strid, Apostelen haffuer talit om: Milita bonam militiam, retine fidem et bonam conscientiam, det er: strider en god strid, haffuer troen oc en god samuittighed. Thi endog vor gandske Leffnit er en stedsevarende strid: Dogligeuel er den sidste strid den strengiste oc tienligste vel at offuerinde. Thi huo som bliffuer varactig indtil enden, hand bliffuer Salig. Vær tro indtil Døden, oc ieg vil giffue dig Liffsens Krone; den, som vinder, skal icke bliffue skad aff den

anden død: Men ieg vil giffue hannem at æde aff lifsens Træ, som er midt i Guds paradijs, siger S. Hans i sin Aabenbarings 2 Cap.

Efftersom ieg disse Sententzer fremførde alle paa det Latinske sprock, suarede hand mig oc i det samme Tungemaal met S. Pouels ord: Bonum certamen certavi, cursum consummavi, fidem servavi, propterea reposita est mihi corona gloriæ: Ieg haffuer strid en god stridt, ieg fuldkomede løbet, Ieg foruarede troen, fremdelis er rætfærdigheds Krone bortlagt til mig. Met mange flere ord, som ieg flittig merckte oc antegnede effter hannem, at mand diszbedre kunde haffue kundskab om den gode Herris sidste Ord oc Salig endeligt.

Der effter befalit ieg hannem Gud, oc begaff mig til Landit: men strax samme Aften ved X slet bleff hand megit suag, saa hand vdstod en hefftig poroxysmum oc anstød, oc ieg bleff saa kaldet ned til hannem igien, oc formerckte, at det anstød haffde megit hart sueckit hannem, saa erindret ieg hannem om atskillige Sententzer, som hand vel vidste sig trøsteligen at opholde met i denne sin suaghed, hui[l]icke wi foraarsagis for kortheds skyld her at forbigaa.

Oc som velbemelede E. oc W. Mand *Claus Daa* formerckte, at hand endnu kunde alting met god fornufft oc andact betencke, tilspurde hand hannem, om hand icke vilde giøre sin confession, sig met Gud forlige oc der paa anamme Sacramentit oc være disbedre bered, huad Gud vilde giøre? huor til hand suarede: Endog ieg haffuer lenge siden giort min confession oc Skriffemaal for Gud (som en huer Guds Barn bør daglig at giøre), saa vil ieg dog i Iesu Naffn nu i synderlighed for

Prædicanten i Guds sted lade høre min confession oc bekiendelse oc tage der paa absolution oc afløsning, anamme saa Christi legem oc Blod, som skal være mig it sterckt pant oc fast beseiling paa mine Synders forladelse, at ieg kand være forsickrit paa, ieg hører Herren til, huad heller ieg leffuer eller døer.

Huilcket sit gudelig forsæt. hand strax, sidendis op i Sengen, met stor andact efterkom. Der effter bleff ieg hoss hannem Natten offuer.

Siden efterfølgende dag, som vaar den 27 Julij, om Løffuerdagen, laa hand saa taalmodeligen hen, effter hand saa trolig haffde befalit sin sag i Guds haand, paa huad tid siugdommen siuntis flux at tage offuerhaand.

Om Søndagen den 28 Julij bleff ieg kaldet til hannem i dagningen mellem 2 oc 3 slet, da haffde den salig Herre atter effter Guds vilie en megit haard oc heftig Paroxysmum oc anstød, saa at Tungen oc talen bleff hannem heel besuerlig, dog fornufften vaar end da temmelig. Oc efftersom wi alle nederfalde, Adel oc wædel, som tilstede vaare, paa voris Kne, oc samptligen gjorde vore Bøner til Gud, hand vilde være hannem Naadig oc barmhiertig, forlette oc forandre hans siugdum oc store smerte til det, som meest kunde være sit hellige naffn til ære, hannem selff, hans Venner oc oss alle til Gaffn oc beste: Da sammenlagde hand sine hænder, oc opløffte dennem met saadan andact, at allis vore Øyne stode i Taare der offuer.

Oc der ieg sagde til hannem, hand skulde trøste sig der ved, at den Gud oc Herre, som kaldit Mosis suck it raab i himmelen, hand saae oc hørde endnu hans Hiertis dybe suck, om end skønt Tungen vaar

hannem besuerlig at røre oc icke mæchtig Ordene at vdføre: Veræ preces non estimantur vocibus oris, sed desiderijs cordis, inquit Gregorius: En ret Bøn staa icke i stor Mundskrig, men i Hiertens andectige begiering: Da vende hand sig til mig; oc der hand haffde lenge stirret paa mig, Brød hand besuerligen oc langsom disse Ord frem: Nunquam in vita mea fui sollicitus de verbis: Aldrig haffuer ieg været omhyggelig for Ord i min Liffs tid. Vden tuil (som min tancke er) meente, sig aldrig at haffue beflittet paa høy Eloquentz eller stor veltalenhed, at være Ord rijg met Munden, men meere met faa oc fyndige Ord at fatte grunden: hui skulde hand nu giøre sig tancke paa mange ord at fremføre for den Gud oc Herre, som vidste hans nød oc trang, huad hannem om Hiertet vaar, bedre end hand eller nogen kunde det for Gud mundelig berette.

Der ieg hørde det suar, tilspurde ieg hans Magnificentz, Annon mea præsentia et loquela ipsi essem gravamini, om ieg icke vaar hannem til besuerlighed met min næruerelse eller tale, da suarede hand: Non; Dicam: Ney; ieg vil sige til, videlicet quando vel tacendum vel abeundum, naar i skal tie eller oc haffue forloff at gaa bort. Det siunis at haffue vden tuil været hans meening: Endog hand kunde met ordene den videre icke fremføre paa den tid.

Strax der effter paaminte W. *Claus Daa* hannem, at det vaar Søndag, oc tiden vaar for haanden ved 7 slet om morgenen, ieg skulde forsørge tienisten met prædicken paa Slottet. Som hand det formerckte, vinckede hand met øyene oc Hænderne, at ieg skulde mig strax der hen begiffue, at intet bleff forsømmet, oc gaff mig

Haanden, oc ieg befalit hannem vnder Guds oc de Hellige Englers beskermelse, oc drog paa Landit.

· Efferat tienisten paa slottit vaar endt, forføyet ieg mig atter til skibet at besøge den S. Herre Cantzeler, oc efftersom alting da siuntis at være forandrit til Døden, læste ieg for hannem den 23 Psalme, oc synderlig forholt de Ord aff det Fierde Vers: Naar ieg end skal vandre i dødsens skuggis Dal, vil ieg icke frycte for ont, thi du Herre est met mig. Errindret hannem der hoss om Herrens løfter, Psal. 50 v. 15: Kald paa mig i din Nøds dag, ieg vil vdfrie dig, oc du skalt Prise mig. Kommer hid til mig alle i, som Arbeide oc ere besuarede, Ieg vil vederquæge eder. Matth. 11 v. 28.

Der hoss indførde ieg Apostlernis trøstelige Ord: huor Synden er bleffuen dis meere bekiend, der er Naaden bleffuen end meere offuerflødig. Thi wi vide, at Iesu Christi, Guds Søns, blod renser os aff all synd. Formanit hannem endnu som tilforne, hand skulde befale Siel oc Legem vnder den Højestis beskermelse oc varetect, oc om icke Munden oc Tungen kunde være saa rørlig oc beuegelig, skulde hand dog i sit Hierte met den Canaeniske Quinde raabe: Herre Davids Søn, forbarme dig offuer mig; Oc met Patriarchen Jacob icke slippe Herren, før hand bleff aff hannem met en Naadig oc glædelig forløsning Velsignet, oc for alting tencke paa Christi ord oc Exempel, indført hoss Lucam aff den 31 Psalme: Fader, ieg vil befale min Aand i dine Hænder.

Der effer fortøffuede ieg hoss hannem den gandske Nat met Bøn oc paakaldelse til Gud i en god forhaabning, at hand, som er en hielper i Nøds tid, aff sin Faderlige godhed skulde forlindre hans smerte oc Naadeligen forløse hannem til den euig rolighed, huilcket wi

samptligen nogle sinde met vore Knefald i en aluorlig Guds paakaldelse begierede: Oc der Herrens time kom, hørte hand oss, saa at, strax velsignelsen vaar giort offuer hannem i E. oc W. mænds næruerelse, soff hand saligen hen i Herren, Maandagen den 29 Julij ved 8 slet Anno 1616, effter hand haffde leffuit 59 Aar oc 7 Maaneder.

I Fortalen søger Forfatteren at trøste Fru *Mette Hardenberg*, den hedengangnes Enke, i Anledning af hendes store Sorg, der er bleven forøget ved, at hun ikke, som hun havde ønsket, kunde være hos sin Husbond paa hans yderste. Da hun «nogle sinde i denne Vinter» skriftlig har begjæret, at han vilde udgive sin Prædiken, «haffuer ieg taget mig samme Prædicken faar paa ny at reuidere oc reenscriffue, huilcken ieg haffuer E. W. for nogen tid siden tilskicket, oc nu, der den skal giffuis under Trycket, tilsæt denne Præfation oc Fortale». Han beder mulige Mangler ved Talen undskyldte, «anseendis, at den er tilsammen screffuen i denne Vinters Hofflager paa Skanderborg, der ieg vaar vilt fra mine Bøger oc huis Lærde mænds skrifter mig vel haffde været der til fornøden oc tienlige. Til mel forseer ieg mig til, at E. W. haffuer mig vndskyllt, for den nogit langsom oc seenlig Fremkommer; Huor vdi det store Huskaars oc Hiertesorg, som mig ocsaa er paakommen aff min Salige Hustruis død, haffde meget at volde, som offte sørgeligen i dette arbeid met Suck oc Graad haffuer lagt mig Pennen, foruden hues anden besuerlighed met stor wrolighed, som mit tilfortroede Kald haffuer metført». — Fortalen er dat. Helsingør, den tredje Paaskedag, 22. April, 1617. Bagsiden af Titelbladet indtages af Kanslerens fædrene Vaaben.

Bl. K-Kij lyder saaledes: «Saa haffuer oc denne Salige Herre Cantzeler ladit kiende sin rætsindige tro met gode Gierninger mod de Fattige oc Elendige, baade mod sine egne Bønder, huilcke hand haffuer været sparsom oc yncksom offuer, saa hand haffuer icke været aff det slags, som Micheas taler om Cap. 3: At en part, som skulle vide Rættten, hader det gode, oc elsker det Onde, flaaer Hud oc kiød aff vndersaattene, oc sønderbryder benene til met; om huilcke der settis samme-steds en haard oc streng beslutning, at de skulle raabe til Herren, oc hand skal icke bøn høre dennem, men skiule sit Ansigt, lige som de haffuer fortient met deris onde væsen. . . . Der hoss haffuer ocsaa den W. salige mand gierne i andre maader betenckt de arme, huilcket end oc er her aff at see, at hand haffuer holt ved sin Hoffuit gaard Borreby 30 Huesarme oc gissuet huer aarligen 12 Daler, gjør samptligen 360 Daler. Ved den anden gaard, Hagedsted, holt hand 16 Personer, oc gaff dennem Aarligen huer ocsaa 12 Daler, gjør 192 Daler. Vdi Kiøbenghaffn haffuer hand i nogle Aar ved hæderlige oc Høylærde Mend oc Professores i Academiet til fattige huesarme ladet vddele Aarligen 360 Daler. Oc efter som den S. mand som en forsictig Cantzeler, der haffde oc et skarp indseende met den Geistlig stand, vel formerckte, at mand tidt haffde mangel for saadane Personer, som kunde være duelige, de store oc besuerligste Kald i den geistlig Orden at betiene i disse Riger, oc det vden tuil aff den aarsag, at en part Forældre (som vel ellers kunde formaa i fremmede Lande at lade deris Børn studere oc peregrinere, saa de kunde være dis skickeligere saadane bestillinger siden at antage) haffuer større lyst at holde dennem til deris Kiøbmands handtæring oc handel end ved Bogen: Oc andre fattige Børn, som vel ellers kunde haffue gode ingenia oc nemme, hindris der imod ofte aff deris Armod: da haffuer hand aff sin egen liberalitet oc rundhed forsørget i fremmede Lande atskillige Studentere oc gissuet en efter anden aarligen i nogle Aar hundrede Daler til deris studerings ophold, blant huilcke

en part ere hiemkomne til saadane forberørte hederlige bestillinger, en part endnu vdeholdis.» Kansleren kaldes et andet Sted (Bl. Bij^{vo}) en Fader og Forsvar for den gejstlige Stand.

Forf. dvæler ved, hvor vanskeligt det er at faa de høje Embeder godt besatte; man finder, siger han, selv naar den højeste Flid er anvendt ved Optugtelsen, næppelig en af hundrede, som er duelig til at forestaa høje Bestillinger (Bl. Liiij^{vo}). — Det maa betragtes som en Straf fra Herren over de efterlevende, naar forfarne, fromme, arbejdsomme og oprigtige Prædikere bortkaldes (Bl. Niiij), og det samme gjælder ogsaa om Dommere og Krigsmænd. «Der paa haffuer wi oc sørgelig Exempel nock her iblant oss selff (Ieg vil intel tale om de Geistlige), huad for drabelige Rigens mænd oc Raad her ere affaldne i dette Aar: Icke mindre end fem Vnge oc Gamle efter huer andre saa hastig borttryct, at taarene for den ene icke vel haffuer været affuiskede, før den andens død haffuer foraarsagit oss til suck oc Graad paa ny igien; saa wi maa moxen frycte for det, Herren sagde til Eli: der skal ingen Gammel være i dit Huss» (Bl. Oij^{vo}). Man maa frygte de Ulykker, som gjerne pleje at følge paa saadanne drabelige og dyre Mænds Død, og bede Gud afvende dem (Bl. Oiiij^{vo}). Gud give, man vilde agte paa, hvad Gud har i Sinde, naar slige højtbegavede, drabelige Mænd saa hastelig efter hverandre borttrykkes (Bl. Oiiij^{vo})! Lykkelig den, der er gaaet bort, «før den onde oc Wlyckelig tid kommer, vdi huilcken Kri, Tue-dract, Pestilentz, dyr tid met anden Verdens arrighed ere huer Dags ny tiender i denne farlige sidste alder» (Bl. Q!)

Anders Kjeldsen Bing.

(1525—1589.)

En Predicken

Aff

Den 39. Psal

me, som skede

vdi

Erlig, Velbyrdig Mands,

Salig **Anders Bings** Begrav-

uelse, i Varbiørgs Slotz Sognekircke

den 11. Ianuarij Anno

1593¹⁾).

Aff

Hans Lauritzson, Euangelij

tienerer til Varbiørgs

Slot.

Psal: 118.

Ieg skal icke dø, men leffue, oc kundgiøre

Herrens gierninger.

Prentet i Kiøbenhaffn, Aff

Matz Vingaard.

1593.

[8vo.]

¹⁾ Læs: 1590.

Erlig oc Velbyrdig *Anders Bing* (hues Siæl nu leffuer i Herren) vaar født paa Smidstrup, der mand skreff effter Christi Fødzal 1525, aff Erlige, gudfryctige, Velbyrdige Forældre.

Hans Fader vaar Erlig V. *Kield Bing* til Smidstrup. Hans Moder vaar Erlig V. Fru *Kirstine Splid*, som kaldis *Fasti*, aff Mindstrup. Hans Faders Fader vaar E. V. Her *Ion Bing* til Smidstrup. Hans Faders Moder vaar E. V. Fru *Gyde Geds* daatter, Her *Oluff Geds* Daatter aff Rydseholm. Hans Moders Fader vaar E. V. *Iens Splid*¹⁾, som kaldis *Fasti*, til Mindstrup. Hans Moders Moder vaar E. V. Fru *Helleuig Krabbe*, *Mogens Krabbis* daatter aff Bustrup. Hans Faders Farfader vaar Erlig V. Her *Anders Bing* til Smidstrup. Hans Faders Farmoder vaar E. V. Fru *Ædele Sparre* aff Suaneholm. Hans Moders Farfader vaar E. V. *Iørgen Splid*, som kaldis *Fasti*, til Mindstrup. Hans Moders Farmoder vaar Erlig V. Fru *Dorete Iul*²⁾ aff Strandit.

Effter at hand i sin Barndom vaar aff sine kiere Forældre gudfryctelig hiemme oplærdt oc vnderuist i sin Børnelærdom oc gode seder, ere de bleffne til sinde at forsikke hannom fra sig, der hand vaar siu Aar gammel, oc haffde antuordit hannom sin Morbroder, E. V. *Iens Splid* i Norge, huilcken der holt hannom til Skole i Bergen paa det siuende Aar oc icke met mindre om-

¹⁾ Er uden al Tvivl en Fejl for: Palle Splid.

²⁾ Hun kaldes Barbara Juel i Hofmans Adelsm. II. 35 (Tab. 1) og Danske Atlas V. 1005.

hyggelighed ladit hannom fremdrage i Guds fryct oc tuc-tige seder end hans egne Kiødelige Forældre.

Oc efter at hand kunde læse oc skriffue, oc hans Morbroder fornam, at sindit vaar megit til Rytteri, bleff hand igien forsendt til sine Forældre: Nu gaff hand sig først i tieniste met E. V. *Mogens Krabbe* til Bustrup¹⁾, huilcken hand tiente 2 Aar. Der efter kom hand til E. V. Her *Iohan Randsou*, oc vaar hos hannem ved it aars tid. Er siden met veluillighed skild fra S. Her *Iohan Randzou* oc kommen til S. Her *Peder Skram*, oc bleff hos hannom 3 aar nogit mere, indtil hand gjorde hannom veractig.

Strax efter som hand vaar bleffuen veractig, begynte hand at tracte effter at forsøge sig i atskillige fremmede Land. Oc met sine kiere V. Forældris samtycke gaff sig vd at Tyskland, oc forsøgte der paa nogle Aar atskillige Herrers oc Førsters tienister. Oc paa det sidste er hand kommen i Keyser *Carls den V* Tieniste oc met Heste oc Karle ladit sig bruge imod Tyrcken i Vngern oc andre steder, indtil Keyseren afftackede sit Krigsfolck oc gjorde en stillestand met Tyrcken. Da er hand paa sin hiemreyse kommen i tieniste met Hertug *Moritz* i det Aar 1553. Oc vaar hos hannom, der hand bleff slagen for Sibers hus den 11 Iulij²⁾ samme aar.

Der efter, som hand haffde nu i siu samfulde Aar saa forsøgt sig vden Landz, bleff hand til sinde at giffue sig i sit Fæderneland at forfare, hurorledis det gick hans gamle V. kiere Forældre. Oc som hand haffde verit hiemme ved it aars tid, rustede hand sig paa ny met Heste oc Karle at vddrage igen, Thi hand hørde, at

¹⁾ Han skrives ellers i Reglen til Vegholm.

²⁾ Skal være: 9. Juli

Tyrcken gjorde sig op imod Christendommen: Huilcken hans fortagne reyse oc forset hans V. Forældre hannom forhindrit haffue, paa det de icke i deris Alderdom skulde haffue idelige sorg for hannom, naar hand saa leffuede i fremmede Land. Oc der for effter deris Raad gaff hand sig i salig H. H. Kong *Frederichs* tieniste, som da vaar Hertug oc holt paa den tid sin Naadis Hoff paa Malmø Slaat.

I det Aar 1557 drog S. H. H. Kong *Frederich* (som end da vaar Hertug) her aff Rigit, oc fulde met sin Høybaarne Herre Suoger Hertug *Augusto* til Lante Missen, oc vaar paa den Rigs dag, som stod i samme Aar: Paa dette Taag vaar S. *Anders Bing* met hans Naade, synderlig fordi hand haffde verit der tilforn oc viste vel Landens oc Stædernes Leylighed i nogle maade.

Effter at hans N. vaar nu kommen i Rigit igen; begyntis den Feyde i Dytmersken, i huilcken hand idelig oc altid met største flit vaar hos den salige Herre oc tog vare paa hannom, huor hand oc holt sig saa, at S. Kong. Maiest. siden den tid altid tenckte, huorledis hans N. kunde ophøye denne Mand oc fremdrage hannom til større ære oc myndighed.

Der nu den Dytmerske Feyde haffde ende, oc hans H. S. Kong. Maiest. effter sin salige Herre Faders Død oc afgang haffde annamit Rigit oc regimentit, gjorde hans S. Kong: Maiest: hannom til sin Køgemester, i huilcken Bestilling hand oc vaar en tid lang.

Midler tid begyntis den wenighed oc languarende Feyde imellom disse tuende Riger, Suerig og Danmarck, vdi huilcken S. *Anders Bing* haffuer huldit sig imod sine Fiender, sit Fæderne land at forsuare, som en tapper, op-riktig Adels Krigsmand, huilckit mange hans lige saa vel som andre gemeine Krigsmend vide at sige aff, som

vaare met i samme færd, synderlig i den Feldslacting, som skede paa Axtorn i Nørre Halland, huor denne S. Mand oc fick dødelig Saar i sit Hoffuit aff en Sabel, saa det icke haffde verit mueligt, at hand kunde ført sit Liff der fra, haffde icke Gud synderlige det som it gaat bytte hannom skenckt oc lenger forseet.

Der Gud Allmectigste aff sin Naade haffde giort ende paa forneffnde languarende Feyde, Da haffuer S. H. Kong: Maiest: opskickit S. *Anders Bing* gesants vijs til Suerig, der at fordre, hues vdloffuit vaar, effter den Contract, som begge Konger vaar giort imellem aff gudfryctige Førster oc Herrer til Stetin.

Paa det sidste, der alting vaar met den S. H. Herre kommen til en god stilhed saa vel som met hans Naadis Vndersaatte, Oc hans Kong: Maiest: haffde aff Guds forsiun vdualdt Høybaarne Førstinde Frøiken *Sophia* aff Meckelborg til sin Naadis Ectestat, haffuer hans Maiest: tit oc offte vdsendt S. *Anders Bing* baade til Meissen oc Meckelborg oc andre Steder i Tyskland met Breff oc Mundelig beskeden vdi atskillige sager, saa hand i det Aar 1571 fuldendede for sin Herre fem reyser.

Denne hans V. lange, tro oc flitige Tieniste haffuer S. H. Kong: Maiest: met all ære oc Kongelig rundhed afflagt oc betalit. Thi den tid hans Maiest: holt sin egen Bryllups Høytid paa Kiøbenhaffn aar 1572, gjorde hans N. ocsaa denne salige Mands Bryllup i samme dage met Erlig oc Velbyrdig oc Gudfryctig Iomfru *Anne Peders Daatter*, Erlig, Velbyrdig oc salig *Peder Ebbessens Daatter* til Tyrrestrup, som den tid vaar hos Erlig, Velbyrdig oc salige Fru *Iohanne, Hans Langis*¹⁾ til Eskier.

¹⁾ Johanne Rotfeld, Enke efter Hans Lykke (ikke Lange).

Siden haffuer hans Maiest: aftackit denne Velbyrdige salige Mand, efter hand haffde tient hans Maiest: paa det 18 Aar, oc forlænt S. *Anders Bing* met Varbiergs Slot oc Læn, Disligist Aas Closter i Nørre Halland, Item Nunde Closters Læn i Opslo i Norge, som hans Velb: haffde den tid hafft 6 aar tilforn, Huilcke Forlæninger hand oc beholt, til Gud kallede hannom aff dette Liff ved den timelige Død, der hand haffde verit Slotzherre paa Varbierg 18 Aar.

I hans befaling, som hannom aff Gud oc Kong: Maiest: vaar betroit, haffuer hand først for alle ting som en Christen Øffrighed søgt Guds ære oc hans Kirckis Saligheds beste i denne Lands ende. Thi her vdi beuiste hand sin første oc største Omhyggelighed i begyndelsen, at disse Kircker, som meste delen haffde verit aff Rigens Fiender røffuit, brent oc nedbrudne, kunde igen opbyggis oc forbedris oc bekomme, huad som hørde til Guds Tienistis forfremmelse, Klocker, Kalck oc Disk, Bøger oc andit, som giordis behoff, Haffuer oc met sin Forbøn hos S. Kong: Maiest: vdret, at hans Naade met saadan nødtørfftig beprydelse haffuer somme fattige Kircker forærit, oc sommestedz giffuit til aff sit egit. Hand haffuer elskt oc ærit Guds Ords Tienere oc som en Fader hulptit oc forfremmit dem i atskillige maade.

Lige som hand mod Gud, hans Tienere oc Kirckerne haffuer beuist sin Gudfryctighed, saa vaar hand oc sin Herre oc Konge aff sin gantske formue huld oc tro i alt det, hand viste at komme hans Maiest:, Kronen og rigit til beste.

Der nu S. H. Kong: Maiest: haffde seet oc forfarit, denne S. Mand at haffue staait sin Forlæning for met synderlig forstand hos Vndersaattene oc Trofasthed mod

hans N. oc Kronen som altid tilforn, haffuer hans Maiest: met de gode Herrers Raad i Danmarck endrectelig samtyckt denne gode S. Mand at sidde met sig oc de andre gode Herrer i Raad oc ræt paa den Herredag i Ottense Anno 1579¹⁾).

For saadan ære oc store Velgierninger, som Gud i Himmelen hannom met begaffuede, beuiste hand oc vor Herre sin Tacknommelighed, huilcken hand daglige tiende oc paakallede met flit, aff huilcken hand viste sig at haffue oc skulde bekomme alt gaat til dette timelige oc euige Liff. Der for gjorde hand gierne sin Bøn daglige, før end hand tog sig nogit andit for: Forsømmede oc icke gierne Guds Ord, naar hand haffde aarsag det at høre, saa lenge ieg kende hans V.

Sin Tro til Gud styrckede hand saa ved Guds Ords flitige Hørelse, der til met Christi Legoms oc Blods Sacramentis idelige brug, oc beuiste den rette fruct i sit Leffnit baade i sin Hus regimente oc i sin Verdslige Bestilling.

I sit Hus leffuede hand met sin kiere V. Husfrue it Christeligt oc roligt Ecteskaff i en retsindig wforfalskit Kierlighed oc venlig endrectighed.

Oc endog deris største begiering i deris Ectestat nest deris Synders Forladelse haffuer vel verit vden tuil, at Gud Allmectigste vilde dennom velsigne oc begaffue met Liffsens fruct (huilcken hand dennom aff sin Faderlige villie oc Guddommelige visdoms raad dog haffuer forholdit), Saa haffue de dog alligeuel sig icke met formegen sorg for saadan gaffue bekumrit, men met all Taalmodighed verit til fredz met Guds gode oc behagelige

¹⁾ Aarstallet er urigtigt, skal være 1581. Resens Krønike S. 331.

villie, oc haffuer indbyrdis imod saadan omhu trøstit huer andre, at der som de end icke saae deris Børn som Olie quiste om deris Bord, saa saae de dog den Anden velsignelse aff Zion oc Ierusalem's lycke alle deris dage. Psalm. 128.

Oc endog de icke selff vaare begaffuede met Liffsens fruct, saa haffue de dog beuist sig at haffue it ret Faderligt oc Moderligt hiertelaw, oc gierne vilde bære oc lide den møye oc wmag, som Børnetuct metfører, haffde det verit Guds villie, oc hand dem der met haffde begaffuit. Der for haffue de oc tagit mange smucke oc deylige smaa Børn til sig aff deris egne V. Blods Foruandte saa oc andre fattige Faderløse oc Moderløse Børn, huilcke deris V. haffuer saa gaat som aff Vuggen paa det allerfliteligste opfødt oc fremdragit i Guds fryct, Dyd oc fromhed, som det kunde verit deris egne naturlige Børn.

I sit Hus holt hand it skickeligt oc aardenligt Leffnit, i ædruhed oc en flitig omhyggelighed vdrettede hand det, hans Embede vdkraffde. Hand holt gierne gode Tienere, som i saaden sin Befalings flitighed vilde vere hannom tienstactige. Men wgudelige, forsømmelige, øyenskalcke, Dranckere, Skendegeste oc Trappedragere haffde ingen platz hos hannom, Om det sig end kunde begiffue, at saadanne komme i hans V. Tieniste (som dog vaar sielden), bleffue de icke gamle hos hannom.

De andre hans V. Tienere, som skickede sig efter hans sind oc villie, deris Troskaff oc flitighed lod hand icke bliffue wbelønt, men forfremmede dem til det beste, oc halp mange aff dem, der de afftackede, til it ærligt Brød, oc saa lenge hand leffuede, lod hand dem nyde deris gamle tro Tieniste til gode.

Huorledis denne S. Mand haffuer skickit oc forhandlit sig i sin gantske liffs tid mod sine ieffnlige, Riddere oc Riddermendsmend, der om haffuer ieg intet synderlig fornøden megit at vidne eller met mange Ord paa denne sted at tale, Thi det staar hos alle oc huer serdelis, som haffue verit i hans omgengelse, baade der hand den lange tid, som sagt er, tiende i salig oc H. Kong: Maiest: Hoff, oc siden der effter saa lenge hand leffde, troer ieg visselig, at ingen kand sige hannom andit effter met rette, end hand io haffuer skickit oc forholdit sig hos dem alle met Ord oc gierning oc omgengelse som en ret Christen oc en æractig V. mand.

Fattige Christi Lemmer lod hans V. icke gaa hielpe-løse fra sig: Betenckte oc de fattige Husarme oc Skolens Personer her i Varbiery, oc met sin V. 'rundhed halv dem aarlige foruden dem, som hand met daglig Almisse vnderholt for Porten.

Sine egne Bønder oc Arfftienerne haffuer hand verit en Fader, der altid vilde deris beste som sine egne Børn, Thi saa offte som hand kom til sine Fogeder, eller de til hannom, bad hand dem, ihuad de gjorde, at de io skulde vere fromme ved hans Bønder. Der for haffde de alle gierne ynskit hannom i Liffue, haffde det verit Guds villie.

Den fattige Menighed her i Nørre Halland, som hannom aff Gud oc S. H. Kong: Maiest: vaar befalit, vaar hand it gaat forsuar, halv dem met raad oc gierning, naar de hannom der om besøgte, hørde gierne de Fattigis beretning, vende dem icke ryggen oc løb fra dem, naar de vilde tale met hannom, icke heller hastelig affuiste dem eller offuerfusede dem som Soen ved staadere secken,

men hørde dem vd, gaff dem god beskeed oc halp huer, effter som hand viste, deris sag vaar til.

Trengde der oc nogen til hans V. hielp, huilcke vaare mange, da ginge de icke vden hugsualelse fra hannom, oc synderlig vaar hand de fattige en forlæskelse i den dyre tid, nogit effter hand nylige haffde faait Forlæningen, oc de Fattige folck, som effter den languarende Feyde vaare saa blote oc skulde dog til at dyrcke Iorden igien, som lenge haffde liggit øde, haffde icke da denne S. Mand i deris store nød kommit dem til hielp met Korn baade til Sæd oc Liffs vnderholding, da haffde mange Gaarde her i Lænit paa det ny igen bleffuit øde.

Her met haffuer hand beuist sin Tro til Gud: met kierlighed til de fattige Vndersaatte, met flitighed oc omhyggelighed i sit Embede oc troskaff mod sin Herre oc Konning.

Oc effterdi hand viste, at hans Embede, huilckit hannom vaar befalit aff Gud, vdkreffde tuende stycke, som er at straffe de onde oc forsuaere de wskyldige, som S. Peder met andre ord siger: Misdedere til hæffn oc de fromme til loff: da haffuer hand oc aff største mact straffit graaffue Synder oc Laster vden Personers anseelse, naar Synden vaar saa graaff, at hun icke kunde lide nogen formildelse.

De wskyldige haffuer hand oc forsuarit oc met Retferdighed ræddit dem aff deris Modstanderis wbillighed, oc icke for skenck eller gaffue ladit den wskyldigis Ret forkrenckis, naar sagen bleff hannom tilkiende giffuen, oc hand der vdi rettelig bleff vnderuist.

Dette er icke sagt aff mig i den mening, at ieg met nogen forfengelig loff eller roos vil giøre denne S. Mand Englereen som den, der icke haffde sin Liffs tid forseet

sig imod Gud eller sin Neste, enten paa sin Persons eller Embedis vegne. Det vere langt fra.

Thi hand saa vel som alle menniske haffuer hafft sin skrøbelighed oc brøst, som haffuer giffuit hannom aarsag, at hand aff Hiertit daglige maatte met alle Helgen bede Gud om sine Synders forladelse oc met Manasse bekiende, at hand megit haffde bedreffuit imod Gud oc Menniskene, som hannom icke burde, oc megit forsømmit, som hans Embede vdkræffde. Maatte oc met bedrøffuelse saa vel som andre Gudfryctige see oc høre megit ont i sin tid oc allehonde Verdens forfengeligheid oc wskickeligheid, huilckit hannom dog icke vaar mueligt at affuende eller forhindre, men saa megit Gud gaff sin Naade til, oc Menniskelig formue kunde vdrette, haffuer hand paa det yderste sig befltit hans befaling at effterkomme. Det andit maatte hand alt befale Gud, som allting best seer, kiender oc dømmer.

Oc dette er sagt om hans Leffnit, nu kaartelig om hans Affgang oc salige endeligt.

It gantske Aar før end Gud Allmectigste kallede V. salige *Anders Bing* aff denne sørgelige Verden, hiemsøgte hand hannom met en stor Suagheid i sit ene Been, huilcken der tog offuerhand hos hannom dag fra dag, indtil den tuingde hannom til Sengen. Dog halv vor Herre hans V. igen, at hand om Paaske tide bleff saa til pass, at hand foer ned oc vaar paa den almindelige Herredag, som stod i Kiøbenhaffn Anno 89. Der hand haffde vdrettit der sin bestilling, foer hand hiem igen til Varbjerg, oc vaar i sit Been megit skrøbelig.

Alle Helgens Aften kom vor Naadigste Dronning til Varbjergs Slaat i den act, at hendis N. vilde der fortøffue oc møde sin kiere Daatter, Høybaarne Frøiken *Anna*,

som vaar ventendis fra Opslo, oc der hendis N. fick Tidinde, at Stormectige Herre Kong *Jacob den Siette* i Skotland vaar kommen til Opslo til sin Høybaarne Troloffuede Gemahl Frøiken *Anna*, oc holt met hende sin Bryllups høytid den 23 Nouemb., drog fordi strax ned igen til Kroneborg, der at foruente dem.

Men den stund hendis N. vaar paa Varbiereg indtil den 14 Nouemb., da lod *S. Anders Bing* sig findis gantske villig at tiene hendis N., maa ske offuer sin æffne, oc er der offuer bleffuen mere suag.

Midler tid brugte hand hendis N. *Medico*, som paa samme reyse vaar met hendis N., hederlig oc høylærde Mand *Doct. Anders Krage*.

Den dag effter at *Doct. Anders* vaar affaren, sende *S. Anders Bing* bud effter mig: Oc der ieg vaar kommen oc haffde nogen stund talit met hannom, fornam ieg vel, at hand atter begynte at bliffue megit suag: Huor for ieg paa det fliteligste hannom formanede, at hand for alting vilde haffue sin skrøbelighed i en god act oc der aff lade sig forarsagis at søge oc hente hos den høyeste oc ypperste *Medicum* raad oc hielp for sin fattige Siæl oc icke ved nogen verdslig handel eller bestilling forsømme sin *Penitentz* oc bedring den lille stund, hand haffde end nu igen aff *Naadens* tid.

Der til suarede hand saa: Ia, *Hans*, sagde hand, haffde mand intet før hafft sin *Salighed* i hukommelse, vaare det vel nu nogit i det seniste: Men ieg haffuer set mig for i dag oc i morgen min sag for vor Herre at betencke oc mine synder at affbede hos Gud. Paa *Fredag*, som er den 21 Nouemb., om Gud saa lenge vil vnde mig liffs frist, vil ieg styrcke min Tro med *Christi Legoms* oc blods *Sacramente*, Bedendis dig gierne, du i

denne min Saligheds sag vilde findis wbesuærit mig at tiene. Fremdelis er oc min Hiertens begiering (sagde hand), at du vilt haffue den wmage oc bliffue her paa Slaattit hos mig, at ieg kand ofte tale met dig i min skrøbelighed oc trøste mig met Guds ord.

Denne samme Nat, der Klocken vaar tu effter midnat, falt denne S. Mand atter igen i en hastig amectighed, saa hand daanede, huor aff de gode Folck, som tilstede vaare, bleffue alle saare forfærede oc giorde deris flit, at hand nogit kom til sig igen, dog vaar hand gantske suag, saa at de befryctede sig alle, at det icke skulde lenge vare met hannom. Da fick ieg hastigt Bud, at hand vaar betagen met en hastig skrøbelighed, at ieg der for vilde komme til hannom, vaar hans store attraa oc begiering.

Der ieg kom ind, møtte hans V. Frue mig, oc met stor sorg oc graad begierede, at ieg vilde trøste hende met Guds Ord oc tilsige hende Syndernis forladelse, at hun met sin kiere V. Hosbonde, som da vaar megit suag, kunde bliffue deelactig i Christi Legoms oc Blods Sacramente.

Effter at ieg haffde met Guds Ord trøstit hende oc i nogen maade hugsualit hende i sin Bedrøffuelse, gick hun ind til Sengen til sin V. S. Hosbonde, oc met grædende taare forbad hannom, at hand aff Hiertit vilde forlade hende, hues hun hannom nogen tid met Ord eller gierninger fortørnit haffde. Huor offuer hand suckede aff Hiertit oc sagde: Min allerkieriste Kone, det vere langt fra mig, at ieg met rette kunde sige dig nogen tid at haffue fortørnit mig, men ieg maa fast mere bekiende, at din venlige Omgengelse (met huilcken du haffuer omdragit met min megen skrøbelighed) haffuer verit mit lange

Leffnit i vor Ecte stat, For huilckit den euige Gud vere din løn baade her oc i det euige Rige. Oc ieg forseer mig det til dig, attu af Hiertit vilt holde mig min forseelse til gode, hues ieg dig met Ord eller gierninger haffuer fortørnit. Oc som hand det sagde, toge de huer andre i faffn met bedrøffuelse.

Siden gjorde hand sin Bekiendelse for mig i mange gaat Folckis næruerelse, oc met aluorlighed bekiende sine Synder, angrede oc begræd dem aff Hiertit, annamede trøst aff Guds Ord imod sine Synder oc Guds Vrede, oc met en stadig Tro trøstede sig ved Christi velgierninger oc fortieniste til Salighed. Hand gaff sig oc met all Taalmodighed vnder Guds Faderlige villie oc vaar til freds, huad Gud vilde giøre met hannom, enten til Liffuit eller Døden. Hand bad mig, at ieg paa hans vegne vilde forbede alle dem i Menigheden, som hand nogen tid haffde met Ord eller gierninger fortørnit, at de det for Guds skyld vilde tilgiffue hannom, det samme sagde hand sig at ville mod alle oc huer serdelis aff Hiertit beuise.

Her paa begierede hand aff mig paa Guds vegne Affløsning oc alle sine Synders forladelse, huilckit ieg oc tilsagde hannom, effter at ieg vdi mange gode Folckis næruerelse, Ædel oc wædel, haffde paamint hans V. om det, som mest mact paaligger til Salighed, oc met mange deylige sententzer trøstit hannom, aff den Naade, som mig vaar giffuen, oc hans suaghed oc samme tids leylighed kunde tilstede. Strax der effter falt hans V. Frue ned paa sine Knæ for Sengen, oc de annamede baade sammen det hellige Sacramente. Der effter bleff ieg hos hannom, til det vaar dag, oc talede Guds Ord for han-

nom, oc raadde hannom til Troens oc Taalmodigheds bestandighed.

Som det nu bleff dag, kallede hand sin kiere V. Frue til sig, oc talede met hende om sit Testamente oc andit mere. Oc sagde saa der hos: Effterdi wi haffue i vort Hus disse deylige Børn oc Iomfruer, baade dine oc mine Blodzforuante, aff huilcke en er nu erlig oc vel forseet i Ecteskaffs stat, som er Erlig oc Velb. Fru *Marine Munck*, oc de andre Erlige V. Iomfruer, Iomfru *Marine Iørgens* Daatter ¹⁾, Iomfru *Kirstine Kaas*, Iomfru *Sophia Munck* oc Iomfru *Viuike Taat*, ere end nu hos dig, huilcke wi haffue opfødt med megen omhu, som de kunde verit vore egne naturlige Børn, vil Gud spare eder Liffuit tilsammen, at nogen aff de andre ocsaa skillis aff dit Hus met ære, da beuis dem alle Moderlige velgierninger, saa lenge du leffuer, oc lad dem altid nyde deris Vngdoms Lydactighed til gode. Der nest at wi met tacknemmehed mod Gud betencke hans Kircke oc vor Saligheds Tienere, Skolen oc de fattige Folck i Varbierg. Løn oc affleg vore daglige Tienere vel, oc synderlig de, som haffue tient oss lenge oc vel, forære dem met nogit gaat offuer deris løn. Alt dette, sagde hand, vil ieg haffue din tro oc flitige omhyggelighed befallit, forseendis mig der til, at du i alting saa befliter dig, at du kant haffue en god Samuittighed, huilckit ieg icke siger som den, der tuiler paa din fromhed, men at du oc skalt vide her vdi min yderste villie oc begiering.

Denne hans V. begiering loffuede den gode V. Frue met all veluillighed at efterkomme, huilckit hun oc efter hans affgang saa vdrettit haffuer, at alle deris Tienere,

¹⁾ Rimeligvis af Slægten Splid (Fasti).

Kircken, Skolen oc de Fattige i Varbiery priser deris Naffn oc aff Hiertit tacker dem for saadan rundhed oc velgierning.

Effter at hand haffde met sin kiere Frue alting effter sin villie forhandlit, bleff hand stille liggendis, oc der effter intet mere befattede sig met noget, som denne Verden vedkommer: Men lod sine Drenges staa oc læse i Bibelen, naar ieg icke vaar hos hannom.

Men der hans siugdum tog io længer oc mere offuerhaand, afferdigede hand it Bud til Kiøbenhaffn effter høylærde Mand D. *Anders Krage*. Hand kom siuende dag, effter Budit drog her fra, oc fant S. *Anders* megit suag, oc saa vel strax, huad der vilde bliffue vdaff, dog lod hand sig icke strax mercke, paa det at den gode Frue icke formegit skulde for tiden bedrøffuis. Saa bleff hand hos hannom offuer 14 dagis tid, oc forsøgte alle de Raad, som hand viste at kunde tiene til hans skrøbeligheds formildelse. Men der hand omsier forfoer, at Naturen vdaff languarende suaghed vaar allerede offueruunden, oc denne S. Mand ingen Medicin kunde taale, vilde hand icke lenger opholde hans V. met nogen forgæffuis fortrøstning om dette timelige lif. Thi sagde hand aluorlige, dog met Sactmodighed, til hannom: Kiere *Anders*, ieg kand aff E. V. Siugdums vilkaar forfare, at eders sidste tid er forhaanden, oc fordi all Medicin oc Lægedom at vere forgæffuis. Er for den skyld, kiere *Anders*, E. V. nu intet raadeligere end at sla eders Hierte oc sind aldels fra denne Verden, oc lader eders Predikant stedze bliffue hos eder, Oc bruger nu den Aandelige Lægedom, Siælens vederquegelse, som er Guds ord, til det euige Liff oc Salighed.

Da suarede S. *Anders* hannom gantske trøstelig oc sagde: Kiere Her Doctor, effterdi ieg hører aff eder oc fornemmer paa mig self, at mig er ingen raad at foruente til dette lif, Saa vil [ieg] nu som tilforn giffue mig met Liff oc Siæl vdi den ypperste Doctoris Haand, ved hues Saar oc rebler wi ere alle helbrede giorde, oc vere aldels fornøyet met min Herre oc Guds gode villie, huilcken ieg vil altid vere vndergiffuen met Taalmodighed, saa megit som hand vil giffue mig sin Naade til. Eder haffuer ieg oc (sagde hand) storlige betackit for eders store wmage, som i haffue hafft, baade at fare hid op denne lange vey oc nu i denne min siugdoms tid nat oc dag met mig haffue vstandit. Er oc min venlige bøn til eder, at naar i komme ned igen, i vilde sige de gode Mend Regerendis Herrer, mine Brødre oc gode Venner, mange gode nætter oc tacke dennom paa mine vegne for alle velgierninger. Oc beder dennom, at de vilde paa mine vegne sige min Allernaadigste Frue Dronning *Sophia* samt min Naadige Herre oc Printz gode nat. Beder oc de gode Mend, at de effter min Død oc afgang vilde lade gammelt Christeligt Venskaff kiendis mod min bedrøffuede Hustru oc vere hende it gaat raad oc forsuar, om behoff giøris, som de vilde, deris kiere Hustruer effter deris Død skulde hende oc vederfaris. Der met gaff hand Doct. *Anders* sin Haand oc en hederlig foræring for sin wmag, oc de sagde huer andre gode nat, oc skildis at met stor bedrøffuelse oc graad.

Der Docteren vaar nu bortfaren, bleff S. *Anders Bing* stille liggendis, oc foruente de Herrens forløsning met stor Taalmodighed saa vel som altid tilforn, saa lenge hans Siugdom varede. Ieg tøffuede oc hos hannom den gantske dag, oc haffde met hans V. en trøstelig samtale om vore

Siælis wdødelighed, om vore Legomis Opstandelse oc Gudz vdualde Børns herlighed oc glæde i det tilkommende Liff. Aff huilcken tale hand bleff trøstig oc frimodig, begynte paa ny at bede oc tacke vor Herre for alle sine gaffuer, hand haffde i dette Liff hannom met begaffuit, baade aandelige oc legomlige, oc bad Gud inderlig om Syndernis forladelse, at hand icke saa rettelig haffde brugit samme gaffuer, som det sig burde. Item, at Gud vilde for sin euige godhed vende nu hans hierte oc sind fra alt dette timelige oc til det euige Himmelske gode, giffue hannom en salig tid oc stund at skillies her fra, beuare hannom dis imellom ved sine sind oc fornufft oc giøre met hannom en snar oc salig ende, at hand icke formedelst lang forhalelse oc skrøbeligheds wldelighed skulde bliffue wtaalmodig. Huilcken hans bøn Gud ocsaa naadelig hørde.

Der hand haffde giort ende paa denne Bøn, sagde hand til mig: *Hans*, nu er ieg vel til freds, naar min Herre oc Gud vil forløse mig, ja, sagde hand, ieg maatte vel bede der om, at mine fattige Lemmer, som ere aff lang skrøbelighed gantske mødige oc trette, kunde komme til nogen god rolighed: Thi Gud veed det, ieg haffuer hafft min part aff Verdens møye denne stackede tid, ieg haffuer leffuit her i Verden, som oc paakiender. Oc der met visde hand mig sine Arme oc Been, som vaare saare forfaldne, oc sagde: See her, Orme skulle icke bliffue fede aff mig, thi her er icke megit for dem til beste. Men huad vil ieg sige (sagde hand), det maa wi alt tacke Synden for, hun swer oc fortærer vort beste oc skøniste aff oss, oc før end wi aff vide, er der intet igen aff oss, wi settes i Graffuen oc bliffue aldelis til intet.

Aff denne hans Klagemaal tog ieg mig Aarsag denne Text at forhandle vdi denne S. Mands Begraffuelse, Thi det kommer fast offuer eens med det, som Dauid klager, som wi met Guds hielp ville faa at høre.

Her begynte hand saa gaat som i en heel Historie at fortelle fra hans Barndoms oc Vngdoms tid sit leffnit til denne dag, huilckit ieg samme tid opskreff oc an-tegnede, som ieg det aff hannom self hørde, oc siden hos andre trouerdige haffuer hørt oc self der om for-farit.

Om Mandag at morgen, som vaar den 15 Decem. oc den neste Dag, før end Gud kallede hannom aff Verden, tenckte hans kiere Frue at forsøge, om hun kunde komme hannom til at æde nogit, om den suage Natur kunde der aff nogit vederquegis oc hielpis, Men det vaar alt forgæffuis, Thi hand kunde slet intet der aff siuncke eller tage til sig. Oc sagde: Kiere Hierte Kone, bemøye mig intet mere der met, dette Legome er nock seet til gode, det er aldelis fornøyet, men det er høye-ligst for nøden at haffue omhu for den arme Siæl, at hende kand bestillis it gaat Herbere oc bliffuende sted hos Gud, naar hun forlader denne sin Iordiske Bolig. Siden bleff hand stille liggendis oc falt i søffn.

Efter denne Søffn, der hand opuaagnede, kunde de, som toge vare paa hans V., mercke, at hand nu vaar bleffuen nogit vnderlig. Thi hannom feylde nogit paa sit Maal, der for kom der strax bud efter mig, Oc der ieg kom til hannom oc saa paa hannem de visse Døds tegen, Formanede ieg hannom, at hand nu vilde stride mandelig som en tro Christen Ridder met Bøn oc paakaldelse, at Gud vilde beuare hannom Troen oc en god Samuittighed. Gud giffue mig (sagde hand) der til sin Naade oc Hellig

Aand for Christi skyld. Der met gjorde wi alle, som tilstæde vaare, vor Bøn for hannom til Gud met Knæfald for Sengen, Hand bad oc inderlig met oss, at Gud vilde beuisse hannom sin Naade oc ved sin Hellig Aand opholde hannom i Troen oc Taalmodighed indtil enden oc giffue hannom sin Trois salige ende, det euige Liff. O Fader, sagde hand, i din Haand befaler ieg min Aand, Du haffuer forløst mig, der for hører ieg dig til allene. Huo vil skille mig fra din Søns kierlighed? Dig leffuer ieg, dig døer ieg, dig befaler ieg Liff oc Siæl til en glædelig Opstandelse oc det euige liff at bekomme efter dette liff vdi din elskelige Søn Iesu Christo, vor Herre.

Disse vaare hans sidste Ord, der met sagde hand oss alle gode nat, oc gaff sin V. Frue sin haand oc oss allesammen, oc bleff siden stille liggendis.

Der Klocken slo Elluffue for midnat, lagde hand slet Maalit, oc begynte at drage til Døden, da sagde ieg: Kiere *Anders*, holder nu fast i eders Hierte oc hukommelse den kaarsfeste Iesum, ved huilcken i er igienkiøbte til det euige liff, oc om i dette saa stadelig betencke, da trycker min Haand, huilckit hand oc gjorde aff den maect, hand haffde. Oc som hand offte tilforn haffde brugit disse Ord: O Fader, i din Haand befaler ieg min Aand, saa hørdis oc dette Ord nu aff hans Mund, der hand drog: O Fader, O Fader, Met huilcke hand oc, som Klocken slo fire for dag, sactmodelig opgaff sin Aand, oc hensoff i Herren, effter hand haffde leffuit 64 Aar.

Der effter bleff hans Lijg met tilbørlig ære beskickit til Begraffuelse oc henset (der alting vaar ferdigt) i Slotz Kircken paa Varbiery indtil den bestemde begraffuelsis tid effter Recessen.

Men effterdi der er en saare lang vey fra Varbjerg til hans Sædegaard oc Sognekircke Smidstrup, der som hans V. Effterleffuendis oc bedrøffuede V. Husfrue haffde ladit begge deris Begraffuensis sted met stor omkaastning beredt¹⁾, oc hun i saa kaart en tid icke kunde lade hans Lijg nedføre til forneffnde Begraffuensis sted for atskillige oc mangfoldige forhindringer, Oc synderlig fordi Høybaarne oc stormectigste Første Kong *Jacob* aff Skotland vaar samme tid huer dag foruentendis til Slottit: Bleff der for den gode Frue met begge deris V. gode Venner saa til sinds at lade Lijgit nedsettis i Slottens Sognekircke Tresløff, naar forneffde Kong *Jacob* i Varbjerg vaar ankommen.

Torsdagen effter Hellig Tre Kongers Dag, som vaar den 8 Ianuarij, kom stormectigste Første Kong *Jacob* fra Opslo met sin elskelige Dronning, Høybaarne Førstinde Dronning *Anna*, til Varbjergs Slot, huor hans Naade oc fortøffuede paa siuende Dag.

Tredie dagen effter høybemelte Konnings tilkommelse, Løffuerdag effter Hellig Tre Konger, som vaar den 10 Ianuarij, bleff S. *Anders Bings* Lijg vdtagit aff Slotz Kircken i Kongens oc Dronningens næruerelse oc met stor ære opførdt til Tresløff Kircke, met huilckit fulde Stormectigste Førstis Kong *Jacobs* gantske Hoff aff Skotland met Danmarcks Raad oc Adel, Fruer oc Iomfruer aff begge deris V. slect oc Blods foruandte i denne S. Mands nedsettelse oc Begraffuelse. Disligiste fulde met denne Erlige Lijgskare menige Nørre Hallands Prester oc Kircke Tienere, Borgere oc Borgersker met menige Vndersaatte, vdi huilcken hederlige Forsamling denne S.

¹⁾ Læs: berede.

Mands Lijg er nedset met den tilbørlige skick oc ære, som saadanne merckelige oc Velbyrdige Mends Lijg seduanlige begraffuis.

Oc endog den gode Herre høybaarne Første Kong *Iacob* met sin elskelige Høybaarne Førstinde Dronning *Anna* formedelst den lange oc mødsommelige reyse, de haffde hafft baade til Land og Vand, vaare saa mødige oc trette, at de icke self gade fuldt Lijgit fra Slottit til sin Begraffuelse (huilckit de ellers gierne haffde giort), haffuer hans N. dog beuist hans Begraffuelse icke en ringe ære, i det hans Maiest: vnder Begraffuelsens Tieniste haffuer componerit oc skreffuit it smuct Epicedium eller Graffskriff, huilckit hans N. beføl at lade opskriffue offuer hans Begraffuelse, denne V. S. Mand til ære oc hans Maiest: næruerelsis euige Hukommelse: Huilcken Graffskriff effter denne Predicken skal antegnis oc beskriffuis.

Der nu hans Velb. efterleffuendis bedrøffuede Frue drog fra Slottit oc Forlæningen, lod hun sin salige Husbondis Lijg optagis Fredagen effter Philippi oc Iacobi dag, som vaar den 8 Majj, oc met begge deris Velbyrdigheds Slect oc gode Venner, som metfulde, førde det met sig ned til sin Gaards Sogne Kircke Smidstrup, huor hans Legome nu huilis hos sine kiere afgangne Forfædris.

Forfatteren dedicerer sin Bog til den afdødes Efterleverske Fru *Anne Pedersdatter* ved en Fortale, der er skrevet i Tresløb (Träslöf) i Nørre Halland d. 25. Januar 1591. Han er ved daglig Omgængelse bleven Vidne til hendes store Sorg over hendes Husbonds langvarige Sygdom og Død, han vil derfor ikke bevæge hende til endnu større Sorg og Græmmelse, thi det var kun, som man siger, «at legge Saar paa Bulde»; men han vil trøste hende med, at hendes Graad er Gud be-

hagelig som Tegn paa et kristeligt Sindelag, og desuden formane hende til Taalmodighed (Bl. Bij-Biij). Hun maa ikke ved «umaadelig» Græmmelse foraarsage sig legemlig Skrøbelighed og derved forkorte sine Dage (Bl. Biiij). Han anser det for overflødigt at anføre mange Trøstesprog af den hellige Skrift, da hun selv gjerne læser i denne Bog og desuden «haffuer mange smucke Bøger, vdi huilcke fine Gudfryctige lærde Mend met største flid haffuer sammen dragit mange trøstelige Sententzer oc Exempel til saadan oc anden angistis vederquegelse: Iblant huilcke den er icke den ringiste, som hederlige oc Høylærde Mand Mester *Mogens Matzøn*, Superintendent i Skaane Stict, haffuer sammen dragit oc E: V: den tilskreffuit oc der met forærit paa Varbjerg, strax effter at Gud allmectigste haffde henkaldit E: V: S: Husbonde til sit Herligheds Rige, vdi huilcken E: V: maa synderlig læse oc forfare mange deylige oc trøstelige sprock oc Exempel, huor met E: V: kand i saadan Hiertens suck oc gremmelse sig husuale» (Bl. Cij).

Prædikenen har han «igen offuerseet oc i nogen maade forbedrit». «Oc at den kunde vere E: V: dis tæckeligere oc behageligere at læse, haffuer ieg den enfoldelig her beskreffuit oc intet beflitel mig hende met fremmit maal at farffue oc staffere, som det maa ske vel nogle kunde behage. Thi ieg haffuer her vdi villit føye mig effter mange gaat Folck, som sig haffuer beklagit, at de gierne vilde læse gode Mendis Ligpredicken, som vaare vdgangne paa Tryck, men det haffuer faldit dem gantske besuerligt somme deris mening at forstaa, som haffuer blandit Dansken met mange Latiniske sententzer, at de paa somme Blad neppelig haffue fundit den tredie part at vere Danske, aff huilcken imellomsettelse (effterdi de icke kunde forstaa Latinen) de haffue glemt meningen paa det, de haffue læst, før end de iblant Latinen haffue en anden Dansk Sententz fundit oc opledt. Aff denne aarsag haffuer ieg baade dem, som Latine icke kunde forstaa, oc mig selff denne wmag faarekommit oc forkaartit, At ieg icke tør skriffue oc sette en mening to gonge paa atskillige Maal, oc andre haffue icke

heller fornøden iblant nogen Latine at lede effter den Danske mening. Oc forseer ieg mig visselig der til, at ingen fromme Christne her vdi skulle haffue mig fortentct, huercken de, som vel lade sig nøye met Guds Ord, som oss er giffuit (Gud ske sin ære) paa vort Danske Maal, icke heller de, som ere saa lærde oc forstandige, at de vide, om de ellers ville samtycke det, at huert Tungemaal bør serdelis paa sin tid oc sted at haffue sin ret. Dog vil ieg ingen gaat Folckis mening her met haffue forwlempit eller imodsige, Men aarsagen til min egen vndskyldning ydmygelig her vdføre oc tilkiende giffue.» (Bl. Cij^{vo} - Cij^{vo}.)

Forf. indskyder hist og her Smaavers i sin Prædiken, saaledes hvor han taler om, at aabenbare Syndere, der dø uden Pønitens, ikke faa nogen ærlig Begravelse (Bl. E):

«Som de haffue leffuit i Verden here,
Saa monne deris Død oc afgang vere.
Foruden Klocker, Lius oc sang
Haffue de vandrit den mørcke gang.
De siuncke som Stene i deris graffue,
Huo veed, om de monne salighed haffue?»

Enkelt Strofer findes f. Ex. Bl. N^{vo}:

«I dag er Menniskit karsk oc rød,
I morgen er hand kranck oc død.»

og Bl. Qvij^{vo}:

«Naar wi haffue alleuegne gest,
Saa er dog hiemmit allsombest.»

Det af Kong *Jakob* af Skotland forfattede Epitafium, som omtales ovenfor, findes bag i Bogen (Bl. Riij) og lyder saaledes:

«Quid? mirum est, *Bingi*, quod tecum insignia, nomen
Armaque fatali contumulentur humo.
Quæ per te steterant, quorum tu gloria, non næ
Hæc æquum est eadem te moriente mori?»¹⁾

¹⁾ P. v. Möller, Bidrag till Hallands Historia I. 268, siger, at denne Gjengivelse af Verset er urigtig. Det skjønnes ikke, hvori Fejlene bestaa, med mindre man vil henregne en gammeldags Stavre-maade og Interpunktion hertil; men i hvert Fald er denne Læse-maade heldigere, end naar den nævnte Forfatter har «eodem» i sidste Linie.

Paa samme Blads Bagside findes et latinsk Distichon, undertegnet *I. L. C.*, som angiver Døds-Aar, -Maaned, -Dag og -Sted.

Endnu maa bemærkes, at Bogen er prydet med to Træsnit, fremstillende *Anders Bings* og hans Hustrus Vaabner, men begge afvigende fra Afbildningerne i Adelslexikonnet. Afvigelserne for hans Vaabens Vedkommende bestaa i, at alle Felterne ere hvide, og at Vesselhornene ere blaat og hvidt delte. Fru *Anne Pedersdatter Galts* Vaaben maa nærmest beskrives som to Skraabjælker fra højre til venstre¹⁾; men Farverne ere helt forvirrede: Sølv og grønt i Skjoldet, og paa Vesselhornene, hvor Bjælkerne endog gaa fra venstre til højre, Sølv og Purpur. Tegneren har øjensynlig intet Begreb haft om Skraverings Betydning.

¹⁾ Jvfr. Saml. t. jydsk Hist. IV. 77-80 og Afbildn. S. 47.

Joachim Gersdorf.

(1611—1661.)

Høyædle, Erlige og Welbyrdige, Nu Salige Herres, Her *Joachim Gerstorff* Til Tundbyeholm, Ridder og Hans Kongelig May^{tes} til Danmark etc: Riges Drost, Raad, Præsident udi Collegio Status og Befalings Mand over Callundborg Lehn, Hans Adelige Herkomst, Hans berømmelige Lifs og Lefnetz Jnden og Uden Lands fremdragelse, Hans Høye Embeders og fornemme Bestillingers udj Riget Lovlige Forvaltning og Saligt afskeed fra denne Werden Belangende: Da er denne Salige Herre til Velfortiente Loulige Amindelse dette saa Kortelig at formelde, at hand er fød paa sin Fæderne gaard Sæbygaard¹⁾ udj Jylland den 11 Novembris A^o 1611 af Efterskrefne Erlige og Welbyrdige Forældre.

Hans Fader var Erlig og Welbyrdige Mand *Caspar Christopher von Gerstorff* til Sæbygaard. Hans Moder var Erlig og Welbyrdige Frue, Fru *Else Munch* til Taaberup. Hans Farfader var Erlig og Welbyrdige Mand *Peter von Gerstorff* til Kriskou og Tettou. Hans Farmoder var Erlig

¹⁾ Sæbygaard (i Gjern Herred).

og Welbyrdige Frue, Fru *Anna von Minquidtz*¹⁾. Hans Morfader var Erlig og Welbyrdig Mand *Christen Munch* til Taaberup, Danmarks Riges Raad, Stattholder i Norge og Kongel: May^{ts} Befalingsmand paa Aggershuus. Hans Mormoder var Erlig og Welbyrdig Frue, Fru *Dorethe Gyldenstiern* af Stiernholm.

Af disse og deslige mange af byrd og Blod velædle og fornemme Forældre og giefvest Adelige stamme i det Rommerske Riges Fyrstendømme Sleszien, paa Fæderne, og af Urgammel beste Danske Adel, paa Hans møderne side, haver denne Sal: Mand haft sin oprindelse. Hvilken sin Høye ædle Herkomst og Stammes Ypperlighed dend gode Sal: Herre selv ikke saa meget priszedede sig Lyksalig af som af dend Høye sig af Gud Allermegtigste beviste Naade, ved hvilken hand, som med alle Mennsker var undfangen i Synden og der ud over ikkun fød Kiød af Kiød og af Naturen et Vredens Barn, var af Guds synderlig Naade ved Vand og Aand i dend Hellige Daab igienfødt til at være et sand Guds barn, Guds Naades Arfving og Jeszu Christj medarfving til dend u-forgengelige, ævige glædes og Saligheds erlangelse udj Himmerige. Hvilken dend Grundgode Guds u-sigelige Velgierning imod sig Denne Sal: Herre fra første Barndom op til hans sidste Aandedræt med daglige gudfrygtige Betenninger, med dybsindige og Christelige discusser og med mange dydfulde actioner udj hans gandske Lif og Lefnet

¹⁾ Klevenfeldts Stamtavle over Familien Gersdorf stemmer hermed, hvorimod den hos Hofman (I. 51, Tab.; jvfr. Geneal. og biogr. Archiv S. 32, Stam.) afviger ved at lade Kasp. Chrff. G. være en Søn af Gottlieb Chrff. v. G. og Helene Sophie v. Gablantz, af hvilke hin atter var en Søn af Peter Chrff. v. G. og Ursula (Anna) Minkwitz. Hvem der har Ret, er tvivlsomt.

meget gudeligen og Christeligen haver ladet see og erkiende, ligesom hand og der til meget omhyggeligen af sine Velb: Sal: Forældre strax fra sin diende aar var opfostret og fra første Barndom meget Christelig optugtet. Thj det første denne Sal: Mands aar og Alder det nogenlunde kunde tilstæde, er hand strax udj Herrens sande Frygt, som dend allerbeste grundvold til alle dyder og viisdom, at undervisesz betroet dend hæderlig og vellærde mand Hr. *Christen Clemendszen*, Siden Sognepræst til Sortebrødre i Wiborg, under hvilken sin Kiere, nu Sal: Præceptore, der hand hafde lagt dend første og rette grundvold til en Sand guds frygt, alle Christelige og Adelige dyder, er hand ydermeere i sin Velbyrdige Forældres Huus bleven holden under hæderlig og høylærd mand M. *Jens Skottis*, nu Sognepræst til Lønborg Bispegaard udj Nør Herred udj Riber stigt i Jylland, hans Disciplin udj 3 aar. Siden er hand med samme sin Præceptore til dend Kongel: og Adelige Skole Sorøe forskikket, hvor hand under Hæderlig og Høylærd Mand M. *Niels Skelderup* og M. *Christopher Christenszen* publice i Skolen og af forⁿ sin Skolemester M. *Jens Skotte* privatim uden Skolen flitteligen er bleven informerit, ved hvis samtlige gode information saa og vel som ved egen synderlig og Exemplar flittighed og dydighed denne Salige Herre sig udj Guds frygt, i alle Christelige og Adelige Unge mænds vel sømmende dyder og udj Bogelige Kunsters Videnskab saaledes forfremmede, at hand ikke alleeniste af Hans Præceptoribus var Elsket, men endog var hos alle sine med Discipul æret og afholdet, saa som et Ret skikkeligheds, Dyds og flittigheds Original, de sig kunde foresætte at efterfølge.

Som hand nu sine gode fundament i Skolen hafde

Erlanget, haver hand sine Adelige Exercit[i]a paa Academi-
 met med figten og Riden og Dantzen flittelligen øvet,
 hvortil dend Sal: mand og da hafde megen Lyst og incli-
 nation, Continuerede dennem og der saa jndtil Anno
 1629, der det da behagede Hans Salige Velbyrdige For-
 ældre hannem udaf Riget med bemelte sin Præceptore at
 forsende, med hvilken der hand til Leipzig udj Meisen var
 ankommen, og der var bleven bekyndt med adskillige
 Adelige Unge Cavaliers, som der flittelligen Studerede,
 gjorde Æmulationen hos denne Salige mand ikke liden
 frugt, saa hand fik endda større Lyst, end hand tilforn
 hafde, de i sit Fæderne Land velbegyndte Studia yder-
 meere at Continuere, lod sig og derfor privatim informere
 in Studio Eloquentiæ et Politicæ af Eloquentiæ Professore
 M. *Andrea Corvino*, saa og in Studio lingvæ græcæ af
 M. *Johanne Rhenio*, i ligemaade Professore og Rectore
 Scholæ samme steds, af hvilke lærde mænds flittig infor-
 mation denne Sal: Herre efter de Høye Hans Naturs og
 Nemmes qualiteter, som Gud hannem synderlig hafde med
 befafvet, sig saa berømmeligen forfremmede, at hand paa
 en kort tid holdt mange Exercitationes oratorias og selv
 læste lingvæ Græcæ Authores, Oratores, Poëtas og
 Historicos, uden interprete. Forblef saa paa forbemelte
 Leipzigske Academie tvende gandske aar, hafde vel ønsket
 lengere paa samme sted sine da florerende Studeringer
 ydermeere at Continuere, hafde ikke dend Blodige Krig
 Musas selv tillige med hannem af Meisen forjaget, hvor-
 fra hand og derfor begaf sig ind udj Nederland, hvor,
 efter at hand detz fornemste steder hafde beseet og
 igiennemreyst, sig omsider til Leyden i Holland opholdet
 og der jligemaade som til Leipzig sine Studia humaniora
 samt politices og Eloquentiæ Continuerede, og det for-

nemmelig under dend vitberømte og lærde mand *Petro Cuneo* Studia juridica et oratoria flitteligen Excolerede.

Fra Nederland begaf sig dend Salige Herre ind i Engeland, og efter at hand til Londen og udj det Kongel: Hoff hvis i det Riges politie fornemmeligen var at agte hafde lærdt og observeret, begaf hand sig der fra til Oxfort, at hand sig med dets viitberømte og skionne Biblioteche i sine Studeringer vilde betienne. Efter nogen tid begaf hand sig derfra ind udj Francherige, hvor hand sig til Paris noget meere end halfanden aars tid opholdt, Jndtil saa lenge hand ved sin Velbyrdige Faders dødelig afgang blev foraarsaget at maatte hiemreysze til sit Fæderne Land, sine Efterladte midler at sette udj Laffve og alting at føre udj Rigtighed, hvilket saa snart som forrettet var, Reyste dend Salige Herre strax ud igien fra Øresund til Amsterdam, ikke uden temmelig pericel paa samme Reysze, efter som deres Flode paa Veyen af Dynkircherne blev antastet og i Flekerøen under Norge jndjaget, kom dog omsider vel til Holland, hvorfra Hand og strax reiste til Paris igien, og sig der ydermeere i blandt de fornemmeste, skikkeligste og lærde mænds omgiengelsze paa et half aars tid opholdt, gik saa derfra paa Lion, siden til Geneve, og forblev der udj 4 maaneder, ikke uden synderlig frugt, som hand samme steds af adskillige fornemme lærde mænds omgiengelsze derfra med sig førde, drog saa igiennem Suitzerland, Grobunten og Walteline jnd udj Italien, og eftersom hand hafde gode principia lingvæ Italicæ og var Sproget saavit mægtig, at hand det vel kunde tale, begaf hand sig strax fra Venedien til Rom, paa hvilken sted, efter som hand fandt stoer mængde af fornemme, lærde og meget Kløge mænd, baade

af Italiener og andre Nationer, forblev hand der i 7 maaneder.

Efter at hand var om det Rommerske Hof, dends Kirkes og der af dependerende Herredømmes Estat, Politie og leylighed informerit, saa og alt, hvis enten in Sacra eller in Profana eruditione der var at lære og merke, flitteligen og Nøye hafde Observeret, begaf hand sig fra Rom til Neapolis, om dens Politie og Regiering i ligemaade sig at erkyndige, hvorfra hand efter nogen tids forløb til Florentz forreyste, og efter som hand der jligemaade fandt for sig adskillige fornemme Høye Personer, Adelige Cavaliers og mange lærde mænds gode omgiengelsze, opholdt sig og der paa steden i 5 maaneder. Begaf sig siden derfra til Venedien, og forblev der nogen stund, Reyste saa igiennem Friul, Tirol, Østerrige og til Wien, hvor hand sig i det Keyszerlige Hoff nogen tid opholdt, om dets Admin[i]stration og politie og det gandske Rommerske Riges Estat fuldkommelig at lade informere, fandt og der for sig mange fornemme baade af Adel og andre stands Personer, som hand tilforn udj Frankrige og Italien hafde Kundskab med, hvis gode omgiengelsze hand og da til sin største fornøyselsze dagligen vindte [sic]. Fra Wien Reyste dend Sal: Herre ind udj Ungeren til Presburg og andre der beliggende Stæder og siden tilbage igiennem Bhemmen til Prag og der fra til Dresden, hvor fra hand begaf sig ned ad Elffven til Hamborg, kom saa igien efter lykkelig fuldendt Reysze i sit Fæderne Land.

Saa snart dend Salige Mand nu i sit Fæderne Land Anno 1638 var jndkommet, og var her over til Kiøbenhafn forreyt i denne agt og meening Hans Kongel: May^{ts}, Høyloflig Jhukommelsze, *Christiano Quarto* sin Underdanigste tienneste i hans Kongel: May^{ts} Hof at præsentere, Er

hand ved en forfalden occasion af Hans Kongel: Høyhed Hr. *Christian*, Da Danmarks og Norges Printz, Høyloflig Jhukommelse, begieret udj Hans tienneste sig at ville be- give, det hand og Underdanigst gierne efterkom, og for en Hof-Junker antaget, og efter som dend Sal: mands Herlige Dyder, Høye Qvaliteter og store skikkelighed strax i Hans tiennestes begyndelsze lod sig see og tee som et rêt Speil for alle de da i samme Fyrstelige Hof opvar- tendes Adelige Unge mænd, haver hand sig saadan Naade og bevaagenhed forhvervet, at hand i samme aar [blev] hos Princessjnden til Kammerjunker forordnet, Hvilken fornemme Charge denne Sal: mand med alle Høy og Nedrige stands gode og berømmelige eftersagn saa og fornemmelig med sit Herskabs store fornøyelighed og Velbehag haver forvaltet til A° 1641, der hand kort for sin Bryllups Høytid tog Underdanigst afskeed og fra Hove aftakkede. Imidlertid mens denne Salige mand denne Kammerjunktens bestilling opvartede saa vel som siden, saa lenge som dend Salige Herre lefvede, Haver Høyst- bemelte Hans Kongel: Høyhed, Høyloflig Jhukommelsze, meget respecterit denne Sal: mands høye fornuft, dybe forstand, store betenksomhed, synderlige Sitsomhed og yndelige beskeedenhed, saa hand jdeligen og gierne, saa tit nogen leylighed der til kunde gives, hafver villet sig med denne Sal: mand i adskillige discurser jndlade og hans velgrundede meening og Iudicium der over fornemme, Hvilket hand og i adskillige vigtige Sager ikke uden Naadigst Velbehag efterfuldte, saa og dend Salige Herre med ald Naade var dend Salige mand synderlig bevaagen, og hannem adskillige Høyvigtige Negotier for sin Reysze ad Tydskland Naadigst anbetroede og befaldte. Samme denne Sal: Herres efterlatte Høyfyrstelige da Enke Prin-

cesse, og nu til Saxen Altenburg Princessjnde, Denne Sal: mand ikke med ringere Naade end og til denne stund haver været Høyst bevaagen, hannem ved sine Naadigste skrivelszer ofte ladet besøge og i een og anden forfaldende occasioner hans gode Raad og betenchende været begierende.

Anno 1640 fik denne Sal: mand af Guds tilskyndelse og fornemme Venners Raad i sinde at bede om Erlig og Welbyrdige Mands Her *Henrich Hvitfeldz* til Lilløe, Ridder og Kongel: May^{tes} Befalingsmand paa LandsCrone Slott, sampt Erlig og Velbyrdige Frue, Fru *Margarete Roszenkrantz*, Deres Kiere Daatter, dend Erlig og Velbyrdige Jomfrue, Jomfru *Øllegaard Hvitfeld*, hvilken og hannem samme aar paa deres gaard Lilløe Kierligen blev tilsagt.

Samme Aar 1640 foretog sig denne Salige mand udj Sverrig en Reysze at giøre, dend hand og paa 3 maaneders tid lykسالigen Endte, og paa samme sin Reysze sig om dette Riges beskaffenhed vel og flitteligen erkendede.

Anno 1641 efter tilforn gjorde Kierlig tilsagn har dend Salige mand, Erlig og Velbyrdige mand Hr. *Henrich Hvidtfeld* og Hans Kiere Velbyrdige Frue, Fru *Margarete Roszenkrantz*, berammet denne Sal: Mands Bryllup her udj Kiøbenhafn den 3 Octobr. at skulle holdes, det og med tilbørlig Solennitet skeet er, og lefvede hand med samme hans Sal: ædle og Dydefulde Kieriste Hustru til Anno 1655 dend 10 Aprilis¹⁾, som var udj 13 Aar 5 maaneder og 8 dage, efter hvilken tid det behagede Gud allermægtigste ved dend timelig Død Hende fra denne Verden til sit ævige Riges ære paa sin egen Fæderne gaard

¹⁾ En Fejl for d. 11. Marts.

Lilløe at hedenkalde, og var dette deres Egteskab af Gud allermægtigste Faderligen begavfet og velsignet med fire Sønner og Sex døttre, Næmlig *Christian*, *Caspar*, *Christopher*, *Henrich* og *Friderich Gerstorff* saa och Jomfru *Magdalena Sybilla*, Jomfrue *Margarete Gerstorff*, som Gud i sine unge aar henkaldede, Jomfrue *Sophia Amalia*, Jomfrue *Else*, Jomfrue *Margarete* og Jomfrue *Dorethe Gerstorff*.

I Denne Salige Herris Egtestand haver hand altid Inderligen og Kierligen Elsket sin Salige Kieriste Adelige og Dydefulde Hustrue, Høyst respecteret, agtet og æret Hende og Hendes Welb: Kiere Forældre, Slegt og Venner og udj alting baade imod Hende og alle Hendes saaledes sig udj ord, gierninger og god omgiengelsze Comporteret, at der vel kand tvifles, om der nogen tid et Christeligere, glædeligere og baade for Gud og Mennischen behageligere Egteskab end det nogen steds var at finde, saa lenge det Gud behagede dennem samtlig udj dend stand at endt-holde.

Hans adelige Kiere børn drog hand altid en Ret Faderlig og omhygelig omsorg for, at de for alting i Guds sande frygt og i alle Christelige Dyder og Adelige qualiteter grundelig og vel maatte opdrages og optugtes, og som hand dend adelige Ungdoms optugtelsze selv allerbest forstod, saa har hand og sine Kiere Børns information ikke alleene selv fornemmelig foreskrevet, men end og saa ingen flid og omkostning sparet, at hand til dennem de Capabelste og beqvemmeste Personer kunde udvelge, med hvilke hand jdelig om deres Information confererede, hvor udover og hans Velbyrdige Kiere Sønner i deres unge alder en meget berømmelig profect baade in lingvis et dignis nobilitate disciplinis haver gjort,

Hvilken og ønskis, at ligesom dend var deres gode Salige Faders [sic] i sit levende live til største glæde og Contentement, at dend og herefter maa være Gud til ære, dennem selv til gode, deres adelige Sødskende og Venner til glæde saa og deres Fæderne Land udj sin tid til tienneste og befordring.

Om videre dend Salige Herres privat Lif oc lefnet, om hans meget ædle og rare gemytte, Høy Viisdom, store og berømmeligste Erudition in sacris et profanis, saa vel som hans jdelige og daglige Christelige Øvelszer i Guds sande Kundskab og frygt samt i dend rette u-forfalskede dyds fulkommenhed, dersom her efter fortienesten skulde meldes, vilde det falde alt for vitløftigt og tidens Kaarthed u-taaligt; Thi aldrig kunde noget her om saa berømmelig siges, at hans høye 'qualiteter og dyder det samme jo langt overgik, det og derfor ikke uden god betenkende forbjgaaes, efter som dend salige Herre selv i ald vitløftige, end ogsaa vel fortiente berømmelsze ikke hafde nogen behag. Mens som denne nu Salige Herre med adskillige Christelige og dydefulde actioner til Guds ære og sit Fæderne-Lands tienneste paa sin Egen adelige Residentz Tundbyholm i Skaane var geskefftig, er hand ved det u-formodentlige Svenske jndfald, som A° 1643 skeede, gandske blefven forhindret, i det hand med de andre Adelige Landsaatter maatte sig fra gaarden og gods her over til Kiøbenhafn Nødvendig begive, hvor efter at hand hafde bragt sin Sal: Kiere Hustrue og Børn i sikkerhed, er hand til sin Velb: Kiere Fader, Hr. *Hendrich Hvitfeld* til Lilløe, Da Befalingsmand paa LandsCrone Slott, igien overReyst, hannem ikke alleeniste som en Trofast Huld Søn, men end ogsaa som en god og redelig Patriot udj tilformodendes beleyering med Raad og Daad

at secundere og Biefalde, og der strax af begyndelszen Anno 1644 Slottet af Fienden blev belejret, Attaqveret og bestormet, har denne Salige Herre ved velbemelte sin Kiere Fader, da Gouverneur paa Slottet, sig Mandhaftig og tapper værget og med Continuerlig mueligste modstand Fienden incommoderet, saa lenge jndtil der ingen forhaabning var om Succurs, og de af brek og mangel paa adskillige fornødenhed og Guarnisonens udmattelsze og forsvekselsze omsider var foraarsaget Slottet ved en Reputeerlig accort fienden at overlevere.

Anno 1645 blev denne Salige Herre med Salig Velbyrdig *Christen Skeel* til Fusinge samt tvende andre af Adelstanden tilforordnet at være i samme Feide tid Land-Commissarier her i Siælland og i dend Ordre at stille jmod ald Fiendtlig, da hver tid og stund befrygtende Jndfald, efter som dend Svenske og Hollandske flode Landene da alle steds hafde omseylet, Hvilken sin anbetroede bestilling og Commissariat denne Salige Herre troeligen og med ald muelig flid og Aarvaagenhed forvaltede, ikke uden deres store fornøyselsze og loflige eftertale, som hand i samme sin Commissariat hafde at byde, befale og raade over.

Anno 1648, Der det hafde behaget Gud allermægtigste at bortkalde dend stoermægtigste Høybaarne Fyrste Hr. *Christian*, Danmarkes og Norges udvalde Printz ¹⁾, og det paa dend Salige Herres Reysze til de varme bad etc. i Tydskland, er dend Salige Mand af dend Durchleutige Høybaarne Herre og Fyrste Hr. *Johan Georgio*, Churfyrste til Saxon, Naadigst anmodet med forføyede Fyrstelige Creditive hos Hans Kongel: May^{te}, vores Allernaadigste

¹⁾ Prinsen døde som bekjendt 1647.

Herre *Christianum quartum* af kvalitet som sin Fuldmægtige Legat at anholde om nogle af Hans Elskelige Kiere Daatters, Princesjndens *Magdalena Sibilla* Lifgeding og andre Høyst angelegen Hendes Verff, det hand og efter offentlig Audientz paa Flensborg Huus hos Høybemelte Hans Kongel: May^{te} flitteligen og troeligen ikke uden det Churfyrstelig Huusztes Naadigst velbehag og høyst fornøylighed haver forrettet.

Samme aar in Decembri, der vores nu Regierendes allernaadigste Herre og Konge, Konning *Friderich dend tredie*, var efter sin Elskelig Kiere Hr. Faders Høyloffligst ihukommelsze kommen i dend Kongel: Regiering her udj Riget, haver det behag[e]t Høybemelte Hans Kongel: May^{te} denne Salige Herre for sin da udj Fæderne Landet velbekynte Høye adelige qualiteter og store Skikkelighed at forordne til at være Hans Kongl: May^{tes} Stattholder her udj Kiøbenhavn, som hand og med Ridder Orden samme tid blef begafvet samt til een af Rigens Raad forordnet og med Boringholms Lehn allernaadigst forlehn^{et} 1), Hvilken besværlige Høye Kongel: Stattholder Charge Denne Salige Herre sig i vores Fæderne Lands meget vanskelige tider haver paataget, dend hand og ved Guds forekommende

1) 30. Jan. 1649 udnævntes han til Statholder. P. W. Becker, Saml. t. Frederik III's Hist. I. 5. 1. Maj 1649 overtog han Bornholms Len. Thurah, Beskriv. over Bornholm S. 275. Ridderslaget modtog han 25. Nov. 1648. L. J. Hindsholms Dagbog S. 35; Vedel Simonsen, Jørgen Brahe S. 92. Er han virkelig bleven forfremmet i Decbr. 1648, som Texten siger, kan det altsaa alene være til Rigsraad, men ogsaa med Hensyn til dette Punkt er Angivelsen maaske ikke ganske paalidelig. Det er imidlertid forhåstet Efterretning, naar den svenske Resident allerede den 22. Juli mælder hans Udnævnelse. Becker, anf. Skr. I. 2. Jvfr. Aktstykker udg. af Fyens Stifts lit. Selsk. II. 102 f.

Naade, hielp og Bistand og egen synderlig Vigilantz, Høye fornuft, god berømmeligste forsorg samt fornuftige Conduite saaledes haver forestaaet, saa at hand for denne sin Administration for alting hafde een god og u-besmittet Samvittighed, hos begge Deres May^{tt} ald Kongelig Hyldist og Naade og hos sine Medbrødre Rigens Raad saa som sine Administrations beste Medvidere et berømmeligt tro-skabs og oprigtigheds Vidnesbyrd imod sin Konge og Fæderne Land, Efter som der af alle Hans Actioner saaes og erfaredes, at alting blev paa beste og paa Hans May^{tt} og Rigens Nytte beqvemmeligste Maneer dispenseret, ald fornødentlig Inspection og Varetægt paa sine tilbørlige steder ordineret, og alle Consilia der hen dirigeret, saa at det maatte geraade Hans Kongel: May^{tt} og Riget til synderlig Nytte og gafn og det gandske Fæderne Land til merkelig befordring og bestyrkelsze.

Hvilket denne Salige Herres Høybemelte forsæt der Hans Kongelig May^{tt} Naadigst erkjendte og af alle Hans i samme Hans Stattholders Embede Passerede Affectioner saae og erfarede, er Hand af Høystbemelte Hans Kongel: May^{tt} til Danmarkes Riges Hofmester udvaldt, og haver derpaa giort sin Eed dend ¹⁾ Anni 1652, ligesom hand og, efter at det Gud allermægtigste hafde behaget her i Riget dend forandring at giøre, at Deres Kongel: May^{tt} til ArveHerre over Danmarkes Rige af samtligen detz stænder var Hyldet og Soeret, Haver Høystbemelte Hans Kongel: May^{tt} hannem for sin store Huldskab og hid jndtil i saa mange aar erfaret sit Riges Lovlige, genereuse og incorrupt administration til dette sit Riges Drost og

¹⁾ Der er ladt aaben Plads til Datoen, som er den 29. Oktbr. Vedel Simonsen, Jørg. Brahe S. 106.

Præsident udj Collegio Status allernaadigst forordnet og beskikket.

Hvorledes denne nu Sal: Herre sig i disse Høieste og besværligste Deres Kongel: May^{ts} og Rigers Embeder haver som en god, Ret og retferdighed, Dyd og Erbarhed, begge Deres Kongel: May^t og det Kongel: Huus, fæderne Landet og det gemeene beste altid Elskende Mand sig forholdet og skikket, dersom det efter Hans meriter og fortienneste her skulle opregnes, vil det blive besværligt paa denne korte tid at udføre, alleeniste kand dette hannem til sandferdigste loflig eftersagn ey forbigaaes korteligen at melde, at hand i sine Publicque actioner saa vel som i sin egen privat affaires altid haver haft sig Guds dend aller Høiestes ære fornemmeligen foresæt, til hvilken at fordre hand af ald formue og efter de Midler, som nogen Tid mueligt var til veye at bringe, var villig, ferdig og bered, saa vit hannem og hans tilbetroede Charge i nogen maader kunde medføre og vedkomme. Jmod begge deres Kongel: May^t saa som sine allernaadigste Herrer og det Kongelige Huus haver hand med ald underdanig Huldskab og troeskab i alle occasioner erjndet sig dend æd og pligt, hand dennem og det gandske Kongel: Huus Som saadan en Kongel: Høybetroet Minister skyldig var, haver og derfor altid været færdig og redebaan for Deres Kongel: May^t og det Kongel: Huus ald sin Lykke og velferdt, gods og formue, Ja lif og blod, om fornøden var, allerredonst og Underdanigst at wove og opsette. Jmod fremmede Herrers, Potentaters Nationers og Republiqvers Extraordinaries Ambassadeurer og Ordinaries Præsidenter haver hand sig med største forsigtighed, Høyfornuftighed og synderlig Moderation saavel i freds som og fornemmelig i disse Høyst

besværligste feyde tider saaledes Comporterit og skikket, at hand fornemmelig Hans Kongel: May^{tes} Riges Interesse med ald mulig forsorg og forsigtighed saaledes haver obagtet, saa at ingen med god Samvittighed eller nogen føye kand sige, noget ved hans enten efterladenhed eller anden forseelsze at være tilbage sætt, som Hans Kongel: May^{tt} og Hans Riger til ære, gafn og gode mueligt var til veye at bringe.

- Jmod Riget og Hans gandske Fæderne Land, saa vit Hans betroede Commando sig belangende, haver hand som een god Patriot og i alle maader incorrupt og Generous Minister sig saaledes forholdet, at hand af ald muelig flied i freds tid haver sadt alting i dend Orden og skik at føre, at deres Kongel: Mayesteter og Kronen maatte nyde og beholde det, dennem med rette og billigen tilkom, og ald sig jndsnigende vederskab og skade paa Kronens Interesse paa alle stæder maatte afverges og afskaffes; thj som dend Salige Herre var selv af saa redelig, incorrupt og Generous gemytte, at hand holdt sig alt for nobel til enten sin egen eller nogen af sines privat interesse ved denne sin Høye Commando og store myndighed i ringeste maader at søge, saa haver hand ey heller aldrig med villie og videnskab nogen tid vilt bevilge eller samtykke, at andre Hans Kongel: May^{tes} [sic] og Kronen med nogen u-billige ¹⁾ skulle fornachdeele eller skade, mens altid der efter med ald mueligst magt stræbet, at ligesom een hver ved Lov og Ret [det], dennem med Gud og Retten tilkom, u-beskaaret maatte beholde, Saa og at Hans Kongel: May^{tt} og Kronen sit deslige uden forkleining og skade maatte erlange.

¹⁾ I Afskriften er ladt aaben Plads til et Ord.

Hvorledes denne Salige Herre imod sit Fæderne Land i Nød og feydes tid sig haver skikket, er alle dette Riges Jndvaanere ikke mindre end mange Udlandiske og fremmede bevedst, nemlig at dend Salige Herre ald sin egen og sine mange største deel Umyndige børns velferd for deres Kongel: May^{tt} og det Kongel: Huuszses samt Fædernelands Conservation opløbende forstrekninger [sic] det i sin nød bjfaldet og til hielp kommet baade af egen underdanigste, huldeste affection jmod Deres Kongel: May^{tt} og Fæderlandet saa og for et got Exempel andre at foregaae, Deres Kongel: May^{tt} og Fæderne Land i saadan stoer nød og Høye pericel ingenlunde at undfalde, som hand og selv aldrig, i hvor stoer faren og Nøden var, om dend despererede, Men altid u-forsagt og freidig alle dætz stender og Statter yderlige og Mandelige at stræbe og vel at forhaabe formaaende [sic], Hvilket hand fornemmelig og lod see baade i dend vanskelige Commission, hannem Anno 1658 in Februario af Hans Kongel: May^{tt} var til betroet med de Svenske Commissarier om freds fordrag dissze Nordiske Krone jmellem at slutte, saa og [i] Særdelighed i dend langvarende byes beleyring og Bloqvades tid, Saadant ikke u-Sandferdigt denne gode Salige Herre med berømmelsze kand eftersiges, at Hans Kieke og uforsagte gemyt, fornemme gode Consilia og berømmeligst Redebonhed til Fæderne Landet at Secundere meget haver hiulpet til denne Bye og det gandske Rige i forleden feyde tid at Conservere.

Jmod Hans Kongel: May^{tt} og Rigens Raad haver dend Salige Herre sig med største Kierlighed, forsigtighed og yndelighed forholdet, Jdet hand dend Høye af Hans Kongel: May^{tt} sig til betroede myndighed og sin Danmarks Riges Hofmesters store Charge ikke til noget

overmod eller til noget absolut Commando i Rigens Sager at føre haver nogen tid misbrugt, men altid gierne, saa tidt nogen af dennem tilstede var, deres betenkende fornummet og deres gode Raad aldrig forbjgaaet udj alt, hvis paa Rigets og det gemeenes vegne var at ordinere, slutte og bestille, Consulteret og derfor med dennem jdeligen og flitteligen, og intet efterlod, som saadan en Kongel: Høy Minister udj slig en Charge vedkommer, det de gode Herrer samtl: med lovligst berømmelsze nu vide at eftermæle.

Jmod dend anden fornemme Adelstand haver dend Salige Herre altid været meget fortroelig, lifsalig, beleven og beskeeden, det Hand ikke mindre mod de andre standz Personer, baade Geistlig og Werdslige, lode [sic] see og tee, vidste sig og ikke at have nogen U-venner eller fiender af nogen stand i Riget, uden de samme maatte være Deres Kongel: May^{te}, Fæderne Landet og det gemeene bestes fiender, Thj for hans Privat og egen Person var hand af dend store moderation og Genereuse gemytte, at om noget kunde være af nogen begangen, som andre maaskee vel skulle tage til mistykke og, om de der til magt eller leylighed hafde, vel ville vindiceret, det haver hand altsammen enten agtet langt mindre, end at hand sig derover skulle lade bevege, eller af et ædel gemytt gandske forgiæt og efterladt, Thj aldrig ville dend Salige Herre nogen menneskes fordervelsze eller schade, hand saae meget gierne og Hiertelig gierne ønskede, at alle og enhver Landszens Jndbyggere ved Lov og Ret, stand og Statt, Embede og Bestilling, Næring og Biering maatte Conserveres, Endtholdes og beskiermes.

Denne Salige Herres store Humanitet og beskeedenhed saaes og derved fornemmelig, at hand altid, naar

hans Legemes styrke og Helbred det nogenlunde bevilgede, gierne admitterit og lod til sig komme hvem det og var, som hos hannem noget enten paa Deres Bestillingers eller egen privat vegne hafde at andrage, svarede alle mildelig og beskeedelig, og saa vit Tidernes besværligheder bevilgede, dennem udj deres begieringer og anbringende befordrede, som hand og fornemmeligen hafde stoer behag og begierlighed med dennem af dend lærde stand gierne at omgaaes og med dennem, saa vit andre Hans Høye forhindringer og Rigens gescheffter det bevilgede, at tale og discurre, efter som hand in omni omnium facultatum et disciplinarum genere selv var versatissimus, som hand og af synderlig lyst og begierlighed til literas ey kunde underlade sine Studeringer selv at Tractere og paa dennem at anvende ald dend flid, hand ellers fra de mange Rigens Bestillinger, hannem overhengede, nogen tid kunde afbryde.

Jmod dend geistlig Orden, Guds ords Tiennere, Kirker og Skolers betienter lod hand og see sin Liberalitet og Rundhed, og ingenlunde forglemte de fattige her i Staden sin aarlig deputat til deres Oeconomum at udgifve foruden dend meget runde gave, hand til fattige Qvæste bodsfolch paa Bremmerholm haver Legerit og Skenket.

Jmod hans egen Tiennere og dagelig opvartere var dend Salige Herre saa god, mild og Moderat Hoszbonde, saa at alle og en hver af dennem, baade mænds og Qvindes Personer, store og smaa, nu med ald Sandferdighed bekiender sig aldrig at vide, hvor de nogen steds sig en Frommere og mildere Hosbonde Kunde ønske eller begiere, som hans egne Tiennere saa vel som Hans Kongel: May^{tes} Bønder paa Lehnene, som dend

Salige Herre var med forleent, nu med Suk og graad beklager dend forandring, som de maa erfare, i det de denne deres gode Salige Hosbonde og Herre haver mist, som dennem alle og enhver var ikke alleene en god Hosbonde og Patron, mens endog i een from Faders og Opholders sted.

Ligesom derfor † denne Salige Herres levendes live sig altid inderlig haver glædet Hans Elskelige Kiere Børn, fornemme Svogre og gode Venner, alle det gemeene bestes Velyndere af alle stænder og Statter, Underskedelige hans Clienter og egne Tienner og opvartere Samt Hans egen Gods Tienner og Bønder, Saa tilbørlig Hiertelig og Smertelig sørger enhver for sin Kiereste Fromme Fader, Huldiste Svoger, Trofaste Ven, Landszens Pillere, Høyfornemme Kongel: Minister, Store Patrone, Gunstige Herre, Fromme Hosbonde, milde Nødhjelpere og mægtige befordere, hvilke samtlige dend Trøstefulde og hielprige Gud ville igien Naadeligen trøste og opholde.

Denne Salige Herres adskillige vanskelige Sygdommer, store Taalmodighed i sine Svagheder, Gudelige beredelszer til Døden og meget Salig afskeed fra denne Elendige Verden anlangende, da er det moxen af alle og enhver i Landet og gandske Riget ikke alleeniste bevidst, men endogsaa beklaget, dend gode Salige Herre med saa mange adskillige besværlige tilfald af Podagra, Chiragra, Steen og andre store Svagheder nu i nogle aar at have været saaledes besværet, at hand alt for tit derover haver maatt holde Sengen, og ikke haver kunde beviisze Hans Kongel: May^{te} og fæderne Landet de tiennester saa fuldkommelig og færdig, som hand Hiertelig gierne selv ønskede. Ikke des mindre haver dend Salige Herre mit

i sine store Svagheder og for andre ulidelige smerter, som dissze vanskelige Syger medfører, paa sin Syge Seng aldrig underladt Hans Kongel: May^{tt} og fædernelandet at bjfalde og tiene, Settendes sin Egen baade Lif og Helbred tilbage for Hans Kongel: May^{tt} at tiene og det gemeene beste at fordre, saa hand moxen hver dag ikke alleene med Rigens Raad og Hans Kongel: May^{tt}s Høye Ministris om det gemeene beste paa sin Seng og i sit Cammer flitteligen Consulterede, mens endog med de U-lendiske Ambassadeurs og fremmede Ministris hver dag Confererede, hvilke samtligen i blandt andre denne Salige Herres Høye Qualiteter sig og synderlig over Hans U-trolige store taalmodighed, Sinds standhaftighed og ligesom u-bevegelighed mod ald dend smerte og Pine, som de saae og fornam hannem at udstaae, Høyligen forundrede saa vel som over hans store beqvemenhed endogsaa mit i Sygdommen med dennem saa høyvigtig Rigens Sager at debattere, hvilket de aldrig noksoम्मelige baade her og andre steder vidste at berømme. Med dissze besværlige Sygdommer, som alt for tit dend Salige Herre besvergede, var hand nu en tid lang af Gud allermægtigste hiemsøgt, kom dog i blandt smuk til rette igien, saa han kunde være ikke alleeniste over sengen, men endogsaa temmelig ferdig Hans May^{tt} selv at opvarte og i Raadstuen med andre Hans Kongel: May^{tt}s Raad at deliberere, Saa hand og nest forleden d: 11 Aprilis, som var Skiertorsdag, var udj Slots Kirken, der at Communicere samt Gud allermægtigste at takke, at hand til Nogen Helbred Naadigst hannem hafde forhiulpet. I samme Gudelige forsæt og til Guds ord at høre er hand og nest følgende Langfredag paa Slottet opaget til Kirken, Mens under Sangen er den Salige Herre saadan en afmagt paa-

kommen, at hand maatte gaae ud af Kirken, og kom ind i det Tydske Cancellie, hvor hannem en streng opkastelsze angreb. Der dend Salige Herres Svaghed blev Deres May^{ter} til kiende given, er af Hendes May^{tt} Dronningen Hr. Cammer-Raad Doctor *Petrus Bullichius* til hannem i Cancelliet nedskikket, som hannem nogle Hiertsterkende Medicamenter meddeelte, efter Hvilke der dend Sal: Herre noget var kommen sig, er hand strax til sin gaard nedaget og gangen til Sengs. Om eftermiddagen lod dend Sal: Herre til sig fordre dend Hæderlig og Høy-lærde mand Dn: D: *Paulum Moth*, Hans Kongel: May^{tt}s Hof Medicum, og Doctorem *Thomam Bartholinum*, Professorem medicinæ Honorarium her paa Universitetet, Hvilke med Dn: D: *Bullichio* med ald flid og erfaringhed hannem i hans Sygdom betiente og der til alle tienlige og menneskelige middel brugte. Effterfølgende Mandag var hand af de Kræffter, at hand temmelig vel og frisk gad talet, bad og der for *Jacob Jerszen*¹⁾ at læsze for sig Et Capitel af dend anden Epistel til de Corinth:, og der det var skeet, begierede Hand, at hand dend Psalme: Vi troe alle sammen paa een Gud, skulle siunge, Hvilken gandske Psalme dend Salige Herre selv med største Andagt udsang, og det med saa sterk Stemme, ligesom hand aldeelis ingen Svaghed hafde haft, laa saa siden meget Taalmodig og Stille hen.

Udj denne sin Svaghed blev dend Salige Herre Jdeligen og ofte besøgt af mange Hans fornemme Welb: gode Venner, som her til stede var, Hvilke for vitløffigheds skyld her forbjgaaes, af hvilke og eendeel dend Salige Mand baade Nat og Dag troeligen betiente. Ellers hafde

¹⁾ Jakob Jensen Jersin, død som Biskop i Stavanger.

begge Deres Kongel: May^{ter} dagelig adskillige bud Huuszet at lade forfare dend Salige Mands tilstand, og som hand om Onsdagen befandt sig noget temmelig, beviiste Hans Kongel: May^{tt} hannem dend Høye Kongel: Naade og hannem om eftermiddagen selv Naadigst besøgte.

Om Torsdagen eftermiddag, som var den 18 Aprilis, begyndte Kræfterne gandske at forgaae og derpaa en Kold Sved at følge. Der dend Sal: Herre selv fornam, at Sygdommen tog overhaand og greb hiertet an, lod hand u-fortøvet fordre til sig Erlig og Welb: Mand Hr. *Niels Trolle* til Trollholm, *Otto Krag* til Voldbjerg¹⁾ og *Jørgen Bielke* til Hoffvidtzholm, Samtlige Hans Kongel: May^{ts} Rigens Raad og Befalingsmænd paa Aggerhuus Lehn, Nyborg Lehn og ²⁾ Lehn, i dend Meening at vilde lade fatte noget udj pennen som sit Testament, og begierede ogsaa særdelis af Velbyrdige Frue *Cathrine Sehested*, Sal: Hr. *Sifvert Urnes* til Raarup, som dend Salige Herre udj Hans varende Sygdom opartet, at hun vilde blive der jnde. Der de Velbyrdige Mænd efter begiering vare til hannem jndkomne, bad hand, *Otto Krag* vilde have umage og skrive, og dicterede dend Sal: Mand hannem nogle Poster, takkede først for alting dend Alviisze Gud, som hafde ladet hannem komme til det sande Christendoms Lys og leedt hannem ved sin Hellig Aand i disse Slibrige Verdens Veye. Dernest takkede Hand begge Deres Kongel: May^{ter} af jnderste Hiertens grund, at de hafde beviist hannem saa stoer U-sigelig Velgierning,

1) I Manuskriptet staar: Vildbjerg.

2) Aaben Plads til Navnet i Manuskriptet; der skal uden al Tvivl læses Bratsberg Len, jvfr. Nye Dsk. Mag. II. 131. Hans ovfr. nævnte Gaard hedder Hovindsholm.

som aldrig nogen af deres Undersaatte var vederfarede, bad, dend allerhøyeste ville lønne det paa dennem og deres posteritet og lade dennem aldrig komme i dend Nød, at hand jo selv Kraffteligen vilde redde dennem der ud af. Sine Børn formaanede hand Jnderligen, at de aldrig skulle vige fra dend pligt og det Kongel: Huus samt og sær pligtig ære, med videre, dend Salige Herre sine egne privat Sager angaaende da Ordinerede og befalte. Hvilket og her for Kortheds skyld forbigaaes, det Hand og velbemelte gode mænd samtlige formanede efter sin død at maatte holdes og efterkommes.

Jmidlertid blev Hans Kongel: May^{tt} og Dronningen tilkiende given, at det var nu saa meget hart med dend Sal: Herre, Hvorfore begge Deres Mayesteter strax til hannem neder kom. Der nu Deres Mayesteter hafde sat sig hos hannem, og Hans Børn efter Hans egen begiering var jndkaldet, gjorde hand selv sin Underdanigste Tak-sigelsze til begge Deres Mayesteter for dend store og Høye Naade og mange u-talige Velgierninger, som Deres May^{ter} frem for alle andre Deres Undersaatte saa mildeligen hannem beviist hafde, ønskede saa med sammenfolde Hænder og opløfte øyne og Jnderlig Suk Guds rige og milde Velsignelsze over Deres May^{tt} og det gandske Kongel: Huus, at Gud dennem de mange Kongel: beviste Velgierninger Rigeligen og mildeligen vilde belønne, Recommenderede derpaa det underdanigste Deres May^{ter} sine mange smaa Børn, Ønskendis ikkun, at de maatte blive Capabel til at tiene i sin tid deres Konge og Fæderne Land og selv meritere Deres May^{tt} Hyldist og Naade, fik derpaa af Hendes May^{tt} trøstelige og Naadigst Svar, hand skulde intet Sørge, De ville være dem Naadig og god. Hvorpaa Hand taledes til sine Kiere smaa Børn

disze faae og tenkværdige Ord: Nu, mine Børn, Frygter Gud, ærer Kongen og gjører, hvad ræt er, saa gaar det eder visszelig vel. Derpaa takkede hand endda Underdanigste begge Deres May^{te} for denne sidste Naade, ønskende Guds Velsignelse over dennem og det gandske Kongelig Huus.

Der nu Deres Mayesteter var bortgangen, dicterede Hand fremdeeles, hvor udj hand tilforn formedelst Deres Mayesteters ankomst var noget opholdet. Siden tog ogsaa Grev *Christian Rantzou* afskeed med hannem, takkede hannem for ald beviiste Huldskab og Broderskab, Ønskende, hand lengere maatte leve, Hans Kongel: May^{te} og dissze Riger til beste, og lovede, hand vilde være Hans Børn en huld Ven og lade sig være angelegen, at hvis hans gods belagende Contraherit eller lovet var hans børn til beste, redeligen og ærligen skulle holdes og efterkommes.

Strax der efter blev Hæderlig og Høylærde Mand M. *Michael Hendrichszen*, Sognepræst til St. Nicolai Kirke, jndkaldet til dend Salige Herre, og der hand taledede med hannem om een Salig beredelse til Døden og fornøylighed med Guds Villie, om det skulle behage Herren ved denne Sygdom at kalde hannem, da svarede hand paa Latine med stoer frjmodighed: Herrens Villie skee i Himmelen saa og paa Jorden. Og der velbemelte M. *Michael* erjndrede dend Salige Herre, at hand i denne Hans Sygdom ville trøste sig ved sin Frelszeris saar og Sygdom af Esaiaë 53 Cap.: Visszelig bar hand vor Sygdom og tog vor pine paa sig, da tog hand hannem Ordene af munden og sagde: vi ere lægde i hans Saar. Derpaa blev adskillige trøstelige Sententzer andragen af Epistelen til de Rommere Cap. 8, at der er ingen fordømmelse i

dennem, der ere i Jesu Christo, og at alting skal tiene Guds børn til beste, at Hverken lif eller død skal skille os fra dend Guds Kierlighed etc. Og blev dend salige Herre tilspurt, om mand skulle gjøre bøn for hannem, hvor paa hand svarede: Ja, i Jeszu Nafn, og strax blev der giort lydelig bøn med Knæfald, som hand Eendeel efterlæste, endeel med stor Andagt, Dybe Suk, sammenlagde Hænder og opløfte øyne paahørde. Der efter skildtes M. *Michael* fra hannem, efter som dend Salige Herre siuntes at falde i nogen Roelighed, derpaa laae hand saa bort i sin amagtighed jndtil imod Morgenen dend 19 April, da siuntes det at blive noget bedre med hannem. Jmod Middagen, der svagheden tog jo meere og meere til, kom *Michael* til hannem igien og fandt hannem i støre amagt end dagen tilforn, og der hand begynte at tale med hannem, vendte hand sig og sagde paa grædsk, at døden eller enden var i blandt alle ting en uforbjergelig fornødenhed. M. *Michael* forholte hannem Jacobs troe og Bestandighed: Herre, Jeg slipper dig ikke, førend du velsigner mig, Jeg bier efter din Salighed. Da takkede dend Salige Herre Gud jnderlig og sagde: Gud skee Lov, som haver lagt vor Synd og byrde paa sin egen Søn, at vi kunde blive frelste og forskaanede, Sang og derpaa med en sterk og lydelig Røst, som hand kunde været i sin Velmagt, De sidste tyende Linier af det Vers: Min synd mig Drøvelsze stoer paafør. Hand brugte derhos Brudens Sang: Kom Herre Jeszu, kom snart, og der hand hafde forholdt hannem Stephani sidste ord Herre Jeszu, annamme min Aand, Tog M. *Michael* afskeeden, efter som hand paa sit Embedes vegne udj Kirken at forrette hafde forfald. Siden laae denne Salige Herre saa stille Hen, til Kloken var halfgangen fire om

Efftermiddagen, da Gud allermægtigste hannem ved en Sød og sagt søfn bortkaldet, efter at hand hafde levet her udj denne besværlige Verden 49 aar, 5 maaneder og 8 dage, som var dend salige Herres gandske Alder.

Gud give Hannem med alle Guds Børn een glædelig Opstandelsze paa dend Yderste Dag!

Meddelt efter en nyere Afskrift (der kun indeholder Personalierne) i Klevenfeldts Samlinger i Geheimearkivet.

Niels Albertsen Vind.

(1577—1615.)

En Prædicken

Aff Jobs 19. Capitel,

Om Jobs Confession oc

Bekendelse om sin oc den gantske

Verdens Frelseris

1. Person. 2. Embede. 3. Opstandelse
fra de Døde:

Saa oc om alles Guds Børns ærefuld

Opstandelse oc euig glæde:

Vdi Erlig oc Velbiurdig Mands, S.

Niels Vinds til Vllerupgaard, som vaar Slotz-
Herre paa Bergenhus, hans Lijgs nedsettelse,
vdi Kaarskircke, den 25. Jan.

Anno 1615.

Foregiffuen

aff

Andrea Michaëlio Colding.

S. Berg.

Prentet i Kiøbenhaffn hoss Henrich

Waldkirch.

Anno Jesu Ch.

M. DC. XVII.

[4to.]

Denne S. Mand, Erlig oc Velbyrdig *Niels Vind*, er fød paa Vllerupgaard i Judland Anno 1577 den 1 Augusti aff Erlige oc Velbyrdige Forældre.

Hans Fader vaar Erlig oc Velbyrdig *Albret Vind* til Vllerupgaard, som oc heden souff i Herren Anno 1608 den 28 Januarij. Hans Moder er E. oc V. Fru *Elline Glambeck* til Skarregaard, som nu Sørligen igen leffuer. Gud være hendis trøst. Hans Faderfader vaar Erlig oc Velbyrdig *Iffuer Vind* til Grundet. Hans Farmoder vaar E. oc Velb. Fru *Ane Sandberg*. Hans Morfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Niels Glambeck* til Starupgaard. Hans Mormoder vaar Erlig oc Velbyrdig Fru *Maren*¹⁾, *Niels Glambeckis*, til Rask.

Videre den S. Mands Erlige Adelige herkomst giøris icke fornøden her at opregne. Thi det er fast alle vitterligt, at den S. Mand vaar aff gammel Adels Stamme oc Blod vdi Danmarck, baade paa Fæderne oc Mørne.

Huis den S. V. Mands optuctelse sig belanger, da er hand kommen til sin Mormoder, S. E. oc V. Fru *Maren*, *Niels Glambeckis*, der hand vaar et halff Aar gammel; oc der hand nu kom noget til Alder, da haffuer hun en tidlang holt hannem i Schole i Horsnes.

Siden haffue hans Forældre oc gode Venner forhuerffuit hannem hoss Kong: Majest:, at hand motte komme i den Kongelig frij Schole vdi Soer, huor hand vaar vdi nogle Aar.

¹⁾ Af den Slægt, som kaldes Gjødesen.

Oc efter at hans Forældre fornumme, at hand haffde temmelig forbedrit sig i sin Bog oc haffde fremdelis lyst til at studere oc forsøge sig i fremmede Lande, haffue de forskickit hannem til Tydskland. Oc kom hand først til Wittenberg, huor hand studerede paa 2 Aars tid, bleff saa til sinds at vilde begiffue sig høyere op i Landet, oc drog til Basel i Suitzerland, huor hand oc studeret nogen tid lang, oc ellers besøgte atskillige Academier, saa vel som oc besaae mange Steder oc Byer, den stund hand vaar i Tyskland.

Der hand nu paa 6 Aars tid haffde verit vden Lands oc sig paa atskillige steder forsøgt, som sagt er, haffue hans kiere Forældre sendt Bud effter hannem, at hand skulde komme hiem i sit Fæderne Land igen, hvor vdi hand vaar dem lydig, oc begaff sig strax paa reysen til Danmarck, oc kom hiem til sine kiere Forældre oc gode Venner Anno 1598 den 12 Aprilis.

Der hand nu haffde verit hiemme hoss dennem paa nogen kort tid, drog hand effter Guds oc sine kiere Forældres oc andre Venners Raad offuer til Kiøbenhaffn, huor Kong: Majest. da holt Hofflager, mod S. Michaëlis i bemelte Aar 1598, oc kom saa i Kong: Majest. Tieniste vdi Cantzeliet, huor hand tiente paa det ottende Aar. indtil Anno 1606 den 5 Junij, oc midler tid er brugt vdi atskillige victige bestillinger baade inden oc vden Lands.

Anno 1601¹⁾ bleff hand forskicket met Kong. Majest. Gesandter, som vaare Erlige oc Velbyrdige Mænd *Christian Frijsz*, Kong: Majest. Cantzler, *Manderup Parszberg* oc *Henrich Ramel*, alle Danmarckis oc Norges Høyuise Raad,

¹⁾ Maa rettes til 1600.

til det mode met de Engelske, som vaar berammit til Embden.

Vdi samme Aar¹⁾ bleff den S. Mand atter igen forskicket met Kong: Majest. Gesandter, som vaare Erlige oc Velbyrdige Mænd *Manderup Parsberg* oc *Arild Huitfeld*, til det mode, som bleff holt met de Engelske til Bremen.

Anno 1602 forskicket Kong: Majest. hannem ind vdi Suerig met nogen synderlig werff oc ærinde at vdrrette hoss Konning *Carl*.

Anno 1603 bleff hand forordnet at følge Kong: Majest. Commissarier til det Mode, som bleff holdet ved Flackesøbeck imellem Danmarck oc Suerig.

Der efter vdi samme Aar bleff den S. Mand forordnet at skulde geleide en Rydske Gesant ved Naffn *Offenasse Euanewitz*²⁾, Groszførstens Cantzler, fra Kiøbenhaffn offuer til Hadersleff, oc bleff saa beliggendis paa Hadersleffhusz hoss Gesandten vdi nogle Vger, oc geleidede hannem siden fremdelis derfra til Hamborg efter Kong: Majest. Befalning til Kong: Majest. Hylding, som stod der den 3 Octob.³⁾ i bemelte Aar 1603. Oc der samme hans Majest. Hylding vaar offuerstanden, geleidet den S. Mand bemelte Rydske Gesant fra Hamborg ind i Danmarck igen, oc vaar siden hoss hannem nogen stund paa Hadersleffhusz oc Coldinghusz, indtil hand fick sin affsked, oc hand saa efter høybemelte Kong: Majest. befalning geleidet hannem vd til Lybeck, oc tog sin Gel[e]ids

¹⁾ Mødet i Bremen holdtes 1602.

²⁾ Hans Navn er Afinsassei Iwanowitz Wlassiew. Engelstoft og Møller, Histor. Calender I. 187.

³⁾ Læs: 30. Oktbr.

affsked paa sin naadige Herris vegne der samme steds strax vden for Byen.

Anno 1604 bleff den S. Mand forordnet at drage met Kong: Majest. selff til den Herredage, som holtis her i Bergen.

Anno 1605 drog hand effter Kong: Majest: Befalning vd til Landte Brunsuig paa det tog met Hertug *Henrich* oc bleff, saa lenge beleyringen paa stod.

Oc effter at høybemelte Kong: Majest. haffde vdi atskillige maade fornummit den S. Mands Tro Tieniste baade inden oc vden Lands, da haffuer hans Majest. aff synderlige Gunst oc Naade først betænckt hannem met Geistlige Beneficijs vdi Riber Capitel, saa at hand vaar der Archidiaconus, indtil nu Gud haffuer kaldit hannem.

Saa haffuer oc Kong: Majest. Anno 1606 den 3 Junij¹⁾ ydermere betænckt den S. Mand oc tilbetroed hannem at være Befalnings Mand offuer Bergenshusz Leen, som hand oc nu haffuer haft fra den tid oc til hans dødelig affgang, paa det 9 Aar.

Vdi samme besuærlige kald oc store bestilling haffuer den S. Mand skickit oc handlit sig som en Gudfryctig oc from Øffrigheds Person, gierne hiulpet en huer, baade fattig oc Rig, til Rætte paa sit Embeds vegne, saa vidt hannem meest mueligt formedelst Guds Naadige hielp oc bistance kunde være, de onde og forargelige, om huilcke ingen forbedring vaar at foruente, at maatte bekomme deris tilbørlige Straff oc de gode at maatte forsuaris oc hantheffuis.

¹⁾ Lensbrevet er dateret 2. Juni. Norske Rigs-Registranter IV. 150 ff. Derfor er det imidlertid lige fuldt rigtigt, at Niels Vind var i Kancelliet til d. 5. Juni, som det sagdes paa en foregaaende Side, jvfr. J. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarchivet, 1872, S. 160.

Dog skal icke her met meenis, at mand vil giøre den S. Mand Engel reen, lige som der ingen Feyl eller Brøst skulle haffue været hoss hannem. Thi de allerhelligste (saa vel Abraham, som kaldis alles deris Fader, der Tro, oc Daud, som vaar en Mand vduald effter Guds eget Hierte, som andre) kunde end ocsaa forsee sig aff Kiøds oc Blods skrøbelighed, som wi oc alle oc huer for sig, Gud naade oss saa sandelig, met rette maa bekiende oc begræde, oc den Retfærdig hand kand falde siu gange oc staa op igen, som der staa i Salomons Ordsprock i det 24 cap. v. 16.

Der den S. Mand nu saa paa nogle Aars tid haffuer været brugt vdi atskillige Bestillinger, som sagd er, sette hand sit sind til at vilde i den hellige Trefoldigheds Naffn begiffue sig i det H. Ecteskabs stat. Forhuerffuet derfor forloff aff Kong: Majest. Anno 1610 at drage til Danmarck, at raadføre sig met sine gode Venner. Oc lod saa aff Guds indskickelse oc sine gode Venners Raad bede om E. oc V. Jomfru *Kirstine Jul*, S. Velbyrdige *Peder Jul* til Alsted hans Daatter, som nu meget bedrøffuit igen leffuer. Men effterdi den S. Mand strax der effter fick Kong: Majest. aluorlig Befalning, at hand endeligen vden all forsømmelse skulde begiffue sig hid op til Leenit igen for vichtige Aarsager skyld, maatte hand da offuer-giffue sin fortagne Ecteskabs begyndelse oc drage hid op igen til Leenit, oc bleff saa der met stille, indtil Anno 1613 hand Naadigst igen bleff forloffuit aff Kong: Majest. at forreyse neder til Danmarck. Oc strax effter den S. Mand da kom neder, bleff hans Bryllup berammit, oc stod vdi Horsnes -den 4 Julij i forscreffne Aar 1613 met Velbemelte J. *Kirstine Jul*, som nu met stor sorrig beklager hans dødelig Affgang.

Denne korte tid, som deris Ecteskab effter Guds Faderlige villie oc forsiun haffuer været, haffuer den S. Mand saaledis leffuit met sin kiere Huszfrue, at der haffuer været en Christelig oc kierlig omgengelse imellem dennem, som det sig bør imellem Gudfryctige Ectefolck i alle maade. Oc haffuer Gud allmæctigste velsignit dennem i deris Ecteskab met en vng Daatter ved Naffn Jomfru *Margrete Vind*, huilcken Gud naadeligen spare oc beuare met sin bedrøffuede kiere Moder oc lade hende forfremmis vdi en sand Guds fryct oc alle Christelige dyder, saa at de samptligen maae leffue, hans hellige Naffn til ære oc dennem selff sampt deris gode Venner til Trøst oc Glæde.

Huis belanger sig denne S. Mandis Siugdum oc Christelig affskeed aff denne Verden, da haffuer det sig saaledis korteligen at sige. Effter som hand nu laa paa sin Reyse oc vilde været neder til Danmarck effter Kong: Majest. Naadigste tilladelse met sin kiere Velbyrdige Huszfrue, bleff hand meget suag oc siug Natten til Onsdagen, som vaar imellem den 3 oc 4 Januarij. Lod derfor strax om anden Dagen kalde hederlig oc høylærd Mand D. *Vilhadum Adamium*, medicum, til sig, huilcken met største flid brugte alle de middel oc medicamenter, som hand tænckte der kunde tiene imod slig Siugdum, Men naar vore bestemte dage aff Gud komme, oc det maal, hand haffuer sæt oss, er at ende, som Job siger i det 14 cap. v. 5, saa hielper ingen kunst eller Leegdom mod Døden.

Men effter som den S. Mand nogle dage tilforne Christelig haffde beredt sig met sin kiere Huszfrue oc Jomfruer, Erlig oc Velbyrdig Jomfru *Marine Jul*, hans kiere Frues Syster, oc Erlig oc Velbyrdig Jomfru *Elline*

Skræm, at vilde gaa til Guds Bord paa Hellig tre Konger Dag i sin Sogne Kircke, førend hand vilde begiffue sig paa sin fortagne Reyse til Danmarck, oc hand fornam, at Siugdømmen tog offuer haand, saa at hand ingenlunde kunde effter sit Christelig Forsæt gaa ned til Kircken, lod hand sin Sognepræst, Hederlig oc Vellærd Mand Her *Peder Fos*, bede, at hand vilde komme op til sig bemelte hellig tre Konger dag, strax effter Høymesse vaar vde, oc da meddeele hannem det hellige oc høyuærdige Christi Naduers Sacramente. Huorfor den Dannemand oc skyndet sig met Prædicken oc anden Guds Tieniste, det snariste hannem mueligt kunde være, oc kom saa strax effter Prædicken op paa Slotted effter den S. Mands begiering.

Oc effter den S. Mand haffde met stor andactighed oc ydmygt Hierte giort sit Scriftemaal for Gud i Himmelen oc bemelte sin Sognepræst, oc hand haffde faait vnderuisning oc trøst aff Guds Ord, huor vdi hand oc self baade vdaff Guds Ords flittige høreelse oc daglige Øffuelse vdi den hellige Scriff vaar begrundet oc stadfest, haffuer hand anammit Iesu Christi hellig Legem oc Blod til et vist Pant oc Besegling paa alle sine Synders Forladelse oc saa sæt sin Sag vdi Guds Haand oc giffuit sin villie vnder Herrens villie, huad heller det skulde være til Liff eller Død. Oc bleff den S. Mand saa vdi stilhed oc Eenlighed den dag, vden at hans bedrøffuede kiere Huszfru saa oc den Dannemand bemelte D. *Vilhadus* oc hans Sognepræst vaare hoss hannem.

Men der Siugdømmen baade om Natten der effter oc siden forøgte sig jo meere oc meere, vaar den S. Mand megit Taalmodig vnder Herrens Kaars. Oc synderlig der hand fornam den store omsorrig oc bedrøffuelse, hans kiere Huszfrue tog sig til for hannem, holt hand

sig megit sterckere, end hand vaar, sagde sig ingen breck at haffue for Hiertet: Formanede hende til Taalmodighed, oc trøstet hende, at alting kunde dog bliffue got effter Herrens villie.

Midler tid hand saa haffuer liggit vnder Guds veiegod haand, da haffue mange got Folck her aff Byen besøgt hannem. Oc besynderlig da haffuer ieg tidt oc offte været hoss hannem vdi denne hans Siugdom oc trøstet hannem effter haanden met Guds ord oc formanet hannem, at hand vilde stille sin Sag vdi Guds haand, betænckendis, at den alleruiseste Gud veed langt bedre, huad hannem oc oss alle er tienligt, end wi selff, huilcken samme Gud oc er Trofast, som ickē lader nogen Fristis offuer sin formue, men giør oc vdgangen met Fristelsen, at wi det kunde taale, som Paulus siger til de Corinth. i det 10 cap. v. 13, Oc at alle ting (saa vel metgang som modgang, Siugdom som Karskhed, Død som Liff) tiene dem til gode, som elske Gud, som Paulus oc Lærer til de Romere i det 8 cap. v. 20. Huor til den S. Mand haffuer suarit met sammenlagde hænder, at hand gierne vilde giffue sin villie vnder Herrens villie, oc vilde vist forlade sig til, at Gud skulde giøre det met hannem, som kunde være hans hellige Naffn til ære oc hannem til gode baade paa Sielens oc Legemens vegne.

Huad Tieniste oc Troskab hans allerkieriste bedrøffuede Huszfrue beuiste hannem i hans store Siugdom fra det første oc til hans Døds dag, i det hun huercken dag eller nat kom fra hans Seng, kand ingen nocksom sige vden de, som der hoss haffue været. Huor om ieg oc i synderlighed for min Person kand giffue den gode Frue sandferdigt vidniszbyrd baade for Gud oc Mennisken. Hun tog sig den S. Mands Siugdom saa hårt til Hierte,

at hun ofte ynsked aff Gud, om det vaar mueligt, oc hun maatte bede det vden Synd, at hun maatte lijde den Siugdom oc det Kaars, hendis kiere Hoszbonde vaar paalagt, ja oc døe, at hand maatte bliffue tilpasz aff samme Siugdom oc leffue. Huilcken hendis store Bedrøffuelse den S. Mand lod sig oc gaa hart til Hierte, oc formanet hende ofte, at hun for Guds skyld vilde giffue sig til freds: Gud kunde dog giøre det got efter sin Faderlig villie, huilcket hand oc giorde nogle gange den dag, Gud kaldede hannem. Oc der ieg samme dag besynderlig formanet den gode Frue til Taalmodighed aff Guds Ord, der hun sad hoss hans Seng meget bedrøffued, da vende den S. Mand sig i sin store Siugdom om til hende, oc bad hende for Guds skyld, at hun dog vilde acte oc betæncke, huis ieg aff Guds Ord taled for hende, oc atlyde mig oc være Taalmodig.

Men der det nu stunded mod afften, som vaar den 7 dag i den S. Mands Siugdom, oc det lod sig da for Menniskens Øyen ansee, at der vaar intet haab om dette Liff, saa den S. Mand nu icke siuntis for oss lenger synderlig at giffue act paa nogen tale: da traadde ieg til Sengen til hannem oc sagde, at mange got Folck, som nu vaare her tilstede baade aff Byen oc hans egne Folck oc Tienere, vilde nu giøre et ydmygt Knæfald til Gud i Himmelen paa hans vegne, at Gudvilde giøre met hannem det, som kunde være hans hellige Naffn til ære oc hannem til euig Salighed oc gode, oc at den Herre Iesus vilde størcke hannem i Troen indtil enden, at hand kunde stride en god strid, at hand met alle Guds vdualde maatte faa Ærens Krone oc det Euige Liff, at hand derfor selff oc vilde aff Hierted bede oc sucke met oss, om hand icke gad met Munden, oc det efter Mosis exempel

hoss det røde haff, huis suck Gud holt for et Raab. Exod. 14. v. 15 etc. Da kom den S. Mand til sig igen, oc racte sin haand op, oc tog sin hue aff, oc lagde sine hænder saa sammen, oc suarede met lydelig stemme oc god fornufft: ja, ja, ieg vil vist bede met. Oc der wi da haffde met ydmyg Knæfald giort vor Bøn til Gud, oc ieg da formaned hannem atter igen, at hand icke skulde tuile paa, at vor Bøn oc Suck vaar jo kommen op i Himmelen for Gud, oc hand derfor nu skulde sætte sit haab til Gud alleene oc befale alting i hans Haand, suarede hand igen, at hand det visseligen vilde giøre: Saa at alle, som hoss vaare, kunde skinbarligen see, at, huis Formaning oc Bøn der skede til Gud, gick icke aff foruden Fruct. Der effter laa den S. Mand saa stille hen, oc begynte saa at arbejde jo meere oc mere met Døden oc at drage ved en time, førend hand døde, oc Soff saa sacteligen hen i Herren den 10 Januarij, noget lidet før end Klocken slog 10 om Afftenen.

Saa haffuer da den S. Velb: Mands gantske Alder oc Leffnits tid værít paa det 38 Aar. Gud for sin Søns Christi skyld giffue hannem met alle Guds vdualde en ærefuld oc glædelig Opstandelse oc trøste hans bedrøffuede oc suage Huszfrue met sin krafftig Aand oc Naade, Amen.

Men midler tid den S. Velb: Mand haffuer her værít Kong: Majest. Befalnings Mand, haffuer hand troligen forhandlit sig i sit Kald oc Bestilling, som før er sagt; Hand haffuer oc beuijst sig flittig oc vindskibelig til at høre Guds Ord baade om hellige oc søgne Dage; haffuer ocsaa ofte brugt det hellige høyuærdige Christi Nadvers Sacramente oc i andre maade skickit oc forholt sig som en from øffrigheds Person: Hand haffuer icke tractet eller søgt effter at føre nogen vdi wlycke oc forderffuelse,

om hand for sit Embids oc Kalds skyld kunde gaa det forbi. Om nogen wuille eller miszforstand kunde komme, som wi dog alle ere Mennisker, da haffuer den S. Mand icke dragit nogen hemmelig had oc affuind i sit Hierte, Men ladit falde oc, som en Retsindig Christen bør at giøre, søgt effter Fred oc Rolighed, det meste hannem mueligt kunde være.

Bogen er dediceret til *Niels Vinds* Enke, Fru *Kirstine Juel*, af Forfatteren, der ønsker Guds Beskjærmelse over hende, hendes unge Datter Jomfru *Margrete Vind* og hendes Sødkende samt øvrige Slægt og Venner. Dat. Bergen d. 25. April 1615.
— Paa Titelbladets Bagside findes den afdødes Vaaben.

Kirstine Henriksdatter Lindenov.

(1648—1678.)

Senectus in Juventute
 Eller
 Alderdomen i Ungdomen,
 Til Christelig Amindelse
 Efter
 Høj-ædele-ok-Velbaarne
 Sal: Fru **Kirstine
 Lindenov**
 Hans Excell:
 Hr: Erich Banners
 til Orregaard i Fyen
 Meget Elskelige Hus-Fruer
 Efter Begjæring
 Udført af Visdommens Bogs
 IV Cap: Vers: 7. seqq:
 Af
Lavrits Ibsen Qvislino
 Slots-Prædicant til Agers-hus, ok Sogne-Præst
 til Agers Menighed.

Christianiæ,
 Trykt hos Wilhelm Wedemann.
 Aar 1689.

[Folio.]

Belanggende Denne Høj-ædele ok Vel-baarne Frues, Fru *Kirstine Lindenovs* Ægte ok Adelige Herkomst ok Fødsel, meget Christelige Lefnets Fremdragelse ok Salige Udgang ok Skilsmisse fra dette Lif: Da er denne Salige Frue fød Anno 1648 dend 3 Decembr: paa Raablø i Skaane af disse Høj-ædele, Vel-baarne Adelige ok Priselige Forældre ok Fædre. Hendes Fader Ærlig ok Velbyrdig Mand Hr: *Henrich Lindenov* til Øvids Kloster, Ridder ok Kongl: Majts: Befalings Mand ofver Christianstads Læhn. Hendes Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Beate Ulfeldt*. Hendes Far-fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Otto Lindenov* til Borreby, Kongl. Majts: Befalings Mand ofver Sølvvidsborrig Læhn. Hendes Far-Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Brahe* til Hammer. Hendes Far-faders Fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Hans Johanssøn Lindenov* til Gafnøe, Kongl: Majts: Befalings Mand paa Hindsgafl. Hendes Far-faders Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Margrete Rosenkrants* til Hunds Lund. Hendes Faders Mor-fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Tyge Brahe* til Hammer. Hendes Faders Mor-Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Helvig Krabbe* til Østergaard. Hendes Far-faders Far-fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Hans Johanssøn Lindenov* til Fobislet, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Hans Johanssøn Lindenov* til Fobislet ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Birgite Rosenkrants* deris Søn. Hendes Far-faders Far-Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru

Rigborrig Tegenhus, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Lavridts Tegenhus* af Juelskov ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Hilleborrig Bille* af Svanholm deris Daatter. Hendes Faders Mor-faders Fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Jens Brahe* til Hammer, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Axel Brahe* af Kraagholm ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Hilleborrig Bille* af Vemmeltofte deris Søn¹⁾. Hendes Faders Mor-Faders Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Bilde*, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand Hr. *Eske Bilde* til Svanholm ok Ærlig og Velbyrdig Frue, Fru *Sophia Cromdiche* deris Daatter. Hendes Faders Far-Mooders Far-fader²⁾ var Ærlig ok Velbyrdig Mand Hr. *Otto Rosenkrants* til Nesbyholm³⁾, Danmarks Riges Raad, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Holger Rosenkrants* af Boller ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Margrete Gans*⁴⁾ af Potlids deris Søn. Hendes Faders Far-Mooders Far-Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Ide Gans* til Skeding⁵⁾, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Mogens*, Friherre af Potlids, ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Molzan* deris Daatter. Hendes Faders Mor-Mooders Fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Ifver Krabbe* til Østergaard, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Glob Krabbe* til Østergaard ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Ingeborrig Skrumme* deris Søn. Hendes

1) Axel Brahe var ikke gift med Hilleborg Bilde, men derimod første Gang med Anna Brock og anden Gang med Sophie Rosenkrands.

2) Et Led er oversprunget, nemlig hendes Faders Farmoders Fader, Otto Rosenkrands til Næsbyholm, gift med Ide Gjøe.

3) Læs: Boller.

4) Urigtigt: Holger Rosenkrands var første Gang gift med Margrete Flemming, Otto Rosenkrands's Moder.

5) En Fejl for: Margrete Gans, hvis Fader var Jesper Gaus.

Faders Mor-Mooders Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Magdalena Banner*, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Erik Banner* til Østergaard ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Mette Rosenkrants* deris Daatter.

Møderne: Hendes Mor-fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand Hr. *Christopher Ulfeldt* til Svenstrup, Ridder, Danmarks Riges Raad ok Kongl: Majts: Befalings Mand paa Helsingborrig Slot. Hendes Mor-Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Maren Urup* til Urup. Hendes Mooders Far-fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Knud Ulfeldt* til Svenstrup. Hendes Mooders Far-Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Beathe Hvidtfeldt* til Møllerød, som var Sal: Højloflig ihukommelse Dronning *Annæ Cathrines* Hofmesterinde. Hendes Mooders Mor-fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Ofve Urup* til Ofvesholm. Hendes Mooders Mor-Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Kirsten Kaas* til Bjerstholm. Hendes Mooders Far-faders Fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Ebbe Ulfeldt* til Svenstrup. Hendes Mooders Far-Faders Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Lehne Ulfstand* til Hikkebjerrig. Hendes Mooders Far-Mooders Fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Christopher Hvitfeldt* til Berrid, Danmarks Riges Raad ok Kongl: Majts: Befalings Mand paa Gulland, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Othto Hvidtfeldt* til Kromstrup ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Barbara Blaa* deris Søn. Hendes Mooders Far-Mooders Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Ollegaard Trolle* til Lillø, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand Hr. *Jacob Trolle* til Lillø ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Kirsten Schafve* deris Daatter. Hendes Mooders Mor-faders Fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Ofve Urup*¹⁾

¹⁾ En Fejl for: Erik Urup.

til Urup, som var Ærlig og Velbyrdig Mand Hr. *Axel Urup* til Urup ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Trolle* deris Søn. Hendes Mooders Mor-Faders Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Maren Skovgaard*, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Jørgen Skovgaard* til Gundestrup ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Flemming* deris Daatter. Hendes Mor-mooders Mor-Fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Bjørn Kaas*, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Njels Kaas* til Bjersholm og Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Flemming* ¹⁾ deris Daatter [sic]. Hendes Mor-Mooders Mor-mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Christentse Rodtfeldt* til Bradtskovg, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Njels Rodtfeldt* til Bradskov ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Høg* deris Daatter. Hendes Mooders Far-faders Far-fader var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Knud Ulfeldt* til Svenstrup, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Ebbe Andersøn Ulfeldt* til Ulfeldsholm i Fyen ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Kirsten Bonsterup* ²⁾, deris Søn. Hendes Mooders Far-faders Far-Mooder var Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Hardenbjerg*, som var Ærlig ok Velbyrdig Mand *Erik Hardenbjerg* til Matteredup ok Ærlig ok Velbyrdig Frue, Fru *Anne Ronnov* til Faarevejle deris Daatter.

Ok er saa dette fast mere end nok forklarede ok indført om denne Sal: Frues høj-adelige ok Nafn-kundige Fædre ok Mødre, ok hafver hendes Velbyrdigheds Præverdige ok Dyde-fulde Forhold i hendes alt for korte Liff mere end noksom været som en Herold ok Forkyndere om hendes Oprindelse af saa ædel en Rood. Men det er ikke nok for Gud at være oprunden af en ædel Rood

¹⁾ Maa rettes til: Anna, Bjørn Andersens Datter fra Stenalt.

²⁾ Læs: Bøstrup (eller Bjøstrup).

for Mennisken, efterdi dend er aldrig saa ædel, dend er jo syndig, saa bør det disse Adams Planter ok Pooder at indplantes ok poodes i en anden Stam, som er det sande Vintræ ok rætte Lifsens Træ, i hvilket os oprættes det, vi forloorede ved Kundskabens Træ. Til slig Ende lood denne Sal: Frues høj-ermelte Forældre dette være deres første Omhyggelighed, ved dend Salig-gjørende Daabens Sacramente at frembære hende til sin Forløsere, som der ok ved dette igjen-Fødelsens Bad ligesom tog hende i Fafn, lagde Hænderne paa hende ok velsignede hende. Dette tede sig i hendes Barndom ok Ungdom, udi hvilken hendes kjære Forældre intet efterlood, som kunde tjene til saadan en ædele Plantes yndelige ok ynskelige Fremvækst udi alt det, som en Christen, ja saa ædel en Christen, sirede ok sømmede, særligen i Guds Frygt ok Kjendelse ok de Middel ok Veje, som føre til dette Maal, Skoolegang ok Optugtelse efter dend Apostoliske Tilskyndelse i Tugt ok Herrens Formanelse, ok siden ved andre yndelige ok Adelige Øvelser, som saadan en Stand sømmer ok anstaar. Imidler Tid i hendes Ungdom ok Opvækst var stedse, som meget elskedt ok afholden formedelst Dydighed ok Lydighed, hjemme i hendes Høj-Elskelige kjære Forældres Hus, som hende for ermældte Aarsagger nødig kunde afsee uden en føje Tid, hun var hoos sin kjære Mor-mooder, dend Høj-ædele ok Velbaarne Frue, Fru *Maren Urop* paa Møllerød, dog siden til sine kjære Forældre igjen. Midler Tid efter Guds Faderlige Raad ok Forsjun [ok] oftebemældte hendes meget Elskelige Forældres Samtykke blef efter kjærlig Begjæring samtykt dend Høj-ædele ok Velbaarne Herre, Hans Excell: Hr. *Erik Banner* til Orregaard, Ridder, Kongl: Majts: Gehejm- ok Justitz-Raad, forrige Gen: Krigs-Commissario

udi Norge, men da Stift-Amtmand ofver Fyens Stift etc., til en Ægte-Kjæreste, ok blef deris Brøllups Højtid Adeliggen ok Anseligen holden udi Odense paa St: Hans Kloster Anno 1672 den 15 Octobris; i samme Ægteskab hafver denne Sal: Frue lefvet med sin Høj-Elskelige, ok formedelst hendes Afgang nu høj-bedrøfvede Herre et meget Christeligt ok kjærligt Ægteskab ikkun i 6 Aar ringgere 2 Ugger 6 Dagge.

Denne Sal: Frues Lifs ok Lefnets Løb var ved Guds Frygt behageligt for Gud, ved Dyd ok Fromhed tækkeligt for Menniskene, afholden af sine, elskedt af fremmede, medlidende med de bedrøfvede, barmhjærtig mod de fattige, Guds, hans Ords, hans Huses ok Tjenneres op-rigtige Elsker-inde, formedelst en stille ok sagtmoodig Aand bered til at tagge mod Medgang ok Moodgang af sin Himmelske Faders Haand med lige Taknemmelighed som en lydige Daatter.

Men besynderlig samledes hoos hende en Ægte Kjærlighed med en ær-bødig Lydighed mod sin høj-Elskelige gamle Herre, med hvilken hun lefvede, Ah alt for kort! baade som en Hus-Tro ok som en Daatter, som derforre tog mod Rygtet om hendes Død som et Forbud for sin egen, hvilket Rygte ok relation Hans Excell: efter dend Sal: Frues dødelige Afskeed ved en sørgelig Post saaledis er tilført: At der denne Sal: Frue Anno 1678 in Septembri Maaned rejste fra Kiøbenhafn (hvor hendis høj-Elskelige Herre da udi Hans Kongl. Majst. Tjenniste var occupered) ofver til Fyen, sit Hus ok Husholding paa St: Hans Kloster at see til goode, i Mening straks derfra tilbage til Kiøbenhafn: Men paa bemældte sin Hjemrejse blef undervejs med Svagheden angreben ok derforre inddrog til sin Svoger, Velbyrdig, nu Sal: *Niels Sehested*, ok sin

Syster, Fru *Christence Lindenov*, paa Mullerupgaard, hvor hun ankom dend 18 Septembris, og straks maatte begifve sig til Sengs ok begjærede, at der maatte sendes Bud efter Velbyrdige Jomfru *Magdalena Acheleje* til Holtzoegaard med venlig Begjæring, at hun vilde komme til hende, som oksaa skede, ok der hun kom, fandt hun denne Sal: Frue temmelig svag, hafde dog good Forhaabning om Forbedring ok et længgere Lif, hvor om denne Sal: Frue ok gjoorde sig self Fortrøstning, at hun formoodede med første at komme paa Rejsen til Odense, hvor hen hun ok bad Velbyrdige Jomfru *Acheleje* vilde gjøre Selskab. Samme Dag rejste Doct: *Christian Luja* fra hende igjen, som tilforn straks efter hendes Ankomst ved velbemældte hendes kjære Svogers, Velbyrdige *Niels Sehesteds*, Anordning blef kaldet til hende, ok skikkede hun samme Tid en af sine Tjennere til Odense at hente hendes Caross, som hun agtede at brugge paa Hjemrejsen; imidler Tid laa saa stille hen, brugte alle tjenlige Midler, som hende af Doctoren mod Svagheden var anordnet ok forreskrefne. Nogle Dagge der efter, der Svagheden ikke aldellis ville tagge Afskeed, betænkte denne Sal: Frue, ved Medicin for Legemet Sjelens Sundhed ok dend Aandelige Cur fornemmeligen at behøfves, ok derforre bør af en Patient at dragges Omsorrig, at det indvortes Menniske ved en salig Sundhed kand forlade sin Boolig, lood sig derforre høre med saadanne Ord, som komme ikke fra Kjød ok Blood eller et Menniskes egen Aand: Alligevel jeg er ikke saa svag, saa kand jeg dog ikke vide, hvorledis det behagger Gud at ville hafve det med mig, enten til Livet eller Døden, derforre ville jeg gjerne forlige mig med min Gud, paa det jeg kand være des rooligere i mit Sind at tagge mod Guds Villie; Bad saa, at

Jomfru *Magdalena Acheleje* vilde sigge det til hendes Svoger ok Syster, det hun ok efterkom, hvorom der ok blef straks gioordt Anordning ved Bud til dend meget Hæderlige Mand Sogne Præsten til Mollerup, Hr: *Hans*; Ti at faa Bud til hendes sædvanlige Confessionarium ok Skrifte Fader, Hæderlige ok Vellærde Mand Hr. *Hans* i Orre, sagde hendes Velbyrdighed self, ville blifve alt for langt der efter at tøvve etc.; talede midler Tid ofte ok ideligen om sin høj-Elskelige Herre, med hvilken at tale hun hjærteligen forlængdes, men sagde igjen, at hun meente ingenlunde, at hand saa hastig kunde komme fra de Kongl: Commissarier, med hvilke hand paa Hans Kongl: Majts: vegne hafde at forrætte. Ok som det samme Dag leed mod Aftenen, bad hun sin Svoger ok Syster samt Jomfru *Acheleje*, de vilde gaa bort ok hvile sig, hun vilde hafve Roolighed, hvilket oksaa skede, saa hun blef al-ene med sin Pige Natten ofver. Men om Morgenen, som var Torsdagen den 26 Septemb.; da oftebemelte komme til hende igjen, sagde hun sig at hafve haft temmelig Roolighed dog med største Forlængsel efter at fuldkomme sit Forsæt til sin Saligheds Befodring ved det høj-værdigste sin Forløseres Legems ok Bloods Sacramentes Deelagtighed, bad saa Jomfru *Magdalena Acheleje* læse for sig oc self erindrede hende om adskillige Gudelige Bønner ok Tydske Psalmer (til hvilke hun af Ungdommen stedse hafde haft en synderlig Lyst) ok i Besynderlighed: Ach Gott und Herr, wie gros und schwer sind meine begangne Sünden, da ist niemand, der helfen kan, in dieser Welt zu finden, Item: Ach wie soll ich fliehen hin, weil ich beschweret bin etc.

Blef saa der efter nogen stund saa stille i sin egen hemmelige Aandagt, indtil Præsten kom til hende: Da hun

brugte de samme Ord, som Hendes Forløser, der hand satte sig til sit sidste Maaltid for sin Pine ok Død: Mig hafver (sagde hun) hjærteligen forlænget at æde det rætte Paaske-Lam, min Herres Jesu Christi helligste Legeme, ok skjenkkes med hans Blood, enddog jeg er ikke saa vel ok værdeligen bered, som jeg burde ok vilde, er dog forsikkredt, at Christus, i Lif ok Død min eniste Trøst ok Tillid, med sin Fuldkommenhed skal oprætte ald min U-fuldkommenhed; Hvorpaa hende ved kraftig forregaaende Trøst af det lefvende ok saliggjørende Guds Ord blef ved dend Hellige absolution tilsagt Syndernes naadige Forladelse ok derpaa til Besejgling under dette rætte Fri-Brev dend høj-værdige Naderes Deelagtighed meddeelt, ok det udi Høj-ædele ok Vel-baarne *Niels Sehesteds*, Fru *Christence Lindenovs*, Jomfru *Magdalenæ Achelejes*, Jomfru *Margrete Billes* ok andre flere got Folkkes aandedægtige Nærværelse, hvorpaa hun inderligen takkede Gud ok var meget glad udi Aanden ok vel til freds. Siden som Præsten efter sit hellige Æmbedes Forrætning tog sin Afskeed fra hende efter Pligt med Erbydelse videre at lade sig finde til denne Salige Frues Opvartning, naar det kunde behagges, sagde hun til sin Svoger ok Syster ok Jomfru *Acheleje*, at hun var nu i begge fald vel fornøjed med Gud, enten det skulle gjelde til Lifved eller Døden; Al-ene ynskede sig dend Glæde at maatte tale med sin Elskelige Herre ok kjære Mand, for hvis skyld hun gjerne vilde lefve, om det behaggede Gud, for at være hannem i hans tiltaggende Alderdom til Trøst ok Glæde. Men hvis det anderledis (sagde hun) behagger min himmelske Fader, saa være Gud hans Trøst ok beridde mig til sit Himmelske Rige! Bad saa Jomfru *Acheleje* atter læse for sig, som hun ok gjoorde; midler Tid ok noged der efter

laa hun stil-tiende i sine egne Tankker, men lidet efter talte hun til sin kjære Svoger ok Syster (som ideligen vare hoos hende ok med største Omhyggelighed tjente hende) ok takkede dennem for dend stoore Omhu, som de hafde for hende, ok bad, at Gud naadeligen ville bevare dennem ok deris Hus fra Sygdom ok Svaghed. Ohn-gefær ved Fem slæt samme Aften blev hun til Døden mærkeligen forandret ok med en stærk Kuld angreben, saa at hun self forundrede sig der ofver ok sagde: Herre Gud! Hvad skal denne Kuld være? Bad dennem, de vilde varme Klæder ok svøbe om hende, hvilket ok blef efterkommet, laa saa med største Taalmoodighed som en arbejdende Christen i sin Herres Vingaard, der ræt nu var færdig at træde dend sidste Pærse, Ok i sit Arbejde saa amægtig, at hun sagde sig ikke at være mægtig at flytte sine Fødder fra en Sted til en anden; der efter hen ved sju slæt gik hendis Svoger til Senggen ok spurde, hvor det var med hende? Svarede hun: Som Gud vil, hand hjælpe mig! Rakte hannem saa Haanden ok sagde: Good Nat, Brooder! Jeg vil sofve. Faldt saa lidet i en Slum, dog straks igjen opvaagnede; da spurde hendis Syster hende, om hun vilde ikke hafve nogen Perle-Mælk at lædske sig paa, som Doctoren hafde forordnet, ok som hun vilde tagge det, men kunde ikke sjunke det, sagde hun: O Gud hjælpe mig! Siden kunde hendes Svoger ok Syster for Bedrøfvelse ikke være hoos hende. Bad da med stoor Besværlighed at læse ok sjunge for sig: Jeg beder dig min Herre ok Gud etc. Ok der Jomfru *Acheleje* fornam, at det galdt med hende i det sidste Arbejde om Skilsmis fra Værden ok Samling med Gud, formanede derforre til Bistandighed: Holdt nu fast ved Gud, som du op af Ungdommen hafver elskedt ok

holdt for Øjen; Hvor til hun svarede: Ja. Videre spurte Jomfru *Acheleje*, om hun kjendte hende, hvor til hun svarede: Ja, jeg kjender dig vel, rakte hende saa sin højre Haand ok holdt hart ved hende, ok dette var hen ved Otte slæt om Aftenen. Men som Striden med dend sidste Fjende, Døden, blef end haardere, ljuste ok læste mand Herrens Fred ok Velsignelse ofver hende, og sof saa denne Sal: Frue hen i Herren ok blef samlet til sine Sal: Fædre ved Ni slæt om Aftenen, som var Torsdaggen den 26 Septembr: Anno 1678, efter at hun hafde lefvedt i denne møjsommelige Værden 30 Aar ringgere 2 Maaneder 1 Ugge 5 Dage.

Det Skrift, hvoraf den ovenfor meddelte Levnetsbeskrivelse er uddragen, er ikke nogen egentlig Ligprædiken, men et Mindekrift, hvilket Titelen ogsaa antyder. I Fortalen omtales *Erik Banners* første Hustru, Fru *Sophie Rosenkrands* († 1670) af Forfatteren, «som dend, der saa mange Aar hafver nydt den Ære at kjende dend meget Salige Frue ikke som en uden Huset, men som en hvers Dags Mephibozeth ved Davids Boord. Ok som hendes Velbyrdighed», siger han, «var dend første Aarsag til min Velstands Lif, saa var det min Pligt, var der ikkun Efne som Villie, at redde hendes Hukommelse fra Forglemmelsens Død» (S. 17). Han fremhæver hendes Gudfrygtighed, Flid og Huslighed, men tilføjer, at han har saa meget des mindre at tale om hendes Dyder, «som hendes vel-bedagede Lefnet hafver gjoort dennem noksom alle bekjendte ok erre ofverdragne til saadan en Mand at eftertænke, som Gud hafver opsat ofver mange af hans Ordens Brødre med en talende Tunge ok en sirlig Pen, at sætte en Sejers Krants paa denne Sal: *Rosenkrants*, som det ok maa skee længe siden hafver naaed sin Fuldkommenhed: Eftersom Eders Excellence for rum Tid siden hafver bevist mig dend Ære at

opskikke Begyndelsen: Kobberstykket, Titulen eller Inscriptionen, Dedicationen, Texten ok en Deel af indganggen, allerede udi Trykken forfærdiget» (S. 21—22). Hermed sigtes til Sognepræsten ved Nikolaj Kirke i Kjøbenhavn, Mag. *Michael Henriksen*, der skulde udgive den Ligprædiken, som han havde holdt over *Sophie Rosenkrands* (5. Oktobr. 1670). Denne Ligprædiken udkom dog vistnok aldrig, men det Brudstykke, som vor Forfatter omtaler, findes optrykt i *Michael Henriksens* Ligprædikener III. 336 ff.

Om *Kirstine Lindenov* siger Forfatteren: «Jeg hafver ikke self været saa lykkelig enten at see eller kjende dend Højædele ok Høj-dydige Salige Frue, hvis Amindelse efter Døden min Herre hafver befalet sin Tjennere ved efterfølggende Betænkninger ofver dend gifne Text efter Efne at befordre til en Opstandelse» (S. 23). Oprindeligt var det bestemt, at Mindeskriptet skulde udstyres med et Kobberstik, der bar enten de to afdøde Adelsfruers Portraiter eller ogsaa Symboler, der antydede deres Betydning som Støtter for *Erik Banners* Hus (se S. 16, 23 og 361 ff.); men denne Plan blev senere opgivet paa Grund af de store Bekostninger, den medførte. Det er ogsaa sandsynligt, at det har været paatænkt at optage *Sophie Rosenkrands's* Levnetsbeskrivelse i Mindeskriptet, men at man senere har opgivet det, uvist af hvilken Grund. Dette synes antydet i Slutningen af Fortalen, hvor Forfatteren skriver: «Ok saa hafver jeg saa vidt ikke ville[t] nedgrafve det Pund, som Eders Excellence hafver antvordet mig at forrænte til Eders Sal: hensofvedes ok i Besynderlighed dend sidstes Udødelighed» (S. 29). Han beklager, at han ikke havde kunnet forrente dette Pund bedre paa Grund af Mangel baade paa Evne og Tid, og slutter derpaa saaledes: «Dog forbød min Skyldighed at undskylde mig, ok min Tillid er saa stoor til min Herre, at jeg dog blifver undskyldt, om jeg ikke hafver efterkommet min Skyldighed. En Herre kand dog ikke altid eske sin Villie af sin Tjennere, men al-ene Tjennerens Efne: Tilmed er min Tankke ingenlunde denne gang at betale ald min skyld

til Eders Excellence. Men som jeg paa underskedlige Tider ok Steder er kommen i denne Gjeld formedelst Min Højgunstige Patrons atskillige Velgjærninger: Saa kand det ok ikke betales altsammen paa en Tid eller denne Sted, det skal saa staa paa Rænte, saa længe jeg lefver, at betale saa lidet ok lidet efter Haandden ok Lejligheden», osv. (S. 29—30).

Skriftet er dediceret til «*Erich Banner* til Orregaard, Ridder, Hans Kongl: Majst. til Danmark ok Norge etc. Gehejm- ok Justitz-Raad, Forrige høj-betroode General Krigs-Commissaire udi Norge etc. Siden Stift-Amptmand ofver Agers-hus-Stift med underliggende Læhne». Fortalen er dat. Christiania Festo Benedicti [o: 21. Marts] 1683. Men Skriftet udkom først 1689, og dengang var *Erik Banner* allerede død. Han skal være død 1687 efter at have forødt sine store Midler, og efterlod sig næppe saa meget, at han kunde faa en standsmæssig Begravelse (se Vedel Simonsen, Rugaard III. 26—28). *Lavrits Ibsen Qvislinus* har maaske saa dog alligevel faaet afbetalt sin hele Gjæld ved at udgive Skriftet paa egen Bekostning; thi dersom det var udkommet paa andres Bekostning, er det sandsynligt, at dette var blevet fremhævet i en særegen Dedikation. At Udgivelsen har været forbundet med store Omkostninger fremgaar deraf, at Skriftet udgjør en Foliant paa 378 Sider. Selve Forklaringen over Texten udgjør 229 Sider, men trods sin store Brede indeholder den mange vellykkede Enkeltheder, der kunne tjene til at karakterisere baade Forfatteren og Tiden, saaledes f. Ex. S. 214 ff., hvor Forfatteren forklarer Matth. 24, 20: Beder, at eders Flugt skal ikke ske om Sabbaten. «Mand skulle sigge, er det ikke paa dend Dag, mand er best bered at tagge mod Herrens komme? Naar Folket gjør Guds Gjærning ok ikke sin egen, naar mand handler med Moses ok Propheterne ok ikke med Øgsen, Ager eller Kjøbmandskab: Men naar vi dele Sabbaten i tvende Dele, da befinder mand, at Formiddaggen hører Gud til, men Aften ok Eftermiddaggen op-offres til Djefvelen. Da tillukkes Krambooden, hvor der er ingen Synd, naar der er ingen U-billighed,

ok oplades Øl-booden, hvor der er ikke Synd som et Søm mellem too Stene, som Syrach siger om Synden mellem dend Kjøbende ok Sælggende: Men som Synden i Jerusalem, der veller ud som Vandet af Brynden. Her bestormes baade Himmelen ok Helfvede, saa mangge millioner Ængle i Himmelen ok Djefle i Helfvede, saa megen Guds Bespottelse, hans Nafns Misbrug, Christi Pines ok Bloods Undertrædelse gaar i fuld Svang i saadanne Huse ok i saadant Selskab. Med et Ord at sigge: Folkket i Stæderne, ikke al-ene det gemene Haand-værks Folk, som indbilder sig, at Søndaggen er en Frihed fra Værk-Steden ok en Lejlighed at fylde sig ok lægge saa deres Løn i en brudden Pung: Men ok det andet Folk, som er af højere Tankker, men af lidet bedre Lefnet, veed intet andet at finde paa, end dend ene besøgger dend anden, ok ved saadan Besøggelse traktere hin anden, ok Tractamenten blifver gjærne et Fylderi om Aftenen: Hvor kand Gud holde Sabbat i saadanne Hjærter, der holde saadan Sabbat i deres Huse? Derfor vil Jesus sigge: Beder, at Eders Flugt skal ikke skee om Sabbaten etc., At hand, som er Herre ofver Sabbaten, skal saa komme ofver Eder om Sabbaten ok finde dend ene i Skjødet paa Dalila, dend anden i Senggen med Bersabea, faa med Bibelen ok Bønne-boggen, men flere med Kort ok Forkering» osv. S. 240 omtaler Forfatteren graa Haar som Alderdommens Pryd og tilføjer: «Graa Haar erre Ærens Krone, siger Salomon, ikke de graa Haar, det forfænggelige Kvinde-Kjøn gjør sig self, dermed at van-ære deres Unge Hofveder med gamle ok runkne Kjærlinggers Lokker eller slinkkende Geders ok Bukkers Rumper ok Skæg, men de, Gud ok Naturen lader vokse paa de Gamle Hæderlige Hofveder. Ok hvi skammer vort Gamle Mand-Kjøn sig ved dennem (nu inere end deres Gamle Forfædre) med deres Franske forlorne Haar ok Purycher [sic]? Blues mand da ved en Æres Krone at skyvle dend? Erre ikke de graa Haar de Gamles Prydelse? Hvi elsker mand ikke mere dend Prydelse, Gud ok Naturen gifver for intet, end dend, mand ejer med Møje ok Bekostning?» osv.

Efter Textforklaringen følger en Række Sørgedigte af *Erik Banner*, af den afdødes Broder *Christopher Lindenov*, af *Thomas Kingo*, der har skrevet et større og to mindre Digte, og af *Lavrits Ipsøn Qvislinus*, der slutter Rækken med to latinske og et dansk Digt; det sidstnævnte har Titelen: «Enfoldig Underrætning om Kobber-Pladen for i Bogen, som for oven bemælte Aarsag (pag: 16) er uddeladt». Samme Forfatter har endnu som Tillæg tilføjet: «Dend Høj-lærde *Johan Frejnshejmers* Christelige døds Tankker ofver Høj-Ædele Sal: *Niels Due* til Halkjær etc., som udgik af Legemet til Hejdelberg den 31 Julii 1660. Fordansket baade denne Sal: Frue til Ære ok Amindelse, saa ok til fleres formodende Trøst ok efter-Tanke af dend, som Længges Inderligen Sit Qvidefulde Legeme at endtllediges.» I Digtet omtales foruden *Niels Due* ogsaa hans Hovmester *Henrik Holst*, «siden Assessor i dend Kongl: Ober-Hof-Ræt i Norge etc., nu Sl: i Herren».

Det største af de ovenfor nævnte Kingo'ske Sørgedigte fortjener — om end ikke som Helhed betragtet, saa dog for et enkelt Afsnits Vedkommende — en Plads iblandt de bedste af *Kingo's* Lejlighedsdigte, og da det sikkert kun kjendes af meget faa, aftrykkes det her:

Tag Sørg-e-floret paa, Dyd, Ungdom, Tugt ok Ære,
 Lad Sinddet gandske fuldt af stoor bekymring være,
 Lad Øjne, Sjælens Aa, udøse Flyde-Vand
 Ok Velde-kilder af sin salte Taare-spand!
 Her er dog Aarsag nok i Værden allevegne,
 Et Sørg-e-mærkke paa hver Sted og Hus at tegne;
 Hvor Eva Daatter har, ok Adam har en Søn,
 Der bier Døden dem med Syndens bitter Løn.
 Om for almindelig ok hver Mands Suk og klagge
 Vort Sørg-e-sejl vi vill' i Raaen højt opdragge,
 Da støde vi paa hver en boo-sat Folkke-Ø,
 Ok seer, at intet Land har andet Kjød end Hø.
 Rejs hen ok spørg dig for, hvor Soolens brynde batter
 Soort-pusled Morian; Sejl did, hvor Soolen Natter
 Lang Tid, og kand ej Tø, for højen Vinter-Væg,
 De frøsne Normænds ok Grønlændders ise-Skjæg.
 Ok hvor du kommer, skalt du det i Sandhed findde,
 At alle Huse har sin Død ok Sorrig inde,

Saa vel det, som der kand af Soolens straalere lee,
 Som det, der Sneer-Takt ej kand af Glug-hullet see.
 Dend Død, dend grumme Død har allevegne funddet
 Sit Hus ok Herredom, der er paa Synden grunddet,
 Hand fangger med sit Garn, hand mejer med sin Lee,
 Hand skyder med sin Pil, til manggens Suk ok vee.
 Vel skeer det hen i flæng: Dog kand dend soorte Skytte
 Tidt treffe paa et stoort ok U-skatteeligt bytte,
 Ok rammer tidt dend Sjæl, der burde være fri,
 Ok efter ynske gaa hans Ran ok Ram forbi.
 Som Fugle-fængereren, naar hand sit Garn udspænder,
 En faver Fløjte-fugl sig ynsker helst i Hænder,
 Hand heller Lærkken seer i Fangge-Buur ok stafn
 End Tyve-Glenten ok hin soorte Klukke-Rafn;
 Sød-strubet Nattergal hand tidt paa Busken fanger,
 Saa hans Majmaaneds lyst forgaar med Sorg ok anger:
 Men Gulpe-Kragen faar forlov at blifve graa,
 Nat-Uglen (Tudevom) kand oksaa sig begaa.
 Som Øgsen Libanons Lugt-rige Ceder kaster,
 Naar dend dog ej saa hart med Tornebusken haster;
 Som grønne Krone-Lind maa ofte fældes om,
 Naar Truske-bøgen faar en mere langsam Dom;
 Som Roosen rifves af, naar dend af Duggens draaber
 Fuld Perle-dryppet er ok sin udspredding haaber,
 aar Eddernelden kand i fred ok frelse staa,
 Indtil dend kand sit Frø flugs runden om sig saa;
 Som Lilien mand seer af Stikken ofte brydes,
 Naar hendes Dejlighed ok Lugt først skulde ydes,
 Da Toorden-skreppen mand forbi saa ofte gaar,
 Til hun en Purpur-top i Burre-Kronen faar;
 Som Bryste-sund Viol dend trædes under Foode,
 Ok Lillie-Konval dend rykkes op fra Roode;
 Som Negliken dend tidt afnippes fra sin Kraft,
 Imens Skarntyden groor ald fuld af giftig Saft:
 Saa Døden ofte gjør saa mangge slumpe-smærter
 Ok dødelige Saar udi de beste Hjærter:
 Nu sniger hand sig ind udi det Ungge Blood,
 Ok stæler Kraften af de stærkes Lefve-rood:
 Nu blegner hand dend Kind, nu huler hand det Øje,
 Hvis Ængle-Aasyn kand saa manggen Sjæl fornøje:
 Nu ængstes Hjærtet tidt af Dødens haarde Baand,
 Som Dyd har ammed op ved Herrens Ord ok Aand.
 En Dydig Rachel hand i Ungdoms Aar tør døde,
 En Jezabel faar Lif ok Lof Guds Folk at øde:

Nu støder hand en Ung, Gudfrygtig from i Graf,
 Ok lar et Gammel drog henhumpe paa sin Staf.
 Fru *Kirsten Lindenov*, du Dyders rene Tempel,
 Du est for os et Nyt ok grædeligt Exempel
 Paa Dødens Tyranni, som dig fra Siden ref
 Paa din saa ædle Mand, der halvdød for dig blef!
 Hvad half? Hans hele Sind blef dødt af Sorgens klemme,
 Din uformooded Død der hand fik at fornemme,
 Hans graa haar ynskte hand din Graf at motte strø,
 Ok at hand ved din Aands hjemfærsel kunde dø!
 Du varst hans Krone, Lif ok Ægtesenges Smykke,
 Hans Alderdommes trøst, hans yndig Lyst ok Lykke,
 Hans Øje, Hjærte ok alt, hvad en Kvinde kand
 Med Ære sigges om imod sin kjære Mand.
 Dog motte du der an i din Majmaaneds Glæde,
 Langt før din Dyde-Høst vaar kommen, hastig træde
 Dend lange Kiødsens gang! Det Saar ej heles, før
 Her *Erich Banner* gaar ind ad dend samme Dør!
 O Dyde-Død! O Død! vaar denne Dyd dit mærkke,
 At hendes Hjærte dog til døde skulde værkke?
 Nej! *Kirsten Lindenov* dig, slemme Død, beleer!
 Her Lefver hendes Dyd! Men Sjælen Jesum seer.

Sivert Lavesen Beck.

(1566—1623.)

Dauids

Gyldene Klenodie

Som lærer oss Vey oc Stij, at komme off-
uer Syndens, Sorgens oc Dødens Bierge.

I en Lijgpredicken

Aff den XXV. Psalme til en Christelig Amindelse
offuer E. W. oc Salig

Sigwort Beck til Førsløff,

Kongl. M. Vor Allernaadigste Herris Rentemester,

Der hans Lijgs sørgelige Begengelse skede, I en megit Folck-
rig oc fornemme Forsamling i S. Nicolai Kircke i Kiøbenhaffn,
den 16. Januar. 1623.

Fremset oc forklaret, Aff

Thomas Cortzen Wegner.

Æternum ut possis vivere, Disce Mori.

Prentet i Kiøbenhaffn, Hosz Henrich Waldkirch.

Anno M. DC. XXIII.

[4to.]

Hvad sig belanger Erlig oc Velbyrdig, nu Salig met Gud, *Sigvort Beckis* til Førsløff, Kongelig Mayest: vor Aller-naadigste Herris Rentmesters, Adelig Herkomst, Christelig Leffnets fremdract oc meget Salig Affskeed fra denne elendige Verden: Da var Salig Velbiurdig *Sigvord Beck* fød paa Roskild Bispgaard Anno 1566 den 18 Dag Octobris aff Erlige, Velbyrdige, Gudfryctige Foreldre. Hans Fader var Erlig oc Velbyrdig Mand Salig *Lauge Beck* til Førsløff, fordem Landsdommer i Sieland. Hans Moder var Erlig oc Velbyrdig Fru *Agatha Grubbe*. Hans Farfader var Erlig oc Velbyrdig Salig *Iochim Beck* til Førsløff, fordem Kongelig Mayestetis Rentemester. Hans Farmoder var Erlig oc Velbyrdig Salig Frue *Anna Raffnsbiery* til Beldringe, som var Strenge Ridders Herr *Jacob Raffnsbiery* til Kindholm oc Fru *Dorethe Bassies*¹⁾ Daatter aff Sørup. Hans Faders Farfader var Erlig oc Velbyrdig Salig *Lauge Beck* til Førsløff. Hans Faders Farmoder var Erlig oc Velbyrdig Salig Fru *Margrete Raffnsbierys* til Perstrup²⁾ i Lolland. Hans Moders Fader var Erlig oc Velbyrdig Salig *Sigvort* | *Grubbe* til Valbygaard. Hans Moders Moder var Erlig oc Velbyrdig Salig Fru *Mette Vlfeld* til Lystrup. Hans Moders Farfader var Erlig oc Velbyrdig Salig *Niels Grubbe* til Alsløff. Hans Moders Farmoder var Erlig oc Velb. Salig Fru *Karen Bilde*, Strenge Ridders Herr *Erick Bildis* Daatter til Solbierig. Hans Moders Morfader var Erlig oc Velb. Salig *Palle Andersen Vlfeld* til Huering i Fyen. Hans Moders Mormoder var Erlig oc Velb. Salig Fru *Rigitze*, Strenge Ridders Herr *Oluff Pederson Bassies*

¹⁾ Mon rigtigt? Jep Jensen Ravensberg, maaske den samme som vor Jakob R., var gift med Elne Albertsdatter. Dsk. Mag. 3. R. III. 226.

²⁾ Andre Genealogier have: Kirsten Skave (første Kone?)

til Skiøringe oc Fru *Elsebe Grubendals* Daatter til Suenstrup i Falster.

Denne Salig Mands Adelig Stamme oc Herkomst videre at vdføre giøris icke fornøden, effterdi det er alle oc en huer mere end nocksom vitterligt, at hand baade paa Fæderne oc Møderne haffuer sin Herkomst aff god Ridderlige oc Adelig Stamme. Oc endog det er meget berømmeligt for Verden at haffue sin Vdspring aff Ypperlig Folck, saa hielper dog det intet til Saligheden oc er icke den Adelskab, met huilcken wi kunde teckis Gud, for huis Aasiun vor Vndfangelse oc Fødsel er syndig, oc haffue derfor fornøden at igienfødis ved Daaben, som er igienfødselsens Bad oc, som Augustinus siger, en rød Flod, rød ved Christi Blod, ved huilcken wi nobiliteris oc bekomme saadan Adelskab, at wi ere Guds Arffuinge oc Christi Medarffuinge til det euige Liff. Dette haffuer denne Salig Mands Velbyrdige Foreldre Gudeligen oc vel betenct oc derfor været omhygelige, at hand ved Daaben motte indplantis i den rette Winstock Christo Iesu, at være en Plantelse Herren til prijs. Dernest haffue de oc paa Legemens vegne forsiunet hannem met tilbørlig tilsiu oc varetect. Oc effterdi Menniskens Tancker ere onde fra Vngdommen op, oc daarlighed sidder i den Vngis Hierte, Men tuctens Riisz driffuer den bort, til met er vist:

Et genus et proavos, et quæ non fecimus ipsi,
Vix ea nostra puto:

Voris ypperlige Slect oc Herkomst oc Mandige Fædris bedriffter ere icke vore, met mindre wi dem i Lofflige Dyder oc Adelige Gierninger effterfølge: saa haffue hans Velbyrd. Forældre holt denne deris Søn til Tuct oc Adelig disciplin, oc hiemme paa deris egen Gaard

holt en Præceptorem hosz hannem, indtil hand var 12 Aar gammel.

Omsiger Anno 1580 er hand forreist met sin Morbroders Søn, Erlig oc Velbyrdig *Sigvort Grubbe*, som er nu K. M. Befalings Mand paa Malmøslot etc. Met hannem er hand kommen i fremmede Land oc været paa atskillie Academier i Tydskland, Først paa det Høylofflig Churførstlige Academi til Wittenberg, hvor hand sig 3 gandske Aar¹⁾ haffuer forholdet: Siden reyste hand fra Wittenberg til Leipzig, var der oc nogen tid, Omsier er hand dragen til Ihen, bleff der oc paa nogen tid. Hand haffuer disz midler tid i sine studeringer sig smuct forbedret, Disligist øffued sig i anden Adelig exercitijs, som hans Adelig Leffnet kunde zire oc pryde. Effter hand saaledes haffde vandret oc været vde i 8 Aar oc paa adskillige Steder forsøgt sig til stor forbedring, haffuer hand begiffuet sig her ind i Riget igien oc er kommen til sin kiere Velbyrdige Foreldre, hosz huilcke hand haffuer været paa it Aars tid. Er saa Aar 1589 antagen til Hoffue i Kongelig Mayestatz Cantzelie, vdi huilcket hand haffuer været i 8 Aar²⁾.

Der hand sig i den Bestilling gandske viseligen haffde anstillet, bleff hand for sin flittighed oc skickelighed Naadigste aff vor Allernaadigste Herre oc Konge betroed at være Rentemester, huilcken besuerlig oc mødsommelig bestilling hand haffuer med synderlig fljd betient indtil sin dødedag, paa 26 Aar.

¹⁾ Skal være 2 Aar. Jvfr. Dsk. Mag. 4. R. II. 370 og Ny kirkehist. Saml. II. 519.

²⁾ Læs: 7 Aar, nemlig fra 21. Nov. 1589 til 24. Nov. 1596. Jvfr. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarchivet, 1872. S. 159.

Disz midler tid haffuer denne Salig Mand sat sig faare at begiffue sig i Ecteskabs stat, betenct det, Scrifften siger: Det er icke gaat, Mennisket er ene, oc derfor effter flittig Bøn oc paakaldelse til Gud alsommeckiigste sampt hans Velbyrdige Venners Raad oc betenckende haffuer begieret Erlig oc Velbyrdig Iomfru *Lisabeth Bilde*, Salig Velbyrdig *Steen Bildes* Daatter til Vandoos, som nu er hans efterladte Hiertelig høybedrøffued Hustru, Gud hinde i saadan hindis Hiertesorg oc store Huszkaars Naadeligen oc Faderligen trøste oc hussuale for sit Allerhelligste Naffn skyld. Oc stod deris Brøllups Høytid i Kiøbenhaffn Anno 1602 den 2 Dag Septembris.

Oc haffuer de leffuet tilsammen it meget gaat, erligt, kierligt oc Gudfryctigt Ecteskab, nu den 2 Septembris sidst forleden 20 Aars tijd, huor aff hindis Hiertesorg oc lengsel nu er dis dybere oc større: Thi her er hindes Hoffuedkrone affalden; Hun er Encke oc hindis Børn Faderløse, saa hun maa vel sige aff Begrædelsens Bogs 3 Capitel: Herren mettede mig met beeske Ting, hand skenckte mig met Malurt; All trøstelsens Gud hende jo trøste oc hussuale.

Deris Ecteskab haffuer Gud rigeligen velsignet met mange smucke Adelige Børn, fem Sønner oc tre Døtter, Som ere: Erlig oc Velbyrdig *Steen Beck*, nu studerendis til Straszburg, Erl. Velb. Salig *Iohan Beck*, Erl. Velb. *Lauge Beck*, Erl. Velb. *Iochim Beck*, Erl. Velb. *Iohan Beck*, Erl. Velb. Iomfru *Anna Beck*, Erl. Velb. Iomfru *Margrete Beck*, Erl. Velb. Iomfru *Lizebeth Beck*. Gud, som er alle Faderløse Børns Fader oc Forsuar, Naadeligen trøste, forsuare oc forsørge dem oc lade dem effter Iesu Christi Exempel voxer oc tiltage i Alder, Vijszdom oc Naade baade hosz Gud oc Mennisken.

Huorledis denne S. Mand haffuer nu diszmidler tid forholdt sig mod Gud oc Mennisken, det ved vel alle Folck. Thi først haffuer hand gierne self læst Guds Ord oc hafft det saa kiert, at den S. Mand haffde sig foretagit offuer vore Søndagers Evangelia at samle aff det gamle oc ny Testamente atskillige Sententzer, som met samme Evangelier kunde offuer eens komme, som det met hans egen Haand findis scriffteligen effterlat, huilcket i styckevijsz her at indføre vilde falde alt for uijtløfftigt, Disligiste gierne oc flitteligen hørde det, icke alleene i sin velmact, Men oc paa sin sotte oc siuge Seng haffde lyst til at høre Predicken, som paa Stuen for hannem bleff hulden, oc der met gaff tilkiende, at Guds Ord var hannem kiert, oc actet det for sin høyeste Hiertens trøst oc ypperligste Klenodie, tryggeste refugium oc tilfluct i Sielens oc Legemens suaghed. Sacramentet haffuer hand oc gierne brugt, at styrcke sin Tro, trøste sin Samuittighed, erindre sig om Christi verdige Pine oc Død oc at giffue tilkiende, hand forventede Legemens opstandelse til det euige Liff oc derfor affsyndret sig fra dem, som foracte Sacramentet baade met Ord oc Gierning.

Imod sin Allernaadigste Herre oc Konge haffuer hand sig saa anstillet met troskab, flittighed oc vnderdanighed, at hans Kongelig Mayestat met hannem Naadigst haffuer været vel til freds, huilckit end der aff sees, at hand Naadigst er beuilget met Gedske Lehn i Norge oc Canickdom i Roskild for sin lange tro oc flittig Tieniste.

Imod andre baade Ædel oc Wædel haffuer hand sig saa forholdet, at hand elskte gierne Retferdighed, stadighed oc aluorlighed var hannem meget kier: Ja hand var i sin Bestilling skickit, som Moses beskriuffuer en Øffrigheds Mand: Hand haffde Forstand oc Forfarenhed, redlig

oc trolig varet hand sit Embede, Sandhed elskte hand, sagde icke it oc meente it andet oc ikke som somme er, der giffue gode Ord oc meene intet der aff, lod sig icke forblinde met Gunst oc Gaffue, Søgte icke at vndertrycke nogen eller den at forderffue for sin baade skyld, elskte Freed mere end Wfreed.

Hans omgengelse imod dem, som haffue deris Bestilling i Kongelig Mayestatis Renteri, samt oc andre, som met deris Verff oc Bestillinger haffue haft Aarsag denne Salig Velbyrdig Mands omgengelse oc suar at søge, haffuer været saadan, at de met billighed icke haffue sig offuer hannem at beklage, Men met Raad oc Daad haffuer været dem befordelig: Oc vden tuil nu, de haffue mist hannem, her effter skulle kiende, huor from oc god hand haffuer været. Met Geistlig oc Verdslig her i Byen leffde hand saaledis, at mange beklage, de haffue mist en god Ven oc Befordrer, oc gierne seet, om det haffde været Guds vilie, hand lenger met dennem motte haffue leffuet.

Huad sig vedkommer hans Siugdom oc Endeligt: Da efftersom Gud haffuer it begere i sin Haand oc skencker it huer Guds Barn der aff effter sin gode vilie oc velbehag, saa haffuer hand oc giffuet hannem sin Portion oc deel deraff, huilcken hand dog hemmelig met stor taalmodighed baaret haffuer, saa hand omsiger Løffuerdagen for Juul maatte begiffue sig til sengen, Da hannem derforuden paakom den 21 Decembris en gruelig hoste oc kuld, huor til strax slo en Febris continua, disse trende Siugdomme støtte nu tilsammen. Oc endog denne Salig Velbyrdig Mand søgte Medicin oc Legedom, som oc flitteligen nock i hans gandske Siugdom hannem bleff meddelet aff Hederlig oc Høylerd Mand D. *Olaø Worm*, Physices Pro-

fessore Publico i dette Høylofflige Kongelige Academia, som hannem tiende flitteligen oc gjorde indtil det yderste sit der til, som denne Salig Mand oc selff bekiende strax, effter hand var beret, Men det er, som mand siger:

Contra vim mortis non crescit gramen in hortis,
 I Haffw' ey voxer Vrt saa sterck,
 Der kand borttage Dødsens Verck.

I saadan sin Dødelig Siugdom haffuer hand forholdt sig meget Gudfryctig oc Christelig, thi hand lod icke alleniste læse for sig mange skønne Sprock aff det Gamle oc Ny Testamente, men oc lod holde Predicken for sig tijt oc offte i denne sin Siugdom, oc sidste gang nu Nytaars dag, der Hederlig oc Vellerd Mand Herr *Menelaus*, Slotz Prædicant, gjorde sin sidste Predicken for hannem, hørde hand hannem flitteligen, men Suagheden tuingde hannem, oc Siugdommen tog offuerhaand, oc en slum kom paa hannem. Men som hand opuognede oc Predicken bleff ent, bad hand, at hand vilde icke fortæncke hannem, hand haffde icke tilforn faat Søffn i sine Øyen to Natter oc Dage, huor til Herr *Menelaus* suarede hannem trøsteligen: Gud var vel til freds met hannem, effterdi det icke skeede aff modvillighed, men aff stor suagthed oc skrøbelighed, Guds Krafft var dog mechtig i de Skrøbelige. Her hosz formanede hand hannem nu, saa vel som tilforn, flitteligen at beskicke sit Husz effter den Gudfryctig Kong Ezechiaë Exempel oc fornemmeligen at bruge det Høyuerdige Christi Naderis Sacramente. Huor til hand suarede: Endog det er stackit siden, ieg det brugte, som var den 1 Decembris, dog kand ieg ikke for tijt bruge det, naar det skeer rettelig, men io tidere io bedre, vil mig derfor met Guds Naadis hielp Christeligen der til berede; tackede hannem for sit gode Raad.

Siden laa hand stille oc taalmodelig den Dag hen met tacksigelse til Gud for de mange Velgierninger, Gud hannem i detforgangen Aar beuijst haffde, oc der hosz fremdrog da, saa vel som tilforn, baade Nat oc Dag i hans Siugdom, som de haffue hørt, der tiende hannem i samme Siugdom', Mange Sprock aff Scrifften, den 23 Psalme: Herren er min Hyrde, mig skal intet fattis, Hand skal lade mig ligge i skøn Græszgang, hand skal driffue mig sactelig til stil rindendis Vand etc. Item, Herren er mit Liusz oc min Salighed, for huem skulde ieg frycte? Herren er mit Liffuis Krafft, for huem skulle ieg grue? Disligiste den 42 Psalme: Lige som Hiorten skriger effter Vandstrømme, saa skriger min Siel til dig Gud, Min Siel tørster effter Gud, effter den leffuende Gud, naar skal ieg komme der hen oc sees for Guds Ansict? etc. Der hosz en deel aff den 127 Psalme: Vden Herren vilde opbygge Husit, da arbeyde de forgefuis, som bygge derpaa. Til met den Sententz aff Iohan. 3 Cap.: Saa haffuer Gud elskt Verden, at hand haffuer giffuet sin Søn den Enbaarne, at huer den, som troer paa hannem, icke skal fortabis, men haffue det euige Lif. Oc aff den første S. Hansis Scriffuelse cap. 1.: Iesu Christi, Guds Søns, Blod renser oc toer oss aff all vor Synd. Denne Velbyrdige Salig Mand var oc i sin Siugdom icke alleeniste for sig oc sit Husz omhygelig, men for sin Allernaadigste Herre oc Konge oc hans kiere Fæderne Land, at Gud naadeligen vilde beuare hans Mayestat met sine Lande oc Riger fra denne skadelig Krig, som met sine forderffuelig gnister flyer saa vijt omkring, oc skicket sig her effter Davids Exempel i den 25 Psalme, huilcken icke bad alleeniste for sig, men for all Israel: Gud frelse Israel aff all sin nød.

Oc effter som denne Salige Mand saae, huor flittig

hans kiere Velbyrdige Frue tiende hannem i denne hans suaghed, saa vel som ellers altid tilforn, fornam oc hindis store væmodighed oc sørgelig klagen offuer denne hans Siugdom, da trøstede hand hende, bedendis, hun skulle giffue sig til freds, det bleff vel gaat.

Samme Nyt Aars dag mod Aften 4 slet kom til hannem Erlig oc Velbyrdig Fru *Kirstin Beck* til Oelstrup, denne Salig Mands kiere Søster, oc som hun var meget bedrøffuet aff det Bud, hun haffde faaet om sin kiere Broders Suaghed, og nu for Øyen saa hannem hefteligen met Siugdommen at være angreben, da racte hand hinde strax sin Haand, tackede hinde, hun wbesueret i denne onde Vey saa snarlig vilde komme til hannem, oc der hand saa hindis sorgen oc klagen, trøstede hand hende met mange trøstelige Ord. Laa saa atter stille hen. Men Siugdommen tog io mere oc mere offuerhand. Huorfore der sendis Bud effter Herr *Menelaum*, at hand vilde komme oc trøste hannem met Guds Ord. Diszmidler tid var hand begierendis, at ieg wuerdig vilde komme til hannem, huilcket ieg oc gjorde, oc der ieg kom, stod Herr *Menelaus* oc talede met hannem, formanendis hannem, troligen at arbeide i Herrens Wingaard, Gud skulde giffue styrcke oc kraft: Huor til hand suarede: Ah ja, Ieg veed, min Frelsere leffuer, oc hand skal her effter staa paa Iorden, oc effter de haffuer igiennem stucket denne min Hud, daa skal ieg see Gud aff mit Kiød. Midler tid spurde hand, om ieg var icke kommen, oc da gick ieg frem til Sengen til hannem, trøstendis hannem met mange stycker om Guds Faderlig Neruerelse, Bøn-hørelse oc hielp, som hand beuiser alle dennem, der paa-kalder hannem i Aanden oc Sandhed, forholt hannem Guds Barmhiertighed oc Trofasthed, som icke frister

nogen offuer sin effne oc formue, Men skal giøre vd-gangen met fristelsen, at mand den kunde taale. Der hosz spurde ieg, om hand icke var begierendis det Høyverdige Christi Naaderis Testamente til at styrcke sin Tro oc trøste sin bedrøffuede Samuittighed oc haffue det til it Viaticum oc Tærepeng at vandre fra dette Elendige til det Euige: Huor til hand suarede: Ja Hiertelig gierne. Oc efftersom ieg spurde, huilcken hand vilde der skulde meddele hannem Sacramentet, Suarede hand: Herr *Mene-laus* haffuer tilforn betient mig, thi min bestilling falt paa Slottet, huor hand er Predicant: Men nu vil ieg aff eder vere beret, det er eders officium, Ieg vil i mit yderste for Gud i eders paahør giøre mit Scriftemaal oc derpaa annamme det Høyverdige Sacramente.

Oc strax gjorde hand sit Scriftemaal Hierteligen oc ydmygeligen oc saa alffuorligen oc betenckeligen, at ieg mig der offuer maatte forundre: Ordene vaare faa, dog victige oc merckelige: Bekiende sig at haffue høyelig for-tørnet sin Herre oc Gud, trode dog, Gud for sin Søns Iesu Christi Pine oc Døds skyld vilde være hannem Naadig oc forlade hannem alle sine Synder baade vitterlig oc w-vitterlige: Befalet sig her hosz met Siel oc Legeme i Guds Haand oc beskyttelse, vilde nu gierne stille sin villie vnder Guds gode Guddommelige villie. Der ieg saadan hans Scriftemaal hørde, fremdrog ieg aff Scrifften Aarsag til Siugdum oc Døden, som er Synden, oc vijste hannem, huorledis den er ved Satans Nijd oc Had indkommen, oc der aff haffue wi all suaghed baade paa Sielens oc Legemens vegne oc paa det sidste maa tage Døden i faffn oc der met lade oss nøye: Vijste hannem oc aff hans Pænitentze, huor vijssseligen hand sig anstillet, i det hand søgte hielp hosz Gud, som kand forlade Syn-

der oc frelse sine Børn fra den euige Død, erindret hannem om den anger oc ruelse, der skal vere hosz en Syndere for sine Miszgierninger, oc huorledis wi skulle søge Guds Naade for Iesu Christi Fortieniste ved Troen oc trøsteligen betencke, at Naaden er mectigere at Saliggjøre oss, end Synden er til at anklage oss til Fordømmelse, Bad hannem betencke Augustini Ord:

Turbabor, sed non perturbabor, quia vulnerum Christi recordabor;

Det er:

Min Synd mig drøffuelse stor paafør,
 Samvittigheds gloende Pile
 Som Haffsens Sand mangfoldig er,
 Dog vil ieg icke fortuile,
 Men tencke trolig paa din Død,
 Herre Christ, oc dine Saar saa røde,
 Paa dem saa vil ieg huile.

Huor til hand suarede aff S. Hansis første Epistels første Capitel: Sanguis Iesu Christi emundat nos ab omni peccato: Guds Søns Iesu Christi Blod renser oss aff all Synd. Derforuden indførde ieg det Sprock aff Ezech. cap. 18: Dersom en Synder omuender sig fra alle sine Synder, som hand haffuer giort, oc holder min skick oc gjør Ret oc Retferdighed, da skal hand visselig leffue oc icke dø, alle hans Offuertrædelser, som hand haffuer giort, skulle hannem icke ihukommis. Item, Saa sant som ieg leffuer, siger den Herre Herre, Ieg haffuer icke behagelighed i den Wgudeligis død, men i det en Wgudelig omvender sig fra sin Vey oc maa leffue. Disligiste aff Esaiaë cap. 1: Dersom eders Synder end vare som Purpur, da skulle de bliffue huide som Sneen, om de end vare røde som Skarlagens Farffue, da skulle de dog bliffue som den huide Vld. Til met aff Micheaë cap. 7: Herren skal vende sig, hand skal forbarme sig offuer oss, hand skal borttage vore Miszgierninger oc kaste alle deris Synder i Haffsens dyb-

hed. Oc aff Matth. cap. 11: Kommer hid til mig alle i, som arbeide oc erre besuarede, ieg vil vederquege eder. End oc aff Iohannis cap. 6: Huo som kommer til mig, hand skal icke hungre, oc huo som troer paa mig, hand skal alldrig tørste.

Der hosz indførde hand selffuer den Sententz aff Iohannis 3 Capitel: Saa elskte Gud Verden, at hand haffuer giffuet sin Søn, at huer den, som troer paa hannem, icke skal fortabis, men haffue det euige Liff. Aff huilcken Sententz ieg vijste hannem Fundamenten til vor Retferdiggiørelse oc Salighed, som stod i Guds Naade ved Iesu Christi Verdskyld oc Fortieniste; der paa suarede hand: Det er min Tro, der paa vil ieg leffue oc dø, lagde dette til met:

Mors tua, Christe, mihi vita est, victoria, regnum,
Labe mea morior, sanguine vivo tuo.

Det ieg saa paa Danske forklarer:

O Christ, din død mit Liff saa sød
Min Seyr, mit Rig' ved den tillig';
Min Synd vel snel mig slar ihiel,
Dit Blod saa god mig reisz' paa fod.

Huor til ieg suarede hannem:

In te, Christe, mori quam felicissima mors est,
Cum potius vitæ mors ea principium.

O Herre Christ', lycksalig vist
I dig at dø fra denne Ø,
Den Død giffr snart til Liff' en fart etc.

Disligiste forholdt ieg hannem, om hand aff Hiertet vilde tilgiffue oc forlade sine Fiender, huis de hannem haffde fortørnet: Huor til hand suarede: Ja gandske gierne: Oc saa met stor Andact anammede det Høyuerdige Sacramente. Siden effter Bønen, Tacksigelsen oc Velsignelsen hafuer ieg formanet den salig Mand, met tacknemmelig Hierte nu at betencke den store Naade, Gud hafde beuist hannem, i det hand haffde forlat hannem

alle sine Synder oc spiset hannem met saadan kaastelig Spise, var nu forsickrit, Gud var hans Hierte kiere Fader, Iesus Christus hans hierte kiere Broder, den hellig Aand at haffue sin Tempel i hans Hierte, huilcken der nu gaff hans Aand vidniszbiurd, at hand var it Guds Barn, oc ingen ting at kunde atskillie hannem fra den Kierlighed, Gud hafde til hannem, formanendis hannem at bede, Gud vilde forlene hannem bestandighed, hans arme Siel til Salighed. Det hand oc Hiertelig begierede, sigendis:

Vespera nunc venit, nobiscum Christe maneto
Extingui lucem nec patiare tuam.

Det er:

Det lacker flux mod Aften vist,
Bliff hosz oss nu Herre Iesu Christ,
Dit Ord vore Føders Lycte
Du ey fra oss vild' henflytte.

Derpaa ieg hannem trøstede aff Skabelsens Bog, huor Herren siger til Jacob, som aff fryct for sin Broder Esau drog til Mesopotamiam: Ieg er met dig oc vil beuare dig, huor du far, oc ieg vil føre dig i dette Land igien; Thi ieg vil icke forlade dig, før ieg haffuer fuldkommet det, ieg haffuer sagt dig. Oc aff Psalmen: Effterdi hand haffuer lyst til mig, saa vil ieg hielpe hannem vd, ieg vil ophøye hannem, thi hand kiender mit Naffn. Hand maa kalde paa mig i nød, oc ieg vil bøn-høre hannem, ieg er hosz hannem i nød, Ieg vil vdfrie hannem oc giøre hannem til ære. Disligiste af Esa.: Fryct dig icke, thi ieg igienløste dig, Ieg kallede dig ved dit Nafn, du est min; Thi naar du gaar igiennem Vandene, da vil ieg være hosz dig, oc igiennem Strømmene, da skulle de icke druckne dig, Om du gaar igiennem Ilden, da skal du icke brende dig, oc Luen skal icke

optende dig. Der effter tog ieg min affskeed oc gick fra hannem.

Siden der effter kallede hand sin kiere Frue oc Syster til sig oc ynskede dem en rolig oc god Nat, bad endnu, de skulle giffue sig til freds, det bleff vel gaat. Oc som hand gaff sin Syster Haand, kryste hand hindis Haand oc sagde: Syster, vær nu min Hustru oc Børn god, som du altid haffuer været, huor paa ieg icke heller tuiler.

Som det leed nu paa Natten, lod hand sin kiere Søster kalde til sig oc talede om noget, som dem imelom var, oc der met ynskede hinde met hans kiere Velbyrdig Frue oc Børn i Guds beskyttelse oc beskermelse.

Oc som hand nu laa hen i sin store suagthed oc Døden klemde ad Hiertet, begynte hand meget andectigen at sige: Gud være mig arme Syndere naadig, oc det sagde mange gange: Item: Gud lad mig icke falde i fristelse: Item: Dine hellige Engle beuare mig, at Satan intet formaar sig imod mig: Oc met saadan Ord rettelig offueruant syndens, sorgens oc dødsens Bierg, thi Guds naade trøster oss mod Synden, Gud styrcker oss i sorgens fristelse oc anfectning, oc Guds H. Engle tage vare paa vore Siele i døden. Oc der de gode Folck, som da vare hosz hannem, hørde, hand saa inderligen raabte paa Gud, haffue de oc lagt deris trøst der til oc met hannem nogle gange læst Fader vor.

Da kom der hastig Bud til mig, oc ieg strax kom der hen ved 2 slet: Oc som ieg begynte at fremdrage den 31 Psalme, fornam ieg vel, at Hørelsen vaar borte oc Maalet var meget tungt oc besuerligt, da formanede ieg dem, som hosz vare, de vilde met mig aluorlig indfalde til Gud, at hand vilde forkaarte hans Pine oc regiere hans Hierte met sin hellig Aand, at stride den gode

Strid oc endelig faa en salig Afskeed oc effter Døden det euige Liff. Der dette var skeed, sad ieg nogen tid hosz hannem oc da hørde det Ord aff hans Mund: Beuare, Beuare; huor ofuer ieg meente, Gud torde lade hannem faa sit Maal oc Hørelse igien, oc bad, hand skulde bede Gud beuare sin Vdgang fra dette Liff oc Indgang til det euige Liff. Oc endog hand det icke kunde sandze, tuiler ieg dog intet paa, Guds Aand io førde Ordens trøst oc krafft ind i hans inderste Hierte, effterdi der er ingen tuil paa, at naar it Guds Barn i sin høyeste Døds nød sucker til Herren om hielp, at hand den io visselige bekommer, thi hand hører Fangens suck, som David taler i den 102 Psalme, oc da ere wi arme Synder rettelig Guds fanger: oc effterdi hand gierne sagde altid met den gode Ebero:

Herr Iesu Christ sand Mennisk oc Gud etc.
 Jeg beder dig for din Pine skyld,
 Vær mig arm' Synder naadig oc huld,
 Naar ieg er sted i Dødsens nød
 Oc strider met den bitter Død.

Nar Øyen bryst' oc siun' forgaar,
 Naar Øren ey lengr' at hør' formaar,
 Naar Tungen kand ick' tale meer,
 Oc Hiert' aff ang'st forknusit er,

Naar mig forgaar all' min Forstand,
 Oc intet Men'sk mig hielpe kand,
 Din hielp, O Iesu Christ, mig send,
 Stat mig bi i min sidste end.

Oc før mig aff denn' Jammerdal,
 Forsteck' mig ocsaa Dødsens qual,
 De onde Aander fra mig driff
 Oc met din Aand stedz' hosz mig bliff'.

Huo vilde derfor tuile, at Gud io skulde hannem Bøn-høre? Siden arbeidede hand oc stride Mandelig, indtil Klo-cken var slagen 4, Gud gaff hannem en meget salig Aff-

skeed fra denne elendig Verden i sin Velbyrdig kiere Søsters, Fru *Kirsten Beckis*, sampt oc andre Hederlige oc Erlige Gudfryctige Folckis neruerelse, effter hand haffde leffuet her i Verden 57 Aar.

Gud giffue hannem met alle Guds Salige kiere Børn en glædelig Opstandelse paa den Yderste Dommedag, Amen.

Ligprædikenen er dediceret til Fru *Elisabeth Bilde* til Næsbyholm, hendes Børn, *Sten Beck*, *Lavge Beck*, *Jochim Beck*, *Johan Beck*, Jomfru *Anna Beck*, Jomfru *Margrete Beck*, Jomfru *Elisabeth Beck*, og Fru *Kirsten Beck* til Olstrup, *Sivert Becks* Søster. Fortalen er dat. Kjøbenhavn d. 27. Juni 1623. Ligprædikenen er rig paa Henvisninger ikke blot til Bibelsteder og Kirkefædrenes Skrifter, men ogsaa til græske og latinske Klassikere, f. Ex. Hesiod, Homer, Seneca osv. (se S. 13). Forfatteren træder os imøde som en aandrig og poetisk begavet Personlighed, der har et aabent Øje for Naturen, hvorfra han henter en Række Billeder og Lignelser (S. 18, 49 51 og oftere). Som Prøve paa hans Stil kan anføres følgende Brudstykke af et større Afsnit, hvori han fremdrager de Trøstegrunde, der kunne have Betydning for Ægtefolk, som ikke blive velsignede med Børn: «Det Gud dem icke giffuer, det kreffuer hand dem icke heller: Item, Gaudebis minus et dolebis minus, det er, haffuer du ingen glæde aff dine Børn, saa haffuer du icke heller sorg aff dem, som andre mange haffue, komme de icke ranck ridendis, saa komme de icke heller vsle skridendis, komme de icke i nogen Gyldene Karm, saa komme de icke heller met en braaden Arm» (S. 185).

S. 69 anvender Forfatteren følgende Ordsprog: «Hoffen vnd harren macht Manchen zum Narren, Lenge at lide giør sorg oc quide, Lenge at lente bliffuer til intet».

Foran findes *Sivert Becks* og *Elisabeth Bildes* Vaabner.

Klavs Nielsen Glambek.

(1537—1591.)

Grundtrøst

Aff S. Poffuels Epi-
stel, til de Thessaloni-
cher i det Fierde
Capitel,
for

Alle dennem, hues go-
de Venner ere ved denne ti-
melige Død, hensoffuede vdi

Herren :

Faaregiffne
vdi

Erlig oc Velbyrdig
Mands, salig **Claus**
Glambechs til Rask,
Begraffuelse etc.

Prentet paa Lilliebierget
vdi Ribe.

M.D.XCI.

[8vo.]

Hvad som denne Fromme oc Velbyrdige Mands, salig *Claus Glambechs*, *Leffnetz Historie* er anrørendis, ville vi icke der gjøre det met alt for meget langt, men paa det kaarteste ansee disse Fem stycker, som ere først hans Fødsel oc Forældre¹, dernæst hans Vngdom oc optuctelse, for det tredie, huad hans Bestilling oc Embede haffuer været, for det Fierde, huad synderlige Dyder Gud Almectigste haffuer begaffuet hannem met, oc for det siste ville vi tale om hans Siugdom, huor aff hans Død haffuer fororsaget sig, oc hureledis hand der vdi haffuer forholdet oc christelig berid sig, indtil at hand endeligen er traaden aff dette iammerfulde *Leffnet* ind i *Himmerigis Riges glæde oc Herlighed*.

Først er det oss alle oc huer vitterligt, at denne salige Mand, *Claus Glambech*, er fød aff Erlige, gudfryctige, fromme oc velbyrdige Forældre. Hans Fader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Niels Glambech* til Starup, oc hans Moder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Frue *Marine*¹), salige *Niels Glambechs*, som end nu leffuer, en frommer oc Gudfryctig Frue. Bleff salig *Claus* fød paa *Suensholm* Anno Dni 1537. Oc bleff aff Barndom tilholden til Guds Fryct oc gode Sæder hiemme hoss sine Forældre, indtil hand paa sit Siuende Aar er forsend til *Scholegang*, at lære noget vdi *Boglige Kaanster*.

Mand plejer at sige, at det vil tidlige arte sig met vnge Folck, huad der vil bliffue faar gamel Folck aff i frem-

¹) Af Familien Gjødesen.

tiden. Saa er det oc her tilgaaet met denne salige Mand, at hand strax i Vngdommen stundede til Hofftienist oc er derfaare effter sine Forældres raad tagen fra Scholen oc sæt til Erlig oc Velbyrdig Mand, salig *Christian Munck* til Tobderup, at forsøge den deel, til huilcken hand aff Naturen syntis at haffue mere lyst end til Bogen. Vdi midler tid at hand haffuer været hoss denne gode Mand, haffuer den Reise begiffuen sig met Høybaarne Førstinde, Frøiken *Anna*, milder oc høylofflig hukommelse Koning *Christians III* Daatter, som bleff førd til Hertug *Augustum* ind vdi Landt Misen Aar 1548. Paa dette Tog fulde salig *Claus Glambech* met forneffnde *Christian Munck*, oc der hand vaar siden hiemkommen, begerede den fine Herre, Erlig oc Velbyrdig Mand, salig *Holger Rosenkrantz* til Boluer, hannem vdi sin Tienist. Hoss hannem bleff hand, indtil den Dytmerske Krig begyntis vdi vor tid, da gjorde salig *Holger* hannem Verafftig oc tog hannem met sig paa dette Krigs Tog ind i Dytmersk. Der loed hand imod Rigens Fiender kiende sin Modighed oc Troskaff oc Flid mod sin Herre oc Koning, vaar icke den, som holt aff til en side eller fick sig anden bestilling faare, naar det gielt, men sætte dristelig frem, saa hand der offuer vaar i stor Liffs fare, at der bleff skut tuende Heste vnder hannem, oc hand dog self bleff wskad oc beuaret aff Guds synderlig Naade oc Beskermelse. Formedelst saadan tro Flitighed bleff hand sin Hosbond, salig *Holger*, meget kiær oc kom der offuer vdi Kong: Maie: vor allernaadigste Herris, Koning *Frederichs*, høylofflig hukommelse, Kundskaff, Gunst oc Yndeste, saa at salige *Holger* icke vilde slippe hannem fra sig, at hand maatte bliffue hoss hannem paa xxij Aar vdi hans Bestilling. Huor vdi hand merckeligen forbed-

ret sig dagligen, effterdi den vise oc forstandige Herre salig *Holger* loed hannem gerne være i Raad met sig vdi victige Sager, det som hand icke end loed huer mand vide aff: Som vel alle Danmarckis Rigis Indbyggere vitterligt er, huad salig *Holger Rosenkrantz*, Danmarckis Riges Marsk, vaar for en drabelig oc statelig anseenlig Mand, baade inden oc vden Lands, huor hand skulde bruges for sit Fæderne Land etc., Oc wi det nu maa bekiende, som det almindeligen gaar til, at mand kand icke skøn paa det gode, huad Fordeel mand haffuer der aff, førend det er borte, oc da er det for silde tagen.

Her offuer haffuer da salige *Claus* ved saadanne Øffuelse oc Omgengelse hoss denne vise oc forstandige Herre saa viit forbedret sig, at Kong: Maiest: haffuer anseet hans Flittighed oc Forstandighed oc fortroed hannem Skanderborg Slot, huor offuer hans Naade sætte hannem til Lænsmand Anno Domini 1574 ¹⁾. Oc hand det faarestoed vdi mange Aar met stor loff oc priss, som hand fick baade aff Kong: Maiest: oc menige Almue, som hand haffde at handle met. Vdi midler tid haffuer hand beraadslaget sig met Gud oc sine beste Venner oc tenckt paa Liffs Fellig oc haffuer beden om den fromme Mands salig *Folmer Rosenkrantzis* Daatter til Steensballe oc bekommet denne Velbyrdige oc dydige Iomfru, Iomfru *Birgite Rosenkrantz*, til sin ecte Hussfrue. Oc behagede dette Kong: Maj: saaledis, at hand ansaa for gaat, at hans Naade selff gjorde deris Bryllups kaast paa Fredrichsborg Anno 1575, neste Søndag effter S. Michels dag ²⁾, paa huilcken samme dag oc stæd ocsaa tre andre Herremend haffde deris Bryllups Høytid der hoss, som

¹⁾ Maa rettes til 1573. Dsk. Atlas IV. 242.

²⁾ 2. Oktober.

vaare Erlig oc Velbyrdig *Bendicts van Anfeld*, Erlig oc Velbyrdig *Knud Grubbe*, Erlig oc Velbyrdig *Tygge Brahe* til Hammer.

Saa haffuer nu Gud i Himmelen prydet deris Ecteskaff met sin guddommelig Velsignelse oc giffuet denem fire deilige Iomfruer. Aff huilcke de tuende yngste, Iomfru *Margret* oc Iomfru *Kirstine Glambech*, ere hensoffuede i Herren. De tuende eldste leffue igien, blant huilcke Erlig oc Velbyrdig Iomfru *Sophia Glambech* er fød paa Skanderborg den 21 dag Maj Anno 1578. Erlig oc Velbyrdig Iomfru *Cecile Glambech* er fød samme sted den 3 dag Iulij Anno Dni 1579. Gud giffue dem sin Aand oc Naade, at de maa tiluoxe i Guds Fryct oc all Dydelighed, Gud til ære, dem self oc deris Venner til glæde oc gaffn.

Der nu salig *Claus Glambech* haffde haffd Skanderborg vdi forlæning paa syttende Aar, er hand der fra forløffuet oc dragen saa hiem til sin egen Gaard Rask, tenckte da til at vilde begiffue sig til Ro oc Huile, effter at hand nu haffde sæt mange Aar til, en part aff sin beste Alder, vdi store Verdslige Verff oc Bestilling. Dette hans Forsæt er vend sig til den beste Ro oc Huile, at Herren haffuer paa andet Aar her effter henkaldet hennem til den rette Himmelske Ro oc trygge Glæde, som wi skulle faa her effter at høre.

Hureledis at denne gode Mand, salig *Claus Glambech*, haffuer skicket sig vdi sin Befaling oc Hofftienst, det er oss fast alle Vitterligt. Saaledis, met faa Ord at sige, haffuer hand skicket sig, at hand for Gud haffde en god Samuittighed oc hoss Mennisken it gaat Rycte. Disse ere de tuende fornemiste Liggendefæ oc Clenodie, som huer Christen skal giøre sin høyeste flid paa. Huo

dennem icke bekommer oc besider, hannem vaar det bedre, at hand aldrig kom til denne Verden. Thi huo som icke haffuer en god tryg Samuittighed vdi Iesu Christo, hand er io vnder Guds Vræde oc skyldig vnder euig Fordømmelse. Oc huad skal mand haffue mere aff all denne Verdsens Forfengelighed, nest den arme ringe Klæde oc Føde, wi behøffue, end it gaat Rycete, at huer kand icke met rette tale andet paa oss end det, som it Christet Menniske vel anstaar. Dette haffuer denne fromme Mand viseligen betenckt, oc derfaare aff første Barndom begiffuen oc beflittet sig paa sand Guds Fryct oc hellige Naffns aluorlige Paakaldelse. Huilcket er en Roed oc Begyndelse til all Visdom, som Daudid siger Psalm. 111, ia saadan Visdom, som icke sees alene vdi Skarpsindighed oc Naturlig Kloghed oc høy Forstand, men mere at mand saa regeris aff den Hellig Aand, at mand icke slaar sine Sager an met daarlig oc wgudelig Lætferdighed, men met god Besindighed, flitig Troskaff oc Sactmodighed vdi Guds Fryct, forlader sig paa hannem alene oc icke paa sin egen Styrcke oc Vished, oc der offuer^f farer lykkeligen frem i alle sine sager oc Anslag, saa mand haffuer yndeste baade hoss Gud oc Mennisken. Derfaare roser oc berømmer den vise Salomon oc Syrach Gudsfryctighed saa høyeligen offuer alle andre Dyder, oc det met all rette, aff denne Orsage, som sagd er. Salomon siger vdi sin Ordsprogs Bogs 14 Capitel: Herrens Fryct er Liffsens Kilde. Huo, som frycter Herren, hand haffuer en tryg Befestning, oc hans Børn skulle beskermis. Syrach 10: Der skal huercken rig eller fattig, stor eller liden rose sig aff andet end at de frycte Gud. Syrach 25: Der er ingen offuer den, som frycter Gud, thi at Guds Fryct gaar offuer alting. Huo, som holder den fast, huem

kand mand ligne hannem ved? Saadant haffuer denne gode salige Mand betenckt oc offuerueiet oc derfaare aluorligen, som tilbørligt, beflittet sig paa sand Guds Fryct oc inderlig Paakaldelse.

Aff denne Gudfryctigheds Roed ere mange andre Dyder som deilige Ymper oprunden oc opuoxen, vdi synderlighed den merckelige Dyd Ydmyghed, som gerne holder sig nest til Gudfryctighed, oc følges altid almindeligen met huer andre, som det oc icke andet mueligt er, at huo, som Gud retsindeligen frycter, hand bliffuer Guds egen oc ifører sig, det meste mueligt kand være, Guds egen, skick oc art, som selff er ickun idel Ydmyghed oc Fromhed. Huorfaare oc Christus siger, Matth: 11: Lærer aff mig, thi ieg er Sactmodig oc Ygmyg [sic] aff Hiertet. Saa maa wi oc dette vdi Sandhed bekiende om denne salige fromme Mand, at hand vaar meget danis oc ydmyg oc loed sig ingen mand tyckis at være for god, endog hand vaar icke mange trengd, men haffde stor Guds ære oc velde, som Herren haffde forlaant hannem met. Hand haffde selff tre skøne Sedegaarde, Rask, Verholm oc Bierg, oc vaar paa en tid tillige forlænt met tre merckelige Forlæninger, Skanderborg, Aakiær oc Bygholm, offuer huilcke Kong: Majest: haffde sæt hannem til Leensmand. Maa vel skee mand skulde funden den, om hand haffde sin sag saa vel fattet, at hand end vel skulde ladet sig noget tycke oc væren for god til at tale met en fattig Bonde eller høre hans Klagemaal, som mand ofte seer, at Katten nemmer icke at knurre, førend den fanger Muss, som wi pleje at sige vdi vort gamle Danske Ordsprog.

Her hoss skal merckes denne salige Mands Flittighed, som hand beuiste baade vdi Kong: Maiest: Bestilling oc saa hans egen anliggende Vilkaar, saa at hand

met stor Oruagenhed bestilte alt, hues hannem mact paa laa at vdrette paa sin naadigste Herris oc Konings vegne, oc der hoss ocsaa brugte den tid oc Leilighed, som Gud hannem vnte, oc maa vel skee nogle Affuindsiuge Menniske forunte. Thi det er io en lastelig ting at forsømme oc wnytteligen forspilde den deel, som Gud giffuer Middel til at bekomme, oc holde sig vel aff met ære oc lige. Selffhaffue er io altid saaledis bedre end, mand skal gaa at Kiler Gade met Hatten i Haanden oc biude der vd Ti eller Tolff aff Hundret. Gud giffue vor Danske Øffrighed en gang Sind oc Mod til at affskaffe saadan Handel, som mand vel veed oc dagligen forfarer at være Riget til en wbaadelig skade oc mange til forderffuelse. Der er ilde saa holden Huss, at mand forbrasker oc wnytteligen fordaajer det, mand kunde baade selff leffue hæderligen aff oc lade sine Børn en nødtørffig patrimonium. Thi S. Poffuel siger: Der som nogen icke besørger sine, besynderlig sine Hussfolck, hand haffuer nectet Troen oc er verre end en Hedning. Saa er ingenlunde Ødselhed eller Ladhed berømmelig i nogen maade, men tuert imod straffes vdi Guds Ord, der som en huer befales at haabe paa Herren oc giøre gaat oc nære sig redelige, som Daudid siger Psalm. 37. Oc Salomon siger Prouerb: 10: En lad Haand giør arm, men en flitig Haand giør rig. Item vdi det 6 Cap. siger hand: Du Lade gack hen til Myren, giff act paa hendis Sed oc bliff viss. Hun bereder sit Brød om Sommeren oc sancker sin Føde tilsammen om Høsten etc.

Oc effterdi det befinder sig vdi daglige Exempler, at der er enten liden eller aldelis ingen druelse oc Guds Velsignelse hoss den Mammon, som sanckis met Wrætferdighed: Da haffuer denne salige Mand oc saadant ladet

gaa sig til Hiertet oc intet videre slagen sig vdi nogen handel oc vandel end, som met billig skellighed kunde bestaa: Haffde hand selff noget for sin wmage, saa loed hand oc Kiøbmanden haffue ved den ene ende oc nyde sin anpart der vdi met sig, saa at alle de, som hand- lede met hannem vdi mange Aar, vide at berømme her vdi hans Beskedenhed oc Fromhed. Oc hurelunde kand Lande oc Riger bliffue lenge ved mact, der som den fattige Handels mand maa ingen Fordeel nyde, men de, som Macten oc Velden haffuer, ville selff ved Forprang oc Strenghed vende sig all Profit oc Bade til? Men dette vil oc visseligen lyckis deris Børn der effter: male quæsit, male perdit. Saa vil det gaa, endog Baden er saa forblindede sød, at end ocsaa de Vise, som holdes faare, ville det icke for fulde tro oc indgaa.

Endeligen maa wi ocsaa rose oc berømme denne Velbyrdige Mand, salig *Claus Glambech*, aff hans Atstadighed, at hand vaar fast i Hierte oc Ord, saa at huad hand tilsagde en god Ven, det holt oc fuldkom hand tryggeligen. Det vaar icke Ord oc Feire, hand haffde met at fare, men retsindig Aluorlighed vden flageri oc wstadighed, at lige saadane, som hans Venner lode hannem, den samme funde de hannem ocsaa igien. Sagde oc icke it i Dag oc it andet om Morgenen. Saadan aluorlig Atstadighed bar priss i gamel dage. Da vaar det ickun Ia oc Ney, huad mand taledede met huer andre. Nu er det ars artium at sige it oc meene it andet, saa den ene kand neppelig slaa Bond i den anden for idel Trædskhed oc vnderfundig Lætferdighed. Oc derfaare gaar det ilde til nu om stunder, oc er skønt kommen saa viit, at den ene Naabo tør neppe ligen tro den anden etc.

Met saadanne forneffnde Dyder oc andre haffde Gud

prydet denne salige Mand, hues Lig wi i dag her nedlegge vdi sit Soffkammer. Wi giøre her met ingen Engel aff hannem. Thi wi io det maa bekiende om hannem saa vel som end ocsaa om dem, der større Gaffuer haffue, at hand haffde sine Brøst oc Feil, som hand icke self slog vnder stoel, oc begerede vel, at der maatte findes hoss hannem, som hand vel fornam at der icke fandtes, en part for Kiødelig metføed Skrøbelighed, en part ocsaa at mand ofte fororsages at giøre disse Verdsens Børn noget til vilie for selskaff skyld. Hues som i saadane maader fandtes hos hannem at være forsømt oc forseet enten vdi Vngdom eller Mandoms tid, det haffuer hand aluorligen affbedet Gud, end ocsaa paa sit yderste, som wi skulle nu faa at høre tales om hans christelig Endeligt.

Mand pleier almindeligen at sige, oc findis oc saa vdi Forfarenhed at være, at Døden vil haffue en orsag. Det er, ihurelunde det gaar til, da fanger Døden indgang til oss arme Mennisker, naar vor rette stund oc bestemte tid er kommen, som ingen kand offuertræde, som Iob siger Cap. 7. Saaledis er det ocsaa her tilgaet. Thi der denne salige Mand tenckte nu først til at vilde leffue vdi Rolighed for sig self, affskild fra Verdslig Møde, oc besynderlig fra den besuerlig Hofftienist, see, da gaar det hannem, som det gick den gamle Naffnkundige Keyser Adriani Hofftiener ved Naffn Similis. Denne Similis haffde lang tid ladet sig bruge hoss for^{ne} Keyser, baade vdi Fred oc Feide tid, oc vaar saa gaat som hans anden Haand oc neste Raad, naar hand vilde slaa noget paa, som merckeligt oc drabeligt vaar. Men der hand vaar kommen saa gaat som paa det høyeste, affsagde hand sig selfuillig met sin Befalning oc fick paa

det siste, dog met stor nød, Orloff oc Venskaff oc drog saa hiem til sin egen Gaard, som hand haffde paa Landbygden, oc leffuede der siden ickun siu Aar. Huilcke siu Aar hand sad vdi Rolighed oc haffde sine Idret effter sin egen Vilie. Huorfaare hand loed hugge denne Graffscrift paa sin Ligsteen, liudendis saaledis: Her ligger Similis begraffuen, hues Alder vaar mange Aar, oc leffuede dog ickun siu Aar. Thi hand den anden sin Leffnets tid, vdi huilcken hand haffde faren omkring met Krigs Bestilling oc anden Verdslig omhyggeligheds forfengelige idret, holt hand [sic] for intet, som det oc i sandhed befinder sig met mange, besynderligen hos dennem, hues Bestillinger nu om stunder vende meste parten paa Suarmeri oc wnyttige idret, som vaare langt bedre ladt end giort, ia end ocsaa hoss dennem, som haffue store Befalinger til Hoffue, at de kædis paa det siste meget der ved oc lengis til, at de maa komme der fra, oc naar de ere der fra forløste, at de maa være paa deris egen Haand, da er det met dem lige som met en Ful, der vndkommer aff it Fulebur oc maa haffue sin fri fluct offuer den vide Skoff oc Marck, huor den lyster.

Saaledis er det oc fast her gaaet met denne salige Mand, som actet nu først effter store mødsommelige Bestillinger at vilde leffue vdi Ro, effter sin egen Begeering, met sin kiære Husfrue oc Børn, dog det varede icke lenger met hannem end paa andet Aar, førend at Døden søgte sin indgang hos hannem, som den gjør hoss alle Menniker, naar deris tid er kommen. Oc er her met kaarteligen saaledis tilgaaet.

Vdi den tredie Vge for Iul, den 8 dag Decembris, vaar salig *Claus Glambech* dragen fra Rask til den anden sin Sædegaard Verholm, oc paa Veyen bleff hans Heste

sky oc løbsk oc, som Lycken icke bares bedre til, sloge Vognen omkuld, at hand falt der aff oc stødte sig mod it Træ meget ilde vdi sin Venster Side. Dog holt hand sig vel her ved, maa vel skee bedre end hand haffde øffne til, for sin kiære bedrøffuede Husfrues oc Børns skyld, brugte dog Badskerens raad oc holt det saa gaat som stedse ved Sengen paa gantske sex Vgers tid, indtil Herren kallede hannem. Vdi midler tid haffuer hand søgt den fornemste Hielp oc Trøst vdi sin Siugdom hoss den Almectigste Gud i Himmelen, vdi hues Haand staar baade vort Liffs oc Døds vilkaar. Hand haffuer ideligen haffd den fromme oc lærde Dannemand Her *Peder Iensson*, sin Sogneprest, hoss sig, som haffuer icke aleniste predicket for hannem huer Søndag oc alle Iule Hellige Dage igennem, men ocsaa tuende gange metdeelt hannem Iesu Christi Legems oc Blods Sacrament, oc ellers vdi alle Predickener giort Bøn for hannem til Gud Almectigste effter hans aluorlig Begering. Saa haffuer hand icke self forgæt eller forsømt sig, men ideligen trøstet sig aff Guds Ord oc holden fast ved met inderlig Bøn oc Formaning, at Gud naadeligen vilde forbarme sig offuer hannem oc giøre en god ende paa denne hans Siugdom effter sin egen Faderlig guddommelig oc gode Vilie. Thi vdi hans Haand sætte hand alting oc icke fandets wtaalmodig ved Herrens Kaarss, som hand viste at hand self oc intet Menniske eller Creatur haffde hannem paa-lagd. Her vdi haffde hand sin høyeste Ro oc Huile, at hand hørde, læste oc tenckte paa Guds Hellige Ord oc bleff varafftig i hans Paakaldelse oc første oc anden gang styrckede saadan sin Tro met Iesu Christi hellige Nadueres anammelse. Thi der hand formerckte, at hans Skrøbelighed bleff io lenger io større, haffuer hand met en

aluorlig Penitæntz søgt ind til Gud, at forlige sig med hannem oc beridde sig til at tage mod denne timelige Døds Tilkomst. Oc paa det hand kunde være diss tryggere vdi sin Tro oc diss roligere vdi sin Samuittighed, haffuer hand ladet for^{ne} sin Sogneprest kalde til sig den 14 dag Ianuarij oc giort for hannem paa Guds vegne sit Scrifftemaal oc tagen Affløssning aff alle sine Synder oc strax der paa anammet til sig sand Iesu Christi Legem oc Blod.

Om Tisdagen der nest effter syntis alting at vendis til den bedre Haand met hans Siugdum, saa at hand stoed op aff Sengen, gick ind i sit Læsekammer met sin kiære Husfrue, loed sig klippe oc toe oc gick til Bords met sin kiære Husfrue oc Børn. Siden lagde hand sig strax igien oc bleff saa stille hen liggendis til neste Fredag, da begynte det visse Sendebud at rycte sit ærende, at den visse Død vaar for Haanden met hannem. Oc endog det vaar noget bedre om anden dagen, at det Onde syntes at sactes, saa kom det alligeuel om Søndagen strax saa hart igien, at hand vel formerckte, at den gode Gud vilde nu haffue hannem hiem til sig, oc derfaare ingenlunde forskreckede sig, men frimodeligen holt an met Bøn til Gud oc loed hans hellige Ord predickis for sig aff det trøstelige Euangelio, som falt den Søndag om de tuende merckelige Mirackler, som Iesus gjorde paa den Spedalske, huilcken hand hialp, der hand gick ned aff Bierget, oc paa den Høffuitzmands Tienere i Capernaum, som hand helbrede ved sit kraftige Ord. Saa at hand under oc effter Predicken ofte repeterede disse Ord aff Texten: Herre, om du vilt, da kand du hielpe mig. Skee din Villie oc icke min. Item: Herre, sig ickun it Ord, saa bliffuer ieg din Tiener hiulpen etc. Siden at Predi-

cken vaar end, talede hand met sin Sogneprest, antuordet hannem Pendinge at vddeele iblant Staffkarle oc bad hannem komme til sig igien, naar hand haffde fuldend Tienisten i sine Sognekircker.

Vdi midler tid at hans kiære Husfrue formerckte, at der vaar icke andet for Haanden, end at der io vilde vorde Skilssmyss aff, da haffuer hun met stor Hiertens suck oc sorg talet hannem til, oc iblant andet haffue de ynck-sommelige forbeden huer andre paa begge sider. Sammeledis hans vnge Døttre haffue forbeden hannem, oc hand mildeligen haffuer faffnet dem, lagd sin Haand paa deris Hoffuit oc velsignet dem oc befoel dem først Gud i Him-melen oc saa deris Morbroder, Erlig oc Velbyrdig *Gert Rosenkrantz*, som vaar der tilstæde oc loffuede hannem met Haand oc Mund, at hand skulde giøre baade dem oc sin bedrøffuede Syster troligen Bistand oc Forsuar, saa som hand vilde suare hannem for Gud paa den yderste Dommedag. Saa fremginge ocsaa Erlig oc Velbyrdig Frue, Frue *Richise, Giord Pederssens*, met hans Syster oc hendis egen Syster, Erlige oc Velbyrdige Iomfruer, Iomfru *Else Glambech* oc Iomfru *Inger Rosenkrantz*, oc alle trøstede oc forbade hannem ocsaa met stor Suck oc Graad.

Som dette nu lidde vel op paa Dagen, at Klocken kunde være ved to slet, kom Her *Peder* til hannem igien, oc som salige *Claus* saae hannem, spurde hand hannem at, om hand haffde Kalck oc Disk met sig, thi hand acetet at holde sin sidste Naduere i denne Verden met sin kiære Frelser oc Gienløser, vor Herre Iesu Christo. Huilcket ocsaa strax skeede, at baade hand oc hans Gudfryctige Husfrue gjorde deris Scrifftemaal oc siden til lige anamede begge til sig Iesu Christi Legems oc Blods

Sacrament. Der efter talede hand met Her *Peder* oc sin kiære Husfrue oc Børn oc befoel hende i besynderlighed, at hun skulde lade dem vel optuctes i sand Guds Fryct oc dydelige Sæder. Hand formanede dennem ocsaa alnorlige til Guds Fryct oc tilbørlig Lydighed mod deris kiære Moder. Saa trøstede hand dem alle oc bad dem være ved en god Taal oc giffue sig vnder Herrens Vilie. Befoel ocsaa, at mand skulde icke forwrætte de fattige Bønder oc Tienere, men være gode ved dennem, oc de disligest skulde paa deris side være lydig, som det sig burde.

Mod Midnats tid, der Klocken vaar ved eleffue slæt, falt hand vdi en Besuimelse oc kom dog strax til rette igien met sig self oc trøstede sig stedse oc ideligen aff Guds hellige Ord, om huilcket hand talede met sin kiære Husfrue oc Sogneprest. Saa begynte hannem da at tørste, som det naturligen tilgaar met bange oc vdmattede Hierter, aff languarige Sot oc Siugdum, oc hand derfaare begerede at leske sig, oc Velbyrdige Iomfru *Richise Rosenkrantz*¹⁾ strax tog en Sølfsskaal oc vilde giffuet hannem der aff. Men hand reiste sig self op i Sengen, oc som hand haffde drucket, sagde hand: Nu vel i den værdige Trefoldigheds Naffn, som skal være loffuet oc priset i all euighed for alle sine mangfoldige, wtallige oc wsigelige Velgierninger. Den samme værdige Trefoldighed forlade mig alle mine Synder oc de mange wnyttige Drick, som ieg haffuer væren fororsaget til at dricke tilforne, der ieg lidet haffde dem behoff. Der met racte hand begge sine Arme offuer Hoffuedet oc sagde: O du sande oc eniste Abrahams, Isaacs oc Iacops Gud være mig naadig oc anamme

¹⁾ Her maa læses Fru Richise Rosenkrands eller Jomfru Inger R.

min Siel vdi din Haand oc lad dine hellige Engler føre den ind vdi Paradiss. Der paa trøstede hans Sogneprest hannem ydermere oc sagde: Der staar saa herlig en Sententtz hoss Iohannem i det 14 Capitel, der som Christus selff siger: Ieg er Veyen, Sandhed oc Liffuet. Item: Vdi min Faders Huss ere mange Bolige, etc. Der til suarede hand: Der staar hoss: Der som det icke saa vaar, da vilde ieg sige eder det. Saa mand der aff maatte formercke, at hand icke haffde hørt Guds Ord forgeffs. Ved saadan trøstelig Samtale lidde det offuer Midnat, at Klocken vaar hen ved it Quarter offuer to slæt, der hand begynte at drage Heldret, oc bleff saa stadig ved fornessnde Trøst til sit alleryderste, at hand gaff tre Hiertelige Suck fra sig oc soff der met sactmodeligen hen vdi Herren.¹⁾

Ligprædikenen er forfattet af *Anders Sørensen Vedel*, som har dediceret den til Fru *Birgitte Rosenkrands*. I Fortalen, der er dat. Ribe S. Hans Dag Midsommer 1591, skriver Forfatteren, at Fru *Birgitte* nogle Gange havde ladet ham tiltale ved hans kjære Svoger, *Christian Laussøn*, og venlig ombede, at han vilde lade Ligprædikenen trykke. Han har ikke villet undslaa sig derved, dels fordi hun deri kunde finde Trøst tilligemed sine Døtre, hendes Mands Moder, Fru *Marine*, og hans Søstre, og dels som en Tak for de mange Velgjerninger, der ere ham beviste af Fru *Birgittes* sal. Fader, *Folmer Rosenkrands* til Stensballe, af hendes Morbroder, *Peder Gyldenstjerne* til Thimgaard, Danmarks Riges Marsk, «min tilforladendis synderlige gunstige Patron oc Ven», og af hendes Søsters Mand, *Giord Pedersøn [Galt]* til Thyrestrup, «met andre flere eders gode Slect oc Venner». «Huorfaare», tilføjer Forfatteren, «ieg

¹⁾ Klavs Glambek døde d. 25. Januar 1591 og blev begravet d. 7. Marts s. A.

loed mig tycke, at om end skønt noget Seersindigt oc Affuindiugt menniske kunde fortencke eller laste mig her vdi, saa burde mig dog mere at ansee Guds Bud oc vilie, som vil oc befaler, at mand skal trøste de trøstløse oc beuise dem Tacknemmelighed, som aff oss haffue forskyldt gaat.» (Bl. Avj.)

Paa Titelbladets Bagside findes *Klavs Glambeks* og *Birgitte Rosenkrands's* Valgsprog: «Den, som Gud icke selff opholder, Hand visselige snart oc ilde falder», og: «Huad mig aff Gud tilføjes, Der met saa gerne ieg nøjes».

Christen Albertsen Skeel.

(1603—1659.)

Troens

Vbegribelige Kraft oc udretning,
Fremstillet aff Apostelens S. Poffvels Skriff-
velse til de Romere udi det Fierde Ca-
pitel, udi det Fierde Vers.

Der

Erlig oc Velbiurdig Mand
nu Salig hos Gud

Velb. **Christen Skeel**

til Fusinge, fordum Danmarckis
Rigis Raad oc Befalningsmand
paa Tryggevelde,

Hans Ljgs Begengelse, med Christelige Cere-
monier bleff udi H. Gestis Kircke udi Kiøbenhaffn,
den 14. Julij, 1659. udi mange Velbiurdiges, sampt
andre Geislige oc Verslige Stands Folckrige
Neruærelse, Adeligen huldet, oc da
korteligen forklaret

Aff

Johanne Johannis Svaningio, D.
Selandiæ Episcopo.

Tryct hos Hendrick Göde, K. M. oc V. Bogtr.

Anno 1661.

[4to.]

Hvad sig vedkommer efter loflig vedtagen Brug at melde om Erlig, Velb. oc nu Salig *Christen Skeel* til Fusinge, Danmarckis Rigis Raad oc Kong. May. Befalningsmand paa Trygvælde, Hans Adelige og Velbiurdige Herkomst oc Stamme, Ljffs oc Leffnets Christelig Fremdragelse oc Salligt Endeligt: Da er hand fød paa Riberhuus aff Erlige oc Velbiurdige Forældre Aar 1603 den 27 Julii.

Hans Fader var Erlig Velb. Mand oc Streng Ridder H. *Albret Skeel* til Fusinge, fordum Danmarckis Rigis Admiral, Raad oc Kongl. May. Befalningsmand paa Riberhuus. Hans Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Birgitte Friis* til Hesselager. Hans Fader-fader var Erlig oc Velb. Mand *Christen Skeel* til Fusinge, Danmarckis Rigis Raad oc Kong. May. Befalningsmand paa Aakier. Hans Fader-Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Margrete Brahe*. Hans Farfaders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Albret Skeel* til Fusinge, Kongl. May. Befalningsmand paa Børlum Kloster, som var Erlig oc Velb. Mand *Anders Skeel* til Heignet oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Karen*¹⁾ deres Søn. Hans Farfaders Moder var Erlig oc Vel. Frue, Fru *Kirsten Sandberg*, som var Erlig oc Velb. Mand *Christen Sandberg* til Quædstrup²⁾ oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Sophia Skinckel*³⁾ deres Daatter. Hans

1) Flemming. I Texten staar en Plads aaben til Efternavnet.

2) Læs: Quælstруп.

3) Urigtigt for Anna Sommer. Fejlen er indkommet derved, at Christen Sandberg er forvexlet med sin Fader, Anders Sandberg, der var gift med Sophie Skinkel.

Farmoders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Otte Brahe* til Knudstrup, Danmarckis Rigis Raad oc Kongl. May. Befalningsmand paa Helsingborg, som var Erlig, Velb. oc Strenge Ridders Her *Thyge Brahe* til Taastrup oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Sophie Rud* deres Søn. Hans Farmoders Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Beate Bilde*, som var Erlig, Velb. oc Strenge Ridder H. *Claus Bilde* til Lyngsgaard oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Elizabeth Vlfstand* deres Daatter.

Hans Morfader var Erlig oc Vel. Mand *Niels Friis* til Hesselager, Kongl. May. Befalnin[g]smand paa Tranekier. Hans Mormoder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Wibecke Gyldenstiern*. Hans Morfadere Fader var Erlig oc Velb. Mand *Hendrick Friis* til Orbecklund, som var Erlig oc Velb. Mand *Jesper Friis* til Orbecklund oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Anna Brockenhuus* deres Søn. Hans Morfadere Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Margrete Bilde*¹⁾, som var Erlig oc Velb. Mand *Niels Bilde*¹⁾ til Rauffsholt oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Birgitte Vldfeldt* deres Datter. Hans Mormodere Fader var Erlig oc Velb. Mand *Christoffer Gyldenstiern* til Iffversnes, som var Erlig, Velb. oc Strenge Ridder H. *Hendrick Knudsen Gyldenstierne* til Iffversnes oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Karen Bilde* deres Søn. Hans Mormodere Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Anna Paszbierng*, som var Erlig, Velb. oc Strenge Ridder H. *Thonne Parszbierng* til Ortaafft oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Ingeborrig Paadebudsk*, deres Daatter.

Denne S. Mands Adelige Oprindelse videre at opregne er aldelis ufornøden, effterdi det herforuden saavel de beste som de fleeste her udi Riget fuld vel vitterligt er,

¹⁾ Læs: Bild.

hannem baade paa Fæderne oc Møderne aff meget Ædel, Fornemme oc gammel Dansk Addele at være kommen.

Der nu denne S. Mands velbemelte Ædle Forældre vare aff den gode Gud velsignet med denne deres nu S. Søn, da haffver de, effter Christi Befaling, strax uden nogen Forhindring ladet hannem ved den hellige Daab komme til Jesum, at hand, som var fød Kiød aff Kiød oc derfor aff samme Natuur Vredens Barn, kunde fødis paa nye aff Vand oc Aand oc saa indkomme i Guds Rige.

Siden haffver hand været udi sine gode S. Forældres Huus under største Forælderlig Omsorg oc Tilsium indtil Anno 1605, da hand effter Begiering oc Samtycke kom til sin gode Farmoder, Erlig, Velb. oc nu S. Frue, Fru *Margrethe Brahe, S. Christen Skiels* til Fussinge, som for hans store Yndelighed oc Lydighed hannem jo saa høyt som sin egen Søn elskede, huilcket hun ocsaa i Gierningen fuldkommeligen bevjste. Thi de fem Aars Tjd hand hos hende effter hans S. Forældres Bevilgning forbleff, lod hun som en god Farmoder hannem slet intet fattis aff alt det, som hans Alder i nogen Maade enten til Christelig Optuctelse eller flittig Tilsium behøffvede. Oc haffde den S. Frue gierne længere her udi continuerit, saa fremt denne S. Mands K. Forældre icke haffde saa ideligen urgerit oc endeligen Anno 1611 ladet hannem affordre hiem til sig paa Riberhuus, for der at gaa udi Skole med sine nu S. Brødre, Erlig oc Velb. *Christoffer* og *Otte Skiel*, hvor udi hand tillige med dem paa niende Aars Tjd berømmeligen farede fort. Huor udoffver, der de saae, at hand haffde lagt en god Grundvold i Guds Kundskab oc Fryct, god Lærdom, høfvidske Sæder oc i alle maader svaret til deres Forhaabning, da aff velbetænckt Raad haffver de hannem udi hans Alders 16 Aar tillige med

sine to forbemelte yngre Brødre oc adjungerede Præceptore den 23 Febr. Anno 1619 forskicket ud aff Landet til Giessen udi det Landgraffskab Hessen, huor de tilhaabe et Aars Tjd, for sine velbegyndte Adelige Studia ydermere at excolere, sig opholdte. Men der de Anno 1620 in Aprili fick Ordre fra deres S. Fader, at de sig derfra skulle begiffve oc forføye til Tubingen i det Hertugdøm Wirttemberg, effterkommede de strax saadan Faderlig Befalning oc gafve sig ind i det Førstelige Collegium. Der de nu der moxen et Aar haffde været, da henkaldede den Almectige Gud effter sit gode Behag til sig hans Broder *Christoffer Skiel* saa oc deres tilforordnede Præceptorem, udi huis sted hans S. Fader, strax hand fick det at vide, dennem igien tilsendte Hæderlig oc Høylærd Mand M. *Jacob Sperling*, fordum Sognepræst til S. Knuds Kircke i Odense.

Der denne S. Mand udi forberørte Førstelige Collegio sine studia oc andre sine Adelige Exercitier fast 3 Aar hafde med stor Forfremmelse beflittet sig paa, bleff hand aff sin K. Fader beordrit med sin K. Broder *Otte Skiel*, Moderatore M. *Jacob Sperling*, at skulle hiemreyse, oc begafve de sig strax paa Hiemreysen igiennem de fornembste oc besynderligste Stæder i Tydskland oc komme hiem in Januar. Anno 1623, sine gode Forældre til største Glæde oc Trøst. Men der denne S. Mand med sin K. Broder *Otte Skeel* hafde paa 2 Maaneders Tjd været hos deres Kiere Forældre, haffver de udi all sønlig Ærbødighed erlanget hos deres K. Forældre tilladelse igien at udreise, efftersom de selff nocksom eractede, saadant paa deres største Gaffn at være. Lod derfor i Jesu Nafn den 27 April. Anno 1623 denne S. Mand anden gang fra sig tillige med sin velbemelte Broder samt Hæderlig oc

Høylærd Mand *Fredrick Anderson*, forðum designato Logices Professore publico her udi dette Kongelige Universitet, som dennem udi Hoffmesters sted var medføyet udi Nederland, Engeland, Franckerige oc Italien. I disse herlige Kongeriger oc Lande effter at denne nu S. Mand sig 4 Aar ringer 7 Uger haffde opholdet oc imidlertid med stor Lyst icke alleeniste beseet deres fornemste Stæder, men ocsaa med tilbørlig Omhygelighed oc Nytte observeret huert Rigis oc Republicquis Regiering: Saa oc i sine studiis, Sproger oc Exercitier giort god profect, da omsider effter udstanden Reyse oc stor Besuerlighed kom hand hiem igien den 8 Martii Anno 1627, hans K. Fæderneland fructbarlig at betiene oc sine K. Forældre til megen Fornøyelse.

En Maanet effter sin Hiemkomst stillede hand sig som en Volunterer med 6 Heste under Kongl. Mayst., Høylofflig Ihukommelse, *Christiani Quarti Hoffane*, som Erlig, Velb. oc nu S. Mand *Wentzel Rotkirck* til Suevin, da Hoffmarskalck, i den Keyserlige Krjg førde. Bleff ocsaa befalet den S. Mand, Høybemelte hans Kongl. M. som en Extraordinari Betienter at opvarte.

Samme Aar lod hand effter Guds Forsiun oc sine K. Forældres Raad tiltale Erlig oc Velb. Mand *Corfidtz Ruud* samt hans K. Frue, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Birgitte Rosensparre* om deres K. Daatter, Erlig oc Velb. Jomfru, Jomfru *Birgitte Ruud*, som hannem den 27 Octobr. i samme Aar paa Walløe bleff tilsagt.

Siden bleff hannem anbefalet at opvarte Erlige, Velb. oc nu Salige Rigets Mænd H. *Christian Friis*, Kongl. Mayst. Cancellor, oc H. *Thage Tot*, som aff Kong *Christian den Fierde*, Høylofflig Ihukommelse, vaare udskickede som Extraordinarii Abgesandter til Kong *Gustav* i Sverrig.

Der denne S. Mand fra samme Reyse var vel hjemkommen, opvartede hand atter igien Erlige, Velb. oc nu S. Rigetz Raad H. *Christian Friis*, K. Mayst. Cancellar, H. *Albret Skeel*, *Jacob Uldfeldt* oc *Levin Marskalck*, huilcke Anno 1629 aff Høystbemelte K. May. vare beordrede at reyse til Lybeck, med de Keyserlige Fuldmæctige Freden at tractere.

Der denne victige Legation effter alles Ønske var aflagt oc den ynskelige Fred offver alt Riget publicerit, lod denne S. Mand i all Underdanighed om naadigst Forloff aff Kongl. Mayst. Tieniste anholde, huilcken hand oc erholdte.

Her paa berammede denne S. Mands K. Moder, Erlig, Velb. oc nu S. Frue, Fru *Birgitte Rosenspar*, hans Brøllup med hendis K. oc nu S. Daatter, Jomfru *Birgitte Ruud*, huilcket udi Odense den 12 Septembr. Anno 1630 høytideligen bleff holdet.

Anno 1632 strax in Febr. fick denne nu S. Mand Kong *Christian den Fierde*, Høyloflig Ihukommelsis, Befalning, at hand offver et aff de Jydske Compagnier til Hest under Erlig, Velb. oc nu S. *Iffver Krabbe Nielson* skulle være Leutenant, huor hand sig ocsaa strax bequemmede. Oc effterat hand forberørte Charge udi 6 Aar mandhaftig haffde betient, bleff hand Anno 1638¹⁾ aff Rigetz Raad oc Adelen udkaaret at være Land-Commissarius i denne Provintz, som hand med alles Fornøyelse paa siuffvende Aar forestod.

Anno 1645 den 25 May bortkaldede Gud Allermectigste effter sin behagelige Villie ved sit 11 Barns Fødsel denne S. Mands meget dyderige oc ædle Frue, Fru *Bir-*

¹⁾ I Texten staar 1628.

gitte Ruud, som formedelst sine store oc mange Dyder icke mindre glædede hans Hierte end forlystede hans Øyne, der de haffde lefvet sammen udi 14 Aar oc 8 Maaneder 2 Uger oc 1 Dag. Huis uformodelig Fraskillelse saa meget dis meere smertede hans saargiordte Hierte, som hendis fornuftige oc meget dydige Omgiegelse det tilforn haffde høyligen forlystet. Vdi dette deres liffsalige, dog korte Ecteskab haffver Gud Allermægtigste velsignet dennem med 3 Sønner oc 7 Døttre: Erlig oc Velb. Mand *Otte Skeel*, Erlig oc Velb. *Albret Skeel* og *Corfitz Skeel*, Erlig oc Vel. Jomfru *Berte Skeel*, Jomfru *Birgitte Skeel*, Jomfru *Karen Skeel*, Jomfru *Helvig Skeel*, Jomfru *Lisabeth Skeel* oc Jomfru *Birgette Skeel* oc Jomfru *Berte Skeel*, udaff huilcke den ene Søn, Erlig oc Velb. Mand *Otte Skeel*, oc de tuende Jomfruer, Erlig oc Velb. Jomfru *Birgette Skeel* oc Jomfru *Berte Skeel* endnu ere udi Ljffve. De andre ere udi Christo deres Frelserer hensoffvede.

Anno 1645 den 16 Septembr. bleff denne S. Mand aff Rigetz Raad oc samptlig Adelen udi Sieland udvalt at være Land-Commissarius her udi Landet oc siden den 25 Octob. ved sin Eeds Afliggelse der til aff hans Kongl. May., Høyloflig Ihukommelse, *Christiano IV* confirmerit. Huilcken Bestilling hand ocsaa berømmeligen til Landsens Beste forestod indtil Anno 1649 den 16 Octob., der hand paa et Mode udi Roeskilde fra forbemelte Bestilling afftackede, effterat hand var blefven udvalt aff voris Allernaadigste Herre oc Konge til Rigens Raad, oc gjorde sin Eed paa Kiøbenhafns Slot den 4 Julij.

Der nu denne S. Mand paa femte Aar hafde fremdraget et erligt oc sorgefuldt Lefnet udi sin Enckemands Stand, Da efter Guds Indskiudelse oc hans egen kiere Moders med alle Venners Raad lod hand Anno 1649 den

30 Majj bede om Erlig, Velb. oc nu S. Frue, Fru *Margrete Lunge*, S. *Mogens Bildes*, som udi hans Hæderlige Ecteskabs Begiering samtyckte, oc holt selff sit Brøllups Høytjd paa Walløe den 28 Octobr. i samme Aar udi deres neste Venners Nerværelse.

Anno 1652 den 14 Febr. fick denne S. Mand Kong. Mayst., vores Allernaadigste Herris, Befalning, med Erlige oc Velb. Mænd *Mogens Høg* oc *Erick Juel* til Bergen i Norge der som Kongelige Fuldmæctige at reyse til Morgedøe¹⁾ tillige med S. Afgangen Stadtholder Erlig oc Velb. Mand Her *Gregers Krabbe* oc *Jens Bielcke*, Norgis Cancellen, der Retten at administrere i alle Sager, som til samme Nordske Herredage vare indsteffnede. Der dette vel var forrettet, da nest efterfølgende Aar bleff denne S. Mand samt Erlig oc Velb. Mand H. *Niels Trolle*, nu Statholder i Norge, aff Kongl. Mayst., Vores Allernaadigste Herre, forordnet at være General Commissarii her udi Landet.

Men som alting udi Verden er foranderligt oc intet bestandigt, hafver ocsaa denne S. Mand, efterat hand ickun 4 Aar minder 3 Vgger haffde nydt sin dyderige Fruis ljffsalig Omgiegelse oc ved hende effter Guds Velsignelse auflet tuende Sønner, Erlig oc Velb. *Mogens Skeel* oc Erlig oc Vel. *Albret Skeel*, huoraff den ældste, Erlig oc Velb. *Mogens Skeel*, endnu leffver, oc Erlig oc Velb. *Albret Skeel* udi Herren er hensoffvet, haffver denne S. Mand atter maat smage Bedrøvelsens Kalck.

Anno 1653 den 7 Octobr. igienkaldede den Almec-tige Gud ved den timelige Død hans velbemelte K. Frue,

¹⁾ Et saadant Stedsnavn er os ubekjendt; mon der ikke er indløbet en Fejl i Texten? Herredagen holdtes i Bergen.

som formedelst de mange Dyder, som den gode Gud hos hende rjgeligen haffde nedlagt, icke mindre end denne S. Mands første Frue sirede hans Huus, som altid glædede hannem udi all Sinds Fornøyelse. Huis sorgefulde Skilsmisse den S. Mand stedse jo saa høyt beklagede, som hand hendis høye Dyder til sin Døds Dag skydeligen berømmede.

Anno 1657 fick denne S. Mand oc Rigetz Admiral, Erlig oc Velb. Mand H. *Ofve Giedde*, Kongl. Mayst., vores Allernaadigste Herris, Befalning, her udi Staden, saalenge Krigen varede, huis til Militien fornøden kunde være, at ordinere oc befordre, huilcket hand ocsaa med tilbørlig oc alvorlig Flittighed forrettede, indtil at hand Anno 1658 udi Febr. bleff tillige med Rigets Hoffmester, Erlig oc Velb. Mand H. *Jochum Gerszorff*, udskicket aff Høystbemelte Kongl. Mayst. til at tractere med de Svenske Commissariis om Fred, huorudi aff dennem bleff sluttet, huis effter vores Allernaadigste Herris oc Kongis skriftlig Anordning bleff befalet. Men som forberørte Fred icke varede lenger end til nest effterfølgende Augusti Maanet, da Kongen aff Sverrig med stor Mact, mod sluttede og ratificerede Freds Tractater oc uden nogen foregaende [sic] Krigs Denunciation, paa ny var udi denne Province indfalden, bleff hand med Erlig oc Velb. Mand *Mogens Høg*, Danmarckis Rigis Raad, aff Høystbemelte vores Allernaadigste Herre atter udskicket til at fornemme om Fiendens Intention.

Vdi alle forberørte oc andre publiques Commissioner, som denne S. Mand var anbefalet, søgte hand, huilcket en huer hannem oc berømmeligen kand efftersige, allene Guds Ære oc det gemeene beste: Huilcket hand oc stedse aff den Kraft, Gud hannem haffde meddeelt, med største

Forsigtighed, Oprigtighed oc Flittighed befordrede: oc derudoffver haffver erlanget oc sig nu effterlat et Erligt oc trofast Patriotis udødelige Naffn, hans igienleffvende kiere Børn oc paarørende til lige saa stor Trøst som andre til et loffværdigt Exempel.

Belangende nu denne S. Mands langvarig Siugdom, store Taalmodighed udi sin Suaghed, gudelig Beredelse til Døden oc meget Christelig Skilsmis fra denne ælendige Verden: Da, eftersom hand lenge hafde været beladt med Skiørbug, er dertil hannem den 17 Majj Anno 1658 paakommen oc faldet en heftig Cathar paa Brystet, huorudofver hand samme Dag maatte gaa til Seng. Huilcken besuerlige Siugdom ofte er forøget med heftige Catharris, som hannem ere faldne paa Brystet, i synderlighed fra forleden Aar 1658 den 17 Majj. Midlertid er hand dog formedelst Guds Velsignelse oc den Hæderlige oc Høylærde Mands Doct. *Pauli Moth*, Kongl. Mayst. Hoff-Medici, flittig Inspection oc gode Cur nogenledis kommen til rette igien, at hand med temmelig Helbred atter kunde med Rigets Velbetroede Mænd oc Raad sit Embede forrette, indtil udi Septemb. seeniste, der samme hans Siugdom atter lod sig igien tilsuene oc Dag fra Dag jo meere oc meere tiltog, enddog alle tienlige Raad oc Midler til den at fordriffve aff velbemelte Kongl. Medico ideligen bleffve brugte.

Men omsider der Helbreden dagligen forminskedis, foraarsagdis denne S. Mand den 7 Novemb. sidst forleden at tage Affskeed med de andre Danmarckis Rigis Raad udi Raadstuen, efftersom hand for sin Suaghed icke kunde effter Ønske være dennem paa det Sted meere nyttig at styrcke oc befordre, huis til Rigens Tieniste oc Velstand kunde beraadslais oc befordris. Oc effter den

Tjd vilde den S. Mand sig med intet versligt befatte, men denne forgiengelig Verden med all sin Begiering foractede oc her imod, ligesom altid tilforn i sin Velmact, de sidste ting betractendis, tiente med ideljge Suck, Bønner oc Loffsange sin Hellige Gud oc Frelseren oc hierteligen forlengtis effter at annammis som en Medarffving til det Rige, som hannem oc alle Faderens Velsignede for Verdens Grundvold er bereedt. Oc som denne nu S. Mands kiere oc Høyt-ærede Moder, den Ædle, Velb. oc nu S. Frue, Fru *Sophia Brahe* til Odden, S. H. *Jorgen Lungis*, samme Tjd hannem besøgte, tackede hand hende meget for god Moder, hun hannem hafde været, oc bad Gud, at hand i sit Rige hende for alt det vilde belønne. Herforuden er ocsaa denne S. Mand i sin langvarig Siugdømme meget flitteligen besøgt aff mange Erlige oc Velbiurdige, Hæderlige oc Høylærde, Velviis oc fornemme Personer, huis Nafne for den store mangfoldighed icke nu kand opregnis, Men dog med en hvers tilbørlig Respect biligen oc tacknemmeligen ihukommis

Den 21 Febr. greb Siugdømmen hannem meget hart an, huorfor (effterdi D. *Paulus Moth* formedelst sin egen store Suagthed effter sin gode Villie icke kunde hannem betiene) bleff strax til denne S. Mand fordret den Hæderlige oc Høylærde Mand D. *Petrus Byllicke*, Kongl. Mayst. Medicus, som effter Begiering icke alleene strax kom: Men endocsaa forordnede saadanne Medicamenter, huor ved Siugdømmen noget siuntis sig at remittere. Huilcket varede dog icke lenge, men offte oc fornemmeligen den 9 Martij ved store Anstød gaffve sig igien tilkiende: Huorfor velbemelte D. *Petrus Byllicke* den 10 dito tillige med D. *Paulo Moth* (som samme Dag, for denne nu S. Mand igien at tiene, brød sig op aff sin Siugdømme) holdte Con-

silium om hans Siugdom oc huad imod den bequemmeligst brugis kunde. Oc end skjønt de alting da, ligesom tilforn oc der effter, vel considererede oc tienligste Raad. dagligen præscriberede: Saa vare dog aldrig de samme saa gode oc virckende, at de det, som søgtis, kunde til Veye bringe, efftersom Naturen aff Siugdommen efter Guds Behag alt var offervunden. Oc som denne S. Mand selff vel vidste, huilcket hand oc nogle Maaneder tilforn til mange sine gode Venner sagde, at denne hans Siugdom bleff hannem til Døden (som hand trode at være sig ligesaa gaffnlig som u-forbigiengelig), ynskede hand hierteligen oc aff stor Lengsel effter Fuldkommenhed oc det usiunlige oc ævige Gode udi Himlene inderligen bad, at Gud dog aff Naade vilde spende hannem aff oc effter sin Lidelse (huor udi hand, undergiffvendis sig sin Himmelske Faders Villie, var meget taalmodig) lade hannem til Herlighed med Christo at niude ophøyes.

Paa denne Maade laa den S. Mand saa hen indtil den 25 dito, da Gud hans K. Søn, Erlig oc Velb. Mand *Otte Skeel* til Walløe, aff hans Reyse i fremmede Lande vel hiemsendte. Som det var hannem meget kiert, Saa var dette hannem dog langt kierere, at hand sin Tjd hafde vel anlagt oc sig en lydig Søn altid bevjst, huorudoffver hand hannem sine andre Sødskinde oc gandske Huus til vel at raadføre oc forestaa faderligen baade befalede saa oc formanede. Herpaa lod denne S. Mand den 20¹⁾ dito om Aftenen kalde til sig sine nu igienladte bedrøffvelige Børn, Erlig oc Velb. Mand *Otto Skeel* til Valløe, Erlig oc Velb. Jomfru *Birgitte Skeel*, Erlig oc Velb. Jomfru *Berte Skeel* oc Erlig oc Velb. *Mogens Skeel* (huilcke Gud naadeligen trøste, velsigne oc bevare) oc til dem sagde: Nu,

¹⁾ Maa være en Fejl for: den 29. Marts.

mine Børn, veed jeg intet meere eder at befale, men alleeniste igien faderligen formaner eder til at frycte Gud i Himmelen oc paa hannem oc hans sande Forjettelser eder at forlade. Dersom I det retteligen oc varacteligen effterkommer, da skal I være hannem baade behagelige saa oc med hans Velsignelse (uden huilcken alting er forgieffvis) til Siæl oc Legom rigeligen begaffvis. Der effter befalede hand sig oc dennem den Guddommelige Beskiernelse oc siden lagde sig til Søffn, som hand den Nat roeligen bekom.

Om Morgenens, som var den 30 Martij, effterat hand Gud for den gode Nat haffde tacket oc sig hans naadige Beskyttelse ved gudelig Bøn igien befalet, sagde denne S. Mand: Er det icke stor Naade, Jeg skal døe, oc hafver intet Ont? Nu Gud lade mig døe i Jesu Naffn, naar det skal være.

Strax her paa, der Klocken var 7, begierte hand, at denne trøstelige og korte Sententz Memento Crucifixi paa Bielcken lige for hans Seng maatte tegnis, for altid at være ligesom udi Øynene saa oc Ihukommelsen. Foruden self samme (som hand tit førte sig til Gemyt) sagde hand ofte med stor Andact: O Salvator amplectende, nunc, nunc appare! Item: O dilecte Sponse veni, veni et noli tardare! Huor til der dette bleff suarit: Veniens veniet et non tardabit. Suarede hand self med stor Frimodighed: Deus aderit sine mora.

Der Klocken slog otte, igien paakom denne S. Mand en Hierte Klemmelse, huorfor hannem bleff bødet noget, som aff Velbemelte Kongl. Medicis var forordnet til at styrcke Hiertet oc tilforn ofte haffde hiulpet hannem; men hand vilde det dog jcke annamme, men med sterck Røst suarede: Bort med alle Krucker oc all Medicin: Jeg

vil nu icke meere bruge det ringeste der aff, men alleene bliffve ved min Jesum, som er den rette Mestere til at hielpe nu, oc naar intet Menniske kand hielpe. Strax der-effter aftog hand sin Nathue oc hierteligen bad med lydende Stemme: O Herre Jesu, jeg arbeydende, besuærede oc krafftisløs kommer til dig, som kalder alle, annam nu kierligen min Siel oc vederquæge den, ja lad den nu finde, faa oc niude ævig, ævig Huile hos dig.

Effterat samme Hierte-klemmelse haffde sactet sig, befoel hand, at skickis bud effter den Hæderlig oc Høy-lærd Mand M. *Michael Hendrickson*, K. M. Slotz Prædicant her paa Kiøbenhaffns Slot, som denne S. Mand udi sin varende Siugdum meget flittig besøgte oc 4 gange haffde hannem det hellige Jesu sande Legem oc Blod meddelet. Thi saa meget som Sielen er ypperligere end Legemet, saa meget større Omsorrig hafde hand ocsaa for Sielens end Legemetz Cur oc Lægdum. Her paa suckede den S. Mand dybt oc igien sagde: Ach, at dette ringe oc syndige Legeme snart maatte quitteris oc igien komme til Jorden, som det er taget aff, oc min Siel (som lenge hafver været i mine ureene Hænder oc suæbet udi denne syndefulde Verden) maatte ved Guds hellige Engler tagis oc føris i Abrahams skiød oc saa uden afladelse siunge: Hellig, Hellig, Hellig er du Herre Gud Zebaoth.

Som hand neppe haffde udtalt, kom Velbemelte M. *Michael*, K. M. Slotz Prædicant, der Klocken hafde slaget 9. Oc der hand tilspurde den S. Mand, hurledis hand sig befant, suarede hand: Som Hiorten skriger efter fersk Vand: Saa tørster min Siel oc begierer at komme til Gud oc seis for hans Ansict. Hertil suarede M. *Michael*: Gode Herre, denne eders Hiertis Begiering vil Gud eder visseligen giffve: Men I maa lide oc bie, indtil Herrens

Time kommer, Saa vil hand icke alleniste omvende eders Vand til Viin: Men ocsaa lade eder dricke aff Vellystis Strømme, huoreffter I aldrig meere skal tørste: Da skal I ocsaa see hannem fra Ansict til Ansict, oc saa bliffver eders Siel, ikke mindre end den gode Patriarckis, ævig frelst. Effter saadan oc fleere gudelig Samtaler (som den S. Mand da oc tilforne med M. *Michael* oc andre hosværende holdt) begierede hand udi sin eeniste Frelseris hellige Legem oc Blod igien at bliffve deelactig. Herudoffver sendte M. *Michael* strax bud effter Disk oc Kalcken oc siden effter foregaaende Christelig Confession den S. Mands gudelig Begiering effterkom. Kort efter denne hellige Tienistis forrettelse falt den S. Mand udi halfanden Tjmes Søffn, oc der hand (som Klocken slog 12) vognede oc saae M. *Michael* hos sig endda siddendis, gjorde det hannem ont, at hand for hans skyld saa lenge hafde forføvet. Tackede hannem for sin store Vmage oc Tieniste oc der hos gierne begierede, at saa fremt Suagheden bleff større oc bud til hannem skicket, hand da fremdeelis (som hand forlod sig til) vilde komme oc efter sit Løfte tilhielpe, at hans Træ vel kunde falde. Hertil suarede M. *Michael* saaledis: Gode Herre, verer fuldkomelig vis paa, at I, som troer paa Gud oc samme eders Tro ved mange gode Gierninger hafver beviist, skal falde udi samme eders Guds Arme oc Hænder, hvorudaff eder ingen skal kunde rifve.

Som M. *Michael* her paa, befalendis hannem Guds Naade oc Beskiernelse, tog Affskeed oc var udganget, actede den (som efter den S. Mands Begiering stedse hos var), at hans Øyne vare dumme, huorfor hand spurte hannem ad, om hand kunde see hannem. Oc der hand det benectede, da (efftersom hand self tilforn hafde be-

giert at vide, naar Døds Tegn sais) sagde den hosværende til hannem: Gode Herre, nu tyckis mig, at eders Forløsznings oc Saligheds Dag er for Haanden: Derfor saa henger nu hart ved eders oc all Verdens Frelsere, som self icke alleeniste vil være hos eder udi denne eders Døds Nød oc hielpe eder at stride mandeligen, Men ocsaa self vil udfri eder, giøre eder til Ære, mætte eder med det lange Liff oc lade eder see paa sin Salighed. Her til suarede hand meget frimodeligen: Jeg slipper hannem ingenglunde, førend hand velsigner mig.

Strax her paa bleff ved Tieneren kaldet paa Velb. *Otte Skeel* oc M. *Michael*, som endda var paa Trappen for at gaa hiem. Oc som de hosværende igien gaff act paa den S. Mands Øyne, stode de gandske stille: Huorfor hand igien bad hannem nu alleene tæncke paa Gud sin Himmelske Fader, som hafver saa høyt elsket hannem oc den gandske Verden, at hand gaff sin Eenborne Søn: Huor paa den S. Mand self meget lydeligen sagde: Paa det at jeg oc alle de, som troer paa hannem, icke skal fortabis, men haffve det ævige Liff. Hereffter talede hand intet meere, men Læberne alleniste bevegede. Midlertjd igienkom M. *Michael* oc sagde: Gode Herre, seer nu alleene paa det Guds Lamb, som bar Verdens Synder. Item: Herre Jesu, i din Haand befaler jeg min Aand. Oc effterdi Gud hastede med denne S. Mand, da skeede der aff de nerværende ved ydmygeligste Knæfald inderlig Bøn til Gud for hannem: Huor paa M. *Michael* ofver hannem liuste Herrens Velsignelse, som neppe var udsagt, førend hand efter faa Aandedræt (der Klocken haffde slaget et Quarteer til et, Eftermiddag) hensoff udi sin K. Søns, Erlig oc Velb. Mands *Otte Skeels* til Walløe, oc velbemelte Hæderlig oc Høylærd M. *Michaels* deres Nerværelse,

effterat hand halffrediesindstiuuffve oc sex Aar, otte Maa-
neder oc tre Dage i denne urolige Verden tucteligen, ret-
ferdeligen oc gudfrycteligen haffde leffvet.

I Textforklaringen (S. 100 ff.) udkaster Forfatteren, Biskop *Hans Svane*, et mørkt Billede af sin Tids Tugtløshed i religiøs og sædelig Henseende, og i Modsætning dertil fremhæver han *Christen Skeels* Gudfrygtighed, hans Godgjørenhed og sjældne Retsindighed. «Ville vi», skriver han, «den S. Velb. oc aff Fædernelandet meget velfortiente Mands Ljffs oc Lessnets Forehold korteligen igiennemløbe, skal vi i Gierningen befinde, at hand haffver tilbørligen med Apostelen kunde sagt, at dersom nogen anden kunde siunis at forlade sig paa Kiød, kunde hand det meget meere. Thi belangende den første Arbeyde, da endog hans Trommers oc hans Pibers Verck var bered paa den Dag, hand bleff fød: Det er: Endog hand aff Vngdommen self saaledis aff Gud haffver været meget velsignet ved hans K. Forældris gode Forsiun: Saa haffver hand dog icke enten med Ladhed eller Forsømmelse sin Fæderne Arff ladet forkomme, langt mindre med utilbørlig Offverdaadighed (huilcket nu omstunder er alt for gemeent) det fordoyet, men med tilbørlig Fljd oc Forsiunlighed det saaledis forøget, at hand med Job haffver kundet toet sine Trin i Smør, oc Klipperne haffver udydet hannem Oliebecke. Endog, siger jeg, at Herren haffver giffvet hannem hans Hiertis Begiering, Dog alligevel er det saa langt fra, at denne S. Velb. Mand haffver sat Guld til sin Til-
ljd oc sagt til det beste Guld: Du est min Forhaabning, Eller der aff hofmodet sig, at hans Gods var meget, oc at hans Haand haffde forhuerfvet saare meget, at hand stedse med største Ydmyghed hafver bekiendt, at det var Herrens Velsig-
nelse, som gjorde hannem rjg, oc sagt med den gode Jacob, at hand var ringere end alle Herrens Miskundheder. Hand haf-

ver derforuden ladet see, at hand var deres Tal, huilcke udspreder oc gifver de Fattige: i det hand med andre de *Skuelers* høyaadelig Familie haffver perpetueret til fattige Studenter oc Huus-arme en Capital paa 10000 Rix Daler. Huorfor oc hans Horn er bleffven ophøyet med Ære. Denne S. Velb. Mand, som for hans store Skickeligheds skyld oc fornemme Qualiteter er bleffven sat udi høy Dignitet oc Verdighed, haffver udi sit besverlige oc høye Embedis Forretninger saaledis arbejdet, at alle maa gifve hannem den Roes oc Berømmelse, at hand haffver tient hans Allernaadigste Herre oc Konge som en trofast Vndersat oc Fædernelandet som en erlig Patriot oc tro Rigens Raad: Saa mand kand sandferdeligen sige om hannem, at hand drog ud, huor hans Herre oc Konge hannem sendte, oc holt sig vjseligen. Hand hafver icke alleeniste tit oc ofte udi privat Conferentz høyiligen oc for Guds Ansiet contesteret, at hand intel heller ønskede end, at Rigelz Beste oc fellis Velferd i alle Ting fornemmeligen maatte søgis: Men endocsaa det samme, saa vit mueligt, i Gierningen haffver ladet tilsiuene baade ellers saavel som ocsaa udi disse besuerlige Tjder, end oc icke uden Helbreds Spilde. Summa, huad hans høye oc besuerlige Embede sig belanger, haffver hand været udi Flittighed en Joseph, udi Troskab en Daniel, udi Vnderdanighed imod hans Herre oc Konge en Vrias, udi Ordsens Tienere at hielpe oc befordre en Abdias, udi gode Raad at gifve en Elizæus. Oc endog hand sig saa vindskibelig, tro oc oprictig i sit Embedis Forretning haffver foreholdet, haffver denne S. Velb. Mand dog alligevel her udi icke søgt nogen Berømmelse: Men alleeniste beraabet sig paa en god Samvittighed.» (S. 105—110.)

«Denne S. Velb. Mands Christendom samt Ljffs oc Leffnets Arbejde Belangendis, vil det være alt for villøffigt hans mange herlige Dyder i styckeviis at opregne, end sige med tilbørlig Berømmelse at udføre. Jeg vil derfor gaa stiltiendis forbi denne S. Velb. Mands Kydskhed, Ædrubed, Tarffvelighed, Ydmyghed, Kierlighed til hans Neste, Beleffvenhed imod alle oc andre detz lige Aandsens Fructer, huilcke ere alle oc en huer,

som hannem kient haffver, nocksom beviist: Men jeg vil alleeniste med et Ord røre om de Dyder, huilcke ere nu, detz vere, gandske rare at finde. Offver denne S. Herris Guds Fryct oc store devotion haffver mand sig detz meere at forundre, jo dybere Verden er nedsiuncket i det Onde, oc jo ferre findis, huilcke gaa udi samme Fodspor. Hand haffver med Simeon flittig indstillet sig i Guds Huus oc med Hiertens Andact hans Guds Tieniste forrettit oc i saa Maader opbygt baade sig self oc andre: Hand haffver været udi Nidkierhed for Guds Ære en ret Elias oc icke alleeniste self hafft største Vederstygelighed til dem, huilcke i vore Meenigheder berøffve den Herre Christo sin Ære oc os voris Saligheds Trøst oc ellers i andre Maader leffve et forargeligt Leffnet: Men endocsaa tit oc offte klaget offver dennem, som icke med Ifver oc Alvor deres Embede forretter, kaldendis dennem Leyesvenne, formedelst de icke staar Viffven imod. Oc haffver den S. Herre mig i Særdeliszhed formaanet, at jeg skulle gaa retsindelig oc frimodelig frem i mit Kald oc uden nogen Persons Anseelse forkynde Jacob sine Synder oc Israel sine Offvertrædelser, med Erindring baade om den Æd, jeg haffver gjort min allernaadigste Herre oc Konge, saavelsom om den Dommere, jeg skal stedis for paa yderste Dag, at giøre Regenskab for min Husholdning: Oc loffvede den S. Velb. Mand, at hand mig udi mit Embedis retsindig Forretning som en Kongelig Lechnszmand, saaviit hans Leehn sig streckede, icke skulle undfalde, om det end dennem angick, huilcke hannem self i Slect oc Byrd monne paarøre.» (S. 111—113.)

Ligprædikenen er dediceret til *Otto Skeel* til Vallø, *Mogens Skeel* til Fusinge, *Christian Bernekov* til Vedskøfle, Fru *Birgitte Skeel*, *Christian Bernekovs*, og Jomfru *Berte Skeel*. I Fortalen sammenligner Forfatteren den afdøde med Kansleren *Christen Thomesen Sehested*. Saaledes skriver han (Bl. a 2vo—a 3): «Welbiurdige gode Venner, Saa til jeg tæncker paa den S. Mand, S. Velb. *Christen Skeel* til Fusinge, fordum Danmarckis Rigis Raad, eders Velbiurdigheders respective S. K. Fader, hvil-

cket Gud veed skeer ideligen oc med største Lengsel, baade for de høye Qualiteter, hvor med den S. V. Mand aff Gud haffver været begaffvet, saa oc for den tro Tieniste, hand hans Fæderne-Land stedse beuist haffuer, saa vel som i Særdeeliszhed for den store Affection, den S. Mand bar til mig indtil hans døde Dag: Saa at den Bekymring, mig er paakommen ved den S. oc aldrig nocksom berømmelig Her Cantzellers S. Velb. *Christen Thomesøns* bedrøffvelig Henryckelse, der hand mest behøffvedis, siuntis mig ved denne S. Mands Ongiengelse at lindris, i det at jeg i Gierningen fornam, at om disse S. Herrer sandferdeligen kunde sigis det, som S. Poffvel formelder om sig oc Timotheo, at der var ingen, som var saa lige effter hans Sind: Thi hand gick i de samme Fodspor med den S. H. Cantzeler i sin Ljffs Fremdragelse, Christendoms Øffvelser sampt store Nidkierhed til Guds Ære at forfremme. Saa tit, siger jeg, jeg tæncker paa denne S. Mand, erindrer jeg mig tillige det, som Christus formelder om slige Pillere hos Evangelisten Matthæum: Hvosomheldst der hører disse mine Ord oc effterkommer dem, den vil jeg ligne ved en forstandig Mand, som bygde sit Huus paa en Klippe: Oc der nu en Støbregn nedfalt, oc Vandløbene komme, oc Værene stormede oc fulde an paa samme Huus. Da falt det dog icke; thi det var grundfæstet paa en Klippe.» Forfatteren henviser derefter til de mange Kors, den Afdøde har haft at bære: «en deel ved adskillige Svagheder, som hannem tit oc ofte ere paakomne, en deel ved tvende hans meget dyderige V. V. Hustruers hastig Bortryckelse, en deel ved adskillige flentlige Indfald, hvoraff den S. V. Mand icke ringe Skade paa hans Formuffve er tilføyet, en deel ved store Besverligheder i hans høye Kald oc Embeder, en deel ved denne sidste oc langvarig Siugdøm» (Bl. b4).

Efter Ligprædikenen følger en Række Sørgedigte af *Jørgen Rosenkrands*, *Christian Barnekov*, *Henrich Detleff Graf von Holcken* (paa Tydsk, dat.: Jönekiöping in Schweden am 30ten Tag des Heu-Monaths im 1659ten Jhar), *Otte Skeel Ottesen*, *Just Høy*

Justesen (paa Latin), P. N. M. (o: *Peder Nielsen Mehrn*), *Jens Sørensen Raalund*, Sognepræst til Herfølge, *Niels Lavridsen Gimlinge*, Sognepræst til Valløby og Taarnby (paa Latin) og af *N. Wandstad* (paa Latin, dat.: Hafniæ 14. Augusti 1663. Aars-tallet maa dog være urigtigt, da Ligprædikenen paa Titelbladet har Trykkeaaaret 1661).

Anne Jakobsdatter Trolle.

(1598—1610.)

En
 Predicken,
 Som skeede
 Vdi
 Erlig, Velbyrdig oc
 Gudfryetlig, Jomfru **Anne**
Trollis Begræffuelse, vdi Roskil-
 de Domkircke, den 15. Iunij
 Aar effter Guds
 Byrd,
 1610.
 Aff
Friderich Nielssen, Sogne-
 prest til Hualsøe oc Sarch-
 løsse Sogner.

Prentet i Kiøbenhaffn, hos
 Henrich Waldkirch.
 M. DC. X.
 [8vo.]

Huad hendis Adelige Herkomst er anlangendis, Er hun barnfødt i Norge aff Erlige, Velbyrdige oc Gudfryctige Forældre, baade paa Færne oc Mørne, paa Trundhiems Bispgaard Anno 1598 den 24 Julij imellem 6 og 7 om Morgenen oc strax effterfølgende tid indliffuet oc immatriculeret Christo ved den hellige Daab.

Hendis Fader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Jacob Trolle* til Brødager¹⁾, den tid Kongelig Mayest. Lensmand paa Trundhiems Bispgaard, som døde vdi Kiøbenhaffn 1600. Hendis Moder er Erlig oc Velb. Frue, Fru *Mette Høg* til Sonnerup, som endnu igienleffuer sørgeligen, saa lenge Herren vil. Hendis Farfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Niels Trolle* til Trolholm, som vaar Her *Jacob Trolle* oc Fru *Ølegaard Walkendorphs*²⁾ Søn. Hendis Farmoder vaar Erl. oc Velb. Frue, Fru *Anne Frijs*, som vaar *Henrich Frisis* oc Fru *Margrete Bildis*³⁾ Daatter til Ørbecklunde vdi Fyen. Hendis Morfader er Erlig oc Velbyrdig Mand *Jacob Høg* til Trudsholm, som er *Jost Høgs* oc Fru *Mette Geies* Søn til Vvang. Hendis Mormoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Lizabeth Maltissdaatter*, *Malthe Ienssens*⁴⁾ oc Fru *Sophie Bildis* Daatter aff Holmgaard.

¹⁾ Her menes enten Brudager eller Braadegaard (Trolholm).

²⁾ Herluf Skaves og Øllegaard Valkendorfs Datter Kirstine Skave var gift med Jakob Trolle, saa at Texten synes at nævne dennes Svigermoder i Stedet for hans Hustru.

³⁾ Ikke Bilde, men Bild.

⁴⁾ En Sehested.

Disse Gudfryctige, Erlige oc Velbyrdige Forældre er denne salige Jomfru *Anne Trolle* kommen aff, saa at det giøris icke nu behoff videre at opregne hendis Herkomst, Effterdi det er fast huer aff Adel oc andre vitterligt, at hun er kommen aff god gammel Adel, baade paa Fæderne oc Møderne.

Anlangendis hendis saliglig Barndom, der hun nu saliglig kom oc voxte noget til Aar oc forstand, haffuer hendis kiere Moder met andre Blods forvante hafft spem non dubiam, it gaat Haab, at hun ocsaa skulle fremvoxe til Christelige Dyder, huilcket lod sig snart see oc tegne vdi hende.

Der hun nu kom til temmelig Forstand, oc hendis elskelig Moder haffde seet hendis Appetit, lyst oc behag til at læse oc skriffue, at mand haffde icke behoff at driffue eller tuinge hende der til, men saa hendis egen lyst, at huor hun kunde faa en Bog, den fordreff hun tiden met, haffuer hendis Moder først noget ladet hende vdi Danske optucte. Siden der hun kunde frijt læse Danske oc temmelig skriffue, haffuer hun faaet stor Lyst oc behag til Tydsk, haffuer bedet sin Moder, at hun maatte faa en Skolemester, som hende kunde lære vdi god Tydsk, huilcket bleff hende icke vdslagen, men strax lod hendis Velb. Moder vdsckicke Bud til Vittenberg oc fordre en ret god Meisner, Her *Martinum N.*, huilcken moxen paa 2 Aars tid gjorde saa megen Fruct, at hun icke alleniste kunde læse perfect vdi Bøger oc skriffue Tydsk, men end ocsaa kunde de synderligste Davids Psalmer paa sine Fingre.

Der hun nu der vdi vaar temmelig dreffuen, haffuer hun faait lyst til Frantzoesk, huilcken hendis Begiering er hende ey heller vdslagen, men strax bekommen en

indfød Gallum, ved Naffn *Peder N.*, som haffuer paa en kort tid icke alleniste lært hende at læse, men end ocsaa at hun temmelig kunde tale Frantzoesk. Dog haffuer hun diss imellem øffuet sig vdi Tydsken, at hun den icke skulle forglemme, Thi wi vdi det gode ere gantske for-glemmelig oc ere her in terra oblivionis.

Oc diss imellem haffuer hun som it lydigt Barn beuijst sine Tuctmestere tilbørlig flittighed, reverentz oc ære.

Huad hendis Seder er anlangendis, haffuer hun vdi all sin Omgengelse haft saadan synderlig Finhed, som kunde vel bequemme det 'ædelige Blod, som alle met rette kand giffue Vidnesbyrd, der haffuer omgaaet met hende, at hun haffuer holt sig effter Pauli Lærdom oc formaning tuctig, høffuiskelig, godvillig oc liffsalig baade for Gud oc Mennisken, huilket hun haffuer beuijst mod høye oc ringe Personer. Haffuer met sin Forbøn hiulpet mange Fattige, som kunde sig haffue forseet, At det vel lod sig see, hun skulle bleffuet bevogen til at hielpe de Arme, haffde den Allmectigste Gud icke saa tiligen brut dette Liffs baand oc heden kaldet hende fra denne Jammerdal.

I synderlighed kand wi icke nock forundre vdi hende skønne Dyder oc gyldene Beprydelse aff Oprictighed vdi sin Tale oc Giensuar, saa mange, saa vel Ædel som Wædel, forundret sig der paa. Item ydmyghed, Ernst-actighed, met huilcke dette vnge adelige Blod vaar synderligen beprydet, som mand dog icke allevegne finder, oc liuser oc skinner synderligen hos ædelige Personer som de skønniste Perler, oc derfaare er dubbelt Loff oc Ære værd.

In summa: hun holt sig saa skickelig aff sin Alder

vdi Ord oc Gierninger, at huer mand, som vaar i hendis Conversation, haffde lyst der aff. Ydmyghed oc Sactmodighed haffuer oc ladet dem see hos hende, som hun haffde baade mod Gud oc sin Næste, Haffuer icke alleniste bekient sig for Gud at være en arm Syndere oc dødelig Menniske oc derfor leffuet stedse vdi Guds fryct, men haffuer end icke foractet ringere end sig, men kient dem oc at være Mennsker.

It tacknemmeligt Hierte haffuer hun i synderlighed hafft mod sin Elskelige Moder oc andre Blods forvante, som hun bekiente self, der hun bleff siug oc bleff atspurt aff mig wværdige, om hun endnu kunde sine Davids Psalmer, Da suarede hun: Det tacker ieg Gud oc min kiere Moder for, som haffuer ladet mig oplære, begynte strax at læse den 23 Psalme oc nogle flere, Der met gaff nock tilkiende sin Tacknemmelighed mod sin kiere Moder.

Huad hendis Sundhed oc Velmact er anlangendis, haffuer den været gantske ringe, oc haffuer hun all sin tid været gantske suag, saa der vaar intet Aar, hun jo bleff kranck 4 eller 5 gange, at hun laa vndertiden otte, vndertiden fiorten dage tillige.

Den 13 Maji haffuer hun om Morgenen, der hun haffde laffuet sig til, met sin Moder at vilde opdrage til Sognekircken, befundet sig at fryse oc bedet sin Moder, hun maatte bliffue hiemme fra Kircken, thi hun befant sig noget skrøbelig, Oc der hendis Moder fornam, at hendis Siugdum jo mere oc mere forøgte sig, skicket hun hastig Bud effter mig, ved 2 slet effter middag, Oc der ieg effter hendis Begiæring kom strax op til hende, fornam oc saa ieg, at hun vaar suarlig siug, spurde hende derfor at, huor hende leed. Da suarede hun: Vel.

Huor til ieg antvordede: Lider eder vel paa eders Legemmis vegne eller paa eders Siels vegne? Suarede hun: Ieg lider vel paa min Siels vegne, om end mit Legeme er skrøbeligt. Oc lod ieg mig strax mercke, at ieg icke haffde formodet mig saadant Suar aff hende.

Siden spurde ieg hende at, som tilforne er rørt, om hun endnu kunde sine smucke Psalmer. Da suarede hun som tilforne, oc begynte at læse den 23 Psalme, vdi huilcken ieg hende korteligen noget vnderviste, Oc bleff ieg stille hos hende den Dag til Aften, oc talde met hende, naar hun for Suaghed noget maatte oc gad, forholt hende atskillige Sententzer aff Scrifften, met huilcke hun skulle trøste sig.

Anden dagen kom ieg tilig op til Gaarden, oc fornam hende endda at være hart suag, Oc effter anden Samtale forlagde ieg hende den skønne Sententz aff S. Pouels Sendebreff til Timotheum: Det er visselige sant oc it dyrt værdigt Ord, at Iesus Christus er kommen til Verden, at giøre Syndere salig. Spurde hende saa at, Om hun bekiende sig oc for en Syndere, huor til hun suarede: Huad er ieg andet end en arm Syndere? Gud hielpe mig, siger hun, oc være mig naadig. Huor til ieg suaret: Det skal i icke tuile, Jomfru lille. Thi Herren er nær hos alle dem, som hannem paakalder alvorligen, hand giør huad de Gudfryctige begiær, hører deris Skrig oc hielper dem.

Siden laa hun saa hen indtil mod Middag, da kom ieg til hende igien oc spurde, huor det vaar met hende. Som Gud vil, suarede hun. Jomfru, siger ieg, Huad smucke Sententzer haffue i selfuer lært, at trøste eder met, aff Guds Ord? Begynte hun strax at suare: Saa elskte Gud Verden, at hand gaff sin enbaarne Søn, paa

det at alle de, som tro paa hannem, icke skulle fortabis, men haffue det euige Liff. Spurde ieg hende, om hun viste at applicere sig denne Sententz oc trøste sig der met. Da viste hun vijselig at suare: Gud haffuer i sin Søn elskt Verden oc alle Mennsker i Verden, Ieg er i Verden, derfor haffuer oc Gud elskt mig oc vil, at ieg skal haffue det euige Liff oc icke bliffue fortabt, effterdi ieg oc stadelig troer aff Hiertet paa Iesum Christum, Guds enbaarne Søn.

Lidet der effter falt hun i en liden Slum, Oc der hun opvognede, talde ieg ydermere met hende om Guds Ord oc Villie imod Mennsken.

Siden laa hun saa end hen indtil mod Fredagen ad Aften, da siuntis hun noget at hungre, saa hun fick sig lidet Mad, Oc siuntis det at bedris jo mere oc mere met hende, at hun om ottende Dagen der effter vaar lidet oppe, der hendis Morfader, Velbyrdig *Jacob Høg* til Trudsholm, vaar paa Gaarden, Dog kunde huer mand vel mercke, at hun vaar gantske forvandlet til Døden, saa hun maatte strax mod Aftenen søge sengen, huor effter hun bleff igien hart begreben. Oc kom der strax Bud effter mig (wværdig), at ieg skulde tale met hende, Huilcket ieg oc gjorde, Oc hende faareholt den Sententz aff Evangelisten: I min Faders hus ere mange Bolige. Huor met hun oc trøstet sig, at Christus oc haffuer berid hende Voning oc Bolig i det euige Rige. Huor vdoffuer ieg bad hende, at hun icke skulle lade saadan Trøst falde aff sit Hierte oc ingen ting lade sig skillie fra Iesu Christi Kierlighed.

Siden haffuer hun ligget saa hen vdi Guds Paakaldelse, at jo mere Siugdømmen haffuer sig forøget, jo mere haffuer hun sig i Troen oc Bønen til Gud bestyr-

cket, Saa hun vdi Troen stride mandeligen: Thi naar ieg icke kunde være tilstede hos hende, saa haffuer hun dog stedse hafft en hos sig, som haffuer læst atskillige Bøner, item aff Iesus Syrach oc andre Bøger, huor til hun stedse haffuer hafft stor Begiærlighed.

Torsdagen effter Pintzedag, som vaar den sidste Maji, da haffuer Siugdommen effter Guds Faderlige forsiun faaet Offuerhaand, saa haffuer dog dette vnge Blod hafft patientiam inimitabilem, en synderlig Taalmodighed, at mand icke kunde mercke nogen ringeste Wtaalmodighed hos hende.

Vndertiden er der nogle paroxysmi temmelig hart paakommen, som haffuer varet en stund eller halffanden, at hendis fromme Moder met andre, som omkring stode, haffuer hafft stor sorrig, at hun strax i samme stund oc Øyeblik skulle bortsuime. Men Gud haffuer vist at giffue Lufft oc Krafft igien.

Oc der hun bleff atspurt, huor det nu vaar, om hun endnu følde nogen Pine oc vee, Haffuer hun saliglig suaret: Ney, det er nu alt gaat, ieg føler intet.

Haffuer mand tald om Taalmodighed, saa haffuer hun suaret: Ach, huad skal ieg giøre? Min Saliggjørere Iesus Christus haffuer icke hafft bedre her i Verden, Huorfor skulle ieg arme Menniske icke da giffue mig til freds? Saa mand met all billighed kand sige: Her er de Helligis Taalmodighed oc Tro.

Siden haffuer hun ligget saa hen til om Morgenem, som vaar i dag fiorten dage, paa huilcken dag hun vdi gaat Folckis nærverelse haffuer læst vden ad fiorten Davids Psalmer fra den første oc til den femtende. Noget der effter fick hun lyst til Iesus Syrach, Oc haffuer ieg diss imellem trøstet hende met mange skønne Sprock aff

Scrifften, indtil hun bleff gantske Suag oc sagde: O huor gjør det mig ont, *Frederich*, at ieg kand icke saa lenge och saa meget tale met dig, som ieg vilde, oc vdgyde min Tro for min Gud, at ieg kunde faa en Christelig affsked. Huor til ieg suarede: At ieg vilde stedse tale met hende oc bliffue hos hende.

Paa det sidste haffuer mand hørt en synderlig Hierkelig Begiæring at skillis her fra, at hun kunde sige denne onde Verden godenat, oc sagde sig icke at vilde for all Verdsens guld være saa nær Liffuet, som hun vaar den timelige Død, som hun vel viste at være kun en Dør til det euige Liff. Bad saa strax sin Elskelige kiere Moder, at hun vilde forlade hende, hues hun aff sin Vngdoms Skrøbelighed kunde sig haffue forseet. Huor til hendis Velbyrdige Moder met grædende taare oc Skrig antvordede, At hun intet haffde fortørnet hende, men haffde været hende it lydactigt oc kiert Barn. Siden bad hun alt Folcket om Forladelse, om hun nogen tid haffde gjort dem noget imod, de vilde hende det for Guds skyld tilgiffue. Huor effter icke en ringe Graad er hørt aff huert Menniske paa den gantske gaard.

Strax der effter begynte maalet noget at falde. Der ieg det fornam, haffuer ieg fast anholdet, oc raabte i hendis Øern, sigendis: Beder, saa skulle i faa, bancker, saa skal eder opladis. Beder i Hiertet oc bancker met Hiertens bøn, Herren tager ocsaa en Hiertens suck til tacke, thi en bedrøffuet Aand er det Offer, som hannem behager, hand forsmaar icke it Sorgfult Hierte. Da greb hun mig om min haand, oc kryste mine Fingre. Siden bad ieg alle gaat Folck, som der vaare tilstede, at de vilde gjøre it Knæfald til Gud oc bede for hende, at hun maatte bliffue en tro Arbeydere i Herrens Vingard, oc

met alle Guds Vdvalde kunde faa sin Penge, som er det euige Liffs skenck oc gaffue: Huilcket aff oss alle bleff strax efterkommet.

Diss imellem begynte hun at drage. Der ieg det saa, gjorde ieg Herrens Velsignelse offuer hende: Herren velsigne dig oc beuare dig, Herren lade liuse sit Ansiet offuer dig oc være dig naadig, Herren lade sit Aasiun paa dig oc giffue dig sin Fred. Oc strax der effter tog hun tre Suck, oc der met vdgaff hun sin Aand i Guds Guddommelige haand, oc det imellem 5 oc 6 effter middag den 1 Junij, Saa at huer Christen maa vel ynske aff Gud, at hand vilde giffue dennem saadan Forstand, Mæle oc Bistandighed til sit sidste oc saadan Christelig affgang her fra.

Saa gick det met denne Velbyrdige Salige Jomfru, Gud haffde hende kier, oc hendis Siel behagede hannem vel, derfor hastede hand met hende aff dette onde Liff. Oc vaar hendis gantske Alder paa sex Vger nær tolf Aar.

I Fortalen anbefaler Forf. Fru *Mette Høg* til Sonnerup, sal. *Jakob Trolles* Efterleverske, sin lille Ligprædiken, som han har «sammendraget aff høylærde Theologorum oc andre Hedske Scribenters scriffter», og beder hende om at tage den i Beskyttelse mod bespottiske Tunger; han takker hende for de mangfoldige Velgjerninger, hun har bevist ham. Dateret: Hualsøe Præstegaard d. 2. Juli 1610. — Til Text er valgt et Stykke af Profeten Esaias, Kap. 35. — Forf. anbringer hist og her Smaafortællinger af den tydske Historie.

«Paa voris Sabbath eller Søndag føres wi i ny smucke Klæder, haffuer Ro oc Huile aff vort Arbeyde, æder oc dricker synderligere end de andre Dage om Vgen, gaar da fornemmelig i Kircken, oc siunger oc glæder oss for Herren.» (Bl. H.)

Else Olufsdatter Parsberg.

(1624—1684.)

Et Guds Barns

Afve og Ære,

Ved det Ene lever det udi Sorgefuldt trengsel paa Jorden.

I det Andet svefver det en ærefuld engel i Himmelen.

Beschrifuis alt

Aabenbaring Cap: VII. V. 13. 14.

15. 16. 17.

Efter Begiering ofuer

Den Edle Vel baarne Frue

Fr: **Else Pasberg**

Sl: H: Lauritz Ulfeldtz

til Urup,

Hendis Adelig Lig[s]

Sørgelig Begiengelse

og hederlig hensettelse

Vdi Brøndshøj Kirchis Sacristie, som schiede

med Christ. vedbørlige Ceremonier udj en Høy An-

secnlig, Høye Adelig og Fornemme Ædel biurdig

Comitat Anno 1684. den 23 Septembris.

Efter Gudz Aandz Krafft og gifvende

Naade Predichet

aff

O: *Schanche*,

Guds ords Lærer der samesteds.

[Haandskrift i Kgl. Bibl., Thottske Saml., 4te, Nr. 1956.]

Anlangendis den Edle og Velbaarne nu Salig Frue, Fr: *Else Pasbergs*, Sl: *Lauridtz Wlfelds* til Urup, Hendis æld gamle, vidt berømte og fornemme Adelige herkomst til verden, Christelige, oprictig dyderige Lif og Lefnetz fremdragelse i denne Verden, Og endelige meget Salige og Sacte schilsmisse fra denne verden: Da er denne Salige Frue fød paa Stiernholms Slot i Jylland Aar effter Christi Byrd 1624 den 9 May. Hendis Fader var den Høy Edele og Vel baarne Herre, H: *Oluf Pasberg* til Jernet, Ridder, Danmarchis Rigis Raad og Kongl: May^{tz} Befalnings Mand paa Scanderborg Slot. Hendis Moder var den Høy ædle og Vel baarne Frue, Fr: *Karen Kruse* til Tølsterup¹⁾. Hendis Far Fader vaar den Edle Vel baarne Mand *Christopher Pasberg* til Sødall, Kongl: May^{tz}: Befalings Mand paa Roschill Bisz gaard. Hendis Far Moder den Edle og Vel baarne Frue, Fr: *Dorothea Munck*. Hendis Far Faders Fader Var dend høy ædle og Vel baarne Herre, H: *Verner Pasberg* til Harested, Ridder, Danmarchis Rigis Raad og Kongl: May^{tz}: Befalings Mand paa Sølisborig Slodt. Hendis Far Faders Moder var dend Høy Edle og Vel baarne Frue, Fr: *Anna Holch*. Hendis Far Faders Far Fader vaar den Høy ædle og Vel baarne Herre, H: *Tonne Pasberg* til Harested og vaar H: *Verner Pasbergs* Søn, som Anno 1440 kom ind med Kong *Christopher af Beyren*. Hendis Far Faders Far Moder vaar den Høy ædle og Vel baarne Frue, fr: *Ingeborg Podebusch* af Vosborig. Hendis Far Moders Fader vaar den Edle og Vel baarne Mand *Oluf*

¹⁾ Tulstrup.

Munch til Euis Kloster¹⁾. Hendis Far Moders Moder var den Edle og Velbaarne Frue, fr: *Drude Rantzow* af Qvi-ringbech²⁾ i Holsten. Hendis Far Moders Far Fader var den Høy Edele og Vel baarne Herre, H: *Mogens Munch* til Volstrup, Danmarchis Rigis Raad og Landzdommer udi Jylland. Hendis Far Moders Far Moder vaar den Høy ædle og Vel baarne Frue, fr: *Ide Juell*³⁾, Som vaar *Povel Juell* og Fr: *Anna Lyche* deris daatter.

Hendis Mor Fader var den Høy ædle og Vel baarne Herre, H: *Enwold Kruse* til Hiermesløf gaard, Ridder, Danmarchis Rigis Raad og Stadtholder i Norge. Hendis Mor Moder den Høy Edle og Vel baarne Frue, Fr: *Else Marsvin* till Stee Holt¹⁾. Hendis Mor Faders Fader vaar ædle og Vel baarne Mand *Tyge Kruse* till Vinge gaard. Hendis Mor Faders Moder den ædle og Vel baarne Frue, Fr: *Berte Munch* til Svinsterup. Hendis Mor Moders Fader var den Høy ædle og Vel baarne Herre, H: *Jørgen Marsvin*, Ridder, Danmarchis Rigis Raad og Befalnings Mand paa Sælisborg slodt. Hendis Mor Moders Moder var den Høy ædle og Velbaarne Frue, Fr: *Caren Gyldenstjerne*. Hendis Mor Faders Far Fader vaar dend Ædle og Vel baarne Mand *Christopher Kruse* til Vinge gaard. Hendis Mor Faders Far Moder vaar den Ædle og Vel baarne Frue, Fr: *Anna Sehfeld*. Hendis Mor Moders Far Fader vaar den Ædle og Vel baarne Mand *Peder Marsvin*, Danmarchis Rigis Raad, som vaar *Jørgen Marsvin* til Lindvid Hans Søn. Hendis Mor Moders Far Moder var

¹⁾ Læs: Tvis Kloster.

²⁾ Læs: Quarnbek. Jvfr. Dsk. Mag. 4. R. III. 142.

³⁾ En Fejl for: Karen Rosenkrands. Mogens Munks Fader Oluf M. var derimod gift med Ide Juel, Datter af Iver Juel og Mette Hvas.

¹⁾ Stenalt.

Edle og Vel baarne Frue, Fr: *Helle Lunge*. Hendis Mor Moders Mor Fader var den Ædle og Vel baarne Mand *Hendrich Gyldenstjerne*¹⁾, som var Velb: *Knud Gyldenstjerne* og fr: *Hellebore Bilde* deris Søn. Hendis Mor-Moders Mor Moder var den Ædle og Vel baarne Frue, Fr: *Helle*²⁾ *Gøe*, som var H: *Mogens Gøe* til Krenpterup³⁾ og Fr: *Mette Tornekrandtz*⁴⁾ deris daatter.

Videre den Sl: Fruis Herkomst at opregne siunis gandsche ufor nød en, efftersom det er alle bevist, at hun er fød og oprunden af ældgammel og giæf Adelstamme, som ofver 200 Aar har været i Danmarch, siden den første *Pasberg* kom her i landet med Kong *Christopher af Beyeren*. Dog efftersom ingen er udj Byrd og Blod saa ædelig og berømmelig, at huis som ved syndig unfangelse fød is af Kiød, jo er Kiød, og for Guds Ansict findis besmittet: Hafver denne Salige Fruis iche mindre Gudfrøctige end Ædele Forældre saadan voris syndig kiødelig tilstand retsindelig betractet, der den Almectige Gud dennem Naadelig med denne deris Kiere datter hafde velsignet, men ladet det være deris første og høyeste tanche hende strax ved deris Gudelige Bønner den almectige Gud igien at opofre og formedelst det Hellige Daabis Sacramente lade hende indlive udj Frelseren Christo Jesu, Siden effter Hendis alder ladet hende opdrage udj Gudz Sande frøct, og er hun blefuen sine Forældre til glæde hos dem, et Lydigt og dydigt Barn i deris Hus

1) En Fejl for: Otto Gyldenstjerne, som var en Søn af Henrik G. og Karen Bilde. Henr. G.'s Fader var Knud G., gift med Hilleborg Skinkel. Slægtledene i Texten ere forrykkede.

2) Helvig.

3) Krenkerup.

4) Læs: Margrete Sture.

indtil Anno 1638: Da ædle og Vel baarne Mand *Lauridtz Ulfeld* til Urup lod til talle hendis Kiære Forældre om hende, og blef hun ham til sagt i Kiøbenhafn in Junio i samme Aar, og blef deris Brøllup i Kiøbenhafn Anno 1639¹⁾ d. 9 May. Med samme sin dyde fulde og Edele Herre lefuede hun et fornufftigt, Kierligt og fornøveligt Ecteschab i 19 Aar og Nogle Maaneder: og blefve de af Gud velsignede med 6 levendis Børn, 4 Sønner og 2 Døttre, huor af de 4re Sønner og ene datter alt for deris Fader og Moder ere bort kallede: Den ene Daatter alene Igien lefver, sine Kiere Forældris død Sörgeligst at beklage: Gud, som er al Trøstens Gud og Fader løsis Fader og forsvar, Hand Hende Naadeligen trøste, hielpe, raadføre og velsigne. Det behagede Gud at sette denne Sl: Frue i den bedrøvelige Enchestand og bort kallede Hendis fromme Hosbonde Anno 1659 d. 9 Julij, og har hun saa hensiddet sørgende i det sørgelige Enchesæde 25 Aar 2 Maaneder og Nogle dage i stilhed og Guds sande fryct som en ret Enche: Hun har med sin Neste lefvet som en sand Christensiel egner, Ment sine Venner oprictig og handlet med alle Mennischer redelig, imod sine u-Venner kierlig, gierne forlod de, hende fortørnede og gjorde uret, viste intet i sit hierte at finde nogen Had eller Misundelse, som nu er Nesten Verdens Hierte Syge.

Anlangendis ellers Hendis sygdom og Endeligt, da blef hun her paa Husum gaard nest avvigt 29 Augusti noget ilde til pas, men om Søndagen tog det alt mere til og siuntis at være Steen. Og som pinen om Mandagen mere forøgtis, gjorde hun, som det en god Christen sømmer

¹⁾ Paa L. Ulfelds Ligkiste staar Aarstallet 1640. Hofman, Adelsm. II. 233. Hermed stemmer ogsaa Optegnelsen i Dsk. Mag. IV. 155.

at hafve omsorg mest for siælen, og lod Hun mig U-værdige til sig kalde, begierede at vorde delactig i sin frelseris Jesu Sacramente, og beklagede sig ey at kunde for pine udøse sit hierte og sin alvorlige bekiendelse for vor Herre, som Hun Hellers vilde, sagde, Gud schulde for sin bekiendelse tage sit korte Hierte such: Ach! Herre Jesu, Du Davids Søn, forbarme Dig ofver mig og være mig arme syndere Naadig og Barmhiertig. Bad mig, ieg vilde I Jesu Nafn fare fort, og som ieg da effter fore gaaende af løsnung hafde med delt Hende sin frelseris Jesu Legeme og Bloed, sagde hun: Nu, Gud schie lof, er Jeg til freds, Hvad ieg schall lide: Gud, som er trofast, friste mig iche ofuer min formue. Huor paa ieg Hende Med Guds ord trøstede og om Guds Lettelse af Jesu Løfter forsichrede, svarede hun: Jeg er til freds med Gud, Jeg haaber, hand schal giøre alting got. Laa siden saa stille hen og blef pinen qvitt. Der blef og brugt til hende alle tienlige Medicamenter, som hende fra den ædle og Høy-lærde *Olaø Borrichio*, Medicinæ Doctore et Regio Professore i Kiøbenhafn, blef schichet, som iche self for sær forhindring kunde komme til hende: Gaf og sin Kiære datter forlof at schiche bud effter den Vel erfarne Mand Mester *Philyp*, som og kom til Hende. Men som ingen urt hielper for døeden, saa kunde og deris flid intet udrette, uden pinen stille. Som hun siden om Tisdagen sagde sig ingen pine nogensteds at føle, Men Hendis Sorgefulde K: datter, der aff sin Moders store Mattighed vel kunde slutte, huad enden omsider ville blifve, kunde ey hafve maect at schiule sin Bedrøvelse, men ud brast med such og modig graad: da sagde den Sl: Frue til Hende: Mit Hierte barn, græd iche, du vedst, huor du giør mig imod: Gud kand giøre det got, om Hand vil, og

behager hand det iche her i Verden, saa faar du at nøyes, du har saa tit trøstet mig, kand du nu iche trøste dig self, du vedst jo, Gud lefver, om Jeg end døer, Hand schal iche forlade dig, men velsigne dig for Hver time, du har tient Mig og vaaren Hos mig. Om Torsdagen besøgte Jeg u-værdig Hende atter igien og fant hende hel mat og svag og holt mod en timis tid Gudelig samtale med hende, og som ieg da formedelst anden Embedis Hellig forretning maatte tage afsched med Hende, bad ieg hende blifve fast hos Jesum og henge i sit hierte hart ved hannem, som Jacob i fordum dage, at hun maatte blifue en Israel-Inde og se Guds Ansiet: svarede hun: Ja Gud gîfve mig Jacobs stærche ichun. Natten effter var hun meget mat, men sich dog nogen Søfn. Om Fredag Morgen, saa snart hun opvognede, bad hun strax sende Bud effter mig og imidlertid bad sin bedrøfvede Kiære datter lese for sig, som hun og gjorde, og som hende siuntis, at hendis Kiere Moder vilde som slumme, holt hun oppe at læsse, da den ene Bøn var til enden lest. Da saa hun op og bad hende læse endnu en Bøn om et Saligt Endeligt. Saa da saa sterch op paa Hende, effter ad Bønnen var lest, sigende til Hende og til Jomfru *Sophia Friis*, som og stod hos hende: Børn, Jeg maa og schal døe fra eder, men Gud lefver, trøster eder ved Ham, hand forlader eder intet, og Ham vil ieg befaller eder. Og som de hegge med vaade øyen og Angist beklemte hierter bade hende om forladelse, om de nogensinde (dem uvidendis) kunde hafve gjort hende imod, svarede hun: O! Mine Hierte Børn, i Har aldrig gjort mig imod, men snarere eder self for at tiene mig, og det schal Gud lønne eder for. Gich saa self i en Anden seng og lod mig saa indkalde og holt en Christelig og trøstig Samtale: læsde

og for hende den Kong Davids Psalme: Af det dybe raaber ieg Herre etc. Og som ieg imod enden holt et par Linier til bage, for iche med Læsningen at maatte hende formeget, effterdj hun tydelig læsde effter med Andact alt, huad ieg fore læsde, og Aanden begyndte at blifve saa stachet: da forfulde hun self Psalmen til enden og udleste den. Ieg ærindrede Hendis Hierte i glæde at tenche paa, at Hendis frelsere Jesus levede, som hun schulle se med sine øyne og fafne i Himmerig med sine Arme: da har hun denne trøst for anden lagt saa trolig paa Hiertet, at hun det ideligen self siden Repeterede. Og som ieg spurte, om hun vaar til freds med Guds villie og vilde med den gamle udmattede Simeon forlade Verden og faufne sin Jesum, sagde hun: O! Ja Hiertelig gierne. Og som ieg da trøstede Hende, at Jesus stod ferdig og hafde alt opluct Himmeldøren for Hende; Klæderne, hun schulde hafve paa, hafde Jesus alt til rede i Himmerige; Palmerne, hun schulde hafve i hænderne, hafde Jesus alt hugget til rede i Guds rige; Stolen alt sat, Cronen alt ferdig rede lagt, hun schulle prydis med; Jesus self stod nu i dørren og venter sin Brud med lengsel, talende det, hun snart schulle høre: Kom nu min Faders velsignede, kom nu: Da opslog hun sine øyne paa mig og sagde: Ja! Det haaber ieg vist. Huor paa ieg siden leste for hende den smuche Sequentz: Jeg venter dig Herre Jesu til dom, Hver øyeblik, Jeg ser mig om etc., til enden; item Hendis trois Artichle, og som ieg var langsam i ordene, endel ey for meget at maatte Hende, endel at holde Andacten dis bedre hos Hende, da schyndede hun self paa I sine trois Artichlis redelig igien-nem lesning; item nogle Gange: Herre Jesu, i din Haand befaler ieg min Aand. Saa gich ieg lidet fra Hende, da

hun lagde sig ret stille Hen og taledede iche et ord siden om noget Versligt, men Nogle Gange talte hun Nogle ord saa sacte; naar Hendis bedrøfved datter spurte, om hun vilde noget, sagde hun: Ney, Jeg taller till Ingen, Jeg taler med min Gud, og naar de lyde til hinde, kunde de høre, hun alt Repeterede de ord: Jeg ved, min frelsere lefver, ieg schal nu se ham. Laa saaledis hen stille til imod afftenen, med fuld fornufft, Siun og sandtz, til Klochen Imod 5 Slet, da Gud kom og hun ved et par lange Such leverede Gud sin siel, som vaar fredagen d. 5 Septembris, da ieg opstod hos hende, liusde Herrens velsignelse ofver Hende, og siælen med Hiertens ydmyg Bøn Gud trohiertigst befaledede, effter at den hafde prøfvedt verden med Legemet i Tresindstiufve Aar, Fire Maaneder og otte Dage.

Ligprædikenen er dediceret til Jomfru *Anna Sophia Ulfeld*. Fortalen er dateret: Brøndshøj alle Siælis dag d. 2 Novembris 1684.

Det benyttede Haandskrift er en Afskrift efter Originalen. Paa den forreste Side har Forfatteren skrevet: «Originalen her aff med min egen Haand schreffvet er Wellbaarne Jomfrue *Anna Sophia Wlfeld* offverleffveret. *O. Schanche.*» Afskriften er dog maaske ikke af Forfatteren selv. Efter Prædikenen følger der nogle Vers.

Kaspar Markdanner.

(1533—1618.)

Lijgprædic-
ken, aff den CXIII
Dauids Psalme, fremsat oc
foregiffuen vdi
Erlig, Welbyrdig oc
Salig Mands
Caspar Marck-
danners til Søgaard, Jor-
deferds begengelse, vdi hans
Sognekircke Rønninge, den
6. Octob. Aar 1618.

Aff
S. I. W. Sognepræst
dersammesteds.

Kiøbenhaffn,
1619.
[8vo.]

Belangendis denne ærlige oc Welbyrdige Mand, nu salig met Gud, *Caspar Marckdanner* til Søgaard, hans ærlige blod oc byrd oc fødsels ankomst, Christelig lifff oc leffnet oc salig oc sactmodig endeligt, da er denne salig Welbyrdig Mand fød her i Riget Anno 1533 aff ærlige fromme forældre, som lang tid siden ere hensoffuet vdi Herren: Huilcke hans forældre først haffuer offret hannem Gud ved det høyuærdige Daabens Sacramente, siden været omhyggelige for hannem, at hand maatte faa en god, ærlig optuctelse, som er it got fundament til all Lycksalighed, som Plutarchus scriffuer, oc det beste arffuegods, mand kand sine børn efterlade. Haffuer derfor først hiemme hos dennem selff holt Scholemester til hannem oc ladet hannem Christeligen opdrage i Guds fryct, dyd oc ære indtil sit tolfte Aar. Forskickedede hannem siden fra sig til Roskilde Schole, huor hand vaar paa 3 aars tid oc lod sig finde flittig oc lydig at tiltage vdi det gode, saa mand allerede haffde en merckelig forhaabning om hannem. Bleff ydermere til Hamborg vdsend, videre vdi sine velbegyndte Vngdoms øffuelser sig at forfremme, eftersom det vdi sin tid kunde være hannem fornøden oc gaffnlig oc hans person kunde egne oc anstaa, oc bleff der til Schole i 4 Aar.

Men eftersom Gud veed mange gode middel oc raad til at forhielpe sine Børn (Thi hand fører sine Helgen vnderlig, siger David Psal. 4), da er der kommen en

Frantziske Legation, som haffde været i Suerige oc vilde ind i Franckerige, met huilcken der vaar en Herre, kaldet *Monsieur de la Rose*, huilcken der tog den S. Welbyrdige mand met sig ind i Franckerige, i huilcken tieniste hand sig saa anstillet, at mand fand hos hannem stor flittighed oc troskab, Oc efftersom hand jo lengere jo mere lod kiende sit oprictig gemøt imod samme sin Herre, saa fick hand oc en synderlig behag til hannem, saa hand fulde hannem som en tro Liffdienere vdi 6 Aar, imeden oc all den stund den Frantziske Krig paastod. Samme hans Herre forlod sig oc langt tryggeligere paa hans oprictighed end paa sine egne indfødde folck oc tienere. Siden bleff denne hans Herre afferdiget met en mechtig sterck Legation ind vdi Spanien, paa huilcken reise denne S. Welb. Mand bleff oc brugt i atskillige vichtige bestillinger. Som nu alting met den legation vaar forrettet, oc forⁿe Herre haffde taget sin afskeed aff Kongen, bliffuer denne Welb. Mand *Caspar Marckdanner* aff en Hest ilde saaret oc slagen, saa hand maatte begiffue sig vnder Bartskerens haand, huor aff hans herre bleff fororsaget dog at reise fort oc lade hannem bliffue, indtil Gud vilde giffue hannem sin sundhed igien, forærede hannem paa den tid 200 Croner, Loffuede ydermere, at naar hand besøgte hannem i Franckerige, om det bleff bedre met hannem, skulde hand hannem for sin lange tro tieniste vel til tacke høyeligen belønne. Men der Gud gaff hannem sin førlighed, siuntis hannem en større ære at være, at hand kunde sig videre forsøge end altid hos en Herre i it Kongerige at lade sine vngdoms aar bortløbe, om end skønt der kunde være stor profiit oc fordeel hos: Thi it berømmeligt naffn er bedre end Guld, oc it got rycte er kosteligere end stor rigdom, som Salomon Prov.

22 oc Syrach 42 cap. lærer. Tog sig derfor for nogen stund i Spanien at forsøge, oc gaff sig til en vng Herre samme sted, Noble *de Sebastian*, bleff hos hannem it aars tid: Oc efftersom samme Herre lod sig der effter forlyste at vandre ind igiennem Franckerige oc vdi Italien, der de fornemste oc naffnkundigste stæder oc folck at besee oc besøge, paatog denne S. Welb. mand sig oc samme Reise met hannem paa 2 aars tid. Som den tid saaledis vaar omløben, oc for^{ne} Herre actet sig paa hiemreisen til Spanien igien, kom hannem for i Italien en Østerrigske herre, som laa paa sin reise oc vilde til Keiser *Maximilianum*, i hues Gaard oc Hoff hand actet sig at begiffue: disse tuende Herrer holder sammen deris colloquium oc samtale, oc iblant andet forfalder oc dette, met huad flittighed oc troskab denne S. Welb. Mand haffde ladet sig finde i sin tieniste etc. Huor aff den Østerrigske Herre tog aarsage at bede forneffnde *Caspar Marckdanners* herre, hand vilde hannem sin tieniste quit giffue, forhaabendis, *Caspar Marckdanner* skulde det icke vdsmaa, huilcket hand oc beuilget, besynderlig effterdi *Caspar* selff icke haffde lyst paa ny sig til Spanien at begiffue. Fulde saa samme Østerrigske herre, oc tiente hoss hannem i Keyserens Gaard i 2 aar, paa huad tid den S. Mand befliattet sig paa at bliffue kiend oc kyndig hos de fornemste, saa at Stormectigste høyborne Keyser *Maximilianus*, den anden aff det naffn, fick oc en velbehag til hannem, oc tog hannem vdi sin egen tieniste. Oc efftersom hand paa de tider vaar en keck Krigsmand oc velforsøgt, braff oc modig Soldat, brugte hans Keiserlig Majest: hannem, først i den Vngerske krig, saa lenge Krigen paastod, huor vdi hand met saadan wforsagt mod oc Hierte forholt sig, saa hand stor priisz oc ære ind-

lagde oc forhuerffuede sig der met hoss hans Keiserlige Majest: en synderlige gunst oc naade, saa hand end oc nogle aar effter Krigen beholt hannem i sin tieniste, oc brugte hannem i midler tid i atskillige drabelige bestillinger, icke alleene hoss fremmede Herrer oc Førster i Tyskland, efftersom hand skickeligen viste at føye sig met dennem, men end oc bleff aff hans Keiserlige Majest: i Gesantzvijsz i Spanien indskicket, vdi huilcken, saa vel som andre flere forfaldne høye bestillinger, hans Keyserlige Majest: haffuer altid formerckt hans Æjdt oc troskab i alt det, som kunde komme det Romerske Rige oc høyløfflig huss Østerrige til gaffn oc gode oc hans Keyserlig Majestat til reputation oc anseelse. Haffuer derfor icke alleene aflagt saadan hans trohiertige lange tieniste, som haffuer været tilsammen paa 10 aars tid, met stor foræring oc benaading; Men efftersom den bør retteligen at kaldis Adels Mand, som gjør Adels gierninger oc øffuer sig i Adelige dyder met frimodighed oc oprictighed, da haffuer hans Keyserlige Majest: (der met andre til lige dyder at opuecke) nobiliterit oc frigiort hannem met børn oc børnebørn til euig tid oc giffuet hannem Skiold oc Hielm oc ladet indføre i oben Patent met Keyserlige haand oc Seil styckvijsz, huad hand i Vaabenet met alle sine effterkommere føre skulde, huilcket Keyserlige patent er daterit Wien i Østerrige den 14 Septemb. Anno 1571 vdi hans Keyserlige Romerske rigis 9 oc Bohemiske rigis 23 aar, vdi mange Førsters oc store Herreris næruerelse.

Som denne S. Welbyrdige mand vaar nobiliterit, kom der tidender til den Keyserlige hoff om den Brunsuigske Krig, huorfor hand forføyede sig der hen i Førstens tieniste, vaar hannem paa den tid som en vel erfaren Krigsmand kiærkommen, lod sig oc bruge troligen, saa

lenge den Krig paastod. Der samme tid¹⁾ ophørde, formerckte den S. Welb. Mand, at høybaarne Første Hertug *Adolph* aff Holsten hafde taget sig fore at forreise oc sig i den Nederlendske krig at begiffue, vaar derfor villig met wforsagt mod at følge, oc holt det vd met hannem i den Krig it aar, bleff saa forordnet til hans Førstelige Naadis Kiøgemester, oc forestod siden samme bestilling troligen i 3 aar. Bleff oc i midler tid indskicket Gesantz vijsz i Spanien; Item anden gang met E. W. mand *Baltzer von Ahnfeld* ind i Nederland effter sin Herris begiering. Siden fulde han høybemelte Hertug *Adolph* til den store Rigsdag til Spier²⁾, huor den mectige oc naffnkundig Rigens mand *Peder Oxe*, Hoffmester i Danmark, lod sig oc finde, Oc efftersom forbemelte Hoffmester *Peder Oxe* hørde meget om *Caspar Marckdaners* oprictighed, fredighed oc frimodighed baade i den Vngeriske, Brunsuigske oc Nederlandske Krig i Keyserens, Hertug *Adolphs* oc andre Herrers tieniste, oc til met vdspurde, hand vaar fød i Danmark, lod hand hannem fordre til sig, forfaret forberørte Lefnit oc leiligheder, efftersom alting vaar affløben met hannem fra det første til det sidste, Oc da raadde oc formanede hannem, hand skulde tencke til mere at tiene sin egen Herre oc Konning oc fæderne Rige end vdlændiske: thi Danmark formaatte vel at lønne en tro oc flittig forfaren tienere. Der paa lod S. *Caspar Marckdanner* alting bero den tid.

Nogen tid der effter bleff høybemelte Hertug *Adolphus* forscreffuen til høybaarne Førstinde Frøicken *Anna*

¹⁾ Sagtens en Fejl for: Krig.

²⁾ I Forfatterens Fremstilling synes der her at være nogen Forvirring. Den »store« Rigsdag i Speier var 1570.

hendis Barsel, som stod paa Skanderborg¹⁾, paa huilcken tid denne S. Welbyrdige Mand reiste oc did met samme sin Herre, bleff da atter, som tilforne, aff Welbyrdig S. *Peder Oxe* tilraad at tiene Kong: Maiest: aff Danmarck, huilcket hand oc bejaede oc hannem tilsagde, begierede derfor strax, der hand haffde fuld sin herre hiem igien, sin affskeed, huor paa hand fick det suar, at hand vilde hruge hannem met nogle flere i en Legation til Keiseren, naar det vaar forrettet, vilde hand betencke sig. Der paa reiste hand oc til Keiseren, oc ydermere paa sine egne vegne holt an paa det vnderdanigst om en commendation oc forscrift til Kong: Majest: i Danmarck, huilcken bleff hannem oc naadigst beuilget i denne meening, som copien endnu findis, at Kong: Majest: vilde for hans Keiserlige Naadis commendation skyld lade den E. W. mand *Caspar Marckdanner* være sig befalet, met flere ord, som copien vduiser; tog saa strax sin gode oc villige affskeed fra Hertug *Adolph*, oc begaff sig her ind i Danmarck. Kom saa i Stormectige, høyborne Førstis oc Herris, Konning *Frederichs den andens* (høylofflig ihukommelse) hans tieniste, oc bleff strax forordnet til hans Majests: Kiøgemester, oc forestod den bestilling flittigen oc troligen paa tolfte aar, bleff oc for sin flittigheds skyld, der hand haffde været i samme tieniste i 2 aar, metforlænt Sænedlæn²⁾ i Norge, huilcket hand beholt, saa lenge den Herre oc Konge leffde. Anno 1585 betenckte hans Majest: hannem for sin tro tieniste met Koldinghuss Slot i forlæning, huilcket Læn hand met stor

¹⁾ Anna fødtes 12. Dec. 1574.

²⁾ Senjen Len. Forleningen er af 1580. Norske Rigsregistrarer II. 385.

politiske forsigtighed forvaltet i 32 aar, viste met god discretion at føye sig mod en huer effter deris stat, condition oc vilkore. Men effterat hand forbemelte Koldinghusz læn haffde forestanden paa 7 aars tid, haffuer hand oc midler tid hafft vdi it gudeligt betenckende, at det vaar nu fast paa høy tid, at hand tog sig til Ecte en gudfryctig person, at leffue met vdi det hellige Ecteskabs stat, haffuer saa omsiger effter Guds providentz oc forsiun ladet bede om E. oc W. jomfrue, jomfru *Sophia Oldeland*, som vaar E. oc W. *Hans Oldeland* til Veiloffgaard oc E. oc W. Frue, F. *Thale Abildgaards* Daatter, huilcken oc blëff hannem bejaet, oc gjorde hand sit Brøllup met hende paa Koldinghuss Anno 1592. Oc haffuer de leffuet tilsammen it ærligt oc kiærligt Ecteskab i 26 aar. Vdi midler tid haffuer Gud allmectigste velsignet deris Ecteskab oc beskæret oc begaffuet dennem met 3 Sønner, *Frederich*, *Christian* oc *Hans Marckdanner*, iblant huilcke den middelste, Welb. *Christian Marckdanner*, er allerede i sin Barndom saligen hensoffuet i Herren: De andre tho, Welb. *Frederich* oc *Hans Marckdanner*, huilcke endnu met deris Welb. kiære Moder sørgeligen effterleffuer (Gud dennem samptligen naadeligen trøste oc husuale), ere nu i vor allernaadigste Herris oc Kongis tieniste, den eldste i Canceliet, den yngste Capetein.

Men som denne S. Welb. mands Alderdoms aar traadde nu til jo lenger jo meer met suaghed oc skrøbelighed, saa hand icke kunde haffue saa flittig opsiun met alting som i forige tider, bleff hand da omsier træt aff den store besuærlig bestilling, lod derfor vnderdanigst erlange i nogle aar om en naadig dimission oc affskeep, huilcket oc bleff hannem paa det sidste beuilget nest for-

gangen aar 1617. Dog paa det mand skulde vide, met huad troskab oc flittighed hand i begge disse Kongers tid haffuer sine tilbetroede Læn forestanden oc aff den- nem været favoriserit, bleff hand aff voris itzige aller- naadigste Herre oc Konning *Christian den 4* for sin lange tro tienistes skyld aflagt met tuende Læn i Norge, som er Brunlaug oc Nummedal, at beholde oc nyde quit oc fri sin Liffs tid. Hans siugdøm belangende, da er Alder- døm i sig self en siugdøm, dog fornemlig haffuer hand befunden sig ilde tilpasz paa to aars tid: haffuer disz- imidler tid met den gamle Simeone bered sig til en glæde- lig oc fredsommelig henfart, haffuer oc tit oc offte siden Pintzdag forgangen aar 1617, hand er hiemkommen hid til Søgaard, effterdi hand vaar saa gantske suag, at hand icke kunde komme hid op til Kircken, ladet prædicke for sig paa Gaarden oc nogle sinde brugt det hellige oc høyuærdige Christi Legems oc Blods Sacramente: Oc nu i synderlighed den 21 Augusti, der hand formerckte sin siugdøm meget haardere end tilforne at angribe sig, haffuer hand paa ny ladet mig wuærdig kalde til sig oc da aff Guds ord ladet sig trøste oc vnderuise, giort sin confession oc scrifftemaal, anammet der paa Iesu sande Legem oc Blod som en visz forseckring paa sine Syn- ders forladelse, Guds Naade oc venskab oc det euige Liff effter dette Liff.

Midler tid haffuer icke alleeniste ieg paa mit Em- bedis vegne, men end ocsaa min kiære Nabo, hederlig oc vellært mand Herr *Morten Nielsen* i Skeldrup, besøgt hannem oc fore holt hannem skønne trøst aff Guds Ord: Oc haffuer hand midler tid forholt sig, som en ræt Chri- stelig Ridder vel egner oc anstaar, icke knurret imod vor Herre, men tolmodeligen baaret dette sit languarige korsz

oc altid foruent en naadig forløsning oc trøstet sig der hos met mange trøstelige sprock oc sententzer aff Guds ord, huilcke ieg oc holt hannem for stedse, naar ieg besøgte hannem, som met Iob 13: Vilde end Herren slaa mig ihiel, saa skal ieg alligeuel haabe paa hannem. Psalm. 130: Skulde det end vare fra morgen stund oc indtil afftens ende, dog skulde mit Hierte ingenlund fortuiffle eller fra dig vendis. Psalm. 73: Herre, naar ieg haffuer ickon dig, saa skøder ieg huercken om Himmel oc Jord. Iob 19: Ieg veed, at min frelsere leffuer, oc hand skal her effter opuecke mig aff jorden, oc ieg skal omgiordis met denne min hud, etc. Matth. 11: Kommer til mig alle i, som arbeide og ere besuærede, ieg vil vederquege eder. Iohan. 3: Saa elskte Gud Verden, etc. Ioh. 11: Ieg er opstandelsen oc lifluet, huo som troer paa mig, hand skal leffue, alligeuel at hand døer: Oc huo som leffuer oc troer paa mig, hand skal aldrig dø. Rom. 8: Er Gud met oss, huo kand da være imod oss. Oc i synderlighed altid raabt paa vor Herre, at hand vilde være hannem naadig oc giøre hannem bistand, efftersom dette oc haffuer været hans symbolum: Gott mein beistand; met mange flere saadanne sprock oc sententzer, som hand (efftersom hand selff vaar smuck belæst i Scrifften) viste at trøste sig met.

Nu i Mandags afften, som vaar i gaar 14 dage, der Klocken vaar imellem 10 oc 11, der det lackede nu at enden met hannem, oc Døden trengde til Hiertet, begynte ieg atter at repetere nogle faa aff de trøstelige sprock, som ieg tilforn haffde forholt hannem, som Ioh. 3: Saa elskte Gud Verden, etc. Iohan. 11: Ieg er opstandelsen oc lifluet, etc. Iohan. 10: Mine Faar høre min røst, oc ieg giffuer dem det euige liff, oc der skal

ingen riffue dem aff mine Hænder. Oc effterdi hans maal vaar allerede falden, saa hand icke nu kunde suare mig som tilforne, oc ieg spurde hannem, om hand trode dette forbemelte, Item Syndernis forladelse, Legemens opstandelse oc det euige Liff: Nickede hand at mig, giffuendis der met tilkiende, at hand visselig trode det aff Hiertet. Laa saa stille hen, indtil Klocken vaar imellem 1 oc 2 effter midnat, da haffuer vor Herre endelig bønhørt hans daglige raaben, giort naade met hannem oc en god ende paa hans languarende siugdum oc kallet hannem fra denne ælendige jammerdal til sit euige rige oc herlighed, der hand haffde leffuet 85 aar, som vaar hans gantske alder.

Forfatteren, *Søffren Iffuersen Winum*, hvis Fortale er skrevet i Rønninge Præstegaard d. 20. April 1619, har dediceret sin Bog til den afdødes Enke Fru *Sophie Oldeland* og hendes to Sønner *Frederik Markdanner* til Søgaard og *Hans Markdanner* til Søgaard. Det er efter deres saavel mundtlige som skriftlige Begjæring, at han udgiver sin Tale, hvorved han mener at kunne bevise dem en ringe Taknemmelighed for de mangfoldige Velgjerninger, de have vist ham i de næsten tre Aar, hvori han har været deres Sognepræst i Rønninge. Titelbladets Bagside er prydet med *Markdannernes Vaaben*¹⁾.

Texten til Prædikenen er taget efter den afdødes Ønske (Bl. Bvj). I Slutningen af Talen behandles Spørgsmaalet om, hvorledes man fra en ringe Stand kan hæve sig i Vejret, og idet der bemærkes, at man ad to Veje kan vinde Berømmelse, ved at lægge sig efter de fredelige Idrætter eller ved at ud-

¹⁾ Det er noget forskjelligt fra det i Adelslexikonnet afbildede. Dyrehovedet (som ikke synes at være en Løves) vender mod venstre, og under det er der tre Bølger. Intet Hjelm Smykke.

mærke sig ved mandhaftige Gjæringer, henvendes Ordene (Bl. Evj og ff.) ikke alene til «gemeine folck», men i Særdeleshed til «Adels personer, som ville høyt ansees oc æris for andre: Thi der aff haffue de deris naffn, aff det Hebraiske Ord addir, paa Danske igiennemglantzende eller skinnende, der met at giffue tilkiende, at Adels personer oc de, som ville være noget mere end andre, skulle oc glantze oc skinne for andre vdi besynderlige dyder. . . . Nogle ville, at de haffuer deris naffn aff det Tydske ord Adler, paa Danske Ørn, at lige som Ørnen suinger sig højt i Væiret for andre fule, Saa skulle oc rette Adels personer suinge sig op i det høye, det er: beflitte sig paa høye fornemlige dyder. Der aff haffuer mand aff Arilds tid saa vel som endnu paa denne dag kaldet dem Erlige, effterdi de gantske vaar tilgelhan eller tilgeneiget til Erlighed oc redlighed for andre. Her vdaff kaldis de paa Tydske Ehrnveste Ville de derfor være rette Adels personer, Nobiles, naffnkundige, skulle de beflitte sig paa Adels giæringer. Thi det hielper intet, at mand kand berømme sig aff høy stamme, aff mange anher etc. Thi huad hialp det Absolon, at hans Fader vaar en Konge? Intel. Huad hialp det Cham, at hans Fader Noah haffde it got naffn? slet intet. . . . Derfor siger Seneca: Qvi genus jactat suum, aliena lavdat: Den, der roser sig aff sin slect, hand roser en fremmet ting, hand siger ickon, huad andre haffuer været, men hand veed icke endnu, huad hand self er, om hand oc vil holde sig saa redelig som hans Forældre etc.»

De, der ville holdes for rette Adelspersoner, skulle beflitte sig paa tre Ting: 1) paa Gudfrygtighed, 2) paa boglige Kunster, Visdom, Skikkelighed. «Thi det giffuer dem stor ære, roes oc berømmelse, at de oc bliffuer brugt i høje bestillinger i Land oc Rige for andre, som wi end ocsaa haffue Exempel paa her vdi vort eget Rige.» (Bl. Evij.) Selv Fyrster have studeret, hvilket oplyses med Exempler. 3) «For det tredie, effterdi det gaar alt saa til: Non ex qvovis ligno sit Mercurius, De kunde icke alle bliffue lærde, der tien icke it huert træ

til, Ingenia ere icke alle eens etc., saa skulle de zire deris Adelskab oc søge ære oc roes ved tredie middel, at de forsøger dem i fremmede Lande, lader dem bruge imod Rigens oc andre Fiender, ere dappere, frimodige, wforsagte.» Et Exempel herpaa er netop *Kaspar Markdanner*, som ved sine mandelige Gjerninger har vundet adelig Frihed. «Daglig forfarenhed vidner nocksom, at mand holder meget aff dem, oc deris naffn bliffuer høyt actet, som haffuer noget forsøgt sig i fremmede lande eller i krig oc thog: Mand holder icke meget aff den, som er wbeuandret, i synderlighed aff en Adels person, naar hand er ickon opdragen hiemme hos sine egen, oc er intet vdkommen iblant folck. Thi der met bliffuer hand vel wbekiend, bliffuer icke synderlig actet, lidet æret, meget mindre brugt til nogle victige oc drabelige sager oc bestillingen.» (Bl. Evij^o og ff.) — «Men lige som det gaar met studeren, saa gaar det oc met krigen, der duer icke en huer til at reyse, ride oc krige etc. Derfor skulle Adels personer i almindelighed besitte sig paa dyd oc fromhed, ræt oc billighed: thi det giffuer oc stor loff oc prijsz oc it got naffn, at de ere rætfærdige, sandrue, sactmodige, naadige, gode oc milde Øffrighed, icke skinde, skaffue oc vdsue deris Vndersaatte, icke være tyransk mod dem, icke besuære dem met ny paaleg, icke tage hud oc haar strax aff dem etc., men omgaaes vise-ligen oc beskedeligen met dem, oc handle mildeligen met dem.» (Bl. Fij^o—Fijij.)

Kirstine Jørgensdatter Lunge.

(1608—1637.)

Justificatio

Det er.

Huorledis it fattigt syndigt Menniske,
kand for Gud, bliffue Retfærdig.

Tagen aff Kong. Davids
den 130. Psalme: Oc for hand-
ledt i Erlig, Velb. oc Dydige
Frues, nu Salig, Fru **Kirstine**
Lunges, Velb. Hans Bildis
til Junged Gaard, hendis
Hæderlig begengelse i
Wiborg Domkircke,
Anno 1637 den 1.

Aprilis. Aff

Hans Wandal S. W.

De Helligis Død, er høyt anseet i Her-
rens Asiun. Psal. 116. v. 15.

Arhus 1638.

[4to.]

Erlig, Velbiurdige oc nu Salig Fru *Kirstin Lunge* er Fød paa sin Fæderne Gaard Odden vdi Vendsyssel Anno 1608 den 13 Julij om Natten, der Klocken vaar halffgangen Tolff.

Hendis Fader vaar Erlig oc Velbiurdig Mand oc strenge Ridder, Herr *Jørgen Lunge* til Odden, for dum Danmarckis Rigis Raad oc Marsk. Hendis Moder er Erlig oc Velbiurdig Frue, Fru *Sophie Brahe* til Birckels. Hendis Farfader vaar Erlig oc Velbiurdig Mand *Offue Lunge* til Odden. Hendis Farmoder vaar Erlig oc Velbiurdig Frue, Fru *Anne Matthis*¹⁾ Daater til Eskier. Hendis Farfaders Fader vaar Erlig oc Velbiurdig Mand *Christopher Lunge* til Odden, som vaar Erlig oc Velbiurdige, Salig Her *Offue Lungis* oc Fru *Anne Frisis* Søn aff Odden. Hendis Farfaders Moder vaar Erlig oc Velbiurdig Frue, Fru *Karin Juel*, som vaar Erlig oc V. *Jørgen Juels* oc Fru *Bege Skrams* Daatter. Hendis Farmoders Fader vaar Erlig oc V. Mand *Malthe Iensson*²⁾ til Hollumgaard, som vaar Erlig oc Velb: *Iens Thomissens* oc Fru *Anne Juels* Søn til Villingshøy³⁾. Hendis Farmoders Moder vaar Erlig oc Velbiurdig Frue, Fru *Sophie Bille*, som vaar Her *Clauis Billes* oc Fru *Lisbeth Vlstands* Daatter aff Lyngs Gaard.

Hendis Morfader vaar Erlig oc Velbiurdig Mand *Stheen*

¹⁾ Læs: Maltes Datter (Sehested).

²⁾ Sehested.

³⁾ Jens Thomsen Sehested skrives i Reglen til Holmegaard.

Brahe til Knudstrup, fordem Danmarckis Rigis Raad. Hendis Mormoder vaar Erlig oc Velb: Frue, Fru *Birgitte Rosenkrantz* til Neszbyholm. Hendis Morfaders Fader vaar Erlig oc Velbiurdig Mand *Otte Brahe* til Knudstrup (fordum Danmarckis Rigis Raad), som vaar Erlig oc Velbiurdig Mands Her *Tyge Brahe* oc Fru *Sophie Ruds Søn* til Knudstrup¹⁾. Hendis Morfaders Moder vaar Erlig oc Velbiurdig Frue, Fru *Beate Bille*, som vaar Erlig oc Velb: Her *Claues Billes* oc Fru *Liszbeth Vlstands* Daatter aff Lyngs Gaard. Hendis Mormoders Fader vaar Erlig oc Velbiurdig Mand *Otte Rosenkrantz* til Neszbyholm, som vaar Erlig oc Velbiurdig Mand *Otte Holgersen Rosenkrantz* oc Fru *Margrete Gantzis Søn* aff Boller. Hendis Mormoders Moder vaar Erlig oc Velb: Frue, Fru *Ida Gøye* til Skiervad, som vaar H. *Mogens Gøye* oc Fru *Margrete Sturrij* Daatter til Krenckerup.

Videre at opregne denne Salige Fruis Herkomst er wfornøden, effterdi det er huer Mand vitterligt, at hun er fød oc kommen aff god gammel fornemme Adels Stamme, Blod oc Biurd baade paa Fæderne oc Møderne.

Belangende denne Salige Fruis Optuctelse: Da haffue hendis kiere Forældre strax i begyndelsen været omhyggelige ved Daaben at offre hende Gud oc i Iesu Christo at lade indplante.

Siden haffuer velbemelte hendis kiere Forældre med flictig tilsium i Tuct oc Formaning til Herren effter Apostelens befaling ladet hende opdrage, Saa hun aff Vngdommen op kunde holdis til Gudfryctighed, Høffuiskhed oc andre saadanne Christelige Dyder, som saadanne Erlige oc Velbiurdige vnge Adels Jomfruer sel sømme oc ziere.

1) Tyge Brahe skrives ellers til Tostrup.

Huilcket siden i hendis Fremvezt oc gantske Leffnet i mange maader nocksom lod sig kiende, Saa mand med tilbørlig Berømmelse vel maa hende efftersige, at hun icke allene vaar fød aff det, som got oc Ædelt vaar, men oc rettelig tyde paa den gode Roed, aff huilcken hun haffde sin Vdspryng oc Oprindelse.

Der hun nu vaar paa sit fierde Aar, begærede hendis kiere Farmoder, Erlig oc Velbiurdig Fru *Anne*, Salig *Offue Lungs*, til Eskier, aff hendis kiere Forældre, hende at maatte haffue hoss sig, huilcket de oc godvilligen samtyckte. Huor hun icke ringe bleff yndet oc elsket end oc for de Christelige Dyder oc tuctige Sæder, hun jo lenger jo mere tiltog vdi. Huoroffuer hendis kiere Farmoder icke ville lade hende komme fra sig, førend Gud Allermectigste hende fra denne Verden til sit ævige Rige henkallede Aar 1623 ¹⁾.

Siden begærede hendis kiere Farsyster, Erlig oc Velbiurdig Fru *Karin Lunge*, Salig *Holger Vlstands* til Eskier, hende til sig; Huilcket hendis kiere Moder oc gierne bevilgede, oc vaar hoss hende, indtil vor Herre hende ved Døden bort kallede Aar 1627.

Der Gud nu hafde aff denne Verden hiemkalled denne Salige Fruis Salige kiere Farsyster, kom hun i sin kiere Moders Husz igien, huor hun vdi god tid lod kiende imod Gud sin Gudfryctighed, mod sin kiere Moder tilbørlig Lydighed oc vdi all sin Omgengelse Tuctighed oc Fromhed, saa hun haffde synderlig Yndest oc Held hoss alle oc huer, hun omgickis med.

Saa haffuer da Erlig oc Velb: oc nu Salige Fru *Kirstin*

¹⁾ Ifølge Stamtavlen i Hofmans Dsk. Adelsmænd III. 49 døde hun 9. Marts 1621.

Lunge herforinden leffuet i sin kiere Moders Husz oc dydig Omgengelse, indtil at Erlig oc Velb: Mand *Hans Bille* til Jungit Gaard effter Guds vise Raad oc Forsiun Aar 1634 lod tiltale hendis kiere Moder om hende til sin Ecte Stolbroder, huilcket ocsaa bleff hannem loffuet oc tilsagt.

Oc lod hendis kiere Moder giøre deris Brylluppe vdi Wiborg den 1 Novembris Aar 1635, saa de leffuede tillsammans siden vdi en Christen oc kierlig Ecteskab en saare kort tid, nemlig it Aar 18 Vger oc tu Dage¹⁾.

Oc diszmidler tid øfuet den Salige Frue sig flictig vdi Guds fryct, holt Gud alvorlig for Øyne, holt sig mod sin kiere Hoszbonde, som en tuctig oc from Matron vel anstod, med Venlighed oc Fromhed glædde hans Hierte: Vdi sit Husz oc Huszholdning forsictig: Mod sin Tiunde oc Huszgesinde mild oc godvillig: Mod fattige vedtørrfueende Christi Lemmer rund oc gaffmild, baade dagligen mod dennem, som kom for Porten, saa oc ellers mod de siuge oc skrøbelige fattige Mennisker deromkring i Sognerne, huilcke den Salige Frue baade med Raad, Lægedom oc andre Velgierninger mildelig oc Christeligen hialp oc husvalede.

Der denne gode oc Salige Frue nu merckede, at den Allmectige Gud vilde pryde hendis kiere Hoszbondis oc hendis kierlig Omgengelse oc velsigne dem med Liffsens Fruct, haffuer hun vdi Troen, Haabet oc en goed Taalmodighed forventet hendis Forløsznings tid, ideligen oc dagligen med Bøn oc Paakaldelse bedet den Allmectige Gud om en naadig Forløszning i rette tide oc stillet all sin Villie ind vnder Guds Faderlige villie oc jeffnligt brugt

¹⁾ Regningen er ikke ganske rigtig.

smucke oc trøstelige Sententzer aff Guds Ord, huorvdi hun aff Barndommen op vaar øffuet oc dervdi vel forfaren.

Oc bør denne Velbiurdige oc Salige Frue her ocsaa stor Berømmelse for samme sine Gudelige Øffuelser, hun haffuer giffuet tilkiende, i det hun saa fliteligen haffuer læst den hellige Bibelske Skriff, saa der icke kunde opregnis en Historie eller Sententze aff Skriffen, huilcken den Salige Frue jo viste strax vdi sin Bibel at oplede.

Oc haffde hun oc aff Bibelen vddraget oc samlet sig selff en liden Bog, fuld met skønne, herlige oc trøstelige Sprock oc Sententzer, huor med hun haffuer vist at trøste sig mod atskillige Verdens Stød oc Forfængelighed: Oc haffuer den gode Salige Frue dedicerit oc tilskreffuit sin kiere Hoszbonde samme Bog nyligen en Dag tilforn, førend vor Herre hiemkallede hende til sit Rigis Herlighed.

Oc bør det ingenlunde at forbigaais, at den Salige Frue ocsaa den næste Dag tilforn, førend hun om anden Dagen sagde Verden gode Nat, selffuer haffuer dictet oc giort en meget Aandelig oc Deylig Bøn om en Salig Time at skillis fra denne Verden oc den med andre Gudelige Bøner i forbemelte Bog skreffuet oc indført.

Hun haffuer oc ofte Vederquæget sin bedrøffuede Siæl oc Samvittighed med Herrens Høyværdige Nadveris Deelactighed, baade nu den negste Søndag, førend hun er blefuen forløst, oc ellers tilforne; Oc haffuer saaledis i en stedsvarende Guds Fryct fremdraget sit gantske Liff oc Leffnet. Huorvodfuer hun oc er bleffuen Herren ret behagelig, som derfor haffuer hastet med hende aff dette siunlige oc syndige Liff.

Der Forløsznings tid nu vaar forhaanden, haffuer den Salige Frue oc ladet sig formercke, at hun befryctet sig

for det, som nu skeed er, trøstede sig dog selff, indstillet sin Villie vnder Guds gode oc behagelige Villie. Oc om Torszdag Aften, førend den Salig Frue om anden dagen bleff Forløst, haffuer hun offuer Borde sagt til sin kiere Hoszbunde: At det kom hende for, ligesom det vaar Hellig Aften oc Søndag om anden Dag.

Om Fredag Morgen der effter, der den gode Frue fornam, fødselens Time icke at være langt borte, haffuer hun talet med sin kiere Hoszbonde, ynsket hannem Guds Velsignelse, bedet hannem være tilfreds, der hun saa hannem at være høylig oc hiertelig bedrøffuet. Bad oc, at hendis Hoszbonde ville skicke Bud til Sognepræsten¹⁾, Her *Peder Christensson*, oc der hand deroffuer bleff noget tuilraadig oc forskrecket, sagde hun, at det icke vaar giort i anden Meening, end at dersom vor Herre Velsignede hende med Liffsens Fruct, oc det siuntis svagt oc skrøbeligt, det da vden videre forhalning kunde indplantis sin Frelsere Christo i Daaben, oc saadanne bedrøffuelige Tancker kunde ved Samtale noget formildis.

Oc der hendis kiere Hoszbonde fornam, at hendis Fødsels tid (dog saa snart w-formodet) vaar for haanden, oc hendis kiere Moder, Erlig oc Velbiurdig Fru *Sophie Brahe*, saa vel som hendis kiere Hoszbondis Morsyster, Erlig oc V: Fru *Birgitte Lindenow*, Salig Her *Otte Skiels* til Hammelmose, som vare ombedne at komme til hende oc dagligen forventedis, icke endda vaare kommen: Lod hendis kiere Hoszbonde strax skicke Bud til disse Erlige oc Velbiurdige Fruer: Fru *Anne Flores* Daatter²⁾, Salig *Hans Porszis* til Nørgaard, Fru *Wibicke Juel*, Velb: *Chri-*

¹⁾ I Junget Sogn.

²⁾ Rønnov.

stopher Frisis til Aastrup, Velb: Fru *Helle Gyldenstiern*, Velb: *Niels Parszbiergs* til Eskier: Huilcke ocsaa komme i den samme tid, vor Herre forløszde hende. Dog i midler tid vare trende Hederlige Præstequinder ocsaa nerværende.

Oc herforinden mod Fødselens Time begærede hun, at hendis gode Hoszbonde vilde komme ind til hende, oc da tackede hannem for den kierlig oc gode Omgængelse, hand hende bevijst haffde, oc sagde: Guds Velsignelse være offuer eder, min hierte Allerkieriste. Oc ynsket, at Gud vilde sende hendis Liffs Foster til Verden med Liff Lydiszløsz, saa det maatte faa Daab oc Christendom: Saa ville hun gierne nøyis med, huad ende Gud ville haffue det til.

Strax dereffter, der vor Herre haffde Forløst hende oc giffuet hende tuende Døttre, lod hun atter kalde sin kiere Hoszbonde til sig, oc tacked Gud for saadan Velsignelse, at hand haffde giffuet hende leffuendis Barn: Klappet hannem ved Kinden, oc ynsket atter Guds Velsignelse offuer hannem, trøsted hannem oc sagde: Gud er Allmectig, hans høyre Haand kand alting forvende; Begærede oc, at Huszgesinde motte komme tilsammen (huilcket oc strax skeede) oc endrecteligen oc allvorligen indfalde til Gud oc bede, at hand effter sin Faderlig villie naadeligen ville hielpe hende, være hendis Siæl naadig, anamme den i sin Haand i ævig Ro oc Glæde. Bad ocsaa tillige dennem, som i Stuen nerværendis vare, at de ville siunge med hende den Psalme: Aff dybsens Nød raaber ieg til dig, Herre Gud, vilt du mig høre! etc. Item den Psalme: Ieg raaber til dig, O Herre Christ, Ieg beder, du hør min Klage! etc. Oc der de vare vdsiungen, sagde hun: Leffue wi, saa Leffue wi Herren, Dø

wi, saa døe wi Herren, Huad heller wi Leffue eller Døe, høre wi Herren til. Sagde oc tillige: Ieg befal min Siæl oc Aand i din Haand, du haffuer Igienløst mig, du trofaste Gud.

Oc efftersom hendis Forløsznings Tid fra denne ælendige Verden oc da vaar kommen, oc den Allmectige Gud vilde holde [sit] Løffte, at de Gudfryctige icke skulle smage eller fornemme dødsens Beeskhed, saa soff hun oc sacteligen hen vdi Herren vdi forbemelte Velbiurdirge Fruers Nerværelse: Erlig oc Velbiurdirge Fru *Anne Flores* Daatter, Salig *Hans Porszis* til Nør Gaard, Erlig oc Velbiurdirge Fru *Wibicke Juel*, Velbiurdirge *Christopher Frisis* til Adstrup, Erlig og Velbiurdirge Fru *Helle Gyldenstiern*, Velb: *Niels Parszbiergs* til Eskier, den 10 Martij sidst forleden om Formiddag mellem Elffue oc Tolff, effterat den Velbiurdirge Salig Frue haffde leffuet Otte oc Tiffue Aar 8 Maaneder 2 Vgger oc en Dag: Saa at Døden, som ellers er bitter oc suer, haffuer icke været hende anderledis end en sød Søffn oc Huile effter stor vdstanden Arbeyd oc Smerte, oc som Syrach siger: Huo som frycter Herren, den skal det gaa vel i sidste Nød.

Mens nogle Timer dereffter, paa Efftermiddag, er det deylig liden Barn¹⁾, som Gud haffde begaffuet den Salige Frue med, Indlemmet Christo ved Daaben, oc haffuer bekommet sin kiere Salige Moders Naffn, *Kirstine*. Gud vnde hende at Leffue, Gud til Ære, hendis hiertelig bedrøffued Fader til Husværelse, saa oc hendis kiere Mormoder, Slect oc Venner til Glæde oc den ypperlig Stamme til Formerelse oc Prydelse! —

Oc er dette, som mig Skriffellig om den S. Fruis

1) Den anden Tvilling forbigaaes ganske; mon dødfødt?

Adelig Herkomst, Christelige Optuctelse oc Leffnet etc. saa oc salige Endeligt er levered. Gud Allermectigste giffue hende med alle troende Christne en glædelige Opstandelse oc det Evige Liff, Amen.

Forfatteren dedicerer Bogen, hvis kobberstukne Titelblad indeholder 16 Aners Vaahner, til *Hans Bilde* til Jungetgaard fra Viborg d. 6. Juni 1638. Det fremgaar af denne Dedikation, at *Hans Bilde* har været i fremmed Krigstjeneste «noget nær» fra sin Barndom, «end ocsaa iblant det Folck, som aff Hiertet haader oc forfølger voris rette oc Salige Religion oc alle dennem, som hende bekiender»; «men», siger Forf., «i haffuer førdt eders sande Religion oc troe, ved huilcken i acte med Æren at bestaae for Iesu Chrisli Domstoel, derfra som en herlige Bytt[e].» (Bl. b^{vo}.)

Paa sit yderste har den afdøde Frue idelig fremsagt Stykker af Davids 130te Psalme, og derfor har hendes Husbond begjæret, at denne Psalme skulde bruges som Text for Prædikenen. (Bl. Biiij.)

Personalierne findes bag efter Prædikenen og efterfølges af «Velbiurdig oc nu Salige Fru *Kirstine Lungis* Bøn om en Salig Time at skillis her fra», som indtager de tre sidste Sider i Bogen.

Bjørn Christoffersen Ulfeld.

(1615—1656.)

Davids store Byrde, oc sto-
 re Salighed,
 Forhandled oc forklared aff Psalmistens
 Davids LXVIII. Psalme, vers. 20. 21.
 Der
 Erlig oc Velbyrdig Mand,
 nu salig hos Gud
Bjørn Ulfeld
 Til Raabeløff,
 Kongel. Maytz. Befalnings-
 Mand ofver Lyse-Kloster i Norge.
 Hans Adelig Ljg oc Legome bleff
 den 6. Septembris 1656. i St. Nicolai Kireke i
 Kiøbenhaffn med Christelige Ceremo-
 nier nedersæt,
 Udi en ypperlig oc anseelig, Danmarckis
 Rjgis Raads, den Adelig Stands oc andre
 Guds Børns Forsamling,
 Oc samme Tjd fremsat
 Aff
Hans Ennevoldsen Brockmand
 Sogne-Præst sammesteds. •

Prentet i Kiøbenhafn, aff Peter Hake, Univer-
 sitets Bogtrycker, Aar 1657.

[4to.]

Den salig Mand er fød paa sin Fæderne Gaard Svendstrup i Skaane Løffverdagen den 20 Augusti, der mand skreff efter Guds Naaderig Fødsel 1615, aff Erlig oc Velb. Forældre oc Fædre.

Hans Fader vaar Erlig oc Velb. Mand Her *Christopher Vldfeld* til Svendstrup, Ridder, Danmarckis Rigin Raad oc Kongl. Mayt. fordum Befalnings Mand paa Helsingborg Slot. Hans Moder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Maren Vgerup* aff Vgerup. Hans Farfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Knud Vldfeld* til Svendstrup. Hans Farmoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Beate Hvitfeld* til Møllerød, som vaar Høyloflig Ihukommelse Dronning *Anne Catharine Hoffmesterinde* til Hoffve. Hans Faders Farfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Ebbe Vldfeld* til Svendstrup, Kongl. Mayt. Befalnings-Mand paa Lykow oc offver all Blegind, som vaar Erlig oc Velb. Mand *Knud Vldfeld* oc Fru *Anne Harderbiergs* [sic] Søn aff Koxbølle Gaard, som nu kaldis Ellingsborg. Hans Faders Farmoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Leene Ulfstand*, som vaar Erlig oc Velb. Mand Her *Holger Vlfstands* oc Fru *Hille Hack* aff Schabersøe deris Daatter. Hans Faders Morfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Christopher Hvitfeld* til Bereds Gaard, Danmarckis Rigin Raad oc Kongl. Mayst. Befalnings-Mand paa Gul-land, som vaar Erlig oc Velb. Mand *Otte Hvitfeld* oc Frue *Barbara Blaae* aff Krumstrup deris Søn. Hans Faders Mormoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Øllegaard Throlle*, som vaar Erlig oc Velb. Mand Her *Jacob Throlle* oc Fru *Kiersten Skauffve* aff Lilløe deris Daatter.

Hans Morfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Offve Vgerup* til Qvidtzholmb¹⁾. Hans Moders Moder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Kirsten Kaasz*²⁾ til Bierszholm. Hans Moders Farfader vaar Erlig oc Velb. (Mand *Offve*³⁾ *Vgerup* til Vgerup, som vaar Erlig oc Velb. Mand Her *Aæxl Vgerup*, Danmarckis Rigis Raad⁴⁾, oc Frue *Anne Throlle* aff Vgerup deris Søn. Hans Moders Farmoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Maren Schougaard*, som vaar Erlig oc Velb. Mand *Jørgen Schougaard* oc Frue *Anne Flemming* til Gundestrup deris Daatter. Hans Moders Morfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Biørn Kaasz* til Bierszholm⁴⁾, Danmarckis Rigis Raad oc Kongl. Mayt. Befalnings-Mand paa Malmøe Slot, som vaar Erlig oc Velb. Mand *Niels Kaasz* oc Frue *Anne Biørn* aff Støffring Gaard deris Søn. Hans Moders Mormoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Chrestentze Rotfeld* aff Bradskouff, som vaar Erlig oc Velb. Mand *Niels Rotfeld* oc Fru *Anne Hoeg* aff Bradskouff deris Daatter.

Videre den Salig Mands Adelig Herkomst at opregne eractis u-fornøden, effterdi nocksom er vitterligt, den Salig Mand at være fød oc kommen aff gode gamle oc gefve Adelige Slecter her udi Rjget baade paa Fæderne oc Møderne.

Der Gud Allermectigste haffde velsignet hans Salig Forældre med denne Vnge Søn, haffde de icke forgiæt ved Bøn oc Paakaldelse at offre hannem Gud sin Skabere igien oc ved den hellige Daab lade strax indpode i Frel-

¹⁾ Læs: Ovesholm.

²⁾ I Originalen staar: Karsz.

³⁾ Læs: Erik.

⁴⁾ Han skrives ligesom Faderen i Reglen til Starup.

seren Christo, at hand maatte være en Medarffving til den Evige Glæde.

Der efter haffver de, som Aar oc Alder kund taale, ladet hannem optucte til Guds Fryct oc Børne-Lærdom oc jdeligen holt Privatum Præceptorem hos hannem hiemme i deris Huus, efftersom den Salig Mands Vngdom vaar meget svag oc icke taalte at forskickis til fremmede Stæder.

Anno 1629¹⁾ er hand kommen til det Kongelig-Adelige Academie Sorøe, oc der beflitted sig paa hans Adelige Exercitier, udi hvilcke hand oc haffver lagt god Fundament oc Grund, baade Rjde, Ficte, Dantzen, oc hvis en Adelsmand aff saadant at vjde kunde fornøden være.

Anno 1632 er hand med hans Broder, Her *Ebbe Vldfeld*, forreyset ud aff Landet oc først begifvet sig til Holland, hvor de sig en tidlang haffde opholdet oc besøgt armeen oc hans Altesses Hoff sampt beseet, hvis atskillige Festninger oc andet værd at see vaar, siden reyst igiennem Brabant oc Flanderen ind ad Franckerjg igiennem Picardien, Normandien indtil Paris oc der fra igiennem Orlians, Saumeur, Angiers oc andre Stæder til Poitiers, hvor de sig paa andet Aarstjd haffde opholdet, lagt Vind paa Sproget oc synderlig paa Rjden, Fecten oc andre Adelige Exercitier, udi hvilcke paa somme Stæds fantis gode Mestere.

Dernest haffver de giort Turen i Franckrjgen oc beseet adskillige Provincier oc Stæder, ere saa forreyste til Paris igien oc der Freqventerit Hoffet oc det beseet.

Oc efftersom hans Salige Fader lod da kalde dem

¹⁾ Mon Aarstallet er rigtig? Jvfr. Tauber, Udsigt over Sorøe Academies Forfatn. 1623—65 S. XXXIX.

hiem igien, ere de forreyste paa Engeland oc siden paa Holland oc her ind i Danmarck, effter at de haffde været paa disse fremmede Stæder paa fierde Aarstjd.

Hafver saa efter hans Salig Faders Villie søgt Tieniste udi Gaarden for en Hoff-Juncker, effterdi Kongl. Mayt., Høyløflig Ihukommelse, lod da verbe Folck, oc mand fryctede for V-rolighed, fordi adskillige Partier strøffvede undertiden ned offver de Holsteinske Grentzer.

Er saa forbleffven til Hoffve ved tre Aarstjd, indtil 1638.

Vdi midlertjd er hand efter Guds Faderlig Tilskyndelse, eget Hierte oc Forældris gode Raad bleffven tilsinds Kierligen at lade bede om Erlig oc Velb. Mand, Salig *Otte Brahe* oc Erlig oc Velb. Frue, Salig Fru *Anne Bild* til Neszbyholm deris kiære Daatter, den Erlig oc Velb. Jomfrue, Jomfru *Margrete Brahe*, som hannem oc-saa aff hendis kiære Forældre er bleffven loffved oc til-sagt, oc bleff deris Brøllup høytideligen holdet her udi Kiøbenhaffn den 31 Martij 1639. Samme deris Ecteskab haffver de meget Christeligen oc kierligen frembragen udi 9 Aar 5 Maaneder oc 6 Dage.

Oc hafver Gud Allermectigste samme deris Ecteskab velsigned med fire Børn: Erlig oc Velb. *Ojve Vldfeld*, J. *Karen Vldfeld*, J. *Chrestentze Vldfeld*, hvilcke ere for deris Salige Forældre aff Herren Salige henkaldede, den Fierde, Erlig oc Velbyrdig *Otte Christopher Vldfeld*, endnu igien leffver. Gud Allermectigste lade hannem lefve oc optuctis, Guds helligste Nafn til Ære, hans S. Forældre til god Amindelse i deris Graff oc hans Fellitz Venner til Glæde.

Anno 1639 er den salige Mand aff Kongl. Mayest.,

Høyloflig Ihukommelse, anbefalet at være Corneet under det Hallandske Compagnie, som Erlig oc Velb. Salig *Christian Bylow* vaar Ritmester for.

Anno 1641 haffver Høyestbemelte Kongl. Mayst. Naadigste anbefalet hannem at være Lytenant under det Skaanske Compagnie, som Erlig oc Velb. Mand Her *Hendrick Lindenow* førte.

Anno 1644, der det u-formodelig Naboes Indfald udi Skaane skeede, er den Salig Mand Naadigst bleffven befalit at ind[d]rage udi Lauholm, hvor den Salige Mand med hans Broder, Her *Ebbe Vldfeld*, haffver giort adskillige Indfald udi Sverrige, Fienderne til Skade, baade imod *Steenbuch*, som bleff slagen oc fra sine Stycker jaged, oc imod andre Partier. Endeligen er oc Fiendens Armees samme Aar, effter at de tilforn haffde bemectiget sig Helsingborg oc Lands-Crone Slotte, røgt for Lauholm oc det med Mact beskyt oc Attaqveret, oc enddog den Salig Mand sig haffver icke forsømmet at igiengielde aff samme Slags Vahre oc sig væred det lengste mueligt, haffver hand dog endelig efter alle Officerernis Indstendige Begiæring maatte Accordere oc salvere Folcked, baade fordi Fienderne haffde affskut hannem all Brustverren om Slotted, saa ingen kunde opducke, mens synderligen fordi Erlig oc Velbyrdig Mand *Christian Sinckler* for Fiendernis store Armees u-formodelig Ankomst maatte med 300 Landfolck sig Retirere ind paa Lauholms Slot, oc baade Pladtzen til forrige Gvarnison oc disse vaar Eng, saa oc saa proviant oc muniton icke kunde tilstrecke.

Siden haffver den S. Mand faaed Kongl. Mayt. Patent paa it Compagnie til Hest at Werbe, hvilcked hand oc-saa haffver effterkommet oc til rette Tjde præsentierit, som ocsaa hafver med været udi Skaane imod Fienderne

i hvis recontrer der forre falt, indtil Krjgen effter Guds Naadige Villie fick Ende.

Effter den vaar forligt, er den Salig Mand bleffven forordned til Ritmester udi Siælland offver it aff Ridder-skabs Compagnier, hvilcken Bestilling hand ocsaa hafver berømmeligen betient indtil dette nerværendis Aar, at hand aff Adelen udi Skaane er bleffven udvalt til Land-Commissarie oc der offver forgangen Herredage giort sin Æd.

Vdi midlertjd hand hafver været Ritmester udi Siælland, haffver Kongl. Mayt. voris Allernaadigste Herre hannem for sin underdanig tro Tieniste med Lyse-Kloster udi Norge naadigste forleent, som hand oc hidindtil haffver.

Anno 1648 haffver Gud Allermectigste hannem hiemsøgt med sit Faderlig Huus-Kors oc hannem fratagen ved den timelige Død hans meget dydige oc kiære Husz-Frue, den Erlig oc Velbyrdig S. Fr. *Margrete Brahe*, som vaar den Salig Mand icke ringe Sorrig oc Tynge, haffver dog aff Guds Naade taalmodeligen bæred denne Herrens Hiemsøgelse oc paa 7 Aars Tjd sin eenlig Tjd med Sorrig tilbract, indtil hand aff Guds gode Villie, eget Hiertelags Tilskyndende, gode Venners Raad endeligen hafver villet ofvergive Eenlighed oc sig en tro Stalbroder igien opsøgt oc derfor, nest Guds flittig Paakaldelse, kiærligen ladet ansøge Erlig og Velb. Mand Her *Ijvver Krabbe* til Jordbiere, Ridder oc Kongelig Mayest. Befalnings-Mand paa Bahuus, oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Karen Marsvin* om deris kiære Daatter, Erlig oc Velb. Jomfrue, J. *Margrette Krabbe*, som hannem er bleffven samtyct, saa deris Ecteskabs Begyndelse er høytjdeligen holdet her udi Kiøbenhavn den 1 Julij 1655. Oc haffver samme deris Ecte-

skab kiærligen oc meget eendrecteligen fremdraged it Aar oc 5 Vger.

Med Allerstørste Kierlighed oc Omhygelighed er hand omgaaes med sine dydige Hustruer oc Ectefelled¹⁾, hvor offver Skilmiszet er disz tungere oc bedrøffveligere; ald Trøstens Gud husvale oc opholde hans høybedrøffvede Husz-Fruer oc Effterleffverske.

Den Salig Mand haffver offver Alting elsked Gud sin Herre oc hannem dyrcked, holt hans Hellige Ord høyt i Ære oc tit brugt det Høyværdige Alterens Sacramente. Hand hafver oc jdeligen holt sine Tienere oc gandske Huus til Guds Fryct oc flitteligen med sig ladet søge Guds Huus oc Morgen oc Afften med Bønner oc Loffsang prjset deris Frelsere. Fattige haffver hand gierne hiulpet oc med Alvor sig forretaged det saa at stifte, at de Nødtørfte kunde faa Ophold oc de Lade nødis til Arbejde. Hans Rundhed imod arme Guds Lemmer kand det Hospital ved Raabeløff, [hand] til dennem stiftede, udvise foruden det, daglig vaar anordned udi alle de Sogner, hand raade udi, til Fattige at Contribueris.

Nødlidende haffver den Salig Mand hiulped udi adskillige maader, saa hand derfor icke alleene søgtis aff mange om Raad oc Hielp, mens end oc gierne hialp en hver, der det begiærede, hvorfor hand oc aff mange endnu saffnis oc klagis.

Hans Omgjengelse hafver været imod enhver kiærligen oc oprictig, baade imod sine egne oc Fremmede, oc hafver hand stedse lagt Vind paa, at hand med Fijnhed oc god Omgjengelse enhvers Affection maatte vinde oc nyde, som hand altjd holt for det Høyeste aff det

¹⁾ Sagtens en Trykfejl for: Ectefeller.

Verslige, i det, naar Gods oc Rjgdom, Anseelse oc Høyhed forgaar, da it got Naffn oc Rycte staar oc bliffver u-forsvecked.

Imod hans Tienere vaar hand from oc lemfeldig, ingen foru-retted eller tilstede at skee Forkort, mens dennem forsvarede oc hialp til rette, hvorfor hand ocsaa aff dem diszhøyre beklagis.

Anlangende den S. Mands Svaghed oc Salig Affskeed da, efter hand oc hans Kiæriste vaar paa en Nattz-Tjd henreyst til Therszløse Gaard, er den gode Frue samme Nat der blefven angreben aff Smaa-Kopper, hvorfor der oc samme Stæds haffver maat forbliffve, oc efter ad hand sin kiæriste Velb. Frue nu en tre Vgers Tjd i hendis varende Svaghed med stor Omsorg oc Vaagenhed hafde været omhygelig for, oc det nu aff Guds Naade begynt[e] noget at bedris med hende, er hand Løffverdagen den 2 Augusti om efter Middag udreyset i Marcken, dens Beskaffenhed der ved Terszløse Gaard at vilde besee, oc er om Aftenen sildig hiemkommen, oc haffver samme Nat befundet sig noget u-passelig oc foruden Søfn u-rolig, vaar dog efterfølgende Søndag oppe oc villet været i Kircken, men haffver da fornummet sig meget ont i Hofvedet oc Ryggen, at hand der ofver maatte forblifve hiemme, oc desz midler aff en Huus-Postille læsit for sig oc sin kiæriste (enða svage) Frue den Søndags Evangelij Forklaring.

Om Mandagen, som den Væ i Hoffvedet oc Ryggen enda Continuerit, tog hand noget til sig derpaa at svede, men som Svagheden samme Nat forøgedis, sentis om Tisdagen Bud til den Vellærte oc Velforfaren *Esaiam Burserum*, Licentiat i Medicin oc Velbestalter Apoteker paa Sorrøe, at ville hannem offver samme sin Svaghed

Consulere oc raadføre, begiærede, nogle Medicamenter, som hand self forstod oc haffde optegnit, at maatte bringes, saa oc andre imod samme Svaghed tienlig at ordineris.

Oc er bemelte *Burserus* samme Dag ankommen, oc haffver brugt til hannem hvis Medicamenter i saadan Svaghed, som gaff sig tilkiende at være Smaa-Kopper, tienlig kunde eractis, men Svagheden jo meere tiltog, oc begynte Pflekerne eller Kopperne samme Dag at giffve sig tilkiende, at de Oenszdagen oc Torszdagen vaar hefftig udkommen; derforuden slog sig oc anden Svaghed til, nemlig Slim i Halsen som it Flod, hvilcken at affhielpe bleff sent Bud effter *Johan Carl Morvill*, bestalter Balbier paa Sorøe, som oc ankom.

Hvorfore, som den salige Mand vel oc kunde fornemme, hans fraskillelsis Tjd at være forhaanden, hafver hand sig til en Salig Affskeed meget Christelig oc fornufftelig bereed; for Alting hafver hand hiertelig begiert, med sin Gud oc Herre (som hand beklaged sig ofte aff Menniskelig Skrøbelighed at haffve fortørnet) at vilde forligis, oc Jesu Christi hellige Legemes oc Blods Sacramente der paa til visz Forsickring oc sin Trois Bestyrckelse sig at meddeelis.

Er derfor ved ti Slet om Fredags Formiddag sent Bud effter Sognepræsten i Tersløse, Hæderlig oc Vellærd Mand Her *Jacob Hansen*. Som hand strax er kommen til hannem, haffver den Salige Mand giørt for hannem sin andectige Confession oc Bekiendelse, giffvendis der udi sin alvorlig Anger for Synden oc stadig Troe oc Tillid til Guds Naade, Christi hellig Fortieniste tilkiende med Christelig Forsæt oc Løffte, at dersom Herren hannem lenger Ljffved ville spare, vilde hand aff yderste Formufve elske oc tiene Gud oc sin Neste. Der Præsten paa saadan

andectige Christelig Confession oc Bekiendelse haffde paa Herrens Vegne tilsagt hannem Syndernis Forladelse, hafver hand for Sacramentis Meddeelelse begynt en liden Sermon oc Tale aff den 68 Psalm. vers. 20, 21, som i Dag forklarís, ved hvilcken den S. Mand sig selft tjít trøstede, Sigendis: Herren være loffved, hand legger os Byrde paa Dagligen, hand er vor Saligheds Gud, Sela. Vi haffve en Gud, som hielper, og den Herre Herre, som frelser aff Døden. Men den Salig Mand vinckede ad hannem, begiærendis, hand ville giøre det kort, thi jeg haster, sagde hand, til Himmerig. Er hannem derfor strax det Høyværdige Sacramente meddeelt, hvilcket hand oc med stor Hiertens Andact oc inderlig Tacksigelse til Gud hafver annammet, sigendis: Gud være loffvet, jeg haffver udvalt det Beste, min Glæde er mig henlagt, efter den lengis mig, thi denne Glæde er icke dermod at regne.

Hvorfor hand oc intet andet tencte paa end sit Huus Christeligen at beskicke oc til en Salig Affskillelse sig at bereede, haffver Ordnet oc aff sin kiærste Frue begiært, hvorledis med hans Begravelse oc andet skulle forholdis, haffver ocsaa sin kiære Broder, Erlig oc Velb. Mand Her *Knud Vldfeld* til Svenstrup, Ridder oc Kongl. Mayst. Befalnings-Mand paa Lands-Cronne Slot, tilskreffvet oc hannem sin sidste Villie, sin kiærste Velbyrdig Frue oc Søn saa oc hans Tiener anlangende, tilkiendegifvet.

Derefter haffver Præsten trøstet hannem aff Guds Ord, hvorpaa hand hannem oc saaledis haffver svared, at hand maatte bekiende sig meere Trøst aff den Salig Mand at fornemme, end hand hannem kunde meddeele, sagde derfor: Gode Patron, Wi glæde os alle offver eders herlig Bekiendelse, ved hvilcken vi trøstis med eder. Ja, sagde hand, mand siger, hand haffver Guld oc grønne

Skouffve, det haffver jeg, Gud skeep Loff, ocsaa, men alt det acter jeg intet, thi mange, som søge oc legge sig effter det Timelige, miste begge Deele, derfor, Herre, naar jeg alleene hafver dig, skøtter jeg icke om Himmel oc Jord. Oc som hans Velb. Frue stod der hos Sengen høybedrøffved oc sorgesfuld, væmodelig græd oc klagede, tog hand hende nogle gange i sine Arme, trøstede hende oc sagde: Gud trøste eder, min Allerkiærste, Herren skal vel forsiune eder, I haffver leffved med mig som et frombt Hierte, oc jeg haaber, ingen gjør eder V-ret. Der effter haffver hand nogle gange bødet sin Allerkiærste gode Nat oc taged hende i sin Arm oc tacked hende for hendis meget dydig oc kierlig Omgængelse, beder¹⁾ hende, hun sine gode Forældre, Sydskend oc Svogre vilde hilse oc tacke dem for ald Huldhed oc Oprictighed, yndsked saa offver hende Herrens Velsignelse oc Trøst.

Samme Aften er hans Sognepræst ved Neszbyholm, Hæderlig oc Vellærd Mand H. *Jørgen Lauritzen*, kommen til hannem. Da haffver den Salige Mand tacked hannem for den Tieniste, hand hannem altid i deris varende Kundskab bevjset haffde, oc der hand med Graad ynskede, hand hannem frembdeelis maatte tiene, haabendis, Gud hannem endnu til Ljffvet oc Helbred skulle Restituere, sagde hand: Det er intet vert, det er nu saa Guds Villie, hvilcken jeg mig oc vil undergiffve. Sagde der hos: For Gud er ingen Ting u-mueligt, men skulle jeg nu komme op igien, maatte jeg holde det, som det oc vaar, for it stort Guds Vnder oc Mirachel. Nu i Guds Naffn, leffver jeg, da leffver jeg Herren, oc døer jeg, da døer jeg Herren, derfor enten jeg leffver eller døer, da er jeg Her-

¹⁾ Læs: bedet.

rens. Jeg frycter aldeelis inted for Døden, enddog jeg icke veed, hvad det er at døe, veed ey heller, hvad Gud vil giøre ved mig, thi, Gud være lofvet, min Samvittighed nager mig icke, jeg er som en anden it armt syndigt Menniske, oc haffver aff mig self inted at stole paa, men jeg veed, min Frelser leffver, hvi skulle jeg da frycte for Døden oc det timelig at lade, efterdi jeg haffver den, der haffver for mig offvervundet Døden oc forhverffved mig det Ævige? Klagede sig alleene for sin Allerkiærste Frue, hun det unge Menniske, som haffde leffved saa dydig oc from med hannem, at dersom hun aff hans Øye-Siun kunde hafve kient hans Villie, skulle hun icke haffve giort der imod, skulle nu saa langt fra hendis gode Forældre oc Venner stedis i Sorg, saa oc hans lille Søn, hvilcke hand dog nu Gud vil befale, ynskende, hand maatte leffve oc opdragis i Guds Fryct oc alle Christ-Adelig Dyder.

Som da fornefte H. *Jørgen* offver saadan hans Trois Frjmodighed, Christelig Tale oc Døds Betenckende med Salig Bereedelse dertil tackede Gud, som hafde giffvet hannem ved sin hellig Aand den Trøst i Hierted, oc ærrindret oc paaminte hannem, at hand aff det Guds Ord, hand tilforn saa flittig haffde hørt oc læst, kunde nu, om behoff giordis, trøste baade sig self oc andre, at mand klarlig kunde fornemme, den Hellig Aand haffde giffvet hans Aand Vidne, at hand vaar it Guds Barn, oc der paa formaned hannem, at hand nu skulle holde fast det, hand hafde, at icke nogen anden skulle tage hans Crone, holde sin Jesum fast oc ingenlunde slippe hannem, svarede hand: Ja, jeg holder hannem mit i mit Hierte, jeg vil icke slippe hannem, førend jeg faar hannem at see i Herlighed oc Klarhed.

Der efter ved ti Slet om Aftenen hafver hand begiert, at de Hoszværende ville begifve sig til Rolighed, dog er fornefnede Her *Jørgen* moxen den gandske Nat forbleffven i Stuffven hos hannem, men den S. Mand hafver inted gidet taled med nogen, men hafver oc laffvet sig, om det vaar mueligt, til Rolighed, haffver saa ligget den gandske Nat stille oc meget taalmodelig hen oc diszmidler Tjd ofte sucket oc bedet til Herren, sigendis, som mand kunde høre: Blijf hos mig, min Herre Jesu Christ, thi Aftenen for mig er kommen forvist; Item en Psalme, den Salig Mand oft pleyet at siunge: Det Hanne-Gal, den u-visse Tjd, Giff du mig at betencke, Med Vaagen oc Beden at giøre min Fljd, at Sickerhed mig ey krencker. Bad oc ofte: O Herre Jesu, annamme min Aand i de Ævige Boliger.

Ved 4 Slet om Løfverdags Morgen kunde man fornemme, hand vaar falden i Søfn til imod 5 Slet. Der hand da opvognede, er fornefnede Her *Jørgen* igienkommen til hannem oc fornummet, at Alting vaar imod forrige Forhaabning vent til Døden, hvorfor hand hastelig indkaldet forrige bemelte *Esaïam Burserum* oc *Johan Carl*, *Balbier* paa Sorøe, som der haffde fortøffvet Natten offver, oc der de neppelig vaar indkommen, oc forneffnede Her *Jørgen* hafde giort Velsignelsen offver hannem oc befalet Gud hans Vdgang aff dette Timelig Ljff, er hand saa sacteligen hensoffvet i Herren, der Klocken vaar slagged 5 om Morgen, i hans Allerkiæristis Velb. Fruis, fornefnede hans Sognepræstis, *Esaïæ Burseri*, Badskerens oc andre got Folckis Nerværelse, der hand hafde leffvet udi denne Grædedal udi 41 Aar.

I Dedikationen til Enken, Fru *Margrete Krabbe*, ønsker Forfatteren hende, at hun «maa lide vel i alle Maade oc være karsk, ligesom eders Siæl lider vel». Den er skreven i Kjøbenhavn d. 2. Avgust 1657.

Om den afdøde hedder det i selve Prædikenen: «Aff første Vngdom haffver en ypperlig Aand ytred sig i ham, at, som der bleff sagt om den unge oc nyføde Obed, at hand skulde være til at vederqvege sine Forældris Siæle oc at føde deris Alderdom, saa haffver denne Velbyrdig Salig Mand aff første Barns-Been saaledis gaaen sine Forældre under Øyne med all Erbarhed oc Skickelighed, at hand haffver vaared deris Øynes Lyst oc Hiertes Opløftelse» (S. 28). «Hand vaar i Fred oc Feyde, hvor hans Tieniste bleff brugt, udi hans bedrøffvelig Encke-Mands Sæde, ja udi den haarde oc heftig Død frjmodig oc u-forsagt i Herren» (S. 30). Hans Guds frygtlighed berøres ogsaa et andet Sted (S. 123, jvfr. S. 151).

Med S. 164 ender Prædikenen, men derefter følge endnu 12 upaginerede Blade indeholdende: 1) Et Digt af den afdødes Broder *Knud Ulfeld*. 2) Et Digt af *Oluf Brockenhuus*, «min meget gode Ven oc kiære Broder *S. Biørn Uldfeld* til en kiærlig oc venlig Amindelse, skreffvet paa Svenstrup her i Siælland den 24 Sept. Anno 1657». 3) «Epidicium» (paa Latin) skreffvet ved Begravelsen af den afdødes Klient «*Severin. Clem. Norv.*» 4) *Nænia in obitum Biornonis Uldfeld*, hvori et græsk Digt, et «Epitaphium» og et Trøstedigt til Fru *Margrete Krabbe*, skrevne af «*Aurelius Georgii Benz.*». 5) To latinske Digte af «*Henricus Georgii Bentz*» og «*Dodo Georgii Benzonius*».

Jutte Styggesdatter Høg.

(1589—1659.)

Inineraryum piorum
 Guds-Børns Rey-
 se Bog,
 Vddraget oc Forrestillet aff
 Prophetens Esaia: 57. Cap. v. 1. 2.
 Der den
 Erlig oc Velb: Frue nu S: hos Gud,
 Fru **Jutte Høogh**
 S: Niels Krag's til Trutzholm
 Hendis Adelig Ljg oc Legeme
 blef den 22. Janv: 1661. udi Viborg Don-
 Kircke met Christelige Ceremonier
 Vdi oc ved Fornemme oc Adelige Per-
 soners Præsentz, Hæderlige, Høylærde
 oc Anseelige Folckis Freqventz,
 Nedsat.
 Samme Tid ved Guds bjstand forklared
 aff
Villatz Nielson, Guds Tienere til Vd-
 byneder oc Kasberrig Sogner.

Prentet i Kiøbenhavn af Christen Iensøn W.
 Universitets Bogtrycker Aar 1661.

[4to.]

Den Salige Frue er fød paa sin fæderne gaard Vaang Aar 1589 den 19 Novembris. Hendis Fader vaar Erlig oc Velb: Mand *Stygge Høeg* til Vaang. Hendis Moder vaar Erlig oc Velb: Frue, Fru *Anne Vlfstand*. Hendis Farfader vaar Erlig oc Velb: Mand *Iust Høeg* til Vaang. Hendis Farmoder var Erlig oc V. Frue, Fru *Sidtzil Bilde*. Hendis Farfaders Fader var E. oc V. Mand *Jacob Eskildson Høeg* til Eskier, som var *Eskild Høeg* til Eskier, Ridder, Oc Fru *Mette*¹⁾ *Banner* deris Søn. Hendis Farfaders Moder vaar E. oc V. Frue, Fru *Iohanne Krumpen*, som var H: *Jørgen Krumpen* oc Fru *Anne RosenKrandtzis* Daatter til Trudtzholm. Hendis Farmoders Fader vaar E. oc V. Mand oc Strenges Ridder H. *Claus Bilde* til Vand-Aas, Danmarckis Riges Hofmester²⁾, som vaar H: *Steen Bildis* oc Fru *Anne Krognose* til Vandaas³⁾ deris Søn. Hendis Farmoders Moder vaar Erlig oc Velb: Frue *Elisabet Vlfstand*, som var E. oc V. Mand oc Strenges Ridder H. *Iens Holgersen Vlfstand* oc Fru *Margrette Trollis* Daatter til Gliminge.

Hendis Moders Fader var E. oc V. Mand *Gregers Holgersen Vlfstand* til Vogsborg. Hendis Mormoder⁴⁾

1) Kaldes andre Steder Ellen.

2) Klavs Bilde var ikke Hofmester.

3) Sten Bilde til Søholm (ikke Vandaas) var først gift med Ellen (ikke Anne) Krognos; men det var hans anden Hustru, Margrete Rønnoy, som var Moder til Klavs B.

4) Her er der udfaldet flere Linier, som maa suppleres saaledes: Hendes Mormoder var Fru Anne Lange. Hendes Morfaders Fader var Hr. Holger Ulfstand. Hendes Morfaders Moder var Fru Anne Podebusk.

var E. oc V. Frue, Fru *Anne Podebusk*, som var E. oc V. Mand oc Strenge Ridder her *Præben Podebusk* oc Fru *Vivicke RosenKrantz*'s daatter til Krapperup. Hendis Mormoders Fader var E. oc Velb: Mand *Erick Lange* til Engelstholm, som var gamle *Erick Lange*¹⁾ oc Fru *Margrette Saxstrup*'s Søn til Engelstholm. Hendis Mormoders Moder var E. oc V. Frue, Fru *Begge RosenKrantz*, som var E. oc V. Mand oc Strenge Ridder Her *Tonne RosenKrantz*²⁾ oc Fru *Margrette Hoegs* Daatter til Ryhaffve.

Det er den gandske Adelige forsamling oc er hver Danskmand en kundbare Sag, at denne S: Frue er kommen oc oprunden, paa Fæderne oc Møderne side, aff Vhr-gammel ædle Byrd oc Stamme, oc derfor vfornøden det med vitløftighed at indføre.

Oc der den ævige Gud haffde velsignet hendis Kiere Foreldre met denne ædle Gaffve, haffver de strax ladet hende komme for Herren i den Hellige Daabis Sacramente, oc er der aff Adams Barn bleffven it Guds Barn. Der efter haffver de met allerstørste Faderlige oc Moderlige omhue oc flittighed ladet hende udi Ungdommen udi Guds Fryct optucte, som er nyttig til alting, dernest udi ærlighed, Tuct, Finhed, som er Gudfrøctigheds ære oc Prydelse.

Der den Sl. Frue vaar paa det Siette Aar, haffver hendis Morbroder, E. oc Velb: *Holger Vlfstand*, oc hans Hustru, Velb: Frue *Anne Gyldenstiern*, hende aff hendis Kiere Forældre begærit, at motte følge med dennem til Skaane til deris Gaard Fuleoffte, oc bleff saa hos dennem

¹⁾ Læs: Niels Lange, som ikke skrev sig til Engelstholm, men til Knudsbølle (Geneal. og biogr. Archiv S. 32 Tab.).

²⁾ Læs: Erik Timmesen Rosenkrands til Engelstholm (ikke Rydhave).

nesten paa it Aars tid, indtil Gud ved den Timmelige Død bortkaldede Velb: Frue *Anne Gyldenstiern*, da hendis Moders Faders Søster, Erlig oc Velb: Frue, Fru *Thale Vlfstand*, Sl: *Povel Laxmands* Effterleffverske, strax tog hende til sig, efftersom hun vaar da langt fra sine Velb: Kiere Forældre, oc bleff saa hos hende paa Otte Aars tid, oc udi sin begynte Guds kundskab oc Fryct samt andre en Adelig Iomfru vel Sømmende Dyder oc Øffvelser imidlertid merckeligen tiltog oc forfremmedis. Der effter er den Sl: Frue aff Høyloffligste udi amindelse Konning *Christian den Fierde*, voris forrige Naadigste Konning, fordret at være blant andre Adelige Iomfruer udi oc Højestlofflig Ihukommelse Dronning *Annæ Chatrinæ* Iomfrue Kammer, hvor hun udi sin Alders Blomstrende Aar med ald goed fornufft, tilbørlig Lydighed, Vnderdanig ære, Tieniste oc Respect samt sin Herris oc Dronnings Naade oc yndeste sig paa fierde Aar opholt.

Anno 1608 haffver Erlig oc Velb. Mand *Niels Krag* til Trudtzholm, da Kongl: Maytz: Øffverste Secreterer, aff Guds Sønderlige Providentz oc forsiun højest ehmelte Kong: May: samt hendis Velb: Kiere Forældre ladet om hende tiltale paa Ecteskabs Veigne, oc bleff hun hannem samme Aar tilsagt, oc bleff deris Brøllup der effter Aar 1610 den 16 Septemb: udi Aalborg Høytideligen Celebreret oc holdet, hvor effter de hafver Leffvet tilsammen it meget Christeligt, Kierligt oc Venligt Ecteskab udi 39 Aar oc 7¹⁾ Maaneder, indtil Aar 1650 den 14 May Gud ved den Timmelige Død fratog hender hannem som sit halffve Hierte oc megit yndelig oc gode Husbonde. Deris Ecteskab haffver den Allermæctigste Velsignet med 8 Børn,

¹⁾ Læs: 8.

5 Sønner oc 3 Døttre, aff hvilcke Gud effter sin Gu[d]-dommelige villie før deris Kiere Faders Død haffver bortkaldet 2 Sønner oc 1 Daatter, Nemlig Velb: *Hermand Krag*, Velb: *Holger Krag* oc Velb: Iomfru *Sophia Krag*. De andre, som endnu igien leffver, ere Erlig oc Velb: *Otte Krag* til Voldbierg, Danmarckis Rigis Raad oc Kongl: Maytz: Befalings Mand paa Nyborg Slot, Velb: *Kield Krag* til Trudtzholm, Velb: *Mogens Krag* til Kaas, Kongl. Mayest. velbestalter Oberste til Foeds, Erlig oc Velb: Frue *Elisabeth Krag*, Velb: *Hans Iuels* til Staarupgaard, oc Velb: Iomfru *Anne Cathrine Krag*. Gud dennem samptligen aff sin høye Himmel trøste oc udi Lang velstand bevare.

Effter ad Gud Herren effter sin Urandsagelig Visdoms Raad haffver ladet denne Sl. Frue komme udi denne bedrøffvelig Encke Stand, haffver hun udi en Sand Tolmodighed sat sit Haab til Herren, hengte hiertet aldrig til det Iordiske, lod sig ey heller aff Lyckens oc velstands medhold saa Indtage, at hun io med større Attrae saae til det ævige oc Uforgængelige, aldrig loed hun nogen Morgen eller Aften Guds Paakaldelse udi sit huus forsømmis, sin gandske familie til it merckeligt Exempel oc hellig efftersiun. Hendis Guds Fryct loed hun ocsaa see mod Ordets Tienere, Høye oc Lauge, hvilcke hun holt udi tilbørlig act oc anseelse; de Fattigis oc betrengtis Nød haffver hun ladet sig gaa til Hiertet oc dennem ey fra sig trøsteløse ladet komme, mens i mangfoldige Maader med vnderholdning oc almisse forsørget. Med hendis Allerkieriste Hosbunde leffvede hun finligen, Kierligen oc Trohierteligen, saa at mand udi dennem retteligen fornam tvende Legemers foreening udi en villie, i it hierte, i en Siæl, 'oc det saa vel udi Modgang oc anden Suagthed som i Glæde oc Velstand, hvor Ecteskabs

Troskab sig rettelig lader see oc kiende. Hendis Børn Elskte hun megit inderligen, dennem udi deris første Barndom til Dyd oc fromhed rettelig lod vnderwise oc holde, omgickis altid med dennem med største mildhed, oc altid for deris velstands forfremmelse var omhyggelig. Med sine Sydskinde, Svogre oc Venner haffde hun største finlig, føjelig, fornufftig oc offver alt ret oprictig omgengelse, talede vel om alle, oc udi Ord oc gierninger beviste sig en huldefuld oc Trofast Ven. Mod andre Stands Personer, særdelis sine egne Tienere, omgickis hun med ald mildhed, dennem gierne forfremmede, ja met it hvert Erligt Menniske, høy eller laug, omgickis hun med Sanddruhed oc oprictighed; ja mand kand hende det vden Hycklerj efftersige, at hun haff[ve]r for Gud oc Verden ført it Ehrbar oc stille Leffnet, wtuctige Ord oc gierninger var hun gandske fiendsk, Hoffærdighed fantis icke hos hende, hvercken inderlig udi hiertet eller udvortis udi Klædedragt; Kaars oc Modgang, som Gud haffver tilføyet hende, hafver hun villig oc Taalmodig baaret oc bevist hendis Styrcke udi stilhed oc Haab for Herren, brugendis idelig dette Symbolum: udi ald min Angist er det min Trøst, at Christi Blod haffver mig forløst.

Belangende den Sl. oc Velb: Frues Legomlig Svaghed oc Siugdom oc paa følgende megit Christelig affskeed oc Saligt Endeligt fra denne Verden, da effter ad den Sl. Frue Aar 1657 formedelst Rigetz Fienders Indfald udi Holsteen fra sin Gaard Trutzholm til Nyborg udi Fyen var offverreist oc ankommen, haffver hun stille befundet sig udi Styrcke oc helbrede at afftage. Mens udi Synderlighed da er hun Alle-Helgens Dag, som var den 1 Novembr:, 1658 bleffven med en Febri Angreben, hvor udooffver hun samme Dag maatte gaa til Sengs, oc som

tiden effter anden store Legomlig Svaghed med en vsædvaanlig Kulds kierhed, Tørst oc Mauvens indisposition er paafuldt, hafver hun fra Odense ladet til sig fordre den Høylærde, fornemme oc Erfarne Medicum, Doctorem *Jacobum Jani* oc siden Doctorem *Christianum Loyam*¹⁾, bestalter Medicum udi Fyen, hvilcke med gode Raad oc tienlig Medicamentis hende flitteligen betient haffver. Men der den Sl. Frue udi sit Exempel saae det Ord at Stadfestis, som David i Psalmen melder: Menniskens hielp er forfængelig, vilde hun der effter ingen Iordiske medicamenter indvortis bruge; Oc der hendis Kiere Daatter, Velb: Frue *Elisabet Krag* (som fra Norge ey uden største besuering i de vanskelige tider, sin kiere Svage Moder at betienne, var nedkommen), hende erindrede, det Herren lader Lægedom voxe aff Iorden, Mennisken til Styrcke oc hielp i Nød, svarede den Sl. Frue: Hierte daatter lille, dette mit Legome, som Dagligen svæckes oc borttørris, er dog inted andet end Iord, dersom Lægen end lenge lapper der paa, saa gaar det alligevel paa det sidste saa til, i Dag er ieg leffvendis, i Morgen død, gruer dog icke for Døden, thi det er mig en baade at døe; dør ieg, saa dør ieg Herren, Leffver ieg, saa leffver ieg Herren, oc enten ieg leffver eller dør, saa hører ieg Herren til.

Der den Sl. Frue formedelst sin store Svaghed ey kunde komme til Kircke (hvilcken hun udi sin velmact aldrig forsømmede) haffver hun, saa offte see kunde, ladet for sig i sit Huus Prædicke, oc hver Dag ved sin kiere Daatter, Velb. Iomfru *Anne Catrine Krag* (som mod Velb. sin kieriste Moder ald Daatterlige huldhed met trøstelige tale, fornuftig omgiengelse oc allsom flittigste

¹⁾ Jacobus Janus og Chr. Henr. Luja.

omhue oc tieniste stedtze ved Nat oc Dag lod see oc kiende), aff Bibelen oc hendis Sædvaanlige Bønne Bøger loed Læse. Oc endog den Sl. Frue effter begæring den 3 Junij 1659 ved den Hæderlig oc Høylærde Mand Mester *Madtz Lercke*, Sognepræst til Nyborg Kircke, som hende stedse udi hendis Siugdøm med Prædicken, Trøst aff Guds Hellige Ord oc Gudelig formaning betiente, er bleffven deelactig giort udi det Høyværdige Altarens Sacramente: Saa haffver hun dog den 8 Julij med stoer attraa igien begierit at Meddelis sin Frelseris Iesu Christi Sande Legome oc Blod, hvilcken hendis begæring, der den er effter en Sand Andagtig, Ydmyg oc Boedferdig Skriftemaal oc paafølgende Absolution bleffven effterkommet udi Velb. Frue *Anne RosenKrantzis*, Velb. Iomfrue *Anne Cathrine Krags*, Velb. Iomfrue *Sophiæ Amaliæ Gerstroffs*, Dydige oc Gudfryctige Qvindes *Elisabetz*, M: *Mautz Lerckis*, nerværelse, da sagde hun med Sammenlagde Hænder: I Iesu Naffn, Gud være Løffvet oc Benedidet, som mig nu haffver med sin kiere Søns Legome oc Blod vederqvæget oc giort mig saa frimodig til at Leffve oc Døe udi Herren; Gud styrcke mig fremdeelis i Troen oc Taalmodighed til Enden. Siden den tid laae saa stille hen, gaf aldrig fra sig nogit Utaalmodigheds eller Mistrøstigheds tegn.

Løfverdagen den 9 Julij blef M. *Madtz Lercke* atter fordret til den Sl. Frue, oc der hand fant hende megit Svag saa oc hendis Puls megit mat, Formanede hand hende, hun ved Troen skulde holde fast ved sin Frelser; svarede hun: ieg skal icke slippe Herren, førend hand Velsigner mig. Sagde end ydermeere, der hun fornam Krefterne flux at afftage: Herre min Gud, Anamme mig nu paa det sidste met ære, thi om mit Liff oc Siæl end

Vansmectis, saa er du Gud dog altid mit hiertis Trøst oc min deel. Der den Sl. Frue her paa bleff Formanet at bliffve Trøstig, thi Gud gjorde nu snart en goed Ende paa ald hendis Iammer oc Elende, da lagde hun sine Hænder sammen, Opløfte Øynen imod Himmelen, Suckede oc sagde: O Herre Iesu, kom oc lad din Tiennerinde fare udi Fred. Der paa begærede den Sl. Frue, mand vilde Siunge den Kircke Psalme: Naar min Tid oc Stund er for haand etc., som oc bleff Siungen ud til Ende. Samme Dag ved 2 slet om eftermiddagen tog den Sl. Frue affskeed fra sine kiere Børn oc Børne Børn, som vaare til stede hoes hende. Taledede først til E: oc Velb. Frue, Frue *Anne RosenKrantz*, Velb: *Otte Krags* til Voldberig, tackede hende for ald beviste Daatterlig Elskel[i]ghed oc Tienstvillighed, begierede, hun vilde hilse hendis kiere Søn *Otte Krag* oc sige hannem gode Nat. Der paa vente sig til sin kiere Daatter, Velb: Iomfrue *Anne Catrine Krag*, oc Tackede hende for den store Omhyggelighed oc Tieniste, hun haaffde bevist moed hende udi hendis langvarende Svaghed, begærede, hun skulde hilse hendis andre kiere Børn, Velb. *Kield Krag* med hans Velb. Frue, Velb. *Sophia Krabbe*, med deris Børn, Velb. *Mogens Krag* med hans Velbyrdigheds Iomfrue, Iomfru *Dorrethea RosenKrantz*, Velb. *Hans Iuel* oc Velb. Frue *Elisabet Krag* med deris Børn, samt alles deris Venner oc Svogre, ingen vndertagen. Fordrede saa for sig sin kiere Søns, Velb. *Otte Krags*, Børn, Velb. *Christian Frederick Krag*, Velb. *Niels Krag* oc Velb. Iomfrue *Sophia Amalia Krag*, Kyssede dennem, Ynskendis, den Allmectigste Gud ville velsigne dennem oc lade dennem fremvoxe oc tiltage udi Guds Fryct, deris kiere Forældre til Glæde, dennem selff til velstand, formanede den[n]em

til altid at være deris kiere Forældre Lydige, Elske hin andre oc holde Venskab med alle. Imod afften bleff Læst for den S. Frue effter hendis egen begæring den Kircke Psalme: Paa Gud Allene haffver ieg Sat min Liid etc., saavel som oc den Bøn, hun Dagligen udi sin velmact for Gud fremførde, hvilcken hun effterlæsde, oc besynderlig med stoer Andagt repeterede disse Ord: O Herre, giff mig fremdelis Tolderens Ydmyghed, Røffverens Bekiendelse oc Apostelens Poenitentze oc omvendelse, at ieg med dennem maa nu tagis til Naade oc komme udi dit Rige. Oc der hun haffde endt sin Bøn, bleff Siungen den Psalme: Herre Iesu Christ, min Frelser du est etc.; falt saa udi Rolighed oc Soff vel den Nat.

Søndagen den 10 Julij kom Sogne Præsten Mester *Madtz Lercke* effter fuldente Kirckens Tieniste ind til hendis Velb. oc da befant hende flux til Døden forandret, formanede hende derfor oc sagde: Gode Frue, nu er det ickun en gandske kort Tiid, I haffver at Arbeide udi Herrens Vingaard, derfor bliffver fast udi Troen til Eders Frelser! Hvor paa hun svarede med Lydelige Ord oc sagde: Ieg Troer, Herre hielp mig! Læste saa med Præsten aff den skjønne Kircke Psalme: Hiertelig ieg nu lengis efter en Salig Ende etc., de 7 første vers oc saa det sidste: Nu maa ieg Krige oc Kiempe med Døden, Iesu from, at ieg hannem kan dempe, min Tro til Styrcke kom, min Siæl giff nu den Glæde, som du eene kand best, at hun nu freidig maa qvæde, Consummatum est. Der Klocken vaar ved 4 slet, bleff der med ydmyge Knæfald oc Hiertens Suck giort Bøn for hende, at hun motte Forløsis. Der effter begynte hendis Maal at falde oc besverlig at bliffve, mens Hørelsen haffde hun enda, thi talede Presten til hende oc sagde: Goede Frue, Sucker

nu udi eders hierte oc siger: Herre Iesu, udi din Haand befaler ieg min Aand, oc mercker vel, at saa Elskte Gud Verden, at hand gaff sin Eenbaarne Søn, paa det alle de, som Tro paa hannem, icke skulde fortabis, mens haffve det ævige Liff. Da svarede hun sagteligen: Troen, Troen, ia Troen. Der effter Lyeste Præsten Herrens Velsignelse offver hende, siden laae hun offver allemaade sagtmodeligen hen den gandske Nat igennem vden al veemodighed for Menniskens Øyne at see indtil om Mandag Morgen den 11 Julij Klocken halffgaaen fem, da hun Sødeligen oc sacteligen hensoff udi Herren, der hun haffde leffvit udi denne Elendige Verden 69 Aar 7 Maanedder og 3 Vgger, udi hendis Høybedrøffvede Børns, som tilstede vaare, nemlig Velb: Frue *Anne RosenKrantzis*, *Otte Krags*, Velb: Iomfrue *Anne Cathrine Krags*, Sogneprestens oc andre fornemme got Folckis samt hendis egne betientis deris nerværelse. Vdi denne hendis Svag-hed haffver ey allene hendis Velb: egne Børn, medens oc mange andre stands fornemme oc Gudfryctige Folck hende besøgte [sic], som her for tidens Kortheds skyld ey eractis fornøden at opregne.

Prædikenen er tilegnet *Otte Krag* til Voldbjerg, Hans Kongl. Maj.s og Rigets Raad og Befalingsmand paa Nyborg Slot, med hans Frue, *Anne Rosenkrands*, *Kjeld Krag* til Trudsholm med Frue, *Sophie Krabbe*, *Mogens Krag* til Kaas, Oberst til Fods, med hans Frue, *Dorethe Rosenkrands*, *Hans Juel* til Starupgaard, Befalingsmand over Avgdesidens Len, med hans Frue, *Elisabeth Krag*, samt Jomfru *Anna Cathrina Krag*. Disse havde begjæret, at den Tale, som Forfatteren holdt i Viborg ved Fru *Jutte Høgs* Ligbegængelse, skulde «befattes» udi Pennen, og dette Ønske har han opfyldt. Han minder dem om, at den salige Frue

«haffver i alle sine Liffvis Dage hafft omsorg for sit Naffn oc ladet efter sig Naffn oc Efftersagn, som til dem paa alle hendis Effterkommer fra Slect til anden forvexlis kand» (S. 23—24). Dedikationen er dat. Udbyneder, die Anunciat. Mariæ [25. Marts] 1661. Texten til Prædikenen er valgt af den afdøde selv (S. 26).

Forf. vender i selve Prædikenen idelig tilbage til den afdøde Frue. Han omtaler hendes Gudsfrygt (S. 48) og bevidner, at hun aldrig forsømte «Tempelen oc Guds Huus, oc hans Tieneste haffde aldrig nogen ophold for hendis Bien». Hun har altid elsket Guds Ord, «oc nu tiderne begynte at bliffve vanskelige, var det den Sl. Fruis Mundheld altid: ia Gud giffve os, i hvad vi ellers skal lide, denne Naade, vi maa beholde hans ord oc faa det at høre, da kand det altid Trøste os oc holde os i Liffve. Denne Sl. Fru haffver ey heller været en forglemmelig tilhørere, men bevist sin Troes Gierning mod Gud, sin Kierligheds Arbeyd mod Mennisken oc sit haabis Taalmodighed udi al Modgang». Naar hun vilde bruge Naderens Sakramente, «haffver hun hvergang til sit Skriffemaal vdvald en særdelis Sententz af den hellige S[k]riff, der met at udøse sit hierte for Herren, oc end blant andre brugt de, som formelder om voris Retfærdiggjørelse, vndertiden disse Ord: Salige ere de, som hungre oc Tørste efter Retfærdighed, thi de skulde mættis, vndertiden Pauli Ord: hvo vil klage paa Guds vdvalde? Gud er den, som gjør Retfærdig, oc fleere detz lige» (S. 103—5). — Hun har haft Modgang: hun mistede tre af sine Børn, «der hun heldst vilde, de skulde Leffvit», og hun berøvedes sin Husbond, men hun fattedes aldrig Taalmodighed. «Oc der hun nu endelig haffde formeent sig at skulde Døet i sin Reede, da er hendis Bistandighed jaget fra hende ved Fiendens sidste indpas i Landet, hun da motte forlade Huus oc Alting oc som den, der i dette Legome var fremmit fra Herren, dø paa it fremmede sted» (S. 127—28). — Hun har «i sine Dage været som en aff de ypperste i gode gierninger. Er det de gierninger, som

Guds ære kand forfremmis ved, da, efftersom den Velb. oc nu Sl. Mand hendis gode Husbond for sin bortgang haffde ved sit Herre Sædis sted stiftet en Skole oc lagt de middel der til, en Skolemester kand opholdis ved, det haffver denne Sl. Frue forøget oc lagt en visse Pending til, at kiøbe Bøger, Papir oc Blæck for til Fattige Børn, saa deris Lære koster dem inted, hvor ved mangt it Fattigt Barn forfremmis denne Dag oc kand aff støffven opreis is oc komme til at staa for Førster oc Herrer. Guds Huus haffver hun ved egen Bekostning ærit oc Prydet, Efterkommere til it Berømmeligt Exempel oc efftersiun. Er det i de gierninger, som Mennisken kunde tien is met, da haffver den Sl. Frue meere Leffvit andre i Verden end sig Selff. Det er den Erlige Adelstand nocksom bevis t, hvor Ærbødig oc Bevegen hun lod sig befinde til at Tiene en hver, oc met hvad ære oc ynde hendis Fornuiftige Raad oc omgængelse hafver bestillet alle ting. Den Borgelig Stand, hos hvilcke den Sl. Frue haffver Leffvit den største deel aff sin Tid, er oc kundbahr, hvor Frommelig hun be teede sig mod alle, var ingen for god, tiene en hver gierne, den Ringe saa vel som den Høye, at alle haffde for hendis ædle fromhed større Aarsag til at kalde hender en Moder end en Øffrighed, hvilcken hendis Loff Døer aldrig inden de Porte, hvor hun haffver Leffvit. Hvad de Fattige sig belanger, da haffver den Sl. Frue altid størcked deris Hænder oc icke beskæmmit deris Ansicter, ia aldrig ladet dem i deris Nød Raabe forgæffvis; vaar det obenbar, hvor mange Siuge oc Senge liggende hun haffver Vederqvæget, det skulde befindis i Sandhed, at den Sl. Frue haffver i dette vær it som en aff Tusinde. Egne Tienere oc Vndersaatte haffver hun Regærit med megen Skaansel oc Mildhed, oc haffver Aarsag at sige den Sl. Frue det effter, som Folcket sagde til Samuel: hun gjorde dem aldrig Vold, ey heller nedtrøcte dem. Oc Sandelig, saadan hendis Fromhed oc Miskundhed vaar icke som Morgendug, hvilcken snart forsvinder, men saa from oc God den Sl. Frue vaar, saadan vaar hun til sin døde Dag» (S. 146—49). —

«Ieg i Sandhed for Gud fornam aldrig formindskelse paa hendis Guds Frøet i nogen tid, hun forlod icke den første Kierlighed, de sidste aff hendis Christne oc Kierligheds Gierninger vare fleere end de første, var icke Tro allene, men Tro til Døden.» I hendes eget Hus «bleff der idelig læst i Guds Ord, der giortis Bønner Morgen, Middag oc Aften, der holdis Sang oc Tacksigelser som udi it Guds Huus, som den best kand vinde, der længst haffver været der hos. Hvad Exempler den Sl. Frue hafver giffvet sine egne oc Adelige Børn, er icke at spørge effter, thi deris egit Exempel giffver det tilkiende. Folck og Tienere haffver den Sl. Frue altid formanet til de ting, som vare ærlige oc Adstadige, hvor offver mange aff dem cre op-høede oc bleffne Lækkelig i deris Veye, ia kort at sige, den Salig Frue vaar Gudfrøctig met sit gandske Huus.» I hendes eget Liv «haffver den Sl. Frue huldet sig Ubesmitted fra Verden, Elsket Tarffvelighed, oc i hvor tit den Daarlige Verden omskiffte sine Moode oc Noder, da var den Sl. Frue altid den samme; hendis Prydelse var icke i Gulds omhængelse, ej heller i kostelige Klæders paatagelse, men at være it hiertens Skiult Menniske udi en stille oc Sactmodig Aand, hvilket er megit kosteligt for Gud imod det andet at ligne. Hoffmodighed oc offverdaadighed haffde en Fiende i hende indtil Døden; met Trofasthed oc Sandhed, met oprictighed oc Fromhed, met Naade oc god Undervisning at tiene en hver var den Sl. Fruis Lyst oc Liff, ia jeg maa bekiende det at være min feil, ieg icke kand sige hende saa god oc Dydefuld, som hun Leffvede; haffde icke alleniste Nafn met de store, mens Nafn met de gode» (S. 172—74). «Hendis Nafn døer aldrig, saa længe som Mennisken Leffver» (S. 174).

De sidste 4 Blade indtages af 2 Digte til Amindelse om den afdøde Frue, det ene forfattet af *V. Bering*, det andet undertegnet W. N. (hvad der utvivlsomt betyder *Villads Nielsen*, Bogens Forfatter).

Hans Stensen.

(1559—1594.)

Erlig oc welbyrdig mand *Hans Steenszon* till Steensgaard paa Langelandt døde den 8 dag 8bris wed 5 slæt effter middag a. d. 1594. Oc Bleff Hans Salige liig hederlig begraffued i Snødde kircke thend 19 Nouembris wdj mange Erlige oc welbyrdige Adels Sampt oc mange andre gott Folkis geislige oc werslige personers neeruerelsze till it glædeligt opstandelszis forhobning, som wi wid Christum woris eniste Frelszeris oc Saliggjøreris Fortieniste alle formoder.

Herkomst, Ferne.

Salig *Hans Steenszon* wor fød i Sellandt paa Lundbygaard a. d. 1559 Fredagen nest effter s: Michels dag aff Erlige, welbyrdige oc gudfryctige Foreldre. Hans Fader wor Erlig oc velbyrdig *Knud Steenszon* till Lundbygaard. Hans moder wor Erlig och welbyrdig Frw *Anne Longe* till Grimsted. Hans Farfader wor Erlig oc welbyrdig *Steend Pederszon*¹⁾ till Jonstrop i Sellandt, Her *Peder*

¹⁾ I Personalierne over andre Medlemmer af Familien haves en herfra afvigende Genealogi, idet Knud Stensen siges at være en Søn af Peder Stensen til Havnelev (Hans Stensens Søn) og Maren (eller Karen) Skinkel til Jonstrup (Hans Skinkels Datter).

Stens Søn till *Haffuenløff* i *Sellandt*. *Hans Fadermoder* wor erlig oc welbyrdig *Frw Bodell*, *Hans Knudszøns* datter till *Jonstrop* i *Sellandt*.

Salig *Hans Steenszøns* mørne.

Hans morfader wor *Erlig* och *welbyrdig Niels Longe* till *Aszerstorp*, *Erlig* oc *welb: Her Fisendz Longis Søn* till *Tyrbech*¹⁾ i *Judlandt*. *Hans mormoder* wor *Erlig* oc *welb: Frw Karen Rosengaardt*, *Theus Rosengaardz* datter till *Farum* i *Sellandt*.

Salig *Hans Steenszøns* optucktelsze, leffnedt oc christelige endeligt.

Der hand wor 6 aar gamell, bleff hand sett till skole paa *Wallø* med *Erlig* oc *welb: Oluff Rosenspare*. Oc effter *Salig Frw Mette*²⁾ bleff giift oc fick *Oxe*, bleffue de begge forsende till *Giselfeld*, oc bleffue der med deris tucktemestere begge de for^{ne} steder 4 aar. Der effter bleffue de forszende til *Herluffs holms skole*, wore dere v aars tid oc nogedt paa det sette.

Der hand wor 16 aar oc noged paa det 17, bleff *Hans Salig Fader*, *Erlig* oc *welbyrdig Knud Steensøn*, aff *gud* wid dend *timelig død* bortkalled fraa denne elendige werden. Saa *haffuer* *hans Kiere moder* forszend hannem wdj *Tydslandt* till *Liepsia*, wor der med sin skolebroder *Oluff Roszenspare* paa *tre die aar*, oc *haffuer* hand i *medlertid* med ald *flitighed* sig øffued oc forbedredt i *Tysk sprog* oc *bogelig konster*.

Der *nest* er hand *hiemfordred* aff sin *Kiere moder*, oc paa *nogen kort tid* bleff here i *Danmarck*. Wor siden aff sin *Kiere moder* *begierendis*, ad hand *fremdelis* wdj

¹⁾ Tirsbæk.

²⁾ Rosenkrands. Hendes Bryllup med *Peder Ox*e stod i *Septbr. 1567*.

sin Studering maate bliffue warachtig, huilked hannem aff sin kiere moder bleff beuilgedt.

Drog hand siden aff Danmarck a. d. 79 ind i Jtalien, besaa disze naffnkunde steder Neapolis, Rom, Fineidien oc andre Steder i same landt. Studere[d] till Padua ij aar. Der effter drog hand fraa Padua oc till Stradzborrig i offuerlandene, huor hand ocsaa studered nogen tid¹). Drog siden ind i Suidszerland. Studered till Basell nogen tid. Wandrede der fraa ind igennem Sefaaieland oc ind i Franckrige till Pariis, Leyon, Burgis, Roszel, huor hand oc saa studerede paa nogen tid. Oc andre hoffued Steder hand besøgte i Franckrige, och wor i samme land, saa lenge hand lerede landszens Sprogh.

Siden bleff hand hiem forskreffuen aff sin kiere moder. Oc effter samme andtfordring kom hid hiem till Danmarck, huor en part aff wenner Raade hannem ad begiiffue sig i kongens gaardt. Sielff haffde hand lyst och begiering sig widere wdj framede lande ad forsøge oc boghlig konster ad lære, Meden hans Kiere Moder, som i sin allerdom wor med thuide [sic] hwshollinger hart besuerged, raade hannem, ad hand her wdi wille achte hinded thonge allerdoms wilkor och hinde der wdj noged forleske. Holt saa Hwes en tid lang paa Krogager, medler tid hand funderede och bygde paa Steens gaard.

Bleff hand siden formedelst gudz goddomelige forsyn och willie oc aff sin Kiere moders oc guode slect oc wenners raadt oc samtycke andtfordridt oc till raadt ad begiiffue sig i den hellige Ecteskabs statt. Oc effter

¹) I Septbr. 1580 var han i Frankfurt am Main. Ny kirkehist. Saml. III. 662.

slig leylighed fick den Erlige oc welbyrdig Jomfrw *Margrette Basze*, Salig *Erick Baszis* datter till Sørup, till sin Hustrw, huilken gud naadelig husuaale i denne sin store sorrig oc bedrøffuelsze. Oc leffde de till samen wdj 8 aar, fem dage ringer. Der mand skreff effter Christi fødszell 86, stod deris brølups høytid wdj Naxskow thend ¹⁾.

J denne deris Ecteskabs Stat haffuer gud allermectigste welsignedt dennem med 7 deilig børn, fem Sønner oc tho døtter. Oc end nu er aff gudz naalig [sic] forsyn welsignedt med det [sic] liffs fruct. Gud for Jesu Christi skyld naadelig forløse hinde i denne sin hierte sorrig oc høye bedrøffuelsze.

Om Salig *Hans Steenszøns* liff oc leffnedt, Som i disse sex Stycker bleff forfattedt: Huorledis hand skickede sig 1. modt gud, 2. Sin hustru, 3. hwsinde, 4. nabo, 5. fatige, 6. I sin Sygdom.

Hans christelige ausked fraa denne verden.

Thend 20 Septembris maatte hand aff Stoer Smerte oc pine, som handt moxen i 14 dage haffde hafft i sit hoffued, begiiffue sig till sengen. Thend 24 der nest beridde hand sig till det hellige høyuerdige Sacrament, oc da som en retsindig oc gudfryctig Christen gjorde sin Sag klar med gud oc beridde sig till døden, leste sine daglige bøner oc mange skøne kong Davidz psalmer baade paa latin oc danske: Siung troen, aleniste gud, Nu bede wi den hellig andt. Haffuer siden liggedt stille heden, oc wi icke wille med ord bemøde hannem i den forhobning, ad hand kunde komed i rolighed. Oc der

¹⁾ Datoen fattes, men ses af Saml. t. *Fyens Hist.* VI. 357 at være 16. Oktbr. Jvfr. Noten paa næste Side.

ieg formerckte, at der icke wille bliffue søffn eller rolighed aff, talede ieg till hannem oc spurde om hans wilkor. Da suaarede hand mig oc sagde: Jeg arbeider nw i herrens wingaardt. Hans Bedrøffuede Frwe spurde hannem, om hand befandt nogen smerte oc wee om hiertedt, da suorede handt hinde med disze ordt: Ney paa min siell, hiertelille, Jeg haffuer intedt ont.

Det samme bekiende handt oc for mig, nar ieg spurde hannem om sine wilkor, oc sagde: ieg finder inted ont, meden aleniste bliffue tid effter anden saa amectig, ad ieg icke kand hielpe mig sielff. Huor aff wi finge alle trøst oc forhobning, ad der som hand konde faa søffn oc rolighed, skule hand well bierige liffuedt. Raade till, ad hand wille legge sig om fraa liuszted paa den høyre side. Som hand det giorde, kunde ingen aff osz anden tycke, end ad hand soff sødelig, oc med det same, it korter aff en time der effter, soff hand heden i herren.

Och wor hans gandske aller 35 aar oc 4 dage. Wdj Ecteskab 8 aar, 4¹) dage mindre.

Ovenstaaende er skrevet med en Haand fra omtr. Aar 1600 paa et i Oktav sammenlagt Ark, der opbevares i Klevenfeldts Samlinger i Gehejmearkivet.

¹) Paa den foregaaende Side siges: 5. Og paa Textens første Side hedder det, at han fødtes 6. Okt. 1559 og døde 8. Okt. 1594. Der er altsaa Forvirring i Regnestykket.

Predbjørn Evertsen Bild.

(1556—1602.)

Om Legemens
Ærefulde Op-
standelse, Forklaring oc
Herlighed, paa Dommedag,
en meget skøn oc trøsteriig
Lærdom.

Vdi Erlig oc Velbyrdig
Mands Salig **Predbern Bilds**
til Agersborg, Liigs nedsettelse, den
3. Iulij, Anno 1602. i Viborg

Domkircke Predicket

Aff

Niels Lauritzson, A. N.

Superintendent i Viborg
Stift.

Prentet i Kiøbenhaffn, hos
Henrich Waldkirch.

Anno 1604.

[8vo.]

Det haffuer været en gammel skick oc seduane, at tale om de Dødis Historie oc at berømme oc bescriffue naffnkundige Folckis Leffnet oc Gierninger, icke alleniste hos Hedningene, som deris Scrifter oc Bøger beuise: Men ocsaa iblant Guds Folck, som Syrach vidner sigendis: Lader oss loffue de naffnkundige Folck oc vore Fædre effter huer andre: de, som haffue været lofflige i deris tid oc rosende i deris Liff oc ladet it erligt Naffn effter sig. Huorfaare wi oc denne samme vjs endnu i wore Lande oc Kircker beholde. Oc ville fordi nu tale om denne Erlig oc Welbyrdig Mands Byrd, Opdragelse, Leffnet oc Endeligt effter den scrifftelig Beretning, mig der om antuordet er.

Huad Erlig, Welbyrdig oc Salig *Predbern Bilds* til Agersborg Byrd oc herkompst belanger, da vaar hand fød aff Erlige, Welbyrdige oc meget fine Forældre den 22 Februarij, der Mand screff effter Christi Fødtzel 1556, paa Steenuig holms Slot i Norge, to wgesløs inden for Trundhiem, huor hand oc siden met sin kiere Moder oc Syskende bleff fangen aff de Suenske, dog de vden deris Tack maatte slippe baade Slottet oc fangerne igen.

Hans Fader vaar Erlig oc Welbyrdig *Effuert Bild* til Raffnholt, Danmarckis Rigis Raad oc Amiral. Hans Moder vaar E. oc W. Fru *Vuicke Podebusk*. Hans Farfader vaar E. oc W. Mand *Niels Bild* til Raffnholt, E. oc W. *Iacob Bilds*¹⁾ Søn aff samme gaard. Hans

¹⁾ Ifølge andre Genealogier hed Niels Bilds Fader Evert Bild (gift med Karen Skinkel).

Farmoder vaar E. oc W. Fru *Byrriethe Vlfeld*, E. oc W. gammel *Eggerth Vlfelds* Daatter aff Ermelunde, huilcken siden vaar Høybaarne førstindis met salig oc Høylofflig ihukkommelse Drotning *Dorotheæ Hoffmesterinde*.

Hans Morfader vaar E. oc W. Mand oc strenge Ridder, her *Claus Podebusk* til Kiørup, som vaar Her *Predbern Podebuskis* Søn aff Vosborg. Hans Mormoder vaar E. oc W. Fru *Anne*¹⁾ til Krapperup, Her *Oluff Stissøns*¹⁾ Dotter aff Aagard.

Videre denne salige Mands herkomst er mig icke befalet at opregne, oc det giøris ey heller behoff, baade fordi at det er Obenbare vitterligt, at denne salige Mand *Predbern Bild* baade paa Fæderne oc Møderne er fød aff god, gammel oc gieff Adelsstamme oc Blod, som paa begge sider haffue været i stor Act oc ære her i Riget: Desligeste oc fordi at hand met sin egen Dyd oc Fromhed haffuer været beprydet oc begaffuit, huor vdi den rette Adelskab staar, thi som Juvenalis scriffuer:

Tota licet veteres exornent undique ceræ
Atria, nobilitas Sola est atque unica virtus.

Meningen er:

Om Mand skjønt stuer oc Husse
Met gammel Vaaben oc Anher
Ville male oc wdputze,
Til dyd ieg dog formaner,
Som met ære
Ene mon være
Ret Adels Blod
Oc stamme god.

¹⁾ Af Slægten Krognos.

Derfaare haffuer oc den vise oc veltalende Cicero ret sagt: Satius est rebus gestis florere, quam majorum opinione niti, et ita vivere, ut posteris suis sit nobilitatis initium et virtutis exemplum: Det er langt bedre at være Naffnkundig aff sin egen Bedrift oc Mandoms Gierninger end at forlade sig paa sin Slect oc Byrd oc saa at leffue, at hand kand være sine effterkommere en Begyndelse til Adelskab oc it Exempel til dyd oc Fromhed.

Om denne Welbyrdige Mands Opdragelse, Optuctelse oc Vngdoms Aar er mig berettet, at der hand vaar hen ved sex eller siu Aar gammel, da haffue hans salige Foreldre holdet hannem til Schole met sine andre Syskinde hiemme i deris eget Huss. Thi som Plutarchus scriffuer: Parentes, qui filijs ditandis omnem curam impendunt, eorum autem mores negligunt, similes sunt ijs, qui magnam calceorum curam habent et interim pedem ipsum parvi pendunt: De Foreldre, som vende al fljyd paa, at de kunde giøre deris Børn rige, men forsømme deris Tuct oc Seder, de ere dem lige, som haffue stoer Omhygelighed for deris sko oc skiøte diss imellom intet om foden self. Derfaare siger Syrach: Huo som elsker sit Barn, hand holder det stedze vnder Riset, at hand skal der effter haffue glæde der aff. Huo som holder sit Barn i tuct, hand skal glæde sig der aff. For denne sag skyld haffuer oc *Predbern Bilds* kiere Moder Anno 1568, der hand vaar paa sit 12 Aar, sæt hannem til sin Broder, E. oc W. *Maurits Podebusk* til Kiørup, for en Dreng, huor hand vaar paa andet Aar. Anno 1571 sette forneffnde hans kiere Morbroder, *Mauritz Podebusk*, hannem til Konning *Friderich 2* met Salig oc Høylofflig ihukommelse. Siden tiende hand hans Kong: May: paa det siuende Aar met saadan fljyd oc troskab, at hand

haffde vdi hannem en naadig oc gunstig Herre, saa lenge hans May. leffde. Oc maa dette være nock om Salige *Predbern Bilds* Optuctelse oc vnge Aar.

Nu følger om hans Leffnit oc mandelig Aars bestilling. Thi Anno 1578 drog hand vd i den Nederlændske Krig met 12 berustet Heste oc red vnder Greff *Ferdinand von Hardeck* oc holt sig der vdi Krigen, som en erlig oc oprictig Adels Person burde at giøre oc den, der vaar icke red for at see sine Fiender vnder Øyene, naar behoff giordis: Som mange aff de gode Mend her vdi Riget vel vitterligt er, som da tilstede vaare, baade Danske oc Tydske, synderlig E. oc W. *Knud Brahe* til Engelstholm, Kong. May. Befalnings Mand paa Bygholm, oc *Eustachius von Tymmen*, Kong. May: voris naadigste Herris Staalmeister, som endnu leffuendis ere. Anno 1579 drog hand aff den Nederlændske Krig til Høybaarne Førstis, Hertug *Augusti*, Churfyrstens gaard aff Saxen oc tiente hans Naade met sex Heste hen ved 3 Aars Tid. Thi hand viste vel, at det giør vnge Folck saare gaat oc fører stor nytte met sig, vel at forsøge sig vdi fremmede Land oc Steder, fordi en velforsøgt Mand, siger Syrach, forstaar meget, oc den, som er vel forfaren, kand tale om Viisdom; Men huo, som icke er forsøgt, hand forstaar lidet. Huorfaare det ocsaa er raadeligt oc nyttigt, at vnge Folck, besynderlig Herremend, forsøge dennem vdi fremmede Land oc Herrers oc Førsters Hoffue oc gaarde.

Men effterdi det gamle Ord er sant, naar alting er vde frest, saa er hiemme best, oc alle aff Naturen haffue synderlig vilie oc lyst til deris egen Fæderneland, saa haffuer oc denne Salige oc W. Mand betenckt oc taget sig fore at begiffue sig her ind i Danmarck igen, oc

haffuer saa paa ny sagt Tieniste vdi Høyeste bemelt Konning *Friderichs 2* gaard Anno 1582 met 5 Heste: huor hand bleff, indtil saa lenge Gud allermectigste efter sin Faderlige vilie for voris Synders oc wtacknemmeligheds Skyld ved Døden bortkalled denne Salige Herre, Høylofflig i hukommelse, saa vel som ocsaa siden, oc i midler Tid forholdt oc skicket denne gode Mand sig saa, at hand saa vel inden Lands som vden Lands fick det Ord oc Rycte, at mange Adels Børn, Danske oc Tydske, ere sette til hannem vdi Tieniste, oc hand haffuer giort smucke Karle aff dennem, som hand oc nu, der hand hensoffnede aff denne Iammerdal, haffde to vnge Herremend vdi sit Brød. Derfaare er det oc gaaet hannem efter Salomons Ord, der hand siger: Seer du en Mand flittig i sin gierning, hand skal staa for Kongen, oc hand skal icke staa for de wædle. Thi Anno 1590 bleff hand forordineret til at være vor allernaadigste nu Regerendis Herris oc Kongis, som da vaar Printz, Hoffmarskalck, i huilcken bestilling hand paa tredie Aar holt oc skicket sig saa troligen oc frommeligen, at baade rige oc fattige, Danske oc Tydske, haffde hannem kier oc tackede hannem al ære oc gaat, huilcket i saadan en bestilling vanskeligt er at erlange oc bekomme.

Men effterdi at Gud haffuer self stiftet den Hellige Ecteskabs Stat, baade fordi at det er icke gaat, at Menisken bliffuer allene vden met hielp, oc at Mand kand affle Børn, huor met Guds hellige Naffn kand prisis oc loffuis Euindelige: Desligeste oc fordi at den effter syndfaldet skulle være it saligt Remedium imod løsactigheds Brynde oc Synd, saa haffuer denne gode Mand effter Guds forsiun oc vilie besluttet at begiffue sig i Ecteskab oc bedet om E. oc W. Fru *Anna Kaass*, som da tient

i Iomfru Kammeret i Kongens gaard oc nu met stor sorg oc bedrøffuelse igen leffuer. Gud, som er Barmhertigheds Fader oc al trøstis Gud, som oss trøster i al vor Bedrøffuelse, værdis naadeligen at trøste hende met sine Welbyrdige Børn oc alle sorgfulde Hierter, at hun met dem kand være tolmodig, giøre Guds vilie oc anamme forjettelsen.

Oc gjorde Høyeste bemelte vor Allernaadigste Herderis Bryllup paa Kiøbenhaffns Slot Anno 1593, Faste-laffuens Søndag, som vaar den 25 Februarij, saa at de Christeligen oc kierligen haffue leffuit tilsamen i den helige Ecteskab vdi ni Aar oc saa meget paa tiende som siden forneffnde Dag oc til nu, Gud hannem bortkallet, oc haffuer Gud i midler tid velsignet dem met sex Børn, tre Sønner oc tre Døtter, dog hand effter sin Faderlige vilie haffuer de tre igen taget til sin Naade. Thi deris Siæl behagede Gud, derfaare hastede hand met dem aff dette Liff. Men de andre tre, som ere en Søn oc to Døtter, leffue endnu igen saa lenge, som Gud vil, huilcken giøre dem til sin Barmhertigheds kar oc nyttige Redskab i den Christne menighed.

Men effterdi lang oc tro tieniste bør god Løn, oc Kongens Naade, som Salomon vidner, er lige som Dug paa Græsit, saa haffuer oc salig *Predbern Bild* for sin flittige, languarige oc tro Tieniste værít afflagt met atskillige Kong. May: oc Kronens forlæninger, som ere Lister Læn i Norrige, Vinstrup i Siælland, Hintzgaffuel i Fyn oc nu paa siste Lundenes i Haardsyssel. Vdi disse sine Bestillinger, Embeder, Ecteskab oc ganske leffnet, haffuer hand det beste, Gud gaff hannem Naade til, set sig for Øyen fem stycke, huilcke huer Christen, vjs oc erlig Mand bør at ansee, der acter at leffue met Gud oc ære

oc siden salig at dø, som er Gud, den Christne Kircke, Menniskelig omgengelse, sit eget Huss oc sit Kald oc Embede.

Gud haffuer denne W. oc S. Mand haft for Øyen, saa at hand aff hans Naade haffuer lagt sig effter at stride en god strid oc beholde Troen oc en god samuittighed, oc trode i sit Hierte, at Iesus Christus er den eneste Meglere mellem Gud oc Mennisken, som gaff sig selff hen til Igenløsnings verd for alle, oc at hand haffde forløsning i hans Blod, som er Syndernis forladelse. Aff denne Tro haffuer hand fryctet Gud, paakaldet hannem, tacket hannem for sine velgierninger oc hafft lyst oc vilie til hans Ord oc paa det siste befalet sin Siæl i hans guddommelige hender.

Vdi den Christne Kircke haffuer hand oc holt sig som it Guds Barn oc haffuer gierne søgt Kircken oc vandret til Guds Huss met Glæde oc Tacksigelse met den hob, som holder helligt, hørde Guds Ord oc gemde det, tit oc offte brugede det Høyuerdige Sacramente til sin troes bestyrkelse oc, som Syrach raader alle Christne, fryctet Herren oc æret Presterne oc giffuet dem deris deel oc reekt den fattige sin Haand oc gierne hiulpet paa sin Sogne kirckis forbedring.

Vdi Menniskelige vduortis omgengelse haffuer hand befliittet sig paa 4 Dyder, som en from erlig Mand skaber held oc yndist hos Gud oc Menniskene, som er at hand haffuer værít: 1: Retferdig vdi handel oc vandel, som oc Paulus raader, at ingen skal tage formeget eller tage fordelen fra sin Broder i handel, Thi Herren er Heffnere offuer alt dette. 2: Gravis, astadig oc aluorlig vdi hans seder, ord oc omgengelse, oc vocitet sig for det, Syrach siger, at hand vilde icke være som de, der loffue

meget met store Ord oc giøre der dog slet intet til.
3: Comis, Beleffuen oc venlig vdi sine ord oc tale, saa at gaat folck haffuer hafft lyst oc vilie til at være i omgengelse met hannem, Kiff oc Trætte haffuer hand skyet, Thi det er Manden en ære at bliffue fra Trætte: men de, som gierne trætte, ere alle daarer, siger Salomon.
4: Beneficus, Rund oc gaffmild, saa at hand met Ord oc Gierninger gjorde Folck til gode oc haffuer gierne giffuet de fattige oc vedtørrftige i Guds Naffn, Huilcket alle skulle giøre. Thi huo, som lucker sit Øre for den fattigis Raab, hand skal oc raabe oc icke bliffue bønhørt.

Sit eget Huss haffuer hand staait Christelige oc erlige faare, hiertelig elsket sin kiere Husfrue oc met hende opfød sine Børn effter deris alders Maade vdi tuct oc formaning til Herren, oc flittelige regeret sine Tiunde oc holt sig selff tuctelig. Summa: hand lagde vind paa, at hand met Hustru, Børn oc Husfolck kunde leffue it roligt oc stille Leffnet i al Gudelighed oc Erlighed.

Vdi sit kald oc embede haffuer hand set sig Apostelens Regel for Øyen, der hand siger: haffuer nogen it Embede, da skal hand tage vare paa sit Embede: Regerer nogen, da skal hand være omhygelig, at hand det kand giøre aff den formue, der Gud giffuer, paa det at Gud kand prisis i alle ting formedelst Iesum Christum. Thi mig er berettet, at denne Welbyrdige Mand haffuer vdi sine fortrode embeder oc forlæninger sig forholdet gudfrycteligen, retferdeligen oc frømmeligen, som en god Øffrighed oc oprictig Adelsmand egner oc bør, baade imod Borgere, Bønder oc huer Mand, saa at de i huert Læn, hannem vaar befalet, haffde langt heller, om det haffde staait til dem, beholdet hannem hos dem end myst hannem. Huilcket vaar it gaat Vidnisbyrd om hans

fromhed, effterdi Almuen ellers meenlig pleyer at lengis effter Herre skiffte.

Effterdi dagen er aldrig saa lang, at Afftenen io engang kommer: Oc mand leffuer aldrig saa vel eller lenge, at alt Kiød bortslidis io som it klæde oc maa omsier holde den gamle pact, som er, at Mand skal dø: Saa ville wi nu høre om E. oc W. Salig *Predbern Bilds* siugdøm, Endeligt oc Afskeed aff dette Liff. Thi effter hand haffde indtaget Lundenes Forlæning, drog hand om Torsdagen for hellig Trefoldigheds Søndag, som vaar den 27 Majj, der fra offuer til Fyn, at leuere oc antuorde fra sig Hintzgaffuels forlæning, huilcken hand tilforn haffde, til E. oc W. Mand *Jacob Vjfeld*. Der det vaar bestillet, kom hand hiem igen til Lundenes om Fredagen, som vaar den 11 Iunij, oc strax befant sig at være noget suag, dog om Søndagen der effter, som vaar den 13 Iunij, drog hand til sin Sognekircke, hørde der Guds Ord oc Tieniste. Mens mellom Søndag oc Mandag om Natten er hand bleffuen nogit mere skrøbelig, stod dog Mandag Morgen tillig op oc afferdigit nogle sine Folck til sin Sædegaard Torupgaard i den mening, hand selff anden Dagen vilde fuldt effter; men strax samme Mandag Morgen, der Klocken kunde værít ved sex, er hand bleffuen aff Siugen forhindrit, saa hand maatte gaa til Sengs igen.

Oc sende saa strax Bud effter Sognepræsten¹⁾, hederlig Mand Her *Mogens Gregersen*, oc begerede at trøstis met Guds Ord oc vor *Herris Iesu Christi Naderis* delactighed, forligte saaledis sig først met Gud i Himmelen oc siden nocksom brugte met hans Venners raad de middel, som hand viste sig til hans Siugdøm at fordriffue

¹⁾ I Skjern.

kunde tienlig være, effter som Syrach raader, at Mand i sin Siugdøm skal først bede oc tacke Gud oc giøre Penitentz oc lade aff at Synde oc siden lade lægen komme til sig. Thi naar mand met Kong Assa søger icke Herren i sin Siugdøm, men læger, da vil der gierne følge Døden oc Guds euige vrede der hos.

Men der Sognepresten kom nu til hannem den 14 Iunij ved 9 slet, da gjorde hand sin Bekendelse saare Gudfryctelig oc hørde met glæde sine Synders forladelse sig tilsigis i Naffn Gud Faders oc Søns oc Helligaands, oc der paa til ydermere fortrøstning oc hans Trois styrckelse anammit vor Herris Iesu Christi Legemis oc Blods Sacramente.

Oc samme tid, saa vel som oc de andre effterfølgende dage, brugte hand idelig denne herlige Bøn, som staar Psal: 25: Herre, tenck icke paa min vngdøms Synd oc offuertrædelse, men tenck paa mig effter din Miskundhed for din Godheds skyld. Item paa tydske trøstet hand sig met denne Guds foriettelse: Paakalde mig i din nød, saa vil ieg hielpe dig, oc du skalt tacke mig.

Onsdagen, som vaar den 16 Iunij, kom E. oc W. *Eyler Bryske* oc E. oc W. *Tenne Bryske* oc E. oc W. Fru *Giertrud*¹⁾, E. W. Fru *Dorothe Frijs*, E. W. Iomfru *Margrete Bilde* oc hederlig oc høylerd Mand M. *Peter Hegelund*, Bisp i Ribe, til hannem, da gaff hand dem Haanden oc huer sin Affskeed ganske frimodelig.

Siden den 18 Iunij, der hand fornåm sin tid at være kommen, gaff hand sig aldelis fra Verden til Gud met stor Tolmodighed oc lod kalde sin kiere Frue, E. W.

¹⁾ Gertrud Lunge, Ejler Bryskes.

Fru *Anne Kaas*, til sengen til sig, tacket hende først for al Christelig kierlig Omgengelse, befoel hende oc beggeris kiere Børn Gud i vold, bad hende venne dennem til dyd oc Gudfryctighed. Hand betacket ocsaa Kong: *May*: Naade paa det vnderdanigste høyligen for alle beuiste Velgierninger, sigendis: at hand forsaa sig vist til, hans Kongl: *May*: Naade lod hans bedrøffuede efterleffuendis Husfrue oc smaa Børn nyde hans lange oc tro tieniste gaat ad, som hand haffde tient hans *May*: S. Her Fader met Høylofflig Ihukommelse oc hans Naade self i 19 Aar for Dreng oc Karl. Oc vilde siden intet haffue met Verden at skaffe, men brugte den tid, igen stod, til at høre trøste Spraack aff den Hellige Scrifft oc til gudelige Bøner, som hand bad Sognepresten skulle læse for sig. Oc der hos bad sagt met for sig self, effter som hannem intet feylet paa hans Maal oc tale oc Ihukommelse, indtil hand Døde.

Siden den 19 Iunij om Løffuerdagen, der Klocken vaar mellom 2 oc 3 effter Middagen, gaff hand nogle faa suck fra sig oc saaledis saare sactelig hen soffuit vdi Herren vdi en god tro oc fast forhobning om det euige Liff oc Salighed for Christi Skyld at bekomme, som de erlige, Welbyrdige oc gaat Folck, der vaare tilstede, der Gud kallede hannem fra denne Iammerdal, vitterligt er, som ere E. W. *Hans Lange* til Brening, E. W. *Lage Wrne* til Selebjerg, E. W. Fru *Iohan Skram*, E. W. Fru *Ingeborig Kaas* oc mange andre gaat Folck.

Saa vaar nu hans ganske Liffs Alder 56¹⁾ Aar oc 4 Maaneder, huilcket ieg saaledis opregnet effter denne Scrifftlig beretning, mig her paa til skicket vaar.

¹⁾ Maa være en Fejl for: 46 Aar.

Ligprædikenen er dediceret til *Predbjørn Bilds* Enke, Fru *Anne Kaas*. Fortalen er dat. Viborg d. 16. Marts 1603, «paa huilcken mand meener, Christus skal haffue opuect Lazarum aff Døde, som haffde ligget i Graffuen paa fierde Dag». Forfatteren har udgivet dette Skrift efter Fru *Anne Kaas's* Ønske og beder dette velmente Arbejde vel modtaget som et ringe Taknemmeligheds Tegn (Bl. Bviiij).

Iblandt de mærkelige Ordformer, Forfatteren bruger, skal her fremhæves: «Enhaande», modsat allehaande [efter de gamle Bibeloversættelser til 1. Cor. 15, 39] (Bl. Eiiij), «stube», helde, lude, og «Gube», Hoved, Nakke; disse to Ord anvendes i følgende Vers:

•Dog andre Diur til Iorden stube
 Oc vende ned baade Mund oc gube,
 En anden Skick
 Mennisken fick», osv. (Bl. Eviiij).

Forfatterens og Tidens naturhistoriske Kundskaber ere ikke store. «Daglig forfarenhed vidner oc», skriver han, «at mange Fugle som Vibær, Stær oc Sualer om Vinter tid ligge i Dybe Kiær oc Moser, lige som de vaare Døde oc begraaffne, Men om Vaaren komme de her for igen, lige som de vaare opuognede aff Døde, som oc salig Doctor Luther offuer 1 Mose. 1 Cap. scriffuer dette om sualer, at de ligge den ganske Vinter Døde i vand, oc naar de Fangis aff Fiskere oc slais paa Landet, oc Solen skiner paa dem, saa bliffue de leffuende» osv. (Bl. Iiiij^{vo}).

Foran Ligprædikenen findes *Predbjørn Bilds* og *Anne Kaas's* Vaabner.

Kaj Brejdesen Rantzov.

(1591—1623.)

Øffrigheds Speyel:

Som findis

I den Cl. Kong

Dauids Psalme, Vdi huilcken alle Slots-
Herrer oc Øffrigheds Mænd sig skulle beskue, oc der
effter deris Leen oc gantske Regimente ved
Guds Naade gubernere.

Fremsæt den 15 Aprilis, Anno 1623. I vor

Frue Kircke vdi Callundborg:

Der Salig, Erlig oc Velb. Mands

Caii Rantzow til Rantzowsholm,

K. M. Befalnings Mand paa Callundborgs Slot,
Hans Adelig Lijg, med Christelig Procesz oc Ade-
lige Ceremonier, bleff sørgeligen nedsat.

Ved

Valentin Christenssen.

Esa. 57. v. 2.

Hand skal gaa ind med Fred, De skulle huile i deris Soff-
kammer, huer som vandrer for hannem, etc.

Prentet i Kiøbenhaffn, Aff

Salomone Sartorio, 1626.

[4to.]

E. oc V. Mand *Cayus Rantzow* til Rantzowsholm, Kong: Mayest: Slotzherre paa Callundburgs Slot, er fød i Fyen paa Rantzowsholm, Den 6 Julij Anno 1591. Hans Ypperlige, Ærlige oc Velbyrdige Fædre oc Forældre vare disse effterskreffne: Hans Fader vaar E. S. V. Mand oc strenge Ridder Her *Breide Rantzow* til Rantzowsholm, Danmarckis Rigis Raad oc Kong. Mayest. fordum Stadtholder vdi Kiøbenhaffn. Hans Moder vaar E. S. oc Velb. Frue, Fru *Sophia Rosenkrantz* til Helderop. Hans Farfader vaar E. S. oc V. Mand *Henrich Rantzow* til Breidenberg, Konning *Christians den 3* oc Konning *Frederichs den 2* (Salige oc Høylofflige ihukommelse) deris Holstenske Raad oc Stadtholder. Hans Farmoder vaar E. S. oc V. Frue, Fru *Christine von Halle* til Drackenberg.

Hans Morfader vaar E. S. oc V. Mand *Erich Rosenkrantz* til Kierstrop, Danmarckis Rigis Raad oc Konning *Frederichs den 2* (S. oc Høylofflig ihukommelse) Stadtholder vdi Norge. Hans Mormoder vaar E. S. V. Frue, Fru *Helwig Hardenberg* til Arreskow.

Denne er S. *Cay Rantzows* Genealogia, Herkomst oc Ridderlige Stamme, paa Fæderne oc Møderne gandske Naffnkundig oc Lofflig, huilcket er hannem til merckelig Commendation oc berømmelse: Thi Børnenis Lofflig Blod oc Byrd er dennem til stor Ære, i Synderlighed, naar de bevise sig Dydige, Fromme oc Gudfryctige, da gjør det en euig Amindelse iblant Folcket, vden huilcket det ellers vaar bedre, at mand haffde ingen Børn. Oc enddog ypperlig Blod oc Byrd haffuer vel sin tilbørlige respect, Ære oc Anseelse for Verden: Saa actis der dog for Gud

huercken Blod, Kiøds vilie eller Mands vilie, Ja ingen præctig Verdslig høyhed vdi sig self: Efftersom der findis ingen Kiødelig oprindelse eller Verdslig Høyhed, som jo er oprunden efter den første Adams Lignelse oc Billede, formedelst huilcken alle vor Hiertis Tancker oc Fundere onde aff vor Vngdom, oc wi baade formedelst den Synd, som Adam gjorde, som oc wi selfue disligeste giort haffue, ere Vredens Børn aff Naturen, vnder mørckens mact Captiverede i Satans Rige, indtil Gud vil offuersette oss i sin Søns elskelige Rige. Huilcket oc *S. Cay Rantzows* kiære Forældre Christeligen haffue betænct oc efter slig Leylighed ladet hannem inthronizere i Herrens Kircke, huor hand kunde igienfødis formedelst Vand oc Aand, iføre sig Christum oc ved hannem faae den Hellig Aands Fornylse, Ja formedelst hans Naade bliffue Retfærdig giort oc en Arffuing efter haabet til det Euige Liff.

Vdi den S. Mands Christelige Leffnet haffue wi at acte disse 3 besynderlige efterfølgende stycker. Det første er hans Christelige Optuctelse: Thi skulle Børnene leffue vel, da maa de opdragis i Tuct oc Herrens formanelse oc saaledis vduælle Lærdom aff deris Vngdom op, at de kunde finde Vijszdom indtil de graa Haar, oc at det kand gaa dem vel i det sidste oc finde Naade paa deris døde Dag. Huorfore hans S. Forældre haffue holdet hannem til Herrens Fryct oc Æractighed hiemme hos dennem Selfue, indtil hans S. Moder, E. oc V. Fru *Sophia Rosenkrantz*, ved Døden er affordret Anno 1594. Der efter Anno 1595 er hand forskicket til sin S. Farfader, E. oc V. Mand *Henrich Rantzow* til Breidenberg, huor den S. Bedagede Mand haffuer hafft all Faderlig inspection til hannem, baade at hand met god discretion

vdi sin Catechismo, som oc vdi Tydske oc Latinske Tungemaal kunde institueris, huorudi hand ocsaa lod hannem exercere til sin Dødedag, mesten paa en Siu Aars Tid. Effter hans S. Farfaders Dødelig Afgang er hand Anno 1602 kommen til sin kiære Farbroder, E. oc V. Mand oc Strenge Ridder Her *Gert Rantzow* til Breidenberg, Kong: Mayst. Holstenske Raad oc Stadtholder, oc der bleff informeret et Aar.

Det andet, wi skulle acte vdi denne S. Mands Leffnet, er hans peregrination, huilcken effterdi den er meget nyttelig for dennem, som siden skulle expedere victige oc Mødsommelige Bestillinger, da haffuer hans S. Fader icke vden Synderlig deliberation betænckt hannem vdi fremmede Nationer at vdsckicke: Oc er derfor Anno 1603 aff Velbemelte sin Farbroder, Strenge Ridder Her *Giert Rantzow*, forsend i Tydskland at Studere oc sig vdi Adlige Øffuelser at forsøge. Først besøgte hand det berømte Academie til Tubingen, huor hannem ocsaa bleff til forordned en skickelig Præceptor, Erlig, fornemme oc Vellærd Mand *Marcus Luders*, nu Høybaarne Førstinde, Fru *Augustæ*, Hertuginde til Sleszwig, hans Kong: Mayest: Fru Søster, Secretarius, som oc flittelige paa 2 Aars Tid hannem erudiret haffuer. Anno 1607 effter hans bortkomst er hannem aff Danmarck Vdsend til for^{ne} Tubingen Fornemme oc Velforstandig Mand *Nicolaus Eggebrecht*, som nu er vdi Kong. Mayest. Tydske Cantzelie, huilcken hannem ocsaa icke alleeniste i den Christelige Religion haffuer funderet, men end ocsaa i det Frantzøiske, Tydske oc Latinske Sprock Dagligen exerceret. Sammesteds haffuer hand ocsaa met adskillige Førstelige oc Adelige Personer forhafft Synderlige Adelige Exercicier, huilcke hand met all flid oc Vindskibelighed der haffuer Continueret,

indtil hand effter sin kiære Faders skrifftelig Befalling forreyst der fra in Octobri til Straszburg, oc siden til Basil, oc igennem reyste gandske Switserland indtil Genf, huor hand sig vdi det Latinske, Tydske oc Frantzøiske Sprock meget baade met Talen oc Scriffuen befliittede, Sampt ocsaa vdi andre Øffuelser, som hans Alder, Adelig Stand oc Ridderlige Herkomst bequemmelige oc met berømmelse vel Anstaa kunde. Anno 1608 in Augusto haffuer hand begiffuet sig vdi det Hertugdomme Savoiens, huor hand besaae de fornemste Stæder oc besynderligste Befæstninger der vdi liggendis. Siden vdi Septembri reyste hand fra Genff oc drog paa den anden side igien- nem Burgundien oc adskillige andre Stæder indtil Lion, oc derfra langst Rhodanum indtil Auranien, Avignon, Aix oc Marseille oc der fra tilbage igien til Mompellier, huor hand paa 3 Maaneders tid, foruden den Continuation i for^{n^o} Sprock, øffuede sig met synderlig flid paa Rytterie oc at Fecte. Der effter vdi Februario Anno 1609 reyszde hand der fra til Narbonam, Tholouse, Bordeaux, Roschelle indtil Poitiers, huor hand 4 Maaneders tid haffuer øffuet sig i Fremmede Sprock, Dantzen, Fecten oc Fortification: Siden forreysendis derfra til Tours oc derfra til Parijs, huor hand 8 Maaneders tid flittelige oc met stor lyst pergeret i sine vel begynte Exercitiis, indtil hannem tilkom hans S. Faders Skriffuelse, anrørendis, at hand skulle tage sin reyse ind i Italien. Effter samme sin Faders befalning perlustreret hand adskillige Stæder vdi Italien, indtil hand kom til Venedig, oc derfra til Padva vdi Majo Anno 1610, huor hand lagde stoer flid paa det Italienske Sprock, det at forstaa, Skriffue oc Tale. Sammesteds formedelst sine Adelige dyder vaar hand ocsaa i saadan reputation, at den Tydske Nation

vdi Julij M: Hannem haffuer Elegeret til deris Consiliarium. Men efftersom hand der med nogen Lægelig Suaghed bleff graveret oc dog siden ved Medicorum hielp igien restaureret, da haffuer hand efter deris Raad begiffuet sig paa reysen in Decembri oc drog met sin Præceptore igiennem Florentz oc Siena indtil Rom, siden til Neapolis oc tilbage igien til Rom in Ianuario Anno 1611. Oc effter som hand nu der haffde Observeret oc seet, huis der actedis fornøden at være, haffuer hand begiffuet sig tilbage igien til Florentz oc derfra til Pisa, Luca, Genua oc atter tilbage igiennem Naffnkundige Italienske Stæder, indtil hand igienkom til Padvā, huor hand igien Continueret sine fortagne Exercitia, indtil hand bekom sin Faders Skriffuelse, Anlangendis, at hand skulde begiffue sig til Florentz. Huilcken sin Faders Vilie oc befaling hand med all tilbørlig Hørsommelighed iligen efterkom, tagendis den Vey igiennem Ravenna oc Anchona indtil Florentz, huor hand paa ny igien sin Faders Skriffuelse erlanget haffuer, liudendis: Hand der fra paa hiemreysen sig skulle begiffue oc i sit Fæderne land at lade sig bruge vdi den Expedition mod Suerrige oc Rigens Fiender. Huilcket hand ocsaa met all gehørsam Vnderdanighed vden all Dilation vaar ferdig til at exequere, reysendis derfra til Venedig igiennem adskillige andre Italienske oc Tydske Stæder, indtil hand vdi Julij Maaned ankom i Danmarck, effter at hand vdi forbe^{te} fremmede Vitberømte Tydske, Frantzøske oc Italienske Nationer sine Studia oc Exercitia med mødsommelig peregrination moxen paa 8 Aars tid Continueret hafde.

Det tredie, wi skulle acte i hans Leffnet, er, huad hand haffuer effectueret med sine Studiis oc peregrination. Huad fundament hand haffuer lagt, oc huad profect hand

formedelst sin Optuctelse, Studia oc peregrination haffuer giort, det kunde wi vel erfare, Naar wi respectere hans Christelige Lefnet, Adelige gierninger oc vichtige Bestillinger siden hans igienkomst hid indtil. Thi der hand nu i sit Fæderne land er hiemkommen, da haffuer Stormægtige Herre oc Konning, Konning *Christian den 4* hannem strax til hans Kong. Mayestatis Liff opuacter vdi forbe^{te} Suenske Feide eligeret oc antaget. Huilcken Tieniste hand med saadan Vnderdanighed, Frimodighed oc Vindskibelighed forvaltede, at hand der offuer haffuer hafft hans Kongelige Majestatis synderlige Gunst oc Naade til sin døde Dag. Thi effter at samme Feide aff Guds Naade vaar bleffuen stillet oc fordragen, oc Gud Allermectigste haffde igennem adskillig pericel ledsaget hannem i sit Fæderne land, da er hand icke alleniste bleffuen i hans Mayestetis Tieniste for en Hoff Juncker: Men end ocsaa disz midler tid, effter som hand vaar en skickelig, erfaren oc Velbeuandret Mand, haffuer hans Kong. Mayest. brugt hannem i adskillige Legationer, drabelige oc Høyvictige Rigens Sager at forrette.

Anno 1613 vaar hand med E. oc W. Mand *Jacob Wldfeld* til Wrup, Danmarckis Rigis Raad oc Cantzeler, vdi Hispanien. Anno 1614 brugte hans Majestet hannem self iblant de Adelige Comitanter, som vaare med hans Majestet paa den reyse til Engeland. Anno 1615 haffuer hans Allernaadigste Herre oc Konning hannem Naadigst tilforordnet at være Slotzherre paa Kiøbenhaffns Slot, huilcken Bestilling hand ocsaa Troligen oc Christeligen paa 5 Aars Tid forvaltede. Der hand nu paa for^{ne} 5 Aars Tid haffde Kiøbenhaffns Len som en oprictig Lænszmand forestaaet (Som hans Vndersaatte vel vide hannem med berømmelse at efftersige), Da haffuer Stormectige, Høy-

baarne Første, Høybemelte vor Allernaadigste Herre oc Konning, Konning *Christian den 4* Anno 1620 offuerantuoordet hannem Callundburg Slot i Forlæning, huilcket hand ocsaa til Philippi Jacobi Dag 3 gandske Aar guberneret haffuer. Anno 1621 haffuer Kong. Mayest. eligeret hannem til hans Kongelige Majestatis Øffuerste Commissarium paa det Thog, som da angick N.¹⁾ Anno 1622 er hand til Mechelburg tuende gange aff sin Naadige Herre i Legations vijsz, Rigens vichtige Sager at expedere, affferdiget oc Vdsend.

Oc effterdi Ecteskabet er ærligt hoss alle, oc den Mand, som haffuer en god Quinde, er Lycksalig, da haffuer hand for^{ne} Anno 1615 betenckt effter Guds Providentz, met sin K. Faders, Slect oc gode Venners Consultation, sig i det Hellige oc Hederlige Ecteskabs Stand at begiffue, oc derfaare ladet Anlange oc bede om E. oc V. Jomfru *Anna Lycke*, E. oc V. Mand *Henrich Lycke* til Offuergaard, Danmarkis Rigis Raad, oc E. oc V. Frue, Fru *Karine Banners* til Gisselfeld (begge Salige) deris Daatter, som nu er den S. Mands Høybedrøffuet Huszfrue. Gud hende oc alle dennem, som saadanne store Huszkaars oc Sørgelige Anstød paakomme, med sin hellig Aand trøstelige opholde, Amen. Deris Bryllups Høytid haffue de meget Hæderligen oc herligen ladet Anordne i Kiøbenhaffn Anno 1615, Dominica prima post Trinitatis, Vdi vor Allernaadigste Herre oc Kon: Konning *Christian den 4* hans Kongelige N. egen høy oc Hæderlig præsentz: Næruerendis hans Majestatis Elskelig Broder, Høybaarne

¹⁾ Her maa tænkes paa Troppesamlingen i Holsten, en Følge af Overenskomsten i Segeberg 1621, i Anledning af den tyske Religionskrig.

Første oc Herre, Hertug *Vlrick*. Oc haffuer hand Lessuet med hinde et ærligt oc Kiærligt Ecteskab paa 8 Aars tid. Huorfore den gode V. Fruis Hierte nu Sørger dis Smerteligere, som hindis vaade Øyen, ynckelige oc Klaglige Gestus nocksom representere. Herren haffuer ocsa vel-signet deris Ecteskab met en deylig Daatter, E. oc V. Jomfru *Sophia Rantzow*, huilcken den Engel, som hinde haffuer frelst fra alt Ont, Velsigne, At hun maa voxe oc giøre effter hans behagelighed.

Naar wi nu ansee disse forbemelte 4 Puncter, da maa wi jo bekiende, at den S. Mand haffuer sig til sin Dødedag Gudfryctelig, Retfærdelig, Tuctelig oc vel forholdet: Thi sin Herre oc Gud haffuer hand Hiertelige elsket, vor Christelige Religion oc det hellige Ministerium haffuer hand altid Venereret, hørde gierne Guds Ord oc brugte offte met stor Andact det Høyverdige Altars Sacramente. Ja huorlunde hand imod Ministerium haffuer været Complexioneret, det vidner en huer iblant oss Fattige Prestmænd, som haffue veret vnder hans Jurisdiction, efftersom wi maa vden all Hycklerie bekiende, at hand haffuer været oss alle en mæchtig Patron oc venlig Fader. Dette samme haffuer ocsaa ladet sig ansee aff hans Gudelig intention Kirckerne her paa Lænet anlændis, huilcke hand actede i den gantske Vinter at visitere, paa det at der aff, huis indkomst oc Formue de haffde, kunde Christeligen Anvendis til deris reparation oc conservation, oc at, der som de vare forarmede, mand da i andre maade kunde dennem forhielp, paa det Menigheden icke siden skulle tilføyes nogen merckelig skade oc Nackdeel. I lige maade haffuer hand oc promitteret Kircken her i Byen nogen hielp, Som hand oc fuldkommet haffuer, effter som hand i sin Siugdøm haffuer

vdgiffuet Tusende Daler in Specie her til Kircken oc til det, som meest kunde komme Guds Naffn til Ære, oc saa som hans kiere Huszfrue det effter hans Død best dispensere oc forordne kunde. I huis maade den S. Mand ellers kunde Salvere sine Præster oc deris privilegier, giorde hand det gierne, baade med Ord, Scriffuelse oc Gierninger, huilcket ieg wuærdig ocsaa, Salva Conscientia, kand contestere, baade der ieg vaar i Kiøbenhafn, som oc siden ieg hidkom, huor hand mig altid iblant andet haffuer befalet at holde god Orden oc Skick med vedtagne Kircke Ceremonier oc end for alting den Kircke Disciplin effter Ordinantzten vden all Persons Anseelse at urgere, Loffuendis sin adsistentz oc haand, der som nogen vilde rebellere eller moduilliger vjsz imodstaa.

Belangende sin Allernaadigste Herre oc Konning da haffuer det altid været hans yderste Klagemaal, at hand icke kunde betee hans Kongelig Mayestet saa megen Reverentz, vnderdanighed oc Ære, som hand ellers var hans Kong. Naade Vnderdanigst høyt for obligerit, som det oc er Christeligt oc tilbørligt: Thi huo som frycter Gud, hand holder ocsaa sin Herre oc Konning i Ære effter Herrens egen Vilie oc Forordning, Liudendis, at mand skal Frycte Gud oc Ære Kongen. Huilcket ocsaa den S. Mand haffuer beuijst met sin gudelig Forbøn, som hand Stedze paa hans K: Naades Vegne anmodeligen androg for den Almectigste, alle Herrers og Kongers Kongis Aasiun. Der til met haffuer det været hans høyste ynske oc begering, at hand met allerstørste hør-sommelighed kunde exequere oc exequere lade hans Mayestetis Christelige Mandater oc Anordninger, huilcket hand oc offte sagde gantske fornøden at være: Thi Kongers Vgunst er lige som en Løwes brølen, Men hans

Naade er lige som en Dug paa Græsz. Troskab haffuer hand oc beuist sin Naadige Herre oc Konning, baade vdi Krigen som oc, siden hand er kommen til hans Mayestetz Forlæninger, huilcke hand haffuer saa administreret, at hans Successores vel med Prijsz oc berømmelse maa bekiende hans Vindskibelighed oc bekostning.

Huad sig vedkommer hans S. kiære Fader, da haffuer hand høyt respecteret hannem, oc det med Hierte, Mund oc Gierninger, som de vide, der deris Omgengelse er bevist, huorlunde hand sig for hannem saa haffuer subjiceret, som hand haffde været hans Vnderdanigste Tiener. Oc det bør alle gode Børn at lære aff hannem, saa at de Venerere deris Forældre met Hiertet, Tackendis Gud for dennem, som for deris Ankomstis tilskickede middel meene dennem trolige oc, der som det vaar mueligt, dele deris gantske Hierte met dennem, dernest med Munden, at Mand i sin gierninger oc bestillinger gierne oc for alting Consulterer med de gamle oc Raadrige Forældre. Det skal oc skee met gierninger oc vd-uortis tegn, som wi læse om Salomon oc Joseph etc. Huor til ocsaa gode Børn skal beuege icke alleeniste Guds hellige Low oc Naturens Low, men end ocsaa den store fordeel oc nytte, som de her aff haffue at foruente: Thi Gud Herren skal høre deris Børn [sic] oc hielpe dennem i all deris Nød, som wi see vdi Patriarchens Jacobs Exempel, huorledis, fordi hand fryctede Gud oc ærede sine Forældre, da gick det hannem gantske vel.

Huorledis hand haffuer været affectioneret mod sin Allerkieriste Huszfrue, det vidner den Hiertelige Bedrøffuet gode Frues Væmodige Hierte, blege Kinder oc ælendige Gestaldt, som ieg oc det indstiller for dennem, som den S. Mands meget Kierlige oc Trohiertige Conversation er

bekiend, oc nu den 5 Aprilis vaare tilstede, huilcke vel Samtligen skulle testificere om, huis god affection oc Hiertens Væmodighed der vaar forhaanden. Ja aff saadan Hiertens Trofast affection haffuer hand i sin Siugdum met all Kierlig oc Christelig omhu Soliciteret sin Broder, E. oc V. Mand *Frands Randtzow* til Mogenstrup, sin kiære Suoger, E. oc V. Mand *Hans Lindenow* til Hundslund, K: M: Befalnings Mand paa Tranekiær, som oc hans K. Søster, E. oc V. Frue, Fru *Elizabeth Sophia Rantzow* til Søgaard, at de alle Samptligen ville meene hinde vel oc være gode imod hende oc hans Daatter. Met saadan Kiærlig oc meget Venlig affection haffuer den S. Mand, baade nu paa det yderste oc ellers stedze tilforn omgaais met sin Kiære Hustru, huilcket oc er priseligt, effter som det er Guds vilie, at Ectefolck skulle saaledis holde til haabe paa det Venligste, Kiærligste oc glædeligste, icke alleene for det Naturlige Ecteskab skyld, men end oc saa for den store hemmelighed, som er imellem Christum oc hans Kircke oc vdi Ecteskabs Kiærlighed oc forbund repræsenteris.

Respectere wi den S. Mands gode affection mod alle andre Menniske, da hafuer hand icke forglemt at elske sin Næste: Thi først anlangendis hans Slect oc Blods foruante, da maa mand vel bekiende, at hand vaar deris Fader oc Trofaste Ven. Met andre høye oc Lauge holt hand tryg fraternitet oc god Correspondens, Saa vijt det vaar mueligt oc stod i hans mact, oc gjorde mange til gode, som hans Rycte end ocsaa vdi fremmede Nationer nocksom dette Comproberer. Ellers vdi sit Leffnet oc Omgængelse haffuer hand icke practiceret paa Spidtzfinde Rencke eller hemelige griff, men vaar tryg, oprictig oc Trofast imod alle. Kunde hand ocsaa promovere nogen

hoss de Mæctige, gjorde hand det gierne med all sandheds defension, huilcken saadanne Personer bør at lade lyde oc den forfecte, Saa vijt dem mueligt kand være. Hans Liberalitet oc rundhed veed vel en huer at Com-mendere, som med hannem converseret haffuer, Thi den S. Mand haffuer icke gierne sagt ney imod de Fattiges begæring, men altid gierne beuijst Naade oc meddelet andre, huorfore Gud ocsaa haffuer været med hannem oc skal belønne hannem paa Dommedag.

Anlangendis hans Vndersaatte, da er det en huer Vitterligt, at hand haffuer været deris Fader oc Trøst, Lefuede iblant dennem med en god Samvittighed, vden Blodgerighed, deris yderste fordærffuelse oc Vndergang, som det oc bør en Øffrigheds Person icke Wchristeligen oc Wbilligen effter Liff oc Gods at tracte, men vnder-tiden (saa vijt det ey er mod Guds Villie oc Menniskens Salighed) at formilde den Strengeste Ræt. Hans Husz-folck oc Tienere haffuer hand tilholdet at beuare Herrens Vey oc giøre Ræt, at bruge Sacramentet oc at være vor Christelige Kircke Disciplin vndergiffne. Hand haffuer besørget dennem med ophold oc Føde, oc Vaar dennem alle en venlig Fader. Huad ellers hans liberalitet oc Rundhed imod hans Tienere oc Huszfolck er anrørendis, da maa de oc en huer bekiende, at den S. Mand icke haffuer haft Labans Ansiet imod dem til at foruende deris løn eller at optæncke onde Raad til deris For-dærffuelse, men haffuer været imod dem oc andre en Synderlig liberalig Huszherre. Som Gud oc aff saadanne Personer fordrer, der hand ved Propheten siger: Men en Første raader Førstelige, oc hand skal bliffue ved for Førstelige ting. Huor med Propheten iblant andet vnder-uiser de Mectige oc Rige, at de icke ved Vold eller

Practicker deris arme Næste til Nackdeel oc skade skulle formere deris Gods, men at en huer skal i sit Husz oc Forlæning være som en Første, det er effter sin formue gaffmild, tenckendis sig icke aff Herren at haffue meget Gods oc store Forlæninger, for mand der med skal føre stor wforføden Pract oc Pral, ey heller at mand huercken skal giøre sig eller andre til gode oc ickun være Karrig, samle oc siden forleckre Andre der met; Men at mand raader Førstelige Ting d. e. Raade oc Tencke, huorledis mand kand være rund, giøre sin Næste til gode oc vdrække sin Haand oc effter sin formue giffue hannem, end ocsaa tilraade andre, at de giøre det samme: Kortteligen, at de haffue mere lyst til at giffue oc giøre alle til gode end til at forestaa, Ja større lyst til at Tjene andre med deris Gods oc formue end til at Dominere oc Herske offuer deris Tienere oc Vndersaatte. Oc det skeer, Naar mand frembær til Gud aff en Rund oc friuillig gaffue, aff en rund oc frivillig Aand, Ære Herren aff sit Gods, vende det til hans Æris formering iblant Mennisken. Dernest skeer det, naar Mand der med hielper Land oc Rige, baade vdi Fredelig Tid oc i Feide tiene den høye Øffrighed med Liff oc Gods, giffue Skat oc bære anden Tyngsel, huad som heldst det være kand. Det skeer oc, naar mand huercken Leffuer i Offuerdaadighed, ey heller er nidsk imod sig selff oc lader fattis Brød paa sit Bord, men at holde maadelighed i Alting. For det Sidste skeer det, Naar mand icke slaar sin Næste, Venner, Tienere eller de Fattige aff sin hue, Men Tiener dennem af sin formue; lider mand end skade der aff her, saa skal dog Herren saadant effter Dommen i Himmerigis Rige sine Børn refundere oc erlegge.

Døden er alle Menniske aff Herren for Syndsens

skyld decreterit, Men nu er det Dødsens vijsz oc maneere, at den altid pleier sig hoss Mennisken ved Siugdom oc Lægemlig Suaghed at insinuere, indtil den faar aldellis offverhaaand, huilcken sin gamle process oc vane wi oc see vdi *S. Cay Rantzows* dødelig Afgang. Thi Anno 1622 den 21 Decembris, paa Hiemreysen fra E. oc V. Fru *Pernille Gyldenstierns* Begraffuelse, ankom hand til den Landsby Bierge, liggendis her paa Lænit, huor hand fornam nogen Suaghed i sin høyre Fod, huilcken Suaghed hannem effter sin Hiemkomst her til Slottet den 23 Decembris til Sengs haffuer nederlagt. Men effter som der i Guds Ord imod Siugdom oc all Gienuordighed findis Lægdom oc krafftig Trøst, da lod hand Prædicke for sig Juledag hiemme paa Stuen. Oc effter Tienisten begynte hand meget Christeligen at discurrere om samme sin Suaghed, ynskendis inderligen sin Kiære Huszfrues Hiemkomst, paa det hand med det første kunde komme til Kiøbenhaffn, Medicos der om sin Suaghed at Consulere, som hand oc den 29 Decembris ved Skriffuelse lod hende forstaae, der hun vaar i Judland paa Skanderborg. Huor fra hun ocsaa Iligen bedrøffuit reyste oc saa hiem kom den 7 Januarij om Natten, der Klocken vaar 12. Den 8 Janu. fandt hand megen Hoffued vee, oc da Trøstede hans kiære V. Frue hannem aff Guds Ord med adskillige Andectige Bøner oc Psalmer; men strax samme 8 Januarij om Natten betog hannem saadant it hefftig Anstød, at mand icke haffde troet hannem at skulde Leffuet til Dagen. Huorfaare hand inderlig paakaldede Herren, befalendis ocsaa sin tiener for sig at recitere Kong Ezechia Historie, item det Colloquium immellem Christum oc Nicodemum med mange andre Sententzer oc Psalmer. Der effter kom hand temmelige vel til Pasz oc saa aff Guds Naade

offuervejde den herlige oc Salige Process, Syrach præscriberer alle Retsindige Patienter, nemlig at de først Curere Siælen oc siden bruge Medicin til Lægemet. Huorfaare hand oc den 19 Januarij Hiemme vdi Slotz-Kircken gjorde sin Confession for Guds Ansiet, betractendis baade det hellige Sacramentis Essentiam oc Væsenlige parter som oc usum, oc huorlunde hand sig Værdeligen det skulle applicere, oc saa i Herrens Naffn da haffuer Communiceret med sin kiære Huszfrue oc andre Adelige Personer, som der hos Herrens Altere med dennem haffue præsentertit. Effter huilcken tid vor Herre hialp hannem saa vijt, at hand her neder i Kircken præsentertit den 2 Februarij, oc siden kom til saa god forfriskning, at hand noget vndertiden kunde vdreyse. Men det varede icke længe, før Siugdommen angreb hannem igien met stoer Vanskelighed, huor paa Gud dog gaff strax nogen Lindring oc Vederquægelse. Den 11 Februarij¹⁾, der hand med de andre Velb. Fundatz-Herrer effter hans Majestatis Mandat skulle Præsenterit paa Soer, Anlangendis den Fundatz oc Anordning, som der skulde giøris, saa vel som oc der hand skulle været tilstæde paa det Mode vdi Ringsted Den 18 Februarij, da bleff hand paa ny igien aff Siugdommen impederet. Oc endog hand vndertiden vel bekom nogen Lindring i Føderne, dog ligeuel bleff hand meget debilateret paa sin Siun, Hoffued oc Bryst, huor offuer hand effter Syrachs Consilium foraarsagedis Medicamenter at bruge. Huorfor Velb. Fru *Anna Lycke* lod Vnderdanigste Solicitere hans Kong. Maytz. Høybaarne

¹⁾ Ifølge Kongebrevet (Tauber, Sorøe Acad. Forfatn. 1623—65, S. IV) skulde Mødet — i alt Fald det første — afholdes den 5. Februar 1623.

Fru Moder, Dronning *Sophia*, Anlangendis at hendis Majestatis Hoffmedicus maatte Communicere hannem sine Consilia oc medicamenta, huilcke hun ocsaa hosz hindis Majestat Vnderdanigste impetreret oc erlanget haffuer. Til med lod hand vdsckicke sin Tiener til Hæderlig oc Høylærd Mand Doctor *Thomas Finche*, Professor Facultatis Medicæ vdi Kiøbenhaffn, at hand med sin Cura oc Medicin hannem til hielp vilde komme, huilcken hans begæring hand oc strax effterkom, Ankommendis her til Slottet den 19 Martij, oc da Considereret hans Suaghed, giffuendis god Sperantz, oc saa tog Affskeed paa Dominica Lætare. Vdi samme Dage reyste Hæderlig oc Høylærd Mand Doctor *Arniscæus*, Hoff Medicus her igiennem Byen, som oc da besøgte hannem, oc enddog hand som en erfaren oc oprictig Medicus sig strax resolveret, at vden vor Herre vnderligen vilde handle, hellers skulle det være en desperat handel med hans Siugdum, alligeuel, efftersom hand bleff om Raad anmodet, loffuet hand sin Curam oc Flid, der som hans Majestet hannem det hellers effterlade vilde.

Den 24 Martij bleff hand noget stercker, saa at hand vdreyste i Marcken met sin kiære Huszfrue oc Broder, V. *Frantz Rantzow*. Men strax igienkom Suagheden med saadan stor difficultet oc Anstød, at hand der offuer høyligen foraarsagedis ved Skriffuelse Vnderdanigste at lade anmode sin Allernaadigste Herre oc Konning om hans Kong. Mayest. Hoffmedici hielp oc Næruerelse. Huilcket den Stormectige Potentat oc Herre icke alleeniste Naadigst effterlod, Men end ocsaa (effter som hans Kong. Naade altid i hans Velmact haffuer velmeent hannem) Self befalede Doctoren iligen at henreyse oc at haffue flittig inspection til hans Siugdum. Men som Docteren

nu vaar paa Reysen, tog Suagheden flux offuerhaand met hefftige paroxismis oc anstød Sampt ocsaa andre Symptomata oc medfald, som hannem ocsaa enerveret haffue, at det siuntis hannem fornøden at slaa sig fra all Menniskelig Medicin oc giffue sig vnder den Øffuerste oc ypperste Docters Iesu Christi Haand, oc der til retteligen vilde bruge Iesu Ch. sande Næruerendis Lægems oc Blods Vryggelige Testamente, huilcket oc skeede den 1 Aprilis effter Middag ved it Slet. Oc da begynte hand først self at tale om sin Suaghed oc sagde: Ieg er meget Suag, Gud hielpe mig for Christi skyld. Huor til hannem oc bleff suaret, at Guds Krafft fuldkommis i Skrøbelighed, oc derforre skulle hand rose sig aff sin skrøbelighed, paa det Christi Krafft kunde boe i hannem. Dog skulle hand vide, at den Himmelske Melchisedech Conforterer oss per media ordinaria, som er Guds Ord oc Sacramenterne. Dernest gjorde hand sin Confession publice i den gantske forsamlings paahørelse, med huis stycke der bør at actis vdi dette Sacramentis rette Meening oc Salige brug, oc huorledis det bør en Christen at betæncke Christi Præsentz oc næruelse, etc. Item huorledis Gud lærer denem, som retteligen bruge dette Sacramente, at giøre effter hans behagelighed, oc huorledis hans gode Aand skal føre dem i det rette Land, Ja holde dem i Liffue mit i Døden. Oc der hand nu met stor devotion participeret i dette Høyværdige Sacramente, forhaabedis hand, at Herren skulde Velsigne hannem, Herren skulle lade sit Ansict liuse offuer hannem, være hannem Naadig, Herren skulde opløffte sit Ansict offuer hannem oc giffue hannem Fred.

Samme tid vaar tilstede hans Hiertelige bedrøffuet Huszfru, huis inderlig desiderium oc Hiertens begæring

vaar da strax met hannem at Communicere, der som andre hinde icke derfra endtholdet haffde. Der hoss vaar oc hans kiære Søster, E. oc V. Fru *Elizabeth Sophia Rantzow*, som oc trøstede hannem met mange hellige Sententzer. Item E. oc V. Mand *Otthe Brahe Pederssen* til Krogholm, Kong. Mayest. Befallings Mand paa Koldinghuss, E. oc V. Jomfru *Mette Rosenkrantz* oc E. oc V. Jomfru *Sophia Rosenkrantz*.

Der bleff oc samme tid for hannem proponeret den Artickle om vore Synders Forladelse, til huis fundament bleff oplæst det gantske Colloquium imellem Christum oc Nicodemum, huilcket oc bleff heden ført til 3 stycker: 1: Nosce teipsum, Kiend dig selff, 2: Nosce Deum, Kiend Gud, 3: Nosce Deum in te, Kiend Gud i dig ved Christum. Effter huilcken sermon hand anmodeligen for Gud androg sin anliggende Nød oc Smerte, Supplicerendis inderligen om tid, Respit oc Forleskelse: Hvor til hannem bleff suaret, at det burde hannem Taalmodeligen at lide med Job, opløfftendis ickun sine Øyen til Biergene, hueden hannem vel skulde komme hielp, effter som Herren altid sig haffde declareret en Nødhielper. Huor til hand suarede: Skee Herrens Vilie. Huor aff der bleff tagen Aarsag noget at tale om Herrens Vilie, i synderlighed huorledis den skulde være Conditioneret. Der nest sagde hand: Hielp Iesu, oc der met gaff anledning at Tale noget om det søde Iesu Naffn, oc huad fordeel mand aff dette Naffn haffuer i vor Leffnetz Indgang, Fremgang, Vdgang oc Igiengang paa Dommedag. Ydermere sagde hand: Nu Arbeyder ieg i Vingaarden. Met huilcke Ord hand foraarsagede mig noget om Christi oc de Christnis Aandelige Arbeyde at indføre. Huor paa hand sig oc resolveret oc sagde: Oss bør at Arbeyde, huad som

heldst Arbeyde Herren oss for Synden vil paalegge, oc det Taalmodeligen, effter som wi nocksom saadant forskyldet haffue. Hand beklagede sig ocsaa, at hand gierne her om lenger oc Vitløfftigere vilde tale, der som hand ellers for sit Brystis Suaghed kunde profereret *sensa animi*: Dog (sagde hand) vil ieg raabe aff det dybe til Herren, hand skal vel høre paa mit Hiertis Røst oc lade sine Øren mercke paa min Formaning.

Velb. Fru *Anna Lycke*, som ellers altid met stor Angist, Graad, Hiertens beuegelse oc Veemodighed gantske omhyggeligen præresenteret sig hoss hannem, trøstede hannem oc sagde: Ieg hafuer ideligen oc inderligen formanet min Herre oc Gud paa eders vegne oc Allermest i denne eders Siugdom, ieg forlader mig til, at Herren skal bønhøre mig oc hielpe eder. Hans kiære Søster, V. Fru *Elizabeth Sophia Rantzow*, indførde mange Trøstrige Lærdome aff den 50 oc 103 Psalme, Item aff Johan. 3 etc., talede ocsaa met hannem om denne Verdens Vanitet oc Forfængelighed. Samme tid vaar oc ved Sengen Næruerendis hans kiære Daatter, E. oc V. Jomfru *Sophia Rantzow*, som oc hannem met sin præsentz saa beuegede, at hand Veemodeligen Suckede, Græd oc Sagde: En huer kand vel betæncke, huad omhue oc Sorrig en Fader haffuer for sine Børn, dog Herren maa være hindis Fader oc Forsuar. Siden gaff vor Herre hannem nogen Rolighed, Men dog icke længe der effter opreyste hand sig i Sengen, prijsendis Gud inderligen, at hand i Dag haffde Communiceret, tackendis ocsaa Herren for den Lijse oc Vederquægelse, hand nu haffde bekommet. Hand discoureret oc om den Vrange Opinion, der sticker i mange, besynderligen i Høye Personer, Anlangendis dennem, Som Communicere vdi deris Siugdom, oc huad der om vaar at

judicere. Samme Aften ved 9 slet ankom Hoffmedicus, Doctor *Arniscæus*, met huilcken hand oc strax Confereret om sin Suagheds leylighed oc nogen Tilfald, som hannem vaar tilslagen i den Suenske Feide. Om Natten lod hand ocsaa for sig oplæse adskillige Trøstpuncter aff Bibelen, oc i synderlighed lod Siunge Davids Psalme den 23. Onsdagen den 2 Aprilis tenteret Medicus all den Medicin, hannem best oc meest Confortere kunde. Da besøgte hannem ocsaa E. oc V. Frue, Fru *Elizabeth Gyldenstiern*, som oc met Trøstrige Skriftens Sententzer oc vindskibelig varetect bleff hosz hannem, indtil Herren hannem Naadeligen forløste.

Torsdagen den 3 Aprilis, der hand beklagede Siugdommen sig meget at gravere, bleff der ommeldet, huorledis Herrens byrde er Læt, nyttelig oc faar dog en Lycksalig ende, effter som Herren er den, der self Næruerendis met bær, Self haffuer Consecreret Byrden, self den haffuer pondereret, Ja self vil engang hielpe oss aff med den igien, Item huorledis vor Herre offte gjør sin fremmede Gierning, at hand kand Arbeyde sit Arbeyde, oc der ved prøffuer oss, lige som Guld prøffuis i Ild. Ditz midler tid bør det oss at rette vor Hierte, bliffue ved oc haste icke der fra, naar saadant paaføriss oss, være Langmodige i allehaande vor Elendighed, troe vor Herre vel, rette vore Veye, haabe paa hannem oc bie effter hans Barmhiertighed, paa det wi kunde forøgis i de sidste ting, purificeris oc bliffue reene som Guld oc Sølf, Ja saa hielpis, at wi endeligen oc euindeligen ey skulde falde. Paa samme Aften igien kom E. oc V. Mand *Hans Lindenow* Sampt oc E. oc V. Mand *Frantz Rantzow*, som oc stedze med Trøst oc Formanelse bleffue hoss hannem. Der præsenteret sig oc en anden Medicus,

Hæderlig oc Høylærd Mand M. *Niels Fosz*, som icke alleeniste vdi Medicamenternis Præparation med Doctor *Arniseo* vaar færdig til at Collaborere, men end ocsaa inderligen indlagde sin Collect for vor Herre, at deris Medicin maatte effectuere noget hoss denne deris patient.

Fredagen den 4 Aprilis, som Tiennisten her i Kircken skulle forrettis, paakom hannem saadan heftig wformodet anstød oc affmact, at mand neppelig haffde troet hannem til Liffuet. Huorfore hand oc icke alleeniste strax den Christen Kirckis Forbøn (saa vel som oc tilforn) vaar begierendis, men end ocsaa befalede, at ieg Iligen mig til hannem skulle forføye oc Trøste hannem met Guds Ord, som det oc skeede den gantske Dag met adskillige Trøstrige Skriftens Sententzer, huilcke her alle at Specificere icke behoff giøris. Men iblant andet, som da bleff handlet, opreyszde hand sig i Sengen oc med stor frimodighed sagde: Nogle haffue mig suspect for Religionen, Men ieg ynsker, at Herren dennem saadant vilde remittere; Thi ieg tacker Gud oc mine kiære Forældre, som haffue ladet mig informere vdi den sande Lutherske Religion: Ieg haffuer Leffuet en Lutheranus, oc ieg vil dø en Lutheranus. Huorfore ieg oc Venligen hannem Anmodede, at der som hand haffde nogen scrupulum in negotio Religionis, hand da med mig der om placide vilde Conferere. Huor til hand suarede: Gud skee euindelig Loff oc Ære, ieg haffuer ingen punct, huor om ieg i min Saligheds sag dubitere kunde, enddog ieg ellers vel veed, at mange giøre vor Religion vden all fornøden Aarsag alt for meget disputerlig. Oc med saadan Gudelig Samtale gaff hand oc Aarsage noget at tale om Guds euige Prædestination, om Christi Guddommelig Person, om Christi Passions fortieniste oc om hans præsentz vdi

Nadueren. Effter huilcken Tale hand bleff meget beengstiget oc falt i stor Affmact, men dog raabte paa Herren, at hand hannem vdi alle angst aff sin Hellige Tempel vilde høre, trøste oc glæde baade her oc Euindeligen. I det samme bleff hand sin Høybedrøffuit grædende Huszfrue var, huor offuer hand aff stor Beuogenhed siger til sin Suoger, Velbemelte *Hans Lindenow*: Suoger, vær god imod min Hustru. Der effter befalede hand at vdbære Fulene aff Stuen: Thi ieg expecterer, sagde hand, en anden Sang i Himmelen hosz den Herre Zebaoths hellige Engle oc Guds glædelige Børn til Euigtid.

Løffuerdagen den 5 Aprilis er hannem tilslagen stor Affmact oc mange wldelige metfølgende gravamina, huilcke enddog de gjorde hannem Talen stundom gantske besuærlig, alligeuel trøsted hand sig met Troen oc det salige Haab, sigendis med stor besuærlighed: Huo som troer oc haaber, hand skal faa hielp, Thi om end skønt Verden oc alle ting offuergiffue mig, saa vil dog Herren troligen annamme mig. Hand begærede ocsaa at mutere Seng oc Leye, ynskendis snart Rolighed oc Huile hosz Herren at bekomme.

Noget der effter ankom E. oc Velb. Mand *Jacob Wlfeld* til Wrup, Danmarckis Rigis Raad oc Cantzeler, som ocsaa meget trøstede baade hannem oc V. Fru *Anna Lycke*, formanendis dennem begge til Taalmodighed oc den alleene vise Guds Providentzis betractelse oc til at admirere de Heroica Spiritus divini effecta, som saa Herligen oc Vnderligen teede sig vdi den S. Mands trøstrige Tale.

Der Klocken vaar ved 10 slet, begærede hand inderligen Trøst aff Guds Ord, sagde oc sig Visseligen at være en Vdvald Arffuing til det euige Liff. Huorfore ieg

effter hans Gudelig begæring indførde Electionis requisita oc Concomitantia Bona. Der nest opregnet hand self den 51 Kong Davids Psalme fra det 7 vers til det 15, oc der effter lod oplæse den gantske Eberi Psalme: Herre Iesu Christ, sand Menniske oc Gud etc. Oc til en Summa offuer den gantske Psalme bleff ommeldet, at Christus vaar Død for vore Synder oc opreist for voris Retfærdiggjørelse, Item huorledis wi oc skulle døe oc igien med glæde paa Dommedag opstaa, at bliffue hos Herren Euindeligen oc glædeligen. Siden sagde hand met stor Frimodighed: Nu Strider ieg. Hannem bleff suaret, Striden at være stacket oc Læt, effterdi hand haffde tilsted den Himmelske Josvam oc Stormæstigste Israels Hersker, den Herre Iesum, som haffuer opstiget oc bryt igiennem for hannem, hand skulle nu vel være hans Herre, Ja den fremmerste i Spidzen for hannem. Oc effter som hand nu nocksom vaar funderit i sin Salighed, vilde ieg icke gravere hannem met vitligere [sic] Sermon. Men strax igien begærede hand at hente Trøst aff den rette Ledske Brønd, Guds trøstendis Ord. Oc effterdi Christi Passions Historie den tid i Menigheden bleff tracteret, bleff der effter saadan Leylighed noget handlet, huorledis den Herre Christus haffde drucket aff Becken paa Veyen og derfor haffde opløfftet Hoffuedet: Huilcket oc bleff appliceret til hans Siugdom, Død oc Opstandelse paa Dommedag. Hand opregned self den gandske 130 Psalme med mange andre trøstelige Sprock aff Guds Ord, indtil hannem omsider paakom saadan Affmact oc besuimelse, at wi ingen forhaabning haffde om Liffuet, Men stilled alting til Gud alleeniste, som hannem kunde hielpe baade i Liff oc Død. Huor aff hans kiære Huszfrue, som ellers altid met flittigste opuart oc Hiertelig Tienstactighed

vaar tilstede, falt hannem om Halsen oc aff inderlig beuegelse, Hiertesorg, megen Skrigen oc Graad moxen Daanet. Men effter som hand haffde en meget kierlig affection til hende, Klappede hand hende paa Kinden, med Hiertens Angst oc Bedrøffuelse tackede hende for megen Liffsalighed; Vnderdanigste Tieniste oc Æris beuijszning: Huor til den Velb. Høybedrøffuet Fru for Hiertens banghed icke meget kunde suare, Men alleeniste Veemodeligen begierede, at hand for Iesu Naffns skyld vilde hende tilgiffue, oc der met Daanede ned paa Jorden for hans føder. Men som hand nu seer hende liggendis i saadan Bedrøffuelig vijsz paa Jorden, henvender hand sig til sin Broder, V. *Frantz Rantzow*, til sin Suoger, V. *Hans Lindenow*, til sin Søster, V. Fru *Elizabeth Sophia Rantzow*, oc wanseet deris fromme, oprictige oc Trohiertige actection imod hende vaar hannem nocksom beuijst, Ja enddog hand den 4 Aprilis dennem der om Samtligen haffde solicesteret, dog ligeuel anmodeligen repeteret hand det samme oc sagde: Broder, Søster, Suoger, værer gode imod min Hustru. Men som hand nu begynte jo mere oc mere at agonizere, befalede hand, at mand fremdelis med Guds Ord skulle trøste hannem, huorfaare ieg oplæste det gantske Johan. 14 Cap. oc der aff indførde 5 Trøstelige stycker, med huilcke wi oss i Døden imod 5 Synderlige Anstød oc Fristelser trøsteligen opholde kunde, i det wi forlade Jorden oc beholde Himmelen, beholde Christum, som self er Veyen til Himmelen, Sandhed imod all Løgn oc Vildfarelse, Liffuit imod Døden, en Randtzoning imod Dommen oc Guds Vrede, for huilcken Christus hosz sin Fader secunderer oss her oc Euindeligen. Der denne Tale haffde ende, bad hand oss, wi vilde nederfalde paa voris Knæ oc

Samptligen i vor Supplication hans anliggende Nød oc Elendighed at Andrage for vor Herre, hand vilde Miskunde sig offuer hannem, forandre hans Siugdøm oc store smerte til det, som meest kunde komme Guds hellige Naffn til Ære, hannem self oc alle hans Venner til Fryd oc Glæde. Hand lagde self sine Hænder sammen for sit bryst, oc læste Fader vor med saadan stor devotion oc beuegelig Stemme, At alle voris Øyne stode i Taare der effter. Til med lod hand opkalde alt sit Folck, oc i ligemaade dennem ombad, de paa hans vegne vilde giøre Knæfald til Gud oc Læse Herrens Bøn, som oc strax skeede, oc paa det hand ingenlunde om audientz hoss sin Herre oc Gud skulle diffidere, da bleff der handlet, huorledis Gud vil Bønhøre oss i Iesu Naffn, Item huad nytte wi haffue aff Iesu Naffn. Hand læszde 3 gange: Saa haffuer Gud elskt Verden etc. Nogle gange sagde hand: Herre, huem haffuer ieg ellers i Himlen, oc hoss dig haffuer ieg icke lyst til noget paa Jorden etc. Tuende gange sagde hand: Ah, min kiere Herre Iesu Christ, giør dig en reen Seng i mit Bryst, oc huile dig i mit Hiertens Skrin, At ieg ey forglemmer Velgierning din.

For det Sidste sagde hand med fuld fornufft oc stor actsomhed: Herre, huor du est, did skal ocsaa ieg din Tienere komme. Men som hand det anden gang skulle repeteret, Hensoff hand saa sacteligen i Herren som en Arffuing til det Euige Liff, om Løffuerdagen den 5 Aprilis effter Middag, der Klocken vaar 3 quarteer til Toe slet, effter at hand haffde leffuet 32 Aar, ringer 3 Maaneder en Dag.

Ligprædikenen er dediceret til *Kaj Rantzovs* Enke, Fru *Anna Lykke* til Hverringe, og til Datteren, Jomfru *Sophie Rantzov* til Rantzovsholm. I Fortalen, der er dat. Kallundborg den 22. Septembr. 1623, skriver Forfatteren: «Oc enddog ieg samme Lijgprædicken icke gierne haffde actet vnder Tryck oc Edition at lade vdkomme, for den Sag skyld at der findis Skriffter oc Bøger nock om denne Prædickens argument oc indhold foruden min vnderuzszning, Sampt ocsaa siunis det mig E. F. her med icke bevegelsen nock at kunde formilde eller formindske Eders Huszkaarsz oc store Veemodighed: Dog alligevel, effterdi E. V. saadant aff mig inderligen haffuer været begærende, bode at E. V. dog kunde hafue nogen læskelse vdi eders sorrig, saa oc her met at giffue tilkiende E. kierlige oc trofaste affection imod E. S. Hoszbonde at beujse hannem den sidste ære oc Tacknemmelighed, Eder mueligt kunde være her i Verden, til med forskaffe det saa, at den S. Mands lofflige oc ærlige Naffn oc Rycte kunde continueris her paa Jorden hoss Effterkommere til Fromheds oc Gudfryctigheds Exempel at efterfølge: Saa haffuer ieg derfor icke vilde nectet E. V. sin Gudfryctig oc meget omhyggelig begæring oc i saa maade findis wtacknemmelige for mangfoldige Velgierninger, som E. V. mig altid beujst haffuer oc endnu dagligen beujser, men langt heller den til Trycken vnder Eders oc Eders kiære Daalters Naffn at lade vdgaa. Huorfore ieg oc Eder den nu paa det Tienistvilligste offererer oc tilstiller med flittig oc ydmyg Begæring, at Eders Velbyrdighed den vdi den beste Mecning, som den ellers aff mig er sammenskreffuit oc publicerit, vilde værdis til at optage, ingenlunde fortænckendis mig, at den seenligere fremkommer, end som det vel haffde burdt. Thi Gud skal være Vidne, saadan cunctation icke at være skeed aff nogen Moduillighed eller min Forsømmelse, men formedelst andre adskillige tilfaldende Aarsager.» (Bl. ciiij.) I selve Textforklaringen udtaler Forfatteren sig udførligt om Øvrighedens Forpligtelse til at holde Kirke- oc Skole-Embeder ved Magt; særligt fremhæver han ogsaa, hvad der er at iagttage

ved Præstevalget, med Henvisning til *Christian d. 4's* Forordninger og Mandater. (Bl. L ff.)

Efter Ligprædikenen følger to latinske Sørgedigte af *Andreas Joannis F. Calundburgensis* og *Georgius Lavrentii Nilæsio-Danus*.

Foran Dedikationen findes *Kaj Rantzovs* fædrene og mødrene Vaabner.

Joachim Frederik Basse.

(1608—1633.)

Zions Forløsning.

Det er:

Guds Børns

glædelige befrjelse, fra Syn-
den, Verden, oc den evige Død,
ved Christum Jesum.

Fremsat oc forklart vdi en
Lijgpredicken, aff den 126 Psalme,
vdi S. Nicolai Kirke i Kiøbenhaffn,
den 2 Augusti 1633.

Der

Erlig oc Velbyrdig Mand,

S. Joachim Friderich Basse

til Sørup, hans Adelige Lijg, met Christelige
oc Adelige Ære oc Cæremonier, der sam-
mestetz sørgeligen bleff nedsat.

Aff

Lauritz Mortenszøn Schaboe,

Sogneprest ibidem.

Prentet i Kiøbenhaffn, Aff

Salomone Sartorio.

[8vo.]

Erlig oc Velbyrdig Mand oc nu Salig hos Gud *Joachim Friderick Basse* til Sørup er fød paa Roskild Bispegord, der mand skreff 1608 den 31 Julij¹⁾, af Erlige oc Velbyrdige Forældre.

Hans Fader er Erlig oc Velbyrdig Mand *Peder Basse* til Sørup, Kong: May: Befalings Mand paa Trankier Slot. Hans Moder er Erlig oc Velb. Frue, Fru *Sophi Parszberig*. Hans Farfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Erick Basse* til Sørup, som paa den tid vaar Kong: May: Befalings Mand paa Dalby Kloster i Skaane. Hans Farmoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Anne Størle*. Hans Faders Farfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Basse Christopherson* til Sørup, som den tid vaar Landsdommer vdi Sieland. Hans Faders Farmoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Margrete Neb*, som vaar Erlig oc Velbyrdig Mand oc Streng Ridder Her *Claus Neb* til Fulesang oc Fru *Birgitte Daa*²⁾ deris Daatter. Hans Farfaders Farfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Christopher Jenson Basse*³⁾ til Sørup. Hans Farfaders Farmoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Margrete Basse*. Hans [Faders] Farfaders Morfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Anders Basse*⁴⁾ til

1) Ifølge Resen, Inscr. Haffn. S. 146, var Fødselsdagen paa Ligstenen angiven at være d. 13. Juli.

2) Ifølge andre Genealogier hed hun Anne Daa.

3) Han var af Slægten Dyre (som førte i Vaabnet to røde Horn i blaat Felt), men antog Navnet Basse og blev Stamfader til de nyere Basser.

4) Han var af Slægten Godov, der havde taget Navnet Basse og førte de gamle Basser Vaaben (et hvidt Vildsvinehoved i blaat Felt).

Tiuberggaard. Hans [Faders] Farfaders Mormoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Maren Lunge*. Hans Faders Morfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Peder Størle* til Gaaszewad. Hans Faders Mormoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Helle Brostrup*. Hans Faders Moders Farfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Iffuer Størle* til Leridt¹⁾ vdi Sverrig. Hans Farmoders Farmoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Edele Oxenstjerne*²⁾. Hans Farmoders Morfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Claus*³⁾ *Brostrup* til Tommerup. Hans Farmoders Mormoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Margrete Gede*⁴⁾.

Hans Møderne: Hans Morfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Niels Parszberg* til Sandbygaard. Hans Mormoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Lisebet Sestedt*. Hans Moders Farfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand oc Streng Ridder Her *Verner Parszberg* til Harrestedgaard. Hans Moders Farmoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Anne Holck* til Stadsgaard. Hans Morfaders Farfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand oc Streng Ridder Her *Thønne Parszberg* til Harrestedgaard. Hans Morfaders Farmoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Ingeborig Poddebusk*. Hans Morfaders Morfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Manderup Holck* til Bareskoff. Hans Morfaders Mormoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Anne Løcke*. Hans Moders Morfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Mickel Sested* til Norszeg⁵⁾ i Lanteholsten. Hans

¹⁾ Mon Lerje (Lärjeholm) i Vestergötland?

²⁾ En Fejl for: Edele Skekta, Datter af Niels Pedersen Skekta og Merte Piiik. Jvfr. P. v. Möller, Halländska Herregårdar, S. 38.

³⁾ Læs: Theus.

⁴⁾ Læs: Hvide. Hun blev siden gift med Klavs Gjedde.

⁵⁾ Nordsee.

Moders Mormoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Rigidse Gyldenstierne*. Hans Mormoders Farfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Chey Sested* til Kramsbo¹⁾ vdi Lanteholsten. Hans Mormoders Farmoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Bege von Ahnfeld*. Hans Mormoders Morfader vaar Erlig oc Velbyrdig Mand *Knud Gyldenstiern* til Thim. Hans Mormoders Mormoder vaar Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Zidse Wlstand* til Løngbygaard.

Videre denne Salige Mands Adelige Stamme oc Herkomst at opregne actis her wfornden, effterdi det er alle oc en huer nocksom vitterligt, at hand er fød oc kommen, baade paa Fæderne oc Møderne, aff god gammel Adelige oc Ridderlige Stamme her vdi Rigit.

Der denne Salige Mand vaar vdi sin Alders Siuffuende Aar, forordnede hans Velb. kiere Forældre hannem en Skolemester hiemme hos dennem selff, som begynte met hannem hans Fundamenter vdi lesning oc skrifuen oc det met anden Gudelige øffuelser dreff med hannem med ald Flijd oc god Profect, indtil hand vaar vdi sit Trettende Aar. Da forsende hans kiere Forældre hannem fra sig hid til Kiøbenhaffn til den Hæderlig oc Høylerd Mand Doct. *Jens Deniszen*, den tid Professor vdi dette Kongelige Vniversitet oc nu Biscop vdi Ribe, oc bleff hos hannem her i Byen med nogle andre fornemme vnge Herremend vdi ald Guds fryct oc Adelige Disciplin Christelig oc flittelig opdragit vdi Tre Aar. Der effter reiste denne S. Mand med velbemelte sin Tuctemester D. *Jens Deniszen* til Sorøe oc bleff der videre hos hannem vdi sin forrige velbegynte øffuelser vdi it Aar. Da effter at hans Alder oc Profect vaar nocksom bequem til høyere Exercitia

¹⁾ Kronsburg.

oc Øffuelser at fatte, er hand met hans kiere Forældris gode villie indgiffuit vdi det Kongelige Adelige Academia Sorøe, oc hannem tilforordnit oc metgifuen en Fijn Lærd vng Mand, *Johannes Georgius Mussenius*¹⁾, for en Tuctemester oc Præceptore, oc bleff saa paa den fornemme sted baade vdi Bogelige Konster, fremmede Sprock, atskillige fornøden Adelige Exercitiis oc fornemlig i Guds sande Fryct oc ald Erbarhed vel Funderit oc Grundit vdi Fire Aar: Oc saaledis i midler tid, saa vel som altid tilforne, skickede oc bequemmede sig imod en huer, Høye oc Laffue, Adel oc W-edel, at alle elskede hannem oc gaffue hannem billigen det Loff oc Berømmelse, at hand vaar en retskaffen, Gudfryctig, ærekier, fijn Adels Mand oc kunde vdrette megit got til Guds ære oc Menighedens gaffn oc beste, om Gud ville haffue hannem længe i Verden. Der effter lode hans kiere Forældre hannem hiem kalde fra Sorøe, oc vaar hos dennem indtil An. 1629, at hand da med deris gode villie oc samtycke med sin forbemelte Præceptore *Mussenio* reist[e] vd aff Rigit oc gick til Skibs vdi Ørsund den 7 May 1629 med den Høyborne Første oc Herre, Hertzog *Friderich*, Arffuing til Norge, Hertzog til Sleszvig, Holsten etc.²⁾, oc nogle vnge Herremend, som Høybemelte hans Førstelige Naade haffde vdi sin Førstelige Comitit, oc kom lyckelig ind vdi Holland.

Oc der denne S. Mand med sin Præceptore paa nogen tid haffde beseet Holland oc de hosz liggende Provincier met de fornemste Byer oc Casteller, drog hand

¹⁾ Maaske en Fejl for: Olaus Musenius (Oluf Muus), der 1624—25 var Hovmester for Edelknaberne (hvoriblandt J. Fr. Basse) hos de unge Gyldenløver i Sorø. Jvfr. Grundtvig, Meddelelser fra Rentekammerarchivet, 1872, S. 186.

²⁾ Hertug Frederik tog Afsked med Kongen 9. Mai ifølge Danske Samlinger V. 63.

ind i Franckrige oc opholt sig nogen tid stille til Parijs oc siden til Orleans oc Angers, oc der hand paa de steder haffde daglig øffuit oc vel forfremmit sig vdi sine Adelige exercitiis oc vaar det Frantziske Sprock mechtig, tog hand sig for at ville reise nogit om i Landit, at beseede beste oc fornemste Provincier oc Steder, oc gaff sig saa paa Reisen fra Parijsz den 6 Feb. 1630 med Høybeimelte hans Førstelige Naade Hertzog *Friderick* oc reiste igiennem Orleans, Bretagne, Poictou, Limosin, Gvascoigne, Langvedoc, Borbon oc kom til Parijsz igien oc der opholt sig nogen tid oc gaff sig paa reisen igien med sin Præceptore, at beseede Normandi, Champaigne oc Picardie oc de beste steder der omkring. Oc efterdi hand da baade vdi sine Adelige Exercitiis, Sprock oc Politicis vaar vel øffuit oc vaar sine kiere Forældris eneste Søn oc deris største lyst oc trøst her vdi det timelige, er hand hiemkaldit oc vdreist aff Franckerige den 27 Octob. 1631, oc drog igiennem Brabant, Flandern oc Holland oc kom lykkelig her ind vdi Rigit igien den 28 Decembris vdi forskreffne Aar, oc kom til sine kiere Velbyrdige Forældre oc met sin ynskelige omgiengelse beviste sig icke alleniste at haffue anlagt sin tid oc flijd paa fremmede Sprock, Ridderlige Exercitiis oc Politiske forfarenhed, men allermest paa sand Guds fryct, Ædruhed, Kyskhed oc it ret fijn Discret Adelige Hierte oc Gemyt baade imod sine kiere Forældre oc alle andre, som hand omgickis med.

Oc effterdi denne S. Mands forset vaar icke allene at tiene oc ære sine kiere Forældre oc fornemme Adelige Slect, men ocsaa at bevjse hans Kongelige Mayestat, vor Allernaadigste Herre oc Konning, oc sit Fæderne Rige sin vnderdanige plict oc tro, gaff hand sig effter sine kiere Forældris raad oc villie vdi Høistbemelte hans Kongelige

Mayestatz tieniste for en Hoff Juncker den 30 Junij sist forleden.

Oc som hand nu vaar her til Kiøbenhaffn med Kongelige Meyestatz Hoff, bleff hand med andre gode Mend indbødit til Brøllup i Companiet her vdi Staden den 7 Julij nest forleden aff Erlig oc Velbyrdig Mand *Mogens Gyldenstiern* til Fultofft, som da vdgaff sin kiere Velbyrdige Daatter til Erlig oc Velbyrdig Mand *Jørgen Marsuin*, da befant denne Salig Mand sig om Morgenen samme Dag nogit suag, men fordi hand gierne ville met sin Præsents tiene oc ære de Velbemelte got folck, som hannem haffde indbødit, holt hand sig sterckere, end hand ellers vaar, oc lod sig finde met andre gode Mend i den Adelige anseelige Forsamling baade i Kircken oc i Companiet ind til fem slet effter Middag, at hand motte forføye sig hiem til sit Lossement oc beklagede sig for sin kiere Moders Syster, Erlig oc Velbyrdig Frue, Fru *Zitzele Parszbiern*, Erlig oc Velbyrdig Mand oc strenge Ridder Her *Jens Sparris* til Sparriszholt hans høybedrøffuede efterleffuerske. Oc der hans Velbyrdige Moder kom ocsaa til hannem oc spurde hannem ad, huor det vaar med hannem, holt hand sig stercker, end hand vaar, oc sagde, at hand befant sig nogit ilde til pasz i sin Ryg oc for sit Bryst, hand forhaabte med Guds hielp, det skulle vel bliffue bedre met hannem, hans aller kieriste Moder ville derfor icke bekymre sig formegit for hannem.

Samme tid vaar her vdi Byen en Fransoes, forfaren vdi atskillige Medicin, som haffde tient oc Curerit denne Salige Mand tilforne i Franckerige, hannem lod hand strax fodre til sig, oc der den Salige Mand om Tisdagen imod Aftenen, som vaar den 9 Julij, formerckte, at hans siugdum vaar Smaa kopper, sagde hand, at hand ingen

Legomlig Medicin vilde bruge, før end hand haffde brugt den allerbeste Medicin for sin Siel, sin Frelseris oc Saliggiøreris Jesu Christi Høyværdige Legoms oc Blods Sacramente. Lod derfor mig til sig kalde nestfølgende Onsdag Morgen tilig ved fire slet, oc der jeg kom ind til hannem, racte hand mig sin Haand, bad mig være velkommen oc sagde, at hand vaar bleffuen nogit ilde til pasz, oc endog hand icke befant nogen Døds Suaghed eller Tegen, vilde hand dog i tide forlige sig met sin Herre oc Gud oc saa taalmodelig foruente hans Faderlige Villie enten til dette eller til det evige Lif. Oc der jeg hannem vdi saadan hans Gudelige forset styrckede oc bad, at hand met sin bekiendelse oc tro ville indstille sig for Gud, gjorde hand en herlige bekiendelse oc med saa stor andact beredde sig til Christi Legoms oc Blods anammelse, at jeg aldrig veed mig at hafue seet nogit Guds Barn met større Andact at hafue bequemmit sig imod Gud oc saadan sin Saligheds Middel, end hand gjorde. Oc der jeg vdi Jesu Naffn haffde tilsagt hannem Syndernis Forladelse, sagde hand: Jeg sueder megit, oc, som i self seer, løber Vandet mig offuer alt mit Hoffuit, monne jeg foruden Synd kunde holde mit Hoffuit til Pudens, den stund i læser det hellige Sacramentis Ord? Jeg suarede hannem: Ja gierne, Gud er der met vel til freds, effterdi eders Suaghed der met kand være betient, oc strax der effter foreleste jeg hannem Sacramentens Ord oc meddelte hannem vor Herris Jesu Christi sande oc nerverende Legoms oc Blod[s] Sacrament. Oc der det skeede, vaar til stede Erlig oc Velbyrdig Mand *Claus Bille* til Vandaas met sin kiere Velbyrdige Frue, Fru *Ingeborg Parszbiorg*, denne Salige Mands kiere Modersøster, oc tuende aff hans Faders Syster Døttre, Erlig oc Velbyrdig Frue *Anne*

Tot, Erlig oc Velbyrdig Mand S. *Frands Brockenhusis* efterleffuerske, oc Erlig oc Velbyrdig Jomfru *Lizebeth Tot*.

Oc efter at hand nu vaar beret, oc hans Velbyrdige kiere Moder formerckte, huad hans Siugdom vaar, torde hun icke betroe den Fransoes allene at bruge nogen Medicin med hannem, men lod strax skicke Bud effter Kong: Mayestatz egen Liff Medicum, den Hæderlige oc Høylærde Mand D. *Henning Arnisæum*, som ocsaa strax kom til hannem og gjorde sin yderste fljyd i alle maade. Oc der jeg hannem igien besøgte samme Dag nogle gange, vaar det hannem megit kiert, anammede gierne trøst aff Guds Ord, beuiste sin tro oc taalmodighed med mange herlige oc trøstelige Guds Ord, opløffte sine Hænder til Gud oc bad, hand ville være hannem Naadig oc hielpe hannem, naar intet Menniske hielpe kunde. Hand trøstede sin Velbyrdige kiere Moder endda den dag, at hun skulle giffue sig tilfreds oc icke gremme sig ofuer hans Suaghed, men forhaabe, det skulle vel bliffue bedre. Den effterfølgende Nat imellem Onszdag oc Torszdag forøgte Siugdommen sig megit, saa at hand lod Velb^{te}. D. *Arnisæum* fordre til sig oc begierede nogen leskelse aff hannem imod sin store brynde oc amact, oc der hand det haffde bekommit, bad hand, de vilde lese for hannem oc siunge en Psalme, oc siden falt hand i en Slum, vdi huilcken hand laa saa stille hen indtil vel op paa Dagen. Oc der jeg hannem igien besøgte om Torszdagen imod Middag, siuntis det at være noget lettere med hannem end tilforne, huorfor hand bad mig, at jeg ville ihukomme hannem i mine Bøner til Gud oc trøste hans bedrøffuede Moder, at hand forhaabedis, det skulle bliffue got met hannem, som hand oc self trøstede hende med mange kierlige oc trøstelige Ord strax der

effter oc saa ofte, hun kom til hannem. Der efter laa hand stille hen indtil fem slet, da spurde hand, om hans Morsyster, Velb. Frue *Zitzele*, icke vaar kommen igien, oc ynskede, hun vilde snart komme, vende sig til Veggen oc sagde, at hand ville soffue, oc lagde sine Hænder tilsammen, saa op oc sagde: Gud vær mig Naadig, oc falt saa stille hen som i en Slum, indtil Klocken vaar halff-gaaen siuff om Aftenen den 11 Julij, da soff hand sactelig hen som i en sød Søffn vdi hans Alders 25 Aar, ringer 19 Dage.

Ligprædikenen er dediceret til *Peder Basse* til Sørup, Befalingsmand paa Tranekjær og Langeland, og Fru *Sophie Parsberg*, og Fortalen er dateret: Kjøbenhavn d. 1. November 1633.

Foran Ligprædikenen findes *Joachim Frederik Basses* fædrene og mødrene Vaabner.

Elisabet Klavsdatter Belov.

(1613—1642.)

Guds Børns

Morgen Fryden oc Glæden

Efter Aftens Hysten oc Græden.

Aff K. Davids den XXX Psalme

v. 5. 6. 12. 13.

Siunger for Herren i som ere hans

Hellige, etc. Om Aftenen skeer Graad

oc om Morgenen Fryd, etc.

Huilcke Ord, der

Erlig oc Velbiurdig, nu Salig hos Gud,

Fru **Elizabeth**

Below,

Christian Sinclars, Hendis Lijgs

Begengelse med Christelige Ceremonier udi

Christianstads Kircke den 24. Augusti Anno 1642. i mange

Velbiurdiges, sampt Geistliges oc Verdsliges Folckrige ner-

værelse Adeligen bleff holden,

Efter den Salige Frues egen villie oc Be-

giering bleffue opleste oc forklarede.

Aff

Peder Winstrup D. Scaniae Episcopo.

Prentet i Kiøbenhavn, hos Melchior

Martzan, 1643.

[4to.]

Belangende Erlig, Velbiurdig, Gudfryctig oc Dydig, nu S: Fru *Elisabeth Belows* Adelig Byrd oc Herkomst, Lijffs oc Lefuits meget Christelig oc Gudelig fremdragelse oc Saligste affskeed fra denne Verden: Da er den S. Frue fød oc kommen til denne elendige Verden paa hendes Fæderne Gaard Spøttrup Anno 1613 den 26 Augusti aff Erlige, Velbiurdige oc Gudfryctige Forældre.

Hendis Fader vaar Erlig oc Velbiurdig Mand *Claus Below* til Spøttrup. Hendis Moder er Erlig oc Velbiurdig Fru *Karen Lange*. Hendis Farfader vaar Erlig Velbiur. Mand *Henrick Below* til Spøttrup, Danmarckis Rjgis Raad oc Kong. Mayst. befalings Mand paa Kalløe Slot. Hendis Farmoder vaar Erlig oc Velb. Fru *Elisabeth Skram* til Hastrup. Hendis Farfaders Fader vaar Erlig oc Velb. Mand *Claus Below* til Klincken udi Lande Mickelborg, som vaar Erlig oc Velb. *Lauridtz Below* til Klincken oc Frue *Mette Kamptz* aff Dratow udi Lande Mickelborg deris Søn. Hendis Farfaders Moder vaar Erlig oc Velb. Frue *Dorethe Golidtz*, som vaar Erlig oc Velbiurdig Mand *Casper Golidtz* til Clisin udi Marck Brandenburg oc Frue *Else Barfues* deris Daatter. Hendis Farmoders Fader vaar E. oc V. Mand *Lauridtz Skram* til Hastrup, som vaar E. oc V. Mand *Erick Skram* til Tiele oc Fru *Marine Lowenbacks*¹⁾ deris Søn. Hendis Farmoders Moder vaar Erlig oc Velbiurdig Fru *Marine Bilde*, som vaar E. oc Velb. Mand oc Streng Ridder H. *Claus Bilde* til

¹⁾ Løvenbalk.

Lundsgaard¹⁾ oc Fru *Elisabeth Vtstand* aff Glimminge deris Daatter.

Hendis Morfader var Erlig oc Velb. Mand *Hans Lange* til Brening. Hendis Mormoder vaar Erlig oc Vel. Fru *Johanne Skram* aff V-rup. Hendis Morfader[s Fader] vaar Erlig oc Velb. Mand *Gunde Lange* til Breninge, som vaar Erlig oc Velb. Mand *Hans Lange* til Kiergaard oc Fru *Maren Spends* Søn. Hendis Morfadere Moder vaar E. oc Velb. Fru *Katrine Brede* til Killed vdi det Hertugdøm Sledtzvig, som vaar E. oc Velb. Mand *Hans Brede* til Vargaard udi det Hertugdøm Sledtzvig oc Fru *Talle Ennings*²⁾ daatter til Reffsøe vdi Landte Holsten³⁾ deris Daatter. Hendis Mormodere Fader vaar E. oc Velb. Mand oc Streng Ridder Her *Peder Skram* til V-rup, Danmarckis Rigis Raad oc Admiral, som vaar E. oc Velb. Mand *Christen Skram* til V-rup oc Fru *Anne Reffuentlow* aff Søeboe deris Søn. Hendis Mormodere Moder vaar E. oc V. Fru *Elsebe Krabbe*, som vaar E. oc V. Mand H. *Tygge Krabbe* til Bustrup, Danmarckis Rigis Marsk oc Raad, oc Fru *Anna Rosenkrantz* aff Biørnholm deris Daatter.

Videre denne S. Frues Adelige Herkomst oc Anhør at opregne actis aldeelis ufofnøden, efterdi det fast alle oc huer vitterligt er, hende at være fød oc baaren aff god oc gammel oc Gieff Adelige Byrd oc Stamme saa vel her udi Danmarck som udi Tyskland, baade paa Fæderne oc Møderne.

Der nu Gud Allermectigste haffde Velsignet bemelte hendis kiere Forældre med denne deris Daatter, haffue de strax ladet hende komme til den Hellige Daab, huor hun

¹⁾ Lyngsgaard.

²⁾ Læs: Emmiks.

³⁾ o: Slesvig.

er blefuen igienfød formedelst Vand oc den H. Aand oc er bleffuen et Guds Barn, ja Guds Arfuing oc Jesu Christi medarffuing.

Der hun neppe var Aar gammel, er hun kommen til hendis kiere Faders Modersyster, E. oc V. F. *Marine Skram* til Tiele, huor hun udi hendis Huus paa Sex Aars tijd er forbleffuen, Oc des midler thjd, saa vijt Aar oc Alder kunde taale, udi Guds Fryct, Tuect oc Formaning til Herren er blefuen oplært at kiende Faderen at være en Sand Gud oc den, hand udsende, Jesum Christum at være den forlofuede Messiam oc Verdens Frelsere, oc at hafue hannem for Øyen, ja i sit Hierte alle sine Ljffs Dage til at Vandre i hannem oc at vocte sig, at hun icke skulde samtycke i nogen Synd oc icke med villie giøre imod Guds Bud.

Men der bemelte hendis Kiere Faders Morsyster nogen tijd for hendis dødelig affgang, falt udi stor Suaghed oc Siugdum, haffuer hendis kiere Moder der offuer begieret hende hiem igien, fordi hun befryctede, hun hende skulde være til Besuering udi hendis Siugdum; Men endog hun nødig hafde vilde sluppen hende, fordi hun for de gode Dyder skyld, som allerede hos hende lod sig tee, hafde hende meget kier og elskte hende som sit eget Barn, samtycte hun alligevel i hendis Moders begiering, for hun self befryctede, at hun for hendis Suagheds skyld icke kunde haffue den opsiun med hende, som hun gierne vilde, oc at intet aff det gode, som lod sig saa saare vel allerede see oc tee paa hende, icke [sic] aff den Aarsag skulle forlijsis.

Oc er hun saa Anno 1621, der hun vaar 7 Aar gammel, kommen hiem til sin kiere Moder igien, huor hun er bleffuen holt til Skole saa oc til Kydskhed,

Høffuiskhed oc andre Christlige Dyder, til saadanne gierninger at lære oc giøre, som Christne Adelige Jomfruer fast meere Zijre oc Pryde end forgængelig Gulds oc Perlers omhengelse. Oc haffuer hun sig oc saaledis anstillet baade imod hendis Kiere Moder oc alle andre, at hun oc alle hendis Venner haffuer hafft stor Glæde der aff.

Anno 1629 haffuer hendis kiere Farsyster, E. oc Velb. Fru *Maria Below*, S. *Christen Holckis* til Hastrup, venlig været begierende, at hun motte komme til hende oc nogen Stund forbliffue, huilcket oc skeede, saa hun paa et Aars Tijd i hendis Huus er forblefuen.

Mens efterdi at Gud Allermectigste, fra huilcken alle gode Gafuer kommer, hafde begaffuet den S. Frue med synderlige Dyder, Gudfryctighed, Fromhed oc Skickelighed, som saaledis i begyndelsen gaffue sig tilkiende i hendis unge Aare, huorudofuer hun oc aff alle hendis Venner vaar elsket oc affholden: Saa haffuer oc hendis kiere Farsyster Daatter, E. oc Velb. Fru *Elisabeth Daa*, S. *Jacob Vlfelds* til Bauffuelse, aff hendis kiere Moder, Fru *Karine Lange*, saa velsom aff hendis kiere Farsyster, Fru *Maria Below* (udi huis Huus hun da vaar), i ligemaade venlig begieret, at hun maatte forlofuis at bliffue nogen tijd hos hende, huilcken hendis venlig begiering de hende begge hafuer samtyckt, alligevel de ellers nødigt haffde mist hende saa langt fra dennem, efftersom hun da skulle til Norge med forⁿe Fru *Elisabeth Daa*; Dog effterdi det vaar hendis Moder saa stor Glæde, at hun aff alle vaar saa meget elsket baade af fremmede saa vel som hendis egen, vilde hun sligt icke saa slet necte. Er saa fra den tiid vdi 7 Aar forbleffuen hos samme hendis kiere Farsyster Daatter Fru *Elisabeth Daa*, oc dismidler tjd hafuer hun hos hende baade udi Norge oc her udi Danmarck

udi hindis store Bedrøffuelse oc Sorg, der Gud hendis kiere Hoszbonde bortkaldede, saa oc ellers altid med saa stor Fornuft oc Elskelighed omgaaed, at hun der offuer haffuer hafft hende saa kier som hendis egen Syster.

Anno 1637, der hendis kiere Moder vaar meget Siug oc ilde til Pasz, haffuer hun begieret, hende at komme hiem til sig igen, huilcket efter hendis befalning strax er efterkommet, at hun hende udi hendis Suaghed oc ellers kunde tiene med all tilbørlig Daatterlig tienstactighed oc Lydighed, huilcket hun oc lod tee oc see den Stund, hun vaar hiemme oc i hendis Huus, huor aff hendis kiere Moder haffde Hiertens Trøst oc Glæde, oc haffde høy aarsag at tacke den leffuende Gud, som haffde giffuet hende saadan en Daatter, som offuer alting hafde Gud inderlig kier, som ocsaa gjerne baade hørde, Læsde oc talede om Gud oc hans Ord, huilcket gaff sig til kiende, i det hun aff Guds Naade skickede sig der efter oc lod sit Lius skinne for Menniskene, at hendis Himmelske Fader der offuer kunde Prijsis, huor om alle de, som frycte Gud oc haffue kiendt hende, giffue hende Vidniszbiurd. Hun vaar ocsaa som et Gudfryctigheds Exempel i hendis kiere Moders Huus, Læsde self i Bibelen for bemelte hendis kiere Moder oc Gaardsens Folck, saa vel som ofte self Læsde Morgen oc Aften Bønner.

Hun haffuer sig imod en huer udi omgengelse skickeligen, mod sine kierre Velb. Foreldre oc andre, som vaar offuer hende, Lydacteligen oc Tienstacteligen, mod sine jeffnlige Venligen oc beskedeligen, mod dem, som vaar ringere en[d] hun, godvilligen oc mildeligen forholdet, hun hialp gjerne huer Mand til rette, hun lod sit Kierlige Hiertelag tilsiuene mod sin fattige Næste efter hendis efne oc gjorde fattige Folck til gode i huis maade hun

kunde. Ja hun icke alleniste self aff Guds Naade leffuede Christeligen, men end ocsaa formanede andre til det, hun self haffde lyst til, som vaar at frycte oc elske Gud oc at tiene sin Næste, huorfor oc hun igien hafuer meget værít ærit, afholden oc vel unt af alle oc en huer baade i høie oc ringere stand, i synderlighed af dennem, som elskte Gud oc haffde lyst til hans Ord, huilcke hun oc helst omgickis med. Hun hafuer effterlat sig en stor Berømmelse oc et Herligt Naffn, formedelst de vnderskedelige Naadsens Gaffuer, som den gode Gud haffde begaffuet hende med.

Ligesom vi nu haffue hørt beskriffue den Salige Frues Christelig Leffnet fra hendis Barndom all den stund, hun vaar Jomfru, baade udi sin kiere Velb. Moders saa velsom oc udi sin kiere Velb. Faders Morsystems, Farsystems oc Farsyster Daatters Adelige Huuse, saa følger nu effter at tale om hendis Ecteskab oc Christelig forhold fra den Tijd, hun bleff Festemøe, indtil hendis dødelig afgang.

Huad sig derfor Salige Fru *Elisabeth Belows* korte dog meget Yndelig, Kierlig oc Gudfryctige Ecteskab be-langer, Da haffuer E. oc V. Mand *Christian Sincklar* til Sinclarsholm, hendis Bedrøffuede Hoszbond, effter Guds Providentz oc forsiun, der hand baade haffde hørt aff andre fromme Christne saa velsom oc self erfaret aff hendis meget Gudfryctig, Venlig oc Dyderige omgengelse, hendis Gudfryctighed, Dyd oc Fromhed hos andre duelige øffuelser, som saadanne Erlige Jomfruer vel kunde egne oc anstaa, taget aarsage først Hierteligen at paakalde den lefuende Gud, som er Ecteskabs begyndere, at om det kunde skee hannem til Ære oc den S. Frue oc hannem til Salighed, at hand da vilde giffue hannem hende, efter-som saadan en god Hustru, som hun aff Guds Naade

vaar, er en synderlig Herrens Skenck oc Gaffue, oc der hand aff Herren sin Gud haffde faaet suar der om i sit Hierte, saa lod hand Kierligen anlange hos hendis kiere Moder, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Karine Lange*, saa oc hos hendis kiere Velb. Morbrødre oc hendis egne Brødre, om hun maatte hannem til Hustru oc Ectefælle bevilgis: Huilcken hans Begiering bleff oc samtyct den 15 Augusti vdi Viborg Anno 1637. Midler tijd de vaare Festefolck, som vaar paa to Aars tijd ringer 2 Maaneder vrgefer, haffuer den S. Frue skrefuet sin da troloffuede Festemand til mange Dyderlige Bressue, aff oc i Guds Ord grundede, huor aff hand stor Hiertens Glæde oc Trøst fundet haffuer, huorfor de begge oc skulle tacke Gud i Evighed, som selff veed, at hand haffuer verit deris i hannem grundede Vendskabs begyndere, stadfestere oc nu fuldendere. Oc bleff deris Brøllups Høytid i Jesu Naffn anordnet i Viborg i Jydland Dom: 1 Trinitatis, den 16 Julij, 1639 vdi en smuck Anseenlig forsamling.

Samme deris Gudfryctige, Erlige oc Kierligt Ecteskabs omgengelse haffuer Gud Velsignet med den Ynskelig Liffsalighed, at hun er bleffuen som et Fructbar Vintræ i Huset i 3 Aar, 6 Vger oc 5 Dage. De haffuer afflet tilsammen i den Hellige Stand: Først en Søn, fød paa Sinclarsholm den 27 Aprilis 1640 med stor Smerte, som døde noget for Fødselen, vdi huilcket hendis haarde Kaarsz den Allmectige Gud hende Kraffteligen styrckede, eftersom hand baade aff hende oc andre Guds Børn Hierteligen bleff der om bedet oc gaff hende stor Tolmodighed der udi; Gud som hafde gifuet hende hannem, hafde hun kast hannem paa, siden hand beridde hannem i hendis Liff, huilcket kand eractis aff det, som hun selff der om hafde optegnet. Der efter Velsignede Gud deris

hæderlige Ecteseng med en Daatter, S. Jomfru *Dorothea Sinclar*, fød ocsaa paa Sinclarsholm den 16 Apri. 1641, men Gud hafde hende kier, derfor hastede hand med hende aff dette Liff; hun hensoff paa Sinclarsholm den 23 Junij 1641, der hun hafde lefuet i dette Elendige Liff 10 Vger ringer en Dag, saa den gode Gud, huis Gafue hun vaar, tog hende til sig self igien. End nu tredie gang, nemlig i dette Aar 1642, haffuer Gud Allermectigste Velsignet hende med Lifs Fruct; Men der Tiden kom, at hun skulle føde, gick det hende som Propheten siger: Barnet vaar kommen til Fødselens sted, men der vaar ingen mact til at føde, endog hun arbejdede vel meget troligen oc taalmodeligen i Guds Fryct, Bøn oc paakaldelse i saadan Nød med sit Foster at føde. I alle disse hendis haarde Barselsenge gaf den trofaste Gud hende stor Tolmodighed at gierne lijde efter hans Vilie det Korsz, hand hende self paalagt haffde, huilcket hun nu oc ved Christum alt haffuer offuervundet.

Huorledis S. Fru *Elisabet Below* haffuer skicket sig i sit gandske Liff oc Leffnet, oc synderlig disse 3 Aar, 6 Vger oc 5 Dage, bør icke at forglemmis: Thi hun haffuer leffuit et meget Gudfryctigt oc Kierligt Ecteskab med sin kiere Hoszbond, som Sørgeligen leffuer igien (Gud hannem Trøste oc Husuale). Huorledis hun haffuer forholdet sig imod Gud i sit Huus oc mod alle Menniske, Fattige oc Rige, er vel alle vitterligt, som haffuer kient hende, at dct icke er fornøden med mange Ord at berømme, thi Dagen skal aabenbare det, huad for en Christen hun aff Guds Naade haffuer været, oc huad retskaffen Kierlighed hun hafde til sin Næste, Fattige oc Rige.

Huad Gud er anrørende, da haffuer den S. Frue

med sin kiere Hoszbonde den anden Søndag, hun med hannem efter deris Brøllups Høytijd vaar kommen her til Landet til hans Fæderne Gaard Synclarsholm, med største Alvorlig Gudfryctighed forligt sig med Gud, oc bleff da samme Dag med sin kiere Hoszbonde deelactig i Jesu Christi Høyværdige Nadveris Sacramente med stor Hiertens Andact i Gomløse Kiercke ved Sinclarsholm, at alting saaledis i deris Ecteskabs begyndelse, Huuszholding oc all deris jdræt kunde Gudeligen oc Lycksaligen begyndis, fremdragis oc endis, Gud til Ære, dennem begge til Salighed. Oc paa det hendis Gudfryctighed kunde jo lenger oc meere Dag effter anden forøgis oc hendis Tro bestyrckis, haffuer hun ofte med sin kiere Hoszbonde brugt det Høyværdige Herrens Nadvere i Kircken, andre oc til Gudfryctigheds Exempel. Hun haffuer stedse oc altid haft Gud for Øyen, Aften oc Morgen, oc ellers tit oc ofte om Dagen med største Ydmyghed oc Knæfald giort sine Bønner til Gud. Hun haffuer flitteligen søgt Guds Huusz oc altid haft stor lyst til Guds Ord at høre, mercke oc bevare, ja hun icke alleniste med sin kiere Hoszbonde forlystet sig i Herrens Ord om Søndagen oc andre Hellige Dage til den Sædvandlige Guds Tienistis forrettelse i Kircken formiddag, men end ocsaa efter Middag med sin kiere Hoszbonde ladet Siunge oc Læse Guds Ord for dem self, deris Huusz Folck oc andre deris Tienere ligendis omkring Gaarden, foruden de Sædvanlig Morgen oc Aftens bedetimer i Kircken oc paa Gaarden, huor med hun haffuer hendis gandske Huuszgesinde oc Bønder efterlat et Berømmeligt Exempel oc dennem der med til største Gudelighed opvact. Hun icke alleniste gierne hafuer hørt Guds Ord, men ocsaa self ideligen oc gierne læst udi sin Bibel, eftersom hun

hafuer haft stor lyst til at grunde paa Herrens Low Dag oc Nat, huilcket kand seis oc erfaris aff det, som hun med sin egen Haand udi sin Bibel optegnet haffuer oc opskreffuet tijd efter anden mange Herlige Trøste Sprock oc Herlige Bønner baade aff Prædicken, hun hørde, saa oc aff det, hun self læszde i Bibelen oc andre Lærde Mendis Bøger, det som hende til Saligheds vnderviszning kunde være tienligt; in Summa hendis Hierte vaar ved en sand Guds Kundskab oc Fryct ret den Hellig Aands Vercksted oc hans egen Tempel oc Bolig, huilcket altsammen (Gud allene skee Ære) er nu hendis Bedrøffuede Hoszbonde til en Trøstelig Amindelse, hende self til en Prjselig ihukommelse efterlat.

Mod sine Jeffenlige haffuer hun været From oc Venlig, giort gierne efter Christi Formaning det skel, hun vilde haffue; Mod dem, som ringere vaare, haffuer hun beteed sig med all Godvillighed oc Tienstactighed. Hun haffuer været meget From oc Miskundelig offuer de Arme oc giffuet dem gierne Almysse, rundelig brøt Brødet for de Hungrige, klæd de Nøgne oc icke forsagt at giøre de Nødtørfelige got, huilcket de vel maa bekiende med all Tacknommelighed. Mod sine egne Daglige Tienere haffuer hun været From oc god oc formanet dem til Guds Fryct oc Christelige Dyders øfuelser, huor udi hun som en Gudfryctig Matrone haffuer været dem self til Exempel, huilcken hendis fromme omgengelse de nu Sørgeligen beklager, at de den saa snart oc uformodendis skulle miste. Sin efterlatte nu Høy-bedrøffuede Hoszbondis Hierte haffuer hun i sin omgengelse med Fromhed oc Venlighed saa ofte glædet oc været hannem en trofast medhielpere, huor paa hans Hierte torde forlade sig, huor for hand vel ofte i sine Gudelige Bønner haffuer ynset,

oc nu besynderlig, hand som altid vaar hosz hende oc saae hendis store Taalmodighed udi hendis suare Smerte oc døds Nød, om det vaar Guds Villie, hun lenger maatte haffue leffuet med hannem. Men som det Herren behagde, saa er det skeed, oc derforø gierne er tilfreds med Guds vilie: Hand gaff hende, hand tog hende, hans Naffn være benedidet. All trøstens Gud med sin Krafftige Trøst opfylde hans Hierte.

Anlangende hendis Siugdom, da haffuer den Allmæctige Herre oc Gud offuer Medgang oc Modgang, Lycke oc W-lycke, Liffuet oc Døden, icke heller i saa maade forglemt den S. Frue: Men ligesom hand paa den ene side haffuer Ynskelig Velsignet hende i saa mange Maade, saa hafuer hand paa den anden side oc ladet hende forsøge, huorledis hand i dette Lif pleyer at omgaaes med sine kieriste Børn, at de kunde b[il]ifue hans Søns billede ligedanede, i det de lide met hannem, paa det de oc kunde ophøyes med hannem til Herlighed. Men førend den S. Frue blef met Siugdom oc Suaghed angreben, haffuer hun tilforn Gudeligen bereed sig til at tage imod den. Thi den 10 Julij vaar hun til Guds Bord i Sandbye Kircke, oc samme Dag haffuer hun skreffuet i hendis Skriffcalender disse efterfølgende Ord: I Jesu Christi Naffn; Gud være loffuit, som vederquegede mig saa vel oc Lædskede min Siæl med sit Legeme oc Blod i denne Dag, giort mig frimodig i Herren baade til at leffue oc dø, Gud styrcke mig fremdelis i Troen oc Taalmodighed til Enden. Om Fredagen den 29 Julij, før hun bleff Siug om Aftenen, lod hun vdskriffue ved en aff Drengene, som hun self aff Tydsken udsatte oc sagde hannem til, et helt Arck Papjr fuld skrefuen om Tacksigelse oc Guds Loff, nemlig aff et halff hundrede Kong

Davids Psalmer, huilcken findis tryct bag efter denne Lijgprædicken, huor aff kand oc erfaris den Lyst, hun haffde til at tacke sin Gud oc loffue hannem. Siden efter saadan beredelse samme Dag efter Aftens Maaltid befant hun sig noget Suag, Oc efter at hun sig med bøuede Knæ Gud befalet hafde efter hendis Christelig Sedvane oc ynskede, at Guds Vilie motte skee med hende, settende sin vilie vnder hans Vilie, gick hun til Seng; Oc som der efter bleff Siungen oc Læst i Stufuen, Sang oc Læsde hun self med oc sagde til Velb. Fru *Johanna Sinclair*: Dersom jeg fornermer videre Suaghed, vil jeg lade dig det vide, oc bad, at hun vilde gaa til Seng; Vilde saa ingen anden haffue hos sig vden hendis egen Pige, som nogle gange vaar begierende at motte tale til nogen, huilcket hun dog icke tilstedde, men vilde heller være alleene i Rolighed, at hun dis bedre kunde haffue sine Hiertens Tancker hos den Lefuende Gud, paa huilcken trofaste Herre oc Gud hun allene satte sin tillid, oc des inderligere i stilhed holde an hos hannem i Bønnen. Jeg for haabis, sagde hun, at vor Herre vil visselig forløse mig, enten til Lifuet eller Døden. Oc der hendis Pige græd, bad hun hende, at hun icke skulle græde, det bleff vel got, huor om hun vaar forsickret, oc sagde: Skulle jeg nu tuiffle? Oc der paa suarede hun sig self: Ney ingenlunde. Gud haffuer saa tit hiulpet mig, hui skulle hand icke endnu hielpe mig? Atter suarede hun sig self igien: Jo visseligen. Ellers talte hun meget om Guds Ord samme Nat oc det Evige Liffs Glæde oc paakaldede Herren inderlige samme heele Nat, thi hun souff enten lidet eller intet, med mange Trøstelige oc Deylige Sprock aff Guds Ord, hun Trøstede sig med i sit Kald oc Kaarsz, Herren hende paalagt hafde, oc troligen holt hannem

hans Løfter fore, huilcket Sprock icke alle kand ihukommis, ey heller for denne tijds kortheds skyld kand opregnis, Ja det icke heller behoff giøris, efterdi det en huer bevist er, som noget dert omgickis med hende, den store lyst, hun hafde baade til at tale om Guds ord [oc] at læse det, oc iblant andre sagde hun ofte dette Sprock aff den 37 Psalme: Forlyst dig i Herren, oc hand skal giffue dig dit Hiertis begiæringer, oc lengtis megit efter Tijden, dog vilde hun icke sette Gud Tijden for, men da, som tilforn, gaff sin villie under Guds allene gode villie. Der Klocken vaar to, bad hun sin Pige gaa efter Jordemoderen, som hun hafde hos sig, siden der efter sende hun bud efter Velb. Fru *Johanna Sinclair*, som oc kom til hende, spurde, huor det vaar fat, oc bad, at Gud vilde hielpe hende. Huor til hun suarede, at hun icke tuifflede paa Gud, at hand jo visseligen vilde hielpe hende, oc bad, at Fru *Johanna* vilde Læse i en Bønebog, som hun fick hende oc hafde lagt mercke hos, huilcke Bønner hun vilde haffue lest, dennem hun ocsaa efter læsde, ligesom Fru *Johanna* læszde fore.

Om Løffuerdagen der efter, der Morgen Bønnen skeede i Sandby Kircke tiilige, skeede oc samme tijd tillige Bøn aff alle de, hos hende tilstede vaar i Kammersit, baade Adel oc W-ædel, som samtligen bade den Allmectige Gud, at hand vilde hielpe oc styrcke hende, ja hun oc self, liggende paa Sengen, inderligen bad om det samme. Oc som hun der efter opstod oc siuntis, at Fødselsens tijd stundede til, suckede oc paakaldede baade hun self oc de, tilstede vaare, den Barmhiertige Gud (med bøyende Knæ), at hand vilde staa hende bj i hendis tilstundende Nød. Oc sagde hun der efter aff den 121 Psalme: Jeg vil opløfte mine Øyen til Biergene, hueden

mig skal komme hielp etc. Oc som hun da hafde begieret tilforn, at der motte komme bud efter Velb. Jomfru *Beate Lycke* oc begge Præstequinder i Stobye, saa skeede det oc, huilcke oc komme til hende; laa saa stille hen til om Middagen oc tøffuede i stilhed med Taalmodighed efter Herrens hielpfige Time oc ofte i hendis Suaghed bad Gud om Troen oc Taalmodighed at motte beholde, desligeste, at den Trofaste Gud icke vilde legge hende Kaarszet haardere paa, end hun det kunde taale, huilcket hun oc trode hannem til, paa det hun icke aff W-tolmodighed skulle fortørne sin Allerkieriste Himmelske Fader, huilcket oc den Naadige Gud bønørde, som utræckeligen gaffuis til kiende i hendis Kaars oc Siugdom. Efter Middag klagede hun sig moxen intet, men laa mestendeelen stille oc læsde i en Bog indtil om Aftenen, bad saa, Fru *Johanna* ville begiffue sig til Seng, eftersom hun oc da self actet at faa Rolighed, fordi hun befant sig intet synderlig ont at haffue, oc endog Fru *Johanna* icke gierne vilde gaaet fra hende, bad hun hende atter igien, at hun vilde gaa til Seng, saa velsom ocsaa hendis kiere Hoszbond, huilcket de oc (efter at de haffde befalet hende i Guds Vold) gjorde; Men i detsamme kom hendis kiere Broders, Velb. *Henrick Belows*, Frue, Fru *Pernille Quidtzou*, til Gaarden, huilcket hun vaar meget glad ved, oc bleff saa baade Fru *Johanna* oc Fru *Pernille* enda oppe hos hende, til Klocken vaar vngefer Tolff, da begierede hun atter, at de vilde gaa til Seng, thi hun vilde icke umage dennem, før det giordis bedre behoff. Men hendis Pige med Jordemoderen, Preste-Quinder oc andre Quinder, som da tilstede vaare, bleff hos hende.

Oc der Klocken vaar 4 om Morgen, som vaar Søndagen den 31 Julij, sente hun bud igien efter For^{ne}

Fruer oc Jomfru *Beate Lycke*, oc der de strax komme til hende, klagede hun sig meget, laa dog stille ved Sengen, til Prædicken vaar ude. Oc vnder Prædicken, der hendis Pige ville læst i Postillen for hende, sagde hun sig selff at kunde læse, oc læsde saa selff i en fornemme Lærde Mands danske Postil vnder Prædicken. Der bleff oc flittig giort Bøn for hende, baade i Stobye, Sandbye, Gømlose [sic] oc Sørbye Kircker. Vnder Middags Maaltijd paakom hende hasteligen igien stor Suagthed, saa hun befant sig meget ont oc arbeydede saa i nogle Tjmer til ved 3 slet oc imidler tijd raabte, Suckede oc bad, at den gode Gud vilde hielpe hende efter sin Villie, dog med stor Taalmodighed fortøffuede hans Time. Oc i alt sit Kaars bad hun tit oc ofte som tilforn, at Gud vilde giffue hende Troen oc Taalmodighed indtil Enden, huilcket den Naadige Gud oc Naadeligen for Christi skyld bønørde, huorfore den Trofaste Gud skee Loff i Evighed, som lader sine Børn icke fristis offuer Formuffuen, men gjør saadan en ende derpaa, at de det kunde taale. Oc eftersom hun Lijde saa meget hart, oc da bleff tilkiende giffuet, at den gode Gud efter sin alene gode Vilie haffde kaldet Fosteret, huilcket baade hun oc hendis kiere Hoszbonde ofte aff Guds Naade hafde befalet hannem tilforn i deris Bønner, oc vaar ocsaa tilfredtz med Herrens Vilie, blef der end da hent to andre Quinder til hende; oc lod diszmidler tijd til sig kalde hendis Sognepræst, Hæderlig oc Vellærde Mand Her *Jens Lauritzøn*, Guds Ords Tienere til Stobye oc Sandbye Sogner, oc der for^{ne} Quinder nu vare komne, vilde hun intet lade dem befatte sig med hende, for hun først vaar bleffuen deelactig i vor Herris Jesu Christi Legems oc Blods Sacramente. Oc der Her *Jens* vaar nu kommen, efter begge hans Tienister vaar endet, Klocken hen ved

4 slet efter Middag, fulde hendis Hoszbonde hannem self ind til sin nu S. Hustru (som dog icke lenge tilforn vaar gaaed fra hende), da begynte hun strax self at tilkiende giffue den store Smerte, som hun nu i alle sine Lemmer fant oc fornam. Huor paa for^{ne} H. *Jens* Trøstede hende med S. Pauli Sprock 1 Cor. 10: Gud er Trofast etc. Dernest bad H. *Jens*, hun skulle Hiertelig betencke, huad Christus motte lijde paa Korszit for voris Synder til vor Evige Forløszning, der hand motte raabe: Min Gud, Min Gud etc., det samme hendis kiere Hoszbonde oc self repeterede efter hannem; da Trøstede hun sig der ved oc tackede Gud, som vilde giffue osz sin Søn, sigengdis [sic]: Vdi all min brøst er det min Trøst, at Christi Blod haffuer mig forløst. Men efterdi hun besynderligen derfor haffde ladet H. *Jens* fordre, at hun vilde berettis, oc sagde, at det icke vaar lenge siden, hun haffde værít til Guds Bord, oc tuifflede icke paa Guds Vendskab, men dog til sin Troes bestyrckelse vilde hun gierne berettis, bad hun da Folkene gaa ud, at hun vilde tale med Præsten allene. Der efter sagde hun: Mig staar en haard Skole for, oc maa vel see den sidste Kamp oc Strijd i denne Verden, derfor, at jeg nu Mandelige kand Strijde, vil jeg nu berede oc beruste mig der til oc i det Høyværdige Alterens Sacramente annamme min Herre Jesum til mig, at jeg udi hannem kand faa ny krafft oc styrcke imod alle mine Fiender, saa offuervinder jeg visseligen, enten jeg skal leffue eller døe. Gaff saa tilkiende med andactig Suck oc tale, at hun haffde en Hiertens Anger oc Sorg for sine Synder. Jeg (sagde hun) er vndfangen oc fød i Synden, jeg er den gieldslagen Suend, som er bleffuen min Herre Tj Tusind Pund skyldig. Jeg kand icke bestaa for Guds Dom med mine egne gierninger; Thi endog

jeg aff Guds Naade haffuer altid lagt vind paa at tiene oc frycte Gud, saa er dog all min retferdighed for Guds Ansigt som et besmittet Klæde; Dog, Gud skee Loff, troer jeg Stadeligen oc er fuldkommen visz paa, at alle mine Synder ere mig for Jesu Christi Dyrebare Fortieniste skyld tilgiffuen oc forladene; Thi Jesu Christi, Guds Søns, Blod renser oc toer mig aff alle mine Synder, hand bar min Smerte oc tog min pine paa sig; vil nu min Herre oc Gud, jeg skal lenger leffue, Da vil jeg bede Gud om Naade, at jeg jo meere oc mer i hans sande Fryct kunde forfremmis. Er det oc Guds Vilie, at jeg nu skal døe, da vil jeg oc gjerne følge, thi mister jeg dette Tjmelige, saa faar jeg det Evige Gode igien. See jeg er Herrens Tienerinde, mig skee, ligesom hand vil. Nu kortelig (sagde hun), jeg troer Syndernis forladelse, Legemens Opstandelse oc det Evige Liff. Disse samme hendis ord repeterede H. *Jens* igien for hende oc iblant andet bad, at hun Taalmodeligen skulle giffue sig vnder Guds Villie, Døden kunde intet skade saadan Christen, som haffde saadan en Tro, oc om hun skulle end døe, da døde hun ret bereed oc udi det Kald oc Embede, til huilcket Gud haffde selff kaldet hende; thi en Quinde blifuer Salig etc. Der paa bleff hun absolverit oc meddeelt Jesu Christi Legem oc Blod efter Christi Ords indstiftelse med Vel-signelse aff Num. 6. Siden kom Fruerne oc Quinderne ind til hende, oc sende hun strax bud, at Her *Jens* vilde med Folcket falde paa Knæ i Stufuen oc giøre Bøn for hende, huilcket oc skede. Nøget der efter sende hun atter bud, hand vilde gaa i Kircken oc lade Klemte med Klocken, at Allmuen i Byen kunde komme oc giøre Bøn for hende, oc vaar samme tijd en smuck forsamling i Kircken, som Suckede, græde oc bade, eftersom Gud gaf

enhuer i Sinde. Men som hun strax der effter bleff meget Suag, blef der skicket bud til Erlig oc Velb. Fru *Marine V-rup*, H. *Christopher Vlfelds*, som da var paa Møllerødt. Der bleff oc tillige strax sent bud efter Hæderlig oc Høy-lærdt Mand oc velforfaren Medicum D. *Johan Melckor Huphauff*, indvaaner udi Christianstad. Midler tijd bleff hendis kiere V. Hoszbonde stedtze hos hinde oc Trøstede hende Kraffteligen med Guds Ord, huilcket oc veder-quegede hendis engstede Hierte i saadan hendis store Suaghed, huor med hun oc (Gud være Loffuet) ideligen Trøstet sig oc Suckede Hierteligen, at den Barmhiertige Gud vilde staa hende bi oc effter sin Villie hielpe hende. Der Klocken vaar hen ved tre slet (som var imellem Søndag oc Mandag om Natten), da kom Velb. Fru *Marine W-rup* til Gaarden (all Wmage usparet), gick saa hendis kiere Hoszbond udi sit Kammers, oc effter hand haffde noget huilet sig, kom ind til hende igien, oc da som tilforne formanede hende at holde fast ved Herren oc trøste sig ved hans Ord, huilcket hun ocsaa gjorde, efftersom dette var hendis eniste Trøst i saadan hendis store Suaghed.

Om Mandag Morgen kom atter hendis Sognepræst, H. *Jens* i Stobye, til hende, oc H. *Seffren* i Sørbye, som før var kommen, gjorde alvorlig Bøn for hende udi Sandbye Kircke, oc var mange af Byen met Gaardsens Folk samme Tjd i Kircken, oc bleff fremsat aff hannem den merckelig oc trøstelig Sententz, Aanden taler til Meenigheden i Laodicea, Apoc. 3: Huilcken jeg Elsker, den tucter oc straffer jeg etc., med en alvorlig For-maning til alle, som tilstede var, de vilde inderlige sucke til Gud aff Hiertet, at hand vilde hielpe hende, huilcket de ocsaa gjorde. Oc som hand da kom aff Kircken igien,

gick hand ind i Kammersit til hende oc da som tilforn med hendis bedrøffuede Hoszbond, som hos var, trøstede hende af Guds Ord, huilcket icke alt kand ihukommis. Oc som hun da tenckte paa sin Døds Tjme, bad hun hannem læse den Skriffit igiennem, som hun tilforn om Fredagen (som forbemelt) om Guds Loff haffde ladet udskriffue, huor udi Texten, som hun self tilforn haffde betenckt at ville til sin Lijgprædicken haffue forhandlet, fantis aff den 50 Psalme, Oc der hand kom til samme Textis Ord, sagde hun, at det var de, som hun til sin Lijgprædicken vilde haffue, efftersom hun for samme Aarsag var begierende, at hand det vilde læse igien, paa det hun hannem samme Text kunde vise. Der bleff oc sendt bud effter E. oc V. Fru *Anne Bild, Otte Brahe Stensens*, som da var paa Møllerød, saa oc effter Velb. Jomfru *Sophie Galt*, som begge om Mandagen strax komme, saa vel som oc effter Docteren, som oc kom samme tijd, oc var den tijd ringe forhaabning, at hun skulde kunde blifue forløst. Der efter kom H. *Jens* til hende igjen, oc bad hun ham strax, at hand vilde trøste hende med Guds ord i denne hendis store smerte. Dog (suarede hun sig self) huad er denne tijds Pjnactighed at ligne med den Herlighed, som skal Aabenbaris i osz? Da suarede hand: Der udi haffuer I Trøst nock; Oc der hos forklarede samme ord vjdere for hende, Huorpaa hun suarede: Gud skee Loff, da vil jeg gierne lijde denne stacket stund. Siden begynte hendis kiere Hoszbonde self med mange skønne Sprock aff Guds Ord at Trøste hende; Der skeede oc der effter Bøn oc Knæfald for hende aff alle de, som Nærværende vaare. Hendis kiere Hoszbonde, som aff Guds store Naade meget var omhyggelig for altijd at opmuntre hende i hendis haarde Kaars med Guds

Saliggjørende Ords Krafft, var hos hende den gandske Nat imellem Mandag oc Tijszdag oc formanede hende, at hun med hannem skulle tacke Gud oc være frimodig i Herren oc icke bortkaste sin Frimodighed, som haffde en stor belønning. Hun ved hans meget Gudelig oc Krafftig formaning, som her altsammen icke kand indföris, inderligen trøstede sig oc lengtis Hierteligen, at Gud effter sin gode vilie vilde komme oc giøre en god Ende paa all hendis Elendighed oc giffue hende den Ævige Glæde, huor effter hun da saa vel som tilforn offte Hierteligen lengtis, oc som hendis kiere Hoszbonde fast stedtze vaar tilstede hos hende, da, naar hun fant store Anstød oc Suaghed, tog hand offte i med oc bad hende tencke paa Jesu Christi mangfoldige Lijdelser oc altid haffue hannem i sit Hierte, saa som hun jo visseligen altid haffde.

Om Tijszdag Morgen tiligen kom H. *Soffren* ind til hende i Kammersit oc holt hende Guds Ord fore, oc som hun da formerckte, Suagheden at haffue tagit offuerhaand, huor aff hun vel fornam, sin sidste tijd at være for haanden, oc derfor da som tilforn aff Guds Naade beskicket sig Christeligen oc vel til Glædeligen oc med uforsagt Mod at tage imod Døden, naar Gud vilde komme; Hun vaar bered at følge Brudgommen i Brudsalen, Himmerigis Glæde; Hendis kiere Hoszbonde (som fast altid ellers var hos hende med rijg Trøst oc Styrcke aff Guds Ord) oc forbemelte hendis Sogne-Præst til Sinclarsholm da, som tilforn, flitteligen taledede med hende om Himmerigis Herlighed, Troens bestandighed oc en Christen Tolmodighed saa vel som oc om den Wforgengelig Ærens Krone, som Herren allerede haffde henlagt til hende etc.: Da var hun saa Trøstig oc glad i Gud, at det var en Hiertens

Glæde at høre hendis Forstandige oc meget Gudelig Tale om Gud oc det Ævige Ljff, med sammenlagde oc opracte Hænder oc Hierte til Gud i Himmelen Suckede oc Ynskede at bliffue forløst oc fraspent oc være med sin Frelsere Christo, huor efter hun offte end oc i sin Velmact haffde lengtis, som sandferdeligen sigis kand. Imidler tijd blef Siungit mange Trøstelige Psalmer om saadan Christelig beredelse til Døden, som: Jeg beder dig min Herre oc Gud, lad op etc. Item: Herre Jesu Christ, Sand Menniske oc Gud, oc andre flere, da Sang hun saa fri-modeligen oc Trøsteligen med, saa vijt hun kunde affsted komme, at de, som tilstede vare, kunde haffue Trøst der aff at høre der paa.

Der effter begierede hun, at hendis kiere Broders, Velb. *Hendrick Belows*, Frue, Fru *Pernille Quidtzo*, vilde komme til hende, oc bad hende saa, at hun vilde Hilse hendis Hierte kiere Moder oc Brødre, tacke dennem oc bede dennem, at de ville være hendis kiere Hoszbond god for all den gode oc Kierlig omgengelse, hun hafde haft hos hannem, oc tackede hende for sin store Vmage; haffde siden bud effter Velb. Fru *Johanna Sinclair*, Hilsede hende ocsaa Venligen oc tackede hende for all god oc Venlig omgengelse oc bad, at hun vilde Trøste sin Broder i denne store Hiertesorg, oc sagde ydermere til hende: I denne Maanet bleff jeg fød, i denne Maanet bleff jeg Festemøe, oc i denne Maanet dør jeg. Oc begierede der effter aff hende, at hun strax motte komme i hendis Kiste, naar hun vaar død, oc at der motte intet Silcketøy komme i hendis Kiste, Sagde ocsaa til hende, saa vel som til Fru *Pernille* tilforn, at hun ingen Lius vilde haffue baaret for hendis Lijg. Den S. Frue tackede for all god oc Kierlig omgengelse hendis kiere Hoszbonde,

de (Gud være Loffuet) haffde hafft tilsammen fra den første Dag, de nogen tijd bleff hin anden bekiendt, oc hid indtil, oc besynderlig derfor, at hand altid haffde aff Guds Naade saa flittig oc troligen formanet hende til Guds Fryct, oc sagde, at siden Gud haffde samlet dem til haabe, oc de haffde leffuet tilsammen, motte vel kaldis et Jordiske Paradis (Psalm. 133), sagde ocsaa der hos: Jeg veed, det gaar eder aldrig ilde. Oc siden begierde hun, med hendis kiere Hoszbonde at ville være self allene.

Saa tackede de da (Gud allene Æren) begge den gode Gud tilsammen for allehaande utalige Velgierninger saa oc for Aandelig oc Legemlige Gaffuer oc Velsignelser, hand i saa mange maader Faderligen haffde bevist dennem fra den første tijd, de vare komne tilsammen, indtil denne tijd, oc at hand dennem saa vel til dis udi sig bevaret haffde, oc bade, at den Barmhiertige Gud for Christi skyld vilde forlade dem deris Synder; Oc holte samme tijd hendis kiere Hoszbond an hos den Naadige Gud, at om det var hans vilie, hand da vilde spare hende lenger, vilde dog gierne være tilfreds med Guds Vilie, oc satte saa begge deris vilie vnder hans allene Guddommelige gode Vilie, oc med Frimodighed vare forsickrede, at om hand icke vilde haffue hende lenger her, at hand da vist vilde samle dem der, oc at hand deris Gud, som haffde været deris Venskabs begyndere, fortplantere oc fuldendere, (om de end en kaart tijd skulle skillis adt) vilde dog visseligen for sin Allerkieriste Søns, vor Herris Jesu Christi, skyld samle dem igien med Glæde i sit Ævige Herligheds Rige, oc at de da skulle Loffue hannem med alle Vdvalde Evindelige. Siden tackede de huer andre indbyrdis for all Christelig, Kierlig oc oprictig

omgengelse, som de (Gud være Loffuet) tilsammen hafft haffde, Ynskende saa Guds Velsignelse offuer huer andre Hierteligen. Oc der hendis Bedrøffuede Hoszbond sagde ydermere, at den Allmæctige Gud kunde endnu hielpe hende, endog der siuntis ringe forhaabning om Ljffuet, da suarede hun: Mand skal udvelge det beste aff to, forstaais: om det var Guds Vilie, da vilde hun helst døe. Hun sagde oc: Jeg vil vel leffue, Men Tj gange heller døe. Thi hun (Gud være Loffuet) haffde formedelst Troen faaet Smag paa et langt bedre Ljff end dette Timelig oc For-gængelige Liff, effterdi hun leffuede i Guds Søns Tro oc kiende Faderen en Sand Gud at være oc den, hand ud-sende, Jesum Christum, huilcket er det Ævige Liff; Oc effterdi hun trode paa Jesum Christum, saa haffde hun det Evige Liff her i Naadsens Rige oc nu paa Siælens vegne i Ærens Rige. Oc som hendis kiere Hoszbond tilforn samme Tijszdag Morgen talte med hende, at der endnu vaar forhaabning om Liffuet, om det var Guds Vilie, da suarede hun: De kunde vel saa sige for eder, men ieg føl vel, huad jeg føl. Fru *Marine W-rup*, som tøffuede vngefer til mod Middag, tog sin affskeep fra den S. Frue, da tackede hun hende venligen for hendis W-mage, at hun haffde besøgt hende, oc bad hende Hilse alle sine Børn, oc sagde der hos, at hun haabede snart at finde *Christentze*¹⁾ i Guds Rige.

Der bleff til den S. Frue anvent megen fljyd oc brugt de middel oc raad; som optenckis kunde; Oc i synderlighed, aff Guds Naade, bleff der flitteligen bedet for hende baade for oc der effter aff mangt it Guds Barn inderlige. Her *Jens* kom siden ind til hende, da begynte hun self at

¹⁾ Maaske Christentse Ulfeld, Fru Marines Datter.

tacke Gud for Skabelsen, Igienløsningen oc Helliggiørelsen, oc besynderligen Trøstede hun sig der ved, at hun i den H. Daab var bleffuen et Guds Barn, oc Gud haffde giort en Evig Pact med hende etc. Her *Jens* førde hende der med til sinde aff Oseæ 2 cap.: Jeg vil Troloffue mig med dig i Evighed; Item Eph. 5: Christus elskte Meenigheden oc gaff sig self etc. Huortil hun suarede: Huo troer oc lader døbe sig, skal der ved Salig bliffue, it Nyfød Menniske er uden Suig, som ey skal døe men leffue etc. Oc som hun altid i hendis Velmact Hierteligen, aff Guds Naade, elskede Fattige Christi Lemmer oc Trøstede dennem i deris Nød, Fattigdom oc anden Elendighed med Almisze oc i andre maade, forglemte hun dem icke heller da i hendis store skrøbelighed oc yderste, men bad hendis kiere Hoszbond, at hand skulle betencke de Fattige med Rug oc Korn. Hun bad got for Kongen oc ynskede, at Gud ville regiere oc bevare hannem. Der effter lod hun sine Tienere oc Folck indkalde oc haffde en synderlig Tale til den største part i Særdelished med Formaning oc Lærdom, saa at baade en oc anden, som nærværende vare, icke kunde holde sig for Graad, oc huer, som det hørde, maa vel tencke der paa, saa lenge hand leffuer. Hun formanede dem til at tiene troligen, oc tuilede icke paa, at hendis kiere Hoszbond jo skulle lønne dem vel; raade dennem fra Lætferdighed, Druckenskab, Hofferdighed oc W-troskab, oc at de skulle frycte Gud oc skicke sig Vel, oc om Menniskene icke ville lønne dem, sagde hun, at Gud vilde det giøre, Naar det gick dem, som det da gick hende (forstaais: naar Dødsens Tjme tilstundede). Saa vende hun sin Tale til lille Jomfru *Kirstine Sinclair* oc ynskede, *Abrahams, Isachs oc Jacobs Guds Beskermelse* at motte bliffue

offuer hende, befalede hende inderlige i Guds Vold, oc at samme Gud vilde giffue hende et Lydactigt Hierte til at frycte sig oc Kierlighed at elske sin Næste. Siden racte hun H. *Jens* Haanden, ynskede, hand sit Kald med all flijd motte forestaa i Guds sande Fryct, oc tackede hannem oc ynskede, at Guds Ord motte haffue sin fremgang, oc sagde atter: I skal haffue tack, for I haffuer Lært mig Guds Ord oc meddeelt mig det Hellige Sacramente, vj skal sætte Krantzen paa huer andre. Desligeste tackede hun Hæderlig oc Høylærdt Mand D. *Johan Hyp-hauff* for hans haffte W-mage oc bad, hand saa vel vilde hielpe de Fattige som de Rige: Ynskende saa Guds Velsignelse offuer dem alle oc slog ad dem med Haanden oc bad dem gaa. Der efter begierede hun, at den Psalme motte Siungis: Jeg beder dig, Fader i Himmerig, i Troen mig bevare etc. Oc der de kunde icke Tonen der til, begynte hun selff med stor Besuærlighed at ville siunge oc føre dem paa Tonen, kunde dog icke komme frem der med.

Siden bleff hendis Maal meget besuærligt formedelst den Kløgelse oc opkastelse, hende paakom oc varede offuer to Tjmer, udi huilcket Kaars saa vel som andre hendis Suagheder den gode Gud gaff hende efter hendis begiering Troen oc Taalmodighed, huorfore hannem skee Loff i Evighed, saa at de, det saae, haffde høy Aarsage til at tacke Gud derfore. Oc talede baade Her *Jens* oc hendis bedrøffuede Hoszbond til hende midler tijd om Guds Ord oc bade, Gud vilde hielpe hende, huor ved hun oc idelig med frimodighed trøstede sig oc bad, at den gode Gud vilde giffue hende hendis Maal indtil Enden; Thi hun for den megen opkastelse icke vel kunde tale. Der efter kom hun smuck til hendis redelig Maal igjen

oc iblant andet sagde strax: O, for alle de Domme vil Menniken felde offuer mig, naar jeg er borte. Huor til hendis kiere Hoszbond strax suarede: Gud være Loffuet, som haffuer Dømt eder Retferdig ved Christum, I haffuer intet behoff at passe paa deris Domme; huor ved hun Trøstede oc glæde sig, begierede saa at haffue sin Seng forandret, som oc skeede. Oc der hun saa noget lijdet haffde liggit oc befant sig da saa frisk, som hun icke lang tijd tilforn haffde giort, thi Dødsens Tjme stundede til, Paakom hende atter hasteligen it Dødeligt anstød, dog sagde hun midler tijd til hendis Pige: Er dette icke en stor Glæde oc Naade aff Gud, at mit lille Barn er for mig i Himmerige? Det er gaaet mig, ligesom naar en stor Herre sender bud for sig i Veyen, huor hand vil komme. Men effter den tiid, der mand utryckeligen fornam, at Forløsnings Tjme stundede til, da taledede hendis kiere bedrøffuede Hoszbond med hende fast uden affladelse til det yderste, oc H. *Jens* undertiden oc Trøstede hende i hendis Døds Kamp aff Guds Ord med mange Trøstelige Skriftens Sprock oc Sententzer, huilcke icke alle her kunde opregnis. Hun selff trøstede sig oc sagde med Paulo Phil. 1: Christus er mig at Leffue oc at døe en baade. Her *Jens* holt hende forre, at Gud vilde snart tørre Graaden aff hendis Øyen, Apoc. 7, Oc Trøstede hende ved Christi Glædelige Ord hos Johannem i det 14: I min Faders Huus etc. Naar hun hørte disse oc dislige glædelige Sprock aff Skriften, løffte hun ofte sine Hænder op oc sagde: Gud skee Loff. Hendis Hoszbond sagde (iblant anden Rjg Trøst, hende bleff med[d]eelt): Det, I haffuer saa ofte inderligen begieret oc bedet om, det fornemmer I nu at den gode Gud haffuer bønhørt eder udi, at hand vilde gifue eder Troen oc Taalmodigheden

indtil enden, thi det vederfaris eder nu. Saa tackede hun Gud, oc kunde man fornemme hendis Aandelige Glæde, w-anseet hun laa i saadan Døds Kamp, thi hun tackede ofte Gud oc læszde selff mange Sprock rædeligen effter, somme kunde hun icke udføre, dog hun sacteligen stræbede effter at vilde dennem fremføre.

Hende bleff forholdet det, Aanden siger Apoc. 14: Salige ere de Døde, som Døe i Herren her effter etc. Ja om den Evige Fryd oc Glæde bleff der talt, huor der var got at være. Hun glæde sig der offuer oc sagde aff en Psalme: Gud være Loffuet i Evighed aff mig oc din gandske Meenighed, mig skee aff din Naade, ligesom jeg bad vdi alle maade. Her *Jens* læste det Vers aff Psalmen for hende: Dit Legems Lem er jeg uden tuiff, det er min Hiertens Glæde etc. Item: O, min kiere Herre Jesu Christ, gjør dig etc. Ja, at hendis sidste ord motte være Christi Ord paa Kaarszit: Fader i din Haand befaler jeg min Aand. Disligiste bleff dette aff Psalmen hende forholdet: Naar Øynen bryste, oc Siunen forgaar etc. Oc som Dødsens Tjme stundede jo nærmere oc nærmer til, saa at Hørelsen begynte at forgaa hende, Strøg hun Hatten til side fra hendis Øre oc tog hendis Bedrøfuede Hoszbond om Halsen, bøyede hans Hoffuet neder til sit Øre oc sagde: Taler høyt. Saa holt hand da fast idelig ved at tale til hende aff Guds Ords Rjge oc Søde Trøst, at hun nu skulle faa Troens Ende her fra, Siælens Salighed, oc faa Evige Ro oc Huile, Ja Nyde en Evig Sabbath; Oc holt saa ved stedtze med stor fljyd, saa megit Gud hannem der til gaff Naade, at foreholde hende aff Guds Ord. Saa at, w-anseet hand haffde stor Aarsage at være Hiertelige Beproofued [sic], saa bleff hans Hierte dog læt oc glad i Herren for den store Naade, hand saae den Salige Frue

haffde, baade at Trøste sig med Guds Ord oc at Tacke Gud, saa lenge hun kunde tale, saa vel som oc ved hendis Bjstandighed indtil enden, oc at den gode Gud, som haffde begynt deris Venskab udi sig, endede det oc nu udi sig. Oc der hun omsier da haffde lagt Maalet, giordis der alvorlig Bøn med Hiertens Suck oc ydmyge Knæfald for hende til den Barmhiertige Gud baade aff hendis Bedrøffuede Hoszbond oc alle, som tilstede vaar.

Oc der hun saa i Christi Krafft haffde Strjdet med Dødsens Angist, da Hensoff hun i Christo Sødelligen oc Saligen, der Klocken vaar it Korter offuer It effter Midnat imellem den 2 oc 3 Augusti, der hun haffde Leffuet i denne Elendige Verden 29 Aar ringer 20¹⁾ Dage. Vare tilstede, der Salig Fru *Elisabeth Below* døde, hendis kiere V. Hoszbond, Velb. Fru *Johanna Sinclar*, V. Jomfru *Sophie Galt*, Velb. Jomfru *Klare Most*, D. *Johan Melchior Huphauff* sampt Her *Jens*, Sogne Præst til Sandby, oc andre gøt Folck flere.

Ligrædikenen er decideret til *Christian Sinclar* til Sinclarsholm. Efter Fortalen, der er dateret: Lund d. 28. Januar 1643, følger et latinsk Epigram af *Peder Vinstrup*. I Ligrædikenen findes ikke faa forældede Udtryk og Vendinger, saaledes f. Ex.: Nagsiug, Nagsiughed o: Vranten, Vrantenhed (S. 4), Blaffert, en lille tysk Mynt: «den ringeste Skerff oc Blaffert» (S. 149), Lax: «Nu fickst du Lax, nu fickst du ret skam, mester Belial» (S. 166), Pille, en ringe ubetydelig Del: «oc der icke vaar en heel Pille paa hannem» (S. 204).

¹⁾ Læs: 22 eller 23.

Efter Ligprædikenen følger til Slutning: «Tuende Deylige Bønner, som Salig Velb. Fru *Elisabeth Below* faa Dage, førend hun hensoff i Herren, aff Davids Psalme aff Tydsken udsat haaffuer, huilcke her effter hendis Lijgprædicken burde at Tryckis, hende til en Christelig Almindelse [sic] oc andre efterleffuende Guds Børn til en Daglig oc Salig Brug.»

Knud Olufsen Brockenhuus.

(1552—1599.)

Erlig, velbørdig och salig *Knud Brochenhus* thil Nebstrop vaar fød paa Hoffuidstropgaardt sancti Pouels dag, ther mand schreff aar effter guttz byrd 1552.

Hans fader er erlig och velbørdig *Oluff Brockenhusz* thil Sebbergaard. Hans muoder er erlig och vellbørdig frue *Ellse Stienn*, som endnu begi leffue. Hans farfader vor erlig, velbørdig och s: *Johan Brockenhus* thill Volersleffgaardt i Fynn. Hans fadermoder vor erlig, velbørdig och s: frue *Giese Timand*.

Hans Moderfader var erlig, velbørdig och s: *Chresten Steenn* thil Hoffuedstrupgaard. Hans mormoder vor erlig, vellbørdig och s: frue *Ingeborig Lono*, *Jesper Lonous* dater aff Rudgaardt.

Videre att opregne affgangenne *Knud Brockenhusis* her kompst er vnødig, effterdj thet er fast vidterligt, at hand er komenn aff gott, erlig adels folck her vdi rigit.

Och der hand vor siuff aar gamell, forsende hans forelder hanum thill Aarhusz skuolle aff den guode mining, at hand der skulde lerre bode gud fryctighed och thuct. Som hand der enn thid lanng effter sinne forelders tycke vor optuctit, sate hans forelder hanum till erlig, velbørdig och salig *Erik Lange* thil Engelstholm, som den thid haffde Droningborig vdi for-

lening, huor hand och vor huos hanum vdj threj aar. Der nest sate hans forelder hanum thil hogborne første hertug *Hans den Elder*¹⁾ thil Sønderborig, och effter ad hand haffde verit huos hans førstelig naade en tid lang baade for hans naadis bilager och effter, bleff hand aff hans forelder forskickit thil Thysland, huor hand første thiente hogborne første landgraff *Jorgen* aff Hesen. Och som hand der nogen stund haffde verit, bleff hand til-sindtz sig videre at vilde forsøge och begaff sig vdj thieniste huos biiscob van Estad²⁾, huilken som och gjorde salig *Knud Brockenhusz* verachtig. Ther effter drog salig *Knud Brockenhusz* thil churførst van Mentz, biscob *Daniel*, ercki biscob oc Romsche rigis cantzler, huos huelken s: *Knud Brockenhus* tiente en thid lang vdj gaarden for enn hoffsinder och stod hans f: naade forborde, och medler thid s: *Knud Brockenhus* vor hoes hogbe^{te} curførst van Mentz, gjorde hand thuende tog, et vdj Franckrige, der den krig vor emelum kongen aff Franckrige och the Hogenother, och thet andit vdj Nederland emelum kongen aff Spanien och the stader, huor hand paa ett aars thid lod sig bruge huos hogbe^{te} kongen aff Spanien emod for^{ne} the stader och vor same tid forornet at vare paa fanen, indtill the Spaneer fick erobert Mastrich. Och naar hand nogen tog haffde fuld endt, begaff hand sig igien thill hoffue thill Mentz, huor hans tieneste igien stod hanum oben for, och hand daa igien indtrad vdj hans ampt och besteling. Och der hand haffde fuldendt det thog vdj Nederland, begaff hand sig igien til Mentz och der bleff nogen stund, indtill hand

¹⁾ Her menes den, hvem vi i Reglen kalde Hans den Yagre.

²⁾ o: Eichstädt.

bleff thilsindtz at vilde begiffue sig hiem vdj sit federne rige, som da haffde verit vdj Thyskland vdj tholff aar och sig der saa skickit och forholdit, som baade thyske och hans egne land[s]mend aff adell, som haffuer medlertid verit vdj hans omgengelse, vell schall giffue hanum loff och vindisbørd.

Der hand nu vor hiem komen aff Thyskland, bleff hand hieme huos hans forelder paa fierde aar, indtill hand aff gudtz forsynn och aff sine forelders och veners raad begaff sig vdj det helig ecteskab med erlig och velbørdig jomfrue *Anne Jensdatter*, s: *Jenns Marquorsens*¹⁾ datter aff Lengsholum, och stod dieris brølup paa Skauange vdj Vendsøsell ved sanctj Laurentij tide, der mand schreff gudtz aar 1584. Och haffuer siden leffuit femtann aar samen vdj ecteskab christellig och kierlig, och vdj same dieris ecteskab haffuer gud almictigste begaffuit denum med tuende børn, huelke den euiig gud strax vdj dieris ongdoms aare igien till sit euiig rige haffuer heden kalditt.

Och nu forgangene sancte Oluffs dag it aar besøgte gud hanum med kors och sygdom, och der hanns forelder fornam, at hans sygdom formieridis, drog dj offuer thil Vendsøsell thill hans gaard Nebstrop och forde hanum med sig her offuer thill dieris gaard Sebbergaardt, huor hand paa dett neste vor it aar, och medler thid søcte raad och remedie thil hanns siugdom och thil hanum lod hinte hoglerde mand docter *Hans Paludanus*, som gjorde sin største och yderste flid, endog hans konst och cura lidit kunde formaa imod døden. Och hanum vdj same hans languarendiz siugdom møgit gott

¹⁾ Af Slægten Rodsteen.

adels folck besøcte, baade aff raadit och andre, saa vell som och prestemend. Och haffuer salig *Knud Brockenhusz* borit hans kors och languarindis siugdom tholmodeligen, som alle schall giffue hanum vindisbørd om, som dagligen vor vdi hans omgengelse. Och hand thit och offte vdi same hans sygdom brugte det hoguerdige sacramente, och lige som salig *Knud Brockenhus* vdi sin velmact altid fryctet gud i hemerig och hørde gierne hans salig ord, saa haffuer hand vdi lige maade vdi denne sin languarinde siugdom och saa elskit gud och med glad hierte gierne hørt gudtz ord, och der for icke aleneste huer søndag haffuer ladit kalde til sig hederlig mañd her *Niels Nielszen* i Barmer, sogne prest her samestedtz, och hørde den rete søndagz euangelij forklaring aff hanum, men och saa haffuer ombedit hanum, at hand vnder thiden om vgen vilde besøge hanum och baade lese for hanum aff bibelen och i ander maade trøste hanum aff gudtz ord paa sin salighedtz vegne, huilk[et] den danemand och saa gierne haffde giort. Men thisdagen, som vor denn 17 jullii, haffuer siugdome[n] slet fonget offuerhand, och der hans kiere søster sad huos hanum oc gred, haffuer salig *Knud Brockenhusz* thalit saa till hinder: Gred icke, søster lile, thj gud vel dog haffue sin vilge fram. Och ydermeere sagde salig *Knud Brockenhusz* til hinde, der hun sporde hanum thil saledis: Broder lile, hur lider dig? daa suarit hand: Søster lille, ret vell, som gud vil. Och sagde fremdielis til hinde, at hand nu veseligen fornam den rete tid at verre forhanden, paa huelken gud vilde kalde hanum fraa denne elendig verden heden thil sin euige herlighedtz rige. Der fore lod salig *Knud Brockenhus* strax kalde for^{ne} gudtz ordtz thiener thil sig, som icke aleneste

thrøste hanum med gudtz ord, men och saa epther hans guode begiering vuerdeligen paa sit embis vegne antuorde hanum dett edele Jesu Christj legums och blodtz sacramente, och siden med bøn och paa kaldelse sate sin sag vdj gudtz hand. Der effter der hans kiere moder med gredindis thore bød hanum guod nat och sagde: Gud beuare dig, barn lille, och giffue dig en guod nat; jeg hobis, jeg haffuer verit dig en guod moder; du haffuer verit mig it gaat lydickt barnn: Daa haffuer salig *Knud Brockenhus* friligen suarit: I haffuer retligen verit mig en guod moder, saa gud løne eder der for, och bød saa sin kiere moder guod nat och sagde: Gud giffue eder, moder lille, en guod nat och gjører vell och verer min kuone guod. Siden laa hand gandtze stelle och tholmodeligen, och det siste ord, som hand thallede, vor dete, at hand oploffte sin høgref hand och lagde denn paa sin brøst och sagde: O Jesu. Menn der klocken vor imelum 11 och 12 om naten, begynte hans melle at feille hanum, och iblant ander herlige sentenser, som forbemelte gudtz ordtz thiener opleste for hanum, daa haffuer hand och saa brugt dene aff det 3 capitel huos euangelisten Joannem: Saa elste gud verden etc., och bad hanum kryste paa sin hand, om hand stadeligen throde sadant i sit hierte, daa haffuer salig *Knud Brockenhus* kryst hans hand saa hart, at det var stuor vnder. Och der effter mod 12 slett om naten er salig *Knud Brockenhusz* sødeligen hensoud i herenn i gaat folckis neruerelse, som vor hans kiere suager, erlig och velbørdig mand *Thamis Galskytt* til Huidstedgaard, och hans kiere søster, erlig och velbørdig frue *Ingeborig Brockenhusz*, och jomfru *Doritj Prep*, vdj huis arum gud hanum heden kaldit, saa och her *Niels Nielsen* i Barmer

och ander flere gott folck, som paa for^{no} tid vor thilstede och saa salig *Knud Brockenhusis* guode och christelig endeligt.

Disse biografiske Optegnelser, der have været bestemte til at optages i Ligprædikenen over *Knud Brockenhuus*, findes i et Kvarthaandskrift i «Danske Kongers Historie» i Gehejme-arkivet. De ere skrevne med en almindelig Skriverhaand fra det 16. Aarhundrede. Paa Haandskriftets Omslag er skrevet med en anden Haand: «Thenne scrifft om S. oc W. *Knud Brockenhuss* haffuer hans Fader, E. oc W. *Oluff Brockenhuss* til Sæbergaardt, sent mig 21 Avg. A^o 1599. Sepultus est in Sæberkloster 28 Avg. 99.» Denne Optegnelse skyldes formentlig den gejstlige, der har holdt Ligprædikenen. Hverken Texten til Ligprædikenen eller Textforklaringen findes i Haandskriftet.

Ved Udgivelsen af dette Stykke er fulgt den Regel kun at lade Egennavne begynde med store Bogstaver.

Mette Vilhelmsdatter Dresselberg.

(1600—1635.)

Stilhed oc Haab,
 de Christnes Styr-
 cke oc Seyr.
 Erlig oc Velb. Frue,
 nu Salig hos Gud,
 Fru
Mette Dressel-
berg til Vognserup, hendis
 V. Naffn oc Christelig Leffnit,
 til en hederlig Ihukommelse.
 Beskreffuen
 Aff
P. J. K.
 Sogneprest til H.

Prentet i Kiøbenhaffn, aff Salomone
 Sartorio, Aar 1640.

[4to.]

Den Erlig oc Velbiurdig (nu Salig hos Gud) Frue, Fru *Mette Dresselberg* til Vognserup, hendis Adelig Biurd oc Herkomst, Christelige Optuctelse, Gudfryctige Liff oc Leffnetz Fremdragelse oc Salige Affskeed fra denne be-drøfuelige oc ælendige Verden er anlangendis [sic]: Da vaar denne Velbiurdige oc Salige Frue fød paa sin Fæderne Gaard Vindinge, der mand skreff effter Guds biurd Aar 1600 den 26 November om Aftenen, der Klocken vaar 5, aff disse effterskreffne Erlige oc Velbiurdige Forældre. Hendis Fader vaar Erlig oc Velb. Mand Salig *Wilhelm Dresselberg* til Vindinge, fordm Landsdommer her vdi Seeland oc Prælat i det hederlige Capitel til Lunde Domkirck i Skaane. Hendis Moder vaar Erlig oc Velb. Frue, Salig Fru *Karen Grubbe*. Hendis Farfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Niels Anderszøn Dresselberg* til Stichtsbierbye. Hendis Farmoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Johanne Ruud*. Hendis Faders Farfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Anders Hinrichszøn Dresselberg* til Lyngbyegaard, Erlig oc Velb. *Hendrich Jenssons Dresselbergs* oc Fru *Kirsten Billies*¹⁾ Søn til Lyngbyegaard. Hendis Faders Farmoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Abel Quitzaw*, Streng Ridders Herr *Dirich Quitzaw* oc Frue *Karen Parchmans*²⁾ daatter aff Sandager i Fyen. Hendis Fader[s] Morfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Hans Rud* til Vognserup, Erlig

¹⁾ o: Bilde.

²⁾ Læs: Portmand.

oc Velb. gammel *Peder Ruds* oc Fru *Ingeborg Bahners*¹⁾ Søn aff Vognserup. Hendis Faders Mormoder vaar Erlig oc Velb. Fru *Anne Knob*, Erlig oc Velb. *Lauritz Knobs* oc Fru *Tale Baads* Daatter aff Gylleboe i Skaane.

Hendis Morfader vaar Erlig oc Velb. Mand *Eiler Grubbe* til Lystrup, som vaar Danmarckis Rigis Raad oc Cantzeler. Hendis Mormoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Elsze Biørns* daatter²⁾. Hendis Moders Farfader³⁾ vaar Erlig oc Velb. *Sigvort Grubbe* til Valdbyggaard, Erlig oc Velb. *Niels Grubbis* oc Fru *Karen Bildis* Søn til Alszløff. Hendis Moders Farmoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Mette Vlfeld* til Lystrup, Erlig oc Velb. *Palle Anderszøn Vlfelds* oc Fru *Rigitze Basis* Daatter til Huer-ring i Fyen. Hendis Moders Morfader vaar Erlig oc Velb. *Biørn Steensen*²⁾ til Hoffdale, Erlig oc Velb. *Steen Steenszøns*²⁾ oc Fru *Merete Skaldris* Søn til Hoffdale. Hendis Moders Mormoder vaar Erlig oc Velb. Frue, Fru *Merete Gedde* til Spannerup, Erlig oc Velb. *Knud Giedde* til Tommerup oc Fru *Zidse Brostrups* Daatter.

Aff disse Forskreffne Erlige oc Velb. Forældre oc Fædre haffuer denne Velb. S. Frue hendis Oprindelse oc Adelige Herkomst, huilcket vider at vdføre actis wfornden, effterdi det er en huer nocksom vitterligt, at hun baade paa Færne oc Mørne er fød oc kommen aff god oc gammel Adelig oc Ridderlig Stamme.

Men enddog det er i sig selff vel loffligt oc got at kunde gaae vid tilbage i Slectebogen oc at være kommen aff de ypperlige, ædle oc gode, som Salomon bekiender

1) Kaldes af andre Johanne Banner.

2) Laxmand.

3) Orig. har urigtig: Fader.

Prov. 17 v. 6, der hand siger: Forældrene, naar de ere fromme, da er det Børnene en stor ære, dog alligevel er det icke den rette Nobilitet oc Adelskaff, huor med m̄and kand bestaa for Gud oc teckis hannem. Men den rette Adelskab giffuis osz i Daaben, huor wi iføre osz Christum, ved huilcken osz giffuis Troens Skiold oc Salighedsens Hielm, oc wi aldelis¹⁾ til Adelskab med, i oc ved Gud seiff, effter som hand haffuer giffuet dennem Mact at blifue Guds Børn, Joh. 1 v. 12, huilcket den S. Velb. Fruis fromme Forældre haffue vel vist oc forstaait sig paa, oc derfor først betimelig effter Christi Raad oc Formaning ved Bøn oc den Hellig Daab offret hende Gud Herren igien, som dennem hende gaff, oc ladet hende i Daaben ved den rette Vjnstock, Jesu Christo, inpodis, at voxe oc bliffue sin Herre oc Gud en plantelse til prjsz, mandeligen, bestandeligen at stride vnder Christi Jesu Fane oc bevjse Gud en trofast Tieniste vdi Hellighed oc Retfærdighed alle sine Liffs dage, som kunde være hannem teckelig oc behagelig.

Dernest ved en god flittig fremdragelse vdi Guds fryct til Dyd oc ære, huilcket hielper synderlig der til, at mand standhaftig kand holde det Løffte, som giøris i Daaben, saa mand lærer at henge hart ved Gud, i huad Nød oc Stød der kand paa komme: Nu til en god Omgengelse med sin Ectefæle, Børn oc Folck, inden oc vden Dørrene, naar mand kommer i Ecteskab, huilcket Syrach vel viste, der hand siger: En Quinde, som er vel optuctet, staa icke til at betale, etc. Huorfore hendis kiere Velb. S. Forældre haffue strax, der hun vaar 6 Aar gammel, holt hende Skolemester for hiemme vdi deris

¹⁾ ∴ adles.

Husz, som hende flittig haffuer vider optuctet vdi Guds Fryct oc andre Christelige Dyder aff Gudeligheds øffuelser, vdi huilcket hun er oc bleffuen fundit bestandig oc tro til hendis sidste Andedræt i denne Verden. Oc haffuer denne S. Frue været vnder samme Skolemesters disciplin nesten i 4 Aar, indtil hun vaar 10 Aar gammel, oc dis midler tid vdi saadan hendis Vngdoms Aar haffuer hun sig vel forbedrit vdi Høffuiskhed, Tuctighed, Fromhed, Stilhed, Sactmodighed oc andre saadanne Dyder, som saadanne Adelige Jomfruer vel anstaar. Huor vdoffuer hun hafuer været sine kiere Velb. Forældre et meget kiert oc lydigt Barn, all den stund hun siden vaar stille hiemme hos dem i deris Husz. Huor om hendis K. S. Fader tid oc offte for hendis K. efterlatte bedrøffuede Huszbonde gaff hende det Vidniszbyrd, at hand kunde sige med en god Samvittighed, hun aldrig fortørnit hannem enten med Ord eller Gierninger.

Effter som da denne S. Velb. Frue, Fru *Mette Dresselberg*, med sin Gudfryctigheds Dyd oc Fromhed, der hos andre duelige øffuelser, som saadanne Erlige vnge Jomfruer vel kunde egne oc bequemme, haffde indlagt sig strax i sin fremvext aff den Stamme et sønderligt flittigheds oc Fromheds Naffn oc berømmelig efftersagn, da haffuer Erlig oc Velb. Mand *Frederich Parszberg* til Crapstrup¹⁾ taget der aff Aarsage, efter Guds Faderlige providens oc indskiudelse, med Forældris, Slect oc gode Venners Raad oc tilskyndelse kierligen at lade anlange hos hendis Erlig oc Velb. Forældre, om hun hannem til Hustru oc Ectefæle maatte bevilgis, huilcken hans Erlig oc velmeente kierlig Begiering bleff oc samtyckt, saa at

¹⁾ Læs: Knapstrup.

deris Bryllups Høytid bleff anordnet oc holdet i Nestved Anno 1616 Søndagen næst for S. Johannis Baptistæ Dag.

Saadan deris Christelig oc meget kierlig Ecteskab, som haffuer varet paa det 19 Aar, haffuer Gud Allsommectigste rjgeligen velsignet oc prydet med 11 Velb. oc deilige Børn, 6 Sønner oc 5 Døttre, som ere Erlig oc Velb. *Niels, Wilhelm, Werner, Mandrup, Eiler Parszberg* oc en liden, som bleff død fød; Item Erlige oc Velb. Jomfruer Jomfru *Elisabeth, Jahanne-Catharine, Riqitze, Else* oc *Abigael Parszberg*, forvden det 12 Barn, som Gud Allsommectigste nu bortkaldede denne S. Velb. Frue med; aff huilcke forn. Adelige Børn de 7 ved Døden for deris S. Velb. Moder er henkaldet, thi deris Siele behagede Gud, oc derfor hastede hand med dennem fra dette onde Liff, de andre 4, som er Velb. *Niels, Wilhelm, Werner* oc *Mandrup Parszberg*, leffuer igien, saa lenge som det behager Gud. Den Barmhiertige gode Gud effter sin Faderlige Vilie naadeligen fremdelis bevare dennem, at de vdi Guds sande Fryct, Christelige Dyder oc Adelige Øffuelser maatte tillige med Aarene opvoxe, Gud til ære, deris K. Velb. Fader til glæde, saa oc den gandske Stamme til berømmelse.

Midler tid at denne S. Frue saaledis leffuede i sit Ecteskab, vaar der ingen ting, hun fantis mere omhyggelig for, nest Guds Venskab, end dette, at hun som en ret dydig Matron kunde elske oc ære sin hierte Allerkieriste Huszbonde oc giøre, huis hannem kunde være til Villie oc Velbehag, oc sit Husz flitteligen oc forsiunligen forestaa. Maa derfor hendis K. Høybedrøffuede Huszbonde vel bekiende med Salomon, Prov. 31: Huo som haffuer Lycke til en Dydig Quinde, hun er fast ædlicher end kostlige Perler, hendis Mands Hierte tør forlade sig paa hende,

hun gjør hannem got oc intet ont i alle sine Liffues Dage. Huilcket Fromheds oc Godheds Vidniszbyrd hand icke allene self, men end oc alle de, som haffue været i deris Omgienget, med ald rette kand giffue hende. Huorvdoffuer den Høybedrøffuet Velb. Mands Hierte Sorg er nu saa meget disz større oc smertligere, som hans Væmodig Suck oc Graad det nocksom bedrøffligen endnu vidner oc tilkiende giffuer. Gud hannem oc alle dennem, som saadanne store Huszkaars oc Hiertestød paakommer, med sin Hellig Aand trøstligen opholde.

Huad ellers den S. Velb. Fruis hendis Liffs oc Leffnets Idret vaar anrørende, da haffuer hun et synderlig got Vidniszbyrd for sin Gudfryctighed, end oc aff sin egen Sognepræst etc. Hun haffde stor Lyst oc Villie til Herrens Ord, brugte gierne det Høyverdige Altarens Sacramente, menende Gud ret med tro, enddog den S. Frue icke med mange Ord, som mange (disz verr) vndertiden gjøre, prangede oc pralede aff eller i sin Guds Tieniste, men holt oc gjorde saadan sin Gudfryctigheds Øffuelser i enrum oc Stilhed, for sig self vdi sit Kammer, daglig dags effter Christi egen Befaling, huor hun offte oc med fljd oc Lyst lod sig finde i den Hellig skriftis Leszning oc det icke vden stor Fruct, som den Hellig Aand i hende arbeydet, huilcket end oc der aff er at kiende, at hun paa sit yderste vel viste at opregne atskillig Sprøck oc Sententzer af Guds Ord, med huilcke hun trøstede sig mod Dødsens Smerte oc Bitterhed. Der gjorde hun oc sine Bønner til Gud i Himmelen med stor Hiertens Andact oc Ydmyghed, bedendis altid Gud om en god Taalmodighed, huor ved hun kunde offuervinde dette Liffs Mødsomlighed oc Besuerlighed, huilcket vor Herre icke heller haffuer nectet denne S. Frue, men begafuet hende

med en god oc stor Tolmodighed, som der aff kiendis, at naar den S. Frue nogen stor Pine oc Smerte i eller effter hendis Barnefødsel paakom eller andre Legemens Suaghed, huor med hun aff Gud kunde hiemsøgis, da hørde mand hende icke gierne klage eller giffue sig, men haffuer det altsammen aff Herren godvilligen optaget oc offuervundet ved en god Tolmodighed, huilcket wi maa visselig bekiende, icke noget Menniskis egen Verck oc Gierning at være, men den Hellig Aands, som er Trøstens oc Taalmodigheds Aand, huilcken Gud end oc vil sende i alle deris Hierter, som hannem der om med denne S. Frue inderligen oc alvorlig heder oc paakalder.

Saa haffuer den Salige Fru oc diszmidler tid i all sit Leffnet bevjst sin Tro med Fructen aff, hues hun haffde lest i Guds Ord oc bedet om, saa at hun jo mere oc mere haffuer hafft Lyst oc Villie til at elske Gud oc hans Ord oc det samme at høre, læse oc tale om oc offte at bruge Herrens Hellige Nadere. Haffuer elsket, actet oc æret hendis allerkieriste Huszbonde, haffuer tuctet, paamindet oc tilraad hendis kiere Børn til Guds fryct, Dyd oc ære, haffuer omgaaets hendis daglige Tienere oc andre vdvortis med ald Fromhed oc Fornumstighed oc hafft Medlidenhed med dennem, hues Brøst fantis, oc talde for dennem til det beste. Vden Huset i sin Omgengelse haffuer bevjst sig mod hendis Næste, Høy oc Lau, huer efter deris Stand oc Vilkaar, venlig, stille, sactmodig, ladet huer være god for sig oc altid lagt alting vdi den beste Mening.

Huad nu denne Salige Frue hendis Siugdom er anlangendis, da effter som Gud aff sin Guddommelig Godhed haffde endnu velsignet hende med Liffsens Fruct, huilcket vaar det tolfte Barn, som Gud hende med sin

K. Huszbonde i deris Christlig oc kierlig Ecteskab haffde begaffuit, oc det stundede nu flux til Fødselens tid med hende, saa hun icke viste sig ret lang Dag at formode, da haffuer den gode Gud for nogen tid siden hiemsøgt den S. Velb. Frue med stor Legomens Suaghed oc Skrøbelighed, saa hun den 4 Martij sidst forleden om Morgenen tilig ved 4 slet, der hun oc hendis Kiere høybedrøffuede Huszbonde laae tilsammen, [bleff] med nogen suaghed angreben, huorvdoffuer hun strax forsaarsagedis at tale til hannem oc bad hannem, hand vilde tale til Quindfolckene, som hand strax wfortøffuet effterkom, at de straxen komme ned til hende. Noget der effter tilspurde Velb. hendis kiere Huszbonde denne S. Frue, om hand icke strax skal afferdige Bud effter sine K. Velb. Systre, Erlig oc Velb. Fru *Sophiæ Parszberg*, Velb. *Peder Passis*¹⁾ til Søerup, oc Erlig oc Velb. Fru *Sidsel Parsberg*, Streng Ridder S. Herr *Jens Sparis* til Sparisholm, huilcke tilforne haffde loffuit at vilde være hos denne S. Frue samme tid, huor til hun suarede, at der med maatte endnu lidet beroe oc betemme. Dog alligevel afferdigede strax den gode høybedrøffuit Mand (denne S. Frue wafvidendis) Bud oc Bref effter bem^{te} sine K. Velb. Søstre saa oc effter denne S. Fruis kiere Moster, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Rigitze Grubbe*, S. Velb. *Alexander Rabe von Papenheim*[s] til Snedinge, som oc haffde loffuit at ville være hos denne S. Frue, naar hun skulde liggis, oc tiene hende i saadan Vilkaar oc Leilighed. Men effterdi det vaar en gandske lang Vey baade til denne gode Mands kiere Systre, saa oc til Velb. Fru *Rigitze Grubbe*, oc mand icke viste, til huad ende den gode Gud vilde giøre

1) Basse.

det med denne S. Frue, bleff derfor hasteligen oc jligen skicket Bud effter Erlig oc Velb. Fru *Mette Rosenkrantz*, Velb. *Otto Brahis* til Torbenfeld, Saa oc til Erlig oc Velb. Fru *Boel Bruun*, *Christopher Skadis* til Katterup, at de vilde strax denne S. Frue besøge, huilcket oc skeede, saa at de ere strax samme dag ankomne til Vognserup. Men da bleff Suagheden med denne S. Frue samme tid noget forandrit, saa hun tid efter anden kom noget til paszigien, dog hun der effter bleff noget affmectig, saa hun maatte holde ved Sengen, vden det hun vndertiden vaar lidet oppe, oc da gick den gode Mand hendis Hierte kiere Huszbonde oc ledde denne S. Frue ved Armen frem oc tilbage paa Gulfuit; da sagde hun: Gud løne eder, min Hierte Allerkiériste, for mig i haffue saa stor wmag med. Oc ellers haffuer den gode Mand troligen, saa vjt som hans Velb. mueligt vaar oc tilstod, altid tient den S. Frue, baade i denne oc anden hendis Si[u]gdom oc suaghed, huilcket mange Velb. Gotfolck nocksom bevist er.

Fredagen nest effter, som vaar den 6 Martij, ankom til Vognserup den gode Mands kiere Søster, Erlig oc Velb. Fru *Sidsel Parszberg*, oc den 11 der effter kom Erlig oc V. Fru *Sophia Parszberg*, huilcke Velb^{te} den gode Mands kiere Søstre vaar denne S. Fru gandske kierkomne, fordi hun haffde lengdis meget effter dennem i denne sin Suaghed, oc trøstet sig derfor meget ved samme deris Ankomst oc Nærværelse.

Løffuerdagen effter, som vaar den 14 Martij, ved et slet om Middagen, blef denne S. Fru atter suag igjen, huilcken Suaghed holt stille ved nesten Natten igiennem indtil om Søndagen, imod Klocken vaar 10; diszmidler tid bleff der send bud effter Erlig oc Velb. Fru *Margrete Laxmand*, S. Velb. *Henrich Winds* til Aggersvold, huilcken

oc strax samme tid kom til Vognserup, oc der effter bleff denne Salige Fruis Suaghed meget forandret, saa hun bleff smuck til pasz igien.

Tjszdagen den 17 Martij kom hendis kiere Moster, Erlig oc Velb. Fru *Rigitze Grubbe*, til Vognserup, effter som hun der om tilforn ved Skriffuelse vaar anmodet oc selff det loffuet haffde, oc vaar denne hendis Velb. K. Mosters ankomst denne S. Frue saa vel som de andre Velb. Fruers besøgelse gandske meget kiert.

Onszdagen den 18 Martij blef denne S. Fru noget hefftig angreben igien aff hendis førig Suaghed, dog samme Suaghed strax effter bleff formildet oc forlindret, saa det dag effter anden bleff noget bedre med hende, at hun bleff smuck til pasz oc somme tid vaar offuer Sengen, dog hendis K. bedrøffuede Huszbonde mesten gick oc ledde hende ved Armen paa Gulffuet som tilforn, oc ellers altid vaar hos hende om Aftenen, oc ellers langt vd paa Natten sad ved Sengen oc leszde for hende vdi hendis daglig Bønnebog, som den S. Frue altid gierne brugte, indtil hun fald i Søffnen, oc enddog den S. Frue tit oc offte bad sin Hierte Allerkiériste Huszbonde, at hand skulle tage sig nogen Huile oc Rolighed til, vilde hand dog icke, før end den tunge søfn aff megen Nattevact oc stor Hiertens sorg nødde oc tuingde hannem der til, eller oc til at hand fornam, hun soff.

Men om Torszdagen ad Morgen ved 3 slet, som vaar den 26 Martij, bleff denne S. Frue atter igien paa det hefftigste angreben, saa at hendis Siugdum oc Suaghed da forøctis oc tilvoxe jo lenger oc mere, bad derfor sin Allerkiériste Huszbonde, hand strax vilde lade sende bud til sin Sognepræst i Knudby¹⁾, Hederlig oc Vellærd Mand

¹⁾ Nu Kundby.

Herr *Niels Hanssøn*, at hand, det første oc snarist mueligt vaar, vilde forrette Tieniste i Knudby Kircke oc komme neder til hende til Gaarden, trøste hende af Guds Ord, tilsige hende Syndernis forladelse oc styrcke hendis Tro om Himmerig oc det evige Liff med Christi Jesu Hellig Legem oc Blod, som hun samme tid begierde at bliffue deelactig vdi, enddog den S. Frue kort tid tilforn med sin K. Velb. Huszbonde vdi Knudbykircke Dominica Reminiscere, som indfald den 22 Febr., effter Christlig bere-delse oc Gudelig devotion det til sig haffde annammet. Huorfore Sognepræsten, det snariste mueligt vaar, ankom, [sic] tilspurde hendis K. høybedrøffuede Huszbonde den S. Frue, om Tienisten paa Stuen bequemligen kunde forrettis for hendis store Suaghed skyld, huor til hun suarede: Ja, ret gierne, jeg tør end bekomme nogen Trøst aff Guds Ord til at opholde oc trøste mig med i denne min store suaghed. Siden effter at Tienisten paa det korteste da samme tid vaar forrettet oc endt, gick Velb. Fru *Rigitze Grubbe* oc Velb. Fru *Zidzel Parszberg* til Sengen til denne S. Frue, oc som de talede med hende oc spurde om hendis Suaghed oc Leilighed, da suarede denne S. Frue: Nu maa jeg vel bekiende, som wi siunge i Psalmen:

Naar Øynene bryste, oc Siunen forgaar,
 Naar Ørene ey lenger at høre formaar,
 Naar Tungen kand ey tale meer,
 Oc Hiertet aff Angist forknusit er,
 Naar mig forgaar all min Forstand,
 Oc intet Menniske mig hielpe kand,
 Din Hielp, O Jesu Christ, mig send,
 Stat mig bi i min sidste End.

Der effter bleff Maaltid huldit, oc som hendis kiere høybedrøffuede Huszbonde haffde set sig ned ved Sengen hos hende, som hand altid vdi hendis Suaghed ellers

pleiede at giøre, aff den aarsage hand kunde komme hende til at fortære noget imod den store Amectighed, hun vaar betagen med, da kommer tuende deris Velb. Sønner, nemlich *Niels* oc *Wilhelm Parszberg*, vdi Stuen oc bliffuer staaendis hos *Kakeloffnen* for Sengen. Da som den S. Frue seer disse tuende sine Velb. Børn, falder hun vdi en heftig Graad, oc beder sin K. bedrøffuede Huszbonde, at de maatte vige fra hende, thi hun icke for stor Suck oc Graad skyld kunde see eller tale til dennem. Oc som hand saaledis sad oc gaff hende Mad, opløffte hun sine Hænder oc bad, at Gud skulle lønne hannem. Imidler tid ankom *Erlig* oc Velb. Fru *Mette Rosenkrantz* aff *Torbenfeld* til *Vognserup*, efftersom der strax tidlig om Morgenen vaar afskicket Bud effter hendis Velbyrdighed.

Siden der effter haffuer denne Salige Frue liggit saa stille oc gandske taalmodig hen til imod Afftenen, da, der hun fornam sin Suaghed oc Amectighed at tage flux offuerhaand, beder hun sin kiere bedrøffuede Huszbonde, at hand strax skicker bud effter Præsten, effter som hand en kort tid tilforn vaar forløffuit paa sit Embeds vegne, at besøge en siug Quinde i *Trønninge*. Midler tid at der vaar Bud effter Præsten, kommer hendis høybedrøffuede Huszbonde til sengen oc spør, huorledis det vaar fat med den S. Frue, huor til hun suarede: Det er saa fat, jeg vil befale eder, min Hiert: Allerkier:, oc voris kiere Børn Gud Fader, Søn oc Hellig Aand i vold, ynskendis der hos, at Gud vilde være eders Løn for huer Dag, wi haffue leffuet tilsammen. Strax effter der Sognepræsten kom op paa Stuen, bad den S. Frue hannem komme til Sengen til sig oc sette sig hos hende, huilcket oc skeede, oc der hand fornam hendis Suaghed meget at haffue

taget offuerhaand, trøstede hand hende vdaff Guds Ord, vndervjste hende oc om en god Taalmodighed oc Bestandighed i Troen indtil enden, huor ved hun saadan hendis suaghed oc skrøbelighed kunde offuervinde, huor til den S. Frue suarede meget andectig: Gud giffue mig sin verdige Hellig Aand, som mig kand styrcke oc opholde i Troen oc en god Taalmodighed. Der efter blef den S. Frue foreholden atskillige sprock oc trøstlige Sententzer aff Guds Ord, nemlig Guds Faderlige Providens for sine kiere Børn vnder Kaarszit, item om hans Aszistens oc Bjstand hos dennem i ald Nød oc Fare, item om Kaarszens ende oc glædelig Vdgang oc meget andet mere, som samme tid indfalt at tale om, huilcket Tiden icke her kand bevilge at opregne, huilcke Sententzer oc trøstelige Sprock den S. Frue nocksom viste at giøre sig nyttig, oc før end Præsten haffde begynt de tuende første Ord, da viste hun det redeligen oc klarligen at vdføre, lagde oc selff disse trøstlige Ord til aff Davids den 25 Psalme: Min Vngdoms Brøst oc Wfornufft etc.; Item aff den 143: O Herre, gack icke i Dom eller Rette med mig etc.; aff den 130: Skulde det end vare fra Morgenstund etc.; Joh. 3: Saa elskte Gud Verden etc.; Item: Jesu Christi Blod renser oc toer osz aff alle vore Synder; oc synderlig det 25 oc 26 versz aff Davids den 73 Psalme: Herre, naar jeg ickun haffuer dig etc. Huilcket hun med andre flere trøstlige Ord 3 eller 4 gange indførde samme tid, oc aff saadan Trøst, som denne S. Frue haffuer aff Guds Ord vdsamlet sig, kand en huer vel eracte, at hun vdi sin Velmact icke forgeffuis haffuer lest eller wactsom hørt Guds Hellige Ord, som mange (disz verr) giøre, men haffuer holt det for sin faste Tilfluct i Nød oc derfor det i sit ynderste Hiertis Skrjn som den edeligste Skat

nedlagt. Der det vaar nu flux vd paa Aftenen, oc Suag-
heden siuntis i nogen maade at ville forandre sig, bad
hun de Velb. Fruer, som da i Stuen vaare, som vaar
Erlig oc Velb. Fru *Rigitze Grubbe*, Erlig oc Velb. Fru
Zidse Parszberg oc Erlig oc Velb. Fru *Mette Rosenkrantz*,
at de ville begiffue sig til Huile, effterdi de forgangen
Nat hafde været noget tidlig oppe hos hende, huilcket
ocsaa skeede, at de tog afskeed oc gick til Sengs, men
hendis bedrøffuede kiere Huszbonde oc Sognepræsten
bleff stille ved Sengen hos hende. Da bad hendis K.
Huszbonde Præsten, at hand vilde læse vdi hendis daglig
Bønnen for hende, huilcket ocsaa skeede, oc i sønder-
lighed bleff oplest nogle merckelige Bønner om et saligt
endeligt, item om Jesu Allerhelligste søde oc trøstelig
Nafn oc andre flere, huilcket altsammen den S. Frue med
stor andact leszde effter, oc vaar samme Bønner hende
saa gemeen, at hun mesten kunde læse dennem vden ad,
oc derfor vndertiden tit forkom Præsten med Ordene,
som stode i samme Bøner.

Midler tid der Præsten læszde for denne S. Frue,
da tager hun fat om sin Hierte Allerkierriste Huszbonde
Halsz, oc kryster hans Hoffuet ned til sit Kind, kysser
hannem oc siger: Gud lønne eder i Guds rjge for Husz-
bonde, i haffuer været mig, oc for huer dag, i haffuer
leffuet med mig. Nogen stund der effter begynte forige
Suaghed meget hart at angribe denne Salige Frue, oc
derfor kaldede hun self at Quindfolcken, som samme
tid vaar paa Stuen, oc hendis kiere Huszbonde lod strax
opkalde de Velb. Fruer, som nogen kort tid tilforn effter
den S. Frues egen Begiering vaar gangen til deris Soffue-
kammer i den meening, mand nu vist haffde formodit
en gledelig Forløsning oc Fødsel at være paa ferde, men

Gud bedre det, Suagheden forøgte sig jo meere oc meere, saa mand her maatte bekiende oc klage med den gudfryctig Konning Ezechia, Esa. 37, at Børnene vaar kommen til Fødselens sted, oc der vaar ingen mact til at føde. Huorfore Gaardens Folck blef strax opkaldet i Sommerstuen, oc bleff Litaniet siungit oc gudelige Bønner forrettet om den store Suaghed oc Pjnns formildelse, som den S. Frue vaar omspend med. Strax der effter bleff den S. Fruis høybedrøffuede Huszbonde aff velbem^{te} Velb. Fruer ind kaldit i Stuen til den S. Frue, at tale med hende. Da efter som hun for sin store Suaghed oc Amectigheds skyld icke kunde tale med hannem, racte hun dog op med sine Hender, trycte hans Ansigt neder til sig, suckede oc krysste hannem. Der efter tog hand afskeed fra hende oc befalede hende Gud i vold. Siden nogen stund der effter blef Sognepræsten, bem^{te} Herr *Niels Hansson*, indkaldit paa Stuen til den S. Frue effter hendis begiering, at tilsige hende sine Synders forladelse, trøste hende af Guds Ord oc meddeelte [sic] hende Christi hellig Legem oc Blod etc. Huilcket oc paa samme tid effter den leilighed oc vilkaar, som vaar forhaanden, oc bleff effterkommit, oc der det vaar skeed, siuntis det, lige som det slet hafde forandret sig til Døden med den S. Frue. Dog lidet der efter kom den S. Frue noget til sig igien, begynte at tale oc bad, om hun motte vende sig om paa den høyre Side, huilcket oc bleff hende samtyct. Noget der effter begierde den S. Frue noget at leske sig met, oc der hun det hafde taget til sig, sagde hun: Nu i den Herris Jesu Christi Naffn, Gud læske mig med det søde Vand, som er den H. Aands Naade. Oc det vaare de sidste Ord, som den S. Frue hafde her i denne Verden, oc saa der effter, strax Klocken vaar 3 Langfredag Morgen,

effter som den S. Frue den gandske Nat haffde vdstaaet stor Smerte oc Pjne med sin Frelsere Christo, er hun sødeligen oc sactmodeligen hensoffuet i Herren i hendis Alders 35 Aar vdi disse Velbem^{te} Fruers nærværelse, som vaare Erlig oc Velb. Fru *Rigitze Grubbe*, Erlig oc Velb. Fru *Sidsel Parszberg*, Erlig oc Velb. Fru *Mette Rosenkrantz*, huilcke Velb. Fruer meget troligen oc flitteligen tiende denne S. Velb. Frue vdi denne hendis Suaghed, saa vel som oc den gode Fromme Velb. Frue *Sophia Parszberg* gjorde, enddog hun paa samme Tid formedelst sin Suaghed, som hun om anden Natten tilforn bleff angreben med, icke kunde være til stede, som hendis Velb. ellers selff gandske gierne hafde ynsket oc begæret, der som hendis Suaghed haffde icke bleffuen hende formectig oc holt hende slet ved Sengen.

Ogsaa under Fortalen, der er henvendt til *Frederik Parsberg* til Vognserup og er skreven i Herlufsholms Præstegaard udi Lille Næstved Pinse Aften 1639, anfører Forfatteren kun Forbogstaverne i sit Navn: P. J. K. ∴ *Povl Jensen Kolding*. «Eders Lycksalighed blant andet haffuer været,» skriver han, «at i forvden Adelig byrd, Gods oc Rjgdom haffue Lessuet sammen et Kierligt, tuctigt, glædeligt oc roligt Ecteskab, at den gode Gud haffuer velsignet eder med Liffsens Fruct oc smucke Børn, oc at den Salige Frue haffuer været begaffuet oc prydet med mange oc store, ja sieldene Dyder vdi hendis gantske Liff oc Lessnet, Medgang oc Modgang, som er en sand Gudsfruct, Stilhed, Sactmodighed, Tauszhed, Ydmyghed, Medlidenhed, Taalmodighed, Fromhed, Tuctighed, Haab oc Tilljd til Gud hendis Frelsere med mange andre flere Dyder, som Gud vdkreffuer vdi sit Ord aff sine Børn, saa E. V. maa vel klage oc sige: vaar jeg ey Lycksalig, vaar jeg ey stille? Haffde jeg ey god Rolighed,

oc der kommer saadan Wroe? Det haffuer E. V. mangen gang ladet kiende, oc jeg det offte seet oc hørt haffuer, naar den S. F. Nafn er kommen osz i talle, aff Eders mange Hiertens Suck, klagelig tale oc heede Taare aff eders Øyne, ja oc der i hafue ladet eder høre oc forstaa, i kunde ret aldrig blifue rolig i eders sind eller vorde tilfreds med eder self, førend i oc finge bevjst eders Kierlighed mod den S. Frue, end oc i døden, med noget Vidnisbyrd oc skriff for Verden om den S. Frues rette Adelige Dyder oc gudelig Lefnet» (Bl. Aiiij^{vo}—Aiiij).

«Eders Velb. hafuer her vdi værít min Tieniste begierendis for den gamle Kundskab, jeg haffuer haft hos E. V. self aff beggis voris Vngdom op oc siden stedze, saa vel som ocsaa hos eders S. Frue oc hendis S. Forældre lang tid vdi deris leffuendis Lifue indtil deris Dødedag. Huilcken min Tieniste, saa vjt mig mueligt er oc er i min Efne, jeg baade derfor oc for meget bevjst ære oc gode aff eder alle huercken torde eller kunde necte. Til med saa haffuer jeg tilforn effter eders egen oc eders S. Fruis oc salige Forældris Begæring betient E. V. oc eders S. Frue paa eders glædis oc høytids dag, der jeg wverdige indviiede eder vdi det Hellige Ecteskab med hellige Leiser oc Bøner effter Christelige vjsz oc skick» (Bl. B). Til Gjenstand for sin Tale har han valgt «Stilhed oc Haab vdi huert Christen Menniskes Lif oc Lefnet at brugis», fordi det var de Dyder, som især prydede den afdøde Frue. «Særdelis er den Stilhed en meget berømmelig Dyd vdi den Quindelig Kiøn. Thi effter som Quinde Kiønnet er ellers skrøbliger end Mandkiønnet, oc kand icke letteligen regære sit eget Sind, da er det nu nogit Guddommeligt oc meere end almindeligt, naar den Dyd oc Stilhed findis vdi Quinde Kiønnet» (Bl. B^{vo}—Bij).

«Her hos haffuer jeg oc for sig self ladet indføre vdi denne liden Bog den S. Fruis gantske Liff oc Leffnet fra hendis første oprindelse til hendis døde Dag, saa som E. Velb. haffuer self det ladet befatte oc mig tilskicket» (Bl. Bij).

Foran Titelbladet findes et Kobberstik med 16 Aners Vaabner.

Hans Tygesen Krabbe.

(1595—1647.)

En Christelig Lijgprædicken, aff
Epistelen til de Romnere, i det
14. Cap.

Som bleff sørgeligen holden, Den Erlig
oc Velbiurdig, nu Salig Mand.

Hans Krabbe

Til Søegaard, Til en Christelig,
Hæderlig oc lofflig amindelse, der hans Sa-
lige Lijg, bleff Hæderligen nedsæt, vdi Holsted-
Bro Kircke, vdi en Anseenlig frequentz oc ypperlig
Adelig forsamling, sampt mange andre Gud-
fryctige Folckis Nerværelse, den 15.

Decemb. Anno, 1647.

Aff

Niels Nielszøn Vaarde, P. p.

Synderholm.

Apoc. 2.

Huo som offueruinder, den vil jeg giffue at
æde aff Liffsens Træ, som er i Guds
Paradis.

Prentet i Aarhus, hoss Hans Hanssøn Skon-
ning, Aar 1648.

[4to.]

Erlig oc Velbiurdig, nu Salig hoss Gud, *Hans Krabbe* er Fød paa sin Fæderne Gaard Bustrup i Salling, der mand skreff effter Christi Fødtzel 1595, den 13 Septembris, aff Erlig, Velb. oc nu Salige Forældre.

Hans Fader vaar Erlig oc Velbiurdige, nu Salige, *Tyge Krabbe* til Bustrup. Hans Moder vaar Erlig oc Velb. Frue *Ingeborge Juel*. Hans Farfader vaar Erlig oc Velb. Her *Erick Krabbe*, Ridder, til Bustrup, som var Danmarckis Rigis Raad. Hans Farmoder var Erlig oc Velb. Fru *Margrette Reventlow*. Hans Farfaders Fader var Erlig oc Velb. Mand H. *Tyge Krabbe* til Bustrup, som var Danmarckis Rigis Mars, som var *Mogens Krabbis* oc Fru *Elsebe Lange*¹⁾ til Bustrup deris Søn. Hans Farfaders Moder var Erlig oc Velb. Fru *Anne Rosenkrantz*, som var Her *Niels Rosenkrantzis* oc Fru *Birgitte Tottis* aff Biørnholm deris Daatter. Hans Farmoders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Anders Reventlow* til Siøbow, som var *Jacob Reventlow* oc Fru *Anne Flemmings* til Brolicke deris Søn. Hans Farmoders Moder var Erlig oc Velb. Fru *Sidtzell Lange* til Knudtzbyl, som var *Niels Langis* oc Fru *Anne*²⁾ *Saxstrup* til Knudtzbyl deris Daatter.

Hans Morfader var Erlig oc Velb. Mand *Mogens Juel* til Kniffholt. Hans Mormoder var Erlig oc Velb. Fru *Inger Tidemand* til Tidemandsholm. Hans Morfaders Fader var Erlig oc Velb. Mand Gammel *Mogens Juel* til Vdstrup, som var *Palle Juels* oc Fru *Anne Lyckis* til

¹⁾ Læs: Lunge.

²⁾ Eller Margrete.

Pallesberg deris Søn¹⁾. Hans Morfaders Moder var Erlig oc Velb. Fru *Dorrette Krabbe*, som var *Mogens Krabbis* Daatter til Vdstrup²⁾. Hans Mormoders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Marquor Tidemand* til Holm, som var *Peder Tidemands* oc Fru *Karen Bildis*³⁾ Søn aff Holm i Fyen. Hans Mormoders Moder var Erlig oc Velb. Fru *Ingeborg Sparre*, som var Her *Hendrick Sparre* oc Fru *Kiersten Hasis*⁴⁾ Daatter til Hageløsz i Skaane.

Widere denne S. Mans Adelig stamme oc Anhær at opregne actis aldellis w-fornøden, effterdi det er alle oc huer nock vitterligt, hannem paa Fæderne oc Møderne at være fød oc kommen aff god Gammel Ridderlig oc Adelige Stamme her vdi Riget.

Der nu Gud den allerhøyeste haffde Velsignet oc Begaffuit hans kiere Forældre med denne deris vnge Søn, haffver de, nest Bøn oc paakaldelse til Gud, ved den Hellige Daab strax ladet hannem incorporere oc indliffue i den Himmelske Vinstock, Jesu Christo, oc siden effter tilbørlig opfostrælsis forsiun med største Vindskibelighed oc Omhu opdraget hannem i Guds sande Fryct.

Oc der hand var kommen saa vit, hand nogenlunde kunde Lære at Læse, haffver de icke forsømmit hans Vngdoms Christelig oc skickelig institution, men holt en Skolemester til hannem, at informere hannem vdi hans Børne-Lærdom oc andre Christelige Øfvelser hiemme

¹⁾ Palle Mogensen Juel til Pallesborg, g. m. Anne Eriksdatter Lykke, er kommen ind i Stedet for sin Farfader Palle Iversen Juel til Udstrup, g. m. Ellen Spend, hvis Vaaben Anetavlen har.

²⁾ Læs: Bustrup. Det er den samme Mogens Krabbe, som er Hans's Farfaders Farfader.

³⁾ c: Bild. Maa Stamtavlen i Hist. Tidsskr. 4. R. IV. 441 ikke rettes i Overensstemmelse med denne Angivelse?

⁴⁾ Anetavlen kalder Slægten: Benderup (Vaabnerne ere ens).

paa deris Gaard med flere Adelige Børn, som den tid var i deris Huss.

Oc der nu denne S. Mand var 11 Aar Gammel, haffver hans kiere oc nu S. Forældre forsend hannem til Erlig oc Velb., nu S. Mand *Eske Bilde* til Eldinge. Da imidlertid haffuer Gud Allermectigste hen kaldet denne S. Mands Salige Fader fra hannem. Huorfor bemelte S. *Eske Bilde* haffver med dis store omhyggelighed taget sig hannem an oc da strax forsend hannem til Kiøbenhaffn til *Peder Trællund*, som den tid holt en fornemme Tydske oc Danske Skole, huor den Salige Mand haffuer været paa it Aars tid.

Der effter fattet denne S. Mand i sinde vdi Jesu Naffn paa andre stæder sig at forsøge. Der nu Høybaarne Første oc Herre, høylofflig Ihukommelse Hertug *Frederich*¹⁾ aff Holsten, [som] da var Biscop til Bhremen, forreyste her igiennem Landet, som da haffde været vdi Suerige hoss sin Høybaarne Syster, Høybaarne S. Ihukommelse Kong *Carls* Dronning i Suerig, hindis Naade at besøge, oc vor allernaadigste Herre oc Konge, Kong *Christian den 4* haffde til forordnet forbemelte S. *Eske Bilde* med andre flere gode Mænd hannem paa Grentzen at annamme oc til Kiøbenhaffn at ledsage: Da kom denne S. Mand i Høybemelte Hertug *Fredrichs* Tieniste, oc var da 14 Aar Gammel, der hand kom vd aff Landet med hannem, huor hand for bleff paa en kort tid, Thi samme Herre forskreff hannem strax til Høybaarne Hertug *Johan Adolff* hans Gemahl *Augusta*, Hertug Inde aff Holsten, som var høylofflig S. Ihukommelse Kong *Fredrichs* Daatter aff Danmarck.

¹⁾ Johan Frederik, Ærkebiskop af Bremen, kom i Novbr. 1608 til Kjøbenhavn. Dsk. Mag. 4. R. IV. 29.

Siden bleff hand forskreffuen aff Høybemelte Førstinde til den Høybaarne Første oc Herre, Hertug *Augustus*, Hertug til Brunsvig oc Lyneborg, som der med flere sin Herr Brødre holt Huss til Sallen¹⁾ vdi Lante Lyneborg.

Der effter forskreff Høybaarne Greff-Inde²⁾ hannem til Lant Greffue *Fladvigs*³⁾ Gemahl, som var Greffinde aff Mansfeld. Nu den tid de Herrer aff Lyneborg haffde forskicket til hindis Naade deris Gesant ved Naffn *Marquor von Heidelberg*⁴⁾, hafde denne S. Mand Lyst paa andre Stæder sig ydermere at forsøge⁵⁾: Begieret da sin forloff fra bemelte Høybaarne Førstinde, der hand haffde været hoss hindis Naade vdi To Aar. Oc forreyste hand saa med forbemelte Gesant, oc var hoss hannem paa it Aars tid.

Der effter kom hand til den Høybaarne Hertug *Julius Erenst*, Hertug aff Brunsuig oc Lyneborg, oc var hos hannem paa 3 Aars Tid. Imidler tid stod Høybaarne Hertug *Philip*⁶⁾ hans Førsterlig Beylager med Volgebaarn Graff *Erenstis* Syster aff Øfuerste Frisz Land.

Da effter som denne S. Mands Farsyster, S. Jomfru *Karen Krabbe* til Siøbov, var ved den Timelig Død bortkaldet, hafuer Erlig oc Velb., nu S. Mand *Christen Holck*

¹⁾ Celle.

²⁾ Hvem? Hun er ikke omtalt i det foregaaende. Skulde der ikke snarere staa: Hertug?

³⁾ Ludvig IV af Hessen († 1604), gift anden Gang med Maria af Mansfeld.

⁴⁾ Læs: M. v. Hodenberg.

⁵⁾ Orig. har: forsøde.

⁶⁾ Philip er en Fejl i Stedet for den lige ovenfor nævnte Julius Ernst, som 1614 havde Bryllup med Maria, Søster til Grev Enno III af Ostfrisland.

til Bustrup, Danmarckis Rigis Raad oc Konglig Mayestatz Befalings Mand paa Silkeborg, som da var S. *Hans Krabbe*s rette Lav-Verge, skrefvit hannem til, at hand skulle komme hiem oc annamme self sin Veriemaal, huor offuer denne S. Mand nøddis til at tage sin Affskeed fra sin Herre oc begiffue sig her hiem igien til Danmarck. Forbleff saa her hiemme i Landet paa Tre Fierding Aar.

Tog sig fore strax der effter paa ny igien vdi Herrens Naffn at Reyse vd aff Landet. Begaff sig saa til Holland, huor hand strax lod sig Vnderholde oc tog Tieniste vnder Erlig oc Velb. Mand *Erick Brahe*, den Tid de Herrer Statters bestalter Capitein offuer it Compagnie til Fods. Bleff saa vnder samme Compagnie paa 3 Aars Tid, oc hafuer holdet sig i alle maader, som en Erlig oc Mandhaftig Soldat egner oc vel anstaar, som hans erlig Pasz fra Compagnien vdviser.

Mens nu der Gud allermectigste haffuer ved den timelig Død bortkaldet hans S. Farsyster, Fru *Anne Krabbe*, S. *Jacob Biørns* til Steenalt, da haffuer hans S. Syster skreffuit hannem til oc begierede, at hand vilde komme hiem, huilcket ocsaa skeede, oc forbleff saa i Landet paa it Aars Tid.

Oc effter som den Langvarig Krig i Tydskland Imellem Keyser: Mayst: oc de Boemeske da angick, haffde hand Lyst til sig videre at ville forsøge, paa det at hand i sin Tid, om behoff giordis, kunde tiene sit Fæderne Land til gode. Haffver hand sig igien vdgiffvet til Holland, oc fuldte Erlig oc Velb. Mand *Espen Lowno* med hannem. Oc som de spurde, at Høybaarne Første Pfaltz¹⁾ Greff

¹⁾ Orig. har her det meningsløse: Philip.

Frederich, Churførsten til Heydelberg, haffuer ladet sig Hylde til Boemeske Konge, oc hans Officere til Nimvegen at være ankommen at Verbe til Hest oc Fod, haffuer denne S. Mand ladet sig Antage oc vnderholde aff Volgeborn Graff *Erenst* von Mandtzfeld hans Captein Leüte-nampt *Erick* for en Archibuserer, vnder hans Liff Compagnie at tiene, oc haffuer denne S. Mand sig vdmunteret med tuende Hæste oc strax marseret.

Oc som samme Gevorben Folck skulle igiennem Findernis Land oc til Bhoemen, dog icke vden største Fare for Fiendernis offverfald, som nogle gange haffde ladet sig see, men dog med en ringe Mact Skermytzerede imod Fienderne, som i synderlighed skeede i Lante Kleven, der de drog igiennem Landet, Kom den S. Mand med Medhaffvende Compagnie lykkeligen oc vel til Bhoemen, Huor hand i adskillige Occasioner mod Fienderne lod sig bruge, som en Erlig, Dapper oc Mandhafftige Cavalier vel egnet oc anstod, som hans gode Beskeed kunde bevise.

Der nu Erlig oc Velb. Salig *Jørgen Puszberg* til Jernit var forreyst fra Danmarck ind i Bhoemen til den Bhoemeske Armee, haffver hand bract denne S. Mand skriffuelse, at Gud haffde kaldet hans Salige Broder, Erlig oc Velb. Mand *Mogens Krabbe*, fra denne Jammerdal til sit ævige æris Sal: Lod hand der for anholde hoss hans Førstelig Naade Graff *Erenste* von Mandtzfeld om hans Erlig affskeed, huilcket bleff hannem bevilget, oc fick saa sin gode oc Erlige Testimonium oc Affskeed til Prag, der hand vnder sin Herris Regimente haffde tient paa it Aars Tid. Forreyste saa her hiem i Landet igien ind i sit Fæderne Land, der hand nu Tid effter anden haffde

været vdi Tydsk Land, paa adskillige Stæder, paa det Trettende Aar.

Der nu denne S. Mand kom hiem til sit Fæderne Land oc var nu Mødig aff sine lange oc Mange Reyser vdi Tydsk Land, Bhoemen oc andre stæder, siuntis hannem got at være vdi Rolighed, oc haffuer eractet ved Experientz oc Forfarenhed, at det er icke got, at Mennisken er Ene: Huor for hand ved aldvorlig Bøn oc paa-kaldelse effter Guds Guddommelige providentz oc forsiun saa oc med sine gode Venners Raad oc samtycke Ladet tiltalle oc ombede Erlig oc Velb. Fru *Anne Styge*, S. *Niels Juels* til Kongstedlund, deris Daatter, Erlig oc Velb. Jomfru *Christentze Juel*, som bleff hannem tilsagt vdi Viborg Snapsting Anno 1621. Oc stod deris Bryllups Høytid sampt oc Erlig oc Velb. *Knud Galtis* oc Fru *Birgitte Juels* vdi Viborg Mauritij paa en dag, Nemligen den 7 Octobris vdi for^{ne} Aar, saa de hafver nu Leffvet tillsammans meget Christeligen, Kierligen oc Venligen vdi 26 Aar oc saa meget paa det 27 som siden den 7 Octobris, saaledis at det var stor Lyst at være i deris yndelige Omgengelse oc see deris Kierlige Conversation oc Christelig Leffnet, som alle de, der haffver kiend dennem, nocksom der om bærer Vidniszbyrd. Oc hun oc self med Hiærtens Væmodighed nu saa vel som i deris Velmact gaff hannem det Vidne, at hun aldrig nocksom kunde fuldtacke hannem for hans meget dydig Omgengelse, venlig oc kierlig Hiærte mod hinde, som hindis høye Hiærtesorg nocksom det vdviser, som formedelst denne Sørgelig Skilzmis hinde nu er paa kommen vdi hans feyerste Alder; er der for Sorgen saa meget dis heftiger oc ynckeliger. Ald Naadsens oc Trøstens Gud hindis

Velb. Naadeligen oc Faderligen Husuale oc krafteligen opholde for Jesu Christi vor Herris skyld.

Belangende denne S. Mands Christelig Liffs oc Leffnetz fremdragelse i denne Grund-Onde oc møde fuld Verden, da haffuer hand altid som en ret Christen inderligen fryctet Gud, flitteligen søgt Kircken, aldvorligen hørt Guds Ord oc med stor andact oc Reverentz brugt det Hellige oc Høyværdige Altarens Sacramente. Oc haffuer denne S. Mand med sin Efferlatte Høybedrøffuede Fru Søndagen nest tilforn, som hand bleff Siug om Torszdagen der effter, med deris Gudelige Bøner oc Christelige Beredelse vdi deris Sogne Kircke, Nysogn-Kircke, den 18 Octobris sidst forleden anammet Christi Legem oc Blod til en pant oc besegling paa den Retfærdighed, som er i Troen: Saa det kand i Sandhed med rette sigis denne S. Mand effter, at hand Leffuet som en Christen samt hans kiere Huszfrue Inden oc vden Kircken oc forlystet sig i Herren. Saadan Christelig oc Gudelig Leffnet Berømmer David, sigende: Salig er den Mand, som icke Vandrer i de w-gudeligis Raad, Ey heller staar paa Synders Vey, oc ey heller sidder i Spaatternis Sæde, Thi hans lyst er til Herrens Low, oc hand grunder der paa Dag oc Nat.

Huad sig denne S. Mand Omgengelse sig [sic] belanger, da haffuer hand med sin Jeffnlige med ald Fiinhed, Belleffvenhed oc venlig Omgengelse at bevijsse sig indstillet, befligtet sig oc vilde gierne tiene alle i alle muelige Maader vdi Oprigtighed, naar de det aff hannem var Begierendis.

Imod andre Stads¹⁾ Personer, Geislige saa velsom Verdslige, haffuer hand med ald venlighed oc Oprictighed

¹⁾ o: Stats (Standis).

omgaaes, oc som hand altid elsket Gud, saa haffuer hand oc elsket hans ords tienere oc bevjst ald kierlighed, som en huer, der hannem haffuer kiendt, nocksom med end [sic] god Samvittighed kand bære der om Vidnisz-biurd.

Hans daglige Huszfolck oc Tiunde hafver hand været Mild oc From oc altid holt dem til Guds Fryct. Om Morgenen, effter at hand selff vdi Enrum med bøylene Knæ oc troende Hiærte befalede sig oc sin allerkieriste Frue den aldmectigste Gud i vold, saa vel som oc om Afftenen med største andact Læste oc Sang for oc med dennem paa Stuffuen indtil hans sidste oc end oc den samme dag, vor Herre kaldet hannem, saa at hand haffuer været en meget tro Jesu Christi Tienere oc hafft Christi Ord i Tancker, Antegnet hosz Matthæum: Vel an, du fromme oc tro Tienere, du haffuer været Tro offuer lidet, jeg vil sette dig offuer meget, gack ind i din Herris glæde.

Belangende denne S. Mands Bønder oc Tiener[e] haffver hand været Mild oc god, oc vilde gjerne hielpe alle til rette, lod ingen gaa Trøstløs fra sig, haffde icke lyst at Skatte dem noget fra, men optaget alting til det bæste.

Fattige folck oc Huszarme hafuer hand beteed sin munificentz oc Rundhed med Penge oc anden hielp, saa vel som oc daglig for Porten lod giffve Almisze effter Herrens befalning, som Salomon siger: Huo som forbarmer sig offuer den Ringe, hand laaner Herren, huilcken skal betale hannem igien det, hannem bør at haffue; oc som Tobias siger: Giør Almisze aff din Effne, oc dit Øye fortryde det icke; Naar du giør Almisze, vend icke dit¹⁾

¹⁾ Orig. har: det.

Ansiet fra nogen fattige, oc Guds Ansiet skal icke vendis fra dig. Saa at denne S. Mand haffver effterlat sig it Erlig, Christelig oc Berømmelig Naffn, som er det ædelste vdi Verden, som Salomon siger: Rycet er kaasteligere en[d] stor Rigdom, oc Gunst bedre end Sølf oc Guld, Ja it gaat Rycete er bedre end en god Salve.

Huad sig denne S. Mands Siugdøm sig [sic] belanger, da haffver hand vel paa nogen tid siuntis tungere oc Suagere end ellers tilforne, som hand oc vel lod sig vnderstaa for nogle sine gode Venner, men dog holt det forborgen, det meeste mueligt var, for sin kieriste Frue, fordi hand vidste vel hindis Hiærtesorg, der som hun det haffde formercket. Mens der nu Dødsens visse Bud kom, vilde det icke lenger dølgis. Er hand da om Torszdag ad Afften, som var den 22 Octobris, effter som hand haffde gangen op oc Neder i sin Stue oc Siungen To eller Tre Psalmer, Nemlig: Min Siæl nu Loffuer Herren etc., Naar wi i største Nøden staa etc., O Gud skee Loff til Evigtid, som hand gemenlig gjorde om Afftenen, oc som hand haffde sluttet den sidste Vers:

Giff mig aff Verden en Salig Afgang,
Naar min Tid er tilstede,
At jeg skal vandre den Vey saa lang,
Hielp mig til Himmerigis Glæde!

bleffvet noget jlde tilfreds. Sagde saa til til sin kiere Kone: Jeg vil til min Sæng, I kommer vel strax til mig, Huor til hun suarede: Gud hielpe vel, min Hiærte lille, Jeg haabis icke, i finder eder noget Ont. Da sagde hand: Ney, paa det hand icke vilde Bedrøffve hinde, Men jeg er noget Kuldervon, det bliffuer dog vel got med Guds Hielp. Oc der de vaar kommen i Sæng, falt hand vdi en liden slum, gaff sig dog noget i Søffne, Oc der hand da opvaagnede, spurde hans Bedrøffvede Frue hannem

ad, huor det var fat med hannem. Det bliffver vel got, min Allerkeriste, sagde hand, forfærdis icke; jeg haffver noget Ont for mit Bryst. Huilcket begynte strax at gribe hannem meget heftig an, lod saa w-fortøffvit spende for deris Vogn, oc skickede Bud effter deris Sognepræst, som oc strax kom effter deris Begiering. Oc der hand var kommen ind, sagde denne S. Mand: Kiere Her *Lambert*¹⁾, Jeg var meget heftig angreben med en Fang for min Bryst, men nu er det noget bedre, oc haffver nu sæt sig ned i min Høyre Side. Jeg glæder mig ved, at min Sag er klart hoss min Herre oc Gud, huorfor jeg vil tacke hannem med David: Min Siæl Loffue Herren oc huad som er i mig hans hillige Naffn; Min Siæl Loffue Herren, oc forglem icke det gode, hand haffuer giort mig, den som forlader dig alle dine Synder oc læger alle dine Bræck, den som frelser dit Liff fra Forsmædelse, den som Kroner dig med Naade oc Barmhiærtighed.

Huortil *H. Lambert* suarede, at den gode Mand skulle bliffve fast ved den gode Tro oc forrige Bekiendelse, som forleden Søndag var giort, tuilendis intet paa, at hand jo var it Guds Barn. Vdi den Tro (suarede den gode Mand) vil jeg baade Leffve oc Døe. Thi jeg er vis paa, at huercken Død eller Liffuet, huercken Engle eller Førstenomme icke heller Mact, huercken det Nerværende eller Tilkommende, huercken det Høye eller Dybe oc ey noget andet Creature kand skille osz fra Guds Kierlighed, som er i Jesu Christo, vor Herre.

Siden lagde hand sig til Søffns, oc bleff Præsten hos hannem Natten offuer, oc om Morgenen gaff hand

¹⁾ Lambert Lavridsen, Sognepræst paa Holmsland (Ny og Gammel Sogn).

Præsten forloff at Reyse hiem. Strax der efter om Morgen Reyste jeg need til denne S. Mand at see, huor det var med hannem, Oc der jeg nu kom ind til hannem oc spurde, huor det var med hannem, da suarede hand: Gud være loffvit, det er noget bedre, end det var forgangen Nat. Jeg er fornøyet oc gierne tilfrids med Herrens Villie. Thi Leffuer wi, saa Leffuer wi for Herren, Døer wi, saa Døer wi for Herren, Huad heller wi Leffuer eller Døer, saa hører wi Herren til. Oc som jeg w-værdig forholt denne S. Mand mange Trøstrige Sprock aff skrifften, var hand alt selff ferdig at føre dem til Enden.

Noget op paa Dagen er Siugdommen sig for andret til det verre. Da sagde denne gode Mand til mig: Mig siunis, det bliffuer noget verre, Nu nu, jeg er dog gierne tilfreds med Herrens Villie oc velbehag. Oc sagde:

Om jeg end Døer, saa Døer jeg dig,
 Det ævige Liff saa vilde du mig,
 Herre, ved din Død berede.

Oc som hans meget Sorgefulds oc Bedrøffvede Frue, efftersom hun stedtze Nat oc Dag tiende hannem vdi sin Siugdum, saae oc fornams, at hand klagede sig, spurde hun hannem ad med Hiærtens Suck oc Væmodighed om hans Suaghed, oc om hand befant sig meget Ont. Da suarede hand: Ney, min allerkeriste Kone, Thi hand vilde icke bedrøffue hinde: Jeg finder aldellis ingen væ eller Pjne, vden alleniste at jeg er saa Mødig oc Affmectig. Bad hinde ickun giffue sig tilfrids oc icke formeget sig bekymre, sagde sig meget verre at haffue aff hindis Sorg oc Graad end aff sin Siugdum oc Suaghed.

Oc bleff ieg saa hoss hannem til om anden Dagen, Nemligen Løffuerdagen, ad Afften, oc der jeg nu fra hannem Reyste, befalde hannem den Aldmectigste Gud

i vold, begierde hand, om Gud vilde spare hannem til tilkommende Mandag, at forlige sig med Gud oc der paa annamme Christi Legem oc Blod til en pant oc Forsegling paa sine Synders Forladelse. Sagde der hoss: En arm Synder er jeg.

Dog vil jeg icke fortuiffle,
Men tencke stedse paa din Død,
Herre Jesu Christ, din Saar saa Rød
Paa dem saa vil jeg huile.

Siden Søndagen, der Guds Tieniste var forrettet, kom Her *Lambert* ned til hannem oc Trøstet hannem aff Guds Ord; bad hand hannem omsider ad Afftenen, at hand vilde blifue hoss hannem oc om anden dagen meddele hannem Siælens Lægdom, Jesu Christi Hellige Legeme oc Blod, til en vis forsickingring paa det ævige Liff oc Salighed.

Mandagen, som var den 25 Octobris, efter megen Christelig Beredelse oc Skrifftemaal er denne S. Mand meddelt vor Herris Jesu sande Legeme oc Blod, som hand med stor Andact, Hiærtens paakaldelse oc Tacksigelse til Gud annammet haffuer vdi hans Bedrøffvede Huszfruis, mange Adels oc andre got folckis Nerværelse. Oc der wi haffde giort Knæfald til Gud, Traade hans Sorgefuld oc meget bedrøffuede Frue til hannem, sigende med Hiærtens Suck oc Graad: Min allerkieriste dydelige Hiærte, huor er det med eder, Jeg haabis icke til, at i ville skillis fra mig? Huor paa hand gaff hinde denne ansuar: Der som den gode Gud vilde lenger spare mig Liffuet, vilde jeg gierne Lessue for Eders skyld, men wi bør at stille voris villie vnder Guds Guddommelige Villie.

Paa denne S. Mands giensuar oc ord kand smuct indførís disse efterfølgende Riim:

Nu nu, min allerkieriste Hiærte lille,
 Huor gierne jeg hoss dig være vilde,
 Du haffver været min Hiærtens Liff
 Oc Leffuet med mig foruden Kiff,
 Du haffver været mig huld oc Tro,
 Gud giffve oss tilsammen den Æuige Ro.
 Vær nu tilfrids, lad saa gaa til,
 Som Herren Gud det haffue vil.
 Vi kommer med Guds hielp snart tilsammen
 I Himmelig [sic] med Lyst oc Gammen.
 Her maa wi skillis med Sorg [oc] Nød
 Ved denne Timelige Død,
 Der skulle wi samlis med Glæde oc Roe
 Oc æuig hoss Gud Æuindeligen Boe.

Der effter forandret sig Siugdommen noget til det bedre, holt sig derfore vdi Taalmodighed offuer Sengen, oc mueligt i den maade giort sig meget sterckere, end hand var, paa det at hans Bedrøffuede Frue icke skulle bemercke hans store Suaghed oc sig der offuer formeget bedrøffue, for hun stedtze med stor Væmodighed beklaget sig offuer hans Siugdom, dog hand selff altid Trøstet hinde oc bede, at hun skulle giffue sig tilfrids.

Om dagen der effter kom jeg til hannem, oc der ieg om Aftenen Reyste hiem, bad hand mig, at jeg vilde giøre tieniste for hannem paa Stuen, som oc skeede paa Alle Helgensdag vdi mange fornemme got folckis Nerveelse oc ellers tit oc offte tilforne. Der Tienisten var end, sagde hand: Nu Gud skee loff, Jeg troer, at jeg er oc Deelactig i de S. Lycksalighed.

Der nu Siugdommen begynte jo mere oc mere at forøge sig, begieret hans Høybedrøffuede Frue af hannem, saa vel som oc ellers nogle gange tilforne, at hand skulde skicke bud effter Doctoren. Da suarede hand: Gud er den allerbæste Doctor, men dog er jeg vel tilfrids, thi Gud haffver det selff saa Ordineret oc dannet, at mand

skal bruge Læger, som den vise mand Syrach melder: Herren lader Lægedom uoxe aff Jorden, oc en fornumstig foracter hannem icke; bleff dog det beske Vand Sæt formedelst it Træ, paa det mand skulle kiende, huad kraft det hafde, etc. Saa hielper oc Gud til ved adskillige middel. Begierede denne S. Mand samt hans kiere Bedrøffvede Frue, at jeg vilde Reyse til Viborg til Hæderlig oc Høylærde Mand Doctor *Christen Skytte*, paa det at jeg dis bedre kunde berette hannem om denne S. Mands Siugdom, effterdi jeg saa jdelig var hoss hannem, oc affærdiget mig saa strax med deris egen Hæste oc Vogn. Oc der jeg kom til Byen, var forbemelte Doctor *Christen* forreyt til Aalborg, saa jeg icke kunde komme hannem til Ords. Oc der jeg nu kom hiem, oc sagde denne S. Mand det, lagde hand sine Hænder tilsammen oc sagde: Loffvet være Gud, som er den bæste Doctor, som Læger baade til Siæl oc Liff, oc hannem finder jeg hiemme hos mig, i mit Hiærte, hannem befaler jeg ald min Sag baade i Liff oc Død.

Oc var denne S. Mand i hans Siugdom meget Taalmodig, Trøstet sig altid med Guds Ord, sagde tit oc ofte: Nu nu, I Jesu Naffn,

Skulle det end vare fra Morgenstund
Oc indtil Aftens Ende,
Da skulle mit Hiærte slet ingenlund
Fortuiffle eller fra dig vende.

Hand Tackede oc Gud der hoss, som var hannem saa mild oc Naadig, at hand icke fant synderlig stor Pine eller Smærte i sin Siugdom vden alleniste Tunghed oc Amectighed. Var gierne tilfrids med Guds Villie oc sagde tit: Gud, Forbarme dig offver mig.

Oc effter som hand haffde yndist oc gunst hoss Gud, saa hafde hand oc hoss Mennisken. Besøgte der da mange

got Folck hannem, baade Adel, Geislige saa vel som andre aff hans gode venner, vdi bemelte hans siugdum, nemlig Erlig oc Velb. Mand *Knud Søffrenszen*¹⁾ til Tredie med sin kiere Frue, Erlig oc Velb. *Berte Orning*, sampt Erlig oc Velb. Mand *Lauridtz Lonow* saa vel som oc hans kiere Bedrøffuede Fruis Syster, Erlig oc Velb. Fru *Birrete Juel*, Velb. *Knud Galtis* til *Vimgaard*²⁾, oc mange andre flere, oc var nogle dage hoss hannem.

Mens efftersom Siugdommen nogle gange til oc fra for andret sig, saa mand vndertiden var i en god Forhaabning, at det skulle haffue bleffvet bedre, forreyste de fra hannem. Noget der effter greb Siugdommen hannem meget heftig an igien, sende hans kiere Høybedrøffuede Frue strax Bud effter forbemelte Erlig oc Velb. Fru *Berte Orning*, at hun vilde komme til hannem. Hun kom oc strax, oc var oc meget hoss hannem, oc bevijste denne S. Mand ald Tienistvillighed. Oc der hun formerckte, at Siugdommen forøgte sig, sende hun bud til Velb. Fru *Birrete Juel*, hindis sorgefulde Syster w-affvidendis, paa det hun icke skulle bedrøffve sig formeget oc tencke, at hun haffde tuiffel om hans Liff, oc bleff hun oc hoss hannem oc beviste hannem ald Tieniste indtil hans alleryderste, der Gud kaldet hannem.

Der besøgte hannem oc Erlig oc Velb. Fru *Anne Munck*, S. *Mogens Vldfelds* til *Tranmose*, saa oc Erlig oc Velb. Fru *Catharine von Alefeld*, *Iven von Buchvolt[s]* til *Ryberg*, Erlig oc Velb. Fru *Margrette Vlstand*, S. *Mogens Juels* til *Voszborg*, Erlig oc Velb. *Lauridtz Lonow*

¹⁾ Om den Slægt, han tilhørte, se Ny kirkehist. Saml. I. 154 ff. og Hist.-biogr. Samlinger S. 213.

²⁾ Nu *Viumgaard*.

oc hans kiere Syster, Erlig oc Velb. Jomfru *Helvig Lonov*, som oc var hoss hannem, indtil Herren bort kaldet hannem.

Mens efftersom denne S. Mand med ald Taalmodighed troligen haffde Arbeydet i Herrens Vijngaard, begynte Dødsens Bud nermere at trenge sig til hannem, oc Siugdommen begynte flux den 24 Novembris at tage offver haand. Oc samme dag om Morgenen, som hans Bedrøffvede Fru stod op aff Sengen fra hannem, yndskede hand Guds Velsignelse offver hinde, som hand oc ellers altid gjorde Afften oc Morgen, oc sagde der hoss: Gud, Forbarme dig offver mig, oc Trøste oc huszuale dig, min allerkieriste Kone. Oc gick hun fra hannem med stor Bedrøffvelse oc Hiærtesorg.

Lidet der effter kom hun til Sængen igien, spurde, huor det var med hannem. Jeg frycter, sagde hun, min allerkieriste Hiærte, I haffuer verre, end i lader eder mercke for mig; siger mig dog for Guds skyld, huor i haffuer Ont. Hand suarede hinde med ald frimodighed: Jeg ved aldrig huor, Gud være Loffuet, jeg finder ingen Væ. Klappet hinde ved sin Kinde oc sagde: Giffuer eder tilfrids, min allerkieriste Kone lille, Gud haffver endnu aldrig forlat eder, hand gjør oc icke heller; den Herre oc Gud, som haffuer været eders Gud aff Moders Liff, velsigne eder oc skiule eder med sine Fiedre. Laae saa stille hen, oc lagde sin Hænder sammen offver sit Bryst oc sagde: Herre Jesu, du Davids Søn, forbarme dig offver mig.

Noget der effter kom Hæderlig oc Vellærde mand *H. Lambret* til hannem oc spurde hannem at, huor det var med hannem. Da suarede hand: Jeg finder ingen Væ, men jeg er heel Amectig. Men det er min Tro oc Trøst:

Guds Krafft er mechtig i de Skrøbelige, ja Herren er nær hosz alle dem, som kalde paa hannem alvorligen.

Der hand haffde saaledis talet, sagde Her *Lambert* til hannem: Det siunis, gode *Hans Krabbe*, lige som eders Forløsning stunder til. Huor til den S. Mand suarede: Jeg er gierne tilfrids med Guds Villie; kand jeg saa komme aff denne Onde Verden vden Væ oc Smærte, da maa jeg vel sige, at Gud er synderligeu min Ven, huilcken jeg oc fuldkommeligen troer i mit Hiærte; jeg er oc forsickret paa, at Gud skal Hielpe oc frelse mig; vll hand icke, saa skal hand dog vere min Gud. Huor til Præsten suarede: Gud styrcke eder der vdi til Enden. Der effter holt Præsten hannem mange Trøstrige Sprock for aff skrifften: Saa elskte Gud Verden etc., huilcken hand læste self indtil Enden. Item: Vær tro indtil Enden, oc Jeg vil giffue dig Liffsens Krone.

I huor du est, O Jesu, da kommer jeg did,
At Leffve hoss dig til æuig Tid,
Thi Døer jeg gladelig.

Oc som hans bedrøffvede Frue saad ved Sængen hoss hannem med megen Suck oc Graad, racte hand sin Haand til hinde, oc Klappet paa hindis Haand, bad hinde giffve sig tilfrids oc sagde: Min allerkiærste Kone, nu siunis mig, at jeg vil op oc sidde paa en Stoel. Oc som hand kom paa Sængestocken, sagde han: Nu, i Jesu Naffn, lader mig noget lidet huile mig, oc sagde: Gud vær mig Synder Naadig. Falt saa vdi en Besuimmelse, oc kom dog strax noget til sig igien. Da sagde Præsten: Gode *Hans Krabbe*, nu var i nær borte. Da veed jeg det icke, suarede hand, men det veed jeg, at Jesu Christi Blod renser oc Toer mig aff alle mine Synder.

Saa kom hans bedrøffvede Frue igien til hannem,

tog hannem vdi sine Arme, oc Kyste hannem, oc bad hannem om forladelse, Huor til hand suarede: I haffuer intet giort mig imod, Gud lønne eder, min Hiærte lille, saa haffver i Leffuet her med mig.

Nu skillis wi her med Sorg oc Graad,
Saa findis wi igien saa meget glade.

Saa skiltis hun fra hanuem med stor Hiærtens Væmodighed, oc befalede hand der effter med fuld forstand oc liudelige Ord sin Siæl oc Sag i Guds Haand. Oc soff saa stille oc Sactmodig hen fra denne Onde oc Arrigefuld Verden, der Klocken var noget effter Tre om effter Middagen, effter at hand haffde Leffuet 52 Aar oc saa meget paa det Tredie siden den 13 Septembris, vdi Erlig oc Velb. *Lauridtz Lonis*, Erlig oc Velb. Fru *Birgitte Juels*, *Knud Galtis* til Vimgaard, Erlig oc Velb. *Folmer Galtis*, Erlig oc Velb. Fru *Mette Langis*, S. *Erick Lyckis* til Rindom Gaard, Erlig oc Velb. Jomfru *Barbara Langis*, Erlig oc Velb. Jomfru *Helvig Lovnis*, Hæderlig oc Vellærd Mand Her *Lambert Lauridtz[s]* oc andre got folckis nerværelse.

I en vidtløftig Fortale henvender Forfatteren sig til Enken, Fru *Christentæ Juell*, hvem han søger at indgyde Trøst. Hendes Sorg har noksom været at se af hendes «Bedrøffuelig affecter, dybe Suck med vaade Øyen oc klagende Ord aff verckende Hiærte» (Bl. Aiiij^{vo}); og til har hun ønsket snart at maatte blive kaldet bort fra denne Verden (Bl. Ciiij). — Hendes Mand klagede ofte over Verdens Ondskab (Bl. Ciiij). — Fortalen er skreven i «Provist-Gaard paa Synderholm den 1 Decemb. Anno 1648».

Præsten har valgt sin Text, fordi den afdøde ofte brugte de Ord (Bl. Fiiij). — I Prædikenen gives Regler for, hvorledes

Gejstligheden skal leve (Bl. Qij ff.), og derfra gaas der over til at tale om den verdslige Øvrighed, hvem det paaligger, «at de Hantheffver oc forsuarer den rette oc Reene Guds Tieniste, affskaffer Vildførende Lærer oc Vildfarende Lærdom, forsiuner oc forsørger Kircker oc Scholer med dyctige oc fligtige Mænd oc Personner, som kunde være tienlige til at forstlaa deris Embede, Defendere oc forsuare dennem, paaminde de andre, som enten findis forargelig eller forsømmelige, eller oc, der som det icke kand hielpe, dennem tilbørligen at sraffe» (Bl. Rij), «at de lader Refse oc Straffe de Onde oc forargelige Lemmer, som synder Motvilligen oc Fortrædeligen imod Guds oc Verdslige Lower» (Bl. Riij), og «at de med største fljyd oc Omhu beskytter oc Beskermer deris Vndersaatters Liff oc Leffnet oc andet, huis de haffuer, oc meene det vel aff Hiærtet, lige som en god oc from Fader meener sine kieriste Børn det» (Bl. Riij). — *Hans Krabbes* Omhu for hans Tyendes Gudfrygtighed berøres ogsaa i Prædikenen (Bl. T).

Ligesom i Personalierne viser sig ogsaa baade i Fortale og Prædiken en fremtrædende Lyst til at anføre Stykker af Vers, ikke blot religiøse, men ogsaa Oversættelser fra den antike Litteratur, saaledes flere Steder af Ovid.

Til Bogen hører et kobberstykke Portræt af *Hans Krabbe* med en Anetavle, s. Strunks Katalog Nr. 1510. — Bogen vrimler af Trykfejl og er kun maadelig trykket.

Jakob Bjørn.

(1561—1596.)

En
 Vnderuisning
 om Taal oc Trøst vnder
 Kaarsit, Faaregiffuen vdi Erlig
 Velbyrdig oc Salig **Iacob Biørns**
 Begraffuelse, vdi Ørsted Kircke,
 Søndag Vocem Iucunditatis:
 Anno 1596.

Aff
Iens Gødissen.

2. Sam: 22.
 Naar du Ydmyger mig,
 da gjør du mig stor.

Prentet i Kiøbenhaffn, Aff
 Hans Stockelman.
 1597.
 [8vo.]

Erlig, Velbyrdig *Jacob Biørn* til Stenolt vaar født paa Stenolt den 15 dag Iulij, der mand skreff Aar effter Guds Byrd 1561.

Hans Fader vaar Erlig, Velbyrdig *Biørn Anderssen* til Stenold, Rigens Raad. Hans Moder vaar Erlig, Velbyrdig Frue *Citzel Vlstand*. Hans Farfader vaar Erlig, Velbyrdig *Anders Biørn* til Stenolt. Hans Farmoder vaar Erlig, Velbyrdig Frue *Anne Giords Daatter*¹⁾ aff Engelsted i Skaane.

Hans Morfader vaar Salig Her *Thrude Vlfstand* aff Torup vdi Skaane, Danmarkis Rigis Raad. Hans Mormoder vaar Salig Fru *Ide Brock*, Salig Her *Lauge Brockis* til Estrup Daatter.

Videre at opregne Afgangne *Jacob Biørns* Herkomst er vnødigt, Effterdi det er fast vitterligt, at hand er kommen aff gaat, Ærligt Adels Folck her vdi Rigit, baade paa Fæderne oc Møderne side, Videre end mueligt er paa denne tid oc sted at opregne. Der hand vaar Otte Aar gammel, kallede Gud ved den Timelige Død hans Moder fra hannom²⁾, oc bleff der effter offuerantuordit Salige Fru *Dorothe*³⁾, *Olluff Globbs* til Støffring gaard, oc hos hinde optuctit, Indtil hand vaar paa sit Siuende Aar. Siden

¹⁾ Af Slægten Drefeld.

²⁾ Fru Sidsel Ulfstand døde d. 7. Avg. 1561 (Marm. Dan. II. 171); Textens «8 Aar», som aabenbart er en Trykfejl, maa altsaa rettes til: omtrent 3 Uger.

³⁾ Jakobsdatter Bjørn.

forsende hans Salige Fader hannom til Herluffsholm Schole, oc vaar der vnder Høylærde Mand *M. Hans Michelsens* Disciplin paa det Fierde Aar. Huorfra hand bleff send til den høye Schole vdi Kiøbenhaffn, oc kom til Hus oc Kaast hos Salige Doctor *Claus Hammer*. Oc paa det hand kunde haffue diss flitigere tilsun, bleff hannom giffuen sin egen Præceptor, Hederlig oc Høylærd Mand Doctor *Peder Vinstrup*, Nu Superintendens vdi Sielands Stict, Met huilcken hand nogen tid der effter, som vaar Anno 1572, bleff send vden Lands. Først til Rostock, huor hand ved Fire Aar vaar vdi Høylærde Mands Doctor *Lucas Backmesters* Hus oc Omgengelse. Kom der fra til Lipzig¹⁾ vdi Land til Missen, oc vaar der vdi halffandit Aar. Kom der fra til Tybing, huor hand vaar in Studijs paa det Fierde Aar. Her foruden haffde hand oc besøgt andre fornemme oc berømte Scholer vdi Tydskland, som vaar til Wittemberg, Heidelberg, Straszborg, Basel oc andre flere. Vdi midler tid bekom hand sørgelige Tidende om sin Faders Død oc Afgang, oc kom aff den Aarsag hid ind vdi Rigit, oc gaff sig strax, effter Skiffte vaar staait imellom hannom oc hans Syskende, aff Landit igien ind vdi Franckerige, Oc vaar iblant andre Steder til Geneue hos Høylærde Mand *Beza* paa It Aars tid. Drog der fra ind vdi Italien, vaar der vdi Tu Aar, oc vdi midler tid til Fenedien Lod beskriffue sig paa Italiensk merckelige skreffne Historier oc allehaande Relationes, icke met ringe Bekaastning, huilcke endnu findis vdi hans Liberie. Der hand saa haffde endt sin Reyse, kom hand igen vdi Rigit, Oc it Aar der effter begaff sig aff

¹⁾ Allerede 1574 indskreves han ved Universitetet i Leipzig. Ny kirkehist. Saml. II. 519.

Guds forsiun oc Venners Raad i det hellige Ecteskaff met Erlig, Velbyrdig Iomfrue *Anne Krabbe*, Salig Her *Erich Krabbis* aff Bustrup Daatter. Oc stod deris Bryllup paa Stenolt den 1 Septembris, der mand skreff Guds Aar 1588. Oc haffuer siden leffuit paa Ottende Aar sammen vdi Ecteskaff Christelige oc kierlige. I midler tid glemde icke Gud der effter, som tilforne, at besøge hannom met Kaarss oc synderlig met Siugdom, Huilcken hand bar aff den Naade oc Formue, Gud gaff, paa det Taalmodigste oc viste, at vere en Mand en kaastelig ting at bære Aaget aff sin Vngdom, som Propheten Ieremias tal. Oc effterdi hand aff slig Aarsag icke kunde tage sig nogen synderlig Verdslig Bestilling offuer, vaar hans største idræt, saa megit hans vilkaar kunde taale, idelige at Studere, Huilckit Studium hand vden tuiffuel vilde haffue bract til videre Fruct, Gud oc sit Fæderne Land til ære oc gaffn, haffde Helbreden icke verit hannom saa ringe. Guds Ord hørde oc læste hand gierne, Søgte offte Sacramente vdi sin Sogne Kircke, som hand oc kaart tid for sin Afgang lod sig Berette. Oc iblant andre Gudelige øffuelser haffde hand tagit sig faare at dicte oc sammen drage aff Skrifften allehaande hellige Bøner, Huilcke hand pleyede at bruge, naar hand vilde tale met Gud vdi sin Siugdom oc Skrøbelighed. Hand forsømde oc icke at søge om Raad oc Remedie til hans Siugdom hos Lærde oc Forfarne Medicos, baade vden oc inden Lands, hues Konst oc Cura lidit formaatte hos hannom: Thi Gud vilde, hand skulde bære hans Aag aff Vngdom oc lære at tro det, hand siger hos Mosen: Ieg er Herren din Læge.

Fra Mauritij Martyris dag vdi næste Septembris Maanit er foruden hans gamle Siuge hannom tilslagit en hefftig Cholica passio, Huilcken gjorde hannom til hans

Død megit matt oc macteløs, Huor vdi hand dog styrckede sig met Guds gode vilie oc forsiun, oc holt sin Siugdom for en Lægedom, som hand lod paakiende, der hand aff sin Soteseng næste 27 Martij dag reiste sig oc skreff met Krid paa Panellet ved Sengen vdi sin Stuffue dette gamle oc hellige Sprock: Prouidentia Dei omnia gubernantur, et quæ putatur pœna Medicina est, det er: Aff den forsiunlige Gud regeris alting, Oc huad oss tyckis at vere Pine, er idel Medicin oc Lægedom.

Der effter begynte hans Siugdom at tage offuerhaand, saa hand miste mesten sin mact oc bleff foruent til Døden. Oc en sinde greb for^{ne} Cholica Siuge hannom saa hastig oc hefftig, saa hand vdi en Besuimelse vaar nær borte: Oc der hans kiere Hustru, som den tid haffde hannom vdi sin Arm, formanede hannom aff Guds Ord at betencke sin Sag hos Gud, suarede hand, der hand nu kom til sig igen: Ieg veed, min Frelsere leffuer oc haffuer Igenløst mig, Hans er Ieg, oc hannom antuorder Ieg mig baade til Liff oc Siel. Der nu hans kiere Hustru fornãm hans store Skrøbelighed, Lod hun forskriffue til hannom hans kiære Suogere, Syskinde oc Venner, som oc strax komme, oc vaare iblant dem Velbyrdige Frue *Anne*¹⁾, *Moritz Styggis* til Holbeckgaard, *Mickel Nielson Stiffeld*²⁾ til Kye, *Christian Krabbe* til Aastrup met hans kiære Hustrue, Frue *Elisabeth Høy*, met Venner flere. Vaare oc da tilstede begge hans Sogne Prester, Hæderlige Mend Her *Niels Pederssøn*, Prest til Ørsted, oc Her *Iens Mogenssøn*, Prest til Waare, Huilcke da, som oc tit

1) Af Slægten Lykke.

2) Han kaldes ellers Tornekrands. Stigfeldernes og Tornekrandsernes Vaabner synes ogsaa at antyde en Familieforbindelse.

tilforne vdi hans Siugdom, naar de bleffue kallede, holte hannom Guds Ord for. Oc der nu hans kiære Suoger, Velbyrdig *Mickel Nielsson*, tilspurde hannom iblant andit met disse Ord: Broder (saa pleyede de at kalde huer andre), huor er det met dig? Suarede hand hannom: Broder, det er nu gaat, Ieg veed, Gud er min Ven, oc er Gud met mig, huad kand da vere mig imod? Her foruden regnede hand selff op aff Guds Ord mange merckelige Sententier, der hans Sogne Prester talede met hannom aff Skrifften. Iblant huilcke hand selff opregnede, vaar den Cananeiske Quindis Bøn paa Latin: Iesu fili Daud miserere mei, Item aff S. Hansis Første Breff paa Latin: Deus charitas est etc., Gud er Kierlighed, oc huo som bliffuer i Kierlighed, hand bliffuer i Gud, oc Gud vdi hannom. Huor met hand gaff tilkiende, At hand gierne vilde forlade huer, hannom haffde brøt imod, oc vilde disligist, at de skulde giøre det igen. Siden bad hand nogle sinde paa Danske: Gud hielpe mig arme Syndere oc vær mig Naadig, Vdi huilcken Tro oc Mundheld hand er bleffuen stille indtil den Femte Aprilis imellom It oc Tu effter Middag: Oc er da Christelig vdi Herren hensoffuit vdi for^{ne} gaat Folckis næruerelse.

Ligprædikenen er dediceret til Fru *Anne Krabbe*, *Jakob Bjørns* Enke. Fortalen er dat.: Aarhus næste Søndag efter omnium Sanctorum Anno 1596.

Textens Ord (Hebr. 12, 7—11) har Forfatteren valgt, «fordi Salige *Iacob Bjørn* (som mig er berett) brugte dem ofte oc gierne til at Trøste sig met vdi sit kaarss oc skrøbelighed, met huilckit Gud hannom, som en Fader sin Søn, vdi nogle Aar hiemsøgte» (Bl. Bii^{vo}).

Forfatteren bruger ikke faa sjældne Ord og Vendinger, f. Ex.: «at skaa sig» (at te sig), «fos» (haard, stridig, stiv): «Saa siuge ere Mennisken oc end de, som rose sig aff Christen Naffn, for dette Liff, Oc saa dyrt vrdere de, huis forfengeligt der i vancker, at naar de skulle der fra til Gud, skaa de sig icke ligere end en gienstridig foss Suend, huilcken mand vdi Hals oc Haar skal slæbe til sin Herre» (Bl. Av). — Af en Ytring af Forfatteren (Bl. Dvij) ser man, at en Landsknægt 1596 havde 4—6 Gylden i Sold om Maaneden. — Forfatteren sammenligner (Bl. Evij^{vo}) Menneskene med Børn, «som lege oc bygge Hus met Spon eller Slicker: Naar nogen vil tage en aff disse Spon fra dem, naar de bygge deris Hus, strax bliffue de vrede oc sla den hele Bygning ned». — I Patriarken Jakob og Apostelen Paulus kunne vi spejle os og skjøne, «at Guds Helgene langt offuermaade mindre, saa vel som nu, haffue spundit Silcke eller sidet vdi Rosengaard ved deris Christendom mere end wi» (Bl. Fiiij). — Om Hørren skriver Forf., «at naar det er moed, skal det Ruskis, Riblis, Stubbis, Senckis, Tørris, Banckis, Brydis, Skagis, Heglis, Spindis, Siudis, Vindis, Veffuis, Blegis, Slidis: Oc naar det er slit vdi Klude oc Lumper, Føris det paa Papyrmøllen, faar der en ny Form oc bliffue Papyr, paa huilekit mand Skriffuer, Trycker, eller aff huilekit mand gjør Kartenspil, som siden paa ny brugis oc slidis iblant Mennisken» (Bl. G^{vo}). — Sophokles kaldes (Bl. F) «en Gredsk Poet, som læsis for Børn vdi Scholen».

Efter Ligprædikenen følger: «Min Hierte kiære oc Salige Hosbonds Bøn, Erlig oc Velbyrdig Mand *Jacob Bjørns* til Stenolt, Som hand Dictede oc lod Renskriffue om Onsdagen, før end Gud kallede hannom om Mandagen, som vaar den 5 Aprilis Anno 1596.» Bønnen er forfattet i det tydske Sprog og fylder et Ark.

Foran Dedikationen findes *Jakob Bjørns* og *Anne Krabbes* fædrene Vaabner.

Anne Lavridsdatter Knob.

(1531—1580.)

En Prædicken som vaar prædic-
ket udj Erlig Velbyrdig og Salig
Frues, Fru **Anne Knobs** til Lunds-
gaard, Hendis Begravelse, wdi
Kerteminde, paa den 17 dag
Februarij. Aar.

1581.

aff

Hans Pedersen, v-værdig Sogne-
præst I samme sted.

Apocal: 14.

Salige ere de døde, som døde herefter I Herren,
Ia Aanden siger, at de Hviler, aff
deris Arbeide.

[Haandskrift i Karen Brahes Bibl.]

Denne Erlige oc Velbyrdige Fru *Anne Knob* var fød Aff god slegt oc Afkomme, Oc var barnfødt paa Gedtzøer i Falster 1531, Som hendis fader, Erlig oc Velbyrdig *Lauritz Knob* til Gylleboe i Skaane, haffde samme tid Aff Kong: May: i forlening. Hendis Moder var Aff de *Valckendorffer* oc hed fru *Sidzel Valckendorf*, Sl: *Hening Valckendorpis* Datter til Glorup.

Der hun var siuf Aar gammel, da døde hendis Salig moder¹⁾, men hendis fader leffde fire Aar derefter. Men effter at Gud haffde kaldit for^{ne} fru *Sidzel*, salig fru *Anne Knobs* moder, kom hun til Erlig oc Velbyrdig fru *Karen, Anders Giøis* i Laalland, som var hendis Morster. Som hun nogetid haffde verit hoes hende, da tenckte hun vidre at begiffve sig I lærdom, oc drog til Predtz Kloster I Landte Holsten, som mange Aff Adelen samme tid forskickede deris børn hen at lære. Siden hun haffde verit der nogen tid, kom hun til landet igien, Oc kom saa til Erlig oc Velbyrdig fru *Inger Oxe*, Oc var hoes hende udj 8 Aar.

Dereffter, som hun var kommen til hendis Aar oc forstand, bad til hende hendis Salig hosbund, Erlig oc Velbyrdig *Palli von Mellen* til Lundsgaard, hvilcken hand oc bekom 1554. Oc leffde de tilsammen udj tre oc tiffve Aar, Oc gaff Gud dennem en Søn oc fem datter tilhaabe, oc var hun 23 Aar, der hun begaff sig i Ecteskabs statt.

Der Gud haffde nu kaldet hendis Salig hosbunde

¹⁾ Ifølge Ljunggren, *Skånska Herregårdar*, Tillägg, Nr. 20, døde Sidsel Valkendorf först 1541.

1577¹⁾, leffde hun siden 4 Aar Encke, saa hendis gandske leffnit var halfftridiesinds tiffve Aar.

Aff dette Altsammen kand vj forstaa oc beslutte, Att Erlig oc Velbyrdig Salig fru *Anne Knob* (haffver leffvit udj trende statter: Først udj Iomfruelig statt, oc derudj skicked sig Gudfrycteligen, erligen oc tugteligen: Dernest udj Echteskabs statt, I hvilcken hun haffver bevist sin kiere hosbund All ære oc dyd, kierlighed oc fromhed: Siden effter hendis Sallige hosbundis død oc Affgang, I hendis Enckesæde, haffver hun fremdragit sit liff oc leffnit som en Christen from Vidue, i det hun baade selff gierne haffver frygted Gud oc dertil med holt hendis kiere børn till Gudfrygtighed, tucht oc ære. Hun haffver altid gierne ladit sig finde her i denne Sognekircke med sine kiere børn, naar Guds tieniste holtis, baade Søndage oc Søgn-dage, at høre Guds hellige oc Sallige ord. Titt oc ofte Annammede hun Sacramentet Aff sin Sogneprestis haand. Hun haffde lyst oc Villie til att forfremme Guds tieniste, hvilcket hun beviste, i det hun, Gud til ære oc Sallig *Palj von Mehlen*, sin kiere hosbund, till lofflig i huekom-melsze, bekostede denne tafflis prydelsze paa dette Altere oc gaff dertil skiøne nye Alterkleder. Hun omgickis gierne med Guds ords tienere oc holt dennem udj ære. Hun beviste sin sogneprest oc min medtienere oc mig, siden ieg u-verdig er hidkaldet, mange Velgierninger.

Denne Skoele med skoletienerne oc Vngdommen for-fremmede hun Iefnligen oc lod skoelebørnene kalde til gaarden oc uddeelte iblant dennem penge oc anden Al-misze baade imod høye fester oc andre tider.

Disze borgere oc indbygere her i Kiertemindē var

¹⁾ Læs: 1576. Se Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VI. 327.

hun oc-en god Naboe, saa hun haffver et got Vindnisbyrd aff dennem Alle, oc de nødig end ville mist hende, haffde det verit Guds Villie. Dersom nogen iblant dennem trengde oc flyde til hende om hiepl, gjorde hun dennem bistand, saa hun icke gierne lod nogen gaa trøsteløsz fra sig, om hun kunde hielpe dennem.

Imod de fattige hus Arme var hun Liberal oc from oc altid imod festerne, saavelsom ellers, uddeelte iblant dennem Almisze for porten; hun hialp mange iblant dennem med Ildebrand oc anden nødtørrffighed, Saa at de skulle Saffne hende effter denne dag, som de Sørgeligen Allerede bekiender.

Dette Altsammen bevisz Io klarligen, Att Erlig oc Velbyrdig salig Fru *Anne Knob* haffver leffvit Gudfrygteligen, Erligen, Christeligen oc vel, oc derfor følger nu kortelig efter om hendis endeligt, hvilcket oc haffver verit Christelig oc Salig. Den gode Gud, hvilcken der reffser huer den, hand elsker, hand haffver icke heller ladet denne Salige frue verit kaarsfrij. Thi hun haffver Ieffnligen dragit herrens Aag, dog besynderlig siden St: Knuds dag I denne forgangene sommer haffver hun verit megen skrøbelighed undergiffven, hvilcken hun dog haffver baarit taalmodelig. Men strax effter Allehelgens dag sidst forleden er hendis sygdom bleffven saa hefftig, Att den haffver tvingt hende til sengen, Saa hun strax haffver befunden, At hendis tid ville icke bliffve lang, oc derfor haffver hun ocsaa straxen som en ret Christen bered sig til døden oc slagit sit sind oc hiertte fra denne Verden. Hun haffver ladet kalde sin Sogneprest oc giort sit skrifftemaal for hannem oc Annamit Affløsning, oc da i samme sitt skrifftemaal haffver forlatt oc tilgiffvet Alle dennem deris bryst, som hinde i nogen maade haffde

fortørnit, oc saa Annamede Iesu Christi legomme oc blod. Derpaa haffver hun siden i nogen tid ligit saa heden oc forvented herren oc en Sallig forløsning. Hun haffver ladet predicke for sig Guds ord Ieffnligen oc dermed trøsted sig. Dersom nogen Aff hendis Venner, som hende besøgte, ville sige saa megit til hende, att det var endnu ynkeligt, dersom det var Guds Villie, att hun maatte lenger leffve med hendis kiere børn, Saa som erlig oc Velbyrdig Fru *Maren Juels*, hvilcken var Ieffnligen hoes hende I hendis Soetteseng oc paa hendis yderste, hun selff bekiender, att hun haffde saadan talle med hende: Thi svarede hun: Ieg begierer icke lenger Att leffve, men Att forløses oc vere med Christo min frelszere. Ieg haffver befallit mine børn den evige Gud, den samme Gud, som tog mine forældre fra mig, da Ieg var ickun siuff Aar gammel, oc mig dog rigeligen haffver forsørgit til denne dag, hand vil oc forsørge mine børn effter mig. Ia den morgen, som hun døde om Afftenen, var der gott folck, som hørde, Att hun sagde om sin Søn, som er uden lands: *Hans von Mehlen*, Ieg befaller dig den leffvendis Gud.

Der hun nu fornam paa det sidste, att de visze bud var kommen, da haffver hun paa ny berid sig til Sacramentet oc giord sit skrifftemaal den selffsamme dag, som hun døde om Afftenen, som var den 5 dag Decembris, oc da Atter forlatt alle dennem deris bryst, hende haffde fortørnit, oc sagde, hun ville sette All sin sag udj herrens hænder, oc saa Annamede hun den rette tærepending til himmerigis Rige, som er Christj sande legome oc blod, Oc til et tacknemmeligheds tegn mod Gud for Alle sine Velgierninger haffver hun i huekommet sin Sognekircke oc de fattige oc dennem Christeligen betenckt.

Effter det var skeed, haffver siden den dag igiennem hendis Sogneprest oc ieg u-verdig, nu den ene oc nu den Anden, traad frem oc prædicket guds ord for hende oc trøsted hende med de skønne trøstelige Sententzer udj den hellige Bibelske skrift, Saa som disze ere: Ioh. 3: Saa Elskte Gud Verden, 1 Ioh. 1: Iesu Christj blod renszer oss Aff Alle vore synder, oc mange saadane flere, oc naar vj holte op, begierede hun, at vj skulle icke gaa fra hende, men saadan trøst Aff skrifften ydermere foregiffve. Ia naar Døden gick ad hierted, da haffver hun selff offte sagt: Herre Iesu, forbarme dig offver mig. Fremdelis den tid, att det lackede imod enden med hende, saa hun icke gad tallit mere oc icke gad giffvet svar fra sig, Naar hun hørde trøst Aff skrifften imod synden, loffsens fordømmelsze, den evige død oc imod denne timmelige døds forskreckelsze, at de gudfrygtige deris død er ickun som en sød søffn, da, att vj, som nerverendis vare, kunde vide, at hun viszelig troede oc paa saadan Guds faderlig løffte oc tilsaffn ville sig gandske oc Aldelis forlade, gaff hun visze tegen fra sig. Men vj, som nerverendes vare, falde paa voris Knæ (u-roest for gud), oc endregteligen gjorde bøn for hende till Gud, at hand naadeligen ville hende bevare i en fast troe oc giøre en salig ende paa hendis Kaarsz oc Anname hendis Siel i sine Guddommelig hender. Dette gjorde vj tre gange, dog nogen tid imellom hver gang, oc der vj det haffde giord tredie gang, da kom den evige gode Gud oc gaff hende en salig forløsning, saa at hun soff stille oc roelig hen om Aftenen, der Klocken var ved Otte slett, udj mange gudfrygtige Christnis, baade ædel oc v-ædel, deris nerverelsze.

Ligprædikenen er dediceret til *Hans von Mehlen* til Lunds-
gaard. Forfatteren har «beskrevet» sin Prædiken og offererer og
skjænker den nu «for disse tvende Aarsagers skyld: Den første
er, at effterdj i icke var tilstede, der eders Sallige moder døde
oc bleff begravvit, men var uden Rigit, att i dog kunde læsze
denne predicken, som er skeed i hendis begravvelsze, oc der-
hoes denne korte antegnelse om hendis død oc Afgang oc
Christeligt endeligt, at i deraff kunde hafve trøst oc undervis-
ning. Den anden Aarsage her til er, at ieg ocsaa kand lade
mig finde tacknemmelig imod eder oc eders kiere systere for
mangfoldige Velgierninger, som i mig oc min hustrue bevist
haffver oc endnu altid beviszer, oc at ieg kunde oc hermed
forøge oc formere vor kierlig oc Christelige Venskab.»

Fortalen er dateret: Kjærteminde d. 29. Septbr. 1582.

Det benyttede Haandskrift, et lille Oktavhefte, er samtidig.
Det indeholder tillige selve Ligprædikepen, der har til Text
Johannesevangeliet 14, 1—3. De tre Aarstal i Begyndelsen
ere senere tilføjede, som det synes med en anden Haand.

Margrete Mogensdatter Kaas.
(1630—1660.)

Dødens jdelige
Betænckelse,
Aff den 39. Davids Psalme,
andragen,
Der
Erlig oc Velbiurdig Frue,
F. Margrete Kaasz
Velb. Lauridtz Belows
til Kølskegaard,
Hendis Adelige Ljgs Begængelse med
Christelige Ceremonier bleff huldet udi Gudom
Kircke, udi fornemme Adelsz, oc mange Geistligis oc Versz-
ligis Anseelige Forsamling, den 24. Julij, 1660.
oc samme Tjd forklaret
Aff
Peder Christensson, P. L.

Prentet i Kiøbenhaffn aff Jørgen Lamprecht,
Aar 1663.
[4to.]

Belangende Erlig oc Velbiurdig, nu Salige Frue, F. *Margrete Kaasz* til Kølskegaard Hendis Adelig Slect oc Herkomst, Ljffs oc Leffnetz Indgang, Christelig oc gudelig Fremgang oc salige Ende oc Udgang: Da er velbemelte Erlig oc Velbiurdig, nu Salige Frue, F. *Margrete Kaasz* fød udi Dueholms-Closter Aar 1630 den 6 Novemb.

Hendis Fader var Erlig oc Velb. Mand *Mogens Kaasz* til Frøstrup, Kongl. Maytt. Befalings Mand udi Dueholms-Closter. Hendis Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Jahanne Høg*. Hendis Farfader var Erlig oc Velb. Mand *Jens Kaasz* til Ørregaard. Hendis Farmoder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Ellene Stygge* til Frøstrup. Hendis Farfaders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Jens Kaasz* til Ørregaard, som var Erlig oc Velb. Mand *Mogens Kaasz* til Ørendrup oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Mette Fris* deris Søn. Hendis Farfaders Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Kirsten Juel*, som var Erlig oc Velb. Mand *Mogens Juel* til Ulstrup¹⁾ oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Dorethe Krabbe* deris Daatter. Hendis Farmoders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Thomas Stygge* til Frøstrup, som var Erlig oc Velb. Mand *Christen Stygge* til Frøstrup oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Ellene Roetfeld* deris Søn. Hendis Farmoders Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Christentze Vebner*, som var Erlig oc Velb. Mand *Terckild Vebner*

¹⁾ Øgelstrup i Raasted Sogn (s. Danske Saml. I. 48) eller Udstrup i S. Nissum Sogn.

til Vebnersholm oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Birgete Reckhals* deris Daatter.

Hendis Morfader var Erlig oc Velb. Mand *Stygge Hog* til Vang. Hendis Mormoder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Anne Ulfstand*. Hendis Morfaders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Jost Hog* til Vang, som var Erlig oc Velb. Mand *Jacob Hog* til Eskier oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Jahanne Krumpen* aff Trudsholm deris Søn. Hendis Morfaders Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Sidtzal Bilde*, som var Erlig oc Velb. Mand Her *Clausz Bilde* til Vandaasz, Ridder, Danmarckis Riges Raad, oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Lizabeth Ulfstand* deris Daatter. Hendis Mormoders Fader var Erlig oc Velb. Mand *Gregers Holgersen Ulfstand* til Voszborrig, som var Erlig oc Velb. Mand Her *Holger Ulfstand* til Voszborrig, Ridder, oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Anne Podebusk* deris Søn. Hendis Mormoders Moder var Erlig oc Velb. Frue, Fru *Anne Lange*, som var Erlig oc Velb. Mand *Erick Lange* til Engelszholm oc Erlig oc Velb. Frue, Fru *Bæge Rosenkrantz* deris Daatter.

Videre denne S. Frues Adelige Stamme oc Herkomst at udføre oc opregne eractis icke fornøden, Anseendis, det ingen er u-vitterligt, hende at være fød oc baaren aff god gammel Adelige Stamme, baade paa Fæderne oc Møderne Side.

Der Gud Allermæchtigste nu haffde begaffvet velbemelte hendis Sal. Forældre med denne deris unge Daatter, haffver de strax u-forsømt ladet hende komme til den hellige Daab, hvor ved hun udi den Christen Kircke oc Menighed med andre Guds Børn er bleffven indlemmet oc udi de Christnes Tal indskreffvet.

Er saa under all omhyggelig oc flittig Varetegt udi

sine kiere Forældris Huusz opfød oc forbleffvet oc, ligesom Aar oc Alder tiltog, udi hendis Børne-lærdom oc andre Gudfryctigheds Øffvelser med ald Fljd undervjst oc oplært, indtil Aar 1639 det behagede den Alting regierende gode Gud begge hendis kiere Forældre fra denne u-rolige Verden til sig at hiemkalde, hvis dødelig Affald ickun var 8 Uger imellom, oc skeede udi bemelte Aar ved Pintzdags Tide¹⁾, da hun var udi hendis niende Aar.

Der effter er hun effter hendis kiere S. Moders egen Begiering udi sit Yderste kommen udi hendis kiere Farbroders, Erlig oc Velb. Mand *Thomes Kaasz* til Ørdrup²⁾, oc hans kiere HuuszFrues, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Anne Vind*, begge nu Sal. med Gud, deris Huusz, hvor den gode Optuctelse oc Undervjszning, som i hendis salige Forældris Huusz saa vel var begynt, fructbarligen er bleffven continueret, oc velbemelte hendis S. Farbroders oc Farsters store Omhu for hende saa vel haffver lyckedis, at hun dagligen udi Guds sande Fryct oc andre saadanne en Adelige Jomfrue velsømmede Dyder er bleffven forfremmet, at hun lige som udi Alder saa oc udi Vjszdom oc Naade baade hos Gud oc Mennisken er fremvoxet oc tiltaget. Oc saa som hun aff Gud med en synderlig god Natur var begaffvet, Saa haffver hun oc været lydig oc lær-villig til alt det, som got var, hvilcket saa meget disz meere haffver beveget velbemelte hendis Sal. Farbroder oc Farster at continuere dend Elskelighed, som de stedtze haffver hafft til hende, efftersom hun aff dennem altjd haffver været elsket oc affholdet som deris

1) Rettere sagt: ved Paasketide, thi Mogens Kaas døde 15. Marts, Johanne Høg 10. Maj. Marm. Dau. II. 202. Paasken faldt paa 14. April.

2) Ørdrup.

eget Barn, saa oc aff deris kiere Daatter, Erlig oc Velb. Frue, Fru *Kirsten Kaasz*, Velb. *Voldemar Skrams* til Skougaard, bleffvet affholt oc elsket som hendis egen Søster, hvor imod hun ocsaa igien til velbemelte Fru *Kirsten Kaasz*, baade imidler Tjd de saaledis vare udi Huuse tilsammen oc siden altdj stedtze, haffver baaret ald Huld oc Søsterlig affection oc Kierlighed til hendis Dødedag. Udi saadan Lydighed oc andre Adelige oc sømmelige Dyder haffver velbemelte nu Sal. Frue continueret oc udi velbemelte Salige got Folckes Huusz forbleffvet paa det 13 Aar.

Anno 1651 udi Viborrig Snapsting haffver hendis kiere, nu billig høybedrøft Hoszbonde, Erlig oc Velb. Mand *Lauridtz Below*, Landsdommer udi Jutland oc Kongl. Maytt. Befalingsmand udi Gudom Closter, effter Guds Indskydelse oc gode Venners Raad begieret hende til sin kiere Fæstemøe oc tilkommendis Hustrue oc derfor Velbem. hendis kiere Farbroder oc Farsøster samt andre hendis næste Slect oc Venner om hende tiltaldt, hvor effter hun hannem oc er bleffven lofvet oc tilsagt udi Februarii Maanet der effter. Samme Aar den 28 Septembris gjorde hand selff deris Brøllups Høytjd udi Viborrig, oc haffver de siden leffvet tilsammen udi et meget Christeligt, venligt oc kierligt Ecteskab udi 8 Aar oc nesten 9 Maaneder. Gud hannem naadelige udi denne sin store Sorg oc smertelig Skilzsmisz trøste oc husvale oc med sin gode Aands krafftige Bistand opholde oc bevare for sit hellige Naffn skyld.

Udi samme deris Ecteskab haffver Gud dennem vel-signet med 7 leffvendis Børn, nemlig 2 Sønner oc 5 Døttre, aff hvilcke de 3, nemlig en Søn oc to Døttre, som vare Erlig oc Velb. *Mogens Below* oc Jomfru *Karen*

saa oc Jomfru *Anne Lisabeth Below*, allerede aff Gud Herren ere bortkallede oc ligesom sendt for i Veyen for deris kiere Sal. Moder, som dennem nu effter Guds Villie er effterfuldt. De andre 4, nemlig Erlig oc Velb. *Clausz Below* oc 3 Døttre, som ere Jomfru *Ellen Kirstine*, Jomfru *Jahanne* oc Jomfru *Sophj Below*, leffve endnu igien efter Guds gode Villie. Gud dennem naadelig spare oc bevare oc unde dennem at opvoxe udi sin sande Fryct oc alle Christelige Dyder, sit hellige Naffn til Loff oc ære, dennem selff til timelig oc ævig Velfærdt oc deris kiere bedrøffvede Fader oc andre deris Slect oc gode Venner til Trøst, Roe oc Glæde.

Hvad ellers den Sal. Frues Christelige oc berømmelig Ljffs oc Leffnetz Forhold sig belanger, da hafver hun stedse haft Gud for Øjen, fryctet oc elsket hannem aff gandske Hierte, med stor Lyst oc Andact gierne hørt hans Guddommelig Ord oc brugt det hellige oc høyværdige Alterens Sacramente, øffvede sig dagligen udi Bøn oc Paakaldelse til Gud, oc foruden de daglige Morgen- oc Afften-Bønner, som skeede udi Huuset dagligen, udi hendis Kammer alleene udi Bøn oc Paakaldelse oc anden gudelig Læszning oc Øffvelse en lang tid med største devotion oc Andact tilbragte.

Hendis kiere Hoszbonde haffver hun med all fornuftig, venlig oc kierlig Omgængelse ganget under Øyne oc altid beslittet sig paa det, som hannem kunde være til Trøst, Roe oc Glæde, saa ingen kierligere eller yndeligere Omgængelse kunde ynskis eller begieris, oc hand nu derforre dezmeere denne bedrøffvelige Skilzmissie med Hiertens Sorrig oc Bekymring befinder oc beklager.

Hendis kiere Børn haffver hun med stor Omhyggelighed tilligé med sin kiere Hoszbonde fornemmelige

lagt Vind paa udi Guds sande Fryct at opdrage oc siden udi alt andet, som deris Stand vel sømmer oc anstaar, saa vjt deris Aar oc Alder endnu kunde taale, med ufor sømt Fljd oc Vindskibelighed undervjst oc oplært, oc, med et Ord at sige, været dennem ret en Moder.

Hendis egen saa vel som hendis kiere Hoszbondes Søs kinde, Slect oc Venner haffver hun stedse ald fornuftig Huldhed oc Venskab beteed oc hevjst oc altid beflittet sig paa, hvorledis hun dennem med all god oc tjenestvillig Omgjengelse kunde betiene, saa hendis dødelig Afgang nu saa meget disz meere aff dennem beklagis. Imod all[e] andre, baade aff hendis Stand oc uden fore, haffver hun med all Venlighed, Fjnhed oc Fornufft sig forholdet oc været udi alle hendis Omgjengelse yndelig, venlig, ydmyg, oprictig, trofast oc sandrue, oc der imod været all Hyckleries, Hoffmodigheds, U-oprictigheds, Falskheds oc Underfundigheds oc andre saadanne Lasters affsagde Fiende oc Hadere.

Med hvad stor fornufftig Omhyggelighed oc forsiunlig Huuszraadighed hun sin Huuszholding haffver anstillet oc ved lige holdet, kand icke nocksom berømmis. Thi ligesom hun ingen unyttig Offverflødighed kunde ljde, saa kunde hun ey heller nogen utidig Sparsommelighed oc unødvendig Mangel fordrage, oc lige som en hver aff hendis Tienere oc underhaffvende gjorde sin Bestilling oc Tieniste til, saa vilde hun oc gjerne, at de derfor tilbørligen skulle lønnis.

De Fattige oc Nødtørfftige oc ellers andre, som hendis Hielp kunde behøfve, haffver hun altid efter Formuen gjerne giffvet oc giort til gode oc en hver, saa vjt det stod til hende, med Raad oc Daad aff Christelig Kierlighed oc Medynck ufortraaden bistaet oc været behielpelig.

Oc ellers med mange andre Christelige oc Adelige Dyder været begaffvet, hvor om her icke gjøris fornøden vjdere at melde, det oc alle, som hende kiendt haffver, vel er bevist, som der om best kunde bære et sandfærdigt oc u-forglemmeligt Vidniszbyrd.

Hvad anlanger denne Sal. Frues Siugdøm oc S. Affskee fra denne Verden, da efftersom hun nu ottende gang aff Gud var velsignet med Liffves Fruct, oc hendis Tjd nu tilstundede: Saa befandt hun sig paa S. Hans Afften sidst forleden ved 4 slet effter Middag noget svag, lod sig dog icke mercke, men holt sig det sterckeste mueligt var. I midler Tjd var hos hende tilstede Erlig oc Velb. Frue, Fru *Kirsten Kaasz*, *Voldemar Skrams* til Skougaard, som da 14 Dage hos hende haffde forbleffvet. Oc som hendis Svaghed flux tiltog, bleff strax mellom 5 oc 6 slet skicket Bud effter Erlig oc Velbiurd. Frue, Fru *Maren Skram*, S. *Hertvig Hvitfelds* til Rammegaard, oc hendis kiere Søster, Erlig oc Velb. Jomfru *Elle Skram*, saa oc Erlige oc Gudfryctige Qvinder *Barbara*, *H. Peders*¹⁾ udi Gudom, oc *Anne*, *H. Godskes*²⁾ udi Resen, at de vilde komme til hende, hvilcke oc strax en hver, det snarest skee kunde, kom til hende. Disz midler Tjd begaff den salige Frue sig til Sengen, befalede sig Gud Allermæchtigste, oc bad hannem inderlig om en god oc naadig Forløsning. Laa saa en Tjmes Tjd eller to, oc meget stille oc taalmodeligen udstod megen Vee oc Smerte, under hvilcken hun jdeligen oc andecteligen Gud om Hielp oc Styrcke paakallede, oc sad hendis kiere Hoszbonde en Tjmes Tjd eller meere med stor Bekymring

1) Peder Christensen, Ligprædikenens Forfatter.

2) Godske Bertelsen.

hos hende ved Sengen, formanendis hende taalmodeligen at forbie Guds Tjme, indtil hun self bad hannem oc de andre got Folck, som da var tilstede, at de vilde gaa i Stuen til Aftens Maaltid oc icke for hendis skyld lade sig der fra affholde, hvilcken hendis Begiering oc maatte skee.

I midler Tjd der Klocken var mellem 8 oc 9 om Aftenen, bleff hun med støre oc ulideligere Smerte angreben, hvorfaare hun icke lenge der efter begierede, at Folckene udi Gaarden maatte indkaldis i Fruerstuffven, at giøre en alvorlig Bøn til den naadige Gud for hende om en naadig Forløsning; oc bleff saa strax giort Bøn baade udi Stufven aff os, som der tilstede vare, saa oc i Sengekammeret aff Adel oc U-adel, som vare der hos hende, at den barmhiertige Gud, som hende med Ljffs Fruct haffde velsignet, vilde oc naadeligen hielpe oc forløse hende. Hun paakaldede oc self jdeligen med stor andectig Suck oc Raab den gode Gud, saa vjt hun for ulidelig oc u-ophørlig Smerte kunde tilkomme, at hand vilde redde oc staa hende bj udi denne hendis store Nød. I midler Tid bleff hendis kiere Hoszbonde efter hendis flittig Begiering indkaldet til hende, hvor hand da med stor Hiertens Væmodighed beklagede hendis store Nød oc Smerte. Oc der hand formanede hende blant andet, at hun vilde fatte sin Siæl med Taalmodighed oc forvente Guds Time, svarede hun: O Ja, Gud veed, jeg vilde hiertelig gierne; Gud styrcke oc opholde mig med sin gode Aand, oc forøge Troen oc Taalmodighed hos mig. Jeg veed dog vel, at jeg dette icke offverstrider, vil derfor befale eder den Almectige Gud i vold; Gud lønne Eder for den Kierlighed oc Huldhed, I haffver bevist mig. Oc som hand blant andet svarede: Hand vilde icke

formode, at Gud skulle straffe hannem saa hart, at hand saa snart skulde miste hende, men meere forhaabe, at Gud, som haffde hiulpet hende saa offte, skulle endnu fremdelis udredde hende af denne Nød oc spare hende med hannem oc deris smaa Børn udi Liffve; hun skulle allene holde fast ved Gud udi hendis Hierte oc bære tolmodeligen dette Korsz, visseligen forhaabendis en god oc glædelig Udgang: Svarede hun: Jeg ynskede vel at leffve med Eder oc voris smaa Børn, om det saa var Guds Villie, men ellers vilde jeg for ingen anden Aarsage begere at lefve i denne elendige Verden (hvilcket oc altid udi hendis Velmact var hendis Mundheld, oc at hendis Børn laa hende saa hart paa Hiertet); men, sagde hun, det maa nu saa være, som Gud vil, hannem vil jeg eder alle befale, hand bevare oc opholde eder, oc giøre med mig en god oc salig Ende.

Om som det gick hende jo haardere oc haardere, begierede hun, at jeg maatte komme ind til hende oc trøste hende aff Guds hellige Ord, hvilcket ocsaa strax skeede. Oc som den Sal. Frue da var meget hart forespendt, klagede hun sin store Nød, oc raabte til Gud, at hand vilde hielpe hende; da forholt jeg hende ocsaa adskillige trøstelige Sprog af Guds Ord, besynderligen disse: Gud er trofast, som lader ingen fristes offver sin Formue, men gjør saadan Ende paa Fristelsen, at vi den kunde taale; Item: Kald paa mig i din Nød, jeg vil hielpe dig; Item: Gud er nær hos alle dem, som hannem paakalde; med meere, som indfalt, oc formanede hende til Taalmodighed, Gud i Himmelen skulle snart giøre det got med hende. Da svarede den Sal. Frue: O H. *Peder*, Aanden er vel villig, men Legemet er gandske skrøbeligt. Min Hiertens Nød er saa stor, Gud giffve mig en

god Taalmodighed, oc udfry mig aff denne min Elendighed for Jesu Christi Døds oc Pjnes skyld. Med vjdere, som hun mig da gudeligen baade tiltalede oc svarede.

Imellem 11 oc 12 slet om Natten begierede den Sal. Frue at bliffve deelactig udi sin Frelseris Jesu Christi Legeme oc Blod, oc der jeg da atter kom ind til hende, beklagede hun sig, at hendis Pjne oc Smerte var saa stor, at hun icke saaledis, som hun gierne vilde, kunde giøre sin Bekiendelse for Gud, trøstede sig dog ved, at hendis Gud oc Herre skulle tage til Tacke med hende, oc hans Krafft skulle være mæchtig i hendis Skrøbelighed, satte ald sin Tilljd paa hans Naade oc Barmhertighed oc sin Frelseris Jesu Christi hellige Verdskyld oc Fortieniste; bleff saa der paa absolveret oc meddeelt Jesu Christi Legem oc Blod efter hans egen Indstiftelse, oc der efter Herrens Velsignelse liust offver hende.

Hendis kiere bedrøffvede Hoszbonde gick da saa vel som tilforn nogle gange til oc fra hende, oc, saa vjt hand kunde affsted komme for Hiertens Sorrig oc Bekymring, haffde sin gudelig oc kierlig Samtale med hende. Hun bad inderligen, at Gud vilde bevare, trøste oc opholde hannem med deris kiere smaa umyndige Børn. Oc som hand iblant andet tacket hende for god oc kierlig Omgjengelse, oc gaff hende det Vidniszbyrd, at hun haffde levet saaledis med hannem, som hun for Gud oc alle Retsindige med Berømmelse maatte være bekient, sagde hun: Jeg haffver icke hafft andet Aarsage til. Gud lønne eder ocsaa for all oprictig oc kierlig Huldhed, I mig stedse haffver bevjst. Sagde offte oc mange gange, mest naar hand icke var tilstede: O min gode oc dydige Mand, Gud opholde oc bevare hannem. For hans skyld alleene saa oc for mine smaa Børn skyld ynskede jeg vel at

leffve, om det hafde været Guds Villie, oc ellers for ingen ting udi Verden. Dog Gud unde mig at stille min Villie efter hans gode Villie oc være der med tilfreds. Item sagde mange gange, merckeligen naar hende nogen saadan Begierlighed til dette Ljff eller anden Utaalmodighed offver hendis store Smerte offverjled: O Himmelske Fader lille, Forlad mig min Utaalmodighed, oc tilregne mig dem [sic] icke; men lær mig at tvinge mit Sind oc min Villie efter din Guddommelige Villie.

Der bleff oc efter den S. Frues Begiering skicket bud efter Erlig oc Velb. Jomfru *Anne Sested* til Sindbierregaard, som oc godvilligen kom til hende, noget før vor Herre kaldede hende. Desz midler Tjd fornam mand vel, at Gud efter sin gode Villie allerede haffde bortkaldet Fosteret, hvilcket baade hun oc hendis kiere Hoszbonde offte tilforn udi deris Bøner den gode Gud hafde befalet oc offverantvordet, saa mand saa meget disz meere fornam, all Menniskelig Hielp at være omsonst oc forgieffvis, oc ingen uden Gud alleene at kunde hielpe, om det hannem saa haffde behaget.

Der efter bad den Sal. Frue atter, at jeg vilde komme ind til hende, oc da som tilforn gaff tilkiende sit Hiertis store Vee oc Smerte, oc fornam vel, hun kom icke der fra med Liffvet, men trøstede sig der imod som tilforn ved Guds Naade oc det evige Ljffs Haab, hvor paa hun tilforn haffde annammet det edle Pant i Sacramentet, oc var allerede der om i sit Hierte forsickret, hvor paa jeg svarede hende, at hun i denne Tro oc Tilljd til Gud oc hans Naade skulle bliffve bestandig, i denne visse Forhaabning, at ingen Ting skulle kunde skille hende fra den Kierlighed, som er i Christo Jesu, oc at dette Kaars skulle ocsaa tiene hende til det gode, oc

skulle hun end der offver sette Liffvet til, saa skulle Gud dog visseligen gifve hende igien det evige Ljff. Hun skulle trøste sig ved Pauli Ord: Qvinden skal bliffve salig ved Barnefødselen. Hun skulle ickun bliffve fast i Troen til Enden, saa var hun oc visse paa Ljffsens Krone. Dend Tro haffver jeg, svarede hun, Gud styrcke min Tro, oc hans Krafft være mæctig i min Skrøbelighed. Med anden meere gudelig vjtylfftig Samtale, vi hafde tilsammen, som her vilde bliffve forlangt at opregne.

Om Morgen en udi Dagningen lod den Sal. Frue til sig kalde alle sine kiere Børn, oc sagde dennem gode Nat, ønskede Guds Velsignelse offver dennem, oc lige som hun altid i sin Velmact haffde giort, bad hun endnu Gud, hand vilde regiøre, forfremme oc raadføre dennem. Formanede dennem, som der paa kunde skjøne, at de skulle frycte Gud oc være deris kiere Fader oc andre deris Slect oc Venner lydige, fortrode ocsaa (næst deris kiere Fader) alle hendis gode Venner til, at de skulle staa dennem i Moders Sted oc hafve fffittig Opsium med dennem, at de udi Guds sande Fryct kunde opdragis oc udi alt, hvis dennem oc deris Stand vel kunde anstaae, undervjsis oc oplæris, som det allerede nogenledis begynt var. Det øffrige vilde hun befale den gode Gud, som gjør Alting vel, oc være vis paa, hand saa icke skulle forlade dennem, oc at det aldrig skulle gaa dem ilde. Tog saa atter kierlig oc sørgelig Affskeden med sin bedrøfvende Hoszbonde (som for stor Bedrøffvelse icke altid kunde være hos hende tilstede, som hand gierne vilde, men gick jdelig aff oc til hos hende), oc bad hannem sige hans oc hendis kiere Brødre oc deris kiere Hustruer samt alle andre begge deris Slect oc Venner mange gode Natter, fortroendis dennem samptligen, at de med hannem

ey skulle slaa Haanden aff deris Børn. Bød saa atter hendis kiere Søster, Velb. Fru *Kirsten Kaasz*, gode Natter, som hun nogle gange tilforn giort haffde, oc tackede hende for ald Systerlig Huldhed oc kierlig affection, hun hende fra første Barns Been hid indtil haffde beteed, ynskede, hun maatte finde hende med alle gode Venner udi Guds Rige, fortrode hende til, hun icke vilde forlade hendis smaa umyndige Børn. I lige maade sagde hun ocsaa de andre forbemelte tilstede værende gode Venner, Velbiurdige oc samtlige got Folck gode Natter, Tackede dennem for deris store Umage oc Tieniste, de bevjste hende. Sagde der hos: Jeg haffde saa meget at vilde sige baade om et oc andet, kunde jeg kun for stor ulidelig Smerte faae saa megen Rolighed oc Taal der til, men jeg kand icke, det faar nu at forbliffve oc være Gud befalet oc hiemstillet.

Bekymrede sig siden intet meere om noget Versligt, mens med jdelig Bøn oc Suck hos Gud bleff varactig, oc sagde med lydelig Røst, som hun nogle gange tilforn giort haffde: O Herre, i din Haand befaler jeg min Aand; Item: O Jesu lille, dig aldrig fra mig skille; Item: Skulde det end vare fra Morgenstund oc indtil Aftens Ende, da lad mit Hierte ret ingenlund fortvile eller fra dig vende; Item: Herr Jesu, jeg slipper dig icke, før du velsigner mig; med fleere saadanne Suspiriis oc Hier[te]suck.

Der blef atter om Morgen en i Stuen imellem 6 oc 7 slet giort Bøn til Gud aff os alle, som tilstede var, at den naadige Gud vilde hielpe hende oc, om det var hans gode Villie, spare hende Liffvet med sin kiere Hoszbonde oc smaa Børn, som ilde saa tilige kunde miste hende, eller oc den Barmhiertige Gud vilde giøre en god Ende

paa hendis store Smerte oc for dette forfængelige aff Naade giffve hende det evige Ljff.

Oc som den Sal. Frue aff jdelig oc continuerlige Smerte var moxen offverkommen, suckede hun stedse til Gud om Forløsning oc Tolmodighed, hvilcken Gud aff Naade ocsaa gaff hende, saa hun paa en Tjmes Tjd eller tu laa saa stille oc taalmodigen hen, oc lidet eller intet klagede sig, men udi jdelig Suck oc Paakaldelse til Gud bleff varactig, oc iblant andet sagde atter nogle gange: Herre Jesu, i din Haand befaler jeg min Aand, hvilket var den Sal. Frues sidste Ord, hvor effter jeg liuste Herrens Velsignelse offver hende, oc vi alle, som tilstede vare, med Bøn oc Paakaldelse ofverantvordede hende den Barmhiertige Gud i Vold, hvor med hun ocsaa sacteligen oc sødeligen hensoff udi Jesu Christo sin Frelsere den 24 Junij, der Klocken var ved 8 slet om Morgen, udj offte Velbem. Fru *Kirsten Kaaszes*, Fru *Maren Skrams*, Jomfru *Elle Skrams*, Jomfru *Anne Sesteds* oc Jomfru *Ide-Margrete Skrams* saa oc i *Anne H. Godskes*, min oc min Hustruis Nærværelse, der hun haffde leffvet i denne elendige Verden udi 29 Aar 7 Maaneder oc 18 Dage, som var den Sal. Frues gandske Alder.

Bogen er ved en (udateret) Fortale dediceret *Lavrids Below* til *Kjølkegaard*, til hvem og til hvis afdøde Frue Forfatteren staar i Gjæld for «mange Velgierninger oc meget Gode». — Texten er valgt med særligt Hensyn til den afdøde, der idelig og inderlig begjærede, at Herren forud vilde tilkjendegive hende hendes Endeligt (Bl. G og Q^{vo}).

Rettelser og Tillæg.

- S. 2 L. 5. Sten Maltesen Sehested er ifølge Ejler Brockenhuus's Kalenderoptegnelser (Saml. t. Fyens Hist. og Topogr. VI. 311 f.) født Torsdagen efter Helligtrekongers Dag 1553.
- S. 51 L. 14 f. n. Hagedstedgaard i Originalen er en Fejl for: Harrestedgaard (jvfr. s. S. L. 9 f. n.).
- S. 90 L. 12 f. n. kaste[t], læs: kaste.
- S. 96 L. 6 f. n. oc, læs: og.
- S. 101 L. 11 f. n. Skeffgaard i Orig. er en Fejl for: Skoffgaard.
- S. 109 L. 8 f. n. Avinstrup i Orig. er vistnok en Fejl for: Avinsberg (Avnsbjerg).
- S. 127 ff. Personalierne om Fru Karine Knudsdatter Gyldenstjerne ere nu ogsaa optrykte i Rørdam, Monumenta hist. Dan. II. 494 ff.
- S. 152 L. 3 f. n. Ifølge Christen Nielsen Juels Aarvog (Ny kirkehist. Saml. V. 348) var Christian Friis født Mandagen før St. Thomæ Ap. Dag, 1556, altsaa 14. Decbr. Men Rigtigheden af vor Texts Angivelse, der stemmer med Ejler Brockenhuus's Optegnelse (Saml. t. Fyens Hist. VI. 314), bestyrkes ved, at Ap. Thomas's Dag i A. 1556 selv var en Mandag.
- S. 155 L. 12 f. n. Romo c, læs: Rom oc.
- S. 237 L. 5: veiegod, læs: veldige. [Denne beklagelige Fejl er indkommen efter Korrekturene.]
- S. 238 L. 8 f. n. Gudvilde, læs: Gud vilde.
- S. 249 L. 6. Hr. Hans i Ore. Navnet er næppe rigtigt, thi Sognepræst i Brenderup og Ore var 1660—85 Jesper Lavridsen Smit (Wiberg, Dsk. Præstehist. I. 216).
- S. 257 L. 20 f. n. (i nogle Exemplarer): aar, læs: Naar.
- S. 260 Anm. 1. At Jakob Ravensberg var gift med Dorthe Basse, er der ikke Grund til at betvivle.
- S. 263 L. 12. Brylluppet har vel snarere staaet d. 5. Sept. (1602) — en Søndag —, som det angives i Saml. t. Fyens Hist. VI. 460.
- S. 313 L. 1: deres Tal, læs: i deres Tal.
- S. 330 L. 1. Lunge i Orig. er en Fejl for: Hollunger.
- S. 359 Anm. Ifølge Hofman, Dsk. Adelsm. III. 323 Tab. II var den ene Datter virkelig dødfødt.
- S. 389 L. 4: tll, læs: til.
- S. 413 L. 5 f. n. Sophie Rosenkrands døde 29. Dec. 1593. Saml. t. Fyens Hist. VI. 405.
- S. 414 L. 3—4. Henrik Rantzov døde 1. Jan. 1599; hans Sønneson Kaj kan altsaa ikke, hvis han kom til ham 1595 (ell. 1594), have været næsten 7 Aar hos ham.
- S. 421 L. 7: hans S. kiære Fader, læs (ifølge Trykfejlslisten bag i Ligprædikenen): hans Hiertelaug mod sin S. kiære Fader.
- S. 437 L. 2 f. n. oc, læs: og.
-

Navneregister.

- Aagaard** 129 f., 399.
Aahus 19.
Aakjær Len 283, 296.
Aalborg 380, 512.
Aalborghus 50, 52.
Aalholm Len 30.
Aalstrup 30.
Aarhus 530. — **Skole** 479.
Aarhus Stift 67.
Aas Klosters Len 182.
Aasmark 23 f.
Aastrup (i Jylland) s. Astrup.
Aastrup (i Sjælland) 529.
Aastrup, Povl Mortensen, Biskop,
 1, 20.
Abildgaard, Thale, 344.
Adamius, Villads, Læge, 235 f.
Adolf, Hert. af Gottorp, 78, 342 f.
Adserstrup 392.
Aggersborg 397.
Aggershus Slot og Len 30, 132 ff.,
 159 ff., 172 f., 204, 224, 241.
Aggershus Stift 254.
Aggersvold 494.
v. Ahlefeldt, Baltser, 342. — **Begge**
 442. — **Bendix** 281. — **Doro-**
thea 52. — **Kathrine** 519.
Aix 415.
Akeleje, Magdalene, 248—52.
Albæk 53.
Allinge 2.
Alminde Sögu 119.
- Alslev** 25, 260, 487.
Alsted 234.
Amboise 116.
Amsterdam 115, 207.
Ancona 416.
Andersen, Björn, s. Björn. — Erik,
Hofprædikant, 16 ff. — **Frederik,**
Prof. design., 300.
Angers 28, 364, 444.
Anhalt. Jvfr. Joachim Ernst.
Anna, Dronning af England, 187 f.,
 197 f., 342 f.
Anna, Kurfyrstinde af Sachsen, 279.
Anna Kathrine, Dronning, 244, 362,
 380, 403.
Anne (g. m. Hr. Godske Bertelsen)
 548, 555.
Antvorskov Slot og Len 157.
Arctander, Niels Lavridsen, Biskop,
 397, 409.
Arenfeld, Mogens, 63.
Arnisæus, Henning, Læge, 427,
 431 f., 447.
Arrebo, Anders, 125.
Arreskov 412.
Asdal 51, 76.
Astrup 358.
Augsburg 28.
August, Hertug af Brunsvig-Lyne-
borg, 507.
August, Kurfyrste af Sachsen, 180,
 279, 401.

- Augusta, Hertuginde af Gottorp,**
 414, 506.
Avgdesidens Len 387.
Avignon 415.
Avinstrup 109, 556.
Avnsbjerg 556.
Axtorn, Slag ved, 181.
- Baad, Thale,** 487.
Backendorff, Niels, Dr., 27.
Bacmeister, Lukas, Prof. i Rostock,
 154, 527.
Baden, Karine, 138.
Bahus Slot og Len 12, 138, 367.
Bang, Matthias, Prof. i Odense,
 47. — Niels, Biskop, 23, 44—7.
Banner, Ellen, 378. — Erik Erik-
 sen 76, 244. — Erik Ottesen
 246 f., 249 f., 252 ff., 256,
 258. — Ingeborg 487. — Jo-
 hanne 487. — Karen Fransd.
 418. — Karen Nielsd. 51. —
 Magdalene 244. — Mette 378.
Barbara (g. m. Hr. Peder Christensen)
 548.
v. Barby, Burchard, 4 f.
Barfuss, Else, 450.
Barmer 482.
Barnekov, Christian, († 1612) 19. —
 Christian († 1666) 314 f.
Barritskov 51 f., 441.
Bartholin, Thomas, Læge, 223.
Basel 28, 231, 393, 415, 527.
Basse, Anders, 440. — Basse Chri-
 stoffersen 440. — Christoffer 440.
 — Dorthe 260, 556. — Erik 138,
 334, 440. — Joachim Frederik
 439—48. — Maren 138. — Mar-
 grete Andersd. 440. — Margrete
 Eriksd. 394 f. — Oluf 260. —
 Peder 440, 442 ff., 448, 493. —
 Regitse 260, 487.
Bavelse 453.
Beck, Anne, 263, 275. — Elisabet
- 263, 275. — Joachim Lavesen
 260. — Joachim Sivertsen 263,
 275. — Johan 263, 275. —
 Kirsten 268, 273, 275. — Lave
 Joachimsen 260. — Lave Joa-
 chimsen († 1607) 26, 260 ff. —
 Lave Sivertsen 263, 275. — Mar-
 grete 263, 275. — Sivert 259—
 75. — Sten 263, 275.
Beldringe 260.
Belov, Anne Lisbet, 546. — Eli-
 sabet 449—78. — Ellen Kirstine
 546. — Henrik († 1606) 450. —
 Henrik (1642) 463. — Johanne
 546. — Karen 545. — Klavs
 Henriksen 450 f. — Klavs Lavri-
 dsen 450. — Klavs Lavridsen
 546. — Lavrids 450. — Lavrids
 Klavsens 545—55. — Marie 453.
 — Mogens 545. — Sophie 546.
Benderup, Familien, 505.
Bentzen, Arild Jørgensen, Præst i
 Tyrsted, 375. — •Dodo Georgii•
 375. — Henr. Jørgensen, Præst
 i Ude- og Oppe-Sundby, 375.
Bergen 178, 233, 236 ff., 240, 303.
 — Korskirke 229.
Bergenhus Slot og Len 229, 233,
 236.
Bergen Stift 229.
Bergen (i Hennegau) 6.
Bergendal, Jens Pedersen, Præst i
 Dalum, 47.
Bergh, Oswald van den, neder-
 landsk Greve, 9.
Bering, Vitus, 390.
Bertelsen, Godske, Præst i Resen,
 548. — Jørgen s. Tavlov. —
 Lavrids, Biskop, 67, 96.
Bernburg (i Tydskland) 4.
Berritsgaard 244, 362.
Beza, Theodor, 527.
Bidstrup 128.
Bjelke, Jens, 303. — Jørgen 224.

- Bjergby, Stifts-, 486.
 Bjerre, Gaard (Aale S., Vrad's H.), 283.
 Bjerre, Landsby (Svallerup S., Arts H.), 425.
 Bjersholm (Bjersjöholm) 244 f., 363
 Bild, Anne, 365, 468. — Evert 398. — Evert Nielsen († 1567) 398, 400. — Jakob 398. — Karen 505. — Margrete 153 f., 297, 318. — Niels 153, 297, 318. — Predbjørn 397—409.
 Bilde, Anders, 117. — Anne 243. — Beate 100, 297, 352. — Bent 128. — Ejler 120, 124. — Elisabeth 263, 268, 273, 275. — Erik 25, 260. — Eske 506. — Hans 355—58, 360. — Henrik 112, 114—18, 123. — Hilleborg Henriksd. 125. — Hilleborg Pedersd. 243. — Jørgen Lunge 118, 121, 125. — Karen Bentsd. 112, 128, 297, 330. — Karen Eriksd. 25, 260, 487. — Kirsten (g. m. Henr. Dresselberg) 486. — Kirstine Hansd. 125, 359. — Klavs († 1558) 2, 100, 297, 352 f., 378, 450, 543. — Klavs (1633) 446. — Knud Pedersen 112. — Knud Stensen 112. — Margrete (1602) 407. — Margrete (1678) 250. — Marine 450. — Mogens 111—25, 303. — Sidsel 378, 543. — Sophie 2 f., 318, 352. — Sten Klavsens 263. — Sten Knudsen 112. — Sten Torbensen 2, 378. — Viveke 125.
 Billeskov 112.
 Bing, Anders, 178. — Anders Kjeldsen 177—201. — Jon 178. — Kjeld 178 ff.
 Birkelse 352.
 Birkholm 19.
 Bistrup s. Bidstrup.
- Bjørn, Anders, 526. — Anne 245, 363. — Bjørn Andersen 245, 526 f. — Dorthe 526. — Jakob 508, 525—31. — Johan 113. — Maren 113.
 Bjørnholm 49, 52, 54, 57, 451, 504.
 Bjøstrup s. Bøstrup.
 Blaa, Barbara, 244, 362.
 Bleking 362.
 Blois 116.
 Blome, Ide, 52.
 Boller 69, 77, 89, 93, 243, 279, 353.
 Bollerup 77, 100.
 Bolling, Jørgen, Høvedsmand i Nederlandene, 6.
 v. Bommelberg, Borchard, 77.
 Bordeaux 415.
 Borch, Oluf, Prof., 332.
 Borgholm 13.
 Bornholm, 29, 214.
 Borreby (i Sjælland) 151, 175.
 Borreby (i Skaane) 242.
 Boulogne 116.
 Bourbonnais 444.
 Bourges 393.
 Braadegaard 318.
 Braband 364, 444.
 Brahe, Anne Axelsd., 109. — Anne Henriksd. 11, 14, 18, 20. — Anne Tygesd. 242. — Axel Axelsen 72, 243. — Axel Ottesen 15 f., 100 ff., 109. — Birgitte († 1619) 99—109. — Birgitte († 1653?) 109. — Erik 508. — Falk 109. — Henrik 11. — Jens 243. — Jørgen 125. — Karine 109. — Knud 401. — Margrete Heuriksd 19. — Margrete Ottesd. († 1614) 296, 298. — Margrete Ottesd. († 1648) 365, 367 f. — Mette 109. — Otto Pedersen 429, 494. — Otto Stensen 365, 468. —

- Otto Tygesen 100, 297, 353. —
 Sophie Axelsd. 107, 109. — So-
 phie Stensd. 118, 121 f., 124 f.,
 306, 352—55, 357. — Sten 352 f.
 — Tyge Axelsen († 1523) 100, 297,
 353. — Tyge Axelsen († 1640)
 109. — Tyge Jensen 242, 281.
 Bramstrup 109.
 Brangstrup s. Bramstrup.
 Bratsberg Len 224.
 Bratskov 245, 363.
 Breda (i Nederlandene) 115.
 Breide, Hans, 451. — Karen (Ka-
 thrine) 451.
 Brejning 408, 451.
 Breitenburg 412, 414.
 Bremborg s. Bernburg.
 Bremen 232.
 Bremen, Stift, 116. Jvfr. Johan
 Frederik.
 Bremersvold 148.
 Brenderup Sogn 556.
 Bretagne 444.
 Brochmand, Hans Enevoldsen,
 Præst i København, 361, 375.
 Brock, Anne, 243. — Eske 16. —
 Ide 101, 526. — Lave 526.
 Brockenhuus, Anne, 153, 297. —
 Frans 447. — Ingeborg 483. —
 Johan 479. — Knud 479—84.
 — Oluf Fransen 375. — Oluf
 Johansen 479 ff., 484.
 Broekhuizen, Hendr. v., nederlandsk
 Officér, 7.
 Brolykke 113, 504.
 Brostrup, Helle, 441. — Sidsel
 487. — Theus 441.
 Brudager 318.
 Brunla Len 345.
 Brunsvig (B.-Lyneborg) 233, 341 f.,
 507. Jvfr. August; Ernst; Frans;
 Georg; Henrik; Henrik Julius;
 Julius Ernst.
 Brunsvig-Grubenhagen 4.
- Brusgaard 63.
 Brusk Herred 121.
 Bruun, Bodil, 491.
 Bryske, Ejler Gertsen, 113, 407. —
 Ejler Iversen 113. — Elisabet
 112, 114 f., 117 f., 120—24. —
 Gert 113. — Tønne 407.
 Brømsbro 31.
 Brøndshøj Sogn og Kirke 327, 335.
 v. Buchwald, Iver, 519.
 Burgund 415.
 Burser, Esaias, Apoteker, 369 f.,
 374.
 Bustrup 161, 178 f., 451, 504 f.,
 508, 528.
 Buxum (i Nederlandene) 8.
 Byholm Slot og Len 77, 81, 87,
 93, 283, 401.
 Bülche, Peter, Læge, 119, 223, 306.
 Bülow, Christian, 366.
 Bøhmen 208, 341, 508 f.
 Børglum Klosters Len 296.
 Bøstrup, Kirsten, 245.
 Bøvling 50.
- Calais 116.
 Celle 507.
 Champagne 444.
 Châtellerault, Slag ved, 5.
 Christensen, Christoffer, Rektor i
 Sorø, 205. — Oluf, Præst i
 Tirstrup, 58, 60. — Peder, Præst
 i Gudum, 541, 548, 550—55. —
 Peder, Præst i Junget, 357. —
 Valentin s. Køhler.
 Christiørn II 70.
 Christian III 20, 74—8, 279, 412.
 Kroning: 74.
 Christian IV 11 ff., 15, 19 f., 28,
 30 ff., 117, 151, 157—61, 163,
 193, 208, 214, 231—35, 262,
 264, 267, 300 ff., 344 f., 365 f.,
 380, 402 f., 408, 417 f., 420 f.,
 427, 438, 443 ff., 506. Hylding

- i Hamborg 1603: 232. Rejse til Norge 1604: 233. Deltagelse i Krigen 1611—13: 13, 19. Besøg i England 1614: 417. Rejse til Norge 1616: 159, 161.
- Christian, udvalgt Prins, 209, 213.
 Christiania 241, 254.
 Christianstad 467. — Kirke 449. — Len 242.
- Christine, svensk Dronning (g. m. Karl IX), 506.
- Christoffer af Baiern 328, 330.
 Christoffer, Pfalzgreve, 6.
 Christoffer, Præst i Møborg, 3.
 Coligny, Gasp. de, 5.
 Condé, Ludvig Prins af, 5.
 Corvinus, Andreas, Prof. i Leipzig, 206.
 Cunæus, Petrus, Prof. i Leyden, 207.
- Daa**, Anne, 440. — Birgitte 440. — Elisabet 453f. — Klavs 160 ff., 168, 170, 172.
- Dacke, Niels, 76.
 Dalby Sogn 99, 104, 109.
 Dalby Klosters Len 440.
 Dallund 113.
 Dalum Sogn 47.
 Dalum Klosters Len 100.
 Damsbo 117.
 Daniel, Ærkebiskop af Mainz, 480.
 Debkau (i Tydskland) 5.
 Ditmarsken 78, 180, 279.
 Dorothea, Dronning, 399.
 Drachenburg (i Tydskland) 412.
 Dragsholms Len 31 f.
 Dratow (i Meklenborg) 450.
 Drefeld, Anne Gjordsd., 526.
 Dresden 208.
 Dresselberg, Anders, 486. — Henrik 486. — Mette 485—502. — Niels 486. — Vilhelm 486, 488 f., 502.
- Dronningborg Len 479.
- Due, Niels, 256.
 Dueholms Kloster 542.
 Dünkerken 207.
 Dyre, Christoffer, 440.
- Ebbesen**, Lavrids, s. Udsen. — Peder s. Galt.
 Egede 112, 128.
 Eggebrecht, Nicolaus, Sekretær i d. tyske Kancelli, 414.
 Eichstädt, Biskop af, 480.
 Elben 208.
 Elfsborg 13, 79.
 Elisabet Andersdatter (g. m. Hr. Mads Lerke) 384.
 Ellensborg 362.
 Ellinge 506.
 Elne Albertsdatter 260.
 Elved 100.
 Emden 232.
 Emmiksdatter, Thale, 451.
 Engelsholm 4, 379, 401, 479, 543.
 Engelstad 526.
 England 28, 115 f., 159, 207, 232, 300, 365, 417. Jvfr. Jakob.
 Enno III af Ostfrisland 507.
 Enkhuizen (i Nederlandene) 6 f.
 Erik, tydsk Officér, 509.
 Ermelunde 399.
 Ernst, Hert. af Lyneborg, 74.
 Errindlev Sogn og Kirke 137, 141, 148.
 Eskebjerg 109.
 Eskjær (Grinderslev S., Nørre H.) 181, 358, 378, 543.
 Eskjær (Mosbjerg S., Horns H.) 352, 354.
 Estrup 63, 128, 526.
- Faarevejle** 41, 245.
 Fabricius, Christian, Læge, 39, 142.
 Falster 30.
 Farum 392.
 Fastl s. Splid (Jens, Jørgen, Kirstine).

- Fides•, Skib, 161.
 Finche, Thomas, Prof., 427.
 Flakkesøbæk 232.
 Flandern 364, 444.
 Flemming, Anne, (g. m. Jak. Reventlov) 504. — Anne (g. m. Jørg. Skovgaard) 245, 363. — Karen 296. — Margrete 243.
 Flensborghus 214.
 Florents 208, 416.
 Flækkerø 207.
 Fobislet 242.
 Foss, Niels, Læge, 432. — Niels, Præst i Dalby, 99, 104—9. — Peder, Præst i Bergen, 236.
 Frankfurt a. M. 27 f., 393.
 Frankrig 4 f., 28, 116, 155, 207 f., 300, 320, 339 f., 364, 393, 416, 444 f., 480, 527.
 Frans, Hert. af Lyneborg, 74.
 Frederik II 5, 7, 9 ff., 20, 78—81, 85, 92, 155 ff., 180—83, 279 f., 283, 343, 400, 402, 412, 506. Hofholdning som Hertug paa Malmøhus 180. Udenlandsrejse 1557—58: 180. Troløvelse og Bryllup: 181.
 Frederik III 32, 38, 119, 214—19, 222—26, 302 ff., 443 f. Udenlandsrejse 1629—30: 443 f.
 Frederik V, Kurfyrste af Pfalz, 509.
 Frederiksborg Slot 280.
 Freinsheim, Joh., Prof. i Heidelberg, 256.
 Friaul 208.
 Friis, Albert, 89, 96. — Anne († 1542) 51, 113, 352. — Anne († 1570) 318. — Birgitte 296, 298 ff., 302. — Christian til Borreby 151—76, 231, 556. — Christian til Kragerup 300 f. — Christoffer 357 f. — Dorthe 407. — Frederik 161 f., 168. — Gregers 30, 44. — Henrik Jespersen 153 f., 297, 318. — Henrik Jørgensen 51. — Jesper 153, 297. — Johan 84, 154. — Mette 542. — Niels 297. — Sophie 333.
 Frille, Eggert, 128. — Ermegaard 128.
 Frisland 7 f., 10, 116. — Ostfrisland. Jvfr. Enno; Maria.
 Froste Herred 1, 12.
 Frøstrup 542.
 Fugletofte 379, 445.
 Fuglsang 440.
 Fusinge 213, 295 f.
 Fyn 31, 383, 406.
 Fyns Stift 23, 247.
 Førslev 259 f.
Gaasevad 441.
 v. Gablantz, Helene Sophie, 204.
 Galskyt, Thomas, 483.
 Galt, Anne, 181, 183 f., 189—93, 195—201. — Folmer 522. — Gjord Pedersen 290, 292. — Knud 510, 519. — Peder Ebbesen 181. — Sophie 468, 477.
 Gammel Sogn 514.
 Gans, Ide, 243. — Jesper 69, 243. — Margrete 69, 71 f., 243, 353. — Mogens 243.
 Gascogne 444.
 Gavnø 242.
 Geed, Gyde, 178. — Oluf 178.
 Genf 28, 207, 415, 527.
 Genua 416.
 Georg, Hert. af Lyneborg, 19.
 Gersdorf, Christian, 211. — Dorothea 211. — Else 211. — Frederik 211. — Gottlieb Christoffer 204. — Henrik 211. — Joachim 203—28, 304. — Kaspar 211. — Kaspar Christoffer 203—7. — Magdalene Sibylle 211. — Margrete 211. — Peter 203. — Peter

- Christoffer 204. — Sophie Amalie 211, 384.
 Gjedde, Klavs, 441. — Knud 487. — Merete 25, 487. — Ove 304.
 Gjedsør 534.
 Gjelskov 120.
 Giesen 299.
 Gimlinge, Niels Lavridsen, Præst i Valløby, 316.
 Gjordslev 115.
 Giske Len 264.
 Gisselfeld 392, 418.
 Gjødesen, Jens, Biskop, 525.
 Gjødesen, Marine, 230, 278, 292.
 Gjøe, Albert, 70. — Anders 534. — Anne 109. — Beate 109. — Ellene 109. — Eskild 109. — Falk Henriksen 109. — Falk Mogens 100. — Helvig 330. — Henrik 102 f. — Ide Henriksd. 109. — Ide Mogensd. 243, 353. — Margrete 101. — Mette Falksd. 100 f. — Mette Henriksd. 109. — Mette Mogensd. 318. — Mogens Eskildsen 100, 330, 353. — Mogens Henriksen 109. — Otto 109. — Sibylle 109.
 Glambek, Elline, 230 f. — Else 290. — Kirstine 281. — Klavs 277—93. — Margrete 281. — Niels 230, 278. — Sidsel 281, 290. — Sophie 281, 290.
 Glimminge 3, 113, 378, 451.
 Glob, Mette, 50. — Oluf 526.
 Glorup 24.
 Godov, Anders, 440.
 Golitz, Dorothea, 450. — Kaspar 450.
 Gottorpske Hertuger s. Adolf; Johan Adolf.
 Graubünden 207.
 Gravešend 116.
 Gregersen, Mogens, Præst i Skjern, 406 f.

- Grimsted 391.
 Groningen 8 f., 116.
 Grubbe, Agathe, 26, 260 ff. — Christian 144, 146 f. — Ejler 25, 487. — Karen 486, 488 f., 502. — Kirsten 138. — Knud 281. — Merete 24, 26—9. — Niels 25, 260, 487. — Peder 25. — Regitse 493, 495 f., 499, 501. — Sigvart Ejlersen 262. — Sigvart Nielsen 25, 260, 487.
 Grubendal, Else, 261.
 Grubenhagen, Fyrstendømme (i Hannover), 4.
 Grundet 114, 230.
 Gudum Sogn og Kirke 541.
 Gudum Kloster 2, 545.
 Gudumlund 140.
 Gulland 244, 362.
 Gumløse Kirke 458, 464.
 Gundestrup 245, 363.
 Gustav I af Sverrig 76.
 Gustav II Adolf af Sverrig 157, 300.
 Gyldenløve, Chr. Ulrik, 443. — Hans Ulrik 443.
 Gyldenstjerne, Anne Henriksd., 379f. — Anne Knudsd. 130 f. — Anne Moritsd. 129. — Anne Hedvig 445. — Axel 130 ff., 134 f. — Christoffer 81, 112, 297. — Dorthe 204. — Elisabet 431. — Helle 358 f. — Henrik 112, 128, 297, 330. — Hilleborg 112. — Hillebrand 130. — Ingeborg 89, 96. — Karen Christoffersd. 81 f., 87 f., 91 ff., 96 f., 128. — Karen Knudsd. 127—35, 556. — Karen Ottesd. 329. — Karen Pedersd. 113. — Knud Axelsen 131. — Knud Henriksen († c. 1467) 330. — Knud Henriksen († 1560) 128 ff. — Knud Pedersen 442. — Margrete 96. — Mogens 445. — Otto

330. — Peder 292. — Pernille 425. — Regitse 139, 442. — Sophie 96. — Viveke 297.
- Gyllebo 487.
- Gøde, Henr., Bogtrykker, 295.
- Haag** 115.
- Hack, Helle, 362.
- Hacqvart, Philip, Læge, 332.
- Haderslev 232. — Haderslevhus 232.
- Hageløs 505.
- Hagedst 175.
- Hake, Peter, Bogtrykker, 361.
- Halkjær 256.
- Halland 12 f., 182, 185 f., 197, 366.
- v. Halle, Christine, 412.
- Halsnø Klosters Len 23, 32.
- Halsted Kloster 24.
- Hamborg 116, 208, 232, 338.
- Hammelmose 357.
- Hammer 242 f., 281.
- Hammer Stift 127.
- Hammer, Klavs, Prof., 527.
- Hamsfort, Kornelius, Læge, 85.
- Hans (d. ældre), Hert. af Slesvig, 73 f., 78.
- Hans (d. yngre), Hert. af Sønderborg, 4, 480.
- Hans, Præst i Ore(?), 249, 556.
- Hansen, Anders, Rektor i Kallundborg, s. Præst i Hassing, 438.
- Jakob, Præst i Tersløse, 370 f.
- Niels s. Hindsholm. — Niels, Præst i Kundby, 496—500.
- Hantzsch, Jørg., Bogtrykker, 151.
- Haraldskjær 89.
- Hardanger Len 23, 32.
- v. Hardegg, Ferdinand, Greve, 401.
- Hardenberg, Anne, 245, 362. — Erik 245. — Helvig 412. — Kirstine 109. — Knud 156. — Mette 156, 160, 174.
- Harstedgaard 51, 112 f., 138, 328, 441, 556.
- Hase, Kirstine, 505.
- Hastrup 450, 453.
- Hatting Sogn og Kirke 83 f., 89.
- Havnelev 391 f.
- Hedegaard 50.
- Hegelund, Peder, Biskop, 407.
- Hegnet 296.
- Heidelberg 27 f., 256, 527.
- Hellerup 412.
- Helne Kirkes Len 12.
- Helsingborg Slot og Len 100, 244, 297, 362, 366.
- Helsingør 115, 174.
- Hennegaard 117.
- Henrik, Hert. af Brunsvig († 1568), 76 f.
- Henrik, Greve af Nassau, 6.
- Henrik Julius, Hert. af Brunsvig († 1613), 233.
- Henriksen, Mikkil, s. Tisdorf.
- Herfølge Sogn 316.
- Herlufsholms Præstegaard 501.
- Herlufsholms Skole 392, 527.
- Hesselager 154, 161, 296 f.
- Hessen 76 f. Jvfr. Jørgen; Ludvig.
- Hjermeslevgaard 161, 329.
- Hikkebjerg 244.
- Hindema 24.
- Hindsgavls Len 242, 403, 406.
- Hindsholm, Niels Hansen, Præst i Snøde, 395.
- v. Hodenberg, Marqvard, tydsk Adelsmand, 507.
- Hofdale 25, 487.
- Hofde 50.
- Holbækgaard 529.
- Holck, Anne, 51, 139, 328, 441. — Christen 52. — Christian Henriksen 161, 453, 507. — Hans 52. — Henrik 52. — Henrik Ditlev 315. — Manderup 52, 441.

- Holland 7, 115 f., 207, 213, 364 f., 443 f., 508. Jvfr. Nederlandene.
- Hollunger, Helle, 556.
- Holm 505.
- Holmgaard 1 f., 318, 352.
- Holmsland 514.
- Holsegaard 248.
- Holst, Henrik, Assessor i Norges Overhofret, 256.
- Holstebro Kirke 503.
- Holsten 116 f., 365, 382, 412, 414, 418. Jvfr. Gottorpske Hertuger.
- Horsens 86, 234. — Hospital 85. — Skole 230.
- Hoved s. Hofde.
- Hovedstrupgaard 479.
- Hovindsholm 224.
- Hundermark, Peder, 15.
- Hundevad, Jens Sørensen, Præst i Alminde, 119, 122 f., 125.
- Hundslund 29, 242, 422.
- Hunseby Sogn 39.
- Husumgaard 331.
- Hvalsø Sogn 317. Præstegaard 326.
- Hvas, Christoffer, 117. — Mette 329.
- Hvedholm 125.
- Hverringe 260, 437, 487.
- Hvide, Margrete, 441.
- Hviderup 51.
- Hvidkilde 112.
- Hvidstedgaard 483.
- Hvitfeld, Arild, 232. — Beate 244, 362. — Christoffer 244, 362. — Hartvig 548. — Henrik 210—13. — Otto 244, 362. — Øllegaard 210 ff.
- Hüphauf, Joh. Melch., Læge, 467 f., 474, 477.
- Høg, Anne, 245, 363. — Elisabet (g. m. Chr. Krabbe) 529. — Elisabet (g. m. Morten Skinkel) 58, 63. — Erik 49 f., 54—7, 62, 64 f. — Eskild 378. — Jakob Eskildsen 378, 543. — Jakob Justesen 318, 323. — Johanne 542 ff. — Just Eriksen 54. — Just Jakobsen 318, 378, 543. — Just Justesen 315. — Just Styggesen 31, 115, 121. — Jutte 377—90. — Iver 54. — Jørgen 63. — Margrete (g. m. Chrff. Lykke) 52. — Margrete (g. m. Erik Rosenkrands) 379. — Mette 318 f., 321, 324 ff. — Mogens 303 f. — Stygge 378 ff., 543.
- Højbygaard 112.
- Højeris 2.
- Jakob VI af Skotland (I af England) 188, 197 f., 200.
- Jakobsen, Søren, s. Morsing.
- Janus, Jacobus, Læge, 55, 383.
- Jarnac, Slag ved, 5.
- Jena 155, 262.
- Jensen, Mads, s. Medelfar. — Peder, Præst i Hviring, 288—92. — Søren, Præst i Sørby, 467, 469.
- Jernet 328, 509.
- Jersin, Jakob Jensen, Biskop, 223. — Jens Dinesen, Biskop, 442.
- Joachim Ernst, Fyrste af Anhalt, 4 f.
- Johan Adolf, gottorpsk Hertug, 506.
- Johan Frederik af Holsten, Ærkebiskop af Bremen, 506.
- Johan Georg, Kurfyrste af Sachsen, 213 f.
- Jonstrup 391 f.
- Jordbjerg 367.
- Italien 155, 207 f., 300, 340, 393, 415 f., 527.
- Juel (Juul), Anne, 2, 352. — Axel 50. — Barbara 178. — Birgitte 510, 519, 522. — Christense 510 f., 513—22. — Dorthe 178. — Dorthe Iversd. 49—65. — Elsebe 63. — Erik 303. — Hans 381

- 385, 387. — Ide 329. — Ingeborg 504 ff. — Iver Axelsen 50, 53. — Iver Jensen 329. — Jørgen 352. — Karen 352. — Kirsten Mogensd. 542. — Kirsten Pedersd. 114, 234—38, 240. — Malte 2. — Maren Mogensd. 537. — Marine Pedersd. 235. — Mogens Jensen 519. — Mogens Mogensen 504. — Mogens Pallesen 504, 542. — Niels Axelsen 510. — Niels Sørensen 50. — Ove Fransen 63. — Ove Iversen 54. — Palle Iversen 505. — Palle Mogensen 505. — Peder 234. — Povl (o: Palle?) 329. — Søren 50. — Viveke 357, 359.
- Juelskov 243.
- Julius Ernst, Hert. af Brunsvig-Lyneborg, 507.
- Junget Sogn 357.
- Jungetgaard 355.
- Iversnæs 81, 87, 112, 128, 297.
- Jylland 50, 53, 78, 81, 114, 117, 301, 329, 545.
- Jönköping 315.
- Jørgen, Landgreve af Hessen, 5, 480.
- Jørgensen, Niels, Rektor i Sorø, 27.
- K**aa 381.
- Kaas, Anne, 402 f., 405, 408 f. — Bjørn 245, 363. — Erik 137, 139 ff., 143—48. — Else 144 f., 147. — Jens Eriksen 140. — Jens Jensen 542. — Jens Mogensen 542. — Ingeborg 408. — Kirsten Bjørnsd. 244, 363. — Kirsten Eriksd. 191. — Kirsten Thomasd. 545, 548, 554 f. — Margrete 541—55. — Mogens Jensen 542 ff. — Mogens Nielsen 542. — Niels 245, 363. — Sidsel 140. — Thomas 544 f.
- Kallundborg 437. — Kirke 411, 419 f., 426, 432. — Slot og Len 203, 411, 418, 425 ff.
- Kallø Len 115, 450.
- Kalmar By og Slot 13, 15 f., 18 f.
- Kampen (i Nederlandene) 6.
- Kamptz, Mette, 450.
- Karl IX af Sverrig 232, 506.
- Karl V, Kejser, 179.
- Kastbjerg Sogn 377.
- Katholm 63.
- Katlenburg (i Tydskland) 4.
- Kattrup 494.
- Kiel 284.
- Kjeldet 451.
- Kindholm 260.
- Kingo, Thomas, 256.
- Kjærsgaard 451.
- Kjærsgaard 112.
- Kjærstrup 412.
- Kjærteminde 533, 535 f., 539. — Kirke 535. — Skole 535.
- Kjøbenhavn 29, 38, 74, 96, 103, 130, 142, 158, 187, 192, 208, 210, 212, 214, 218, 220, 231 f., 247, 263, 265, 275, 304, 318, 331 f., 365, 367, 375, 412, 418, 420, 425, 442, 445, 448, 506. — Bremerholm 220. — Frue Kirke 151. — Helligøjstes Kirke 295. — Kompagniet 445. — Nikolaj Kirke 226, 259, 361, 439. — Slot og Len 156, 181, 222 f., 261, 302, 309, 403, 417. — Slotskirken 222. — Universitetet 175, 300, 527.
- Kjølkegaard 542, 555.
- Kjørup 129, 399 f.
- Klavsen, Jakob, Præst i Errindlev, 137, 141—49. — Matthias s. Bang.
- Klavsholm 70.
- Klementsens, Christen, Præst i Viborg, 205. — Søren 375.
- Klethkamp (i Holsten) 52.

- Kleve 509.
 Klincken (i Meklenborg) 450.
 Klisin (i Brandenburg) 450.
 Knapstrup 489.
 Knivholt 504.
 Knob, Anne, (g. m. Palle v. Meh-
 len) 533—39. — Anne (g. m.
 Hans Rud) 487. — Lavrids Fol-
 mersen 487. — Lavrids Lavrid-
 sen 534.
 Knudsbølle 379, 504.
 Knudsen, Hans, til Jonstrup 392.
 Knudstrup 100, 297, 353.
 Kogsbølle 362.
 Kolding 4, 119, 121. — Kirke 85,
 111. — Koldinghus Slot og Len
 111, 117, 232, 343 f., 429.
 Kolding, Anders Mikkelsen, Biskop,
 229, 237—40. — Povl Jensen,
 Præst i Herlufsholm, 501 f.
 Kongelv 53.
 Kongstedlund 50, 54, 510.
 Krabbe, Anne, 508, 528—31. —
 Anne Sophie 44. — Christian
 529. — Dorthe 505, 542. —
 Elsebe 86 ff., 94, 96, 451. —
 Erik 504, 528. — Glob 243. —
 Gregers 303. — Hans 503—23.
 — Helvig Iversd. (g. m. Tyge
 Brahe) 242. — Helvig Iversd. (g.
 m. Mog. Kruse) 54, 59 f., 63. —
 Helvig Mogensd. 178. — Inge-
 borg 53, 57. — Iver Globsen
 (Lukassen) 243. — Iver Iversen
 53. — Iver Nielsen 53 f., 64,
 301. — Iver Tagesen 367. —
 Karen 507. — Margrete 367 ff.,
 371—75. — Mogens Mortensen
 178, 504 f. — Mogens Tygesen
 († 1564) 179. — Mogens Tygesen
 († c. 1620) 509. — Sophie 385,
 387. — Tyge Eriksen 504 ff. —
 Tyge Mogensen 451, 504. —
 Viveke 53.
- Krag, Anne Kathrine, 381, 383 ff.,
 387. — Christian Frederik 385.
 — Elisabet 381, 383, 385, 387.
 — Herman 381. — Holger 381.
 — Kjeld 381, 385, 387. — Mo-
 gens 381, 385, 387. — Niels
 Mogensen 380 f., 389. — Niels
 Ottesen 385. — Otto 224, 381,
 385, 387. — Sophie 381. —
 Sophie Amalie 385.
 Krag, Anders, Læge, 188, 192 f.
 Kragerup 153.
 Krapperup 379, 399.
 Krenkerup 100, 330, 353.
 Krischa (i Tydskland) 203.
 Krogager 393.
 Krogholm 72, 243, 429.
 Krognos, Anne, 399. — Ellen 378.
 — Mette 77. — Movrits Olufsen
 77. — Oluf Stigsen 399.
 Kronborg Slot og Len 11, 188.
 Kronsburg (i Holsten) 442.
 Krummedige, Sophie, 243.
 Krumpen, Johanne, 378. — Jørgen
 378.
 Krumstrup 244, 362.
 Krumstrup, Eggert, 25. — Karen
 24. — Kirstine 25. — Klavs 25.
 Kruse, Christoffer, 329. — Enevold
 161, 329. — Karen 328, 330 f.
 — Mogens 54, 60, 63. — Tyge
 329.
 Kundby Sogn og Kirke 495 f.
 Kvelstrup 53, 296.
 Kyø 529.
 Køhler, Valentin Christensen, Præst
 i Kallundborg, 411, 420, 429.
 432 f., 437.
 Laaland 30, 39, 534.
 Laholm 366.
 Lamprecht, Jørgen, Bogtrykker, 541,
 Landskrone 130. — Slot og Len
 210, 212 f., 366, 371.

- Lange, Anne, 378, 543. — Barbara 522. — Erik Eriksen 4, 479. — Erik Nielsen 379, 543. — Gunde 451. — Hans Gundersen 408, 451. — Hans Nielsen 451. — Karen 450—56, 470. — Margrete 112. — Marine 2. — Mette 522. — Niels 379, 504. — Peder 2. — Sidsel 504.
- Langeland 31, 448.
- Languedoc 444.
- de la Rose, fransk Adelsmand, 339.
- Laurentius, Georg. Fred., Læge, 142.
- Lavgesen, Christian, 292.
- Lavridsen, Hans, Slotspræst p. Varbjerg, 177, 188 ff., 192—96, 198—201. — Jens, Præst i Stoby og Sandby, 464—69, 472—77. — Jens s. Zenthen. — Jørgen, Præst i Næsby, 372 ff., 438. — Lambert, Præst p. Holmsland, 514, 516, 520 ff. — Niels s. Arc-tander.
- Laxmand, Bjørn Stensen, 25, 487. — Else Bjørnsd. 25, 487. — Margrete 494. — Povl 380. — Sten Stensen 487.
- Leeuwarden (i Nederlandene) 8, 10.
- Leipzig 155, 206, 262, 392, 527.
- Lengsholm 481.
- Leoarde• s. Leeuwarden.
- Lerbæk 153.
- Leridt (i Sverrig) 441.
- Lerje (i Vestergötland) 441.
- Lerke, Mads, Præst i Nyborg, 384, 386 f.
- Leth, Svend Sørensen, Præst i Lyngby, 59 f.
- Leyden 115, 206.
- Lille 210 f., 244, 362.
- Limousin 444.
- Lindenov, Anne Kathrine, 63. — Birgitte 357. — Christense 248—51. — Christoffer 256. — Hans Hansen († 1642) 29, 422, 431, 433, 435. — Hans Johansen 242. — Hans Johansen († 1568) 242. — Hans Johansen († 1596) 242. — Henrik 242, 246, 366. — Kirstine 241—58. — Otto 242. — Sophie 29 f., 45. — Sophie Amalie 63.
- Lindved 329.
- Lister Len 403.
- London 116, 207.
- Lucca 416.
- Ludvig IV af Hessen 507.
- Ludvig, Greve af Nassau, 6.
- Luja, Christ. Henr., Læge, 248, 251, 383.
- Lund 20, 130, 477. — Domkapitel 32, 486. — Domkirke 130.
- Lundbygaard 391.
- Lundegaard 153.
- Lundenæs Gaard og Len 403, 406.
- Lundsgaard 533 f., 539.
- Lunge, Anne Jørgensd., 121, 123 ff. — Anne Nielsd. 391 ff. — Anne Olufsd. 51. — Christoffer 352. — Elsebe 504. — Gertrud 113, 407. — Iver 113. — Jørgen 16, 19, 118, 125, 352 ff. — Karen 354. — Kirstine Jørgensd. 351—60. — Kirstine Ovesd. 50. — Kirstine Tygesd. 51. — Maren 441. — Margrete 118—23, 125, 303 f. — Niels 392. — Oluf 51. — Ove Christoffersen 352. — Ove Vincensen 51, 113, 352. — Vincens 51, 392.
- Lunov, Esben, 508. — Helvig 520, 522. — Jesper 479. — Ingeborg 479. — Lavrids 519, 522.
- Lybæk 71, 232, 301.
- Lüders, Markus, Sekretær hos Hertuginde Augusta, 414.
- Lydum(gaard) 112.

- Lykaa Len** 362.
Lykke, Anne Christoffersd., 52, 441. — **Anne Eriksd.** 329 (?), 505. — **Anne Henriksd.** 418—22, 425—28, 430, 433 ff., 437. — **Anne Iversd.** 529. — **Beate** 463. — **Christoffer** 52. — **Erik Eriksen** 101. — **Erik Hansen** 522. — **Hans** 181. — **Henrik** 416. — **Mette** 105, 108. — **Valdemar** 124.
Lykkesholm (Ellested S., Vinding H.) 109.
Lykkesholm (Lyngby S., Sønder H.) 59.
Lynderupgaard 139.
Lyneborg s. Brunsvig.
Lyngbygaard 130, 442, 486.
Lyngsgaard 100, 297, 352 f., 451.
Lyon 207, 393, 415.
Lyse Klosters Len 32, 361, 367.
Lystrup 25, 260, 487.
Lärjeholm (i Vestergötland) 441.
Løberød 19 f.
Lønborg Sogn 205.
Løvenbalk, Marine, 450.

Madsen, Mogens, Biskop, 199.
Maestricht 480.
Magdalene Sibylle, Prinsesse, 142, 209 f., 214.
Mainz. Jvfr. **Daniel**.
Malmø 102. — **Slot og Len** 180, 262, 363.
Manderup, Anne, 52.
Mansfeld, Ernst af, 509. — **Maria af M.** 507.
Manstrup s. Mogenstrup.
Maria af Ostfrisland 505.
Mariager Klosters Len 53.
Markdanner, Christian, 344. — **Frederik** 344, 347. — **Hans** 344, 347. — **Kaspar** 337—49.
Marschalk, Levin, 301.

Marseille 415.
Marsvin, Else, 329. — **Jørgen** († 1524) 329. — **Jørgen** († 1581) 329. — **Jørgen** († 1671) 445. — **Karen** 367. — **Peder** († 1528) 329. — **Peder** († 1614) 109.
Martinus, Lærer i tydsk Sprog, 319.
Martzan, Melchior, Bogtrykker, 449.
Matens, Jan v., nederlandsk Officér, 7.
Mattrup 109, 245.
Maximilian II, tydsk Kejser, 340 f., 343.
Medelfar, Mads Jensen, Biskop, 151, 161—74, 176.
v. Mehlen, Hans, 537, 539. — **Palle** 534 f.
Mehrn, Peder Nielsen, Univ.-Bibliothekar, 316.
Mejlgaard 50.
Meissen 180 f., 206, 279, 319.
Meklenborg 181, 418.
Merode, Bernh. v., Statholder i Frisland, 7, 10.
Middelburg (i Nederlandene) 115.
Mikkelsen, Anders, s. Kolding. — **Hans, Rektor p. Herlufsholm**, 527.
Mindstrup 178.
v. Minkwitz, Anna, 204. — **Ursula** 204.
Mogensen, Jens, Præst i Voer, 529.
Mogenstrup 131, 422.
Moltke, Evert, 129. — **Ingeborg** 129. — **Jytte** 129. — **Vendelbo** 129.
Moltzahn, Anna, 243.
Monrad, Erik, Biskop, 111, 125. — **Johan, Præst i Kjettinge**, 125.
Monstrel s. Montreuil.
Montcontour, Slag ved, 5.
Montpellier 415.
Montreuil 116.
Mookerheide, Slag paa, 6.
Morgedø (?) 303.

- Morits, Kurfyrste af Sachsen, 179.
 Morsing, Søren Jakobsen, Præst i Hunseby, 39 f., 42 f.
 Mortensen, Povl, s. Aastrup.
 Morville, Joh. Carl, Barbér, 370, 374.
 Most, Klare, 477.
 Moth, Povl, Læge, 39, 223, 305 f.
 Mullerupgaard 248 f.
 Munk, Anne, 519. — Birgitte 129. — Birgitte Lavridsd. 329. — Christen 204, 278. — Dorthé 51, 328. — Else 203, 205 f. — Marine 191. — Mogens 52, 329. — Oluf Maltesen 329. — Oluf Mogensen 52, 328 f. — Sophie 191.
 Muus, Hans Jørgensen, 443. — Oluf 443.
 Møborg Sogn 3.
 Møen 117.
 Møller, Hans Hansen, Præst i Gudbjerg, 249 f.
 Møllerød 244, 246, 362, 467 f.
 Naskov 39.
 Narbonne 415.
 Nassau. Jvfr. Henrik; Ludvig; Vilhelm Ludvig.
 Neapel 155, 208, 393, 416.
 Neb, Klavs, 440. — Margrete 440.
 Nebstrup 479, 481.
 Nederlandene 6—10, 28, 115 f., 206 f., 300, 342, 401, 480, 508. Jvfr. Holland.
 Nielsen, Frederik, Præst i Hvalsø, 317, 321—26. — Jens, Biskop, 127, 134 f. — Lavrids, Præst i Rynkeby, 538. — Morten, Præst i Skjellerup, 345. — Niels, Præst i Sebber, 482 f. — Villads, Præst i Udbyneder, 377, 387—90.
 Nielstrup 113.
 Nimwegen 509.
 Nordsee (i Holsten) 139, 441.
 Norge 30, 53, 134, 159, 161, 204, 247, 254, 256, 303, 329, 343, 345, 383, 412, 453.
 Normandie 364, 444.
 Nummedals Len 345.
 Nyborg 140, 382. — Kirke 384. — Len 224, 381.
 Nykjøbing p. Falster 23. — Len 30.
 Ny Sogn 511, 514.
 Næs 130.
 Næsbyholm 243, 353, 365, 372.
 Næstved 490. — St. Mortens Kirke 99.
 Næstved, Lille, 501.
 Næstved, Menelaus Povlsen, Slotspræd. p. Kjøbenhavns Slot, 266, 268 f.
 Nørgaard 357.
 Nørrejylland s. Jylland.
 Odden 51, 113, 118, 352.
 Odense 44, 47, 106, 183, 248, 301, 383. — St. Hans Kloster 247. — St. Knuds Kirke 299. — Provsti 32.
 Oldeland, Hans, 344. — Sophie 344, 347.
 Olstrup Sogn 137, 141.
 Olstrupgaard 268.
 Olufsen, Oluf, s. Vordingborg.
 Oranien 415.
 Oranien, Prins af, 115. Jvfr. Vilhelm.
 Ore Sogn 249, 556.
 Oregaard 246.
 Orleans 28, 155, 364, 444.
 Orning, Berte, 519.
 Ortofte s. Ørtofte.
 Oslo 133 f., 188. — Domkirke 127. — Nonnekloster 182.
 Oslo Stift 127.
 Ostfrisland s. Frisland.
 Overgaard 418.
 Ovesholm 244, 363.
 Ovrebysgaard 109.

- Oxe, Else, 50 f. — Inger 534. —
 Peder 342 f., 392.
 Oxford 207.
- Paaske, Jens, Mag., 27.**
 Padua 393, 415 f.
 Pallesborg 505.
 Paludan, Hans, Læge, 481.
 v. Papenheim, Alexander Rabe, 493.
 Paris 28, 116, 155, 207, 364, 393,
 415, 444.
 Parsberg, Abigael, 490. — Anne
 81, 87, 89, 96, 112, 297. —
 Christoffer 51, 328. — Ejler 490.
 — Elisabet Frederiksd. 490. —
 Elisabet Vernersd. 63. — Else
 Frederiksd. 490. — Else Olufsd.
 327—35. — Frederik 489—97,
 499—502. — Gertrud 113. —
 Ingeborg Christoffersd. 50, 53 ff.
 — Ingeborg Nielsd. 446. — Jo-
 hanne Kathrine 490. — Jørgen
 509. — Manderup Frederiksen
 490. — Manderup Vernersen
 231 f. — Niels Frederiksen 490,
 497. — Niels Vernersen († 1592)
 138, 441. — Niels Vernersen
 († 1668) 358. — Oluf 328, 330 f.
 — Regitse 490. — Sidsel 138 f.,
 445, 448, 493 f., 496, 499, 501.
 — Sophie 440, 442—45, 447,
 493 f., 501. — Tønne 51, 112,
 297, 328, 441. — Verner 51,
 328, 330. — Verner Frederiksen
 490. — Verner Nielsen 139. —
 Verner Tønnesen 51, 138, 328,
 441. — Vilhelm 490, 497.
- Peder, Lærer i fransk Sprog, 320.
 Pedersen, Gjord, s. Galt. — Hans,
 Præst i Kjærteminde, 533, 535,
 538 f. — Jens s. Bregendal. —
 Niels, Præst i Ørsted, 529. —
 Oluf, Hr., i Viborg 3. — Sten
 til Jonstrup 391.
- Pederstrup 260.
 Perottus, Lic. jur., 154.
 Pfalz. Jvfr. Christoffer; Frederik.
 Philip, Hert. af Brunsvig-Gruben-
 hagen, 4.
 Picardie 364, 444.
 Piik, Merte, 441.
 Pisa 416.
 Podebusk, Anne, 378 f., 543. —
 Ingeborg 52, 113, 297, 328,
 441. — Jutte 128 ff. — Klava
 129. — Klavs († 1540) 399. —
 Movrits 400. — Predbjørn 129.
 — Predbjørn Klavsen († 1541)
 52, 128, 379, 399. — Viveke
 398, 400.
 Poitiers 364, 415.
 Poitou 444.
 Pors, Hans, 357.
 Portmand, Karen, 486.
 Povlsen, Menelaus, s. Næstved.
 Prag 208, 509.
 Preetz Kloster 534.
 Presburg 208.
 Prip, Dorthe, 483.
 Putlitz (i Tydskland) 69, 243.
- Q**varnbek (i' Holsten) 329.
 Qvislinus, Lavrids Ibsen, Slotspræd.
 p. Aggershus, 241, 252—56.
 Qvitzov, Abel, 486. — Diderik 486.
 — Ejler 109. — Pernille 463,
 470.
- R**aabelev 242, 361, 368.
 Raalund, Jens Sørensen, Præst i
 Herfølge, 316.
 Raarup 224.
 Rammegaard 546.
 Rammekens (i Nederlandene) 115.
 Rammel, Anne, 63. — Henrik 231.
 Randers 49, 64. — Mortens Kirke
 49.
 Rantzov, Brejde, 16 f., 412 f., 415 f.,

- 418, 421. — Christian 226. —
 Drude 52, 329. — Elisabet Sophie 29, 422, 429 f., 435. —
 Frans 422, 427, 431, 435. —
 Gert 16, 414. — Henrik til Breitenburg 412 ff., 556. — Henrik til Klethkamp 52. — Johan 179. — Kaj Brejdesen 411—38, 556. — Kaj (Henriksen) 52. — Sophie 419, 430, 437.
- Rantzovsholm 411 f., 437.
 Rask 230, 277, 281, 283, 287.
 Ravenna 416.
 Ravnholt 153, 297, 398.
 Ravnsberg, Anne, 260. — Jakob 260, 556. — Jep Jensen 260. — Margrete 260.
 Ravnstrup 161.
 Reedtz, Birgitte, 125. — Tønne 124.
 Refsø 451.
 Rekhals, Birgitte, 543.
 Resen Sogn 548.
 Restrup (Hvam S., Rinds H.) 137.
 Restrup (Nørholm S., Hornum H.) 130.
 Reventlov, Anders, 504. — Anne 451. — Jakob 504. — Margrete 504.
 Revninge Kirke 537.
 Rhenius, Joh., Prof. i Leipzig, 206.
 Rhone 415.
 Ribe 292. — Domkapitel 233. — Liljebjerget 277. — Riberhus 296, 298.
 Ribe Stift 111, 407.
 Richard, Hert. af Simmern, 6.
 Rindomgaard 522.
 Ringsted 426.
 Rochelle, La, 155, 393, 415.
 Rodsteen, Anne, 481, 483. — Jens Marqvardsen 481.
 Roermonde (i Nederlandene) 6.
 Rom 155, 207 f., 393, 416.
 Rosenggaard, Karen, 392. — Theus 392.
- Rosenholm 96, 109.
 Rosenkrands, Anne Holgersd., 384 f., 387. — Anne Nielsd. 451, 504. — Anne Ottesd. 70. — Anne Timmesd. 378. — Begge 379, 543. — Birgitte Eriksd. 242. — Birgitte Folmersd. 280 f., 287—93. — Birgitte Ottesd. 353. — Birgitte Pallesd. 63. — Dorthe 385, 387. — Elline 77. — Erik Ottesen 70, 96, 412. — Erik Timmesen 379. — Folmer 96, 280, 292. — Frederik 82, 93. — Gert 290. — Henrik 82. — Holger Eriksen 243. — Holger Holgersen († 1534) 74. — Holger Holgersen (1575) 82. — Holger Jørgensen 107, 109. — Holger Ottesen 67—97, 279 f. — Jakob 16. — Inger 290 f. — Jørgen Holgersen 315. — Jørgen Ottesen 70, 96. — Karen 52, 329. — Margrete Axelsd. 210 f. — Margrete Holgersd. 77. — Margrete Ottesd. (g. m. Hans Lindenov) 242. — Margrete Ottesd. (g. m. Dider. Qvitzov) 70. — Mette Jakobsd. 429, 494, 497, 499, 501. — Mette Nielsd. 244. — Mette Olufsd. 392. — Niels 504. — Oluf 73. — Otto Holgersen 69—72, 243, 353. — Otto Ottesen 70, 243, 353. — Otto Christoffer 82, 93. — Regitse 290 f. — Sophie Eriksd. 412 f., 556. — Sophie Holgersd. 72, 243. — Sophie Jakobsd. 429. — Sophie Ottesd. 252 f. — Viveke 52, 379.
- Rosensparre, Birgitte, 300 f. — Oluf 161, 392.
 Roskilde 37, 302. — Bispegaard 51, 260, 328, 440. — Domkapitel 32, 264. — Domkirke 317. — Skole 153, 338.

- Rostock 154, 527.
 Rotfeld, Christense, 245, 363. —
 Ellene 542. — Johanne 181. —
 Niels 245, 363.
 Rothkirch, Wenzel, 300.
 Rotterdam 115 f.
 Rouen 116.
 Rud, Birgitte Knudsd., 24. — Bir-
 gitte Korftsd. 300 ff. — Hans
 486. — Johanne 486. — Korftis
 300. — Peder 487. — Sophie
 100, 297, 353.
 Rudgaard (Nørager S., Sønderhald
 H.) 479.
 Rugaard (Rosmus S., Sønder H.)
 63.
 Rusland 232.
 Ryberg 519.
 Rydhave 379.
 Rydseholm (Rössjöholm) 178.
 Rygaard 25.
 Rügen 129.
 Rønninge Sogn og Kirke 337. —
 Præstegaard 345.
 Rønnov, Anne Floresd., 357, 359.
 — Anne Korftsd. 245. — Anne
 Tønnesd. 51. — Birgitte 112. —
 Margrete 2, 378.
 Sachsen 76. Jvfr. August; Johan
 Georg; Morits. — Jvfr. Meissen.
 Sachsen-Altenburg 210.
 Saltø 117.
 Sandager 486.
 Sandberg, Anders Christensen, 296.
 — Anders Ulriksen 53, 57. —
 Anne 230. — Christen 296. —
 Kirsten 296.
 Sandby Sogn og Kirke (i Skaane)
 460, 462, 464, 467.
 Sandbygaard 138, 441.
 Sanderum Sogn 47.
 Sartorius, Salomon, Bogtrykker, 1,
 99, 411, 439, 485.
 Sascrides, Gellius, Prof., 15.
 Saumur 28, 364.
 Savoyen 393, 415.
 Saxstrup, Anne, 504. — Margrete
 379, 504.
 Scavenius s. Skavbo.
 Schlegel, Andreas, tysk Adels-
 mand, 4.
 Schlesien 204.
 Schweiz 207, 231, 393, 415.
 Schön, Peter, Apotheker, 39.
 de Sebastian, spansk Adelsmand,
 340.
 Sebbergaard 479, 481.
 Sebberkloster 484.
 Seefeld, Anne, 329.
 Sehested, Anne (Klavsd.?), 552, 555.
 — Anne Malted. 352, 354. —
 Christen Thomsen 314 f. — Eli-
 sabet Malted. 318. — Elisabet
 Mikkelsd. 138, 441. — Jens Mal-
 tesen 9. — Jens Thomsen 2,
 352. — Kaj 442. — Kathrine
 224. — Klavs 8 f. — Malte Jen-
 sen 2 ff., 318, 352. — Mikkel
 139, 441. — Niels 247—51. —
 Sten Maltesen 1—20, 556. —
 Thomas 2.
 Segeberg 418.
 Selleberg 408.
 Senjen Len 343.
 Siena 416.
 Sievershausen, Træfning ved, 179.
 Silkeborg Len 508.
 Simmern, tysk Fyrstendømme (i
 Kurpfalz), 6.
 Sinclair, Andreas, 16. — Christian
 366, 455—60, 463 ff., 467—77.
 — Dorothea 457. — Johanne 461
 — 64, 470, 477. — Kirstine 473.
 Sinclairsholm 455—58.
 Sindbjerggaard 552.
 Sjælland 213, 260, 302, 367, 440, 486.
 Sjællands Stift 295, 527.

- Skaane 366 f., 379.
 Skaane Stift 199, 449.
 Skaaning, Hans Hansen, Bogtrykker, 111, 503.
 Skabersø 362.
 Skade, Christoffer, 494.
 Skaldre, Merete, 487.
 Skanderborg Slot og Len 78, 174, 280 f., 283, 328, 343, 425.
 Skanke, Oluf, Præst i Brøndshøj, 327, 332—35.
 Skarolt 161.
 Skarregaard 230.
 Skavange 481.
 Skavbo, Lavrids Mortensen, Præst i Kjøbenhavn, s. Biskop, 439, 446 ff.
 Skave, Herluf, 318. — Kirsten Herlufsd. 244, 318, 362. — Kirsten Nielsd. 260.
 Skeding 243.
 Skeel, Albert Andersen, 296. — Albert Christensen († 1639) 296, 298—301. — Albert Christensen 302. — Albert Christensen († 1653) 303. — Albert Ottesen 63. — Anders 296. — Berte 302. — Berte 302, 307, 314. — Birgitte 302. — Birgitte 302, 307, 314. — Christen Albertsen († 1595) 296. — Christen Albertsen († 1659) 213, 295—316. — Christen Jørgensen 63. — Christoffer 298 f. — Helvig 302. — Karen 302. — Korfits 302. — Lisbet 302. — Mogens 303, 307, 314. — Otto Albertsen 298 f. — Otto Christensen († 1634) 357. — Otto Christensen († 1695) 302, 307, 311, 314. — Otto Ottesen 315.
 Skekta, Edele, 441. — Niels 441.
 Skjelderup, Niels, Rektor, Prof. i Sorø, 205.
 Skjellerup Sogn 345.
 Skjern Sogn 406.
 Skjernov, Anders, 50. — Dorte 50. — Iver 50 f. — Marqvard 50 f.
 Skjersø 63, 100.
 Skinkel, Bernike, 128. — Bodil 392. — Hans 391 f. — Hilleborg 128, 330. — Karen (Kirsten?) (g. m. Evert Bild) 398. — Karen (g. m. Ped. Stensen) 391. — Maren 391. — Margrete 128. — Morten 57, 63. — Otto 128. — Sophie 296. — Jvfr. Tegenhuus.
 Skjoldemose 156.
 Skjærvad 353.
 Skjærringe 261.
 Skotland. Jvfr. Jakob.
 Skovgaard (Nørager S., S. Hald H.) 101 (556), 545.
 Skovgaard, Jørgen, 245, 363. — Maren 245, 363.
 Skram, Begge, 352. — Christen 451. — Elisabet 450. — Elle 548, 555. — Eline 235 f. — Erik 450. — Ide Margrete 555. — Ingeborg 243. — Johanne 95 f., 408, 451. — Lavrids 450. — Maren Eriksd. 548, 555. — Marine Lavridsd. 452. — Peder 86—9, 96, 179, 451. — Valdemar 545.
 Skytte, Christen, Læge, 518. — Jens, Præst i Lønborg, 205 f.
 Skäkta s. Skekta.
 Skøtte s. Skytte.
 Smaalund 76.
 Smidstrup Gaard og Kirke 178, 197 f.
 Smilt, Jesper Lavridsen, Præst i Brenderup og Ore, 556. — Lavrids, nederlandsk Officér, 7.
 Snedinge 493. •
 Snøde Kirke 391.
 Solbjerg 25, 260.

- Sommer, Anne, 296.
 Sonnerup 318.
 Sonoy, Dirk, Statholder i Holland, 7, 10.
 Sophie, Dronning, 181, 187 f., 193, 427.
 Sophie Amalie, Dronning, 216, 223—26.
 Sorø Akademi og Skole 27, 114 f., 205 f., 230, 364, 369 f., 426, 442 f.
 Spanien 9, 339—42, 417, 480.
 Spannerup 25, 487.
 Sparre, Edle, 178. — Henrik 505. — Ib 138. — Jens Ibsen 138. — Jens Villumsen 138 f., 445, 493. — Ingeborg 505. — Susanne 137—49. — Villum 138.
 Sparresholm 138, 445, 493.
 Speier, Rigsdag i, 342.
 Spend, Ellen, 505. — Maren 451.
 Sperling, Jakob, Præst i Odense, 299.
 Splid, Jens Jørgensen, 178. — Jens Pallesen 178. — Jørgen 178. — Kirstine 178 ff. — Marine 191. — Palle 178.
 Spøttrup 54, 450.
 Staarupgaard 230, 278, 363, 381.
 Stadsgaard 52, 139, 441.
 Stavanger By og Len 114.
 Stavanger Stift 223.
 Steen, Christen, 479. — Else 479 ff., 483.
 Steenwijk, By i Nederlandene, 8.
 Stenalt 245, 329, 508, 526, 528.
 Stenbock, Fred., 366.
 Stensballe 280.
 Stensen, Hans, 391. — Hans († 1594) 391—95. — Knud 391 f. — Peder 391 f.
 Stensgaard 391, 393.
 Stenvigholm 398.
 Stettin, Fred i, 181.
 Stjernholms Slot (i Jylland) 328.
 Stjernholm (i Skaane) 204.
 Stiftsbjergby s. Bjergby.
 Stigfeld, Familten, 529. — Mikkel Nielsen 529 f.
 Stoby Sogn og Kirke 463 f.
 Stockelmann, Hans, Bogtrykker, 525.
 Stolviggaard 51.
 Strandet 178.
 Strasburg 28, 263, 393, 415, 527.
 Sture, Margrete, 100 f., 330, 353.
 Stuttgart 28.
 Stygge, Anne, 510. — Christen 542. — Ellene 542. — Morits 529. — Thomas 542.
 Størle, Anne, 138, 440. — Iver 441. — Peder 441.
 Støvringgaard 363, 526.
 Suevin (o: Sneum?) 300.
 Svane, Hans, 'Biskop, 295, 312—16.
 Svanholm (i Sjælland) 243.
 Svanholm (i Skaane) 178.
 Svendsholm 278.
 Svendstrup (p. Falster) 261.
 Svendstrup (i Jylland, Svendstrup S., Onsild H.) 329.
 Svendstrup (i Sjælland) 375.
 Svendstrup (i Skaane) 244 f., 362, 371.
 Sverrig 4, 12 f., 31, 76, 79, 103, 117, 157, 159, 180 f., 210, 212 f., 218, 232, 304, 339, 366, 398, 416 f., 506. Jvfr. Gustav; Gustav Adolf; Karl.
 Særløse Sogn 317.
 Søbo 451, 504, 507.
 Søbygaard 203.
 Sødal 51, 328.
 Søgaard (Ny S., Hind H.) 503.
 Søgaard (Rønninge-) 337, 345, 347.
 Søgaard (Søby-) 24, 29 f., 44, 422.
 Søholm 128, 378.

- Sølvitsborg Slot og Len 19, 51, 242, 328 f.
 Sønderborg 480.
 Sønderholm 503. — Provstegaarden p. S. 522.
 Sørby Sogn og Kirke 464, 467.
 Sørensen, Anker, Præst i Kolding, 119—22. — Jens s. Hundevad. — Knud til Tredie 519. — Svend s. Leth.
 Sørup 138, 260, 394, 439 f., 493.
- Taarby Sogn 316.**
 Taarupgaard (Taarup S., Fjends H.) 406.
 Taasing 96.
 Tassis, spansk Officér, 9.
 Tavlov, Jørgen Bertelsen, Prof. i Odense, 47.
 Tegenhuus, Lavrids, 243. — Rigborg 243. — Jvfr. Skinkel.
 Tersløse Sogn 370.
 Tersløsegaard 369.
 Tettau (i Tydskland) 203.
 v. Thienen, Eustachius, 401.
 Thott, Anne, 446 f. — Birgitte 504. — Lene 11. — Lisbet 447. — Tage 300. — Viveke 191.
 Tidemand, Gese, 479. — Inger 504. — Margvard 505. — Peder 505.
 Tidemandsholm 504.
 Tjele 450, 452.
 Timand s. Tidemand.
 Timgaard 113, 130, 292, 442.
 Tinhuus s. Tegenhuus.
 Tirsbæk 51, 111 ff., 392.
 Tisdorf, Mikkel Henriksen, Præst i Kjøbenhavn, 226 f., 253, 309 ff.
 Tobberup 203 f., 279.
 Toggerup s. Tobberup.
 Tommerup 441, 487.
 Torbenfeld 494.
 Tornekrands, Familien, 529. — Mikkel Nielsen 529.
- Torsted Sogn og Kirke 83 ff.
 Torstedlund 2.
 Torup (i Skaane) 101, 526.
 Torupgaard (i Jylland) s. Taarupgaard.
 Tostrup (p. Laaland) 144.
 Tostrup (i Skaane) 100, 109, 297, 353.
 Toulouse 415.
 Tours 28, 415.
 Tranekjær Slot og Len 31, 297, 422, 440.
 Tranmose 519.
 Tredie 519.
 Trelund, Peder, dansk Skolemester i Kbhvn., 506.
 Treslev (Träslöf) i Halland 197 f.
 Trier, Biskop af, 5.
 Trolholm 224, 318.
 Trolle, Anne Arvidsd., 245, 363. — Anne Jakobsd. 317—26. — Herluf 21. — Jakob Arvidsen 244, 318, 362. — Jakob Nielsen 318. — Margrete 3, 378. — Niels Børgesen 224, 303. — Niels Jakobsen 318. — Øllegaard 244, 362.
 Trondhjem 398. — Bispegaard 318. — Len 156 f., 318.
 Trudsholm (i Jylland) 318, 378, 380 ff., 543.
 Trudsholm (i Sjælland?) 102.
 Tryggvælde Len 295.
 Trønninge 497.
 Tulstrup 328.
 Tunbyholm 203, 212.
 Tureby Sogn 104.
 Turebygaard 99, 102.
 Tvis Kloster 329.
 Tybjerggaard 441.
 Tübingen 28, 155, 299, 414.
 Tydskland 4 f., 30, 76 f., 117, 154 f., 159, 179 ff., 206, 208 f., 213, 231, 262, 299 f., 341, 392, 414,

- 416, 418, 480 f., 507—10, 527. | Ullerupgaard 229 f.
 Jvfr. Karl; Maximilian. | Ulm 28.
 Tyrkerne 179 f. | Ulrik, Frederik II's Søn, 419.
 Tyrol 208. | Ulstrup 542.
 Tyrrestrup 181, 292. | Ungarn 179, 208, 340, 342.
 Tørnø Slot 70. | Urne, Axel, 24. — Christian 30,
 44. — Christoffer 23—47. —
 Elisabeth Sophie 30, 41 f., 44. —
 Jørgen 24. — Knud Axelsen 24,
 26—9. — Knud Christoffersen
 30. — Knud Jørgensen 24. —
 Lage 408. — Sivert 224.
 Udbyneder Sogn 377, 388. | Urup (i Jylland) 86, 451.
 Udsen, Lavrids Ebbesen, 16. | Urup (i Skaane) 244 f., 331, 363,
 417.
 Udstrup 504 f., 542. | Urup, Axel, 245, 363. — Erik 244,
 363. — Maren 244, 246, 362—
 65, 467, 472. — Ove 244, 363.
 Ugerup s. Urup. | Uth Sogn og Kirke 83 f., 89, 93.
 Ulfeld, Anne Sophie, 331 ff., 335. |
 — Beate 242, 246. — Birgitte
 153, 297, 399. — Bjørn 361—
 75. — Christense Bjørnsd. 365.
 — Christense Christoffersd. 472.
 — Christoffer 244, 362—65, 467.
 — Ebbe Andersen 245. — Ebbe
 Christoffersen 364 ff. — Ebbe
 Knudsen 244, 362. — Eggert
 399. — Hartvig 112. — Helvig
 112. — Jakob Jakobsen 15 ff.,
 301, 406, 417, 433. — Jakob
 Korfitsen 453 f. — Karen 365.
 — Knud Christoffersen 371, 375.
 — Knud Ebbesen († 1540) 245,
 362. — Knud Ebbesen († 1586) 244,
 362. — Korfits 117. — Lavrids
 331. — Mette 25, 260, 487. —
 Mogens 519. — Otto Christoffer
 365. — Ove 365. — Palle 260, 487.
 Ulfeldsholm 245. |
 Ulfstand, Anne, 378 ff., 543. —
 Christense 113. — Elisabeth 2,
 100, 297, 352 f., 378, 450, 543.
 — Gregers 378, 543. — Holger
 († 1542) 362, 378, 543. — Holger
 († 1617) 354, 379. — Ide
 100, 102. — Jens 3, 378. —
 Lene 244, 362. — Margrete 519.
 — Sidsel Jensd. 442. — Sidsel
 Trudsd. 526. — Thale 380. —
 Trud 101, 526. |
 Vaare s. Voer.
 Valbygaard 25, 260, 487.
 Waldkirch, Henr., Bogtrykker, 229,
 259, 317, 397.
 Valkendorf, Henning Axelsen, 24.
 — Henning Henningsen († 1535)
 534. — Henning Henningsen
 († 1658) 109. — Inger 24. —
 Karen 534. — Sidsel 534. —
 Øllegaard 318.
 Vallø 300, 303, 307, 392.
 Valløby Sogn 316.
 Valtelin s. Veltlin.
 Vandaas 2, 263, 378, 446, 543.
 Vandal, Hans, Biskop, 351, 360.
 Vandstad, Niels, Præst i Skam-
 strup, 316.
 Vang 318, 378, 543.
 Varbjerg By 185, 191 f.
 Varbjerg Slot og Len 12, 177, 182,
 187 f., 196—99.
 Varde, Niels Nielsen, Præst p.

- Holmsland, 503, 515, 517 f., 522 f.
 Vargaard 451.
 Vedel, Anders Sørensen, 96 f., 292.
 Wedemann, Vilhelm, Bogtrykker, 241.
 Vegholm 179.
 Wegner, Thomas Kortsen, Præst i København, 259, 268—75.
 Vejlegaard 344.
 Vellingshøj 2, 352.
 Veltlin 207.
 Vemmetofte 243.
 Vendelbo, Christen, 129. — Ingeborg 129.
 Venedig 207 f., 393, 415 f., 527.
 Verdugo, Francisco de, spansk Statholder i Frisland, 9.
 Vering, Christen Jensen, Bogtrykker, 23, 377.
 Vestervig Kloster og Len 1, 12, 117, 130.
 Viborg 53 f., 56 f., 118, 205, 355, 360, 409, 452, 510, 518, 545. — Domkapitel 32. — Domkirke 351, 377, 397. — Skole 3.
 Viborg Stift 397.
 Vidskøffe 11, 19, 314.
 Wien 208, 341.
 Viffert, Anne Jonsd, 2. — Anne Tønnesd. 113. — Holger 130. — Jon 2. — Korfûts 130. — Tønne 113.
 Vilhelm af Oranien 6.
 Vilhelm Ludvig, Greve af Nassau, Statholder i Frisland, 7—10.
 Villestrup 50, 53 f.
 Vind, Albert, 230 f. — Anne 544 f. — Henrik 494. — Iver 230. — Margrøte 235, 240. — Niels Albertsen 114, 229—40. — Niels Nielsen 114.
- Vinderup 138.
 Vindinge 486.
 Vingaard, Mads, Bogtrykker, 127, 177.
 Vingegaard 329.
 Vinstrup 403.
 Vinstrup, Peder Jensen, Biskop, 527. — Peder Pedersen, Biskop, 449, 477.
 Vinum, Søren Iversen, Præst i Rønninge, 337, 345—49.
 Wittenberg 231, 262, 319, 527.
 Viumgaard 519.
 Wlassiew, Afinassei Iwanowitz, russisk Gesandt, 232.
 Vliessingen 115.
 Vod se Uth.
 Voer Sogn 529.
 Vognserup 485 ff., 494—97.
 Voldbjerg 224, 381.
 Volderslevgaard 479.
 Volstrup 52, 329.
 Vordingborg Len 75.
 Vordingborg, Oluf Olufsen, Præst i Randers, 49, 64.
 Vorm, Oluf, Læge, 265.
 Vosborg 2, 52, 129 f., 328, 378, 399, 519, 543.
 Vøbner, Christense, 542. — Terkil 542.
 Vøbnersholm 543.
 Værholm 283, 287.
- Zeeland** 115.
 Zeuthen, Jens Lavridsen, Præst i Odense, 106.
 Zwolle (i Nederlandene) 6.
- Øgelstrup** 542.
 Økloster 129 ff.
 Øland 13, 15.

Ørbæklunde 152, 297, 318.	Østergaard (Aasted S., Harre H.)
Øresund 207.	242 ff.
Ørndrup 542, 544.	Østergaard (Fjellerup S., Nørre H.)
Ørregaard 542.	50, 57.
Ørsted Sogn og Kirke 525, 529.	Østrig 208, 340 f.
Ørtofte 297.	Øvids-Kloster 242.
Ørum Klosters Len 117.	

Sagregister.

- Adelburser** 6.
Adelsmand i Tjeneste hos en jævnbyrdig 279 f.
Adelskabets Betydning og Forpligtelser 348 f.
Adelstand, Ophøielse i, 341.
Apothekere 39, 369.
Barbér, Badsker 288, 370.
Bededag 143.
Begravelsesskikke 19 f., 196 ff., 371, 470.
Begravelsessteder 96, 197.
Bogsamlinger i Kirker 83.
 — hos Private 199, 527.
Bondestanden, Adelen's Forhold til, 185 f., 220, 283, 291, 405 f., 512.
Borgeleje 75.
Bryllupsskikke 445.
Børneleg 531.
Dansk Sprog 199 f.
 „Drenge“, adelige, 4 f., 91, 179, 192, 279, 400, 402, 460 (?), 480 f., 506.
Drukkelyst 73, 75, 291.
Dyrtid 141 (1650), 186 (i Slutn. af 16 Aarh.).
Egenhændige Optegnelser af en adelig om sit Liv 3, 9.
Fattige, Godgjørenhed mod, 14, 37, 85, 104 f., 132, 141, 158, 175, 185 f., 191, 220, 247, 290, 313, 320, 355, 368, 381, 389, 404, 454, 459, 473, 512, 536 f., 547.
Feltmarskalk 12.
Feltøverste 11.
Flaaden 19, 159, 161.
Fredsunderhandlinger 1629: 301.
 — 1645: 31.
 — 1658: 218, 304.
Fugle i Fangenskab 433.
Fæstningsarbejder 12.
Gejstligheden, Adelen's Forhold til, 13, 34, 55, 83 f., 141, 176, 182, 191, 220, 247, 265, 314, 404, 419 f., 535.
Generalkommissarier 303.
Gesandter, fremmøde, 232 (1603 fra Rusland), 339 (c. 1552 fra Frankrig).
Gesandtskaber 28 f., 78, 156 f., 159. — 117 (1641 til Kejseren), 157 (1595 til Sverrig), 181 (1571 til Sverrig), 181 (1571 til forskj. tyske Stater), 231 f. (1600 til Emden), 232 (1602 til Bremen), 232 (1602 til Sverrig), 300 (1627 til Sverrig), 417 (1613 til Spanien), 418 (1622 til Meklenborg).
Grænsemøde af Danske og Svenske 232 (1603).
Handel, Adelen's, 285.
Helligdagens Anvendelse 254 f., 326.

- Herredage 183 (1581 i Odense), 187 (1589 i Kbh.), 367 (1656 i Kbh.).
 — i Norge 159 (1616), 233 (1604), 303 (1652).
 Hoffanen 300.
 Hofjunkere 53, 209, 365, 417, 445.
 Hofmarskalker 11, 76 f., 300, 402.
 Hofsinde 74.
 Hof tjeneste 11, 117, 155, 180, 209, 286, 300 f., 400, 402, 417, 480.
 — udenlands 4 ff., 74, 339—43, 401, 480, 506 f.
 Hospitaler 85, 368.
 Husandagt 36, 390, 454, 458, 512 f., 546.
 Husindretning, Husgjenstande o. l. 142, 549 (Sengekammer), 289 (Læsekammer), 500 (Sommerstue), 549 (Fruestue). — 497 (Kakkelovn), 529 (Pauél).
 Hæren 11 f., 76 f., 117, 300 f., 344, 365 ff., 381, 418. — En Landsknægts Lønning 531.
 Hørrens Behandling 531.
 Jesuiter 20.
 Jordemoder 462 f.
 Jomfrukammer, Dronningens, 380, 403.
 Kalvinisme 163—68, 432.
 Kammerjunker 209.
 Kancellitjeneste 28, 156, 231, 262, 344.
 Kannikedommer 32, 233, 264.
 Kansler, kgl., 157.
 Kapel paa Herregaard 93.
 Kapere 207.
 Karosse 248.
 Katholsk Propaganda 20.
 Kirke- og Skole-Embeder 437.
 Kirker, Gavmildhed mod og Om-sorg for, 14, 20, 89, 182, 191, 220, 389, 404, 419 f., 535, 537.
 Kjøgemestre, Kongens, 180, 182, 343.
 — Hert. af Gottorps, 342.
 Klemten med Kirkeklokke 466.
 Klædningsstykker 41, 122, 476.
 Krige, Danmarks:
 1559: 78, 180, 279.
 1563—70: 4, 79, 180 ff., 186, 398.
 1611—13: 12 f., 15, 19, 103, 234, 416 f., 431.
 1625—29: 30, 53, 300.
 1643—45: 31, 117, 212 f., 366 f.
 1657—60: 46, 65, 218, 304, 382, 388.
 — i Frankrig i 16 Aarh. 4 f., 339, 480.
 — i Nederlandene i 16 Aarh. 6—10, 342, 401, 480; i 17 Aarh. 115.
 — i Sverrig 76 (Dackefejden).
 — i Tydskland i 16 Aarh. 76 f., 179, 341; i 17 Aarh. 233 (1605); Trediveaarskr. 206, 508 f.
 — i Ungarn i 16 Aarh. 179, 340.
 Krigskommissarier 12, 15, 30 f., 79.
 Krigstjeneste udenlands 4—10, 115, 179, 339—42, 349, 360, 401, 480, 508 f.
 Kvæstede Baadsfolk, Legat for, 220.
 Landkommissarier 213, 301 f., 367.
 Landvæsen, Adelens, 369.
 Levemaade 255.
 Litterære Arbejder, Adelens:
 theologiske 264, 356, 360, 459 f., 478, 528, 531.
 Adelig lader historiske Arbejder afskrive 527.
 Luxus, Advarsler imod, 20, 46, 96, 255, 284, 312, 390.
 Læger 15, 39, 57, 119, 142, 186, 223, 235, 248, 265, 305 f., 332, 369, 383, 427, 432, 445, 447, 467, 481, 518.

- Læsning, Adelens:**
 i Bibelen 34, 38, 41, 83, 158, 199, 264, 356, 454, 458 f., 491.
 historisk 38, 158.
 politisk 38.
 theologisk 34, 38, 83, 464, 495, 499.
- Moder** 390.
- Møder** 302 (Roskilde 1649), 426 (Ringsted 1623).
- Naturhistoriske Forestillinger** 135 f., 409.
- Officér, Udnævnelse til**, 117, 301, 366 f.
- Opdragelse i Kloster** 129, 534.
 — hos en Professor 442, 527.
 — hos en Præst 3.
 — Forskrifter for, 73.
- Parykker og falsk Haar** 255.
- Pengelaan** 284.
- Perlemælk** 251.
- Personalierne forfattede af Præsten** 195.
 — ikke forfattede af ham 359 f., 484, 502.
- Præstevalg** 438.
- Regeringsraadet i Christ. IV's Mindreaarighed** 11, 157, 193.
- Rentemestre** 29, 262, 265.
- Renteriet, Tjeneste i**, 156.
- Ridderorden** 31.
- Ridderslagning** 214.
- Rigsdrost** 215.
- Rigshofmester** 215, 218 f.
- Rigskansler** 31.
- Rigsmarsker** 12, 81.
- Rigsraadet, Optagelse i**, 12, 30, 77, 157, 183, 214, 302.
- Sang** 474.
- Skole, tysk og dansk i Kbhvn.**, 506.
- Skoler, Gavnildhed mod**, 14, 20, 185, 191, 220, 389, 535.
- Skolegang, Adelens, i Kjøbstadskoler o. l.** 3, 27, 114, 153, 178, 205, 230, 278 (?), 298 (?), 338, 392, 479, 506, 527.
 — i Udlandet 338 (Hamborg).
- Skolemestre paa adelige Gaarde** 3, 26, 153, 205, 262, 319 f., (338), 364, 392, 400, 442, 488 f., 505.
- Sprog, Uddannelsei og Brug af fremmede**, 28, 116, 158, 211, 300, 443 f.
 Fransk 116, 155, 319 f., 364, 393, 414 f., 444.
 Græsk 206, 227, 531.
 Italiensk 155, 207, 415.
 Latin 3, 28, 40, 155, 162, 172, 271, 414 f., 529.
 Tydsk 28, 249, 319 f., 392, 407, 414 f., 460, 531.
- Spysdreng** 5.
- Statholder i Jylland** 81.
 — i Kjøbenhavn 214.
 — i Norge 30.
- Statskollegiets Præsident** 216.
- Studenter, Omsorg for**, 34, 175 f., 313.
- Studier, Adelens:**
 fortifikatoriske 415.
 juridiske 207.
 oratoriske 206 f.
 politiske 206, 444.
 sproglige s. Sprog.
 — ved Sorø Akademi 114, 206, 364, 443.
 — ved Universitetet 527.
 — i Udlandet 27 f., 116, 154 f., 175, 206 f., 231, 262, 299 f., 364, 392 f., 414 ff., 444, 527.
 — fortsatte i en modnere Alder 528.
- Sygdomme, epidemiske**, 108 (1619).
 — Kopper 369 f., 445.
- Syndefuldhed, Tidens**, 46, 312.

Tab af dygtige Mænd beklages 14 (1611), 20 (1611), 176 (1616).	27 f., 74, 115 f., 154 f., 179 f., 206 ff., 210, 231, 262, 299 f.,
Testamenter 20 f., 191, 224, 371.	307, 338—43, 349, 364 f., 392 f.,
Tyendets Forhold til Herskabet 36 f., 56, 104, 106, 184, 191, 220 f., 325, 355, 368 f., 371, 382, 389, 405, 423, 425, 454, 458 f., 473, 492, 500, 512, 523, 547.	401, 414 ff., 443 f., 480 f., 506— 10, 527, 537.
Udenlandsrejser, Adelens, 4—10,	Valgsprog 293, 346, 382. Væragtig, adelig erklæres, 6, 179, 279, 480.

Efterskrift.

Vi havde troet, at «Den danske Adel i det 16de og 17de Aarhundrede» skulde være bleven modtagen med i det mindste nogen Deltagelse af den danske Adel i det 19de Aarhundrede; men vor Forventning er bleven fuldstændig skuffet. Forhaabentlig vil det Sidestykke til vor Bog, som næppe et Aar efter Udgivelsen af vort første Hefte er begyndt at udkomme med Titelen «Sveriges Adel under 1600—1700-talen» (udg. af C. A. Klingspor) ikke savne en kraftig Understøttelse hos det svenske Aristokrati, der dog endnu fastholder det som en hellig Pligt at værne om Traditionerne og om Fædrenes Minde. — Da nu Resultatet trods den gunstige Modtagelse, vort Foretagende har mødt hos Historikerne, er blevet det, at vi have lidt et efter vore Forhold temmelig betydeligt Pengetab ved Udgivelsen af nærværende Bind (foruden at vi have arbejdet uden noget som helst Vederlag), kan vist ingen fortænke os i, at vi foreløbig holde inde. Vi haabe dog, at det paa en eller anden Maade skal lykkes os at rydde Hindringerne for Fortsættelsen af Vejen, og bede derfor dem, hvem Arbejdet har interesseret, om kun at betragte Standsningen som midlertidig. Skulde vort Haab ikke gaa i Opfyldelse og vort første Bind altsaa blive vort sidste, stole vi paa, at man ikke vil bebrejde os, at vor Plan strandede.

I August 1875.

Udgiverne.

